

UDC(უკ) 050(479.22) ISSN 2233-3312
ა-376

**ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის მეცნიერებათა
მრავალპროფილიანი საერთაშორისო
აკადემია**

ათინათი
2014 / 3 / (13)

გამომცემლობა „უნივერსალი“
თბილისი 2014

უფლის საბალობელი

მოდლოდა, ნინო მთებით მოდიოდა
და მოჰქონდა სანატრელი ვაზის ჯვარი...

ანა კალანდაძე

ლურჯ ზეციდან შენ
გმფარველობ წმინდა ნინო,
იქნებ შენებო იანუსზეც
ქება გვეთქვა.
მისი არ გვწამს,
ორპირია არ გვიწყინო,
შენი ხატით „ათინათის“
გული ფეთქავს.

შენი სიცოცხლე ერს უხარია
უწმინდესს

უწმინდესი და უნეტარესი
ილია II

მაცხოვრის კვერთხის მპყრობელი ხელთა,
შეჭიდებული უხილავ მტერთან,
სიმხნით და ღვაწლით აღურიცხველთა,
ცად მიმართ უბღვი ცხოვართა შენთა.
აყვავებული სანთლები ხატთან
სიკეთის დღეთა იყვნენ მაცნენი,
სიწმინდის მადლად და სასწაულად
მშობელთა ლოცვით აღმონაცენნი.
იმედმოსხმულან შენი დღეები
სინარულს ყოველს რომ უწილადებ,
შენი ფიქრია შენი მამული
სამარადისო ნათლით ბრწყინავდეს,
თუ საქართველო წმიდა ჯვარია,
ნატრობ, სამოთხის კართან იყოსო...
შენი სიცოცხლე ერს უხარია,
მრავალჟამიერ კათალიკოსო!..

*ლექსი დაწერილია ექსპრომტად
უწმინდესის აღსაყდრების წლისთავზე
გამართულ საზეიმო საღამოზე,
1978წ. 25 დეკემბერი*

მეუფე თადეოზი
(მირიან იორამაშვილი)

* * *

სიკვდილი მოგკალ მეუფეო შენი წყალობით
მერე იმედი გავახარე სულის არეში
უკვე ვიმდერებ ერისათვის ლექსის გალობით
აღარ დავრჩები არასოდეს სიმწუხარეში.

გულნაზ ხარაიშვილი

წმ. ბასილი დიდი

წმ. იოანე ლეოპიძე

წმ. გრიგოლ
დავთისმეტყველი

წმ. პეტრე და წმ. პავლე

ხატმწერები: ხატია და გიორგი ლარიაშვილები

გულნაზ სარაიშვილი
ჟურნალ „ათინათის“ მთავარი რედაქტორი
ჟუმბერ ლეჟავას სახელობის მეცნიერებათა
მრავალპროფილიანი საერთაშორისო
აკადემიის პრეზიდენტი

დამინახეთ

მიკვირს კეთილს რად არ მხედავთ,
რად არ გინდათ შეამჩნიოთ სიბრძნე.
დამინახეთ, მე ვარ ქართველის დედა,
„ათინათში“ ჩემი მადლი იგრძენთ...
ცისარტყელა მომეხვევა ტანზე,
ვიცი ერთ დროს გამიტაცებს ცაში.
ვიჯირითებ მთვარის შუქის რაშზე,
ვიცი ცრემლად დაიდვრებით მაშინ...

**2015 წელი გამოცხადებულია აკაკი წერეთლის
დაბადების 175 და ბარდაცვალების 100 წლის
აღსანიშნავად**

საიუბილეოდ დღეებში გამოიცა აკაკის “წმინდა ნინო ანუ ქრისტიანობის შემოღება საქართველოში”, რომელიც მანამდე არც ერთ ტომში არაა შეტანილი, პირველი გამოცემები შესრულებულია 1906 წელს გუტენბერგის სტამბაში, გამომცემელი “ჯვარი ვახისა”, და 1908 წელს აკაკის სამწერლო და საზოგადო მოღვაწეობის 50 წლისთავზე, დიდი ქართველი მეცენატის მიტროფანე ლაღიძის მიერ ქ. ქუთაისში, ივანე კალაძის სტამბაში. გამოცემის ეგზემპლარები ინახება საჯარო, ლენინის საჯარო, სალტიკოვ-შიჩედრინის და აკადემიის ბიბლიოთეკებში. (ქართული წიგნი, ბიბლიოგრაფია, ტ. I, წიგნის პალატის გამოცემა, თბილისი 1941 წ. გვ. 325).

ერთი ეგზემპლარი ამ წიგნისა ინახება აკაკის სახელმწიფო მუზეუმის ფონდში.

პოეზია

**მეუფე თადეოზი
(მირიან იორამაშვილი)
დილის სურათი**

უკვე გათენდა, მზემ სხივებით აკოცა მიწას,
გადამალულან ვარსკვლავები – ცისკრის მხლებლები,
თხელი ნისლეები ხევებიდან ზეცისკენ იწევეს
და უძირო ცას უცინიან თეთრი ტყემლები.
ტკბილი სურნელით გაუღენთილა ჰაერი მთელი,
გაშლილ ყვავილებს შესევია ფუტკართა ჯარი.
მიმოზნეულან აღმასები, ქარვა, მარჯანი...
კურთხეულია განცდა ესე ყველაფრის მოქმელი.

* * *

თუ გინდა რომ ჩიტივით
ფრენდე მარადიულად,
უსწრაფესი ელვაზე,
უნათლესი მზეზედა,
ამ წარმაგალ საწუთროს
შეეღიე იოლად,
ადი მაღალ მწვერვალზე
სიხარულის ფრთებზედა.

* * *

ისევ დაღამდა,
გულს ხომ სევდა ისეც
დაღავდა...
ამოციმციმდნენ ვარსკვლავები
ცაზე ლაღაღა...

* * *

ყველა სულდგმული მზეს უგალობს, მიწას უგალობს,
განორჩებულს და გაღალღებულს ფერისცვალებით.
სიცოცხლე მიყვარს, ასე ტკბილი, ასე უბრალო,
დღეს ჩემს გულში რომ იყურება შენი თვალებით.
გალობს ყოველი, თასს თასზე ვცლი აღტაცებითა,
ახალ სიხარულს აუღია ყველა საზღვარი,
ტრფობას შევწირე ყოველივე, რაც რამ მეზადა,
გული – მადანი სიმღერისა, მუდამ მხნედ არი.

* * *

ერთხელ ხომ მაინც მერქვა პოეტი,
ერთხელ ხომ მაინც გამოგეს კარგად,
ო, მე სიხარულს ძმებთან ვპოვებდი
და სულს სიკეთე გადაექარგა.
წაველენ დღეები ღიმილით, შფოთით,
სულს აღტაცება მაინც დარჩება...
მაშ, შენ, სიკვდილო, დარცხვენით მოდი
და აღიარე ეს გამარჯვება.

სული მარადის მხედველი

სული მარადის მხედველი,
თანამზრახველი მართლისა,
მწყემსმთავარ იაკობივით,
დამტყვებელი ქვენათა.
ამაღლებულა ნათელში,
შემყვარებელი ნათლისა,
რომ იქ მარადი ნათებით
მზიურ ვარსკვლავად ენათა.

1984 წ.

* * *

ვარსკვლავთსმული ის ღამე
გაჰყვა ვარსკვლავთმრავლობას,
ლოცავს ჟამი – სისხამი
ფრინველთ ხმათა გალობას.
ჯერ ღამაზი დილაა,
ჯერ მზის სხივებს ელიან...
აბა, დილა, ჰოვდილა,
აბა, დელი დელია.
ჭიკჭიკებენ ჩიტები,
ულურტულეებენ მერცხლები...
მოლზე მარგალიტები
შუქით მონავერცხლები.
რა ტკბილია სიცოცხლე,
ღალი განცდა დილისა.
კარგ გუნება-განწყობის
მადლის და ღიმილისა.
*2006 წლის 9 აგვისტო.
წაღვერი. წმინდა პანტელეიმონის დღე*

* * *

ამ ცივ სიმშვიდეს კვლავ გაათობს
შენი ღიმილი,
აიშლებიან მოგონებანი,
აენთებიან ცეცხლად ვნებანი
და... ყუნდება გულისტკივილი.
...გზებმა გულები წაიყვანეს
სხვადასხვა მხარეს,
მაგრამ იმედი ისევ იელვებს
და მოგონება – მშვენიერი
სამოთხის მთვარე,
ვარსკვლავთა შორის ამოაგებს
სიცარიელეს.

ისევ მოვა გაზაფხული

ისევ მოვა გაზაფხული,
სიცოცხლე და ხარება,
წავა შიში დაზაფრული,
ცხრა მთას მიეფარება.
სიცოცხლის კვირტს ააფეთქებს
ზეცა იისთვალეა
და ღიმილის ცისარტყელა
სულში მოგეძალეა.
ისევ მოვა გაზაფხული
ზეცის ბრძნული ბრძანება
და ყოველი სიხარულის
ჩანჩქერს დაემგვანება.

* * *

იყივლე და გაათენე
ეს გულბნელი ღამე,
გული – წყლული გაამრთელე,
ჩნდეს იმედად რამე.
მზეს მოუხმე – ნათელს მოჰფენს
სიზმარეულ ჩრდილებს,
გაგვინათებს წუთისოფელს,
ამ ცრუ სინამდვილეს.
იდუმალი, ცივი ზარი,
სულში მძიმედ დარეკს,
სადა ვართ და სად ვიქართ
ჰკითხე ჟამის მარეკს.
მჯერა ისევ ბევრი რამე
გამოცანად დარჩეს,
კვალად შეხვრეკს ბნელი ღამე
სულმდაბალთ და ლაჩრებს.

* * *

უკარებავ და თავნებავ,
ცად ვარსკვლავად ასულო,
დამატყვევეს მაგ თვალებმა,
შავთვალება ასულო.
მთებს და ველებს შევძრავ შენთვის,
მითხარ, სხვა რა ვიღონო?
რა იქნება ერთადერთი
სიტყვა რომ გამიგონო?
ეზოს ვარდი დაამშვენებს,
ისევ სამაისოდა,
წელს რომ ბაღში ავაშენე,
შენთვის მინდა ის ოდა.
შენც დაშვენდი ცოცხალ ვარდად,
მოდი, ჭერი ასწიე,
ცარიელი დარდი ვარ და
სიხარულად მაქციე.

სიცოცხლის მშვენიერებას

ყვავილი ფერად-ფერადი
აყვავებულა ველადა,
სამოთხის შუქად მოსულა
ნელსურნელ-საკმეველადა.
წყაროც ჩქეფს... წყარო ანკარა
ქცეული ბროლის ჩქერადა...
შესვამ – სიცოცხლეს გიმატებს –
არც ნაკლებია ცქერადა...
ასეთი მადლი, ნანატრი
ბევრგან ფრქვეულა ძველადა...
სიცოცხლის მშვენიერებას
ანგელოზი ჰყავს მცველადა.

გადმოერია ღრუბელი

გადმოერია ღრუბელი
მძიმე შავ-შავი ფერისა,
ის არ დაეძებს შენ რას სტირ,
თავის სიმღერას მღერისა.
ნუთუ ეგაა ნიშანი
უგრძნობელ ბედისწერისა?!
ვერაფერს აკლებ, არადა,
ღონეც აღარ გაქვს ცქერისა.

ამოხმაურდი გრიგალო,
მტერსა თავს დაეც ზარია,
მართალთა გულისწყრომასა
სხვაც ბევრი გაუბზარია.
გადააცილე მთებს იქით,
იქნებ ჩამოდგეს დარია,
კვლავ გაგვახაროს ღვთის მადლმა
ადრე რო გაგვიხარია!...

* * *

და... ფეხს იკიდებს გულგრილობა უმწვერვალესი,
ცოტალა სითბო, სიყვარული, ცოტა ალერსი...
ყველა საკუთარ ფუსფუსით და ზრუნვით გართული...
რაილა გვრჩება უწმინდესი, ძველი, ქართული?

* * *

შენ მოწყალე ხარ, სახიერი, ტკბილი მშობელი,
შენ მოგვეც წყარო სინანულის დაუშრობელი...
უშენოდ ყველა სიხარულის წყარო წყვეტილობს...
უძლები შეიღნი შეგვიწყნარე მწყემსო კეთილო...

მაყვალა გონაშვილი

მწერალთა კავშირის თანათავმჯდომარე

**პოემა
მარ ბაჟიშვილი (თარგმანი)
მანასი**

ჰეი, ისმინეთ ძველი ამბავი,
 დღესაც რომ სულელებს წამლად ედება,
 ყირგიზი ხალხის გულის ნაჟური,
 ყირგიზი ხალხის შემოქმედება.
 როგორც ანდერძი მამიდან შვილზე,
 ბაგიდან-ბაგეს ეფინებოდა
 და სიზმარ-ცხადის უცხო ერთობა
 უკვდავ თქმულებად იბადებოდა.
 ამქვეყნად უკვე აღარ არიან
 შორებულ წელთა მოწმე-მნახველნი,
 სიმართლე იცის მხოლოდ უფალმა,
 კურთხელ იყოს მისი სახელი.
 როგორც მუჭიდან მზისფერი ქვიშა,
 ჩამოიმარცვლა წელი მრავალი,
 ბევრი ტბა დაშრა, ბევრი მდინარე,
 წლებმა იცვალეს გზა და სავალი.
 იყო ომები, სისხლის წვიმები,
 ბევრჯერ გაცაწყრა დედაბუნება,
 მაგრამ ვერც ცეცხლმა, ვერც ქარიშხალმა
 ვერ გადაშალეს ძველი თქმულება.
 თქმულება – ხალხის სულში ნაშობი,
 თქმულება – პირმშო სისხლიან წლების,
 ჰიმნი გმირობის და სიმამაცის,
 გამარჯვების და თავისუფლების.
 გულით ატარა ყირგიზმა ხალხმა
 ხსოვნა ლომგულის და ზნეკეთილის,
 როგორც სიმღერა გამარჯვებისა,
 გრანტიის ქვაზე ამოკვეთილი.
 ათასი წლის წინ დევნილ ყირგიზებს
 იქ ცივ ციმბირში მოხეტიალეს,
 ლომგულის ძალა შეკრიბავს ერთად,
 ლომგულის ძალა აერთიანებს.
 აი, ვინ იყო გმირი მანასი,
 მახვილი მჭრელი, როგორც აღმასი,
 ყირგიზი ხალხის დიდი სარდალი,
 სხვა არვინ იყო მისი სადარი.
 მან გაილაშქრა ჩინთა მხარეში,
 ალაგმა მტერთა რბევა-თარეში.
 მანასის საქმე ლეგენდად თქმული
 უნდა ვადილო, დამიგდეთ ყური!

**თქმულება ალოკე ხანის მიერ
ყირგიზთა განადგურებისა**

ჰეი, ყური მომაპყარით,
 ძველად, თურმე ყველა ყირგიზს
 გულს ეწერა: – გაფრთხილება
 უნდა ადათს, წმინდა ყიზირს.
 ყირგიზ ხანთა ჯილაგს ნერგი

გაუხარა ყარამხანმა
 და მის რტოებს ვერაფერი
 ვერ დააკლო დრომ და ხანმა.
 ბუმბერაზი ყარამხანის
 შვილი იყო ოგუსხანი,
 მის შვილს ერქვა ალანჩა და
 შვილიშვილს კი ბაიგურხანი.
 შვილთაშვილი ბაბირხანი
 მისი ვაჟი – ტებეიხანი,
 ტებეიხანს შეეძინა
 მზის სადარი ყორგეიხანი.
 ყორგეი ხანს ღმერთმა მისცა
 სამი ვაჟი – ლომთა დარი,
 შიგაი და ჩიირხანი
 და უმცროსი ნოგოიხანი.
 ოთხი შვილის მამა გახდა
 გმირთა-გმირი ნოგოიხანი,
 ძენი მისი: უსენ ბაი,
 ოროზდუ და ჟაკიპხანი.
 არვინ იყო მათ მხარეში
 ნოგოი ხანის შესადარი,
 უშიშარი, ვით უხორცო,
 სწრაფი, როგორც ნიაგ-ქარი.
 ჩინელთათვის, მონღოლთათვის
 იყო რისხვა, იყო ზარი
 მშობლიური მიწისთვის კი –
 გულმამაცი ალამდარი.
 მაგრამ როცა ზეცას სული
 მიაბარა ნოგოიხანმა
 მტერმა გულით გაიხარა,
 მტერმა აღარ დაახანა.
 მონღოლებმა, ჩინელებმა
 ბოლმა ვეღარ დაიოკეს
 და მეომრებს წინ წარუძღვა
 თავგასული ალოკე.
 გაახვია ცეცხლის აღში
 სახლები და იურტები
 ბევრი ქალი დააქვრივა,
 ამოხოცა ჯიგიტები.
 გაიტაცა ქალწულები,
 ცხენთა რემა, ცხვართა ფარა,
 და ყირგიზთა სამოსახლო
 შავმა ფერფლმა გადაფარა.
 მზე ღრუბლებმა დაატყვევა,
 სიხარულის სხივი ჩაქრა,
 და გამეფდა სახანოში
 სილატაკე, ტანჯვა, ჩაგვრა.
 ჟაკიპს უთხრა ბაიმ, – ძმაო,
 თუმც დაგვრია დარღმა ხელი,

უკვე დროა, მოვარჯულოთ
 სისხლისმსმელი აკბაელი.
 ქალებივით ჩვენს მეომრებს
 ამოვესოთ ცრემლით თვალი,
 სიკვდილი ან გამარჯვება
 ვაჟკაცების არის ვალი.
 მომხდურს როდი შეაშინებს
 აღმაცურად, კუმტად ცქერა,
 ვიხმოთ ყველა, ვისაც ძალუძს
 იარაღის ხელში ჭერა.
 შეიკრიბნენ მეომრები,
 წინ მიუძღვით აკბალტაი,
 მზად არიან ჭაბუკები
 სამშობლოსთვის დასდონ თავი.
 დაადვენეს ლაშქარს ლოცვა
 დაე, იყოს უფლის ნება:
 მტერს სიკვდილი, თქვენ სიცოცხლე,
 შინ მშვიდობით დაბრუნება.
 ყანგაელმა დიდვაჭრებმა
 ნაალაფარს ხელი ჰკიდეს,
 და აქლემებს ხურჯინებით
 ოქრო-ვერცხლი გადაჰკიდეს.
 დატვირთული ქარავანი
 ჩინეთისკენ მიდის ნელა,
 აღარა დგას მზე შუბისტარს,
 დასალიერს გადაწვერა.
 მეომრებთან ერთად ვაჭრებს
 ჟაკიბი და აკბალტ-ხანი
 წინ დაუხვდნენ და წაართვეს
 ნაალაფარ-ნაოხრალი.
 მაგრამ ვაგლახ ალოოკემ
 მათ მღევარი დაწია
 და მამაცი ყირგიზები
 ცეცხლის რკალში მოაქცია.
 ახალგაზრდა თუ მოხუცი,
 ყველა ეგდო დაისრული,
 მზეც გაშავდა ცაზე, თითქოს
 იყო ქვეყნის დასასრული.
 მამების და ძმების თვალწინ
 ნამუსს ხდიდნენ ქალიშვილებს
 და დედების დასანახად
 ცეცხლის აღში ყრიდნენ ჩვილებს.
 მომხვდურებმა ყირგიზების
 ხოცვა-ჟლეტით გაიხარეს,
 ვინც გადარჩა, გაიფანტა
 დედამიწის ოთხსავე მხარეს.
 ზოგი ბაჰანის მხარეში,
 ზოგი კიდევ ალტაიში,
 მიჰყვებოდათ დევნილთ გზა-გზა
 მწუხარება, ცრემლი, შიში.
 ზოგი ერენს მიღასლასდა,
 და ზოგი კი – ყანგაიში.
 ხელ-ფეხ შეკრულ ბენავ უსენს
 არ უხსნიდა კრიჭას დანა
 და ჩრდილოეთ ორხანში მან
 სული კბილით მიიტანა.
 მტერი ყირგიზების მოდგმის
 ამოძირკვას აპირებდა.

ბაი ციმბირში გაიქცა
 ენისეის ნაპირებთან
 და ნოგოის უმცროს შვილებს
 ერგოთ ხვედრი მაწანწალის,
 ნატვრად ექცათ ჟაკიბს, აკბალტს,
 მშობლიური მიწა-წყალი.
 არვინ ჩანდა დევნილების
 თანამოძმედ, შემწედ, მცველად
 იქ, ჩრდილოეთ ალტაიში
 იურტები დასცეს ველად.
 და არწვედა ცივი ქარი
 გადარჩენილ ორმოც კარავს,
 კაცთა ხელით შერისხულებს
 ბოლოს ღმერთი დაიფარავს.
 ყალმუხებს და მანჟუელებს
 უმწყემსავდნენ ფარას, რემას,
 ჯალაბს უნდა გამოკვება
 ჯილაგს უნდა გადარჩენა...
 და ერთხელაც აკბალტ-ხანმა
 დაკლა თავის რუხი ხარი
 მიიწვია ყირგიზები
 ნატანჯნი და ნაოხარნი.
 უთხრა: – „ძმებო, გვეყო ტანჯვა,
 გვეყო ძრწოლა, გვეყო შიში,
 გავიხსენოთ ძველი ყოფა,
 მონობისთვის როდი ვიშვით.
 შრომის ჟინით, თავდადებით
 სავსე არის თქვენი გული,
 ამ კურთხეულ ალტაიში
 მოვიყვანოთ მარცვლეული.
 ჩვენც ვიკვებოთ, საქონელიც
 გავასუქოთ, გამოკვებოთ
 მარცვალი – ოქროდ ვაქციოთ
 და ნამჯა კი – ყვითელ ერბოდ.
 კმარა, ძმებო, მტერი ჩვენზე
 მეტად აღარ გავაცინოთ,
 სილატაკე დავამარცხოთ,
 იურტიდან გავაქციოთ.
 დავივიწყოთ გარდასული
 ჟამი კრული, ნაომარი,
 გავაჩალოთ ველად შრომა
 დატრიალდეს უფლის თვალი!“
 „მართალს ამბობ, ნუ ვიქნებით,
 მსახური და სხვისი მონა:
 – თქვა ჟაკიბმა, აკბალტს ბრძნული
 დარიგება მოუწონა.
 გაზაფხულზე ყირგიზებმა
 ხელი სტაცეს თოხებს, ბარებს
 და მარცვალი გულუხვ მიწას
 მკათათვემდე მიაბარეს.
 აშრილდა პურის ყანა
 აბიბინდა მწვანედ ახო,
 ფეტვის სასმელით გაბრუნდა
 ყალმუხების სამოსახლო.
 შემოდგომა იყო უხვი,
 შემოდგომა იყო სავსე,
 ყირგიზებმა მანჟუელებს
 პური მისცეს, რახი ასვეს.

რა ყოფილა პურის გემო,
 პურის უცხო სურნელება
 და ყირგიზებს დიდი ხვეწნით
 ასე სთხოვეს ყალმუხებმა: –
 „ოქროს ზოდზე გაგვიცვალე
 თუნდაც ერთი მუჭა ფეტვი,
 ხორბალში კი კვიცს გთავაზობთ,
 სხვა რა გინდათ ნეტა მეტი?“
 არც რა სურდათ, ოქროს ფასად
 ალტაელებს რახი ასვეს
 და სკივრები სულ პირთამდე
 ოქრო-ვერცხლით ამოავსეს.
 ხორცს ჭამდნენ და სვამდნენ კუმისს
 ერთი ცხენი ექცათ ასად,
 პო, ალტაის მაღლიანმა
 მიწამ შრომა დაუფასათ.
 კარგმა ყოფამ დაავიწყათ
 დევნილობის მწარე განცდა,
 ჟაკიბ-ბაი სხვებზე უფრო
 გამდიდრდა და გადიდებდა.

გოლიათის დაბადება

ჟაკიბ-ბაის სისხლი-ხორცი
 ძმა-ჩიორი გარდიცვალა
 მისი ცოლი, მისი წყვილი
 მზე-მაქანი დარჩა ცალად.
 სიკვდილს ვერვინ დაამარცხებს
 ვერ წაუვა ბედისწერას,
 ჟაკიბ-ბაი დიდი ძღვენით
 მიდის ქვრივის სათხოვნელად.
 ქალის მშობლებს რა არ უთხრა,
 რა ეხვეწა, რა ეაჯდა...
 მაგრამ თუკი მდიდარი ხარ,
 არ გჭირდება ბევრი გარჯა.
 მშვენიერი ქვრივი თავის
 იურტაში წაიყვანა,
 მოიღხინა, სხვაც აღხინა
 კარავს სხივმა დაივანა...
 ქალი იყო პირად ბადრი,
 ოქროდ ღირდა მისი ნახვა,
 ჟაკიბმა ძმის ხსოვნის ნიშნად
 ცოლს ჩიორდი დაუძახა.
 ერთხელ ცოლმა ჰკითხა ჟაკიბს,
 მითხარ, რატომ ბორგავ ძილში,
 შენ სხვებზე რორდი გაკრთობს
 სიღარიბის დარდი, შიში.
 მთებს აბნელებს შენი ფარა,
 ბედელი ვერ იტყვს ხორბალს,
 შენს ნებაზე ატრიალებ
 ახლობელთა ბედის ბორბალს.
 საქონელი სიმსუქნისგან
 უკვე წელში იხნიქება,
 რაზე დარდობ, რაზე ოხრავ,
 თვალი ცრემლით რად გევესება.
 ქალს ჟაკიბმა უპასუხა,
 ოხრად მრჩება ყოველიო,
 ოქრო-ვერცხლი რისთვის მინდა,

ცა – სიუხვის მთოველიო.
 მე არა მყავს ძე – ასული,
 ამ დარდს როგორ მოვერიო?
 ბედისაგან მე ბეჩავი
 სიხარულს არ მოველიო.
 ძილ-ღვიძილშიც ამას ვფიქრობ,
 ვერ გავექვც შავბნელ დარდებს,
 ნეტავ ვისთვის გავჩნდი ქვეყნად?
 ნეტავ რისთვის დავიბადე?
 მოვხუცდი და ამ ცხოვრების
 მე სამსალა თითქმის შევსვი.
 ცოლმა უთხრა – „მე, ბეჩავმა
 ვერ ვახარე თქვენი ფესვი.
 შენი ჯიშის და ჯილაგის
 გადამწვარა თითქოს ყანა,
 რომ გაჩუქოს შვილი, იქნებ
 ერთი ცოლიც მოგეყვანა.“
 „ყირგიზ ხალხის ერთი შტო ვართ,
 გადმოსული ალტაიში
 ჯერ არ ვითვლით შეიდ თაობას,
 სწორედ მიტომ მიპყრობს შიში,
 მე საკუთარ გვარ-ტომიდან,
 ცოლი როგორ შევარჩიო?
 სისხლი სისხლს რომ შეერევა
 იქნებ გონჯი გამიჩინოს.
 თუ არა და აქაური
 ცოლი როგორ მოვიყვანო,
 ჩუქების თუ ჩინელების
 გვარი როგორ გავახარო?
 ცოლმა უთხრა: – „არ იღარდო,
 მე მომანდე ევ საქმეო,
 ვკითხავ მე შენს ნათესავეებს,
 ქალს შეგიჩვენო სანაქებოს.
 და ჩიორდიმ საპატარძლოს
 ძებნა როდი დაიზარა,
 შეარჩია მან მდიდარი
 ყალმუხების ნაბოლარა.
 მოიყვანეს იურტაში
 მზის სადარი ბაკდოლეით,
 სუფრა იყო სანაქებო,
 მოწმე არის თავად ღმერთი.
 გადიხადეს ყალიმი და
 სამი დღე და ღამე სვამდნენ
 და ყალმუხებს ყირგიზები
 ასე დაუნათესავდნენ.
 ორი ცოლი, მშვიდი, წყნარი,
 თუმც მიაჩნდა თვალთა ჩინად,
 ოთხი წელი რომ გავიდა,
 ბაიმ ასე დაიჩვილა:
 „მოწყალეა თუმცა ბედი,
 მაინც მრჩება ნატვრა ერთი,
 ხსნას ამოდ ველოდები,
 შვილს არ მიჩენს ბაკდოლეით.
 გალოკილი თითივით ვარ,
 მე უშვილოდ რა ვარ, ვინ ვარ?
 აქ ნუგეშად არვინ მრჩება,
 საიქიოს ისე მივალ...
 ვაი, მამავ, საფიცარო,

სიმწრით არვინ დაიყვირებს
 ჩემზე არვინ არ იდარდებს,
 ცრემლით არვინ გამაცილებს.
 ვინ მიხედავს ამ ჩემს ფარას,
 სახლ-კარს ან ვინ დაიფარავს,
 ცხვარს წარეკავს ან მომხვედური,
 ანდაც მგელი მოიპარავს.
 ან ჩემს რაშებს ვინ მოუვლის,
 გასცვივდებათ ჯაგლაგთ ბეწვი,
 რად მინდოდა ორი ცოლი
 და ორივე ასე ბერწი.
 მოვხუცდი და მტკივა გული,
 შვილი არ მყავს სანუგეშოდ,
 ეს დოვლათი და ბარაქა
 მრჩება ქართა სათარეშოდ.
 მწარე სიტყვებს ისმენდა და
 ცრემლს იწმენდა ჩიირდ-ქალი,
 ღმერთმა ასე რად დამსაჯა,
 დამიდგება ბეჩავს თვალი.
 აწი რაღა? ნახევარი
 საუკუნე გამივლია,
 რა სჭირს ნეტა შენს ბაკდოლეთს,
 არ აკარებ თუმცა ნიავს.
 ანებივრებ, ეფერებ
 დღე არის თუ ღამე არის,
 ერთი ვაჟი რომ განუქოს
 ვითომ დიდი რამე არის.
 ხომ არ ვამბობ შვიდს ან ცხრა ვაჟს,
 გაგიჩინოს თუნდაც ერთი,
 – „რა თქვი, დაო, საყვარელო? –
 იქვე გაჩნდა ბაკდოლეთი. –
 მე რად მითვლით უშვილობას
 ასე დიდ და მწარე ცოდვად,
 ჩემამდე ეგ კალთა ნეტა
 ცარიელი რად დაგქონდათ?
 ამ ჩვენს ძვირფას უაკიპამდეც
 როგორც მახსოვს, გყავდათ ქმარი,
 არ დაგაკლეს არც წამალი,
 შელოცვა და დასტაქარი
 და მაინც ვერ გააჩინეთ
 ვერც გოგონა და ვერც ბიჭი“.
 ამ სიტყვებით გულმოკლული
 ტახტზე დაწვა ბაიბიჩი.
 ტიროდა და ბედს წყევლიდა,
 გული ცრემლით მოიხსა,
 გაიფიქრა მერე ქალმა,
 რას მიშველის მწარე ოხვრა,
 თუნდაც თავი ქვას ვახალო,
 თუნდ ვიცემდე გულზე უროს,
 სჯობს, მივენდო უფალს, ვთხოვო
 ერთი ნატვრა შემისრულოს:
 „კოკე-თენგირ, დავრჩი კენტად,
 უშვილობის შემჭამს დარდი,
 დამიბრუნე სიკმაწვილე
 და დედობის მომეც მადლი.
 შეიბრაღე უაკიბ-ბაიც
 ვერ გასცურავს სევდის მორეცს,
 მე თუ არა, ერთი ვაჟი,

გვედრი, მიეც, ჩვენს ბაკდოლეთს.
 ცისკენ ლოცვად აპყრობილი
 ქალს ხელები დაეღალა,
 ცრემლის ტბაში ჩაეძინა,
 თვალზე ბინდი დაეფარა.
 ცის მინდორზე სავსე მთვარე
 გადაგორდა, როგორც ნესვი,
 ჩიირდომ სიზმარი ნახა,
 ცხადზე ბევრად უკეთესი:
 მას ეზმანა ბერიკაცი,
 ჭადარა და პირად სათნო,
 კაცმა უთხრა: ჰე, ჩიირდი,
 სევდიანი რისთვის ხარო?
 თენგირის დანაბარებით
 გული უნდა გაგიხარო.
 ნახავ, მალე, სიხარული,
 ისე, როგორც კვიცი ურა
 მოფრინდება თქვენს ოჯახში
 და გაქრება დარდი-ურვა.
 კაცი გაქრა და ჩიირდომ
 რა ჩაკბინა ტკბილი ხილი,
 თითქოს უცებ დაავიწყდა
 ამდენი ხნის გასაჭირი.
 დაიხედა, ეს რას ხედავს –
 უსაშველოდ გაზრდილ მუცელს
 და ერთგული, როგორც რაში,
 გველეშაპი ფერხითი უწევს:
 ძილში შეკრთა ბაიბიჩი,
 შიშმა დააფეთიანა,
 სიზმარ-ცხადის გასაყართან
 თრთოდა ქალი ერთიანად.
 და უაკიპამაც გაიღვიძა; –
 „დასტურ, ვნახავთ ღმერთის დღესო,
 ამ ჩვენს კარებს, ვიცი ბედი
 მალე მიუკაკუნებსო.
 ჩემო ცოლო, არ იდარდო,
 მოდი, გულით მომენდეო,
 მოვიწვიოთ ყველა ჩვენი
 ნათესავი, მოკეთეო.
 ამიტაცა სიხარულმა
 ვერ ვერევი უკვე თავსო,
 ეს სიზმარი სასწაული
 იქნებ ვინმემ ამიხსნასო.
 „მე ჩემს რიგს არ დაველოდე,
 შეგაწუხეთ, ვიცი დიდად!“
 თქვა უმცროსმა ცოლმა რიდით,
 იურტაში შემოვიდა.
 „უცნაური რამ მეზმანა,
 ვერ მოვსულვარ ახლაც აზრზე,
 უაკიპ, სიზმრად გნახე წელან
 შევარდენი გეჯდა მხარზე.
 ფრთა გაშალა შევარდენმა,
 მეც მომწუსხა თვალისარამ,
 იურტასთან ჩამოფრინდა,
 ძმები ფრთებქვეშ დაიფარა.
 ჩიირდომ თქვა: – „ჩემო უაკიპ,
 მეტი აბა რა გითხრაო!
 სიხარბისთვის კოკ-თენგირმა

უშვილობით დაგსაჯაო.
 ახლობლები, მეზობლები
 მოიწვიე ყველა სტუმრად,
 ყალმუხებს ნუ დაივიწყებ,
 არ იძუნწო შენებურად,
 რადგან ღმერთი მოწყალეა,
 ეს სიზმრებიც, რადგან ვნახეთ,
 მაშ გაშალე სუფრა, ჟაკიპ,
 ლხინში ყველას დაუძახე!“
 დაკლეს ორი აქლემი და
 ასი ცხვარი, შვიდი ძროხა.
 ქეიფით და დროსტარებით
 ყველამ გული მოიოხა.
 მშობელ მიწას მოწყვეტილნი,
 დევნილები ვაით, ვიშით,
 ყირგიზები, აქ გამრავლდნენ
 აქ, მადლიან ალტაიში.
 თუმც ჟაკიპის გულუხვობამ
 ყველა ძლიერ გააოცა,
 როცა ბეშბარმაკი ჭამეს,
 შეზარხოშდნენ კარგად როცა,
 აჩურჩულდნენ: – „ეს რა ხდება,
 ჟაკიპი და ხელგაშლილი?
 მასპინძელმა ყველას უხმო,
 ბრძანა: – იცით, არ მყავს შვილი,
 მაგრამ ვნახე მე სიზმარი,
 საუცხოო, საოცარი,
 გამეგება თუკი რამე,
 ნიშანია ზენაარის,
 ვნახე ქორი ბასრნისკარტა,
 საკვამურზე ჩამომჯდარი,
 ისე ლაღი და ამაყი,
 ვით ბრძოლაში ალაშდარი,
 ფრთებს ოქროსფერბუმბულიანს
 უწეწავდა ნიაგქარი
 და თვალები ჰქონდა, როგორც
 მოელვარე ნაკვერჩხალი.
 თავზე ადგა ათინათი
 ჩამოდერილი სხივად ციდან
 სწორედ ამ დროს იურტასთან
 შევარდენიც ჩამოფრინდა.
 ის ქორი და შევარდენი
 ნიშანია ნეტავ რისი?
 ვინც ამ სიზმარს ამომიხსნის
 სამი ხარი ალალ მისი.
 საოცარი იყო ღამე,
 ცა გვაძლევდა უცხო ნიშანს,
 მინდა გითხრათ, უცნაური
 რამ ესიზმრა ბაიბინსაც.
 თითქოს კაცმა მისცა ვაშლი
 შეჭამა და დაფეხმძიმდა,
 ცეცხლოვანი გველეშაპი
 ჩამოფრინდა თითქოს ციდან

ის ვაშლი და გველეშაპი
 ნიშანია ნეტავ რისი?
 ვინც ამ სიზმარს ამომიხსნის
 ათი ცხვარი ფეშქაშ მისი.
 რა წყალობის ღამე იყო
 მოიცალა ჩვენთვის ღმერთმა,
 სიზმრად მართლაც უცნაური
 რამ იხილა ბაკლოლეთმა.
 თითქოს ორი შევარდენი
 შემოფრინდა იურტაში,
 ვინც ამ სიზმარს ამომიხსნის
 მას ფეშქაშად ჩემი რაში.
 ყველა დიდად დააფიქრა
 ჟაკიპ-ბაის გამოცანამ,
 ვერვინ შეძლო სიზმრებიდან
 აზრის სწორად გამოტანა.
 რა თქვას ენამ, თუ არ იცის,
 დაატანო თუნდაც ძალა,
 ბოლოს ისევ აკბალტ-ბრძენი
 წამოდგა და ასე ბრძანა:
 – ქვეყნად მართლაც რა არ ხდება,
 თუკი არის უფლის ნება,
 გაიხარე, ჟაკიპ-ძმაო,
 მალე ვაუი გაგიჩნდება,
 ქორი, ალბათ, ნიშანია
 ძალისა და სიმამაცის,
 ვაჟს ექნება ლომის გული,
 ღონე კიდევ ათი კაცის.
 ჩიირიდის თუ ეზმანა
 ცეცხლოვანი გველეშაპი,
 ნიშნავს – ვაუი გაიზრდება
 უძლეველი ფალავანი.
 ბრძოლის უინით ანთებული,
 რჩეული და ქვეყნის თვალნი,
 ყირგიზების დასაცავად
 შეეწევა თვით უფალი.
 შენც, უმცროსო ჩემო რძალო,
 აბა, კარგად გაიგონე,
 ტოკოლ, ორი შევარდენი
 ორ შვილიშვილს ნიშნავს, ვგონებ.
 „რა სიტყვები მოვისმინე,
 საარაკო, სანუგეშო,
 ჩემს ძმას, აკბალტს, სიბრძნის წყაროს,
 განძი უნდა ვუფეშქაშო.
 უნდა ღოცვა აღვაგლინო
 ყოველ ღამით, ყოველ დღით
 და ვიცოცხლო ბერიკაცმა
 მხოლოდ შვილის მოლოდინით.
 მე თუკი რამ მაბაღია,
 თვით სიცოცხლეც, მისთვის მინდა,
 მადლი უფალს, თქვა ჟაკიპმა
 და ბავშვივით აქვითინდა.

გავრძელება იქნება

გიორგი ლაშვილი

ფრაგმენტები სექტემბრის დღიურიდან

2. IX. ნაკადულების სამყაროა ჩვენი სამყარო, მათი ფსკერიდან იწყებს აფრენას ყველა მწვერვალი, მათთან შრიალებს ტყეების მწვანე კვამლი და ხმები მოწკრიანებულ უხილავი მნათობებისა... და გიკვირს განა – ჩვევითვის სიტყვას რად ვერ იმეტებს კაცი მათ ნათელს დაწაფებული.
3. IX. ზღვა ისევ წვიმდა, მთვარეს ისევ წეწავდა ქარი, თვალები ისევ ვეღარ ცნობდნენ ერთიმეორეს...
6. IX. ჩვენზე ბედნიერი არავინაა, უცნობო. თუმც არასოდეს არ შევხვდებით ჩვენ, არც გავუღიმებთ ერთიმეორეს, არც სიტყვებს ვეჭყვით გამამხნევებელს, არც გვეწინება რამ ერთმანეთის, არც არაფერი გაგვიხარდება... და მაინც, მაინც არავინაა ჩვენზე ბედნიერი ქვეყნად, უცნობო, – ჩვენ ერთმანეთს ხომ არ მოვუკვდებით აღარასოდეს.
6. IX. მარადისობა ჩიტებით სავსე ცის თავანია, სადაც უღურტულით დაფრინავენ ბავშვთა გულები.
7. IX. ...და ჩვენ დავადგით ფეხი მწვერვალს და მოკვდა მწვერვალი...
11. IX. იგი, რაც ერთხელ იფეთქებს გულში, სამყაროში უღერს განუწყვეტლივ.
11. IX. განა რომელიმე სოფელში ან ქალაქში, განა რომელიმე ქვეყანაში ან კონტინენტზე მიწის უმცირეს გორახს მაინც ეუფლებიან სამარეუბი? გულია მათი ერთადერთი სამკვიდრებელი.
15. IX. ჩვენ ისევ შევხვდით... „მახსოვხართო“ – ეს წამოცდა მზერას თქვენსას და „მშვიდობითო“ – თქვა თქვენმა სახემ... როგორც ფრინველი მკერდგაპობილი, ზღვის თავზე წამით გაქვავებული – შეჩერდა დილა.
16. IX. ...და როგორც ხიდან გადმოვარდნილი კაცი დაექებს ტოტებს ჰაერში, ვეძიებ ისე ხანდახან ზღვას სანაპიროზე და ვერ ვპოულობ...
17. IX. ისეთი ბნელი იყო ის დამე, რომ შეგეშინდა თვალის დახუჭვის.

17. IX. ისევ ის სახე – სიზმრებიდან გადმო-
ხვეწილი – ღია კარებში მდგარი მოსუცი, გაჯავ-
რებული, ხელში მარადი პურით და ღვინით.
„მშვიდობით“ – მითხრა მან მისალმების ნაცვლად
და სწრაფად მიხურა კარი.

19. IX. როგორც მორევში გადაგდებული ლოდი,,
ბუმტუკებამრავლებული – სხივმოგიზგიზე
სახლის ლანდი გაქრა უეცრად ღამის წყვილადში.

21. IX. როდესაც ბავშვი მთელი არსებით ყურს
უგდებს წვიმას, ეს იმას ნიშნავს, რომ მან და-
კარგა უკვე რაღაც სამარადისოდ.

21. IX. ისე ერთგულად ხმებიან ხმები შემოდ-
გომის ხეივნებისა, რომ გეგონება ატყუებს
ვიღაც – საცაა ისევ დაბრუნდებითო.

22. IX. დღე უცნაური: სცენა – მწუხარე,
ვით დაცემული ზეხორციელი, ფრთებმაგიური რიო-
ალი ქალაქის თავზე, ხმები – გარდასულ საუ-
კუნიდან გამოჟონილი, ხეთა რტოები მარტო-
ბას მიღწეულები, ვიოლინოდ გარდაცვლილები.

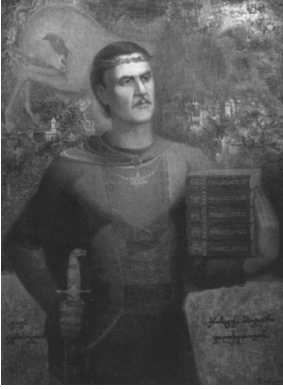
24. IX. დაახლოებით ასეთივე დღეს – ამ ბაღა-
ხების შუქი დაბინდავს ცისკენ აღმართულ მუსი-
კას და ცას. დაახლოებით ასეთივე დღეს დაგმა-
ლავენ შენ ქუთუთოებს ქვეშ – თვალთა მარილ-
ში, და არასოდეს აღარ გაგცემენ.

25. IX. ლოცვასავით ღიადი ქალი, ჩანჩქერივით
თმებსხივოსანი, ტოვებს ზღვის წიადს... ასე მხო-
ლოდ ალვა ამოდის ცით მოხმობილი წვიმიდან
რტოებაქაფებული, ბედნიერი, ფოთლებკრიალა.

29. IX. ის არ ცხოვრობდა არასდროს ჩვენთან...
როცა ოთახში დაიდო ბინა, შევარქვით ეჭვი,
როცა ნახევარ სახლს დაეუფლა – ვუწოდეთ ში-
ში, და როდესაც დაიყბრო სახლი – „სიყვარუ-
ლო“ წამოცდა ბაგეს და აეჭითინდით მოულოდ-
ნელი გამოცხადებით აღტაცებული.

ბაშბაზნელი წერილებიდან

ისევ მახსოვხარ... ეს იმას ნიშნავს, რომ წა-
მიერად გიგონებ კიდევ... და თუ გიგონებ, ეს იმას
ნიშნავს, რომ წამიერად გინატრებ კიდევ... და თუ
გინატრებ, ეს იმას ნიშნავს, რომ წამიერად მიყვარ-
ხარ კიდევ... და თუ მიყვარხარ, ეს იმას ნიშნავს,
რომ წამიერად შენთან ვარ კიდევ...
და თუ შენთან ვარ, ეს იმას ნიშნავს, რომ წა-
მიერად მოვმკვდარვარ კიდევ.

ვაჟა ეგრისელი

მხატვარი ნიკო ხერკელაძე

ვაჟა ეგრისელი – საქართველოს მწერალთა კავშირის, ვაჟა-ფშაველასა და გალაკტიონ ტაბიძის პრემიების ლაურეატი, ქართული პოეზიის რაინდი, ღირსების ორდენის კავალერი, „ქართული კულტურის დესპანის მედლისა“ და „დიოსკურია – 2005“-ის მშვიდობის ოქროს ვარსკვლავისა და დროშის ორდენის მფლობელი, საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა აკადემია „ქალდეას“ პრეზდენტი, საქართველოს ეროვნული და ფაზისის საერო-სამეცნიერო აკადემიების ვიცე-პრეზიდენტი, აფხაზეთის მეცნიერებათა აკადემიის პოეტი-აკადემიკოსი, საქართველოს განათლებისა და საქართველოს სოციალურ ურთერთობათა, ვარძიის, „აიას“ აკადემიების ნამდვილი წევრი, იყალთოს, ჩარგლის, ხობის და ზუგდიდის საპატიო მოქალაქე, ათას-ათასხუთასზე მეტ გვერდიანი ტომეულების „კოლხური ფსალმუნების“ (ოცი ათასამდე ლექსი) ავტორი.

მწუხრის ლიტანია

ჭკნება ნათელი მარადიული,
როგორც სიცოცხლის თეთრი კანდელი.
და სიჩუმეში ვიდაც იურვის –
მოსილი უცხო შარავანდედით.
ჟამი მკაცრია, როგორ გავართოთ,
რომ არ დაგვამხოს ზეცა ქვიტკირის.
მიდის უგზოდ და უმისამართოდ
და ჩვენ მივდევთ და... უკან მივტირით,
მნათობებს რეკავს ღამე გრძნეული...
და ატეხილი ფიქრთა ისლები
ამ სოფლად წამით შემოქცეული,
ჩვენებრ იმ სოფლად მიინისლება.
ხსოვნით მოცული სადაც გვეგულების,
ამქვეყნად ტანჯვით შობილთ მშობელი.
სიბნელის რაშზე ამხედრებული მოდის...
მოგელავს ყოვლისმპყრობელი.

ჩემი თბილისის მაღალ კარებთან

წუხს ზედაზენი, – ჯვარზე გაკრული...
ხოლო მახათა
და შავნაბადა
ქართული ცის ქვეშ ღამეს ათევენ
და მოელიან კვლავ მზეშებმულ ცისკრის კარეტას,
და... მუხლმოყრილნი დგანან მთები –
გოლიათები
ჩემი თბილისის მაღალ კარებთან.

* * *

ცისარტყელების ფერად ბაფთებით
თმამოყვავილე –
წვიმა მიდის სანაპიროზე
და ზღვის ნაკვალევს ცრემლით დასტირის, –
ქუხილის გზაზე სიარული
რომ დაუბედა.
ხოლო ზღვას ჩუმად,
ქარიშხალი კონტრაბანდით
ამოაქვს დელვით სავსე უბედან.

უცხო ხომალდი

უცხო ხომალდის ტკაცუნობს აფრა,
ტანში აურჟოლებს
პონტოს და ვაზისს.
ნაპირი დელავს...
და ივარცხნის ზვირთთა
შავ დაღალს.
წარსულის ტოტებს ხსოვნა კვლავ არხევს...
არგოს ჰგავს –
მთვარე.
მედეასფერ ღრუბლებში მალავს
ცა –
ვარსკვლავებით დაჭორფლილ სახეს.

სად არის იგი?!

მოჯარდებიან უცხო ხილვები,
ღამის ტევრთაგან
აღმომავალნი;
ჩემეულ დღეთა საბადნაროში –
ფრთის სინანული
ისევ იელვებს,
ისევ იქუხებს ხმა –
დათოფილი;
მიწით ნაშობი,
ცათა მიერი,
სად არის იგი
სიყვარული –
პირველყოფილი?!

მაფშალია

სიშორისა და სიმყუდროვით
გადახურული
განათებულა მთვარის დარბაზი,
ირგვლივ სიცოცხლის
ჩაუმქრალი
სხივი ანთია.
ღამის ტოტზე ზის მაფშალია
და ცის ნარმაზე
სიმღერის ძაფით
ქარგავს
განთიადს.

* * *

მზე – ფანჯარაა,
საიდანაც შორს ვიხედებით,
ხოლო წუხილი –
მზის მოშიში დილის ნისლია,
რომელიც კვდება, როცა თენდება.
ვფიქრობ და ვფიქრობ,
დღემდე მაინც ვერ ამიხსნია,
ცას რომ გავხედავ,
რუსთაველი რად მახსენდება?

დავით ტიგინაშვილი

ისე დავისუნძლევ, ვაზივით ლექსებით

ისე დავისუნძლევ ვაზივით ლექსებით
ტანზე სტრიქონები იეროგლიფებივით დამაჩნდა
მითხარით, სად გავექცე ამ ოხერ-ბუნებას
დილას პეპელაც კი ზედ გულზე დამაჯდა!..
ეხ, ვინ ამოხსნის ბუნების საიდუმლოს
ძარღვიანი სტრიქონებით სამოცი გავთელე,
მართალი ყოფილა, თავადი ყაზბეგი
ლამეც აღარ მძინავს, მარანში ვათენებ
მქუხარე ლექსებით დავაფრთხობ ეშმაკებს
მუხის ანგელოზი, რამდენს იცინებს
მე და მთვარე ვართ დაცეცხლილ ბუხართან
თქვენ კი ცოდვილებო, იძინეთ, იძინეთ!..
ივლისი 2013წ.

არ იკითხავთ, რაში უღბას პოეტს სული

ეხ, ცხოვრებავ, ქართველებო, თქვე ჯივრებო,
რა მყინვარმა გაგიციათ, ძმებო, გული
ეს ოხერი, მშიერი, მწყურვალია,
არ იკითხავთ, რაში უღბას პოეტს სული.
სიცოცხლეში არავის არ ვახსენდებით
რომ მოგკვდებით თუნდ დაღეწონ ზურნა-დოლი...
დამწუხრდება საქართველო და იტყვიან
კაცი იყო, პოეტი... თან მეფის ტოლი.
ჩამოასხით, დილას ივრის ხეობაზე
ბარათაშვილს გამოექცა, თეთრი რაში
ღმერთი არ გწამთ, აღმაცერად რად უყურებთ
ნაღდ პოეტებს... პოეტების ქვეყანაში
ღმერთმა, ღმერთმა დაგვანათლა ლექსის ნიჭი
მადლი უფალს, ჰე, მგოსანი დღეს, რომ მქვია...
გული მაინც თქვენთვისა მაქვს გადაშლილი
მოლით, ძმებო, დამახალეთ... გულში ტყვია!..
2011წ.

ცხოვრებავ რაზედ მაწამებ!

ცხოვრებავ, რაზედ მაწამებ
შენიც ვერ გამიგიაო,
ცრემლით ვერ გამაბოროტებ
მე სიყვარული მქვიაო.
სექტემბერი 2013წ.

ბარდაცვალება

გარდაიცვალე, სადღაც შორს წახვედი...
ნეტავ, სად დაფრინავ, ჩემო სიხარულო,
ცრემლი, ბოლო კოცნა, სამოთხეში მიმავალს
ტუნები ისევ თბილი გაქვს, ჩემო სიყვარულო!
31.01.2013.

მოდი, სიყვარულო!

მოდი სიყვარულო, ზეცა გამინათე,
სიცოცხლე ჩამაღვარე, ჩემო ფერია...
გულზე დამახატე შენი ვარსკვლავი
უშენოდ ცხოვრება, ხომ არაფერია!..
აგვისტო 2013წ.

დაასხით, მაგის დედაც ვატირე!

სხვა სათხოვარი ღმერთო, არა მაქვს,
ქვევრებში ღვინო დამალევირე...
ჰე, მეზობელო! კაცი არა ხარ?!
დაასხი ღვინო დამალევირე.
დილის საარზე, სუფრა გაშალე,
პური-ყველი და მწვანილი ბაღის
მკვდარი გინახავს? ოქროს – ფიალით
ვინ რას გაგვატანს, დაასხი, მაგის!..
მიდი, დაუშვი, როგორც ავდარი
იქუხოს ლექსმა, მთაში თუ ბარში
ღმერთო, სიცოცხლე რქაწითელშია,
დუღუკებსა და ო, ლამაზ ქალში...
ხოდა დაასხი, შე დალოცვილო,
ცრემლად ვიღვრები, ვით თოთო-ბავშვი,

თორემ სიკვდილი შემოვარდება,
სუფრას წაღეკავს, დაჯდება, თავში
რა ძლიერი ხარ შე დალოცვილო,
ღვინოვ, სამეფო და სათავადო,
სიკვდილო, მთვრალი შენზე გიჟი ვარ,
ეგლა მაკლია, შენ გათამადო!
ქვევრის ღვინო და მუზა მარანში
ისე ღრიალებს ღომი მგონია
ვაჟას ვფიცავარ, ღვინო სიკვდილზე
ძლიერია და ჩემპიონია!
ვაი, დედასა, წუთისოფელო!..
მგოსანს უღვინოდ ნუ ამატირებთ
დღეს მე სიკვდილიც უნდა დავათრო...
დაასხით, მაგის დედაც ვატირე!

როგორ ვიტანჯები ცეცხლი მიკიფია

ასე მგონია შენთან შესახვედრათ
პაემანზე ემზადება მთვარეც...
ამისთანა ამინდში ვისთან გავიდოდი.
ძალდი არ გაიგდება გარეთ.
როგორ ვიტანჯები, ცეცხლი მიკიფია
მიდი, გადამბუგე ალო...
ო, ჩემი ხელითვე იმ ნეკნს ამოგაბრდღენი
რითაც გადამრიე, ქალო.

დილას ცისკარზე მომესმა

დილას ცისკარზე მომესმა
გოგლას ხმა, ლექსის ბუხუნი,
ჩამომაბერა ქალაუ,
შენმა ლოღინმა, ლუხუმი.
დავიწვი, შენი ტრფიალით,
ღომი გადვიქეც მონადა
ან გოგლას ლექსით დამატკბე,
ან გამამყევი ცოლადა!

იისფერი სტრიქონები!

როგორ მინდა ამ სტრიქონებს
რითმები ავაყოლო,
დავაბრუნო გულის ჩარხი
სისხლიც ზედ მივაყოლო.
შემოლეწა ამ რითმებმა
ვახმე, გულის ფიცარი
მოგენატრათ იეთიმ-გურჯი,
ან მე, ვეღარ მიცანით?!
როცა ლექსებს ცეცხლზედ ვაწრობ
თავზე მადგას ღმერთკაცი
ვაჟა ხომ არ გახსენდებათ
ანდა გოგლა, დეკაცი!..
თქვენ ხომ იცით სიყვარულში
ცარიელი გული ვარ

ო, აშუდი პოეტების
სისხლით მოწამლული ვარ
როცა თასებს აიტაცებთ
ვიცი, რომ მომიგონებთ
დადუღებულ გულის მარნის
ცრემლით ვნამავ სტრიქონებს
ხომ გავედი ამ სოფლიდან...
ვერა გამიგია რა...
მკვდარსაც აღარ მიხორცდდება
სიყვარულის იარა!..
შვილო, მოდი ჩემს საფლავზე
მამის ღოცვით იცოცხლე
იისფერი სტრიქონები
გაგატანო სიცოცხლე!..

შობა 2014წ.

აზნელავ ცისკრის საუფლოს!

ავხედავ ცისკრის საუფლოს
ცაზე ვარსკვლავნი კრთებიან,
ღმერთო, ვინ იცის მგოსნები...
ლექსის ბწკარებზე კვდებიან.
ღვინო დამისხით, ლომებო,
შამფურს წააძრეთ მწვადები

ვინ იცის ივრის ტალღებზე,
რამდენჯერ დავიბადები...
ლექსად ვიღვრები ლომებო,
პურ-ღვინოს გიძღვნიოთ ქადებით
ვას, თუ მიმუხთლა ცხოვრებამ
წამს ლექსად დავიბადები!

2.01.2013.

ცისფერი – ზამბახებს

რა საამური გალობაა,
ეს რა ხმებია
ბიჭო გოგია, ჩაძინებულ
სოფელს გასძახებს
აფეთქებულა ქალწულივით
ვაზის კვირტები
ვაიმე, ფერი წახდომიათ
ცისფერ ზამბახებს...

მიდი, მგოსანო, გამაბრუე,
ტკბილი გალობით.
შენი ჭიკჭიკი,
სიკვდილამდე მემახსოვრება,
ჯერ კიდევ გუშინ
რას ხარობდა, ლურჯი ზამბახი...
ვაიმე, ასე გაფრინდება.
ჩვენი ცხოვრებაც!..

ღმერთო, თვალი შეპარულა!

ღმერთო, თვალი შეპარულა
საპატარძლო მტვერში
ბუღბუღებმა მიმაცილეს,
ცვარდანამულ ვენახში.
სართვლო სუფრა გაიშალა
ღხინი ცამდე ავიდა
ძველებური რქაწითელი
დაასხი და წააავიიდააა!
დადუღებულ ქვევრის ღვინოს
გულში ვიღვრი სართველოდ...
გენაცვალე, საქართველო!..
გენაცვალეთ, ქართველნო!..

ივლისი 2013წ.

მომენატრა სიყვარულო

მომენატრა სიყვარულო,
შენთან პაჩი-პუჩები
ბომბივით რამ დაგიტენა
ბუბუები, ტუჩები!..
მოდო ხელი გადაგავლო
მუხით მთვრალი ცაზე ვარ,
ვერა ხედავ, შობელძაღლო,
მართლა გახეთქვაზე ხარ
გაგონილა ასე უღვთოდ
წამება და ლომის კვლა
ან დღეს უნდა დაგეჯახო,
ანდა, თავი მოვიკლა.

სექტემბერი 2013წ.

დიდიდანვე, ლეწე, ასი!

თუ გინდა, რომ ცხოვრებაში
დატკბე და იხალისო,
დიდიდანვე, ლეწე, ასი...
ნუ კეკლუცობ, მაისობ.
გულიანად შეხვდი ცისკარს
ისე მზეც არ ამოვა
თუ არ ლეწე, ასი გრამი
არაფერი გამოვა.

ვას, ამდენი პრობლემები,
ზღაპრები და არაკი
ყველა ტკივილს წამში მოხსნის
ეს ოხერი არაყი...
ცხონებაა ასი გრამი
ლექსს რაშივით ვაოთხებ
აირჩიეთ ჯოჯოხეთი...
ანდა ტკბილი სამოთხე!

ივლისი 2013წ.

გვანცა ხარაიშვილი

* * *

მდინარეს ასდის თევზების და სიკვდილის სუნი.
აქ იმდენჯერ დავახრჩვე ჩემი მოგონებები,
რომ მათი აჩრდილებით ტყე გაივსო.
ისინი ხეებზე სხედან,
სულ კენწეროში და
დავიწყების შიშით კანკალებენ.
მე მივდივარ ხოლმე და
დამალობანას ვეთამაშები.

* * *

როცა აღარაფერს დავწერ,
როცა სიცარიელე შეავსებს
მოლოდინისგან დამდნარ ფურცლებს,
როცა აზრები გასცდება
ჩემივე საკუთრების ფარგლებს,
როცა აღარაფერი მექნება სათქმელი
ცხოვრებაზე
და საბოლოოდ დავრწმუნდები,
რომ ამქვეყნად ყველაფერი
მხოლოდ ორი ურთიერთსაპირისპირო
პროცესისგან შედგება –
შეჩვევა-გადაჩვევა...
მაშინ ვიქნები მზად
ვიწამო,
თუ სადმე ჭეშმარიტების ნამცეცია.

* * *

დროა.
ხელის ცეცებით ვაპობ სიბნელეს
საათი მოკვდა კედლებზე ფიქრით.
მოწყენილობა შეეყარა ორღობის ეკალს
მიუკარებლად იკბინება კატა მეზობლის.
დროა.
ქარივით ნავარდობენ ჭორის ენები.
ცუნამი დაფლეთს სოფელს –
ერთი გუბეა ბაყაყებით ამოზელილი.
დროა.
დროა.
ოპერა გაისაპნოს მსუბუქი ნამცხვრით.

* * *

არსებობენ თავშესაფრები –
ხის მყუდრო კოტეჯები,
ზამთრის ნოტიო ამინდს ბუხრიდან
ცეცხლის ენებით რომ ლოკავენ.
არსებობენ თავშესაფრები –
პარალელური განზომილებები,
სადაც შეცდომები
ცხოვრებას გვასწავლიან და
საზღაურად არაფერს ითხოვენ.
არსებობენ თავშესაფრები –
ჩვენივე ფსიქიკის ბნელი ჯურღმულები,

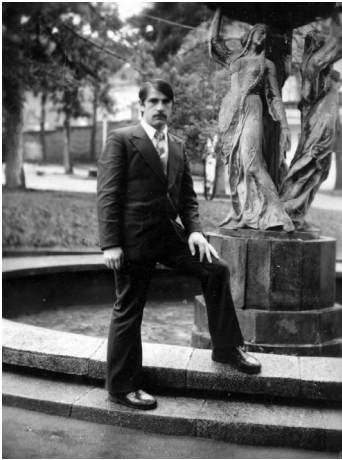
სადაც ემოციებს ისე ვმართავთ,
რომ ცხოვრება გაგვიადვილდეს.
ისევ და ისევ
არსებობენ თავშესაფრები –
ქუჩის კუთხეებში,
წვიმიანი დღეების უქოლგობაში,
დავიწყებულ ოცნებებში,
უსიტყვო ლექსებში.
მე არ ვითხოვ ფრთებს.
მჭირდება მხოლოდ ერთი ფრთა.
საწერად.

* * *

სიყვარული სახლის ფანჯრიდან დანახულ
თვითმფრინავს ჰგავს.
არასოდეს იცი საით მიფრინავს,
მაგრამ მაინც მთელი გულით ნატრობ
იქ იჯდე.

რაც შენ გამოჩნდი,
მეორე ჩრდილი შეეზარდა მიწას,
რომელზეც ვდგავარ.

ბეჟან ხარაიშვილი

ლექსად ვერაფერ მიიხარ
ბატონ ალექსანდრე დოლუზაურს!

დინჯობდი, ცოტას ფიქრობდი,
სიტყვებს ეძებდი სარფიანს,
„ვოლგიდან“ გამეჩქეცი და
სახლში ისწავლე კაფია?
ჯერ საბადურას გადმოვცდით,
ნელ-ნელა ქროდნენ სიონი,
მკერდზე ისეთი წვერ გედო,
მეგონე გალაკტიონი!
რაცა სთქვი, იყავ მართალი,
ვერაფერს ვიტყვი წუნითა,
შენი ლექსები მივიღეთ
სულ ხატო-ერბოს სუნითა!

მაგ შენს ლექსებზე დაობენ
ოჯახში, გინდაც ლექსში
ბოთლის ქურდობას ამბობენ
ლეგანა პაპას ქელესში...
მე ვიცი, წესი მთის კაცის,
გიყვართ ხანჯლების ტრიალი,
რა ფუჟო, რომ არ დაწვერო,
ლექსი თუ მოდის ტიალი,
ამრავლეთ საქონ-ცხვარ-ყორნი,
მტერს გული ქონდეს ზანზარში,
თორემ ხორცი და ცხვრის დუმა
რვა მანეთია ბაზარში!

ინარეთ, შვილიშვილებში,
ბართიაც მოვა ხმაური,
ყველამ თქვა ლექსის ღმერთია,
ალექსი დოლუზაური!
ლექსი რომ გადავაჭარბო
იტყვი, ბეჟანა ცდებისა,
ღმერთმა ამრავლოს ლექსები
თქვენნაირ მოხუცებისა!
ჭიჭიკო თითქოს გაბრაზდა,
ლექსად ვერაფერ მიიხარო,
მე ვჯობობარ თუ შენა მჯობ
ორმოცზე ნახავს მკითხავი!

ახლა გაბუტვა გამიგონია?!

შენს სახლთან ისევ დუმილით ვდგავარ
და ტოტებ-ტოტებ ვაცეცებ თვალებს,
ახლა გაბუტვა გაგიგონია?! –
თორმეტს ჩაკოცნის ისარი, მაღე...
ფიფქები-ფიფქებს, წყურვილი-წყურვილს
ფიქრები-ფიქრებს, უხმოდ კოცნიან,
– ძვირფასო, აჰა, ახალი წელი,
ძვირფასო, თოვლი მომილოცნია!
ამაღამინდელ ღამეს მე ვათბობ,
ისეთი ცხელი გული მაქვს, ჩემო
როგორც ნაძვის ხის ირგვლივ ბავშვები,
შენს აჩრდილს ისე ვუვლი გარშემო,

ცის ეშმაკუნა ხონხებს თუ წეწავს,
თორემ ამფერი თოვლი ღამეში?
თეთრი ტყეებით მსურს შემოვფრინდე
შენი თვალების სველ სიამეში!
თორემ ეს ქარი ისევ გაგტორავს,
თოვლზე გხატავს და მიფანტავს ფერებს,
– მოდი, ახალ წელს უნდა გაკოცო,
დაგვებედება ძვირფასო მერე!
აგერ, ატირდა ფიფქი მინაზე
და მოციმციმეს გიტოვებს ხალებს,
ახლა გაბუტვა გამიგონია?! –
თორმეტს ჩაკოცნის ისარი მაღე!

ბახსენება

გაცრეცილი სკოლის ჩანთით
სხვა გოგოც რომ შემეყაროს...
მახსენდება, დრო რომ დავთქვით,
ცაცხვის ხე და სოფლის წყარო...
დაკეცილი თეთრი ბაბთით,
სხვა გოგოც რომ ჩამოივლის,
მომავლებს პირველ კოცნას

პირველ თოვლს და
პირველ ღიმილს!
ვიზეპირებ იმ წყაროს ხმას,
და შენგან თქმულ ყოველ სიტყვას,
გახსოვს? – ტყემ რომ დაიხუჭა...
ო, რა თბილი, თბილი იყავ!

სალამური
(ხუტას)

მთებს კოცნიდა ეშხით ქარი
დილის ნამში განაბული,
იქვე ტყვისპირს, თითქოს ხმალით,
დარდებს ჰკვეთდა სალამური.
ტყე განაბა ჰანგმა მოთქმით,
ირმის რქაზე დაიბუდა.
წყარო დათვრა ხმათა კოცნით
სიცილისგან გაიბუდა.

ხევს ჩანჩქერი აჰყვა ჩქერით,
მთით არწივი მოჰყოლდა...
ტბილ-ნარნარი აღმაფრენით,
მთასაც ცრემლი მოსდიოდა.
ხმა წაერთო, მაშინ, ბუღბუღს –
ლერწმის ყელით დატკბა უტაც,
სიომ ფრთა ჰკრა ლერწმის ღულუნს,
მთამ კი, გულში ჩაიხუტა.

წერილი მამას

კვლავ ფორმაში ვარ მამიკო,
ვნახე გერგეტის სამება.
სწორედ აქედან დაიწყო
ექსპედიციის წამება.
დაბლით რომ ჩამოვდიოდით,
ნისლებს ეძინა რწვევითა,
ზოგ ზურგით ჩამავიტანე,
ზოგ ჩამამყავდა თრევითა.

აქ რესტორანიც კარგია
„საერთო“ და „ხარხოთი“
არაყიც მოიპოვების
მანდ შაქარ-წყალით მახრჩობდი.
მაშინ ჩავაღწევთ ქალაქად,
რო გაყვითლდება ფოთოლი,
ლთობით საქმე დავიწყეთ
და დავამთავრებთ ლთობით!

მთაში

გადავიქანცეთ ხევში სირბილით,
ჩიტუნებს ვსდევდით – სად არ გვატარეს.
და ნაკადული სიცილ-კისკისით,
გვეჯიბრებოდა თითქოს პატარებს.
ო, მდელო იყო მაშინ რა დღეში,
ყვავილნი ჰქონდათ თმებში ჩაწნული,
მთები ჩანჩქერის სუფთა სარკეში,

თმებს ისწორებდნენ, როგორც
ქალწულნი.
მთანი სტიროდნენ, წყალნი სდიოდნენ,
ვეწაფებოდით ანკარა შხეფებს,
მადლით მწვერვალი ჩვენ დაგვცემოდნენ
ჩვენ კი ვუცქერდით ვით მონა მეფეს.

* * *

არა ვარ აქ და აქ უნდა ვიყო,
ასეც და ისეც ჩემი ბრალია...
ეს ყველაფერი რაღაცამ მიყო,
მაგრამ „რაღაცა“ ვის აბარია...
ვისა აქვს, ის, რაც მე უნდა მქონდეს
და შესაძლოა მოხდეს ამგვარად?
რომ ჩემსკენ მხოლოდ ის გამოიბოდეს,

რაც არასოდეს არც კი გამოთარა...
ურულოდის მაგვარი სიცივე, ცხელი,
ლანდივით დაგვედეს, ვისი ბრალია?
ასე, ნელ-ნელა, მოხვდები ბნელში,
მერე იტყვიან: რა საბრალთა!
და დაგცინებენ...

ამ თბილ მიწაზე

როს განთიადი შემოჰკრავს დაფდაფს,
და ცის ტატნობზე ფეთქვას აისი,
მზე მთის მწვერვალებს გაუჩენს ხანძარს,
გლენკაცის გულშიც დგება მაისი.
გახედავს ბაღებს, გახედავს ყანებს,
ვაზებს ქართულად მოეფერება,

სიცოცხლეს ყველგან აადადანებს,
და მღერის, რადგან გულს ემღერება.
ამ თბილ მიწაზე რამ გაგაშმაგა,
ზეცა ხომ იყო წარბებგახსნილი,
ჩემმა მამულმა რა დაგიშავა,
მტერო, რად გახდი აღვირახსნილი!

ხათუნა ხარაიშვილი

ხვანის დედოფლად იზრდები ხათო,
ალვის ტანით და ნუკრის თვალებით,
თავთუხისფერი სიცოცხლე მოდის
უნდა დაჩრდილო ქვეყნის ქალები.

ნანატრი დღით, რომ შენს ქორწილს
გნახავ,
ააელვარებ მზეს ათასფერად,
სამარადისოდ დარჩება ეს დღე
დამეს გავათევ უთუოდ თეთრად.

რას იტყვიან ნეტავ ჩემზე

ნება-ნება
ადის ნისლი შუაფხოდან,
ლაშარ-გორას
ვეღარ აღწევს ბერი ბიჭურ.
უხმო ზართა
ენებს ლოკავს ნიავექარი,
ფშავის არაგვს
ძველებურად სუნთქვა უჭირს...
ზის ბიჭური
მოჭარბებულ ფიქრთა წრეში
და ბავშვობა
კარატეს მთას გადუქროლებს.
რა დამეა!
იმ ფხოველ ბიჭს შებედავს და
ბუხრის კაცი
რადღა გულით გაუტოლდეს...
ხრწოლაგს ღამეა
და თუთუნის ცისფერ ბოლზე
მოგონებებს გააქროლებს მოლოდინი,
ხან დაჰკვივლებს
თავის ქურანს ხატობაში
და ხან სატრფო
ფხოვის წყალთან ელოდება.
ხან საჯიხვე ცის ღიაში ინაბება,
ხან მთათა თმებს
გადაჭორფლავს თოფის ბათქი.
ხან მწვევარი აყვფდება გამეტებით
და ხან ფიც-ვერცხლს სავსე ყანწებს გადაათლის.
იდრუბლება, რა ახლოა დასასრული
ოცდამეცხრე იანგარი ბოლაგს მხრებზე...
– რა გზა მოდის თურმე აქეთ...
რას იტყვიან, რას იტყვიან
ნეტავ ჩემზე!

ბეჰან ხარაიშვილს

ვარსკვლავებს აღარ აისხამს მძივად,
იგრუსუნებს და დიდხანს იელვებს
როცა ღრუბელი წამოვა წვიმად
ცა დედამიწას იმადლიერებს.
შუქს უმადლიან როცა ჩავა მზე
დილით მინდორი ნამთან ლაღდება
და მთვარე შენი სოფლის ჭალაზე
კვლავ სიმინდებში „ჩანამგაღდება“
შხარაზე ცალი ხელით ეკიდე,
სამშობლო იყო შენი ედემი...
თავისუფალი ქვეყნის მემკვიდრე.
თავისუფლებას თვითონ ეძებდი,
მზე ჩანჩქერების თარზე დამდნარი
ცრემლმორეული ნერდინს იფარავს
ლექსებში გქონდა თავშესაფარი
უკვდავებისკენ ფეხით მიმავალს.

პეტრე ჯაფანიძე

ალმასი

(გულნაზ ხარაიშვილს)

ალმასი ბნელეთს სინათლეს ჰპარავს,
როგორც მზის დარი, ღრუბლიან ამინდს –
და აგვირგვინებს მოოსის შკალას
ვით ვეერესტი ტიბეტს და პამირს,
აქვს უდაბნოში თვითნაბადს ბინა,
ბედნიერია მისი მფლობელი.
ვერ კაწრავს მის კანს ტიტანი რკინა,
არც ჭორი დასდევს დაუნდობელი.
ჰქონდეს არილ მზეთ სხივთა თამაში,
იყოს მასავით მყარი და სალი,
იშვიათია როგორც ალმასი

მაღალ ღირსებით შემკული ქალი.
არც ლიტანია და არც ნამაზი,
არავის არ ხსნის აპეურს დარდის.
ამიტომ ქვეყანად ბევრი ლამაზი,
ქალური სიტბოს გარეშე დადის.
ბევრი პოეტის მუზის მურაზი,
თუმც ლამაზია, გულქვაა თითქოს,
უნდა გაიცნოთ არის გულნაზი,
ყველასთვის აფრქვევს
სხივსა და სიტბოს.

ლამზირა შვილაძეს

მე არც გალა ვარ და არც როდენი,
არც მინდა ვიყო ნაკლები რადგან...
კლავის მოკვეთა მართლა მომეღის
თქვენ ქანდაკებას კვარცხლბეგზე ვადგამ
დაე შეშფოთდეს ყოველი ნერვი,
და მოკრძალებით გემთხვიონ ხელზე
რა უყოთ მერე, არც თქვენ ხართ მერი
კაცობრიობამ ილოცოს თქვენზე.

ბეჟან ხარაიშვილს

მზე ჩადის
 მზე ჩადის, მაგრამ
 მედგრად ვხვდები შემოდამებას,
 ჩამოვფეკვი დღენი...
 გამოვკეტე დროის წისქვილიც,
 მტრედი ქვის ფრთებზე სულს
 სიცოცხლედ შემოისკუპებს,
 ქრება უჩინრად
 მინავლებული ღანდი სიკვდილის.

ნაილი ხარაიშვილი

**რედაქტორს
 (გულნაზ ხარაიშვილს)**

ჩემს გონებიდან გამორიყულ
 სიტყვის კონაში
 დავექებ ძვირფასს, და ბრწყინვალე
 იმ ამეთვისტოს,
 ჰარმონიით და ბრძენისმაგვარ
 გონიერებით
 კეთილშობილურ შენს სიმშვიდეს
 რომ შეეთვისოს.
 მწერალი თავის ნაფერებ ფიქრს
 შენ ჩაგაბარებს,
 ცისკარზე, ერთი კარგი ლექსიც
 თუკი შობილა,
 უნდა მონათლო, ლექსს ჩააცვა
 მადლის პერანგი, -
 სულის სამოსი
 რომ არ დარჩეს დედიშობილა.
 მისდევ გზადაგზა, ამაყ ფრაზებს
 გრდემლში ატარებს,
 თუმც არ დაუშვებ მათი გულის
 გადაცხელებას,
 რათა სიცოცხლე ერგოს წილად
 მარადიული,
 რომ ჰგავდეს ლექსი თავად
 უფლის გამოცხადებას,

არ აპატიებ უზუსტობას
 ისტორიულ ფაქტს,
 ყოველი ბჭკარის, თუ აბზაცის
 დგახარ დარაჯად.
 რომ არა ეენოს დასაფიცარს
 მამულს, ქვეყანას,
 თავად შემოქმედს,
 ჯარისკაცის გმოსავს ფარაჯა,
 შენ, უტყუარი კალმის ოსტატს,
 როგორ გაკადრო,
 ჩემი ლექსები განიხილო,
 ან ნოველები,
 რადგან გაგებდე, რაკი გთხოვე
 ეგ მზრუნველობა,
 ისე, ვით დედას,
 შენს სითბოსაც ვერ შეველევი.
 სიყვარულის და დედობრივი
 გრძნობის მედროშეს,
 უფალი ხელავს და გიფასებს
 ამ თანადგომას,
 ეახლოები უკვდავებას
 ორთავ სოფელში,
 რამეთუ სიტყვას მეუფენი,
 გწირვენ მადლობას.

ცინარი ხშიადაშვილი

აპურას
(აკროსტიკი)

ა-კურა ძველო სოფელო,
კ-ურთხეულ კახეთისაო,
უ-ფლისგან გერგო მთა-ბარი
რ-წმენა გაქეს სამებისაო,
ა-ხარე ბაღ-ვენახები,
ს-აუფლო სიწმინდისაო!

2009

წუთისოფელს

ზაფხული დადგა გაზაფხულისგან
და ველოდები ჩვენს შემოდგომას,
თუკი ინებებს და შეიწყნარებს
უფალი შენზე ჩვენს გულისწყრომას;

წუთისოფელო, წამო სამყაროს
შენ შეგადარებ შიშისგან კრომას,
ღმერთო გვაშორე, გთხოვ, განსაცდელი
და ნუ მომასწრებ მამულის კვდომას.

1.07.2014 წ.

იებს და ცრემლებს დაგაფნეთ

იებს და ცრემლებს დაგაფნეთ
მაგ სათნო გულმკერდზედაო,
ღვთიური მადლით მოსილო
ქართული სიტყვის დედაო,
მიდიხარ საუფლო გზაზე
სამოთხე გაგეხსნებაო,
ძეწნა ალერსით აგავსებს
რითმებად დაგადნებაო,
ქარი კი ნანას გიმღერებს
ჰანგებად დაიღვრებაო.

გემშვიდობებით, შესძელი
სიკვდილზე გამარჯვებაო,
ღვთისმშობლის დედის სახელს ფლობ,
ენტოე ამ ქვეყნად მზედაო,
მარადეამს სული ლეგენდა
სანთლებად აგვენთებაო,
მოეფერება სამშობლოს
შენი ლექსების წყებაო...
ია და ვარდი გეფინოს,
სამოთხის ბილიკზედაო.

ჩემო ლამაზო კახეთო

ჩემო ლამაზო კახეთო
ალაზნის ველო ზღაპარო,
ვაზის ცრემლებით ნაკურო,
ზვარ-ვენახების ზღვა ხარო
შემოდგომაზე მოვდივარ,
რთველი არ გამომაპარო,
მზის სხივა, ჭორფლა ტევნები,
საწნახელს ვწურო, ჩავღვარო,
ავაჩუხჩუხო ქვევრები,
ღვინოვ საღხინო რამ ხარო,
იხარე მრავალუამიერ,
კახეთის ტურფა მთა-ბარო

ჩურჩხელების და აკიდოს
ნუგბარ ბადავით დამტკბარო,
სტუმარს მასპინძლობ დაიცავ,
პატარა კახის ფარ-ხმალო
შენს სალოცავებს თაყვანს ვცემ
ალავერდსა და იყალთოს,
ძველი შუამთის ტოლი ხარ,
აკურის წმინდა ტაძარო,
ღღე და ღამ მუდამ ჩემთან ხარ,
ჩემი ფიქრების სამყაროვ,
მიყვარხარ, ძლიერ მიყვარხარ,
მხარევე, სამოთხის სადარო.

04.05.2014

დღის მონატრება ღაზითობის დღეს

დავითობაა, ჰე, ჩემო დედა,
როგორი კოხტა და სათნო მყავდი
ეგებებოდი დილიდან სტუმრებს
სახელიმილა დღეობას ჰგავდი,
აღამაზებდი ირგვლივ მიდამოს,
ამ დღისთვის ეზოს ჰყვოდა ვარდი
და-ძმებს სულ ახალ სამოსს გვაცმევდი
თმებს კი წყვილ სათუთ ნაწნავს

მაწნავდი

ჰე, ჩემო დედა, დღეს დღეობაა,
იქ, მერცხლის ბუდეს სულ გყავდა
კატა მსუნავი ვერას აკლებდა

ბარტყი,

რადგან ფხიზელი, მზრუნველი გყავდი.
ჩემო დედიკო, დიდმა დრომ განვლო
და შენს საფლავზე შემომხვდა ლანდი,
დრომ გამომფიტა ძველები ტკივილით
რადგან, დედიკო, შენ აღარ მყავდი.
ვებრძვი ამ ყოფას საზრდელის გულში
მუდამ სიკეთის ნერგს ვზრდიდი, ვრგავდი,
გულის საგულეს ამომიდუღდა,
ამ დავითობას ვარდებით ვრთავდი;
ამაგიანო ჩემო დედიკო,
ტკივილო ჩემო, რა სათნო მყავდი,
ავტირდი დედი, საფლავის ლოდის
ვერ შევძელ ზიდვა, რადგან ვერ ვძრავდი.

5.06.2014 წ.

**არწივო, შმჰკარ კამარა!
(ედღენება ქაქუცა ჩოლოყაშვილის ნეშტის სამშობლოში დაბრუნებას)**

მზით გეგება სამშობლოს
ჭიუხ-ჭადარა ქედები,
არწივო, შმჰკარ კამარა,
ყვავ- ყორნებს ვერ დავენებდებით!
თავისუფლების მედროშეს,
მუხლს გიდრეკავენ მხედრები.
გჯეროდეს, გმირო შენს ხსოვნას,
გულით ვატარებთ დედები!

ვფიცავთ, გამოვზრდით ვაჟკაცებს,
ისე არ გადავშენდებით;
სჭირდება ნაგვემ სამშობლოს
შენებრ ლომგული მხედრები!
დღეს გეგებება მთაწმინდა,
სამშობლო ქვეყნის ხედებით...
მატანში ნანას გიმდერდნენ,
აქ გიგალობებს ქედნები!

21 ნოემბერი, 2005 წელი.
(მთაწმინდაზე გადასვენების დღე)

იმერეთს

იმერეთო, კოხტა იმერეთო,
მთა და ბარო დაფნარო და მდელო,
მოხატულო ყვავილნარით მოქარგულო,
ამაყია შენით საქართველო
სხვიტორს გვიხმობს მოდი ნახეს ციხე,
ვთქვათ პოეტი მეფის სადღეგრძელო,

აქ სავანეს გულს გაუხსნის ჭყვიში,
გაღას ლექსი სტროფი სასიმღერო,
ძალზე სათნო და სათუთო მხარეე,
საუცხოოდ სტუმრის მასპინძელო,
კაცხის სვეტის საოცარო ნიშო,
და გელათი მეფის სამფლობელო,

04.05.2014წ.

ოიანუს ბებოსბან

- ო - ხარე ორსავ სოფელსა შინა,
- ო.. - სათნოვ ჩემო, ფეთქვა ხარ გულის,
- ა - ხარე შენში წმინდა სახელი
- ნ - ებაა უფლის, სილაღე სულის;
- ე -ს აღერსია თოთო თითების
- ს - ითბო, სიცოცხლე ამ გაზაფხულის.

კვირაცხოვლობა
27.04.2014.

**ანას ბებოსბან
(პირველი კონცერტის ექსპრომტი)**

ა - ი ხუთი წლისა გახდა
ნ - ატერისთვალა ანაო,
ა - მღერდა თან ბალეტს ცეკვავს,
ს - უღ არ დაიღალაო.

*კვირაცხოვლობა
27.04.2014.*

ბაღმოვიარეთ ბოგბორი

გადმოვიარეთ გომბორი
ნისლიან-ბურუსიანი
გომბორამდე ცას მზე ენთო,
მცხუნვარე სხივებიანი
წვიმის წვეთების წკაპ-წკაპი
ზეცის ამბორი ცვრიანი
ხასხასებს ტყეში სიმწვანე
თოთო და ნორჩ-ფოთლიანი

აყვავებულა, შუქს აფრქვევს,
ხეხილი, შინდი მზიანი,
იასამნების ფერები
თეთრი და ლაჟვარდიანი
ვტოვებთ ჯვრის სახვით შუამთას
თელავს დარი დგას მზიანი,
დღეა უფლის მადლნაკურთხი,
სულის ზეობის ზიარი.

ბრწყინვალე ორშაბათი 2014 წ.

**აკროსტიკი
ჯუმბერ ლეჟავას**

ჯ-ვარი გიფარავს, შვილი ხარ
უ-ღამაზესი მხარისო,
მ-სოფლიო შემოიარე,
ბ-რუნვას ითვლიდი თვალისო.
ე-წვიე პინგვინთ ოჯახებს
რ-ისხვაც იხილე ქარისო
ლ-ურჯი ზღვაც, ციდან ნასროლი

ე-ლევა-მზის-შუქი მთვარისო!
ჟ-ამი შემუსრე ღვთის მადლით,
ა-მობრწყინებავ დარისო
ვაგლახ დროს თრგუნავთ რეკორდით,
ა-მბავს ვცნობთ ამაგდარისო
ს-რულად მფლობს ჯილდოთ ჯარისო!

2009 წ.

ქართლი

ქართლი ჩემი ქვეყნის გული,
უფლის კვართით მკერდს ჩაკრული,
მცხეთის ჯვართი ხელდასხმული,
ატმის ბაღით მოხატული
ყინწვის უფლობს ანგელოზი,
ლაჟვარდფერი ფრთაშესხმული,
ატენი და სამთავისი,
ჩუქურთმებით მოქარგული,

გორის ციხე მტკვარს ფიქრს ანდობს,
ლიახვს ესმის ეს წუხილი,
რას გვიყვება რას გვიამბობს
მორაკრაკე ნაკადული?
ამბობს ქართლი ტკივილია,
მავთულ ხლართით ჯვარს გაკრული,
დუმს ყაყაჩო თავდახრილი,
ცრემლის ნამზე ამოზრდილი.

04.05.2014

მესამოცე შემოდგომის ფერებით

მესამოცე შემოდგომის ფერებით
მზეო ენთე, გულით მოგეფერები.
თვალის ჩინში სხივი შემომაგებე,
ზამთრის პირზე კვლავ გამითბე ხელები.
ყველა გეტრფის, ბნელი ღამე ვის უყვარს,
შენით ცოცხლობს მთა და მინდორ-ველები.
ზვრებს შეასხამ მტვენებს სხივის ხელებით,
ღუღს ქვევრები, ტკბილ-ბადაგ ნაჯერები.
მესამოცე შემოდგომის ფიალა
რითმით სავსე ბაგის ანაწერები.
გაახარე, მზეო, შენ გეკვდრები
საოცარი ცისარტყელის ფერები.
მაპოვნინე, მცირე ბჭკარი დარჩება,
შენთვის ფეთქავს გული ანაძგერები,
არ მეგონა, ვინმე თუ მიპოვნიდა,
ნება შემხვდი – უფლის სულნაფერები.
ცხოვრების გზა ფერთა გაღერეაა,
ფოთოლთ ცვენით – ფერი ფერ-ნაფერები,
წუთისოფლის შარავზეზე ფიანდაზს,
მომავლისთვის ჰვენდა წრფელი ხელები.

04.09.10

ლიანა ოსიაშვილი

„წუთისოფლის სტუმრები ვართ“,
თქმულებაა ძველი,
სიკვდილი სულ ადვილია
სიცოცხლეა ძნელი!

ია მაჭავარიანი

საქართველოს ეროვნული აკადემიის, ფაზისის მეცნიერებათა აკადემიის, მწერალთა, მეცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა აკადემია „ქალღეა“-ს ნამდვილი წევრი, საქართველოს შემოქმედთა, მეცნიერთა და პოლიტიკოსთა აკადემია „კვალი ნათელი“-ს პრეზიდენტი, პოეტი აკადემიკოსი ია მაჭავარიანი (ზამირა ატლანტიდელი)

ყვავილების ქარში

შორით გიცნობ და მე მუდამ მიყურებ და შორიდან თვალებით მეფერები. გაზაფხულზე ყვავილების ქარში ვარ, სახეს მათოვს ასე ნაირფერები. ჩემი სული სიყვარულით ივსება, შენ მოდიხარ მეხვეწები გაცნობას. ზღვად დარხეულ ჯეჯილსა აქვს თვისება, მიესაღმოს ნიაქარის ანცობას.

უწმინდესა და უნეტარეს ილია მერიძე

სულ გაზაფხული რომ იყოს, ვარდისფერ ვარდის ნარნარი, სულ სიყვარული მოვიგოთ და სიყვარულის სადარი. რომ მუდამ ყველას გვიყვარდეს, ჩვენს გულში ბინას იკეთებს, გვარიგებს წრფელი გულითა, გვასწავლის მუდამ სიკეთეს.

სამშობლო ძალზე რომ უყვარს, გემოდღვრავს და ყველას გვარიგებს. ის ესმარება შემოქმედთ, ის უწყალობებს ღარიბებს. რომ გამოჩნდება ტაძარში, გული სიამით მშვიდია. არვინ გეყავს თქვენი სადარი, უნეტარესო ილია.

იესოს

რადგან შეილი ვარ ღმერთისა, მე არა ვარ მისი მონა. მე ვასრულებ მის სიწყვასა, მინდა მისი თანადგომა. მიყვარს ღმერთი, მას ვუყვარვარ, ის არასდროს არ გამწირავს,

არ გადამცემს სატანასა და სიყვარულით დამიცავს. იესო ღმერთის პირმშოა, ვუმღერით მას სიყვარულით, ის გააძღვებს მუდმივ სიცოცხლეს, სატანას დაგმობთ „არულით“.

ღვთისმშობელს

თ. მღვდლიაშვილის გამოსმაურება ლექსზე “ღვთისმშობელი დაიღლება“

ღვთისმშობელი არ იღლება საქართველოს სიყვარულში, ღვთისმშობელი არ იღლება თავის შეილის სიყვარულში. ღვთისმშობელი არ იღლება ტანჯვაში და სიხარულში. ღვთისმშობელი არ იღლება ქართველების სიყვარულში. არასოდეს დაიღლება უწმინდესის სიყვარულში. იგი მუდამ დაგვიფარავს,

იგი ომში გვიკრავს გულში. აგვარიდებს ომის საფრთხეს, დაგვაფარებს თავის კალთას. და გადამწვარ ვენახს და ხეს ააყვავებს ისევე ახლად. ჩვენ პირჯვარის გადაწვრით ის გვასწავლის თავის დაცვას. თავის წილხვედრ საქართველოს. აყვავილებს, უთვლის ღოცვას! ის არასდროს დაიღლება, საქართველო გაბრწყინდება.

2014წ. თებერვალი

ნელი გიუნაშვილი

ღირსი მამა ანტონ მარტოდმოფელი

ეს ლექსი დაიწერა 2013 წლის 20 მაისს დილით. თითქოს ღვთის ძალამ დამაწერინა. დილით დაიწერა, საღამოს 19 საათსა და 10 წუთზე კი ტელევიზიით გამოცხადდა იოანე ზედაზნელისა და მისი მოწაფეების მოღვაწეობის ხსენების დღე. მე ეს არ ვიცოდი, მხოლოდ ტელევიზიით შევიტყვე. მივხვდი, რომ ლექსი შემთხვევით არ დაწერილა. ეს იყო ნამდვილი სასწაული. იოანე ზედაზნელის ერთ-ერთი მოწაფე იყო ღირსი მამა ანტონი, ვინც საქართველოში ჩამოვიდა ქრისტიანობის გადასარჩენად. მან იეროპოლიდან საქართველოში ჩამოიტანა მაცხოვრის ხელთუქმნელი ხატი (კეცისა) და ახლაც მონასტერშია.

20.05.2013

ანტონი მარტოდმოფელი მოწაფე ზედაზნელისა, ერთ-ერთი მოწაფე იყო მამათგან ასურელისა, ისინი საქართველოში ქრისტიანობის, რწმენისა, მოვიდნენ საქადაგებლად გადასარჩენად ერისა. უღაბურ მთაზე დამკვიდრდა, დაარსა მონასტერი, როდესაც საძმო გამრავლდა, დატოვა მონასტრის ჭკერი, თავისი ხელით აგებულ, სვეტზე ის განმარტოებით, თხუთმეტი წელი ცხოვრობდა, სულ მარტო განმარტოებით. მის სიახლოვეს აშენდა, მარტყოფი, დიდი სოფელი, მას კი დაარქვეს სახელად, ანტონი მარტოდმოფელი, ხელითუქმნელი მაცხოვრის ხატი, რომ ჩამოიტანა, დღესაც კი მონასტერშია, მან სვეტზე, რომ აიტანა, უხილაგად და ხილულად იგი სასწაულმოქმედებს, ხელითუქმნელი ხატია, ამშვენებს მონასტრის კედლებს, და ამ მონასტრის სახელი, პატივსაცემად ხატისა, ჰქვია ღვთაების სავანე, ნაღვენთებია სანთლისა. მთავარ ტაძარში დაკრძალეს, ღირსი მამაო ანტონი, ყველა თაყვანს სცემს მის საფლავს, ყველაა მისი პატრონი, საფლავთან რწმენით მისულნი, იღებენ ნუგეშს, კურნებას, კანდელის ზეთის ცხებისას, ყველა ღებულობს დიდ შვებას.

პოეზია

გავბედავ და ვიტყვი, რომ პოეტები და მხატვრები განსხვავებული ადამიანები არიან. ისინი ზედმეტად ემოციურები, ზედმეტად მგრძობიარეები არიან. მძაფრად განიცდიან სიხარულს და მწუხარებას. სამყაროს სულ სხვა თვალთ ხედავენ და რასაც ხედავენ, რასაც განიცდიან, გულში ვერ იტყვენ.

მხატვარი ცდილობს თავისი წუხილი, თუ სიხარული ტილოზე გადაიტანოს და თავისი თვალთ დაანახოს სამყარო ქვეყანას. პოეტი კი, თავის გრძობებს ლექსებით გამოხატავს და ცდილობს სხვასაც გაუზიაროს, რასაც თვითონ განიცდის. ეძებს თანამოზიარეს და იმსუბუქებს ტკივილს, მწუხარებას, დარდს, სიხარულს და დიდ სიყვარულს.

ცხოვრებაში შემთხვევით არაფერი ხდება. ასე იოლად და უბრალოდ არც რამე იხატება და არც რამე იწერება. ყველაფერს თავისი მიზეზი აქვს. ამ მიზეზს კი მძაფრი ემოცია და მძაფრი განცდა ჰქვია. ურომლისოდაც ვერ იცოცხლებს ვერც მხატვარი და ვერც პოეტი.

პოეზია ბადავია,
ღვინოსავით მათრობელა,
მარგალიტის მძივებია,
აგებული კოშკად ყველა.
პოეზია გაგახარებს,
აგაღელვებს, აგატირებს,
მერე ისევ ღიმილს მოგგვრის,
დაგაწყნარებს, დაგამშვიდებს.
პოეზია ტალღებია,
ზღვის ნაპირს, რომ ეხეთქება,
პოეზია მაჭარია,
თუხთუხებს და არა ცხრება.

პოეზია გრიგალია,
ხან წყნარი, ხან გიჟმაჟია,
პოეზია ავდარია,
ხან წვიმაა, ხან დარია.
პოეზია მზის შუქია,
მზის სხივივით ათბობს ყველას,
გვერდში გიდგას გეხმარება,
ხან თვითონვე ითხოვს შველას.
პოეზია მიჯნურთათვის
სიყვარულის წამალია,
უსასრულოდ წარმტაცი და
უსასრულოდ ლამაზია.

18.08.2014

გულნაზი ხარაიშვილი

ამ საუკუნეს შენივთია ბევრი სულელი

მოდის ამყონო, თქვენზე ლექსი არ მეწერება,
თქვენი სიბილწით, ტკივილით ვარ გაჯერებული...
საქართველოში ჩემს ყვავილებს სხვა ეფერება,
ლექსიც კი არის მათი ქცევით გაჯავრებული.
ზიზღს მეგვრის ამგვარი, ქართველთ ჯიშის გადაგვარება.
ფუი, გალოკეს, აღარ ასდით ვარდებს სურნელი,
„სექსია“ მხოლოდ მათი სულის აგარგარება.
ამ საუკუნეს შენივთია ბევრი სულელი.

წითელი ვაშლი

წითელი ვაშლი, რომ მოგქონდა ჩემთვის მალულად...
დღე აღარ გაუა, არ მახსოვდეს, სულის არაკო...
ჰოდა ფიქრები მაინც შენთან გამოპარულა,
ხომ არ დამიშლი, ლექსებით რომ გელაპარაკო.

ჰამლეტის მსბავსო
(შალვა ილურიძეს)

შენში ღრმად არის სინდისის კრედო,
ჰამლეტის მსგავსი კიდევ გეყოლია,
შენ სიმღერებით დატკეპნე ერდო,
ხმას ჰარმონია გამოჰყოლია.
შენ ლუკმა-ლუკმად გულს არიგებ და
მერე სიკეთის ვრცელ ზღვად გროვდები,

ხარ მეგობრების აზრის გამრიგე,
მათში რჩები და არა შორდები.
სიწრფელით სავსევე, რამდენს გვავალებ,
ამიტომ გლოცავს შენ დღეს მეუფე...
ახალგაზრდობავ, გაჰყეთ ნაკვალავს,
ხელოვნებაში ღვთის დიდ კორიფეს!

მადლობა დავით!

მ – ადლის თესვისთვის დავით, გერგო „ხვედრი პოეტო“,
ა – მოდის მზე და ცაში მოსჩანს ცისკრის ფერები.
დ – ავით შენა ხარ სიკეთე და... სულის კომეტა,
ლ – იხსა და ჭალვანს, მთელს ხეობას, რომ ეფერები.
ო, – სიცოცხლეა... სიხარული ახლა ჭალვანში,
ბ – ურუსი გაქრა... მზის სხივები წამოგვაფარე...
ა – ლბათ გატყდება „დედას პური“ ლექსის ლავაშით...
დ – არდი და ცრემლი, შავი ძაბა, ღმერთო გვაკმარე!
ა – წ აღარ არის გული დანით გადაბასრული.
ვ – ითარც ფენიქსი, აღსდგა ბეჟან თავის ლექსებით...
ი – ფრინე სულო, არ არსებობს ცის დასასრული...
თ – ბილ საძირკველში კვლავაც ნედლობს ნიჭთა ფესვები.
მადლობა დავით! სიკეთისთვის დიდი მადლობა!
სურვილად ეს მაქვს, შენი საქმით კვლავ გამაოცო...
დარდების შემდეგ, ეს წუთია ჩემთვის აღდგომა,
ღვთით კურთხეულო, მთელი გულით უნდა დაგლოცო!

დიდი ხნის ლოდიანი

თვალები გიხმობდნენ და ბოლოს გამოჩნდი...
გამართლდა სიწმინდით დიდი ხნის ლოდიანი.
სამ დღეში ისევე ცრემლებში აღმოვჩნდი,
ჩამომწყვდი გულიდან კენახის ლორღით!
ყველაფერს ვფიცავარ, ამას არ ველოდი,
იმედის ფოთოლი ჩემს თვალწინ დასრისე.
მინდოდა შენს გვერდით მარტოდ მე გყოლოდი
მივხვდი... ერთგულებას არასდროს მაღირსებ..

ჩემო ბელურა

ჩემო ბელურა, სადაც გინდა იქით იფრინე,
იფარფატე და ნიავეთ გაჰყევი ტალღას.
თუ დაიღალა, დაისვენე, პირი იბრუნე,
თუგინდ იქეცი პაწაწინა უმწეო ბარტყად!
ჩემში ღამეა, გაერიდე მწუხრის სიბნელეს,
ჩემი გულისთვის ნუ მოხვდები ცრემლის მორევში.
მე მარტოდ-მარტო გადავლახე ყველა სიძნელე,
ღმერთია ჩემთან! არვინ არის ჩემი მომრევი.

ბავთაგისუფლი

გავთავისუფლდი, შეგიცანი, ამოვისუნთქე –
აღარ ვენდობი, არცერთ სიტყვას
შენგან მონაქარგს...

არ მაგონდები,...

აღარც ღამეს თეთრად არ ვათევე,
დაუნახავი, შენნარი ჯერ არ მნახავს.

ფიქრის ექიმთან გავაშუქე
ჩემი გული და...

სულ აღარ სჩანდი გაფანტულხარ
იცი? სხვა მხარეს,

არც ფრთებს აღარ ვშლი,
სადღაც ჩავრჩი გამოქვაბულში,

უგრძნობი ვხვდები,
შენნაირებს არ გავიკარებ.

წადი!

წადი, მომშორდი!
ამდევნებისხარ ისევე მაცდურად,
როცა მტკიოდა, იმედებად
რატომ არ მახლდი...
წარსულს გადავწვდი,
იმ წარსულმაც გამანადგურა,
ლექსმა კარები გამიღო და
მასთან დავსახლდი.

ბულო

გულო შევძლებ კი, მე რომ ახლა შენ გაგახარო,
აღბათ ვერ შევძლებ, რადგან უკვე გავჭაღარავდი...
სიზმარი ვნახე: მგონი მოვხვდი სადღაც ბახმაროს,
ენტო ღვთის ცეცხლი, მე ვიდაცის ვარდს ვიპარავდი.
წალკოტი იყო, მივადექი იქვე ცხრაწყაროს,
ვეკრძალებოდი... და დაღვეის მკლავდა წყურვილი.
გულს შეგუძახე, ცრემლი უკვე უნდა გაკმარო,
თუმც სიზმარია, ხომ ასრულდა ერთი სურვილი.

ბაზა წლები და...
(გიორგი ბეჟიტაშვილს)

გ – ავა წლები და... წარსულს გახედავ,
ი – ტყვი, რომ უქმად არსად გივლია.
ო – მგადახდლებს უნდა მიხედვა,
რ – აც კი შემოგვრჩა მათი წველილია!
გ – არდასულ დროის შენც არ შეგვრცხვება,
ი – არე კვლავ წინ კაცურ ნაბიჯით...
ბ – ვერი სიმწარე შენს თვალწინ ცხვება,
ე – ბრძვი ქარიშხლებს ჩვეულ სიღინჯით.
ჟ – ამთა საწუთროს ძლიერ განიცდი,
ი – ცი რა არის, ღვრძლ ძმის სიმწარე...
ტ – ირი და იმედს მაინც დაუცდი,
ა – მ ქარწვიმებში გამოიწაღდე!
შ – ენში სითბოა, მზეთა სხივებით,
ვ – არვარებს შენი გულის ღუმელი...
ი – ჩიტებიან ია-იები,
ლ – ურჯ ნაზ ყვავილებს ასდის სურნლი.
ს – აქართველოსთვის სიცოცხლეს დათმობ,
წინ გაუძღვები ერს, ასე გიცან!..
და მაგ სიკეთით მეგობრებს ათობ
შენ არ მოკვდები, ძმის სული გიცავს.

ბაზაწული ხარ!
(გვანცა ხარაიშვილს)

გ – აზაფხული ხარ, ჩემო გვანცა, სულის ფერია,
ვ – ელი ხარ მწვანე, ნაირ-ნაირ ფერთა სამოსით...
ა – ღარც კი მიკვირს, პოეზიის გენი-გერია,
ნ – უკრის თვალეზავ, ხეებს შენით კვირტი ამოსდით.
ც – აო ზეცისავ, დააფარე მადლის საბანი,
ა – მოდი მზეო, მისთვის სხივებს დაგესესხები,
მას შეასწავლე პოეზიის ყველა საგანი,
ნაზი თითებით აწერინე თბილი ლექსები!

წავალ!

მე აღარ მინდა წარსულისკენ გამოვიხედო,
სული გავლევწო და სიცოცხლე გავანადგურო,
თუნდაც ფიქრების ერთი დამე ავამხედრო და...
დიდი ტკივილის, სიძულვილის უნდო სადგურო.
მე აღარ მინდა შენს თვალეზავში შემოვიხედო,
სჯობს გაგეცალო, ცრემლის ტბაში აღარ გავცურო.
წავალ! სურპრიზად კვლავ დალატი არ დამახვედრო,
შეწიკლო სულში, რომ არასდროს არ იფათურო!..

ჯულიეტა ალანიკი და რობერტ ნარიშანიძე

ჯ - ული წარსულში ბევრჯერ დადლილხარ,
 უ - ფალმა ახლა გრძნობა გაჩუქა...
 ლ - ამაზო, ღმერთმა გიხსნა დაღისგან,
 ი - ავ და... მართლაც რობეს „ფაჩუჩა“.
 ე - ნაწყლიანობს, გეტკინება,
 ტ - იტებს მოგართმევს გამოზაფხულზე.
 ა - ღარასოდეს არ გეტკინება,
 ა - ყავხარ გრძნობას ცის საფეხურზე.
 ლ - ამაზ თაიგულს კონა-კონებად,
 ა - ჭრის და ნახად შენ ერთს მოგართმევს,
 ვ - არდებს მოგიფენს, გულის ფონებად,
 ი - მეღის ქარცეცხლს გულში დაგინთებს.
 ძ - მაც არის შენთვის და... ტარიელიც,
 ე - ნაწყლიანობს გრძნობით დამტკბარი,
 დ - ა ბნელ ღამეში მთვარეულიც და...
 ა - ისია და სულის ლოტბარი!
 რ - ოგორ არ მინდა ქარმა აგწეწოთ,
 ო, - ახლა თქვენ გაქვთ ტკბილი ცხოვრება.
 ბ - ნელ უკუნეთში ჯვარი გეწეროთ,
 ე - ს არის ბედის განმეორება.
 რ - ა ღამაზია თქვენი დღეები,
 ტ - აღღებად ღელავს გრძნობის მდინარე
 ნ - არგიხებია, ბროლის მძივები,
 ა - ისია და მზე მომცინარე.
 რ - ობე და ჯულის ღამაზ სიყვარულს
 ი - ს ქარიშხალი ვეღარ გამოფცქნის,
 მ - ეც თქვენს სულში ვარ შემოპარული,
 ა - კროსტიხებით საზღვერებს გადავცდი.
 ნ - ინოს მადლია თქვენთან მოსული
 ი - მეღებს მისი კალთა მფარველობს.
 ძ - ეძვებში ვარდად ხართ ამოსული,
 ე - ნდეთ ერთმანეთს სულის კარამდე.

სულში ამოგეკრები
(ნაირა მარშანია)

ნ - აზი სულის იას გაეხარ,
 ა - მომავალ აისს მზისას...
 ი - ქნებ ქარსაც ხშირად ზრახავ.
 რ - ომ ვარდს ეტრფის მაისისას.
 ა - იშლება ფიქრის სკივრი,
 მ - ოლოდინი რა ძნელია,
 ა - ღბათ ჩუმად ხშიად სტირი,
 რ - ომ შავი ზღვა სულ ცრემლია.

შ - ენში ფუთავ გულის დაღებს,
 ა - რ გინდა, რომ დაგაგიწყდეს
 ნ - ავი არწევს ზღვის ტალღებს და...
 ი - მეღებიც არ გაუყვეს.
 ა - მ წუთში მე შენზე ვფიქრობ,
 და ფიქრშივე გეფერები,
 დარდებს წამით თუ გაგიქრობ,
 სულში ამოგეკრები.

მანანა დვალიშვილი

ქართველ პოეტებს ღაფხეღე

ქართველ პოეტებს დაეხედე
 გადავიკითხე სწრაფლ ვრცლად
 მე საცოდავი რას ვჩხაპნი
 არ ღირს ოცდაათ ვერცხალად.
 გულმა რეჩხი გაქვს საწყალო
 ვის უტოლდები ვეფხვად
 სჯობია თავი დახარომ
 არ იტრიალო მეხად.
 ვჩხაპნი და ლექსი მგონია
 სიხარულისა მგერის უვიცსა
 ვერ უტოლდები საწყალი
 ყველაზე ცუდს და უღირსსა.
 იქნებ ამ ლექსის ჩხაპნითა
 გადავარჩინო მიზანი
 სამშობლოს გადარჩენისა
 არ გებატონობდეს ხიზარი.
 უფალმა მოგვცა ღირსება
 ნიჭი სიკეთის კეთების
 უფალთან იყავ ქართველო
 ეშმაკს ნუ შეეკედლები.
 შენი წყლულების ჭირიმე
 სამშობლო გულმკერდ დაჭრილო,
 კავკასიონო მაღალო
 არწივო ცაში აჭრილო.
 რამდენი რამის მომსწრე ხარ
 რიონო ფაფარაშლილო,
 ვახ მე, სამშობლო ვერ გშველი
 ნაწილ-ნაწილად დაშლილო.
 კუთხეებადაც დაგვშალეს
 ქართველს დაუწვეს ანბანი.
 და სხვის ენაზე დამყნილებს
 წაგვართვეს საწოლ-საბანი.
 ბავშვებს უყარეს საკენკი
 სხვა ქვეყნის ნაიარები
 გონების გამომფიტავი
 უგონოდ დაგვიარები.
 მტკივა ტკივილი ენისა
 დამუნჯდა სძინავს ემისარს
 რიონი ტალღებით ვარცხნის
 ჭალებს ჭიორის ღებისა.

გვიძინავს და თუ გაგვეღვიძა
 და ენის დაცვა გვეღირსა
 ღირსება დაბრუნებულებს
 დაგვიბრუნდება ღებიცა.
 ფასის მთის გადმონადენსა
 იაღბუზიც კი ელისა
 ელიის ჭექა ქუხილსა
 ელის ღირსება ერისა.
 არ მძინებია იმ ღამით
 ერისიონის მაღლითა
 როკავდა ქართული გენი
 და ბანს აძღვედა მთაწმინდა.
 სითბომ იელვა ძარღვებში
 ქართული გენის წამისად,
 სულ ჟრუანტელი მივლიდა
 და ნეტარება ხვალისა.
 მაღლობა ღმერთ მაღალო,
 რომ ქართველობა მაღირსე
 მაღლობა დედავ ხვთისაო
 გული სიკეთით ავვივსე.
 მზე გაგვიბრწყინე ხვთისაო,
 ულაყი გიორგისაო...
 აბჯარ-ხანჯალი დავითის
 და რწმენა თამარისაო.
 დაჩოქილი ხარ ქართველო
 თავზე გადგია მტრის ჯარი
 შინაური და გარყვნილი
 გარედან მქროლაჲ ისარით.
 მაგრამ ჩადგება ქარები
 დაწყნარდებიან კლდეები
 ტყეებში გამოანათებს
 მზისგან გამთბარი ხევეები.
 ცრემლი ჩამოდით ნაძვებსა
 მარტოდ დამდგარან მთებთანა
 არ შორდებიან სამოსად
 შესორცებულან ხევთანა.
 ხევსაც სამოსი აცვია
 მუხნარ ნაძვნარის მთებზედა
 თეთრნაბადა იაღბუზი
 დგას ამაყ ქართულ მხრებზედა.

უშანგი მოსიაშვილი

ბერი თევლორე

თევლორე, შე სულნათელო,
ჩვენთვის აიდგი ფეხიო.
შენ რომ არ გამოგვჩენოდი,
დაგვეცემოდა მეხიო.
მტერს, რომ ეგონა ქართველი
მაღე დალატობს კერასო!!!
შენთან შეხვედრით დარწმუნდა,
რომ ვერ დაგვაკლებს ვერასო.
ერსაც უშველე, მეფესაც,
შენ კი დაგიჯდა ძვირადო,
მტერი დაჯაბნე, დათრგუნე,
დარჩი მათ გასაკვირადო.
შენს ნაკვალევზე, თევლორე,
ბერი გაზრდილა შეილიო,

ბერი შებმია მტრის ლაშქარს,
სისხლი უღვრია თბილიო.
შენი სახელი თევლორე,
ქართველთ გულებში დარჩება,
შთამომავლობას გადავცემთ –
გეყოფა გამოსარჩლებად.
დღესაც კი ათობს მთა და ველს
შენი გმირული სახელი,
საუკუნეებს ეყოფა
დიდების გამომსახველი.
თევლორე არ დაკარგულხარ,
არა ხარ ჩვენთვის მკვდარიო!
ჩვენი ხალხისთვის მრავალჯამს
იქნები ღმერთის დარიო!

1985წ.

იმ – მოგვიტყვი...

ისე ვიცხოვრე ამ ქვეყნად დღემდე,
როგორც ვაჟკაცის ზნე და წესია,
ისე ვიარე ცხოვრების გზაზე,
ცუდი არსად არ დამითესია.
უნდა იცხოვრო კაცმა კაცურად,
ეს ღვთის ნებაა და განაჩენი.

ის რაღას იზამს, ვისაც ამ ქვეყნად,
თავს დაატყდება რისხვა გამჩენის.
იმ ქვეყნად, ალბათ მოგვეკითხება –
კარგიც და ცუდიც, რაც გვითესია,
იქ გამოჩნდება მტყუნ-მართალი,
ესეც ხომ უფლის წმინდა წესია.

1985წ.

ლამაზ ქალს

თმებში ჭადარა შემომერია
და სახე უფრო გამიხდა მკრთალი.
რა კარგად მახსოვს, ოცი წლის წინათ –
გვერდით რომ მეჯდა ლამაზი ქალი.
მე ჩემს ჭადარას კიდევ ავიტნ,
გული გაუძლებს სიბერით ჭმუნვაას,
მაგრამ შენს თავზე ჭადარას კიაფს,
ვედარ ავიტან და მიტომ ვღუმვარ.
მე შენს თვალებში ამომიკითხავს,
სიყვარული და სიბრძნე მრავალი,

ტყუილად ფიქრობ, რომ არ მიყვარხარ,
მუდამ შენს გვერდით მე ვარ მავალი.
შენი თვალების მზერა ირიბი, –
ჩემს სხეულს ტანზე ჟრუანტლად უვლის.
თუ შენს მღელვარე სუფს არ გავათობო,
მაშინ რად მინდა, მიძგერდეს გული.
ჩემო სულისთქმავ და სიხარულო,
მსურს, ამოვიშრო თვალი ალერსით.
სულ შენ გეკუთვნის, რაც მახადია –
სიცოცხლე ჩემი – უმხურვალესი.

შურთან პატს

მოგცეს უფლება არ ნიშნავს იმას,
წერო ყოველი, რაც რომ თქვენ გჯერათ,
შურით აღვსილ და ბოროტ სულიდან
გადმონათხიო ნაღველი მთელად.
რომ სწერ იცოდე, მაგ შენ ნაწერებს,
სადღც უნდა ხომ ელოდეს ლხენა,
რომ სამომავლოდ შენმა ნაღველმა –
არ შეგახვედროს დიდ გზაზე წყენა.
თუმც ოდითგანვე სწვევით მავანთ,
რომ ბოროტებით სძლიონ კეთილი,
მაგრამ ცხოვრება თავისას შვრება,
მათ ვერ უშველით თუნდაც ვეჭილი,
თუ ცხოვრებაში გზას ვერ დაადექ,
ვერ ჩადექ ძმათა ფერხულში შენა.
სხვისი ძაგება შენ რას მოგიტანს,
თუნდაც წიწაკით დაიწვა ენა.

და თუ შენ ასე ძლიერად გჯერა,
შენ შენი ნიჭის გაქვს დიდი რწმენა.
კარგი კაცობით უფრო აჯობებ,
თუ ვინმემ შენზე ცუდი დაწერა,
მაგრამ თუ სულში გიზის სატანა,
გაგიჭირდება კარგის ატანა.
თუ ასე ცხოვრობ, იცოდე, ყველას
გაუჭირდება შენი გატანა.
თუ დაიჯერებ, სჯობს, დაიხიო,
სულში ჩაიღო სიკეთე ქვეყნის,
რაც გიჯღაბნია, სულ მთლად დახიო,
კარგ კაცის სახელს ვერავეინ შერყვნის.
როცა ვფიქრდები, მსურს, დავიჯერო,
რომ ეშმაკი ხარ უფრო მელაზე.
თუ არ შეჩერდი, მალე გიხილავთ
ჩამოკიდებულს სახრჩობელზე.

1987წ.

მუღამ ვფიქრობ

მუღამ ვფიქრობ, ჩვენ ქართველებს
სად გვაქვს გზა გასაყარი,
ან სად ვპოვოთ ჩვენ გულებზე
მიწა გადასაყარი.
ან ვინ გასცა ჩვენი მიწა
მის ლამაზი მთებითა,
რატომ დუმან წინაპრები,
რად არ აღდგნენ ხმლებითა.
ჩვენ სადა გვაქვს გასაცემი
მიწა ანდა წყალით,
ჩვენ წინაპრებს მოხდილი აქვთ
მთლად ყველასთვის ვალიო.
მათ არასდროს ჩაუგიათ
თვის ქარქაშში ხმალიო,

ყველას რისხვა მიუღიათ,
ვინც დაადგა თვალიო.
უნდა დავგმოდ, არ გვიყვარდეს
კაცი ჩვენი ორგული,
გინდა იყოს გმირთა გმირი,
გინდა იყოს ლომგული.
გავაჩუქოთ? ის რისთვისაც,
ხალხმა სისხლი დაღვარა.
ვერც მონღოლმა და თათრებმა
აქედან ვერ აგვყარა?
ეს ხომ ქვეყნის დაღატია
დაღადია სხვისიო,
ვერასოდეს გაიხარებს
მისი გასაგისიო.

1988წ.

ვისაც ამ ქვეყნის ტკივილი

ვისაც ამ ქვეყნის ტკივილი,
არ მიაჩნია არც რაღა,
დაე, იმისი ქვეყანა,
იქცეს ტიალად, ნაცრადა.
ლამაზ ქალ-ვაჟთა გამზრდელსა
დედას ავუნთოთ სანთელი
მუღამ თან გვდევდეს იმედად,
არ ჩაქრეს მისი ნათელი?
ქვეყნის ჭიუხებს, მდგელოებს,
მუღამ ნათელი ეფინოს?

მის ლამაზ ცაზე თვალებდითს,
ჩიტსაც არ გადაფურინოს.
ბევრ ქართველმა ჩვენს მიწას,
ჩამოაცაღლა კლდეები,
არ დარჩეს ქვეყნად არავინ,
ვინც შეგვიმოკლოს დღეები.
არვის ეგონოს ტყუილს ვწერ,
ასეთი ქვეყნად ბევრია,
ქართველი მუღამ იცოცხლებს,
ღმერთის ნაკურთხი ერია.

1988წ.

შალვა ილურიძე

ჩემს უპვირფასეს მეგობარს თემურ ჩალაბაშვილს
– ქსანზე ნათქომი სადღეგრძელო.

მარგალიტების მთესველო,
ჩალაბაშვილო თემურა.
შენი ლექსების ღრუბელი
მე საბნად გადმამეხურა,
ჩავთბი, ჩავეხვი სტრიქონებს,
როგორც მცივანა ბელურა.
ამ ჩუქურთმებს და ამ ფრაზებს,
როდის ჩაუდექ კვალშიო;
იმ დღეს გილოცავ ჩალაბავ,
ლექს რომ გამაგებრა ხმაშიო,
იმდენი წელი იცოცხლე,
რაც ჭადარა გაქვს თმაშიო.
მაინც საიდან მასდისხარ,

ვინ გამაგებზავნა ჩვენთანა,
ეტყობა დიდი ძმობა გაქვს,
ჩვენის გამჩენის ღმერთთანა,
შეგასისხლხორცა უფალმან,
შენ – სტრიქონთან და ლექსთანა.
ბევრი მთქმელები მოდიან,
ვერავენ მოვა შენთანა,
ქსენლებს გვიყვარხარ ჩალაბავ,
შენ შეგეწივას ღმერთია.
კაცებიც ბევრნი მოდიან,
დავლოცავ ქართველს ერთიან,
კაცებშიც კაცური კაცი,
ჩალაბაშვილი ერთია...

სოფლის სიმდიდრე და სიყვარული
ფოლკლორი

ბოლოთრია, კვერი, ფარცხი,
მარხილი და ძველი კაბდო;
ღვედი ვიყო, შემოგეკრა,
გულიდან არ გადამაგდო.
გუთანი და ხელნა ვიყო.
ტაბიკი და აპეური,
დაგრეხილი წნელი ვიყო
მაქ შენს წელზე მოხვეული.

უღელი ვარ შაკვამლული,
ხარის კისერზედ ნაცვეთი,
შენ – მიყორხარ! – მე ბედ-შაგმა,
არ ვინატრო სხვა არც ერთი.
ერქვანი ვარ, კვალს გავაგლებ,
გულს მიხარებს მე მამული,
როცა მოვკვდე მკერდი წამყვეს,
შენი ცრემლით დანამული...

მინდა ვიყო პატრიოტი

დავდივარ დამაქვს, ჭრილობები
გადახვევნილილ
– მე პატრიოტი მინდა ვიყო,
არა დევნილი...
სამშობლოს მიწავ, ვის მკლავზე ხარ
გადაწვენილი;
მე წეროვანში პატრიოტი ვარ,

არა დევნილი...
მთელი ცხოვრება უნდა ვატარო,
ეს ჭრილობები გადახვევნილი;
– მე! – პატრიოტი მინდა ვიყო
ჩემს სამკვიდროში,
არა დევნილი...

სიმწრის ბაბაზე დამაბუს

სიმწრის ბაბაზე ვაბივარ,
მთის ხარირეში ბარადა.
გამახსენდება სერები
დავიბოღმები მწყარადადა.
ეტყობა ძველი ცოდვები,
თავს შეგახსენებს მწარადა,

ნაიალადარს ირემსა,
ბარში გატარებს ცადადა.
ერთი თხოვნა მაქვს, უფალო,
მთას ვინც მამწყვიტა ძადადა,
სიმწრის ბაბაზე დაბმულმა
იაროს ჩემებრ მწარადა...

ძმა პანს

ნუ უღალატებ,
შენს ძველ ამხანაგს,
შენ ის აცხოვრე,
მან შენ გაცხოვროს!..
და ამ ჭიდილში,

სანთელივით თუ ჩაიდევნთე,
კაცი ყოფილხარ!
და კაცურად,
ღმერთმა გაცხოონოს!..

ქალაქური – ახალ თბილისს ნაცების შემდეგ

საქართველოს მშვენიერება,
ჩემო დედა ქალაქო,
რა მწარე დარდი გინახავს,
ახალი გულით მოხვედი,
სულიც ახლით შემოგინახავს...
აშული ვარ, ნაღდი ვარ,
საიათნოვას თარგი ვარ,
ქსნის ხეობის დარდი-მანდი ვარ.
მაგ შენს ლამაზ უბნებში,

მეგობრების გულებში,
სინათლე და გულის ვარდი ვარ...
ჩემო თბილის ქალაქო,
მეორედ დაიბადე,
განიწმინდე ძველი დარდები.
მთაწმინდაზე ჰყვავიან
გაზაფხულის ვარდები,
მეც ახლიდან შემიყვარდები!..

კოხის ქვევრი

ნეტავი კოხის ქვევრი მქმნა,
ყოველ წელს ღვინით ვთვრებოდე,
მტვენიდან გამოწურულის,
ნაჟურით შავივსებოდე.
ზამთარში სავსედ გამყოფა,
რომ ყურძნის წვენი ვტკბებოდე.

ზაფხულის ახლის მოსვლაში
ხელახლა დავიცვებოდე...
ქართული თიხის ქვევრი მქმნა
მისი სურნელით ვთვრებოდე,
პირმოკალული სანთლითა
ასი წლის შემდეგ ვტყდებოდე...

შპარტიო კაცი

არცერთ პარტიას არ ვგუობ,
არც იმედი მაქვს ახლისა.
მე მსახური ვარ ქვეყნისა,

და მონა ჩემი ხალხისა,
უფლისა დიდის წყალობით,
იმედი მრჩება ხვალისა...

ღვენილობის შემდეგ ხუთი წლის მწარე ტკივილო

ორმოცდაათის წლის შემდეგ
რას ამეკიდე ტკივილო,
ყოველ დილას რომ მაღვიძებ,
როგორც მამლისა ყივილო,
ტკბილად მიმღერე სიმღერა

არ მიყვარს ხმისა კივილო,
ღვენილს მამწარებ, მაწამებ,
ხუთი წელ ვისთან ვიჩივლო,
ნეტავი კიდევ რამდენ წელს,
უნდა გაგიძლო ტკივილო!

ამ ჩემი სულის ცხონება

სასმელი ისე არ მათრობს,
როგორც ეს მწარე ცხოვრება
იქ მიჭრა ბედმა ბილიკი,
სდაც მე არ მეცხოვრება.

ქსანია ჩემი სიცოცხლე,
ბოლია სულის ცხონება.
იქ ამიგებენ სასახლეს,
მყეფს სამუდამო ცხოვრება...

მიმოზა ცანავა

ტკივილის ტვირთი

ქარიშხალივით ამედევნები და
სულის მოთქმას არ მაცლი ფიქრო,
მე ერთგულებით გზიდე და გზიდე,
შენ არ მომეშვი, ტკივილის ტვირთო!
თავის დაღწევა ხომ ბევრჯერ ვცადე,
მარცვალი ვთვალე სულ თითო-თითოდ,
მაინც ვერა და ვერ დაგემაღე,
ყველგან მიპოვე, ტკივილის ტვირთო!
რა დაისახე მიზნად არ ვიცი,
მიმაქანებდი უფსკრულში თითქოს
მაგრამ ვერაფრით ვერ დამანარცხე
შენი ოინით, ტკივილის ტვირთო!

რაც მეტი ღოღი გულზე დამადე
მით უფრო მეტად შემმატე ძალა,
როგორც კონკიას ბედით დაჩაგრულს
ლოცვა მამადლებს, უფალი მფარავს!
და სულ ამოდ ამომიჩემე,
ყველაფერს ხომ აქვს სასრული ვით ომს,
ეს შენ კი არა, მე დაგამარცხე,
ვერ მომერიე ტკივილის ტვირთო!
ისევ მორჩილად თავს დაბლა დავხრი,
ისევ მოთმენით ბევრ რამეს ვითმობ,
ტკივილით შობილს და ასე ამტანს,
ვერას დამაკლებ ტკივილის ტვირთო!

პოეტს ნუ დამადებთ ბორკილს

ვხედავ სიძულვილის ტალღა
როგორ მოსდებია მავანთ,
პოეტს ნუ დამადებთ ბორკილს,
პოეტს ნუ დამიწყებთ დავას...
ისევ მასკარადი მწირთა
მწარე ყალბ მხერათა ტყვია
უნდო კაენების მგლობა,
მიკვირს, რომ პოეტი გქვია.
როგორ შეგიძლია ნეტავ
ლექსთა ჭრელი ფარდა ქარგო,
შური წაშლილი გაქვს სახე,
ეშმა მოგრეგია, კარგო.
რა ვქნა, ჩემი მიწის ყვავილს
როგორ დავუმდურლო ფესვი,
ოი, არაფრით ჰგავხართ
ერთურთს შენ და შენი ლექსი.
მტკივა მერე როგორ მტკივა
მოყვრის უეცარი ლახტი,

ნეტავ რად გიზიდავს ასე
მეფის ეგ მაცდური ტახტი.
ღმერთმა გიწილადა ის, რაც
მხოლოდ, მხოლოდ რჩეულთ ერგო,
რატომ აღრიალდი ასე,
ჩემო შფოთიანო თერგო!
ასე ნახილარი თვალით
ვხედავ გზის გაკველევა მიჭირს,
პოეტს პოეტობა შევენის
და არა სიყალბის ნიჭი.
თითქოს მხესაც შერცხვა უმაღ
ღრუბლებს შეაფარა თავი,
სული, სადგაც გაქრა შორეთს,
სული ამ სხეულის ფარი!
მორჩა! არაფერი მინდა,
ოღონდ ამაშორეთ ორპირს,
პოეტს ლაღი ფრთები შევენის,
პოეტს ნუ დამადებთ ბორკილს!

ბაბუაწმირა

სულს აგიწეწავს ჩუმი ნიავიც,
დროს შეგახსენებს შავი ყვავი როს,
ეგ სადედოფლო კაბის კალთები
რამ გაგიცრიცა, მინდვრის ყვავილო!
თითქოს თაკარა მზე გენტო გულში,
სხივებს აფრქვევდი არე მიდამოს,
ასეა მწარე წუთი სოფელი,
ხვალინდელ დღეზე ხვალემ იდავოს.
რა დამავიწყევს ანთებულ თვალებს,
ან მოოქროვილ უნახეს კალთას

თითქოს არასდროს გერქვა ყვავილი
სად გაქრა შენი ყვითელი ბაფთა
ფერი იცვალე მინდვრის ნათებაე,
მაგრამ სული ხომ შეგრჩა ნათელი,
ახლა ნიავიც კი მოგერევა,
ჟამის სიავით ასე გათელილს.
შენს მზისფერ ღიმილს წამები წაშლილს,
რად დაგენისლა მითხარ თვალები,
დრო ხომ უნდოა, მინდვრის ყვაველო,
დროს ვერასოდეს დაემალები.

ვიღაცას...

ვიღაცას ხომ უნდა ეტკინოს,
ვიღაცა ხომ უნდა დამარცხდეს
ვიღაცას ხომ უნდა ეწყინოს
ვიღაცას ლახტები არ აცდეს
ვიღაცამ ხომ უნდა შესწიროს
ვიღაცამ ხომ უნდა ილხინოს,
ვიღაცამ ხომ უნდა იტიროს,
ვიღაცამ ნათელი იხილოს.
ვიღაცამ ხომ უნდა დაკარგოს,
ვიღაცამ ხომ უნდა იპოვოს,
ვიღაცამ იქორწილოს და
ვიღაცამ ხომ უნდა იგლოვოს.

ვიღაცა ხომ უნდა წაიქცეს,
ვიღაცა ხომ უნდა წამოდგეს,
ვიღაცა ჯოჯოხეთს უმიზნებს,
ვიღაცა მშვენიერ სამოთხეს.
ერთ-ერთი ვიღაცა შენც ხომ ხარ,
სამდურავ არ უნდა წამოგცდეს,
ბევრჯერ ჩააბარებ კიდეე
ცხოვრების ურთულეს გამოცდებს.
მაცდურდ მოვარდნილ ცუნამებს
ძლიერი გაუძლებს, მხოლოდ ის,
ცხოვრების კარუსელს დანებდი,
უნდა იტრიალო ბოლომდის.

მარტოობის გმირი

სულ მცირედი დამიამებს სულს,
სულ მცირედი ამიწეწავს ნერვებს,
ბოროტებას შევებრძოლე რწმენით,
სიყვარულზე, სიკეთეზე ვწერე.
მოყვასს გული გადვუშალე ნებით,
რა მეგონა თუ ვერ გაიგებდა,
ვიერთგულე მუდამ სუფთა გულით
და ალაღად დავიფიცე დედა.
შეშლილივით ამედევნა ეშმა,
შემეჩვია და შემშალა ლამის

დღეს ვერაფრით ვერ ავუბი მხარი
და სიმშვიდე სულს ეამა დამის.
ძლიერი ხომ ბრძოლის ველს არ ტოვებს,
სუსტებს ტორით ჩაქოლავენ ხშირად,
შანთით ვეღარ შეაშინებ მებრძოლს,
ის ცხოვრების ომებს თავსაც სწირავს.
თუ მოვკვდები გმირად უნდა დავრჩე,
მერე კლრძალვით მომიგონონ სხვათა,
თქვან: „იყო მარტოობის გმირი“
და მებრძოლი თავაწყვეტილ ქართან.

ნაირა მარშანია

ისევ მოვა გაზაფხული

გაზაფხულზე ისევ მოვა სიყვარული,
მომავლებს დავიწყებულ დარდს,
გაზაფხულო, გვეკვდრები დამეხმარე,
სიყვარული, არ წამართვას სხვამ.
მეშინია ზამთრის სუსხის ძველებურად,
რადგან, იცის, მისი არა მწამს,
კიდევ კარგი, ისევ მოვა გაზაფხული,
სიყვარულიც დაბრუნდება კვლავ.

ამაღნაფიცობა

მე შევესწარი საოცარ სცენას,
ამ საოცრების მე გაეხდი მოწმე.
ორი ვაჟკაცი გვერდიგვერდ იდგნენ
ამაღნაფიცობა შეჰფიცეს უცებ.
წუთში, ორივემ ხელის თითები
დასერეს დანით, და სისხლის შერწყმით
სიყვარულის და ერთგულებისთვის
შეჰფიცეს ძმობა, ფიცის დადებით.
მაღე დაიწყო, ომი მძინვარე,
ხალხმა დაუწყო ერთმანეთს მტრობა,
მაგრამ, ეს ძმები იდგნენ ამაყად
და შესცქეროდნენ ერთმანეთს მორცხვად.
უცებ, ჩაგვესმა ჩუმი ჩურჩულით:
აფხაზს არ ვესვრი, შენ ჩემი ძმა ხარ.
ლერი! მეც არა, ქართველს არ ვესვრი,

შენ ქართველი ხარ და ჩემი ძმასარ.
დღესაც გრძელდება ეს სიყვარული,
არ გატეხილა ფიცი, ჯერ არა.
მიდის საფლავეზე სულ ხშირათ ღერი
და მონატრებით ჩურჩულებს წყნარად:
– რაიფ, ძვირფასო, ნათელში იყავ,
მე არ გივიწყებ, მოვედი, აქ ვარ.
მის შესანდობარს, ღვინით აღნიშნავს,
სანთელს აანთებს, დადგება წყნარად.
დამშვიდებული და კმაყოფილი
მიყვება ღერი, იმ დადმართს დაბლა,
არდავიწყებით სულ იარსებებს
იქ წარმოთქმული სულ ორი ფრაზა:
„რაიფ! დღეიდან მე შენი ძმა ვარ,
მე, შენი ღერი, დავითის ნაცვლად“!!!

ჩვენი ცხოვრება – არაფერია?

ჩვენი ცხოვრება არაფერია,
თუმცა, ზოგჯერ კი, ყველაფერია.
ხან თეთრია და ვარდისფერია,
ხან კი შხამი და მწარე ცრემლია.

ხან უნდობელი ზღვის ტალღებია,
ხან მოფარფატე ნაზი ფერია,
თითქოს ცხოვრება ყველაფერია,
ის მაინც ბოლოს – არაფერია!!!

მე მიყვარს სიცოცხლე

მე მიყვარს სიცოცხლე,
მე მიყვარს მზე,
მე მიყვარს მთვარე,
მე მიყვარს დღე,
მე მიყვარს ღამეც,
მე მიყვარს წვიმა,

მე მიყვარს თოვლი,
მე მიყვარს ქარიც,
და ყველაფერი
უფლის შექმნილი
ამ სამყაროში
რაც კი რამ არის.

დასასრულსაც კი დასაწყისი აქვს

გულის ფორიაქს დაუდგა ჯერი.
და საოცარი დატოვა კვალი,
ის ფორიაქი წარსულს ჩაბარდა,
წმინდა ანთებულ სანთლების ალით.

წარსულის ფიქრებს წარსული ქვია,
წარსულის ნატვრაც ხომ წარსულია,
და დასასრულის ბოლოს კი ვხვდებით,
რომ დასასრულიც დასაწყისია.

ჩემი სამყარო

ჩემი სამყარო
ჩემი ლექსია,
შვებაც ეს არის
და სიყვარულიც,
თუ სიხარული,
თუ გამარჯვება,

თუ გაწბილება,
თუ დამარცხება
და ყველაფერი
ერთად შექმნილი
მაინც სამყარო
ჩემი ეს არის.

შემეპარა ჭაღარა

ნუთუ მართლა შემეპარა ჭაღარა,
ნუთუ მართლა შემეცვალა იერი?
ნელ-ნელა მტოვებს ახალგაზრდობა,
შეუმჩნევლად სიბერისკენ ვიწვევი.

წლები უცვებ, თურმე როგორ გარბიან,
შენ კი, გინდა შეაჩერო წამით.
ის კი მიქრის, მიქრის, ველარ ეწვევი,
დრო გაჩერებს, მაგრამ უკვე დაღლილს.

არ მეშინია!

ვდგავარ ენგურზე,
გიცქერ შორიდან.
შენ ხარ სამშობლო,
მიწა ხარ ჩემი.
ქარი მოაპობს
იქიდან ნიაგს,
თითქოს სიყვარულს
მაქსოვდეს თმებში.
მოვდივარ შენთან,
არ მეშინია,
ზეციდან მიცავს
უფალი ჩემი.
ყურში ჩამესმის
ნაზი ჩურჩულით,
წადი, იარე,
აღარ შეჩერდე
სწორედ იქ არის

სამშობლო შენი.
არ მეშინია,
თუნდაც მესროლონ,
არ მეშინია,
ამჩეხონ სმლებით.
მე მაინც მოვალ
უშიშრად შენთან
მოგონებებით
წარსულის ფერით.
იმ სიყვარულით
როგორიც იყო
ადრე წარსულში
ჩემი და შენი.
მიყვარხარ ძლიერ
სამშობლოვ ჩემო,
და სიკვდილამდე
შენი ვარ, შენი.

აღსარება საზღაპრთან.

მე, ჩემი დაღლილი სულით მოვევდი,
რათა, მოგიყუე ჩემი განცდები.
შენც დაღლილი ხარ, მჯერა, ძვირფასო
მაგრამ მომისმენ, ვიცი, არ ვცდები.
ნუ მიბრაზდები, გთხოვ, მაპატიო,
მე შენთან მოსვლა დამაგვიანდა,
აჰა, აქა ვარ, მე შენს საფლაფთან,
თვალებით გეძებ, იქნებ აქა ხარ.

ცხოვრება სულ მცირე წამი და წუთია,
განვლილი წლები წარსულს გადაყვა
აწმყოს მინდობილი, იმედის გრძობით
ველი მომავალს, მაგრამ არაჩანს.
სიცოცხლის წლები, მაკლდება ნელა,
მაღე, სამყაროს დავეტოვებ ნაზად.
მოვდივარ შენთან, ჩემი სინდისით,
რომ განსასჯელზე წარვსდგე ამაყად!!!

მე მოვალ შენთან!

მე მოვალ შენთან,
რომ დარდი გაგანდო.
მე მოვალ შენთან,
მთვარე განახო.
მე მოვალ შენთან,
რომ გული გაგიტობო,
მე მოვალ შენთან,
რომ სანთლად აგენტო.
მე მოვალ შენთან,

ქებით აგავსო.
მე მოვალ შენთან,
აღერსით დაგატკბო
ჩაგიხუტო და
ტრფობით დაგღალო,
რადგანაც მინდა,
ჩემთან რომ იყო
და არ გაგიშვა,
არსად, არასდროს.

ანა ბენაშვილი

შეხვედრისათვის

შავად შეიმოსა დღე და
ჩუმად შემოვიღე კარი,
შორეთს შევრჩებოდი თუკი
შენთან შემრისხავდა ქალი...
ცეცხლი ეომება დილას
ცრემლი გაუღენთილა ხმაში,
ცდება განთიადზე ცოდვად
ისიც ცბიერებით ვაჟის.
ცრეცდა აკაციის ყვავილს
ცისმარს შემომსკდარი ბუქი,
დღემდე აწვალეხდა ცლომილთ
თვალთა ზეცისფერი შუქი.

მაინც ლანდები

კარგავდა ლანდებს სტრიქონების
მზე, აღმასები;
და იმღეროდა ბროლის ფიქრში
სისხლი ვაზების.
გზნების ღაღარში ბრმავდებოდა
ყრუ საუბრები,
იბინდებოდა სიყვარული
ღამის კუბრებით.
ილანძებოდა ალი, ლალი
გარდამავალი,
და გარდაღელილ გულზე
მწველად გადანავალი;
ჩადგა სიმშვიდე დადლილ
სიზმრით შემორადული

იღვენთებოდა ვარსკვლავების
სნეული გული.
მოკლა წყურვილი, მოწველმა
ფერმა ძახველის,
წვეთით შემერთალი თავთუხების
სიცხით წახვედი.
და მენატრება შენი მოსვლის
ანკარა შხეფი.
თვალეების მიღმა არ იწყება
გზა დაფიწყების.
მძიმე საღამოს მიაცილებს
მზე შემოდგომის
ლღვება სანთელი შეციებულ
სულის შევრდომით.

ლოცვა იმეფით

მზეში დიადი სული ჩაუგია
ვაგლახ, ვერ ავიღე სატყვარი,
ყაყაჩოსავით რომე მსუბუქია
ჩემი დამსხვრეული ნატყვარი.
გავისაძლისე ცხრა ძმის რაინდულად
სულით მშვენიერით, მამა-პაპის ხარით,
ვაგლახ, უღონობავ... უღვთოდ გაყიდულა
მიწაჩაბლუჯული ქართველთ ნასისხლარი.
ხანძრად გამომედო ნავალი უბირთა,
მიწავ, სად არიან ქართველები,
გადმოგიყარონ ნაზამთრალ უბიდან
ღურჯი საგუმბათო ფანტელები.
ვინ გამახსენოს დედა ქეთევანი

თვედორე მესიის ჯვრით მაშვრალი,
ვინ დაამწვედიოს მზე ყურძნის მტყევანში,
ვინ ავარძიოს ციხის ნაშალი.
მზე სასწაულობს – გაფრქვევს
შარავანდად
არაგველები ნეტარ სიშორეს,
ვით ყაყაჩოებს, დაფიფქულ ფარვანას,
გული შენს ჩრდილზე იქნებ დამიშრეს.
მწვავე ფიქრები, მზერა ანაცრემლი,
შევუხმატკბილე ღვთიურ ჯვრისწერას,
უფლის სხეულში გალობდა მრეველი,
მამულზე ენთო გული ეხბელას.

**მზე იღვრებოდა
ჩემს საყვარელ მასწავლებელს
ომარ გოჩელაშვილს**

შენ მიდიოდი, მე ფანტელებს შემოვეცაძე,
ეკლესიებით, გუმბათებით დრო იმღვრეოდა,
შენ მოდიოდი, განშორების უცოდველ გზაზე
ყაყაჩოების სისხლისფერი მზე იღვრებოდა.
ვარვარა ბროლით იწვებოდა სპეტაკი ფიქრი,
წმინდა სანთლების შეენისლა უცხო
წყურვილი,
დიდო პოეტო, მიდიოდი სიცოცხლედ ფიფქის,
განხვანა ზეკარის იღუმალში იდგა დუმილი.
მეშორებოდა შენი სულის ნაზი სამყარო,
ვით ბრძობილ თვალებს და მწვერვალებს

ამწყდარი დილა,
ღვთის სიტყვის მიქმელო, ხსნანათელო,
ბრძენო მოძღვარო,
გეფინებოდა სიყვარული უნაზეს ჩრდილად.
და ცოდვილ მიწას, ცის ძარღვების ცრემლი
და ღველფი,
სწყუროდა მძაფრად...
ვით დამშრალ გულს და მიმწუხრს ვეძა,
შენ მიდიოდი სინათლით და გულში
ნადველით,
უჟამო თვალებს დაეცხრო ზეცა.

ღღეშები

დაეხსნა ზეცის მწუხარებას ლურჯი თვალები
დაუშრათ ცრემლი მირონისა, აუნდათ დირე,
ხსნაგარინდულო სულო ჩემო, ვერ ეხმალები
დაღვრილ ყაყაჩოს რომ ქარი ხდის სევდის
აჩრდილებს.
მრავალჟამიერ მზის ამოსვლას შესისხლებია
გადამწირული, მეწამული წვეთების ღველფი,
განმშორებია სიყვარული და მერცხლებიან
ცას გადაეხსნა ყორმალივით მღვრიე
ნადველი.
განშორებია უგუმბათო მზეს დამისთევა.
ჩაქრა სანთელი, ჩამოშლილა სახე უბრალო,
მოხუცის ნისლი დაისივით შეაშრა მტკევანს
ციცინათელას ჩაუნავდა სხივი, უფალო,
სახე და შუქი კრწანისივით ვეღარ ამზევდა.
რჩება უწყალოდ გაყიდული ია თოვლითვე

დაშანთულ გულზე ალავერდის დაღვრილი
სევდა
და მზეკაბანის მწიფე სულში მზე
მოლივლივე,
ოცდაათ ვერცხლად ისაზრდოებს
უკულმართობა
რად ვერ აზვირთდა სიკვდილივით
დამცხრალი სული.
არაფერია სიყვარულის კოცნით დაღტობა
დამის ჩეროებს შეადულებს უხმო წარსული.
შენია ცეცხლი, სააღდგომო, ბრძენო
ქართველო
ნუ მიატოვებ უფლისციხეს, ზარზმას,
მზისობას,
ყაყაჩოსავით გშორდებოდა მზე საქართველოვ,
დიდოსტატივით შეგდგომოდა მარადისობა.

ბარდასვლა

მზეო, შენს სისხლში გრგვინვა არ იყო,
არც ჟამი წყნარი, სული ეული,
ლურჯი სიცოცხლე ჯვარცმით გაიყო
მე მარტო ვიყავ ბრმად გაწეული
სიკვდილმა შემძრალს მომკვეთა მკლავი
მზე დიდოსტატის სოველ ფრესკებთან
სიცოცხლე თრთოდა უთქმელი კრავის
ზეცა გოლგოთის გზას აცისკრებდა.
ნაზ გულს მინდობილ ღეგა პორტრეტით
ამაო იყო გარდაქმნა, ზიზრი,

მზის დასავალზე წერდა პოეტი,
წამისყოფაში შთენილი სისხლით.
და ცივი, ცივი ხელით ვწვალდები
შემოვეცაძე გულის ნაპრალებს
და ჩემგან წასვლას ლურჯი თვალების
ცის უნატიფეს სახეს ვაბრალებ.
გაზაფხული და მზის შემოხედვა
ცოდვით დაღლილ მხრებს შემოეცადა,
მეწამულ ვარდებს უძღვნა პოეტმა
ლურჯი ვარდების კვდომა და ძალა.

ლამზირა შეყილაძე

სად გაექცევი

დავალ, დაგეძებ ყველგან უფალო!
 ყოველში ვეძებ სიკეთის მარცვალს,
 წუთისოფელო, ბრმავე და მუხთალო,
 თვალეში ურცხვად რად მაყრი ნაცარს.
 შეშლილ სამყაროს სად გაექცევი,
 რა დალევს ქვეყნად იუდას მსგავსებს.
 ადამიანო, რად არ იცვლები,
 ვერცხლის ხმაური ისევ რად დაგდევს?!
 ტაძრის კუთხეში სანთლად დაგდნები,
 მოვინანიებ ჩადენილ ცოდვებს,
 გადაივლიან ცეცხლის ლანდები,
 დავემგზავრები გზად წმინდა ლოცვებს.
 გასაველელი მაქვს ბნელი გვირაბი,
 ნათელი მოსჩანს სიკეთის ბოლოს.
 ცხოვრება არის გრძელი სიზმარი...
 ჩვენ კი ამ სიზმრის გმირები მხოლოდ.
 იესო, ტანჯვით დავისუფალო,
 ქვეყნად ვერ ჰპოვე ბედნიერება.
 ამდენ ცოდვებს რომ გეწყალობ უფალო,
 მაკვირვებს შენი ღმობიერება.

სრულიად მარტო

დრო უმოწყალო ტკივილებს მათოვს,
 სიცოცხლე მუდამ თოკზე ჰკიდია.
 ცხოვრებას ვებრძვი სრულიად მარტო
 და მძიმე წლები კენესით მიდიან.
 ნისლები წვანან კვლავ ცხრაწყაროზე,
 ოცნებაც დარდად გადამეშარა,
 მიღამიეთობს თვალსაწიერზე,
 დროის სიმძიმით დაღლილი შარა.

გამიყოლიებს დარდი უღრანში,
 მზე დასავლეთით ჩაესვენება.
 თუ სიმარტოვე მომკლავს უხეში,
 ნატყვიარ სხეულს რა ეშველება?!
 როცა ტკივილი შემძრავს უბეში,
 კაშკაშა სივრცე გადახუნდება.
 ვერ დაეტევა სული ჭურჭელში
 და მოსწყურდება თავისუფლება.

შესვი სამსალა

თაკარა, მზისებრ ამცხუნვარებით,
 მწვავს უჩვეულო აგიუმაჟება.
 შორიდან გეტრფი ნამწყურვალეები
 და ნეტარება სულში მადნება.
 ვეღარ ვაკავებ ველურ ნიაღვრებს,
 შენსკენ მოვყავარ გიჟურ დინებას.
 გულის ჯებირებს ჟინით მოარღვევს
 და შენში ველი გამობრწყინებას.

მწვერვალებს მივწვდი შენზე ოცნებით
 ყოველ ცისმარეს ველი სიახლეს,
 მოდიხარ ჩემსკენ მზისებრ ნათებით,
 ჩემია მზე და ხელს ნუ შეახებთ.
 უცნაურ თრობის აგიუმაჟებით,
 სულმოუთქმელად შეესვი სამსალა,
 მწველი თვალეების ამცხუნვარებით,
 ვიწვი, ვით შეუქვე იწვის ფარვანა.

**ჩვენს გულზვიადს, სულმშვენიერს და სამშობლოზე უზომოდ
შეყვარებულ თანამემამულეს ქალბატონ მარინა მაისურაძე-ყიფიანს.**

ბანგებამ შუქად მოგავარაყა

ათას მთის იქით, შორს სამშობლოდან,
შენს წლებს გილეწავს დღის საზრუნავი.
სათვალსამხეოს ეტრფი შორიდან,
ბეწვის ხიდსა ჰგავს ჟამსაბრუნავი.
ოცნებით შემხერ ქვეყნის მშვიდობას,
გექტივილება დილა ყოველი.
თან დაატარებ ქართულ ღირსებას,
ქალი, მზესავით დაუპყრობელი.
შენი სამშობლოს ღვთიურ ბილიკზე,
წმინდა ღოცვები ღამპრად ანთია.
დგახარ მნათობი, ვითარც პირიმზე,
ოცნებით ელი ცისფერ განთიადს.

რარიგ გამშვენებს თეთრი მანდილი
და სული შენი გაუტყეხელი.
ქალი კი არა... მზე ხარ ნამდვილი,
სიკეთისა და სიბოლს მთესველი.
ბანგებამ შუქად მოგავარაყა,
შენ ვაჟკაცივით ქალო, ძლიერო!
თეთრ თეთლუნდივით დგახარ ამაყად,
შენი სამშობლოს საბედნიეროდ.
აგსრულებოდეს ყველა ოცნება,
სამშობლოს ცქერით დატკბეს თვალები,
ოჯახი ღხენით აგივსოს ღმერთმა
და შენი სული ნამწყურვალევი.

2014 წ.

უს კი საზღვარბარეთი მყოფ ყველა ქართველს

ატას მთის იქით, შორს საზღვრებიდან,
სამშობლოს უმხერთ თვალცრემლიანნი.
ჩვენც შორს წასულებს საქართველოდან,
თქვენს გზას გავყურებთ გულსევდიანი.

რადგან სამშობლო მზრუნველად არ სჩანს,
ასე გგონიათ თითქოს გშორდებათ.
დღეს, საქართველო თქვენს მხრებზე რომ დგას,
ის საქართველო კვლავ გელოდებათ.

2014 წელი.

როცა ბეძეები

სად იყავ, მაშინ, როცა გექებდი,
როცა ფიქრები გექებდა თრთოლვით.
მოხვედი მაშინ, როცა არ გელოდი,
როდესაც გული ამევსო თოვლით.

როცა ბედისწერამ ცრემლით დამათრო,
როდესაც გული დარდით მთვრალია.
თუ შენმა მოსვლამ ასე შემაკრთო,
ჩემი დაღლილი გულის ბრალია.

ავ ბედისწერას ვერასგზით ვძლიე,
დამეულ ფიქრებს წველის ჭინკები...
და თუ შენ მართლა გიყვარვარ ძლიერ,
ასე დაღლილი რაში გჭირდებათ?!

ადარ ველოდი მე შენს შეხვედრას,
შენ ადარ ხუმრობ, ასე გეტყობა.
ღმერთს შევავედრებ კვლავ დაბადებას,
ერთი სიცოცხლე თუ არ გვეყოფა.

გიორგი ზუხბაია

პეტრე

(პეტრე და იოანე; იოანე და პეტრე, – რამდენი მიფიქრია უფლის ამ ორი, უმთავრესი მოწაფის – უფლის ორი ძმის შესახებ... და აი, ახლა ვწერ სტრიქონებს – პეტრეს პიროვნებით შთაგონებულს...)

ყველაფერს, როგორც პურს და მზის სხივებს,
როგორც ზღვის ტალღებს, მარად
ღვინისფერს,
ის ჩუმად ეტყვის: “ღმერთო, გიხილე!”
და ჭრილობებზე ღრუბელს მიიფენს.
მაღე მიხვდება... და მაშინ წყლებზე
ისწავლის, როგორც მწერი, სიარულს...
მანამდე თევზებს, მანამდე თევზებს
იჭერს და იგი მოჰგერის სიხარულს.
ზეცამ ხომ იცის, რომ სული მისი
კლდე არის. ახლა სულს ქარი გაშლის.
ის გრძნობს: მთლიანად სჭირდება სისხლი
სრულ აზრს, რომელიც იღვიძებს მასში...

დრო მოვა, იგი სამჯერ შეცდება,
მაგრამ ვერ შეძლებს... შეჩერდი წამო! –
ის ვერ უარყოფს, ვერ დაეცემა,
თავისი გულის სიდიდის გამო...
და სწავლობს წყალზე სიარულს ფიქრი,
ქვის სულს კი სისხლის ხაზები გასდევს...
იყო მიწაფე , და წლების იქით
თავი უკუღმა გაუკრა ჯვარზე...
ყველაფერს, როგორც პურს და მზის სხივებს,
როგორც ზღვის ტალღებს, მარად
ღვინისფერს,
ის ჩუმად ეტყვის: “ღმერთო, გიხილე!”
და ჭრილობებზე ღრუბელს მიიფენს.

მანანა ზაზიკაშვილი

მხნეობის ელექსირი ნიკ...

ამოიყორეს ჩიტებმა
მუცლები,
დაჭრილი, მკლე ხორცი
სუყველას შეხვდა,
ძალას რომ მაძღვეს,
ჩიტებსაც ვაჭამო,
მხნეობის ელექსირი,
ვიცი რომ შენ ხარ!
ღიმილით ვეველები
ამ მოებს და ამ გორებს,
საჭმელი? ჩიტით
მეც ცოტა მყოფნის,

ჩემი საქართველო
ნატვრის ხეს მაგონებს,
ძალა მეხმარება
შენი და სოფლის.
შენი ხმის გაგონება
ხალისით მავსებს,
მერე კი ღექსებად
ვიღვრები წამსვე.
მიყვები, შევხარი
თბილისის ქუჩებს,
ჩემია ქვეყანა,
ძალას ვგრძნობ უჩვევს.

14. 07. 2014 წელი.

მარინა ყიფიანი

ემიგრანტი ვარ

ე--რთი სურვილი ამისრულე, შეგთხოვ უფალო,
მ--ერე სიკვდილსაც ჩამახედე თვალებში თუნდაც,
ი--მ საქართველოს ჩამახუტე მე რომ დავტოვე,
გ--ამოვიხურე სახლის კარი ოცი წლის უკან.
რ--ამდენჯერ მუხლზე დაცემული ავტირდი ხატთან,
ა--ნთებულ სანთელს მონატრების ცრემლი მიქრობდა.
ნ--ატვრად ქცეული დაბრუნების სურვილი მკლავდა,
ტ--ანზე ეშმაკი საწამებლად ეკლებს მირტობდა.
ი--ქნებ შენ მაინც შემინერო თვალზე ცრემლები,
ვ--აი, რომ დღემდე სულს მიმწარებს, მიჭერს მარწუხი,
ა--ქ ემიგრანტის ტვირთი მაწევს მხრებზე საზიდად,
რ--ოდემდე დმერთო! ამ კითხვაზე გამეც პასუხი.

მადლობა შენდა უფალო.....

დმერთო, ფიქრების გარეშე მაღირსე ერთი დამეო,
მაცალე თვალის მოხუჭვა, სიზმარი დამაცადეო.
ბეჭებზე ფრთები შემასხი, სამშობლო მომატარეო,
სიზმრად მანახე შეილები, გულს ჩაკვრით გამახარეო.
გზად მომლოდინე მშობლების ნატვრით რომ ცრემლი ვღვარეო,
მაცალე, სიზმრად ვეფერო, სანამ გათენდა ხვალეო.
თვალს გადავაველებ ბაღ-ბოსტნებს, მტერმა რომ გადათელაო,
ლტოლვილთა ნასახლარებზე, ხმება ვერხვი და თელაო.
მაცალე მამის ეზოში ნერგები უწყლოდ კვდებაო,
წლობით დადებულ ურდულზე ჟანგის ლაქები ჩნდებაო.
ხავსმოდებული კედლები შეელას ითხოვენ ჩემსაო,
ბაღლების ჟრიაშულობა მონატრებია ჭერსაო.
მაცალე ტკბილი სიზმარი, ცხადად როს მეღირსებაო,
მონატრებისგან გადაღლილს თვალს ცრემლი შემაშრებაო.
როდის იქნება ის დილა, ვთქვა:"დასასრული დგებაო,
დიდება შენდა უფალო, სახლში ვბრუნდები დღესაო"

**არ დაკარგოთ იმედი და ზრუნა...
(ვუძღვნი ემიგრანტ დედებს)**

როგორ მინდა შეგიმშრალთ თვალზე ცრემლი
მოგიწოდოთ ყველა ქართველ დედებს,
ვინც დატოვა ოჯახი და ახლობელი,
ვისი შვილიც დედის სითბოს ეძებს.
არ დაკარგოთ სულიერი სიძლიერე,
არ დაკარგოთ იმედი და რწმენა,
დღეს თუ შვილებს თქვენი სითბო ენატრებათ,
გულში თქვენი სიძლიერის სჯერათ,
ოდითგანვე გმირად სთვლიდნენ ქართველ
დედებს,

ემიგრანტებს ძლიერებად ხვალის,
თქვენი შრომით გმირები ხართ ჩვენი ქვეყნის,
ისტორიას დაამჩნიეთ კვალი.
არ დაეცეთ, გაამხნევეთ ერთმანეთი,
იზიარეთ ერთმანეთის დარდი,

დამიჯერეთ, მალე მოვა გაზაფხული,
თქვენს გულებშიც აყვავდება ვარდი.
დღეს თუ შვილებს თქვენი სითბო ენატრებათ,
დღეს თუ თქვენი მონატრება "ახრჩობთ",
დააცადეთ, ხვალ თავადვე მიხვდებიან,
რომ აძლევდით საარსებო წყაროს.
საყვედურსაც თუ მოისმენთ შვილებისგან,
"შორს იყავი, მჭირდებოდი როცა,"
არაუშავს, ის ცრემლებიც აიტანეთ,
გახსოვდეთ, რომ ღვთისმშობელი გლოცავთ.
ყველა დედას ჩემი ლექსით გეფერებით,
მეც თქვენსავით ემიგრანტი მქვია,
სიმარტოვეს ლექსის წერით ვებრძოლები,
და ჩემს აღმართს მიუყვები ქვიანს.

ო...როგორ მტკივა მამულო ჩემო...

ო... როგორ მტკივა მამულო ჩემო,
რად გიმეტებენ სამტროდ, ვიცოდე,
ო... როგორ მინდა ეკლესიაში
ყველა სანთელი შენთვის იწვოდეს.
ო.. როგორ მინდა ყველა სუფრაზე
შენი დიდების თასი ისმოდეს,
მაშინ რა მომკლავს, ჩემი ლექსებით
გახსნილ ჭრილობებს თუ შეგიხორცებ.
ო... როგორ მინდა ყველა ოჯახში
ჩვილის ტირილის ხმები ისმოდეს,

გლახის ბელელი სავსე მენახოს,
უმოსავლობა აღარ ჩიოდეს.
არ დამენახოს ჩამქრალი კერა,
ყველა ოჯახში ცეცხლი ღვიოდეს,
ქართველი თითო ლუკმის საშოვრად
სხვა ქვეყანაში არ მიდიოდეს.
ო... როგორ მინდა ემიგრანტების
უკუღმართ ბედზე ვინმე ჩიოდეს.
დაე გეშოდეს, ტანზე გეცოდეს,
უსამშობლობა არა გეტკიოდეს.

ვინც მე საქართველოს მიწა გამოყიდა...

უმტრო საქართველო მენატრება, გულის ამღერება ვცადე,
ვისაც სიყვარულით კარი გაუხსენით, ყველამ მითვისება სცადეს.
ჩვილის ატირება მენატრება, დედა აკვანში რომ არწევს,
უცხო მეგობარო, იქნებ შენ ამისხნა, სანამ ცრემლიან ლექსს დავწერ.
მითხარ, სად მარხია შენი მამა-პაპა, მითხარ სად აიდგი ფეხი.
იქნებ ჩემზე მეტად გიყვარს საქართველო, მისი ჭადარი და ვერხვი.
მე რომ ოცი წელი უცხო ქვეყანაში დღემდე მეძახიან "უცხო"-ს,
შენ ჩემს სამშობლოში მიწას მოითხოვ და არც კი ყოყმანობ და ურცხვობ.
მითხარ, სამშობლო თუ გაგაჩნია, მითხარ სად აიდგი ენა,
ჩემი საქართველო ჯერ მე დამაცადე, სანამ გულს გავივლებ წყენას.
სტუმარ-მასპინძლობა მოგედევს ოდითგანვე, თავი ვისახელეთ ბევრგან,
მაგრამ ვერ ავიტან შენ თუ იმას მეტყვი: "მიწა მეკუთვნისო შენგან."
კმარა, მოთმინების თასი გადამევსო, სანამ ჯერ არ არის გვიან,
ჩემი საქართველო შენზე მეტად მტკივა, უცხოდ საზღვარგარეთ მოვლიან.
ჩემი ერთი ცრემლი თვალზე დანადენი, იცი რამდენ ტკივილს მალავს?
ვინც მე საქართველოს მიწა გამოყიდა, მინდა შევახსენო კვლავაც.
ცოდვით ატირდება ძვლები მამა-პაპის, გიჯობთ თითო ნერგი დარგათ,
ხალხო! გონზე მოდით, დედაღვთიშობელის წილხვედრ საქართველოს ვკარგავთ.

ბაღამიკეტი სარფის საზღვარი..

**(აი, რას ვეტყვი ჩემ საქართველოს, როცა ზაფხულში სტუმრად ვეწვევი,
ემიგრანტობის იმ მძიმე უღელს თუ რა შრომით და ჯაფით ვეწვევი)**

სტუმრად მოვედი სამშობლო ჩემო,
შენთან შეხვედრა როგორ მაშინებს,
გადამიკეტე სარფის საზღვარი,
გთხოვ, ემიგრანტად ნუღარ გამიშვებ.
ჩემი დარგული ხე მინდა ვნახო,
ოც წელს რამდენი რამ შეუცვლია,
ტოტზე კვირტებმა სუნთქვად იფეთქეს,
გაზაფხულს კაბა შემოუცვია.
ფესვები შევლას ითხოვენ ჩემგან.
მე მათ წინაშე ვაღლებული ვარ,
ჭადარა მამის თვალები მეძებს,
ოცი წელია "დაკარგული" ვარ.
მე დავბრუნდები, არ გამიცით
ოცი წლის უკან ნაშენი ბუდე,
მთელი ცხოვრება სიკეთე ვთვსე,
არ გადამიღვავს ნაბიჯი მრუდე.
დღეს შენს წინაშე ბოდიშს მოვიხდი,
გავუტოლდები სულით ძლიერებს,

თუმც ემიგრანტებს ეს ბედი გვერგო,
"ჩვენ საქართველო გავაძლიერეთ."
იმედად სიტყვა მითხარი რამე,
სახლში დარჩენა შევძლო როგორმე,
სანამ ნერგები ხეებად იქცნენ,
სანამ იმედიც დაშრა ბოლომდე.
იცი, რას ნიშნავს, იყო ქართველი,
დამეს ათევედ სამშობლოს გარეთ?
იცი, რას ნიშნავს უძილობისგან
ცრემლი რომ გიწვავს ნამტირალ თვალებს?
იცი, რას ნიშნავს?-მაისის წვიმას,
გაზაფხულობით ყვავილთა ფეთქვას,
მზის სხივს, ცის ლაუვარდს, ნამიან დილას,
შენად არ თვლიდე და სხვისი ერქვას.
სულის ტანჯვა და პატიმრობაა, მოურჩენელი,
მწარე ტკივილი, გადამიკეტე სარფის საზღვარი,
რომ დაკარგული ვპოვო ღიმილი.

ოთარ ურუშაძე

ქობულეთი

იყო სოჭი
და სოხუმი,
აფონი და
ძველი გაგრა,
რაც დღეს
ნიკოფსისის დარად,
მხოლოდ,
მოგონებად დაგვრჩა.
ქობულეთი
და ბათუმი,

ვით ფერწერა
შემოქმედის,
ზღვის და ზეცის
სილაჟვარდეს,
ზურმუხტისფრად,
მკერდით ეკვრის.
შემოქმედი
ამ მიწაზე
ისევ ქართულ
სულსა ხედნის.
მაგონდება მე
ხალვაშის

„მემლექეთი“
მწველი ლექსი.
ტაოს მთები
და კლარჯეთი,
აჭარული
ნირით, ეშხით.
ქობულეთში
ქოლგის ჩრდილში,
ოცნებიდან
ოცნებამდის,
დრო წარსულზე
ფიქრში მიდის.

მზირალა მთა

– მთაო! რად სტირი?
მითხარი.
ასე რამ
დაგაღონაო?
შავი ღრუბელი
მოგსხავს,
სხივს არ იკარებ
მზისაო.
აქ ჭირისუფლად
ვინ დაგსვა,
ჩვენი ბარის და

მთისაო?
– ჭირისუფალი
გახლავარ
ტაოს და
კლარჯეთისაო,
სად გვიდგას
სალოცავები
ნათალი საღის
კლდისაო:
ოშკი, ბანი
და ხახული,

პირიმზის
თამარისაო.
ჩვენს მიწის
შვილებს დავსტირი,
სრჯული რომა აქეთ
სხვისაო.
მამლის მაგივრად,
მოლა რომ,
ამცნობთ ამოსვლას
მზისაო.

ქობულეთში

დაიბურება
ცა ქობულეთში,
მზე ნაბადივით
მოიგდებს ღრუბელს.
ნესტიან ოთახს
შეკედლებული,
სევდიან ფიქრის
დავიდგამ უღელს.
მოგონებანი
სილუეტებით,

ავსებენ ხსოვნის
დანისლულ სივრცეს.
სევდაა მხოლოდ
ჩემი მეგზური
და მდუმარება
უჩუმრად მიკლებს.
ბედი კი თითქოს
დაუნდობელი,
ღულაში ბოლო
პატრონას მიდებს.

გამოკრავს ჩახმახს
და ჩამომადგებს,
ვით მონადირე
აფრენილ იხვებს.
ჩამქრალ გრძნობებით
დაოსებული,
ვაგრძელებ ღამის
სევდიან სიზმრებს...

პ რ ო ზ ა

რევან მიშველაძე – საქართველოს მწერალთა კავშირის თავმჯდომარე, სახალხო მწერალი და რუსთაველის პრემიის ლაურიატი

სანამ ბახმაშორდება

შორს ჟანგისფერ კლდეებს შორის, მეწამული მზე გაჭყედილიყო.

მნათობი ჩასვლას აგვიანებდა.

მისი, ბავშვის ნახატივით გრძელი და სწორი სხივი კანკახანია ველარ წვდებოდა ვერცხლურჯად აკრიალებულ მდინარე წიოს და მდინარის გასწვრივ გაშენებულ დაბა კირიას.

მზე მთელი თავისი ბრწყინვალეობით მალე ალაგდებოდა ვულკანურ მთაკლდეთა წვეროებიდან და ათასი წლის დაბას ღამეს შეატოვებდა.

კირია ღვთისგან და ხელისუფლებიდან მიტოვებული დაბის ცხოვრებით ცხოვრობდა.

მას, რაიონულ ცენტრს ოცდათერთმეტი კილომეტრით დაშორებულს, კაცმა რომ თქვას, ხელს აძლევდა თავისთვის მყუდროდ, ურბანიზაციის კაკანათის გარეშე ცხოვრება.

კირიაში ტელევიზორი „ვერ იჭერდა“, ადგილობრივი გაზეთის ბოლო ნომერი ათი წლის წინათ გამოსულიყო, კომპიუტერიზაცია ჯერ არ დაწყებულიყო და თემსაბჭოს მოხუცი მდივანი განკარგულებებს ძველთაძველ გერმანულ (ოლონდ ქართულ შრიფტზე აწყობილ) ელის მანქანაზე ბეჭდავდა.

2009 წლის 17 ივლისს სადამოისხანს, კირიაში, მელიტონ ქანთარას ქუჩაზე, მევახშე კალე გელაძის სახლს დაბის მთავარი მედავთარე სერგო დავლაძე მიაღვა.

„მასპინძელს“ პირველივე დაძახილზე ჭიშკართან შეაწვეროსანი შუახნის კაცი მოვარდა.

– გადარეული ხარ, ვიღაცა ხარ! უნდა გაგიტეხოს კაცმა თავი! ვერ ხედავ? სახლს ცეცხლი ეკიდება. ერთ ვედრა წყალს მაინც მევიტანდი, ხო ხედავ ვიწვევით!

ყვირილზე მასპინძელი გამოვიდა.

– კუკარა! რამდენჯერ გითხარი, არ გამოხვიდე-თქვა! შედი სახლში! დოვუძახო ახლა ექიმს?! დოვუძახო?!

კუკა შებრუნდა და სანამ სახლში შევიდოდა, ერთხელაც მოიხედა:

– მაგას ფეხებზე კიდია, სხვისი სახლის დაწვა! საერთოდ ყველას ფეხებზე კიდია ყველაფერი.

– ვის ვუთხარი მე, შედი სახლში-თქვა. მევიდა ექიმი! შედი, დეიმალე, თვარა მევიდა ექიმი!

კუკა გაიქცა და კარი ღონიერად გაოუგდო, ურდულის ხმაზე ეტყობოდა, რომ შიგნიდან ჩარაზა.

– მობრძანდი, სერგო, – მასპინძელმა შუშაბანდში შეიპატიჟა, თეფშით კორკიმელი და პატარა, მწვანე მინის სურით არაყი გამოუტანა.

– არ დაასხა, არა, ვერ ვსვამ, კალე, – სტუმარმა მუცელზე ხელი მიირტყა. – არაფერი იმედია? სამზადისკენ გაიხედა.

– არაფერი. რაც დრო გადის, ვარესათ და ვარესათ ხდება. ღმერთს იმას ვუმადლი, კაცს რო არ ერჩის.

– რაზე მოუვიდა მაგი?

– ათი წლის წინ ჩემდა ჭირათ, ამ სახლს რო ვხურავდით, დასიზმრებია რო, ვითომ, სახლს ცეცხლი წვეკიდა. შუალამისას ატეხა ყვირილი: არიქა ვიწვით! ვიწვითო! სიზმრიდან ვერ გამევიდა და არი მას მერე ასთე!

– არა და რა კაი ბიჭია, ახლა რა ხნის არი?

– ორმოცის გახდა შარშან.

სერგომ კორკიმელი აიღო.

– ჩემთანაც ასე წვირილია, არ დავარგდა რაღაც წრეულს.

– ამინდები არ იყო, ხო ხედავ, სიმინდი რავა დაკონდა. ტაროს გამომღებია მაგი აწი? ტყვილა არ შეწუხდებოდი შენ, სერგო...

– ჰოო... მინდოდა მეკითხა, ხო იცი, ვიხეც გული შემტკივა, ის გაგახსენდება ასეთ დროს.

– ა?

– რას შობი სახლისას, რას აპირებ საერთოდ?

– ვერ გავიგე?

– არ იცი, რა უბედურება ტრიალებს ჩვენს თავზე? ორ წელიწადში წყლით დეიფარება ე ჩვენი კირია.

– მესუმერბი ალბათ, სერგო, რას ჰქვია, წყლით დეიფარება.

– ნეტაი, სახუმაროთ მქონდეს საქმე. ქვევით საჩქეველასთან კაშხალი უნდა გაკეთდესო და აქანა წყალსაცავი იქნება. წყლის ფსკერზე აღმონდება რასაც ხედავ, ეს ყველაფერი ეგერ ე იმ მთის წვერსაც დაფარავს.

– მერე? ხალხი?! რას უშობიენ ამხელა დაბას?!

– ხალხს ოუნახდაურებენ რაცხა ორ კაპიკს ერთი თვით ადრე, სანამ წყალს გამოუშობენ.

– რა წყალს?

– წიოს დააგუბებენ, რავა, გოუჭირდებათ?

– შენ ვინ გითხრა ეგ ამბავი?

– მევიდა გენგემაი: „სრულიად საიდუმლოდ“ აწერია გამგებელს, კოტე ვერძაძეს უღვეს უჯრაში.

– უყურებ შენ, სანამდე მივიდნენ? ხედავ შენ, რას შობიენ ეს გიჟები?

– თლათ ამგენს ნუ დააბრალე. ამერიკის გეგმაა. ამერიკა აფინანსებს, ასე ვიცი მე.

– რო გაგვადიანდეთ? უარი რო ვთქვათ ხალხმა? საუკუნის მშენებლობაო გეტყვიან და მორჩა ახლა შენ რავა ფიქრობ, ამერიკა უკან დაიხევეს, არიქა, სერგო დავლადეს კეჟერა ფხალი აქვს დათესილი და ნათესები არ გაუფუჭოვო?

კალე გელაძემ ხავერდის ყავისფერ (ცოტა გახუნებულ) ფარდაზე თითები ნერვიულად აათამაშა.

– როდის უნდა გამოუშვან წყალი, რა გითხრა?

– ორ წელიწადში, ერთადერთი გამოსავალია, უნდა გავყიდოთ, რაც გაგვანია. რასაც შეგაძლევენ უნდა გაყიდო. მთლად ტყუილად დაკარგვას, ასე სჯობია. სანამ გახმაურდებოდეს, მანამდე უნდა გეყიდოს, რაც გასაყილია.

– გენგემა ვისთანაო, რა მითხარი?

– გამგებელს აქვს – კოტე ვერძაძეს. მე არ მენდობი, შე კაი კაცო? გასაგებია კი, ამ დროს წყალწადებული ხავსს ეჭიდება. მიდი ვერძაძესთან და კითხე საიდუმლოთ, ისე... არავინ გეიგოს. ჩემგან ნუ ეტყვი, თვარა სამსახურიდან გამაგდებს... მე შენ გითხარი, რავარც ჩემიანს, თვარა რა მრჯიდა. რა ხეირი მაქვს ამ საქმინდან.

•

...მთვარე კარგა ხნის ამოსული იყო, სერგო დავლადემ ნიკოლო მიწიშვილის ქუჩაზე მაღალი, შავორნამეტებიანი რკინის ჭიშკრის მარცხენა მხარეს ზარის ღილაკს რომ თითი დააჭირა.

სამსართულიანი სახლის მარსარდზე, მეხმრიდის ქვემოთ, უზარმაზარი ბოლნისური ჯვარი ჩანდა.

კარი მოსამსახურემ გაუღო.

– ისვენებს, – მოწყენილი სახით აუწყა ეპოლეტებიანმა მოსამსახურემ სტუმარს, დაამთქნარა და პირზე ხელი სამჯერ მიირტყა.

კანონიერი ქურდი კახაბერ გალოგრე („შავი ავაზა“) იმხანად მარტო ცხოვრობდა. ქალიშვილი უფის სამედიცინო ინსტიტუტში სწავლობდა და მეუღლეც, ბუნებრივია, მხოლოდშობილი ასულის გვერდით იყო.

– როგორმე უნდა მიმიღოს, აუცილებელი შეტყობინებით ვარ მოსული.

– აქამდე სად იყავით, დღეს თერთმეტ საათამდე მიღება ჰქონდა. არა აქვს უფლება დაისვენოს?

– ძინავს?

- ჯერ არ დაწოლილა, ფოსტას ათვალეირებს.
- უთხარი, გამგეობიდან სერგო დავლაძე-თქო. მიმიღბს, საიდუმლო მაქვს სათქმელი.
- მე ვერ მეტყვიო?
- ვერა, პირადად მას ეხება.

ათიოდე წუთში მთავარი მედავთრე გალოგრეს სასტუმრო ოთახში იჯდა და ლეონარდო დავინჩის საიდუმლო სერობას შესცქეროდა. მოეჩვენა, რომ ასლი ორიგინალზე უკეთესი იყო.

კანონიერმა ქურდმა დინჯად მოისმინა „მისი კეთილისმყოფელის“ საიდუმლო შეტყობინება, სულ რაღაც ორიოდე წელიწადში კირიას წყლით დაფარვის შესახებ.

წამოდგა, ფანჯარასთან მივიდა და დიდხანს დასცქეროდა მძინარე დაბას.

წარმოიდგინა, როგორ ივსებოდა ნელ-ნელა მისი საყვარელი კირია წყლით, როგორ ტივიტივებდნენ ვირთხებსა და ბატებს შორის დამხრჩვავი სიდედრები, კუბოსდარი ტყვიის სეიფები და ძველთაძველი „კადილაკები“.

როდის, როდის მოტრიალდა და უცნაური ამბის შემტყობინებელს არტახებიანი სიმშვიდით უთხრა:

- კარგი... შენ წადი, სერგო. მადლობელი ვარ... გავარკვევ რაღაც-რაღაცეებს. რა ვიცი.... მთლად ასე რაღა იქნება. ამხელა დაბის წყლით დაფარვაა, რა თამაშია. აქ მარტო მოსახლეობა კი არ არის, მხარეთმცოდნეობის მუზეუმიც, პოლიციის ქვეგანყოფილებაა, დაბის მუნიციპალიტეტიც, არქივიც, ყველაფერს რომ თავი გაგანებოთ, ეკლესიაა. ეს ტაძარი იუნესკოს ყვითელ წიგნშია აქვს შეტანილი. ასეც რომ არ იყოს, ღმერთი ხომ იყურება ზევიდან. ღმერთი დაუშვებს თავისი საყდრის წყლით დაფარვას?

- არ ვიცი... არ ვიცი - კარისკენ ლაპარაკ-ლაპარაკით წავიდა სერგო - კახაბერ ბატონო, სანამ კოტემ გენგემა არ მაჩვენა, არც მე მჯეროდა... ყოველ შემთხვევაში მე ჩემი გითხარი... შენს მეტს რაღა ვეტყვი ვინმეს, მარა შენ უნდა გცოდნოდა, არ ვარ სწორი? აწი შენ იცი, შენი საქმის. თუ კაცი ხარ, არ დამღუპო, ჩემ ნათქვამად ნუ ეტყვი ვერძაძეს. თვარა ეს ჩემზე უკეთ მოგეხსენება. სახელმწიფო საიდუმლოების გამეხლაა და რვაწლიანი მუხლი უდგება. ციხეში ყურყუტი მინდა მე ამ გაწამაწიის დროს?

- მაგის ფიქრი ნუ გაქვს... მე ჩემი არხებით დავაზუსტებ მაგ ამბავს... მადლობელი ვარ.

კანონიერი ქურდის საძინებელ ოთახში მთელი ღამე სინათლე ენთო.

გალოგრეს რული არ ეკარებოდა.

მოსამსახურე ხელების ფშენეტი წინდაუკან დააბიჯებდა თავის სამფლობელოში.

ერთი სული ჰქონდა გაეგო, რა შეატყობინა ასეთი კანონიერ ქურდს ღამეულმა სტუმარმა, მაგრამ „ხაზინები“ ისეთ საყველპურო საიდუმლოს, როგორიც განსლავთ დაბის დატბორვა, მოსამსახურეებს არ ანდობენ და, მე მგონი, სწორადაც იქცევიან.

2009 წლის 18 ივლისს გალოგრემ გამგებელი კოტე ვერძაძე თავისთან იხმო.

იმავე საღამოს დაბის თავი სამხრობაახალგადასულზე კონსპირაციის სრული დაცვით ეახლა კახაბერს.

- ხომ არავინ დაგინახა? - ჰკითხა გალოგრემ მის სამუშაო კაბინეტში შესულ ჩინოვნიკს და ყოველ შემთხვევისთვის ფარდები დაუშვა.

- მგონი, არა.

- ახალი ამბავი იცი, რასაკვირველია.

- ვინ გითხრა... ენას ამოვგლეჯ დვალაძეს. ხომ გავაფრთხილე, კრინტი არავისთან დაძრა-თქვა.

- „არავინ“ ვარ მე? რაღა შენ არ აპირებდი ამის თქმას?

- მე გეტყობი თავის დროზე, რათ უნდა ლაპარაკი მარა სერგოცა და მთხვეული რაღა უნდა წამიხტეს წინ.

- ვინ ოხერია სერგოცა. სერგოცას მივიღებდი და მოვუსმენდი მე? თუ სიმართლე გინდა, მე ერთი კვირის წინ ვიცოდი ეს ამბავი, მარა შენ გელოდებოდი.

- აგაშენა ღმერთმა, ჩემზე ადრე გცოდნია.

- დამირეკეს სახელმწიფო კანცელარიიდან. ასე და ასეა საქმეო. მიხედვ შენს თავსო.

- რავარი მისახედა. მარტო მე და შენ ხომ არა ვართ. ამხელა დაბა. საქმეებია, სამსახურებია. ჯერ მარტო კატა და ძაღლი რამდენია, იმგენს რას უშობი?

– მინდოდა შენთან მოლაპარაკება, სანამ თლათ ზევით დავაყენებდე საკითხს.

– ტყვილად გაინძრევი და ხალხსაც ტყვილად დეივალებ. გუშინ ჩამევედი თბილისიდან. არაფერი ამ საქმეს აღარ უშველის. გაეროს და ევროკავშირის დამტკიცებული გენგეგმაა. ამერიკა აფინანსებს, ობამა საქმის კურსშია. ა, ნახე თუ გინდა.

გამგებელმა ჯიბიდან პაპირუსის ქაღალდზე უფრო თხელი „კაპიროვკის“ ფურცელი ამოიღო. ნახაზი რთული „წასაკითხი“ არ გახლდათ. მრგვალად შემოსაზულ წრეს ინგლისურად „ვოტა“ – (წყალი) ეწერა, ხოლო გეგმას ასევე ინგლისური ბეჭდური ასოებით „კირია“. გენგეგმას ქვემოთ შვიდი მრგვალი და ორი ოვალური ბეჭედი მკრთალად აჩნდა. აღბათ ასლის მრავალგზისი გადაღების ბრალი იყო. გეგმისთვის თავში გაკრული ხელით რატომღაც რუსულად წაეწერათ: „სოვერეშენო სეკრეტო“.

კოტე ვერძაძემ ოდენ თვალი გადაავლებინა ნახაზისთვის მასპინძელს, როგორც გაშალა, ისე სწრაფადვე დაკეცა, მიიხედ-მოიხედა და ჯიბეში ჩაიღო.

– ეს შენი მოსამსახურე ხომ სანდოა?

გალოგრემ არაფერი უპასუხა. ჯერ ერთი მოსამსახურე ეზოში იჯდა და ფშუტე უნაბს ხის დიდი გობიდან ცელოფნის პარკში ჰყრიდა, ესეც არ იყოს, ეგლა აკლდა გალოგრეს, მოსამსახურე სანდო არ ყოფილიყო.

– აბა გადაწურული აქვს წყალი ამ საქმეს? – მცირე პაუზის შემდეგ ჰკითხა სტუმარს მასპინძელმა.

– წყალი რომ გადაწურული იყოს, რა უჭირს – გაღიმება სცადა გამგებელმა, – რა გადაწურავს ამდენ წყალს.

– სანამ ეს ამბავი გახმაურდებოდა, თავს უნდა ვუშველოთ. შენ რა გაქვს გადაწყვეტილი?

– ჯერ არაფერი.

– ერთი კვირაა ვიციო და რაღას ელოდები, შე კაცო. გაყიდე დროზე სახლი. სანამ ფასი აქვს, თვარა მერე, გაზეთები რო ხმაურს ატეხავენ თბილისში, ჩალის ფასადაც არავინ იყიდის.

– ადვილი სათქმელია, ჯერ ერთი ამხელა დაბას მაყურებელი არ უნდა?

– საყურებელი, ჩემო კახაბერ, მალე არაფერი დარჩება.

– რას ვიზამთ ახლა... რო შეველოდეს რამე ამ საქმეს ვინ მამაძაღლი... პუტინიდან რომ მოდიოდეს, კიდევ რაცხას მოვახერხებდით, მარა ობამასთან ვინ მიგვიშვებს მე და შენ.

– შენ რას მირჩევდი?

– გაყიდე სახლი და გადადი თბილისში.

– თბილისში რა მინდა. თბილისში ძაან იყვირებს ჩემი ქონება და პოლიციის სამიზნე გაეხდები. ისევე უფაში წავალ, მირჩევნია, ბოვშს მაინც მივხედავ და მშვიდათ მაინც ვიცხოვრებ, მერე ვნახოთ... რა იქნება.

– არაა ეგ ცუდი აზრი, ხომ იცი შენ...

მთვარე მეხამრიდს ერთი მტკაველით იყო აცილებული, როცა გამგებელმა კოტე ვერძაძემ კანონიერ ქურდს მწუხრი მშვიდობისა უსურვა და ქუჩაში გამოსულმა მოსამსახურეს ხელიც კი ჩამოართვა.

გამგებლის ხელის ჩამორთმევა მოსამსახურეს არ გააკვირვებია. მას დიდი ხანია ამ სახლში აღარაფერი უკვირდა.

•
დაბა კირიაში უჩვეულო ამბავი მოხდა:
2009 წლის აგვისტოში 29 სახლი გაიყიდა.

ეს კი, როგორც მოგეხსენებათ, 28-ჯერ აღემატება 1913 წლის მაჩვენებელს.

შოკისმომგვრელი იყო ის გარემოებაც, რომ სახლების ფასი შემადრწუნებლად დაეცა.

მოქალაქენი სახლს ეზოიან-გარაჟიანად და იხეობიან-მტრედებიანად ჰყიდდნენ, თანაც ასე მოულოდნელად დაბიდან აყრის და სხვაგან გადაბარგების მიზეზს არ ასახელებდნენ.

ზოგი ამას მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისით ხსნიდა, ზოგი კი ფულის მოსალოდნელი (მაგრამ სრულიად აუხსნელი) ინფლაციით.

•
„მცხოვრები კენგურუს ქ. 35, დაბა კირიას მთავარი მედავთრის სერგო დავლაძის ჩვენება:

მოგახსენებთ, რომ ოცდათერთმეტი წლის განმავლობაში ვმუშაობდი დაბის ჯერ რიგით. შემდეგ, 2004 წლიდან მთავარ მედავთრედ.

აღრე ნასამართლავი არ ვყოფილვარ. ადმინისტრაციული სასჯელიც არასდროს მიმიღია.

მიმდინარე წლის 10 ივლისს, პარასკევს, დამიბარა გამგებელმა კოტე ვერძაძემ და შემომთავაზა საეჭვო საქმიანობის მოქალაქეებისგან (მევახშე, ქურდი, აბორტმახერი, ბიოდენებით მკურნალი, მარჩიელი, თმის ამომყვანი, წამლების დამამზადებელი, ყალბი ატესტატებით მოვაჭრე, აზარტული თამაშებით ხალხის მყველფავი...) დაბის გაწმენდის მიზნით (რაკიდა ზემოთ ჩამოთვლილი პირების წინააღმდეგ პოლიცია ვერაფერს ხდებოდა) ქალაქის უმეტესობისთვის არასასურველი ამ ადამიანებისთვის და საიდუმლოდ გამეფრთხილებინა ისინი, რომ, თითქოს ორი წლის შემდეგ, მოსალოდნელი კაშხალის მშენებლობის გამო, დაბა კირიას წყალი დაფარავდა და მერჩია მათთვის, სანამ გვიან არ იყო, გაეყიდათ სახლ-კარი და სხვაგან გადაბარებულყვნენ.

შევადგინეთ ყალბი გეგმა და შევუდექით საქმეს. ვინც დაეჭვდებოდა, გავაგზავნიდი გამგებელთან, კოტე ვერძაძე მას დიდი ჭოჭმანის შემდეგ უჩვენებდა „ამერიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის“ მიერ დამტკიცებულ „გეგმას“, რასაც მისი აზრით, „ვერავენ და ველარაფერი ველარ შეცვლიდა.“

ჩემს მიერ გაფრთხილებული ოცდაათი კაციდან ოცდაცხრამ გაყიდა სახლები და წავიდა, ოცდამეათე კი – თმის ამომყვანი „წაბლის“ სპეციალისტმა თავის სტუდენტ შვილს (დაუსწრებლად სწავლობს ნოვოჩერკასკში მეცხრე წელი) გაანდო საიდუმლო. 28 აგვისტოს დაბაში დაიწყო ახალგაზრდების საპროტესტო მიტინგები ტრანსპარანტებით. „ხელები შორს კირიისაგან“, „უარი დაბის წყლით დაფარვას“, „გადავარჩინოთ ისტორიული დაბა“, „გვიშველეთ!“.

30 აგვისტოს დაგვაპატიმრეს.

მართალია, იდეა გამგებლისგან იყო წამოსული, მაგრამ კოტე ვერძაძემ ამ საქმეში მე კი არ ჩამითრია, არამედ ჩემი სურვილით დაავთანხმდი, არავითარი სამსახურეობრივი ზეწოლა ჩემზე არ განხორციელებულა.

გთხოვთ, მიიღოთ მხედველობაში ის გარემოება, რომ ჩვენ ამ ოპერაციას უანგაროდ ვახორციელებდით და ამისგან არავითარი სარგებელი არ მიგვიღია, ღონისძიებას ვატარებდით სამუშაო საათების დასრულების შემდეგ“.

•

სასამართლოს დიდხანს არ უმსჯელია.

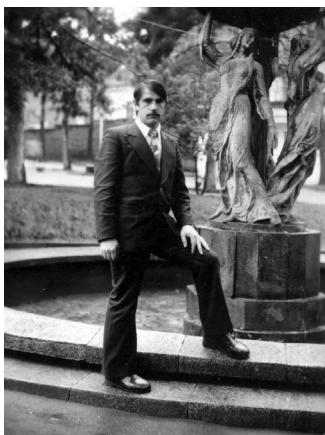
ვერძაძე და დავლაძე სხდომის პირველ დღეს გაამართლეს და დარბაზიდანვე გაათავისუფლეს ყოველგვარი საპროცესო გარიგების გარეშე.

ნოემბერი. 2009წელი.
თბილისი.

ბეჟან ხარაიშვილი

უსახელო მკვლრები

თიბათვე რომ დადგა, ქალაქს გამოვექეცი. მომწყინდა ქალაქში უთავბოლო სმა და ერთფეროვანი დღეები.

ახლა ხევსურეთში ვარ, ძია ანიელთან ვზივართ ხევსურულ ქოხში და თუთუნს ვაბოლებთ. გარეთ გრილა. საღამო ახლოვდება. სხეულში სიმსუბუქეს ვგრძნობ. ახლო, სულ ახლოა ზეცა. ისეთი შეგრძნება მაქვს, თითქოს ეს ქოხი ზეცაში იდგეს და ღია ფანჯრიდან არაგვის ხეობას დაეყურებდე.

ძია ანიელს პატარა ხელადით ჟიპიტაური შემოაქვს. სუფრას აწყობს. იღიმება.

ანიელი ნამდვილი ხევსურია, ამიტომაც შემაყვარა თავი. სუსტი წაბლისფერი სახე და განიერი მხრები აქვს. ყვრიმალთან ნახმლევი ემჩნევა, ყმაწვილობისას დაუჭრიათ ხატობაში.

მას შემდეგ კარგ დროს გაუვლია. ანიელს კი ყველაფერი გუშინდელ დღესავით ახსოვს.

დუმელთან ახლოს საუფროსო გრძელი სკამი დგას. წინათ ამ სკამზე ოჯახის უფროსი ან საპატიო სტუმარი ჯდებოდა. ახლა მე ვზივარ... ანიელმა პატარა სკამი ირჩია. სუფრას წინ მიდგამს. ვილოცებით.

პატარა ყანწებს მალ-მალე მაცლევინებს. ვგრძნობ, ვთვრები, მაგრამ უარის თქმა არ გამოდის.

ხვალ ან ზეგ ხევსურები სათიბში გავლენ.

ქალაქიდან სწორედ ამიტომ ამოვედი. არასოდეს არ მინახავს, სად, ან როგორ თიბავენ ხევსურები. ანიელი შემპირდა, რომ წამიყვანს. ბევრს ვერაფერს მოვეხმარები, მაგრამ თვალს მაინც გავახეღ, ვნახავ ქვეყანაზე რა ხდება... აქაურ დილა-საღამოს გავაცილებ. მეც ხომ ამ დილა-საღამომ უნდა გამაცილოს, როცა იქნება. იქნებ ხვალ, ზეგ, ან ახლა, ამ წუთში... ო, არა, სიკვდილი საშინელებაა! ეს სენტიმენტალური განცდა ქალაქიდან გამომყვა და აქედან რომელიმე ლამაზ დღეს გავატან, ისევ ქალაქისკენ. არა, არც ქალაქში, სადმე შორს, სულეთში ან სულეთს იქით.

მე უნდა ვიცოცხლო და ვნახო ხევსურები თიბვის დროს. მე ბევრი რამე უნდა ვნახო, მოვისმინო მთიბლური და ყური მივუგდო ხევსურების გულების გუგუნს, – საქართველოს ისტორიის ცოცხალ მატინიანეებს.

– თითოც დაველით, – მეუბნება ანიელი. – წინათ ყანწების ერთმანეთზე მიხლა არ იცოდნენ ჩვენთან, ყანწების მიხლით შუღლი იწყებოდა. ახლა ყანწებსაც ახლიან ერთმანეთს, თავებსაც და – აღარ დაამთავრა.

ჩაფიქრდა. სახე ნერვიულად დაეძაბა. მარჯვენა ხელის საჩვენებელი თითი ტუჩთან მიიტანა. თვალები დახარა. ნახმლევ საფეთქელთან ამობერილი ძარღვი შეუტოკდა. ამ ძარღვში სისხლზე უფრო მეტი საქართველოს სიყვარული მოძრაობს, ცქმუტავს, ტოკავს და ზედ ნახმლევთან საფეთქლის სიდრმეში ეშვება.

უხერხულობა მიმორჩილებს. ხან შებოლილ ჭერს შევცქერი, ხან ძია ანიელს. ვიცი, რაღაც აწუხებს და არ მეუბნება.

- ვაჟო, – როგორც იქნა ხმა ამოიღო, – მითხარი, რატომ ვართ ქართველები ასეთები...
- როგორები, ძია ანიელ?
- დავთრებით, ყველაფერი მაშინ გვახსენდება; სამშობლო, სიყვარული, შუღლი, სიკეთე...
- სამშობლო ყოველთვის გვახსოვს, – ვეუბნები, – პირიქით, როცა ვთრებით, ყველაფერს ვივიწყებთ.

ჯეელი ხარ და ეგრე გეჩვენება, ჩემხნად რომ მოიყრები, სხვანაირად იფიქრებ. კაცს რომ ქალი უღალტებს ან ცხოვრებაში ხელი მოეცარება, სმას იწყებს. რას აკეთებს ამით, ივიწყებს? – არა, არა მგონია. გრძნობები უფრო მეტად აეშლება, ბოღმა სხეულის ყველა ნაწილს დაივლის, თავი გაუბრუნდება, გული გაუსივდება, საკუთარ თავში ეცემა უღონო და არაქათგამოცდილი. მიიხედ-მოიხედავს, დარდის მოსაკლავად ისევ დაღევს, ივლის, ვილაცას გადაეყრება, შეაგინებს, ცემს, ან ცემენ, ფეხქვეშ გაიგებენ, ათრევენ და მერე, როცა გონს მოვა, ცოტახანს ჩაფიქრდება...

გახელბულმა ტარიელმა ვეფხვი ხელით დაახრჩო. ახლა სადღა ვეფხვი ან ვეფხვის დამხრჩობი. ჩვეულებრივი ცოდვილები ვართ და ხან სიმთვრალეში, ხან სიფხიზლეში ერთმანეთს ვაღრჩობთ და ამით ვიკლავთ წყურვილს.. რის წყურვილს ვიკლავთ ეს ღმერთმა იცის და ღმერთმა არაფერი არ იცის...

ისევ ჩაფიქრდა.

მე, ანიელის დაუკითხავად, ყანწს ვავსებ.

– ყველა კაცი ხომ კაცი არ არის, ძია ანიელ, რა გული გაგიტყვია?! ჩვენ ვებრძვით ლოთებს, უქნარებს და ჩხუბისთავებს...

– ყური მიგდე, – მეუბნება და ცალ ყანწს მართმევს, – ყველა არც კაცია, არც დაღვეა შეუძლია და არც ჩხუბი, მაგრამ იმან რა ჰქნას, ვისი გონებაც სადავეს არ ემორჩილება, ვისთვისაც მამულის სიყვარული ყანწივით არ იცლება, გროშებზე არ იყიდება, ვისაც ძმისთვის მოქნეული მარჯვენა საკუთარ სახეში მოხვდება... ვინ გაგიმართავს ხელს ყველამხრივ, ვინ? ხომ რჩება გულის ფსკერზე ისეთი სევდა, რომელიც კაცს სამარეში მიაქვს და რომელსაც მიწის მეტი ვერავინ გაიგებს. მთაში ვცხოვრობ, მართალია, მაგრამ წიგნები და გაზეთები აქაც მოაქვთ ხანდახან. იქ... იქ ყველაფერი ლამაზად წერია. ყველაფერი ლამაზი არ არის. უდარდელი კაცი არარაობაა. არარაობა არსებობს, უდარდელი კაცი – არა. როცა გიხარია, კიდევ უნდა გწყინდეს. სიხარულში აუცილებლად იმალება სინანული და ეს სინანული თავს გვიან იჩენს.

ენა მებმება. ვერაფრის თქმას ვერ ვახერხებ.

– ა, იმ მთას ხედავ? – თითით მაჩვენებს. – თითს თვალს ვაყოლებ და სარკმლიდან მთის ხელს ვხედავ.

– ტრაქტორი შეუყენეს მაგ მთას... გზა გაიყვანეს... იქ ერთი კომლი ცხოვრობს, დაბლა იშვიათად ჩამოდის. რაღათ უნდათ ეს გზა, გეკითხები.

– ალბათ მადანი აღმოჩნდა მთის წვერზე...

– ეეჰ, – ოხრავს, – მადანი ხევესურეთში ბევრია, მაგრამ მიგნება უნდა, მიგნება.. მე მაინც ის ბილიკი მერჩია, მოქნეული შოლტივით რომ იყო მაგ მთაზე დაკრული.

ყველაფერს მივხვდი.

თითოც დავლიეთ და ჩემი თხოვნით სმა დავამთავრეთ. მთის წვერიდან ნისლებმა მთვარე ამოაბურთავეს და არაგვის ჭალაზე ისროლეს. კამკამა, ლურჯი ზეცა ხევესურული ჩოხასავით დაწინწკლეს ვარსკვლავებმა. ანიელმა ლამაზა აანთო. ქოხი მკრთალმა შექმა განათა. გული სივრცეში აღარ მქონდა, მინდოდა მალე დამეძინა და მალე გათენებულყო.

* * *

იმედი გამიცრუვდა. მეორე დღეს თიბვა არ დაწყებულა. მე და ანიელი მაინც წავედით მთაში. თან თოფი და არაყი გავიყოფეთ. როგორც ანიელმა მითხრა, იმ დამეს სადმე, ქოხში გავათევდით. ამას, რა თქმა უნდა, ჩემი სიამოვნებისთვის აკეთებდა.

მთის ფერდობს ნელ-ნელა შევუყევით.

დაცვარულ ბალახებს ოხშივარი ასდიოდა. არაგვს გაღმა ცამდე აღმართულ მთებს ნისლები წამოეპარენ და თვალებზე ხელი დააფარეს.

რაც უფრო ზევით მივიწვედით, მით უფრო იზრდებოდა სწრაფვა სიმაღლისკენ. ჰორიზონტზე მზე გამოჩნდა. ნისლები ნელ-ნელა გაიფანტა, არაგვს გაღმა ცხვარს ფერდობი გადაეთოვლა.

შევისვენეთ.

თითო სიგარეტი გავაბოლეთ. მომწყურდა. ანიელმა წყაროზე გადამიყვანა.

წყარო!!!

აი, ეს იყო წყარო. მივხვდი, ჩემ სიცოცხლეში ამაზე უკეთესს ვერაფერს დავლევდი. მთის ფერდიდან წყლის დიდი ნაკადი გამორბოდა და მთის გულზე ობოლი სიმივით ჟღერდა. ვიდრე ანიელი ზურგჩანთიდან საგზალს ამოალაგებდა, წყაროს ისე დავეწაფე, როგორც მომაკვდავი უეცრად მინიჭებულ სიცოცხლეს. წყარო, რა თქმა უნდა, ცივი იყო. ცივი, როგორც ყინული და საამური, როგორც სიცოცხლე. იქვე, გვერდით, სულ ათიოდე ნაბიჯის დაშორებით, დუღდა ხევესურეთის გული-ვეძა.

ახლა იქით გადავედი. ვეძას ხევსურეთში მინერალურ მუჯვე წყალს ეძახიან. დავლიე. ისეთ სიამოვნებას ვგრძნობდი, თითქოს ათასი წლის მერე ამ წყლებთან დავბრუნდებულყავი საპყრობილედან.

ანიელმა დამიძახა.

ვისაუზმეთ. ჩვენს ირგვლივ ყვავილების სურნელი იფრქვეოდა. მიწა ისეთი თბილი მეჩვენა, მეგონა მისი თოვლივით დაგუნდავება შემეძლო.

მიწის სამ გუნდას ავიღებდი. ერთს სიკვდილს ვესროდი, მეორეს – ბოროტ ადამიანს. მესამეს – ისე, უბრალოდ და უმისამართოდ გავუშვებდი. გავუშვებდი შორს ან ახლოს. ვიცოდი მხოლოდ ის, რომ უმისამართოდ გასროლილი გუნდა ისევ მიწას დაუბრუნდებოდა. დაგორდებოდა, ორიოდე ყვავილს გადათელავდა და მიწა მიწად გახდებოდა.

გუშინ ანიელმა მითხრა. გზისპირას აგებულ წყაროებს მიცვალებულთა სახელებს ვარქმევთო. ეს წყლები სულეთში ჩადიან და ჩვენი მკვდრები სვამენო.

სვამენ? – რა ვიცი. ამ ბოლო დროს საიქიოს ამბები ძლიან მაწუხებს. მეშინია, რამე ცუდი არ მომივიდეს. მე მინდა მოვკვდე, ვნახო საიქიო, მაგრამ იქ ვერ დავრჩები. უბრალოდ ვნახავ და დავბრუნდები.

ვნახავ და დავბრუნდები...

ვნახავ და დავბრუნდები...

ვნახავ და დავბრუნდები...

ეს აზრი ამეკვიპა. ამეკვიპა და არ ვიცოდი როდის დამშორდებოდა.

აქეთ რომ წამოვედი, თან უბის წიგნაკი წამოვიღე. ანიელმა არ იცოდა ჩემი პოეტობის შესახებ. კარგი ლექსები არ გამომდიოდა, მაინც ვწერდი. მტკიოდა და ვწერდი. ამაზე უკეთეს ადგილს სად ვნახავდი. ბალახზე გაშლილი ფურცელი რომ დაგედო, მწვანე წერტილებით ლექსი დაიწერებოდა. დაიწერებოდა, მაგრამ ამ ლექსს ბევრი ვერ ამოიკითხავდა...

ანიელმა არაყი დამისხა.

სამ-სამი დავლიეთ. წამოდგა, ჭურჭელს თავი დაახურა.

– ვაჟო, შენ აქ დარჩი, უცქირე აქაურობას. მე ჩავალ, სათიბს გადავხედავ. და თავქვე მიიმე-მიიმედ დაეშვა.

უბის წიგნაკი და ავტოკალამი მოვიმარჯვე. გადავწყვიტე ხევსურეთზე ლექსი დამეწერა. რის დაკვირვებაც შემეძლო, დავაკვირდი. რომელიღაც მთა ვეებერთელა ჩონგურს მივამსგავსე, მთაზე ჩამოჭიმული თეთრი ჩანჩქერები – ჩონგურის სიმებს. მუსიკოსად სიო მოვნათლე, რომელიც ამ სიმებზე მამულის ჰანგებს ამღერებდა.

საჭირო იყო ყველაფერი ეს ლექსში ჩამეტია და მხატვრული სახე მიმეცა. ვცადე. არაფერი გამომივიდა.

ახლა სხვა მთებს გაეხედე.

ეს მთები კაცებად წარმოვიდგინე. მათ თავზე დადგმული ნისლები ხონჩებად. მზე თავის ადგილზე რჩებოდა. ესე იგი: მთებს ნისლის ხონჩები შეუდგამთ თავზე და მზის მისართმევად მიაქვთ.

ისევ უბის წიგნაკს ვეცი.

სიგარეტი ზედიზედ მოვწიე. სასმელი მომინდა. დავასხი. დავლიე. ცოტათი გავბრუნდი. თავზე ხელები მოვიჭირე. ისევ სიგარეტი... ისევ მთები... ფურცლები... ტვინში აზრების რიარია... რითმა... რითმაა საჭირო...

„მთები ვთბები“... არ ვარგა, ძველია.

„გზები გზებით“... არც ეს ვარგა.

ჯანდაბას ურითმო იყოს... თეთრი, სულ თეთრი...

ოღონდ ეს შეკოწიწებული სახეები არ დამეშალოს და ლექსის ფორმას არ დავეძებ...

თანდათან თბილ ბურანში ვეშვები... თვალები მეხუჭება. ლექსს ვწერ და ვერ ვწერ. ყველაფერი ერთნაირი ხდება ან არაფრის ნაირი. ბურანში უფრო დრმად ვეშვები და...

ჩამეძინა.

ჩამეძინა და სიზმარი ვნახე:

ზღვის პირას ვიდექი. ჩემი უბის წიგნაკი და ავტო-კალამი თან მქონდა. ზღვა დელავდა, ბობოქრობდა, ბრდღვინავდა. უშველებელ ენას ნაპირზე ისროდა თავისი სათქმელ-უთქმელობით. ამ ენით თავის ხაოიან ნაპირს ისე ლოკავდა, როგორც პირუტყვი ქვამარილს.

მახსოვდა, რომ ქართველი ვიყავი და არ მახსოვდა სადაური. ზღვა კი ნამდვილად ქართული იყო, ჩემი შავი ზღვა, ჩემთვის ნაცნობი და საყვარელი.

უცებ ზღვის ენა ტალღებად იქცა.

მერე ჩემს მზერაში ზღვა მთლიანად გაიყინა. შევამჩნიე: ზღვის დასალიერზე უამრავი მზე ენთო. ზოგი მზე ჩადიოდა, ზოგი ამოდიოდა... გაყინულ ტალღებზე მიმწუხრის ფერი დასრიალებდა. ასეთი სამყარო არასოდეს მენახა და შიშით ტანში მაჭრულებდა. ვიცოდი, მალე არსებობას შევწყვეტდი. მესმოდა ჩემი ძვლების ღრჭიალი, მტკიოდა ძარღვებში სისხლის უწყვეტი მოძრაობა. მე ჩემს სხეულში, უფრო სწორად, ჩემს გულში ჩავჯექი და სისხლთან ერთად დავიწყე მოძრაობა. როგორც მეზობელი-მეზობელთან, ისე მივდიოდი ჩემს ფილტვებთან, ტვინის უჯრედებთან, თირკმელებთან, მუხლებთან, მკლავებთან... ხან მარტო ტვინი ვიყავი, ხან გული, ხან ფილტვები, ხან ყველაფერი, ხან არაფერი. მე ვიყავი მთლიანი და საზიზღარი, ვიყავი ნაწილი და საყვარელი.

ყველაფერი ეს ხდებოდა და არც ხდებოდა.

ზღვა მზერაში გამდნარიყო.

„მოგზაურობიდან“ რომ დაებრუნდი, ჩვეულებრივი ბიჭი დავრჩი უბის წიგნაკით და ავტოკალმით.

ზღვის დასალიერზე ერთი მზედა ჩანდა... ისიც ტალღებში ჩასულიყო ნახევრამდე. შემემინდა. მზესთან ერთად თითქოს მეც დაბლა ვიწვედი, მიწაში, მიწაზე უფრო ქვემოთ...

ჩემი ორეული ქვიშაზე წამოწვა და დაცინვა დამიწყო:

– მიდიხარ? – მეკითხება,

– ჰო, მივდივარ... მივდივარ მიწაში... მიწის ქვემოთ.

– ლექსები მაინც დატოვე... შედეგური დაიკარგება.

– მიშველე რამე, თუ შეგიძლია...

– გიშველი. გიშველი, ოღონდ შენი სხეულიდან გამოუშვი: გველი, ბოროტება, შური, შუღლი, დაცინვა, მიჩქმალვის ნიჭი, ყველაფერი, ყველაფერი, რასაც დაბლა ჩაყავხარ... მოიხსენი ნიღაბი... გიმეორებ, მოიხსენი.

– მერე... მერე რაღა დავრჩები?! მე მგონია, რომ გველი, ბოროტება, შური, შუღლი, დაცინვა და მიჩქმალვის ნიჭი არ გამაჩნია და რომც გამაჩნდეს მაინც ვერ გამოვუშვებდი, მე ადამიანი ვარ...

– სცდები, შენ ჩემგან ჩამოთვლილი ყველა თვისება გაგაჩნია, იგი დაბადებიდანვე დაყვება მოკვდავს. – მეუბნება ჩემი ორეული, – შენ პატარა ხარ, პატარა. პატარა და მსუბუქი.

– ვიდრე ბოლომდე ჩავიძირები, შენი სურვილის ასრულება არ შემიძლია, წინააღმდეგ შემთხვევაში მე გამსრესენ, გადამთელავენ და გაივლიან.

– გაიარონ, სხვას რატომ უღობავ გზას...

– გაიარონ, – ვეუბნები მეც, – მაგრამ იმათაც ხომ მიაქვთ შუღლი, ბოროტება, მტრობა...

– მათ სხვა გაადაუგლის, სხვას კიდევ სხვა და ბოლოს ყველანი რიგ-რიგობით ჩაიძირებიან...

ეს რა გავიგონე.

მინდა ჩემს ორეულს მივწვდე, ფეხი დავადგა, გავსრისო და ხმა გავაკმენდინო.

– გრძნობათა უხილაობის მიღმა რომ ჩაწვდე, ეს სიკვდილია. – იღმიჯება ლანდში მოძრავი ჩემი თავი, – მე შენ ჩაწვდი და გკლავ. მე ღმერთი ვარ შენი...

შენთვის სხვა ღმერთის არსებობა ჩემი მოგონილია. დაბლა საკუთარი თავის ჯოჯოხეთი გეზიდება...

შენი სხეული ნიღაბში მიგატოვებს და ყველაფერი თავის გზით წავა. ხორცილთ მიწა გაძლება, სული კი აქვე დარჩება ყვავილებში, ხეებში, დილის ნამში და ფოთოლში. შეიძლება რომელიმე კაცში, რომელიც მოვა ან არ მოვა...

ორეული გაჰქრა.

მე ისევ მე დავრჩი. ზღვაში ჩამავალი მზე ხარის ნალის ოდენა ჩანდა. შემოებრუნდი. ზღვას ზურგი შევაქციე. თვალთაგან ცრემლი წამსკდა. ვტიროდი ისე, არაფრის გამო, ჩემგან დამოუკიდებლად. ვგრძნობდი, თუ ჩემი ცრემლი ზღვას შეერთვოდა, მაშინ მზე უფრო მალე ჩაიძირებოდა...

თვალების ნაჟურს პეშვი შევუშვირე.

პეშვი გაივსო... თვალები დავხუჭე და ცრემლები წყალივით დავლიე. გამოვცოცხლდი, საკუთარი არსებობა ვიგრძენი. ჩვეულებრივი მოკვდავი გავეხდი.

ირველივ რაღაცამ იხუვლა. არ მახსოვს, ქარიშხალი იყო თუ ჰაერში გაყინული თოლიების ფრთებით წარმოშობილი გრიგალი მიბიძგებდა ზღვისკენ... პალმები, ეკალიპტები, კიპაროსები, ბალახები, ყვავილები და ყველაფერი, რაც ირველივ იყო, მე მეჭიდებოდა, მე – მათ.

* * *

საიდანღაც ნაპირს უამრავი ხალხი მოაწყდა. შევეკრთი, ამდენი ხალხი ერთად შეკრებილი არასდროს მენახა.

ჩემს გვერდით ჩემი თანატოლები ჩამწკრივდნენ. მათაც, როგორც მე, ხელში უბის წიგნაკები და ავტოკალმები ეჭირათ. ზოგი იცინოდა, ზოგი ტიროდა, ზოგიც ღრმად ჩაფიქრებული, უბის წიგნაკს ჩაჰკირკიტებდა. ჩვენს წინ მოხუცი კაცები იდგნენ. მოხუცთაგან ხმას არავინ იღებდა. გრიგალი ჩადგა. სამაგიეროდ ზღვა ადევლდა, აბობოქრდა და შუაში მთასავით აიზნიქა. ხალხს სუნთქვა შეეკრა. სასწაულის მოლოდინში თოლიები ნაპირზე დაეშვნენ და ჩვენ მოგვაჩერდნენ.

ზღვის ამოხნექილი ნაწილი დაეშვა.

ტალღებზე კაცი გამოჩნდა. ხალხმა ისე ღრმად ამოისუნთქა, გეგონებოდათ გულები თან ამოაყოლებსო. ზღვის კაცი თითქოს ტალღა-ტალღა მოდიოდა. მოდიოდა ზღვათა და საუკუნეთა მიღმიერთიდან. კაცი კი არა, ღმერთკაცი იყო. თავზე ლამაზი ბოხოსი ეხურა. ბოხოსში ბატის ფრთა ქონდა ჩარჭობილი.

მალე ღმერთკაცი მოგვიახლოვდა.

მიგებება ვერავინ გაბედა. ყველა მონუსხულივით იდგა.

– ვინ ხარ, ან აქ რამ მოგიყვანათ? – მოსვლისთანავე გვკითხა ღმერთკაცმა.

– ქართველები! – პასუხობს წინ მდგომი წვეროსანი.

– ოჰ, ო... ოჰ... – კვნესის ღმერთკაცი, – ქართველები ასე ცოტანი დარჩით? რამ დაგაბეჩავათ, რამ დაგაკნინათ...

– ოი, საქართველოვ, ჩემო საქართველოვ!..

ღმერთკაცი დაიხარა და მიწას აკოცა. ახლად ვიცანი, რუსთაველი იყო.

წინ მდგომთაგან ოთხი უხუცესი მისაგებებლად დაიძრა. დაუჩოქეს. თავები დახარეს. რუსთაველმა ყველა წამოაყენა და მათ შუაში ჩადგა. მე, ჩემი აზრით, თანატოლებზე მეტი გამბედაობა მქონდა.

– მივალ, – ვფიქრობდი, – თავის ბიოგრაფიას ვკითხავ, ვკითხავ და მეტყვის. მეტყვის და გავლექსავ. გავლექსავ ან ისე ჩავიწერ. ჩავიწერ და მსოფლიოს ნათელს მოვფენ.

რუსთაველი დაიბადა ამა და ამ წელს, – ასე დავიწყებდი, – გარდაიცვალა ამა და ამ წელს, – ასე დავამთავრებდი, – გარდაიცვალა? – არა, არ გარდაცვლილა, ის ხომ ჩემს თვალწინაა, ის ცოცხალია და მის გარდაცვალებას არავინ დამიჯერებს. მივიხედე. ჩემი თანატოლები ავტო-კალმებს ერთმანეთის უკან მაღავედნენ და შიშისგან ცახცახებდნენ.

რუსთაველმა შუბლზე ხელი მიიჩრდილა და წინ მდგომ ოთხეულს პირდაპირ შეხედა.

ერთმანეთი გაიცნეს.

– აკაკი!

– ილია!

– ვაჟა!

– გალაკტიონი!

მე მივხვდი, რომ რუსთაველს მხოლოდ ესენი წაუკითხავდნენ ლექსებს. მათ ერთმანეთს გაუღიმეს და ხელი ჩამოართვეს. გონი მოვიკრიბე და ისევ წინ გავიხედე:

სიხარულით კინაღამ შევყვირე, მაგრამ წამსვე გამახსენდა, რომ აქ ჩემი ხმის ამოდება არ შეიძლებდა.

ლექსს გალაკტიონი კითხულობდა!

ზღვა უფრო ადევლდა, ადევლდა, ნაპირს დაემუქრა. გალაკტიონი ხან გრიგალებდა, ხან ტიროდა, ხან საოცრად აღერსიანი იყო. ტიროდა რუსთაველი. ვტიროდით ჩვენც.

„ჩემი ცხოვრების გზა სიზმარია
და შორეული ცის სილაქვარდე“...

დაამთავრა. ზღვაც დაცხრა.

ახლა ჩვენი ჯერი დადგა.

– ეს ბავშვები ვინ არიან, ერისკაცნო, აქ რას აკეთებენ.
– ესენი პატარა პოეტები არიან, დიდო მგოსანო, – უბასუხა ყველას მაგივრად აკაკიმ,
– ლექსებზე ნადირობენ, კალმები დააქეთ, მხატვრულ სახეებს (თავის ჭკუით) ინიშნავენ,
ეძებენ და ისევ ინიშნავენ. მერე დაჯდებიან და ღამეებს სიტყვების შერჩევაში ატყეპლის-
ფერებენ. ლექსზე იმდენს წვალბობენ, იმდენს აშალაშინებენ, რომ გათენებისას თეთრი
ლექსი რჩებათ.

– თეთრი ლექსი როგორია? – გაუკვირდა რუსთაველს, – ასეთი რამ არ გამოიგია.
– ურითმო ლექსია, – უთხრა აკაკიმ – ვერლიბრს ეძახიან. ბევრი მიმდევარი ყავს.
რუსთაველმა გაიღიმა.
მიგვიხმო. ერთმანეთის გასწრებით მივეახლეთ.

– წამიკითხეთ, რას წერთო! – გვითხრა.

წავუკითხეთ.

ყველა ლექსი ზეციდან იწყებოდა და ზეცით თავდებოდა.

მშრალი სიტყვების რახარუხმა ზეცა შეანჯღღრია, სანაპიროზე მტვერი დადგა.

რუსთაველმა შეჩერება ბრძანა.

ამოიოხრა.

– დიდთა ვერ მოჰკლავთ ნადირთა... – თქვა სინანულით.

უბის წიგნაკები და საწერ კალმები ყველას წაგვართვა და მიწით დაგვითხუნა...
უბის წიგნაკები ზღვაში გადაყარა. მე შემეშინდა, პოეზიას ასე ადვილად ვერ დავთმობდი...

– ვისაც კალამს დავუბრუნებ, წერა იმან გააგრძელოს, ვინც ისე დარჩება, თავისუფა-
ლია ამ ხელობისგან. ლექსი ვერც ყანას მომკის, ვერც გაგაძღებს და ლექსმა შეიძლება
ყანაც მომკას და კიდევ გააუკვდავოს პოეტი. ლექსმა შეიძლება სამყარო ააფეთქოს ან და-
ამშიდოს. მაშ ასე, ვიწყებ კალმების დარიგებას.

ჩვენ ფერი წაგვივიდა.

ყველას პოეტობა გვინდოდა. პოეტობაც არის და პოეტობაც, სახელოვანი პოეტები
გვინდოდა ვყოფილიყავით. ჩვენ უნდა გვტკენოდა სამყარო და სიცოცხლე. ბევრი გვეცინა
და ცოტა გვეტირა. ტირილშიც იქნებოდა სიცილი. სიცილი კი არა ხარხარი. ხარხარი
ცრემლისა და სინანულისა, განშორებისა და ახლოს ყოფნისა...

– გამოდით რიგიდან, – უბრძანა ოთხ ჩემნაირს და კალმები გადაუყარა. – წადით,
მოთოხნეთ, მომკეთ. ისიც ლექსია, სიმღერაა, სიხარულია.

შემდეგ ოთხეულს იგივე გაუმეორა.

ჩემი ჯერიც დადგა. თვალები გამიფართოვდა. რატომღაც მჯეროდა, რომ კალამი აუ-
ცილებლად მერგებოდა. მჯეროდა და მერგებოდა, მერგებოდა და მჯეროდა...

– ეს კალამი ვისია? – იკითხა სხვათა შორის.

– ჩემია! – ვთქვი მე და ხელი გავიწოდე. ვგრძნობდი, რომ ავტოკალამს მაძღვედა.

* * *

– წამოდექი, წამოდექი, – ჩამძახა ანიელმა და გამომადვიდა. – ადრე დაგიძინია, ბალ-
ლო. მოიცა, ეს რა ფერი გადევს?... ცუდად ხომ არა ხარ... მთისპირა დაცდა იცის, მიდი,
პირი დაიბანე, გამოცოცხლდები.

ზღაზვნით წამოვდექი.

პირი დავიბანე, გამოვცოცხლდი. ამნაირ გამოცოცხლებას სიკვდილი მერჩია...

მოსვენება დავკარგე. რაც მესიზმრა, ყველაფერი ხელახლა გავიაზრე. გული მიგ-
რძნობდა, რაღაც უნდა მომხდარიყო იმაზე უარესი, რაც ზღვის პირას ვნახე.

ტყის პირას კურდღელი დავლანდე.

ანიელს ხელი წავკარი, მივახედე. არ განძრეულა, თითქოს კურდღელი ვერც შენიშნა.

– ესროლე ანიელ, რაღას უცდი, – ვჩურჩულები.

– არ ვესვრი...

– რატომ?

– იმიტომ, რომ ამ ტყეების დაცვა მე მავალია, ასეც რომ არ იყოს, კურდღელს მაინც
არ მოვკლავდი...

– თოფი რაღად გინდოდა რომ წამოიღე, თუ არ ვინადირებდით და არაფერს მოვ-
კლავდით.

– ღამით, თუ მგელი ან დათვი დაგვესხმება, იმას ვესვრი, კურდღლის მოკვლა რა ვაუკაცობაა.

დავუსტვინე.

კურდღელი ელდანაცემივით გაიქცა... გული დამწყდა, რომ ცოცხალი გადარჩა. კურდღელი, რა თქმა უნდა, არაფერს მიშავებდა, მაგრამ მე მასზე ძლიერი ვიყავი და უნდა მომეკლა. მერე ცეცხლს დავანთებდი. კურდღელს გავატყავებდი და ხორცს მაღიანად შევქცევოდი.

ხევსუვებზე ბინდი დაეშვა.

საიდანდაც გრილმა სიომ დაბერა. ბალახებმა მოიწყინეს, ყურები ოდნავ ძირს დაუშვეს, გაინაზნენ. შორს, ძალიან შორს, ჭიუხთა წვერი გამოჩნდა. ზოგან ბინდისფერი შედგომოდა, ამ უკარებელ მასპინძელს.

ანიელი ქოხისკენ წამიძღვა.

ვივასშმეთ. ვისაუბრეთ. ცეცხლი არ დაგვინთია, რადგან შესაწავი არაფერი გვქონდა და არც სიცვიე გვაწუხებდა. ანიელმა ზურგჩანთა თავით ამოიღო და ძილინებისა მისურვა. მე დაძინების მეშინოდა. ქოხიდან გამოვედი, ბალახები მოვგლიჯე, როგორც ანიელმა მირჩია და თავით დავიდე.

როგორც იქნა, ჩამეძინა.

ჩამეძინა და... მოვეკვდი. კუბოში ჩამაწვინეს. გამაპატოსნეს.

ჩემი დასაფლავების დღე კვირა იყო...

ჩემსავით უბრალო და სახელდახელო კუბო გაეკეთებინათ. თავთან ყვავილები მეწყო. ყვავილები სიცოცხლეშიც ძალიან მიყვარდა და ალბათ ეს გაითვალისწინეს. მთელი სოფელი ჩვენთან იყო შეკრებილი. ნათესავები ჯგუფ-ჯგუფად მოდიოდნენ.

თავთან სანთლები მენტო.

გამთენიისას ჩემს უმცროს ძამიკოს ახალი ყვავილები მოქონდა. თავთან მიწყობდა, დამყურებდა, ტუჩები და ხელები უცახცახებდა, გული უთრთოდა.

მერე ჩამეკონებოდა.

ჩემი განშორება უმძიმდა. ხელებს სახეზე მხვევდა, ცრემლს მადვრიდა. ასე ვიყავით მანამ, სანამ ოთახში ვინმე არ შემოვიდოდა და ჩემს ძმას გარეთ გაიყვანდა.

ჩემი ძამიკო გადიოდა, ეზოში ვაშლის ძირში ჯდებოდა. ეს ვაშლი ერთად დავრგეთ ორივემ. ვენახიც გავაშენეთ.

იგი ვაშლსა და ვენახს შეჰყურებდა. შეჰყურებდა და ტიროდა. ტიროდა და შეჰყურებდა. სოფელში ხმა დაერხიათ, ლექსების წერამ გადარია საწყალი და უდროოდ ამოხადა სულიო.

ბავშვებს საწერ-კალმები დაუმაღეს, გარეთ არ უშვებდნენ – დაწერილ ფურცლებს უხევედნენ, თქვენც გაგიჟდებითო.

შაბათ საღამოს, ჩემი დასაფლავების წინა დღეს, ჩვენს ეზოში თეთრი ცხენი შემოგორითდა. ცხენზე გოგონა იჯდა. გოგონას შავი კაბა ეცვა. მხრებზე ყორნისფერი თმები დაჰფენოდა. ზღვისფერი თვალებიდან ცრემლი დაჰაღუპით ჩამოსდიოდა. ცხენი კიბესთან შედგა. გოგონამ ზე აიწია, დამხვდურთ ნაღვლიანი მზერა მოავლო და ცხენიდან მსუბუქად დაეშვა. წამოდგომა ვცადე. მინდოდა მეყვირა, ცა და ქვეყანა შემეძრა, მზეს და მთვარეს მივწვდომოდი... მივწვდომოდი და მეთქვა, რომ ის დაბრუნდა... დაბრუნდა მაშინ, როცა მე აღარ ველოდებოდი, მან გაიგო ჩემი სიკვდილი...

გაიგო და მოვიდა...

მოვიდა და გაიგო... წამოდგომა მომინდა. თითქოს მხრები წამოვიწიე, თითქოს ნაბიჯის გადადგმა მოვინდომე, მაგრამ მე მკვდარი ვიყავი და ეს ცდა ჩემში ან სხვაში დარჩა.

ეს გოგონა მკვდარსაც მიყვარდა და ცოცხალსაც. მშობლები ყავდა გულდრძო. ჩემთან შეხვედრას უშლიდნენ. უკეთესი სასიძო უნდოდათ: ღამაზი, თანამდებობის მქონე და სასიქადულო.

გოგონას ჩემსავით უყვარდა ყვავილები, მიწა, ზეცა, სიცოცხლე...

გული, ერთავად, სულ ბუნებისაკენ მიუწევდა. ხსნას და სიმშვიდეს ბუნებაში პოულობდა. იგი ჩემი იყო. (ამას მე ვფიქრობდი) ის იყო ჩემი და არავისი. მისი სული ვერავის დაიტევდა და ის არავის სულში არ დაეტეოდა...

ჩემზე გავრცელებული ჭორების არ სჯეროდა. უფრო სწორად, არ უნდოდა დაეჯერებინა.

დაუბატიკებელი სტუმარი არავის მისალმებია.

მომიახლოვდა. მოვიდა. მინდურის ყვაილები მომიტანა. სველი, ცვრიანი ყვაილები ჩემსავით მოეკლა. მოეკლა და მოეტანა. მოეტანა მკვდარი მკვდრისათვის. გაუცივებელი სიცოცხლე გაუცივებელი სიცოცხლისათვის.

დაიხარა.

– ბეჟან! ჩამწურჩულა, სიცოცხლეში ვერ გავბედე... ვერ გავბედე მკოცნა შენთვის... ახლა კი... ახლა გააკოცებ... გახსოვს? – ერთმანეთის მაგივრად ყვაილებს ვკოცნიდით ხოლმე... მშობლებს ახლაც გამოგვპარე... შენი სიკვდილი რომ გაიგეს, გაუხარდათ.

– წამომყვები? – ვეკითხები უხმოდ.

– ვერა... ვერ წამომყვები!!!

– რატომ მოხვედი ჩემთან, მკვდარს მაინც დამეხსენი...

– ვერ დაგეხსენები...

– მითხარი, სიკვდილის გეშინია? – ვეკითხები უკითხავად.

ხმა არ გამცა.

ყვაილები გულზე დამაწყო. თბილი, ჩემთვის შორეული თითები სახეზე მომისვა, მომიალერსა.

– სიკვდილის არ მეშინია, – მითხრა უხმოდ, – სიკვდილი არაა საშიში. სიკვდილი ღმობიერებაა... სიკვდილი მოგკლავს და მოგასვენებს. სიცოცხლე გაწვალებს, გაშინებს, გაიმედებს და ბოლოს მაინც სიკვდილს ჩაგაბარებს...

ოთახში, სადაც მე ვესვენე, ჩემი ძმა შემოვდა. გოგონა ლანდივით გაქრა. გაქრა ცხენიც, ძმაც, ხალხიც და ყველაფერი, რაც კი ოდესმე მენახა. დები არ მტოვებდნენ, ტიროდნენ, თმებს იწეწავდნენ, მერე დედას ამხნევენდნენ, შენი შვილი არ მომკლარაო, აჯერებდნენ... გულწასულ დედას ჩემთან უნდოდა, მოიწვედა, არ უშვებდნენ.

ბოლოს მარტო დავრჩი.

მარტო საკუთარ თავთან და საკუთავი თავის გარეშე... კვირას, ვახშობის დრომ რომ მოატანა, ჩვენი სოფლის აღმართზე გამომეღვიძა. მიმასვენებდნენ. ჩემი სამგლოვიარო პროცესია ხუთიოდე კაცისგან შედგებოდა.

აღმართი რომ აათავეს, ეკლესია გამოჩნდა. ეკლესიის ერთ განაპირა კუთხეში ჩემი საფლავი გაეთხრათ. საფლავთან დამასვენეს.

თვითონაც დაისვენეს.

ცოტა ხნის შემდეგ მესაფლავემ ბაწრები მოიტანა. თეთრი ზეწარი, რომელიც სახეზე მეფარა, გადამხადეს.სანთლისფერი მეღო. საცოდავი დასანახავი ვიყავი.

დაიწყეს ბჭობა.

ზოგი ყვაილებს არ მატანდა მიწაში, ზოგი სასმელს, ზოგი ყველაფერზე თანახმა იყო, ოღონდ მალე დავემარხე.

მაჯაზე ახალთ-ახალი საათი მეკეთა.

წიკწიკებდა. ისევ დროს ითვლიდა. ერთი ნატვრა მქონდა, ეს საათი შეეხსნა ვინმეს და მისი წიკწიკისგან განვთავისუფლებულიყავი.

სიკვდილის წუთებს რაღა დათვლა უნდოდა?!

ისევ ჩემი გოგონა განძადა.

გაყინულ შუბლზე მაკოცა, თვალებზე თითები გადამისვა. საათი ისე უეცრად შემხსნა, არც გამიგია. საფლავში მძიმე-მძიმედ ჩამიშვეს. ცარიელი თოკები უკან ამოზიდეს. ორიოდე წუთის შემდეგ ქვა-ღორღი დამაყარეს.

თვალები გავახილდე.

ვიცოდი მკვდარი არ ვიყავი და ცოცხლად მმარხავდნენ რა მექნა?.. რადგან თქვეს მოკვდაო, მოგკვდი, ხალხის ნებას წინ ვინ დაუდგება?!

მოგკვდი და დამმარხეს.

დამმარხეს და მოგკვდი.

მინდოდა მეთქვა რამე, მაგრამ კბილებს ერთმანეთს ვერ ვაცილებდი, რომ ენას თავისუფლად ემოძრავა. რომ მეთქვა, მაინც არავინ დამიჯერებდა, მკვდარი ვიყავი და ცოცხლებთან რაღა საერთო მქონდა?!

კუბოს ზემოთ ქვების რაოდენობამ იმატა. ქვებთან ერთად მიწასაც მაყრიდნენ. მაყრიდნენ და მტკიოდა. მტკიოდა და მაყრიდნენ. მტკიოდა გულთან ახლოს, გულს შიგნით, ქვემოთ, ზემოთ, ყველაფერი მტკიოდა, ყველაფრის ტკივილს ვგრძნობდი.

იმ მიწას მაყრიდნენ, რომელსაც მე ვბარავდი, ვთოხნიდი, ვაბრუნდებდი. ახლა მე გადამაბრუნა ამ მიწამ და დამბარავს, დამთოხნის, გაივლის ჩემში და იზეიმებს, იზეიმებს და თავის ღმერთთან კიდევ ერთ უმისამართო ბარათს გაგზავნის.

– შვილო... შვილო... – მესმის დაგვიანებული დედაჩემის ხმა.

– ძამიკოო... – ჩამომქვითინებენ ძმები და მიწას ხელით მაყრიან.

– ბეჟან მე... მე სიცოცხლეშივე მინდოდა მეთქვა, რომ...

და უკვე აღარაფერი მესმის.

ხმაზე ვიცანი ჩემი გოგონა იყო. ღმერთმა იცის, რა უნდოდა ეთქვა. ალბათ, მეტყოდა, მებრალეობო.

შებრალეობით სიყვარული რაღა სიყვარულია?!

ვებრალეობდე, მერე რა მოხდა. ყველა ცოცხალ არსებას ებრალევა ერთმანეთი. ებრალევა და მიწას აყრის, ან ისე, უბრალოდ, დაუმარხავად ტოვებს.

ჩვეულებრივი ძილით ჩამეძინა.

მალე გამეღვიძა. ბნელოდა. ჰაერი არ მყოფნიდა. ხელები გაგანძრიე. ყვავილები მოვსინჯე. დამტკნარიყვნენ. ყველაზე უფრო მეტად ახლა შემეშინდა.

ვიცი, მკვდარი ვარ, ზემოდან მიწა მაყრია, არავინ მშველელი არ არის და არავის ვჭირდები. მიწას ვინ ჩივის, გულზე მარმარილოს ლოდი მექნება დადებული. ჩემი წილი მიწა შემოღობილი იქნება. ამ მიწის სიმძიმეც მეყოფა, ლოდი რაღად დამაწოლეთ?!

სუნთქვა მიჭირს.

ზუსტად არ ვიცი, ვსუნთქავ, თუ სუნთქვის მაგვარ პროცესს ვასრულებ... მგონია ვსუნთქავ... ისედაც დაბინდული თვალები კიდევ უფრო მებინდება. ყურში რაღაცები თუ ვიღაცები ხმაურობენ.

მესმის საშინელი ხარხარი, სტვენა, სიცილი, ვბორგავ. თავს წამოვწევ თუ არა, კუბოს თავს ვარტყამ. მთელი ხმით ვყვირივარ, ვყვირივარ, მაგრამ ხმა არ მაქვს. ტანზე ხელს ვისვამ. ხორცი მაქვს და ვერ ვგრძნობ. საშინელი სუნი ამდის, ვგრძნობ და ვერ ვგრძნობ, ვიხრწნები.

ჭიადუებმა აქაც ჩამოადწიეს. რა უნდათ, რას მემართლებიან?

უეცრად კუბოს ძირი ეხსნება.

შვებას ვგრძნობ. თავისუფლად ვსუნთქავ. ვეშვები. ვეშვები სადღაც, უსასრულობაში ან დასასრულში... ძალა მემატება. არსებობას ვგრძნობ. დამტკნარი ყვავილები ჩემთან ერთად ეშვებიან.. ძარღვებში სისხლი მოძრაობს. გული ფეთქავს. ტვინის რომელიღაც უჯრედებში ქაოსია, რაღაც ახალი იწყება.

– ო, ნეტავ ისევ მიწაზე დამაბრუნა!

დამაბრუნა თუნდაც ერთი დღე, ერთი წუთით, ერთი წამით...

ვიღაც ხელს მავლებს და მექაჩება. ხმას არ მცემს. ჩემზე ძლიერია, მკლავი ვერ მოვუხარე. ბნელა. ვეცემი. არაფერი მტკივა.

ვეცემი და ყველაფერი ნათდება. ჩვეულებრივად დავდივარ. წინ გზა მიდის. უკან არაფერია. გზა თითქოს აქედან იწყება. იქით-აქეთ კედლებია. ორივე მხარეს ერთნაირი მდინარეები მოჰქუხან. ორივე უცხოა და ორივე მტკვარს მაგონებს. გზას მივყვები. გზადაგზა ყვავილებს ვხედავ.

მახსოვს: მკვდარი ვარ. დამმარხეს. დამიტირეს. საყვარელმა გოგონამ გამომაცვილა, საათი შემსხნა...

– ო, რა კარგი ქნა, საათი რომ შემსხნა!

აქ ცა არ არის. ძირს და ზემოთ მიწაა. მიწა გაცისკროვნებულია უცისკროდ და ცის გარეშე. მდინარეები მოდიდებულან. საიდან მოდიან, მაინტერესებს. უკან არაფერი ჩანს, წინ ყველაფერი ნათელია. გზას ალაყაფის კარები მიღობავს.

ვუყურებ. ჩვეულებრივი რკინის ალაყაფია, არაფრით არ განსხვავდება სიცოცხლეში ნანახისაგან. მიკვირს და ვერ გამირჩევია: ესაა საიქიო, თუ ის, სადაც დავიბადე და გავიზარდე. აქ ხალხი იქნება. ალაყაფის იქით დიდი სახლები ჩანს. ყველაფერს გავიგებ.

ალაყაფზე დიდი ასოებით აწერია:

ს ა ა ქ ა ლ

მოვსულვარ. ალბათ ამათი საიქიო იქ არის, საიდანაც მოვიდნენ. ალაყაფის კუნჭულში პატარა კარია. ამ კარში შევდივარ. ათიოდე ნაბიჯს ვადგამ და წინ ჯუჯა კაცი მელობება. სახემოსვრილი, წვერგაუპარასავი. დიდი, დატოტვილი თითები აქვს.

– საით? – მეკითხება.

– საიქიოში, – ვეუბნები.

– ჰიჰი, ჰი, ჰიჰი, – იცინის, – საიქიოდან მოხვედი. ახლა სააქაოში ხარ. მე ჩამოგათრიე მაღლიდან. მატლები გჭამდნენ. იქ, ზემოთ, შენისთანები ბევრი რჩებიან. აქ ჩამოყვანას ვერ ეღირსებიან. სადაც დამარხავენ, იქ დალპებიან. შენი ჩამოყვანა ჩვენმა უფალმა მიბრძანა.

– ბოდიში, უკაცრავად, – ენა ამერია, – ვინ არის თქვენი უფალი?

– ამიერიდან ჩვენი, – შემისწორა ჯუჯამ, – ამიერიდან ჩვენი უფალი სიკვდილია, ილოცე მისთვის.

ახლა მე გამეცინა.

ჯუჯას გაუკვირდა, ასე თავხედურად რომ გავიცინე. მე კი ვიფიქრე: სიცოცხლზე არასდროს მილოცია, სიკვდილზე როგორ ვილოცო – მეთქი.

– წამოდი! – მითხრა ჯუჯამ და წინ გამიძღვა.

წავყევი. ისევ ალაყაფთან მიმიყვანა. ჯუჯა კაცისთვის განკუთვნილ ოთახს რომ მივუახლოვდით, დავეცი. დავეცი და ვეღარ წამოვდექი. საშინელი კრუნხვები დამეწყო. ჯუჯა შეშლილივით ახარხარდა. მერე ფეხი დამადგა, გადამიარ-გადმომიარა. მუშტები დამცხო, გამჩენი შემიგინა...

– ილოცე ჩვენს ღმერთზე. – მითხრა და და წიხლი შემინაცვლა. ახლა უფრო ღონიერად, შეუბრალებლად.

– მე ღმერთი არ მწამს.

– რწმენა გაქვს?

– მაქვს.

– მაშინ შენს რწმენაზე ილოცე, შენი რწმენა – შენი ღმერთია. მე სიკვდილი მწამს და სიკვდილი ჩემი ღმერთია, შენი ენით რომ ვთქვათ.

რალას ვიზამდი.

უაზრო სიტყვები ჩავიბუტბუტე, სიკვდილზე მაინც არ მილოცია.

კრუნხვებმა გამიარა.

წამოვდექი. ჯუჯა თავის ოთახში შემიძღვა.

– შენი გვარი? – შემეკითხა.

დავიბენი.

ჩემი გვარი ისევ მახსოვდა, მაგრამ გამხელა არ მინდოდა.

– შენი გვარი? – გამიმეორა.

– არ მახსოვს, ბატონო.

– მე ბატონი არ ვარ.

– აბა, ვინ ბრძანდებით? – ვეკითხები შიშით.

– ამას მერე გაიგებ.

თვალი თვალში ისარივით გამიყარა. აღარ ხუმრობდა.

– გვარი მითხარი!

– არ მახსოვს-მეთქი.

– სტყუი, გახსოვს, ჩვენ ყველაფერი ვიცით. (ეს შესაშინებლად მითხრა) შენ, სულ ერთია, იქ მაინც ვერ მოხვდები... უმჯობესია თქვა. ან იტყვი, ან ეწამები...

– როგორ, – გამიკვირდა მე, – სამოთხე და ჯოჯოხეთი მართლა არსებობს?

– არა!

– აბა სად მაწამებთ?

– აქვე, ჩემს ოთახში. შენ გინდა უსახელო მკვდრებში მოხვდე, მოისვენო, ფეხი ფეხზე შემოიდო, დამშვიდდე. შენ გინდა მოისვენო და თოხი აგცდეს...

დავინტერესდი.

– უსახელო მკვდრები ვინ არიან?

– გაიგებ, – ჩაილულულა და გაიმეორა.

- შენი გვარი??
- ხარაიშვილი.
- სახელი?
- ბეჟანი.

მოზრდილი სია გადმოიღო. ჩამწერა. მერე წამოდგა, სიამოვნებით დაამოქნარა და ოთახიდან გამომიძღვა.

ცოტა ხნის მერე მთელი ქალაქი მომატარა. სახნავ სათესები მანვენა. არაფერი გამკვირვებია, ჩვეულებრივი ცხოვრება იყო, ჩვეულებრივი ხალხი ცხოვრობდა.

ტყის ნაპირზე მივედით.

აქ მწვანე სიმინდის ყანა იყო. ჯუჯა კაცმა სადღაც თოხი მოკებნა. ყანის თავში დამაყენა. ქვემოდან, პაპანაქება სიცხეში ყანას ჩემი ტოლი ბიჭები თოხნიდნენ.

- დაიწყე! - მითხრა ჯუჯამ.

გამიკვირდა. ყანა ზემოდან ქვემოთ არასდროს მეთოხნა.

- დაიწყე! - გამიმეორა და თავში ხელი წამცხო.

დავიწყე, მეტი რა გზა მქონდა.

ჯუჯა არ მომშორებია. ფეხდაფეხ მომდევდა.

დავიღალე. არ შემასვენა. იქ, იმ ყანაში და იმ ქვეყანაში, დღე და ღამე არ არსებობდა, შეუსვენებლად ვთოხნიდი.

სიცხე თანდათან მატულობდა.

ბიჭები შემეერთდნენ. ყანა ზემოდან გათოხნილი მქონდა, მაგრამ ბიჭები მაინც არ შეჩერებულან

თოხნა გააგრძელეს.

მეც გავაგრძელე. ჯუჯა დამშორდა. თავისუფლად ამოვისუნთქე. დაერწმუნდი: კაცი ვერც მკვდარი მოისვენებდა, ვერც ცოცხალი. სახე ოფლმა დამისველა, ამეწვა.

სულ მალე ყანის ბუღში აღმოვჩნდი.

თოხი დავაგდე. წელში გავიმართე.

სული რომ მოვითქვი, თვალი ყანის თავისკენ გავაპარე. ბიჭებს აღმა თოხნა დაემთავრებინათ და ახლა დაღმა მოჰყვებოდნენ.

ჯუჯა დაბარებულივით მოვიდა. იქვე, ყანის ბოლოს, ბალახებში ჩაჯდა. მიმიხმო. მივედი.

- მიიხედ-მოიხედე! - მითხრა.

მივიხედ-მოვიხედე. ჩვენგან მარჯვნივ, გამწვანებული პალმების ქვეშ შოთა, ილია, აკაკი, ვაჟა და გალაკტიონი ისხდნენ.

რალა თქმა უნდა, ვიცანი.

ისვენებდნენ. გალაკტიონი თუთუნს აბოლებდა. ირგვლივ სიმშვიდე სუფევდა. მგოსნები აუჩქარებლად საუბრობდნენ. ხანდახან თვალს ჩემკენ აპარებდნენ. ეს მე მეგონა ასე.

- მკითხე, რაც გინდა! - ჯუჯამ ნება დამართო, - დასაწყისისთვის შენი მუშაობა კმარა, მალე იმ ბიჭებს შეუერთდები, ხელი ზემოთ გაიშვირა, პალმის ჩრდილისკენ გავიხედე.

- ყური მიგდე, - მითხრა ჯუჯამ, - შენ რომ სიკვდილზე გელოცა, აქაურობას საერთოდ ვერ ნახავდი. წაგიყვანდი მეორე ადგილზე, სადაც სახლებს აშენებენ... აშენებენ და ანგრევენ... ცოტას ჭამენ და ბევრს მუშაობენ. ყველას სახლებს უშენებენ, თვითონ უსახლკარონი არიან. სახლის ეზოშიც ვერ შედიან თუ ჩემი ნებართვა არ ექნათ.

- სიკვდილს ჯიუტი ხალხი უყვარს, - ამბობს და უშნოდ იღრიჯება, - სიამოვნებს, როცა მას ეჯიბრებიან, ედავებიან, სახელს უტყეხენ. იცის, ბოლოს თვითონ რომ გაიმარჯვებს და დამმარცხებელს დაამარცხებს. სიკვდილს საბოლოოდ ვერაფერს მორევია, თუ მოინდომა სიკვდილი თქვენს ღმერთსაც მოკლავს.

- როგორ? - მიკვირს მე და ისევ პალმებისკენ ვიყურები.

- სიკვდილს უფლება აქვს მთელი სამყარო არარაობად აქციოს, მას შეძლია კაცობრიობა მოსპოს... მოსპოს და არ დატოვოს ძეხორციელი... ამით თქვენი ღმერთი მოკვდება, შემქნელი და თაყვანისმცემელი აღარ ეყოლება. სამყარო დარჩება, მაგრამ შემქმენებელი აღარავინ იარსებებს, შემქმენების გარეშე კი სამყარო და მის ირგვლივ არსებული მოვლენები არარაობაა. არარაობა და სიკვდილი ძმები არიან...

– სცდებით, ბატონო! – ჯუჯას თვალს ვუსწორებ, – ღმერთი ადამიანის შექმნილი არ არის, პირიქით, ღმერთმა შექმნა ადამიანი.

ჯუჯა ისევ დაიდრიჯა.

– ადამიანის ფანტაზიამ შექმნა ღმერთი, – მეუბნება და ისტერიულად ხარხარებს, – შენ რომ მაგდენი იცოდე, ახლა იქ, იმ ხალხთან იქნები. – ხელი პალმებისკენ გაიშვირა.

მივიხედე. პოეტები ისევ დინჯად საუბრობდნენ.

– ეგენი ვინ არიან? – ვკითხე ჯუჯას გამოსაცდელად, – რა ხელობის ხალხია?

– არ ვიცი.

– იცი და მაღაჯ, ალბათ, ჯერ საკმარისი ნდობა ვერ დავიმსახურე თქვენთან.

– მე კი არა, მაგათი ვინაობა ჩვენმა ღმერთმა ანუ სიკვდილმაც ვერ დაადგინა. ეგენი უსახელო მკვდრები არიან.

– რატომ არიან უსახელო მკვდრები, მათი სახელები მე... – კინადამ წამომცდა ვიცი მეთქი, მაგრამ სწორედ ამ დროს რაღაც უხილავმა ძალამ ენა დამიბა.

– გაიმეორე ეგ წინადადება!

გავიმეორე. „მეს“ შემდეგ ენა ისევ დამება.

– სწორი ხარ, – მეუბნება, – შენ გინდა თქვა: მაგათი ვინაობა ყველასი ვიციო, მაგრამ ენა სწორედ ვინაობაზე გებმება. შენ მამბობდი ხარ. სხვაც ბევრი ჩამოვიდა შენნაირი, როცა ეს ტბა გაჩნდა და ეს ხალხი აქ მოვიდა, სიკვდილმა ვერაფერი გაიგო. მის მერე აღარ აინტერესებს მაგათი ვინაობის გაგება.

მაგ ხალხს თავისი სახელები იქ დაუტოვებიათ. სადაც ცხოვრობდნენ. აქ საკუთარი სხეულის გარდა არაფერი ჩამოუტანიათ. ღვაწლი და ამავი მოკვდავთათვის დაუტოვებიათ. მაგათი სხეულიც აღარაფრად ვარგა. ნატანჯი, ნაგვემი, ნაწამები სხეული და დაღლილი ტვინები აქვთ. უსახელო მკვდრებს სიკვდილი სახელებს არ არქმევს. ტბის პირას, პალმების ძირში აჯენს და ანებივრებს. ეს ტბა უსახელო მკვდრებისაა და მასთან ახლოს სახელიანი მკვდარი, თქვენ ენაზე რომ ვთქვათ, ვერ მივა. შენ კი, ასე პატარა ბავშვს, პალმის ჩრდილში ჯდომა მოგიწევს.

– სამოთხე ყოფილა! – ვამბობ ჩემთვის.

ჯუჯამ წამოიწია, წასასვლელად მოემზადა.

– სამოთხე აქ არ არსებობს, არც ჯოჯოხეთი, – როგორც ხედავ ისინი, ვინც თავის სახელს ზემოთ, მიწაზე დატოვებენ, ამ ტბასთან დასხდებიან, ვისაც სახელი ჩამოჰყვება, ყველა შენ დღეში ვარდება.

– უკუღმა რატომ მათოხნინებ, კაცი არა ხარ? – ვეკითხები.

– არა ვარ. მე კაცზე დიდი ვარ და კაცზე პატარა... ასე უფრო ეფექტურია თოხნა, ჩვენმა უფალმა ასე გვიბრძანა.

ვის უნახავს ამნაირი თოხნის ეფექტიანობა?

ამკარად მატყუებდა... ზეზე შეშლილივით წამოვვარდი. მივწვი, მუშტები დაეუშინე.

ყელში ვეცი, ჯუჯას გახრჩობა მოვიწადინე.

სამაგიერო სილა მივიღე...

ეს ჯუჯა კი არა ანიელი იყო. კიდევ გამარტყა. როცა დავრწმუნდი, რომ ცოცხალი ვიყავი, მთელი ხმით ვიდრიალე, ანიელს გულში ჩავეკარი. ავტირდი, ცრემლი ნიაღვარივით ჩამომდიოდა.

ჩემი თავი ისევ საიქიოში მეგონა.

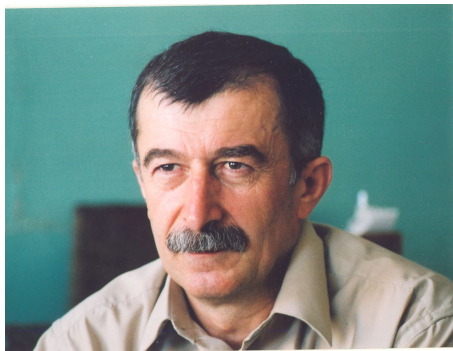
ანიელს სიზმარი თავიდან ბოლომდე მოუყევი. არაფერი მითხრა. ხელი უიმედოდ ჩაიქნია...

ინათა. მთები გამოჩნდნენ. ნისლეებში ჭიუხი აილანდა. არაგვის ჭალაზე სიცოცხლემ იფეთქა. დაბურული ტყიდან ცვრიან ბალახზე სიცოცხლით სავსე შელის ნუკრი გამოკუნტრულდა...

ანიელს დილის ძილით ჩასძინებოდა. ფეხაკრეფით მივუახლოვდი. თოფი მოვპარე... შეველს გაეხედე. ისევ კუნტრულშობდა. თოფიდან ვახნები ამოვიღე, მერე თვალები დაეხუჭა და ვახნები გარეთ გავყარე. არასოდეს ისე არ შემშინებია, როგორც ახლა, ამ წუთში...

– მე თოფის გასროლის შემეშინდა...

ლევან ბაბუხაძია

ბულბულის ბუდე

მშვენიერი გაზაფხული იდგა. ტყემლებსა და ალუბლებს ყვავილობა დაემთავრებინათ და მწვანით იმოსებოდნენ. ახლა მსხლები და ბლები ბრიალებდნენ თეთრად. ვაშლებსა და ბიებს კვირტი დასკდომოდათ და მალე ისინიც ატკარცალდებოდნენ.

ახალი ნაწვიმარი იყო. წამოჩიტულ ბალახში მარგალიტებივით ეყარა ხეხილის ყვავილი, ალაგ-ალაგ ბრილიანტებივით ბრწყინავდა ცვარი.

ჩემს მონატრებულ ეზოში შევედი თუ არა, ბულბულის გაბმული სტვენა გავიგონე. შევდექი, მომეყურა-მეთქი. სტვენა განმეორდა და ახლა ჩახვეულ-ჩაკვარახჭინებული გალობაც აჰყვა.

გული სიხარულით ამევსო, სული სიამით გამებანგა. თვალი მშვენიერებით მიბრწყინავდა.

უცებ გვერდით ეზოდან შურთხივით სიმღერა აფრთხილდა. ჩანთა წინკარში დავდე და ძმისას გადავედი. აივანზე სამიოდე კაცი ისხდა და მრავალჟამიერს აგუგუნებდა. რა საკვირველია, კამპანიას მეც შევუერთდი.

მალე სტუმრებმა წასასვლელად გაიწიეს. გულნაკლული ვრჩებოდი და მოსიმღერებს ვთხოვე, ჩემს მოწყენილ სახლშიც ამიკრიახეთ ერთი სიმღერა-მეთქი.

უარი ვერ შემკადრეს და გამომყვნენ. ეზოში რომ გადავედით, ბებერი გულაბის ხეზე ბულბულმა დასტვინა. სმენად ვიქცით, ისევ წვლანდელივით მეორე ხმა აჰყვა.

– ამის მერე რავა უნდა იმღერო კაცმა?! – თითქოსდა ხუმრობით თქვა პირველმა.

– შენ ბიძია, მთელი ორკესტრი გყოლია ეზოში და ჩვენ რაღას გვეძახდი?! – აჰყვა მეორე.

– ალბათ ბუდეს იკეთებენ სადმე და მთელი კვირა ამ დღეში არიან. – თქვა ჩემმა ძმამ.

მაშინ ერთი ბავშვობისდროინდელი ამბავი გამახსენდა და ახლა აუცილებლად უნდა გიამბოთ.

ჩვენი ძველი, აივნისანი სახლის წინ დიდი ზღმარტლის ხე იდგა. ტოტები ძალუმად გაეშალა და მთელ წინა ეზოს ჩრდილავდა. ეს ხე იყო ბავშვების გასართობი, შესაჯობრებელი და სამოსახლო ადგილი.

ერთხელ, ყველასათვის მოულოდნელად, ჩვენი ზღმარტლის ხეზე ბულბულმა ბუდე გაიკეთა.

– სახლთან ასე ახლოს ბულბულის ბუდე ნამდვილად ღვთის წყალობააო! – ამბობდა დედაჩემი.

დილით ბავშვებს ბულბულის სულში ჩამწვდომი სტვენა გვაღვიძებდა. ხანდახან დღისითაც გალობდნენ ბულბულები და ყველანი გავისუსებოდით-ხოლმე.

– თქვენ დამით უნდა ნახოთ, როგორ უმღერის მამა ბულბული ბუდეში მთვლემარე დედას. – გვეუბნებოდა მამა.

ერთ სისხამ დილას ჩიტების საშინელმა კრიამულმა გამაღვიძა. აივანზე ტიტლიკანა გავეარდი და რას ვხედავ: გამწარებული ჩიტები კატას დასვეიან და თვალებს კორტნიან. იქვე, გვერდით, პატარა შეუბუმბლავი ბარტყი აგლია.

ყველაფერს მივხვდი: ჩვენს მსუნავ კატას ბულბულის ბუდე დაენგრია და იყო გაცხარებული ომი.

უცხად კატამ თავი დაიძვრინა, იმ ცოცხალ-მკვდარ ბარტყს თათი დასტაცა და შურდულივით გავარდა.

ბულბულებმა კარგა ხანს გააგრძელეს მოთქმა და ჟიჟ-ჟიჟი. მერე გადარჩენილი ბარტყებიანად სადღაც გადაიკარგნენ.

მას შემდეგ ჩვენი ეზოს ახლოს ბულბულის გალობა აღარ გამიგონია.

გამახსენდა ეს სევდიანი ამბავი და ახლა იმაზე მისკდებოდა გული, ამ ნახევარი საუკუნის მერე იგივე ხვედრი არ რგებოდათ ჩემი ეზოს ბულბულებს.

ამას წინათ გულის ფანცქალით დავრეკე სოფელში და კესომ სიხარულით მითხრა: ბულბულებმა ბარტყები მშვიდობიანად დააფრინესო!

მეგობარი

ერთი მეგობარი მყავდა. მეგობარი – ამ სიტყვის პირდაპირი მნიშვნელობით, რადგან ერთი გობიდან ხშირად გვიჭამია ლუკმა-პური.

ექსკურსიები, პატარა ქეიფები, სიმღერა და სიცილ-კისკისი უყვარდა ძალიან. წინაპრების სადღეგრძელოს დროს, თავის პაპა-ბებიებს გვარ-სახელებით მოიხსენიებდა და დანარჩენებსაც ჩამოგვათვლევინებდა ხოლმე.

ერთი გამორჩეული თვისებაც ჰქონდა, მეგობრებისა და ნაცნობების საფლავებზე გასვლა უყვარდა. შეყრიდა სამ-ოთხ თანამოაზრეს, წაიღებდნენ ორ ბოთლ კარგ ღვინოს, პურს, ყველს, ყვავილებს და...

ჩვენ ორივესგან დამოუკიდებელ მიზეზთა გამო, აგერ უკვე ორი წელია ჩვენი ურთიერთობა შეწყდა და ერთმანეთი აღარ გვინახავს. დარწმუნებული ვარ, რომ მოვმკვლარიყავი, ამ ხნის განმავლობაში ჩემს საფლავზე ხუთჯერ მაინც მოვიდოდა.

არადა, ამისათვის როგორ ვინატრო სიკვდილი, მითუმეტეს, შეიძლება ახლა ამანაც აღარ მიშველოს.

თონიდან მოპარული ბოჭი და სტალინის სადღეგრძელო

სტუდენტობის დროს შიდა ქართლის ერთ სოფელში ვართ სტუმრად. უფრო ზუსტად, ერთმა ჯგუფელმა წაგვიყვანა თავის დაბადების დღეზე. სამის მეტი ვერ შეგვგროვდით: ქართლელი მასპინძელი და ორი სტუმარი, მეგრელი და იმერელი.

ზამთრის პირია, გარემო გაყინული თოვლით არის დაფარული.

მატარებელს ჩამოვეყვით, დანჯღრეული “უაზი” ვიჭირავეთ და სოფელში ავედით.

მამამისი ახალგაზრდა, პატარა ტანის კაცი იყო, დედა – ღამაზი და ფაშვაშა.

გახურებულ ღუმელთან მიგვიყვანეს, უმაღლესი კერძების სუნი გვეცა.

სინარულით ცრემლმორეულმა დედამ სახელდახელო სუფრის გაშლა დაიწყო.

– წამოდით, ჩემთან! – გვითხრა მამამ და უკანა კარებში გაგვიყვანა.

სახლის უკან, კარგა მოშორებით შევიცრული სათონე იდგა. აქაც სითბო და სურნელი ტრიალებდა. თონეში შამფურზე წამოცმული გოჭი იყო ჩაყუდებული. მაგი-

დაზე ახლადგამომცხვარი მთვარესავით პურებით სავსე გობი იდგა. იქვე იყო მოხარშული ქათმების მარილმოყრილი თავ-ფეხითა და კუჭმაჭით სავსე სინი. მალე ნივრის მწნილიც გაჩნდა და ერთი “პოლიტრა” ჯაჭვიანი ჭანჭურის არაყიც.

– ასეთ ზაკუსკას ქალაქში არავინ მოგართმევთ! – ცოტა კი დაგვამადლა მასპინძელმა, ერთი თვითონაც დაურტყა და დაგვტოვა. სულ ნუკი დაღვეთო! – კარებიდან მოგვაძახა.

– ეს რა სასულეაო! – დაადევნა შვილმა. ამასობაში გოჭმა სუნი გაუშვა. ცოტა მოვაჭრათო! – დაიჩემა მეგრელმა. დამახინჯდებო! – ქვა ააგლო ქართლელმა.

ამ დროს, კედელს იქით, რაღაც ახრიგინდა და უცენზურო გინებაც მოჰყვა.

ოსი მეზობელია, მამაჩემს ემღურისო! – ჩუმად აგვიხსნა მასპინძელმა.

მერე დავუძახოთ და შევარიგოთო! – მეგრელმა.

თავისი საქმე თვითონ უკეთ იციანო! – გაჯიუტდა ქართლელი.

დედა მოუვა თხიპარია ოსსო! – ვთქვი მე. ცხოვრებაში მხოლოდ ერთი ოსი მყავდა ნანახი, ბიძაჩემთან სტუმრობდა მთელ კვირას და სულ ამას გაიძახოდა. – ძველი ამბავი მომაგონდა.

– ხო, ოსებს თხა უყვართ! – დაასკვნა მეგრელმა.

– თხა მეგრელებსაც კი გიყვართ! – არ დაუთმო ქართლელმა.

– თხაც გვიყვარს და გოჭიც, აბა ქართლელებს კი არ ვგავართ! – არც აცია მეგრელმა.

ქართლელიც აბულულდა და ამ დროს მამამისი შემოვიდა – გეყოფათ ახლა, ცოტა მომეხმარეთო. მერე გოჭს ჩახედა, შეტკუცულ კანზე თითები მოურაკუნა და მარილწყალი აჰკურა. ცოტაც კიდენაო! – თქვა და გარეთ გამოგვეყვარა.

მეზობლებს ორი გრძელი მაგიდა მოეტანათ და ჩვენ გველოდებოდნენ, მეორე სართულზე რომ აგვეტანა.

ის იყო მაგიდები და სკამები მოვასამაგისეთ, რომ სათონის მხრიდან სართულებიანი გინება მოისმა. სტუმრები მოვერიდეთ და ჭიშკართან გავედით.

ჩვენმა ჯგუფელმა ამბავი მოიტანა: თონიდან გოჭი მოუპარავთო.

აკი თხაო?! – ორმნიშვნელოვნად იკითხა მეგრელმა.

არა უშავს, უგოჭოდაც ადვილად გაგაღთო! – თქვა ჩვენი კურსელის კლასელმა.

ასე იყო თუ ისე, მალე ყველანი და-
წყნარდით. ახალი სტუმრებიც შემოგვემატ-
ნენ და ბოლოს მაგიდასთან მიგვიწვიეს.

ყველანი კიბეზე ავიკრიბეთ.

აი, ბიჭებო, გოჭიც მოვიდაო! – დაიძა-
ხა ჭიშკართან ვილაცამ.

შემოვბრუნდით. ჭიშკარში დაჟღაშა
ახმახი დგას და შამფურზე წამოგებული,
დაბრაწული გოჭი დროშასავით უჭირავს.

– აი, მეზობელიც ასეთი უნდა! – იყვი-
რა ვილაცამ.

– შენ კი ამბობდი თხიპარიასო! – მუჯ-
ლუგუნე მკრა მეგრელმა.

– ეს ის არ არის, რაც შენ გგონია-
მეთქი! – არ ვიჯერებდი მე.

ოჯახის უფროსმა ყველანი მიგვწი-
მოგვწია და კიბეზე ჩავიდა.

ვიფიქრე, ახლა ატყდება ვაი უშველე-
ბელი. პირიქით კი მოხდა. მთელი ლან-
ძღვა-გინება უკან მიმაქვს, შე მართლა
ოსოო! – სიცილით უთხრა მასპინძელმა
და მეზობელს ძღვენი ჩამოართვა.

გოჭის დაჭრას აღარ გვალოდინეს, მა-
შინვე დაგვსხეს მაგიდასთან. თამადად
ჩვენი ჯგუფელის კლასელი, მოზვერვიით
ბიჭი აირჩიეს.

მალე გოჭის ხორციც შემოიტანეს და
თამადა წამოხტა, ეს უნდა აღვნიშნოთო!

დავიძაბე, რაღაც უხიაგოს იტყვის-მეთ-
ქი.

– ჩვენს დიდ ბელადს, სტალინს გაუ-
მარჯოს! – გულზე მუშტი დაირტყა თამა-
დამ და ბაკალი ჩაიპირქვავა. მერე მთელი
ნაჭერი გოჭი ყბაში მოიქცია და ალავერ-
დი პირდაპირ ჩემთან გადმოვიდა.

გაწბილებული რომ დავრჩი, ამაზე უფ-
რო გაებრაზდი და ჯიუტად ვთქვი:

– მე ამ სადღეგრძელოს არ ვიტყვი!

– მა, უკეთესი შენ თქვი! – ვითომ და-
მითმო თამადამ.

ყველა წამოიჯაგრა. ახლადა მივხვდი
ვითარების არსს და დავიბენი. ამჯერად
მეგრელმა გამომიყვანა მდგომარეობიდან:
ჩემს ბაკალს ხელი სტაცა და ყველას-
თვის მოულოდნელად იყვირა: ზვიადს გა-
უმარჯოს!

ზოგს სიცილი შეცდა, ზოგმა ტაში
დასცხო. შემთხვევით ვისარგებლე, ცარიე-
ლი ბაკალი მალე ავწიე და რიხიანად
ვთქვი: “ჩემი ლამაზი ქვეყანა / ია-ვარდე-
ბით ფენილი, / ვისაც არ უყვარს სტალი-
ნი, / იმას მოუკვდა ლენინი.?”

– ვინც ამაი აწყენინებს, ჩემთან ექნება
საქმე! – ხმამაღლა თქვა თამადამ და ყველა
გააჩუმა.

ქეიფი გაგრძელდა. სხვისი არ ვიცი, მაგ-
რამ მე ისე დავთვერი, ამის მერე აღარაფერი
მახსოვს.

მეორე დღეს რომ გამეღვიძა, ქვედა სარ-
თულიდან ცოლ-ქმრის თავშეკაავებული კამათი
მესმის:

– ხომ გეუბნებოდი, არეული დროა, ამდენ
ხალხს ნუ შემიყრი-თქო!

– დასანიშნი ბიჭი მოგვეწრო და მა კარ-
გი პური არ გვეჭამნა?!

– შენ სულ ჭამა და დაღვევა გახსოვს, იმ
ვირებმა კი კინაღამ დამიხოცეს ეს უცხო ბავ-
შეები.

– მაგენიც კაი ოყლაყები ყოფილან, თვი-
თონაც არ დააკლეს ხელი!

გონება დავძაბე, ძლივს აღვიდგინე რაღაც-
რაღაცეები. დაბუშებული სხეული მოვისინჯე.
ერთი-ორი ნაწიხლარი ძალიან მტკიოდა.

გვერდით მწოლი ძმაკაცი შევანჯღრე.
იმან დასიებულ-დასისხლიანებული თავ-პირი
ამოსწია საბნიდან და ეგეც შენი სტალინიო!
– ნიშნი მომიგო.

ეგ კიდევ შენი ზვიადი-მეთქი! – არ და-
ვუთმე მე.

– ხომ გეუბნებოდით, აქ ისევ აუღებელი
ქვეყანაა-თქო! – კარი შემოაღო იუბილარმა.

– სულ იმ ოსის ბრალი იყო ყველაფერი!
– თქვა მეგრელმა.

– იმ ოსს ჩაუსვამს ცოლ-შვილი მანქანაში
და წასულა.

– სად წასულა?

– ოსეთში.

– მერე სად არის მაგის ოსეთი?

– ცხინვალში.

– ცხინვალი ძირძველი სამაჩაბლოა!

– მაგ სამაჩაბლოს ძახილმა ქნა ყველაფე-
რი!

– აბა, გულზე ხელი დავიკრიფოთ და ვუ-
ყუროთ დოყლაპიებივით?

– ოსები რა შუაშია, სულ სტალინის ჩა-
დებულია ეს ბომბები! – როგორც იქნა ჩავურ-
თე მე.

– სტალინის კი არა, თქვენი იმერელი ორ-
ჯონიკიძის! – პირში მეცა ქართლელი.

– ორჯონიკიძეც სტალინის ლეკვი იყო და
ბერიაც! – თემა განვაგრძე მე.

– ბერიას რომ დაცლოდა, ოსებსაც დედას
უტირებდა და აფხაზებსაც! – ვითომ კარგი
რამე თქვა მეგრელმა.

– მეტი რა უნდა დაცლოდათ, ნახევარი საქართველო ამოხოცეს! – ვთქვი მე და ჩაცმა დავიწყე.

– ჰო, ადექით, პახმელიაზე გამოვიდეთ და მოვუსვათ აქედან, მამაჩემი ჩვენთვის მანქანის მოსაყვანად არის წასული! – თქვა მასპინძელმა.

– აი, შენი ვაჟკაცობა ზურგზე გეტყობა! – იყვირა მეგრელმა უკნიდან, კიბეზე რომ ჩამოვიდოდით.

პალტო გავიხადე, შემოვაბრუნე და ზედ 45 ზომა ბატინკის ტალახიანი კვალი აჩნდა.

შემრცხა, მაგრამ თავი მაინც ვიმართლე: არა და შენსავით თავპირს მივუშვერდი-მეთქი.

ჭიშკართან გავედით, ქუჩაში ავისმომასწავებელი სიხუმე იღვა.

მაღე ჩვენს წინ კარგად შენახული “21” გაჩერდა. იქიდან ჩვენი ჯგუფის მამა გადმოხტა და დასხედითო! – შეუბღვირა შეილს. სახლში შევარდა და წინასწარ გამზადებული ათლიტრიანი შავი ღვინო გამოიტანა. ქალმა დიდი, გაბერილი ჩანთა გამოათრია.

– ქალაქში თქვენს ჭკუაზე იქეიფეთ! – შემრიგებლურად გვითხრა კაცმა, “პრავიზია” საბარგულში ჩაგვიწყო და უცერემონიოდ გამოგვისტუმრა.

გზაში ხმა არავის ამოგვიღია. ალბათ, ყველა თავისთვის ვფიქრობდით, როდის ჩავიდოდით ადგილზე და შევექცეოდით დატკუცული გოჭის ხორცს და კამფეტით ღვინოს, მაგრამ ქალაქში გახურებული ომი დაგვხვდა და გოჭიც და ღვინოც გვერდზე დაგვრჩა.

ღვვის ნაწიერი

– მელანია, შე ქალო, გამოდი გარეთ, რას ბურჯალობ მთელი დღე მაგ სამზადში!

– მზის შუქს ვეხარბები, ჩამავალი მზე კარგად ასხივებს აქაურობას! – თქვა პარმაღზე გამოსულმა ღვვის ქალმა და წინსაფარი დაიფერთხა.

– მგონია, ის ბიჭი ამაღამაც არ აპირებს მოსვლას და ვის უცხობ მაგ ხაჭაპურებს?

– ენაცვალოს დედა, მოვა, აბა რას იზამს!

– მოეფერე ხო, ვითამ პატარა იყოს! – აბუხდუნდა ემელიონი.

– აბა, ჯაჯღანი უშველის რამეს?

– ცოლის მეტი ველარაფერი უშველის მაგას!

– საშველი რა ჭირს, მარა ცოლი მართლა უნდა!

ალბათ, მიხვდი, ძვირფასო მკითხველო, მოხუცებულობაში შესულ დევებს – ემელიონსა და მელანიას საცოლვე ვაჟი ჰყავდათ და ამაზე მსჯელობდნენ.

ემელიონი მთელი დღე გამოქვაბულის ბანზე იჯდა და გაღმა სოფელს გაჰყურებდა. დევებს ადამიანებზე ბევრად უკეთ ჰქონიათ განვითარებული სხვადასხვა ორგანოები, ამიტომ გაცილებით ღონიერებიც იყვნენ და ძალიან შორ მანძილზე ხედავდნენ და ესმოდათ კიდევ.

– ახალგაზრდა აღარავინ დარჩა იმ სარგვეში და რას აკეთებს ამდენ ხანს?! – დაიწყო ისევ ემელიანმა.

– შე კაცო, ბიჭი დედულშია წასული, სხვაგან ხომ არ არის, გადაიპატიუებენ აქეთ-იქით და მეტი არ არის ეს დრო!

– რა დროს პატიჟია ახლა, ზამთარი კარზეა მომდგარი!

– შენ ის გერჩივნა, მართლა დაზამთრებადვე საჩეხეში წასულიყავი!

– საჩეხე კი არა, საჩხერე ჰქვია იმ ადგილს!

– რა მნიშვნელობა აქვს, იქნებ კაი სარძლო გვემოვნა სადმე!

– კი, წავიდოდი, მარა მუხლიც აღარ მიჭრის იმდენს. ერთხელ ჯეელობაში წამიყვანა მამაჩემმა, ჩემი დედულია და უნდა იცოდეთ! ძირულის წყალს ავეყვით და ორი დღე მოვუნდით სათავეში ასვლას. ახლაც მახსოვს, ნამეტანი ლამაზი იყო იქაურობა.

– შენ ის თქვი, ქალები თუ იყვნენ ლამაზი?

– რავა არა, მე იონქრად მახსოვს, მარა ნამეტანი ლამაზი ყოფილა დაფინა ბებია! – სხვა თემაზე აღარ გადაიტანა საუბარი ქმარმა.

– რავა, ბებიაშენი იქოური იყო?

– მამაჩემის დედული თუ იყო, აბა დედამისი სადოური იქნებოდა?

– ხოდა, უფრო უნდა წახვიდე!

– რა იცი, ეყოლებათ ვინმე გასათხოვარი?

– რავა ჩემს ჯინაზე გაწყდება ღვვის სახსენებელი, ეს ადამიანები ქე მრავლდებიან ბუიტებივით.

– ხოდა, ადამიანის შვილი მოვიყვანოთ რძლად! – მომენტი გამოიყენა ემელიონმა.

ეტყობა მელანიასაც ეფიქრა ამ საკითხზე და ძალიან არ შეუცხადებია: რა ვიცი, რომ არ გამიგონია ამგვარი ამბავი?

– სარგვეშელეებმა ხომ გაათხოვეს დევის შვილი ადამიანის შვილზე?

– კი, მარა, ადამიანის შვილის ოჯახში შემოყვანა სულ სხვა რამეა!

– ნუ დაიწყე ახლა დედამთილური!

– ისე ლაპარაკობ, თითქოს შეთარჯული გყავდეს ვინმე!

– შეთარჯული კი მყავს, მარა...

– მერე მე არ უნდა მითხრა? – საყვედური წამოსცდა ცოლს.

– შენ ვის დააცლი რამის თქმას! – იქით დაადო ვალი ქმარმა, თუმცა, როგორც ხედავთ, ლაპარაკი თვითონაც ძალიან უყვარდა და ამ შემთხვევაში ტყუილად უსაყვედურა ცოლს.

ცოტა ხანს ჩუმად იყვნენ, მერე ისევ ემელიონმა დაიწყო.

– მთელი დღე რომ იმ ადამიანებს ვუყურებ, სულ მაგაზე ვფიქრობ, აბა ტყუილად კი არ ვქექავ ნაცარს!

– თქვი, შე კაცო, ვინ არის?

– ვინ არის და გედევანის უფროსი ქალიშვილი!

– გედევანი რომელია, ბევრი ბიჭები რომ ჰყავს?

– ხო, ერთი ქალიშვილი და ექვსი თუ შვიდი ბიჭი!

– ჟუჟუნა?!

– სახელი კარგად გცოდნია! – წვერულვაშში ჩაიციხა დროულმა დევმა.

ემელიონი მძიმედ წამოდგა და დაბუჟებულ ფეხზე ხელი მოიტყაპუნა: სხვა გვარი ვარ, სხვა გვარიო! მერე გამოქვაბულში შევიდა და მალევე გამობრუნდა: ქე მოსულა ე ბიჭი და სძინავს არხეინადო!

ენაცვალოს დედა, ასე ჩუმად როგორ მოიპარაო! – აკუსკუსდა მელანია.

ეტყობა, საიდუმლო ხერხებით მოვიდაო! – უფრო თავისთვის თქვა ემელიონმა და ჟინჯილი ჩააქრო.

მეორე დღეს უფროსი დევი უთენია ადგა, მაგრამ ადამიანებს მაინც მოესწროთ ადგომა. გედევანი ეზოში საქმიანობდა რაღაცას, ცოლს ძროხები უკვე მოეწველა და რძით სავსე სათლი მოჰქონდა ბოსლიდან.

ემელიონი ამოჩემებულ ადგილზე დაჯდა და თვალყური განაგრძო.

გედევანმა ჯერ ძროხები გადენა ეზოს გარეთ, მერე ხარები გამოიყვანა, უდელი დაადგა, აპეურები მოუჭირა და ძარდადგმულ, აჩანა ურემში შეაბა.

აღბათ, ჭალაში რომ ყანა აქვს, დღეს იმას მოტეხავენ! – გაიფიქრა ემელიონმა.

ასე ავიხდეთ ყველაფერი: კაცმა ხარ-ურემი ჭიშკარში გამოიყვანა და ჭალისკენ დაეშვა.

დევი ადგა, ღარის წყალზე ხელ-პირი დაიბანა და ისევ გადმა გაექცა თვალი. გედევანის ცოლ-შვილი დამრეც ბილიკზე გამობაწრულიყო, პატარა მურთხი ბიჭები მალაყებს გადადიოდნენ თავდადმართში.

მელანიამ ბანი მონამა და გვა დაიწყო.

– აღარ დგება ის ბიჭი? – ის იყო იკითხა ემელიონმა, რომ ჯიბილოც გამოვიდა და მშობლებს მიესალმა.

– რა ამბავია დედულეთში? – ჰკითხა მამამ.

– მშვიდობაა, ოღონდ მაჭარი ხეთქავს ჭურებს!

– მიტომ გაქვს სახე დაბიჟინებული!

– მე ძველი ვსვი! – თქვა ჯიბილომ და გასივებული თავი ღარს შეუშვირა.

მელანიამ ხონჩით ხორაგი გამოიტანა და ქვის მაგიდაზე დადო.

– მე და დედაშენმა სარძლო შევარჩიეთ! – ხშიადი გატეხა ოჯახის უფროსმა.

– მე აღარ მეკითხებით? – სიცილით იკითხა მემკვიდრემ.

– აგერ გეუბნებით და აბა შენ იცი!

– ვინ არის, ის რომ არ ვიცი?

– გედევანის ქალიშვილი!

– ჟუჟუნა! – ამ ხნის განმავლობაში პირველად ამოიღო ხმა დედამ.

– თქვენ სიზმარი ხომ არ ნახეთ! – გადაიხარხარა მოსწრებულმა შვილმა.

– რავა? – ერთდროულად ჰკითხეს გაკვირვებულმა მშობლებმა.

– რავა და მეც მაგის თქმას ვაპირებდი! – აცუნდრუკდა საცოლედ დევი.

– გიყვარს? – ჰკითხა ცრემლმორეულმა დედამ.

– მიყვარს! – მორცხვად თქვა ამხელა დევმა.

– იმას?

– იმასაც!

.....

ძვირფასო მკითხველო, რაკი ასე კეთილად გაირკვა ყველაფერი, ძალიან მოკლედ ვიტყვი: ემელიონმა მაშვლები გაუგზავნა გედევანს და ორი კვირის თავზე სანაქებო ქორწილი გადაიხადეს.

ჯიბილო და ჟუჟუნა კარგად შეეწყვნენ ერთიმეორეს და ბევრი შვილი ეყოლათ.

ამბობენ, ჩხერიმელისა და ძირულის გაღმა-გამოღმა სოფლები სულ მათი ნაშვირები არიანო.

არ ვიცი, რამდენად შეეფერება ეს ბოლო ნათქვამი სიმართლეს. მთავარია, კარგი ხალხი არიან და ამრავლოს ღმერთმა.

გვანცა ხარაიშვილი

ღღიშრი

„– ესე იგი, არც „როგორ ხარ?“ ანდა „როგორ გეძინა?“ და პირდაპირ საქმეზე გადავედით?

ელის გაელიმა. სულსწრაფობა მისი ხასიათის ერთ-ერთი გამოკვეთილი თვისება იყო.

– ჰო, კარგი კარგი. მითხარი, როგორ ხარ? როგორ გეძინა? და სიურპრიზი სადაა?

ნოამ ჩაიცინა. – ელი, ერთი ცუდი ამბავი უნდა გითხრა.

– რა მოხდა?

– ერთ ადგილას მინდოდა წამეყვანე მაგრამ, ამ საავდრო ღრუბლების შემხედვარე, ვფიქრობ, რომ არ ღირს.

– რატომ?

– თავსხმა იქნება და გავიღუპებით. თანაც, ჭექა-ქუხილიც თუ დაერთო...

– ჯერ ხომ არ წვიმს? ძალიან შორსაა?

– მდინარეს ზემოთ უნდა აუყუყუო, დაახლოებით ერთი მილი უნდა გავიაროთ.

– მერე ეგ რა ისეთი მანძილია? ადრეც ხომ გაგვიცურავს ნავით?

– ასეთ ამინდში, არა.

ელი წამით დაფიქრდა და მერე მტკიცე ხმით უთხრა:

– ჰოდა ახლა გავცუროთ. წვიმა ფეხებზე მკიდია.

– დარწმუნებული ხარ?

– ჰო.“

ნიკოლას სპარქსი, „ღღიშრი“

ყველამ იცის როგორი ემოციური ვარ, თუმცა მხოლოდ ანიკა ხედება, რა მადარდებს სინამდვილეში და რა ჰგონიათ დანარჩენებს, რომ მადარდებს. საერთოდაც, არ ვიცი საიდანაა აქვს ამ პაწია გოგოს პრაქტიკული ცხოვრების ამხელა ნიჭი. ის ერთადერთია, რომელიც არ მაძლევს უფლებას რეალობას მოვწყდე და ამ გამოფხიზლებაში ჩემი გადარჩენისთვის საჭირო ყველა ქმედებას ატევს. გადარჩენა ხომ ყველას სჭირდება, მათ შორის მეც.

ვიცი, გაინტერესებს როგორ ვარ. ვერაფერს ვგრძნობ, სიმართლე გითხრა. განსჯის უნარი საერთოდ წამერთვა და რაღაც მომენტებში სუსტი ძალით მიბრუნდება ხოლმე. ცოტა ხანია გავიღვიძე და ასე მგონია მთელი საუკუნე გავიდა, რაც თვალები გავახილე. ისე მინდა დავნადვლიანდე, მაგრამ არ გამომდის. გუშინაც გულიანად ვიცინოდით მე და ანიკა მეზობელი ქალის გიჟურ ამბებზე. ალბათ, ერთად რომ მეტი დრო გაგვეტარებინა, ახლა უფრო ცუდად ვიქნებოდი, - ვასკვნი და ცხადად ვგრძნობ იმ სიცარიელეს, რასაც ადამიანური ურთიერთობების ნაკლებობა მიქმნის.

ვღაგები და სარკეში ვიხედები. ზოგჯერ მგონია, რომ გამოსახულება, რომელიც ახლა იქედან მიცქერს, ხშირად მატყუებს და ერთმანეთთან არაფერი გვაქვს საერთო. ის მომღიმარია და სიცილის დროს თვალები ღოყებში ეფლობა, მე კი შინაგანად გამოფიტული ვარ და სულ არა მაქვს ხალისის თავი, ის ოპტიმისტია და ცაში იმას ეძებს, რაც დედამიწაზე ვერ უპოვია, მე კი აქ მინდა ჩამოვიტანო სამოთხე და დავსახლდე. მას ბევრი მეგობარი ჰყავს, მე კი მხოლოდ ანიკა. მას არასოდეს ტოვებენ, მე კი ხშირად. ასე იბძება ჯადოსნური წრე ჩემსა და ჩემ გამოსახულებას შორის, რომელიც ვერაფრით გავარდვი.

მასსოვს დღე, როცა პირველად შევხვდით. არა, დღე კი არა ღიმილი და შენი მზერა მასსოვს, რომელიც ჩემში დასახლდა და არც მინდოდა სადმე გამეშვა. მერე გადიოდა დღეები და როცა ახლოს იყავი, არ მავსებდი. სამაგიეროდ, შორს იყავი და შენი სიტყვები ისე დაიტოტენ ჩემში, როგორც ასწლოვანი მუხა მიტოვებული სოფლის ბოლოში. გრძელდებოდა ასე, ღიმილი, მზერა, სიტყვები. მეც მჯეროდა და თან არც მჯეროდა. ვიცოდი, არ იქნებოდა სიყვარული და არ იქნებოდა ვნება, მაგრამ მინდოდა ყოფილიყო რაღაც ისეთი, რაც დროებით მაინც შეაკავებდა ყოველისმომცველ სევდას. ეს ალბათ, ყველაზე ეგოისტური სურვილი იყო, რაც კი ოდესმე გამჩენია.

ისევ ვწვები და მახსენდება წიგნი, რომელიც გუშინ ვიყიდე. ბედისწერა ყოველთვის დამცინის და ახლაც ფურცლებად შეკრული ისეთი სიყვარულის ისტორია მაქვს ხელთ, როგორსაც ცოტა თუ გამოცდის მთელი ცხოვრების მანძილზე. ზუსტად ვიცი, ახლა ყველაზე შეუფერებელი მომენტია „დღიურის“ წასაკითხად და მაინც ჯიუტად მივიწვევ წინ. ცრემლები მალევე პოულობენ გზას, უმოწყალოდ მისერავენ ღაწვებს და ყელში ღვარად ჩაედინებიან. ისიც ვიცი, რომ ცრემლები ყოველთვის მეტია, ვიდრე ერთი წიგნი და ერთი ბიჭი, ამიტომაც არასოდეს მენანება, დავღვარო.

ვამთავრებ კითხვას და ცრემლების კვალი თითქმის აღარ მეტყობა. ნოამ და ელიმ ყველაფერი სწრაფად და უმტკივნეულოდ წაიღეს. ახლა კი უნდა ვეცადო და ამ სიცარიელეში ცხოვრება ვისწავლო. ცუდია, როცა იცი რომ ნამდვილად შეძლებ.

დიდიდან ისევ წვიმს. ცხოვრებაში პირველად კმაყოფილი ვარ ჩემი სიჯიუტით, რომ გუშინ გაიძულე ისეთ ჩამოქცევა ამინდში შემხვედროდი. ის, რაც მითხარი, ზუსტად მაშინ უნდა გეთქვა. გული იმაზე მწყდება, რომ სანამ განახავდი, ვფიქრობდი, ისევ მთხოვდი შენთვის ბესამე მუცქო მეძღერა. უეჭველად გიმძღერებდი. ახლა უკვე ბედნიერი ვარ რომ არ მთხოვე და იმ ფრაზის არსსაც ვწვდები, ერთხელ რომ მომწერე და მთხოვე არავისთვის მეჩვენებინა:

my eyes - your eyes,
my lips - your lips,
our eyes have met,
our lips not yet.

მოგონებების მეშინია. ვეცდები, არასოდეს გავიხსენო როგორ მთხოვდი გადიმებას და რატომ მჩუქნიდი ფრთებს, თუკი იცოდი რომ ვერასოდეს ვისწავლიდი ფრენას.

რასაც ვწერ ყოველთვის ყველაფერი რეალურ ცხოვრებაში მიხდება. დიდი ხანია ჩემი შემოქმედება საშინელ წინასწარმეტყველებად მექცა. ახლა იმასაც ვხვდები, რომ ჩემი ქვეცნობიერი ტრაგიზმისკენაა მიდრეკილი. წერო ტკივილზე ხომ ბევრად მარტივია, ვიდრე წერო სიხარულზე. ბედნიერ ადამიანებს დრო არ რჩებათ ფურცლებისთვის, ან შეიძლება ფურცლებს უყვართ ნაკლებად მხიარული ამბები. ცხოვრება ხომ „იყო და არა იყო რა“ არაა, ის უფრო „იყო და მუდამ იქნება.“ რა იყო და რა იქნება მუდამ? იყვნენ ადამიანები და მუდამ იქნება სევდა, სევდა, რომელიც ისეა გათქვეფილი სივრცეში, რომ შეუძლებელია ადამის მოდგმამ თავი დააღწიოს. შეიძლება მკითხო, მაშ, რისთვის ღირს ცხოვრება? მე კი აუცილებლად გიპასუხებ, რომ იმისთვის ღირს ცხოვრება, სხვებს ასწავლო როგორ იარსებონ შეხორცებულ სევდასთან ერთად იმის იმედით, რომ ოდესმე ამას შენც მიხვდები.

წვიმა კი მაინც მეყვარება...

სამაგიეროდ მეცოდინება, რომ არ მჭირდება ვიყო კარგი გოგო, თუ ეს ცხოვრებაში არცერთი მიზნის მიღწევაში არ დამეხმარება.

ქალებზე ფიქრობდი და იცი რა გვჭირდება? ის, რომ ვინმეს ცხოვრებაში ერთადერთნი და განუმეორებელნი ვიყოთ, კაცებმა კი ჩვენი პირველობა უპირობოდ აღიაროთ სხვა ქალებთან მიმართებაში. სულ ესაა.

ყოველთვის ვიცოდი რომ ასე მოხდებოდა, უბრალოდ მეგონა, შენც შეგეძლო და გარდაუვალი დასასრული დროებით, მაგრამ სასიამოვნო რეალობად გექცია.

თუკი ამ ყველაფრის მერე კიდევ ვერ ხვდები რას ველოდი შენგან, მითუმეტეს თუკი არ მიყვარდი და არც შენგან ვითხოვდი გყვარებოდი, გეტყვი... უბრალოდ თავი დამელო შენს მხარზე და ერთად გვეყურებინა ყველა ფილმი, რაც მოგწონს, მოგვესმინა ყველაფერი, რაც ოდესმე შექმნილა და უბრალოდ, ვყოფილიყავით ერთად, უბრალოდ, ვყოფილიყავით ერთად სტატუსების, ვალდებულებების, უაზრო დაპირებების გარეშე: მე და შენ. რაღაც მეტი, ვიდრე მეგობრობა და რაღაც განსხვავებული, ვიდრე სიყვარული.

შენ კი ვერაფერი გაიგე და ყველაფერი გააფუჭე.

ჩემი ბოლო წერილია.

როცა ვამბობ ბოლო-მეთქი, ესეიგი მართლა ბოლოა.

შენ არაფერი მიპასუხო.

უბრალოდ, თუ ოდესმე რამის თქმა ან კითხვა მოგიხდება, შეარჩიე ისეთივე გაცრეცილი საღამო, თვალეში ჩამხედე და ისინი ყველაფერს გეტყვიან.

წერილი

ზაფხულია აქ უკვე. შენ ჩრდილოეთში ნესტის ჭიები გჭამენ, თბილისის ქუჩები კი ჩემი ფიქრებით სრხოლავენ. საით წავიყვანეს შენმა ოცნებებმა? აქ ჩვენი ოთახის ობობებსაც ენატრები. გაუთავებლად ქსოვენ მოგონებების ბადეს საწოლთან, ემოციებისგან რომ არ დავიცავლო. როგორ იარე რძისფერ ბილიკებზე? მწერ, დასახულ მიზნამდე ჯერ კიდევ შორიაო. რთულიაო, ძალიან. წინ ხომ მიდისარ? მათემატიკური სიზუსტით გათვლილი თუ ქაოსური ნაბიჯებით. მთავარია, წინ მიდიოდე. რა ფერის ცაა მანდ? აქ ღრუბლებს ისევ სერავენ დრაკონები. ხეებზეც ძველებურად სხდებიან და ცეცხლისფერთმიანი გოგოს მოლოდინში წვილით აპობენ ჰაერს. მიახლოების მეშინია. მეშინია, არ გაქრნენ. მე როგორ ვარ? როგორც დამტოვე. სიყვარულით ვცხოვრობ. დიდიდან-სადამომდე ყვითელ ავტობუსებს დავყვები და ვცდილობ, ბრბოსგან პოეტური სულები გამოვარჩიო. შენ იცი, როგორც. თუ ბედნიერი დღე გამითენდა და ყავისფერ მასაში წრფელ გულსა და ზეცისკენ მზირალ თვალებს წავაწყდი, მათ სიტყვებს ვჩუქნი. ჰო, უბრალო და მართალ სიტყვებს. ზოგს ვეუბნები, რომ ლამაზია, ალალია, კეთილია, იუპიტერის სევდაა ან „ირმის ნახტომის“ ყველაზე კაშკაშა ვარსკვლავია. მერე ვაკვირდები როგორ ბრწყინდება მათი სახის ნაკვთები და ჩვენს ოთახში კმაყოფილი და ბედნიერი ვბრუნდები. კმაყოფილი იმით, რომ საჭირო დროს საჭირო სიტყვები გავეცი და ბედნიერი იმით, რომ ეს ისაა რასაც ნამდვილად უნდა ვაკეთებდე. მანდ როგორ იღიმებიან? ალბათ ისე, რომ მათში დმერთის პოვნა შეძლო. აქ აღარ. ვიცი, არაა მარტივი მოიკრიბო გამბედაობა და ჩვენი პატარა სარკმლის იქეთ არსებული სამყაროს შესაცნობად გასწიო. შენ ეს შეძელი. არც ოცნებებისთვის ბრძოლაა მარტივი. შენ ესეც შეძელი. მე ზოგჯერ მიჭირს, თუმცა ისიც ვიცი რომ ეჭვის ჭიების გარეშე არცერთ დიად საქმეს არ ჩაუვლია. იოცნებე, ჩემთან ერთად ისევ ბევრი იოცნებე, თუმცა გაუფრთხილდი იმ მომენტს, როცა ოცნებების მეცხრე ციდან ქვემოთ დაეშვები. ის, თუ როგორ დაენარცხები მიწას, შენს ისტორიას შექმნის.

... ხან როგორ მედგრად ვებრძვი ურჩხულებს,
 ხან კი დაღლილი ჩემს ნერვებს ვკემსავ...

ვაჟა მიროტაძე

ჟურნალისტის უბის წიგნაკიდან

ცხოვრება კაცის...
ჩანახატი

„ვიცხოვროთ ისე, სიკვდილის დროს მესაფლავებსაც რომ დავე-
ნანოთ“- ამბობს მარკ ტვენის.

ჭადარაშერეული კაცი მთელი დღე ჭრიდა საფლავის მიწას. საკვირველია დადღას არ გრძნობდა, ეგ იყო მხოლოდ ჟამიდანჟამზე მიძიმედ ამოიხრებდა და საქმეს ჩვეულებისამებრ გააგრძელებდა.

... მერე, კი, როცა პროცესია აღვიღებ მოდგა, როცა კუბო ნე-
ლი ტაბით ბეჯითად გაჭრილ მიწაში ჩაუშვეს, როცა ნელ-ნელა
დაიშალა ხალხი, მესაფლავეს ნერვებმა უმტყუნა, ვინ იცის რა სიკე-
თე გაახსენდა ამ კაცისგან, მიმჭკნარ დაწვებზე უნებლიეთ მოაწვა

ცრემლი და მარტო დარჩენილი ბავშვივით ახლუქუნდა.

„არჩილ ვარლამის-ძე ჯაფარიძე 1923-1989“. ასეთი მოკლე და მოკრძალებული წარწერა
გაჩნდა რამდენიმე დღის შემდეგ საფლავის ქვაზე.

ამ უცნაური მოკრძალების გასაფანტად და საუკუნის კაცის დგაწლის დასაფასებლად
გადავწყვიტე გარდასულ დღეებთან და ბატონ არჩილის სულთან შეხმიანება.

„ძვირფასო რედაქცია, მინდა დიდი სიყვარული და მადლიერება გამოვხატო კაცის მი-
მართ, ვინც ამ დღეებში ჩემი ხუთი წლის შვილიშვილი უეჭველ სიკვდილს გადაარჩინა.

ორი დღე გადაუდებლად თოვდა, დიდთოვლობის გამო გაგვიჭირდა ავადმყოფი ბავ-
შვის სოფელ რგანადან ჭიათურაში სამკურნალოდ წაყვანა.

როცა მდგომარეობა ძალზე გართულდა, გულზეახუტებული ბავშვის ჭიათურამდე ფე-
ხით წაყვანა განვიზრახეთ.

არსაიდან ხმა, არსით ძახილი, გაჭირვებით, მაგრამ ჯიუტად მივიკვლევდით თოვლიან
გზას ჭიათურისკენ.

„დუქნებს“ რომ გავცდით მანქანის ხმა შემოგვესმა.

რა გაგჭირვებიათ, მეზობლებო, ასეთ ყიამეთში რომ ამგზავრებულხართო, იკითხა
„ვილისიდან“ ჩამოქვეითებულმა საშუალო ხნის სიმპათიურმა მამაკაცმა და როცა ჩვენი
მდგომარეობა შეიტყო, მანქანა დაუყოვნებლივ შეაბრუნა ქალაქისკენ.

სოფელში ვბრუნდებოდი, კიდევ კარგი შეგხვდით, ბავშვი ხომ გაგეყინებოდათ...

დაილოცოს ღმერთო, შენი სამართალი, ეს კაცი სოფელ ხრეთის კოლმეურნეობის
თავმჯდომარე, ბატონი არჩილ ჯაფარიძე გამოდგა.

ახლა ყველაფერი კარგადაა, ბიჭი გამოკეთდა და საავადმყოფოდანაც გამოვიყვანეთ.
მადლობა ბატონ არჩილს გაჭირვებულის დახმარებისათვის, იმრავლონ ასეთმა ადამიანებმა
ამ ქვეყანაზე.“

ეს წერილი სოფელ რგანის მკვიდრმა, გვარად ხვედელიძემ მოგვწერა 1981 წელს. იმ-
ჟამად ახალგაზრდა ჟურნალისტი გახლდით და ჭიათურის საქალაქო გაზეთის რედაქციის
წერილების განყოფილებაში ვმუშაობდი.

მაშინ გავიცანი ხრეთელთა თავკაცი, ჩინებული ვაჟკაცი, ბრწყინვალე სამეურნეო მუ-
შაკი არჩილ ჯაფარიძე, რომელიც ლამის სიჭაბუკიდან მოყოლებული ოთხათეულ წელზე
მეტხანს უძღვებოდა საკოლმეურნეო შრომას თავის სოფელში, საიდანაც წასვლაზე, თუმც
იყო ამის პერსპექტივა, ერთი წუთითაც არ უფიქრია.

„ბაღმა-ბამოღმა ხრეითი...“

რამდენი რამის მომსწრეა ზემოიმერეთის, ჭიათურის ეს ულამაზესი სოფელი. დღედა-
ღამ არ ეძინა ამ მაშვრალ კაცს, აბა მეცხოველეობის ფერმა, აბა მემინდვრეობა, მებოსტნე-
ობა, „სამზიარის“ ფერდობებზე ლამაზად შეფენილი უნიკალური ჩაის კულტურა...

დიახ არჩილი ყოველთვის იქ იყო, რომელ უბანზეც სჭირდებოდა სოფელს თავისი
რჩეულის დახმარება. ფეხდაფეხ შემოივლიდა ყველა ობიექტს, სიღრმისეულად ფლობდა

სოფლის მეურნეობის აქტუალურ საკითხებს და საოცარი სამეურნეო ინტუიციით დაჯილდოებული, ლოგიკური თანმიმდევრობითა და ამათუიმ თემის ღრმა ანალიზით მდგომარეობიდან გამოსავალს ყოველთვის ნახულობდა.

სოფელი ომის ჭრილობებს იშუშებდა და ცხოვრება კალაპოტში დგებოდა. უხაროდა არჩილს, ძალიან უხაროდა, რომ სოფელი გამორჩეულად ენდობოდა, არათუ ენდობოდა, თამამად მიჰყვებოდა წინ ახალ-ახალი გამარჯვებებისაკენ.

არჩილი ტრაქტორს თვითონ მართავს, თავმჯდომარე ხელედაკაპიწებული შრომობს ყანა-ვენახში, ფერმის გამოცდილი მუშაკიც ვერ აჯობებს პირუტყვის მოვლა-პატრონობაშიო, რაღას არ ამბობდნენ მასზე და მართალიც იყო, თხემით ტერფამდე ინტელიგენტს, შესაშური ინტელექტის და გარეგნობის კაცს, არასდროს უთაკილია ფიზიკური შრომა. უყვარდა, უზომოდ უყვარდა თანასოფლელები, მათთან ერთად ეწეოდა ცხოვრების ჭაპანს, არაფერი გადაჭარბებული, მათსავით სადად და უბრალოდ ცხოვრობდა, ყველას ჭირვარამს თუ სიხარულს იზიარებდა, მოყვასის სიყვარულით იფერფლებოდა ნიადაგ მეურნე კაცი.

ბუნება უყვარდა გამორჩეულად. ეამაყებოდა თავისი სისხლხორცის ალიოშა და ალექსანდრა ჯაფარიძეების დიდი საქმეები. თვითონაც ფეხდაფეხ ჰქონდა შემოვლილი საჯაფარიოს და საწალიკის სანახები, ტკებოდა ბუნების სიმშვენიერით, თითქოს მშობლიური მდინარის ბუჯას ემბაზში იყო განბანილი და ქვეყნად სიკეთის საკეთებლად იყო მოვლინებული.

სამ შვილს უზრდიდა მამულს: თეიმურაზს, გულიკოს და ედვარდს. სამივენი წარჩინებულები იყვნენ. უფროსი, ბატონი თეიმურაზ ჯაფარიძე ცნობილი პიროვნება გახლავთ, ამჟამად თერჯოლის რაიონს თავკაცობს. ძმა კი..

კიდევ კარგი, რომ ვერ მოესწრნენ ბატონი არჩილი და მისი მეუღლე, დეაწლმოსილი პედაგოგი დიდი სიკეთითა და სათნოებით გამორჩეული ქალბატონი ეთერ ჩიქვილაძე ჯაფარიძეთა დიდ ოჯახურ ტრადიციას, ორი წლის წინ დაიღუპა ედვარდი, კარგი ვაჟკაცი და გამოცდილი სამეურნეო მუშაკი.

გულიკომაც ასახელა მშობლები. სახელი და აღიარება ჰპოვა პედაგოგიურ სარბიელზე, სანიმუშო ადამიანი და მეოჯახე გახლავთ.

40 წელი... „მძიმეა მონომახის ქუდი“...

ძნელია ამდენხანს იყო შენი ხალხის ალამდარი და არაფერი სერიოზული არ შეგეშალოს, ძალაუფლებამ ან სხვა რაიმემ არ გაცთუნოს და ისე პირნათლად მოიხადო ვალი შენი ქვეყნის, ხალხის წინაშე, როგორც ეს ბატონ არჩილ ჯაფარიძეს გამოუვიდა.

დაიბადა 1923 წელს, ქალბატონ სოფიო დევედარიანისა და ბატონ ვარლამ ჯაფარიძის დიდ ოჯახში. მის ბავშვობაში ბევრი იყო დარდი და სიმძიმელი, მშვიერი წლები, ომი, წვალება, მაგრამ იყო სიცოცხლის უსაზღვრო წყურვილი და სიხარული. ეს მშობლების, წინაპრების განსაკუთრებული პატივისცემიდან, საკუთარი ხალხისათვის დაუღალავი შრომითა და მათთან ერთობით მოდიოდა.

ამ ერთობას და სოფლის მეტაურობას ახლა ხრეთში უმცროსი არჩილ ჯაფარიძე აგრძელებს. ნიჭიერი, მიზანსწრაფული, ზრდილი ახალგაზრდა, დიდი არჩილის შვილიშვილი და ამ ცხოვრებიდან ნაადრევად წასული ვაჟკაცის, ედვარდ ჯაფარიძის ვაჟი.

კრიალოსანივით იმარცვლებიან წლები.

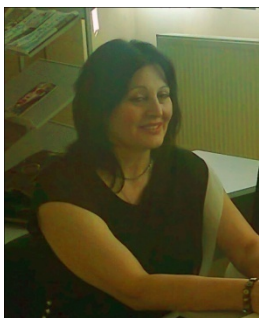
ჩვენი შეხვედრებიდან ბევრი, ბევრი რამ კი არა, ყველაფერი მახსოვს, ბატონო არჩილ, მახსოვს მუხლჩაუხრელად და ხალისიანად რომ მიგვიძღვებოდით ჟურნალისტებს ჩაის პლანტაციებსა და სიმინდის ყანებში, მთასა და ბარში.

მახსოვს თქვენეული სიღინჯითა და აწონილი სიტყვით ნაუბარი სხვადასხვა თავყრილობებზე და ყველაზე კარგად რა მახსოვს იცით? ჩვენი პირველი შეხვედრა თქვენს დიდ ეზოში, ლამაზი, ტანადი, მიმინოსავით შემართული და მომშვილდული, უცნაური ყელმოღერებით რომ სვამდით ქვეყნისა და ხალხის სადღეგრძელოს, იმ დროს რაღაც უცნაური სიკეთით შუქჩამდგარი თვალებიდან უნებლიეთ ცრემლი გადმოგიგორდათ.

იმ ალალ ცრემლს და თქვენს კაცურად გავილდ გზას გაუმარჯოს დიდო მამულიშვილო და მეგობარო, მუდამ ქართული პატიოსნებითა და სიღარბისლით გამორჩეულო, ბატონო არჩილ!...

თამარ ჯაჭვადე

თეთრი ზოლი

მობილურმა დარეკა. ეკრანს დავხედე, “ვანო ძმა”- შემომციცინა წარწერამ ეკრანიდან. ჩემი ძმის ცოლმა მოგვიკითხა, ჩემთან მყოფი სტუდენტი შვილი მოიკითხა და საუბარი დაუწყო. მისი ხმა არ მომეწონა და მოულოდნელად მამაჩემს მისწვდა ფიქრი, დიდი ეზოს კუთხეში, მოზრდილი ჭერმის ხის ქვეშ იჯდა მამაჩემი აქეთ-იქით გაიხედ-გამოიხედავდა, არავინ მხედავდეს-ო, მერე პირჯვარს იწერდა და ყველასაგან ჩუმად ლოცულობდა... მე ვიყავი მამაჩემის მოურჩენელი დარდი. თითქოს ახლაც, ნამალი, მოპარული ცრემლით სავსე თვალებით მიყურებდა. გულში ვიღაცამ ხელი ჩამიყო და მოუჭირა, მერე, იმ უხილავმა ხელმა ყელისაკენ ამოინაცვლა...

სამზარეულოში გავედი და ფანჯარას მივეკარი. გვიან გამოვიდა ჩემი ძმისშვილი და მითხრა: – ციალა ბაბო გარდაიცვალა-ო! ბიცოლაჩემიც, დიდხანია ავადმყოფობდა, დაისვენა საწყალმა და შვილებიც დაასვენა... დედაჩემი ხუთი წლის წინ გავაცილეთ, შალიკო ძია ორი წლის წინ... ახლა უკვე ბიცოლაჩემი... სულ დაცალდა ჩემი დაღუული მამა, შემოეცალა მთელი თაობა. გამახსენდა, როგორ ვიზრდებოდით ერთად, და-ძმებივით, ორი მონათესავე ოჯახის შვილი შვილი. ბევრი რამ გამახსენდა და ცრემლი მომერია. მერე, რომ არ ავტირებულყავი, ძმისშვილს ვუთხარი:

– რას ვიზამთ, მიდიან უფროსები და რიგში ჩვენ ვდგებით-მეთქი. მაგრამ გულში რაღაც ძალიან დიდი და თანაც თბილი ტკივილი დამრჩა. ისევ წამომეძალა ცრემლი და ყურადღება გადავიტანე ფანჯრის მიღმა სამყაროზე. ეზოდან ბავშვების ურიაშული ისმოდა, დაჭერობანს თამაშობდნენ...

– გამაცოცხლე, გამაცოცხლე! – ყვიროდა ერთი გოგონა, ყვიროდა თავგანწირული. სწორედ მისმა ყვირილმა გამიცოცხლა ერთი, უკვე მივიწყებულები, ძველისძველი, ბავშვობისდროინდელი და ამ დღისათვის სრულიად შეუფერებელი მოგონება.

. . .

მამაჩემი არ იყო სახლში, ძმა სამხედროში მყავდა, დედაჩემი და ჩემი დებიც სადღაც გაკრეფილიყვნენ, იმ დღეს ვერც ვინმე ბიძაშვილთაგანი ჩავიგდე ხელში და მარტოდმარტო ვიდექი ჩვენი დიდი ეზოს შუაგულში, რომელიც, ვიდრე სკოლა სტადიონს ააშენებდა, საფეხბურთო მოედნად ჰქონდა სოფელს, ყველიერში მამაჩემი “კაჩიასაც” ჩამოგვიბამდა ხოლმე ქვემო უბნის ბავშვებს. . .

სკოლა ახალი დამთავრებული მქონდა, მაგრამ ჯერ ისევ პატარა მეგონა თავი, გიჟი, თავზეხელაღებული და მოუთვინიერებელი ვიყავი. სახლის უკანა, ყრუ კედელს ფეხბურთს ვეთამაშებოდი... ბიჭის მომლოდინე მამაჩემი, მესამე გოგოს, ბიჭივით მზრდიდა, მიუხედავად იმისა, რომ სამი წლისას უკვე მყავდა ნანატრი ძმა, მაინც ბოლომდე მამიკოს თავისნათქვამა, ქალა-ბიჭა გოგოდ დაერჩი. დაღლილ-დაქანცული მამისათვის რომ მეთქვა, ადგებოდა და ცხრა მთას გადაივლიდა ჩემთვის. ალბათ ნანობდა ჩემი გაჩენა (გოგოდ გაჩენა) რომ ეწეინა ერთხელ, ბიჭის მომლოდინეს. მგონია, ყველა ბიჭად აღმიქვამდა. ზოგჯერ ეშლებოდათ და სიებშიც – გიორგის ძე-დ მწერდნენ. სოფელში, მე მგონი, პირველმა ჩავიცვი შარვალი. სად იყო მაშინ ამდენი ქალის ჯინსი, ჩემი შეკერილი მწვანე შარვალი და მაშინდელი “ბოლერო” მეცვა, ალბათ ინდური ფილმებიდან გადმოღებული, წითელი, თეთრწინ-წკლებიანი ჩითისგან შეკერილი. ვუბათქუნებდი ბურთს სახლის კედელზე და ხან ბრაზილიელი და ხან დინამოელი ვარსკვლავი მეგონა თავი. ჩემს სტიქიაში მყოფს, ეზოს გადაღმიდან ხმაური და ქალების გადაძახილი შემომქსმა. გავიხედე, ბიცოლაჩემი მორბოდა ორლობეში, მხარზე ვეებერთელა მორი გაედო, შემოვარდა ჩვენს ეზოში, რკინის კარი სასწრაფოდ მიკეტა, ურდული გაუყარა და საიმედოობისთვის თავისი მოთრეული მორი მიაყუდა, შიგნიდან გაამაგრა ციხე-სიმაგრესავით. გავიხედე, მეორე მხრიდან, მეორე მეზობლის ქალი გადმობობდა ობეზე და ჩვენსკენ გამოქანდა, გამოქანდა კი არა გამობაჯბაჯდა.

– რა იყო თამრო ძალო? – ვიკითხე და ცოტა არ იყოს შევშინდისავით. აქეთ ბიცოლაჩემი, როცა მიხვდა საგულდაგულოდ ჩაკეცილ-ო რკინის კარი, მომვარდა და შეშლილი სახით შემომყვირა:

– შეილო! წამოდი ჩქარა! ქვევრში ჩაჯექი, დაიმაღლე!... გოგი, სადა ხარ?! ბიჭო, გოგი!... ის, არგასახარელი, გადმელები არიან შენ მოსატაცებლათა, შეილოო! ჩაჯექი ქვევრში, ზემოდან რა დაგაფარო, ქაა!..

გამეცინა, გული მომეცა და სიცილის ხასიათზე დავდექი:

– ქვევრში მე რა მინდა, ციალა ძალო! მე თუ არ ჩამახრჩე და ჩამამუავე მაგ ქვევრში, ყურძენი ცოტაა კახეთში?..

სახტად დარჩენილი და პირდაღებული ქალები შუა ეზოში დავტოვე და კარებისაკენ გავეფრინდი, გავიხედე... სიტყვას კი არა, გამარჯობის თქმას რომ ვერ მიბედავდა, ის იყო!..

სკოლის დამთავრებისთანავე, კომკავშირულ ბრიგადაში დავიწყე მუშაობა... თუ იყო სადმე, იქ იყო საგიჟეთი... ყველაზე არანორმალური, მგონი, მე ვიყავი, თან წერას ატანილი და გიჟპოეტაც... ჩამოვიდოდა ის, მეზობელი სოფლიდან, მიჯდებოდა ქოხის კუთხეში და მიყურებდა და მიყურებდა... მერე ძმაკაცები მოაკითხავდნენ, თავისი მწვანე მოსკვიჩით, და მიცვალებულივით, ხელით მიჰყავდათ...

ახარხარებული შემოვბრუნდი და ვიდრე ჩემი მოჭირისუფლე ქალები რამეს მოიფიქრებდნენ, სახლში შევევარდი. ტიტლიკანა წელზე “პატრონტაში” შემოვირტყი, თოფს ხელი დავტაცე და კარებისაკენ გავფრინდი. ბიცოლანემის მოტანილ მორს ფეხი აკკარი, გადავაგორე და რკინის კარი გავადე... (თოფის სროლას მამაჩემი მასწავლიდა, ბავშვობიდანვე. მერე, ერთ მშვენიერ დღეს, მინდორში ველური ბაჭია დავიჭირე, მაშინ მთელი სოფელი გავაოცე, კურდღელი ხელით დაიჭირაო! უბრალოდ, ორპირ ნახნავეებში მივიმწყვდიე, ღრმა ნახნავეებში ბაჭია ვერ გარბოდა და ეგ იყო და ეგ ჩემი გმირობის საიდუმლო. იმის შემდეგ ბაჭიების მოშენება დავიწყე, მაგრამ წყეული ვირთხები შეესივნენ და იმ ვირთხებზე ვნადირობდი, მამაჩემის სანადირო თოფით. მაშინ შევეჩვიე იარაღს და მანამდე ხელიდან არ გამიშვია, ვიდრე ერთ მშვენიერ დღეს, გაბრაზებულს, კინაღამ შემომაკვდა გარეშე ბიძაშვილი... მერე, გამოფხიზლებული, მე თვითონ შევმინდი, დავდე თოფი და მას შემდეგ იარაღი ხელში აღარ ამიღია...)

ორღულიანი სანადირო თოფი გადავხსენი, ორივე ლულაში ჩიტების საფანტით დატენილი “პატრონები” ჩავდე, ლულა ტკაპანით დავკეცე და ჩახმახი ჩამოვწიე, მერე თოფი მხარზე გადავიკიდე და გზისკენ წავედი. ჩუმად გავიხედე ორღობის თავისაკენ, ჩემი ერთი მოძრაობაც კი არ გამოპარვიათ. ჩემი მომტაცებელი და მისი სამი ძმაკაცი ჩვენი გრძელი ორღობის თავში, მოასფალტებული გზის პირას გაჩერებულ მანქანაში ისხდნენ. ჩემს “უენო მომტაცებელს” მანქანის კარი გაეღო, თავისი ორმეტრიანი ფეხები გარეთ გადმოეყარა, ცალი ხელი, ისიც ორმეტრიანი, ან ცოტა მოკლე, საქარე მინაზე ჩამოემხო და ზედ კახეთის მხეზე გატუსული და გაზაგრული, მგონი ნახევარმეტრიანი უღვაშებით დამშვენებული სახე დაესვენებინა. გამეღიმა, უღვაშები, თითქმის, ნიკაპის ბოლომდე ჩამოშვებოდნენ. ერთი მეგობარი საჭეს უჯდა, ორნი მანქანის უკანა კარებთან იდგნენ, აქეთ-იქით.

არაფრის არ მეშინოდა-მეთქი ვერ ვიტყვი, გული სულ ცოტა მიფანცქალებდასავით, მაგრამ ისეთი უინით მივაბოტებდი მგონი, მართლა შევაშინე. მაინც სიფრთხილეს თავი არა სტკივა-მეთქი და ცოტა მოშორებით გავუარე. გზის მეორე მხარეს, კოლმეურნეობის ვაშლის ბაღში გადავედი, ცოტა მანძილი გავიარე და ვითომ რამე დამავიწყდა, შემოვბრუნდი. ბიჭები მანქანაში შელალულიყვნენ. “ასეა საქმე!” – გავიფიქრე და გული მომეცა. მერე გათამამებულმა ცოტა ახლოს გამოვუარე. ჩემი ახმახი არშიყი ისევ ისე იჯდა, მე მგონი ცოცხალ-მკვდარი... ან ერთი იყოს, ან მეორე-მეთქი და გადავწყვიტე ბოლომდე მომეკლა.

– გელავ! ეგ უღვაშები სუფის ჯამში არ გიცვივდება?... თქვენი სოფლის მაღაზიაში ბრიტო არ იყიდება ბიჭო?! ჩვენ სოფელში მაინც იყიდე! იქნება ვინმეს კოცნა მოგინდა, როგორ გინდა აკოცო?!

დავმოძღვრე, გამოვიარე და გამარჯვებული მეომარივით მივეახლე ჩემს დასაცავად მოვარდნილ მეზობლის ქალებს. ბიცოლანემი გაფითრებული იდგა და ხმას ვერ იღებდა. – “ძალოო!” - გაეუცინე და ღია კარებში შევაღაჯე, შეიარაღებულმა “მოუტაცებელმა საპატარძლომ”.

დღემდე კარგად მახსოვს ბიცოლანემის გაცოცხლებული თვალები, მისი მხედაკრული, დაჭორფილი სახე, მისი თბილი, დედასავით ტკბილი კალთა და მისი, ზოგჯერ ძალიან სასაცილო, მზრუნველობა და ამაგი. არ ვიცი რატომ მომაგონა ბიცოლანემის გარდაცვალება ამ ეს ამბავი, ალბათ იმიტომ, რომ ცრემლი და ღიმილი და-ძმანი არიან.

ჩემი ამბავი კი აქ არ მთავრდება, პირიქით ახლა იწყება.

მეორე დღეს, მინდორში, შუადღისას, ქოხში შეყუყუელი ახალგაზრდები კარტის თამაშით ვიყავით გართულნი. ფინალში გაგდიოდი, დღემდე კარგად მახსოვს, ხელში ოთხი ტუზი და ერთი გულის შვიდიანი მეჭირა. საერთოდ კარტი, ნარდი, ჭადრაკი და ასეთი ტვინის საჭყლექტი სათამაშოები არ მიზიდავდნენ. ჩემი თამაში და გასართობი ფეხბურთი, ცხენით ჯირითი და თოფით ხელში ხეტიალი იყო ჩვენი სოფლის მთა-გორებზე, ეს ერთადერთი შემთხვევა იყო, როცა კარტში ვიმარჯვებდი და ესეც არ დამცალდა.

ღია ქოხის შემოსასვლელთან ჩვენი ნაცნობი მწვანე მოსკვიჩი გაჩერდა. სალონში, უკანა საბარგულის თავზე, გრძელი, მეტრიანი ვარდების შეკვრა იდო, ფერად ქალაქდამე-მოსხვეული, ესე იგი საკუთარ ბაღში მოკრეფილი კი არა, ნაყიდი იყო, ალბათ ქალაქიდან ჩამოტანილი! ისევე გადმოიღალენ ჩემი “ვერ-მომტაცებელი” ბიჭები, სულ ბოლოს ის გადმოვიდა, საჭკესთან იჯდა, მეორე მხარეს... შევხედე და... ჯერ ვერაფერს მივხვდი, რაღაც შეცვლილი მეჩვენა, თვალები სიხარულით უჟუჟუნებდა. მერე, მეგონა უღვაშებზე თეთრი “ლეიკოპლასტირი” გადაიკრა და თავს მაწონებს-მეთქი! კახეთის მდუღარე მზის ქვეშ დამწვარ-დანახშირებულ სახეზე თეთრი, ქათქათა ნაუღვაშარი ზოლი ჩასდევდა, ტუჩებიდან ნიკაპის ბოლომდე, ორივე მხარეს. ჯერ სიცილით ჩავიკრიფე და დიდხანს მოკუნტული ვიცინოდი, მერე როდის როდის ავდექი, გაოცებულ “სასიძოს” მივუახლოვდი და წავკბინე:

– იმ კაცის დედა ვატირე, ქალის ჭკუაზე ვინც უღვაშს გაიპარსავს-მეთქი!

იმედით დაზურგული და ვინ იცის რა ღამაში მომავლის გეგმებით დამენათევი, ჩემი გულის მაძიებელი, ჩემი შავტუხა ვერმომტაცებელი, იმ თავისი ნაუღვაშარი ზოლივით გათეთრდა. შებრუნდა და მანქანაში უკვე ცოცხალ-მკვდარი კი არა, ბოლომდე ბოლომოდებული ჩაჯდა.

მე მაინც ვერ მოვისვენე, თითქოს რაღაც მრჩებოდა სათქმელი.

– გელავ! – დავუძახე.

თავი გადმოყო მანქანიდან, გახარებულმა და თითქოს იმედმაცემულმა.

– სახლში თხები გყავთ?

დაიბნა, ვერაფერი მიპასუხა, თან მგონი მიხვდა მის განადგურებას განვაგრძობდი.

– აბა, ეგ “ვენოკი” ვისთვის გინდოდა?...

მანქანა დაიძრა და ისეთი სისწრაფით გაქრა, მხოლოდ მტერის ვეებერთელა ბული დარჩა, ჭორიკანა დედაკაცებით ჩაცვუცქეული ვაზებით სავსე ზვრების თავზე. უკანასკნელად გავხედე მტვერწაყრილი ვაზების კოსმიური წესრიგით ჩაწიკწიკებულ მწკრივებს, მანქანის არნახული სიჩქარით აფორიაქებული ვაზები, თითქოს დასამშვიდობებლად, რქებს უქნევდნენ მიმავალ მწვანე მოსკვიჩს, რომელიც, იმ დღის მერე, აღარ გამოჩენილა ჩემი ცხოვრების გზაზე.

ჩემი პატარა, ენაჭარტალა ქალიშვილი, მას შემდეგ, რაც შემთხვევით, ეს ამბავი უუამბე, სულ მსაყვედურობს, კახელმა კაცმა შენი გულისთვის უღვაშები გაიპარსა და შენ მა-მაჩემს გამოჰყე-ო?!

მე მაშინ, მართალია ძალიან პატარა და ძალიან გიჟი გოგო ვიყავი, მაგრამ ბოროტი კი არ ვყოფილვარ... უბრალოდ, სხვაზე ვიყავი უგონოდ შეყვარებული... შეყვარებული ვიყავი, პლატონური სიყვარულით, ჩემთვის მთელი სამყაროს ტოლ, ერთ ძალიან, ძალიან, ძალიან კარგ ბიჭზე. სამწუხაროდ, ის ბიჭი ისე დაგვარგე, არც მიპოვია.

ჩემი ამბავი დასრულდა

საიდან მოვხვდი, როგორ ჩავედი, რა მინდოდა იმ გადასაკარგავში, ნურც მკითხავთ და ვერც მოგიყვებით. უბრალოდ გეტყვით, რომ, როცა საქართველოს, გაგარეულებული მამის ხელში, ავ დედინაცვლად ქცეულს, გაექცნენ წვრილნი შვილნი, ფეხის ქარისაგან აფარფატებული მეც გადავქანდი, სადღაც, ტაიგისაკენ, შედარებით წყნარ და თავისუფალ სამყაროს რომ ჰგავდა.

ბორცვზე, სადაც ჩემი სახლი იდგა, უფრო სწორედ ჩემს ღია ეზოზე გადადიოდა პირდაპირ ტაიგაში შესასვლელი გზა. ქვემოთ, თვალწევდნელ სივრცეზე მდინარე ამური გადაწოლილიყო. ლივლივებდა ვეებერთელა მდინარე და ვერ გაიგებდა კაცი საიდან მოდი-

ოდა და საით მიდიოდა, მშვიდი იყო ამური. განაბული და საოცარი. მოულოდნელობებით სავსე და ნოყიერი. თევზის რომელი სახეობა გინდა, გულში რომ არ სხდომოდა. მაგრამ ყველაზე მეტი იყო ორაგულების გვარის თევზი - “კეტა”, შემოდგომაზე, სექტემბერში, ოკეანიდან მდინარე ამურში რომ შემოდებოდა, ქვირითის დასაყრელად, წითელი ხიზილალით სავსე... შემოდებოდა და თავისი შთამომავლობა საკვებად მოჰქონდა აქაური აბორიგენებისათვის.

აბორიგენები ნანაიელები იყვნენ. ადრეულ ასაკში, რაღაც შორეული ზღაპარი მეგონა, შორეული აღმოსავლეთის ხალხები. ჩუქები გამეგონა მხოლოდ. ნანაიელებიც მონგოლოიდური წარმომავლობის ხალხები იყვნენ, მაგრამ, როგორც ყველა ადამიანური დაჯგუფება, ისინიც თავისებურნი.

მეთევზე და მონადირე ნანაიელებს ჩაკეტილი ცხოვრება მოსწონდათ. აქ ისევ წარმართობა შერჩენილი მთიელებივით, კუსტალური მრეწველობა და თემური საზოგადოება პირველობდა. რწმენა? ტყის სულების თავყვანისმცემელები იყვნენ ნანაიელები. ხეები ჰყავდათ კერპებად თუ სალოცავებად, ხეების სულებისა ეშინოდათ, მათ უფრთხოდნენ და უფრთხილდებოდნენ და უცნაურ ამბებსაც ჰყვებოდნენ, თუ როგორ აბრძავებდა და კურნავდა ხე ადამიანს. დიდი ქალაქებიდან 6-7 საათის სავალზე დაშორებულ სოფელში მართლაც თავისებური სიწყნარე და თავისუფლება იყო. მონადირე ნანაიელებს ვერავინ უკრძალავდა წითელი წიგნის ბინადარი ცხოველების მასიურ ხოცვა-ჟლეტას. ის ცხოველებიც და მთელი ფლორა-ფაუნა მათი საკუთრება და საზრუნავი იყო. სოფელში ერთი აზერბაიჯანული ოჯახიც ცხოვრობდა და ჩვენიც – ქართული.

ჩასვლისთანავე სოფლის “სტაროსტას”, თემის უფროსის თუ გამგებლის ოჯახში მივვიწვიეს და გაგვესაუბრნენ. თემის წინამძღოლის ცოლს, არ ვიცი რისთვის, მოვეწონე და თავისი მფარველობის ქვეშ მიმიღო. მეგობრობის ნიშნად თავისი, შვილივით გაზრდილი კატაც კი მაჩუქა, ეს ცხოველი ოჯახის ნიშანი იყო, მაგრამ უცხო ენაზე აღზრდილმა კატამ გვიუცხოვა და ერთ ყინვიან ღამით გაგვექცა. მე, ვითომ ძალიან შეწუხებულმა, მივმართე ბაბა რაიას, თქვენი ნაჩუქარი კატა გაგვექცა-მეთქი. თემის თავის ცოლმა დამამშვიდა, არ ინერვიულო ისევ ჩემთან დაბრუნდება-ო. არ ვიცი დაუბრუნდა ბუდეს ის ნაციონალისტური ზრახვებით გაბოროტებული კატა თუ არა, მაგრამ მას მერე თვალთ აღარ მიხახავს. ზოგჯერ მეცოდებოდა, სადმე ხომ არ გაიყინა მეთქი, მაგრამ მახსენდებოდა, რომ კატას ცხრა სული უდგას-ო, ეს თქმულება, რა ღმერთი გაწყრებოდა, ნანაიურ კატებსაც რომ არ შეხებოდა? მე მგონია, ან შეიძლება თავსაც ვინუგეშებ, რომ დაუბრუნდა ძველ პატრონს და აღარ ჩამთვალეს იმის ღირსად, რომ ისევ შემოებრუნებინათ ჩემთვის, ერთხელ ნაჩუქარი, რადგან როგორც ეტყობოდა, მის უდიდებულესობას თვითონ არ სურდა ჩემთან ცხოვრება.

სამაგიეროდ სხვა უფრო დიდ და უფრო ჭკვიან არსებას შემახვედრა ბედისწერამ. სწორედ მისი გახსენება მომინდა, სწორედ ის არსება მომენატრა, ამ ქართული შემოდგომის მარტოსულსა და ქარიან შუადამეში. მომენატრა და ვწერ, ვწერ მის დიდ, ჭკვიან თვალლებზე, მის ტკივილებზე და მის ნაადრევად მისჯილ, მარადიულ მარტოსულობაზე. დაწვისთავზე თითქოს ახლაც მეხება მისი ცივი, სველი დრუნჩი, ხელისგულებზე ისევ ვგრძნობ მისი თბილი ენის ხაოიან ფათურსა და მისი უცნაური შემოსევა ახლაც ანგრევს გულ-სისხლძარღვთა მთელ სისტემას.

ინგუში სამხედრო მოხელე – მაგამედა შემახვედრა შორეულ აღმოსავლეთში ხეტიალმა. ქართული მასპინძლობისა და გულთბილი მიღებისაგან გულაჩუყებულმა, ან შეიძლება კავკასიამონატრებულმა, დიდი დახმარება შემომთავაზა, ალბათ ჭკუათამყოფელი ვერავინ იტყოდა უარს ასეთ შეთავაზებაზე. სპირტის წარმოება და ამ თავისუფალ ზონაში მისი რეალიზება. აქ ხომ სპირტის მფლობელი პატარა მეფე იყო და, მეც დავიწყე კახური მეღვინეობა კი არა, რუსული მესპირტეობა. დროით გამოხდილი არყების გაცვლა-გამოცვლა და ყიდვა. გაცვლა შეიძლებოდა ყველაფერზე ირმის და დათვის, გარეული ტახის, კურდღლის და ციყვის, “ლოსის”, ანუ ცხენირემას, სიასამურის, წავის ხორცსა და ბეწვზე, ქონსა და ნაღველაზე. განსაკუთრებით დათვის ნაღველა ფასობდა, ის სამკურნალოდ გაჰქონდათ ჩინეთსა და იაპონიაში. ამას ჩუმჩუმად მაგამედაც ახერხებდა. ასე, რომ ხელსაყრელი ბიზნესი დავიწყეთ, შორეულ აღმოსავლეთში, ქართულ-ინგუშიური. მეც ვარიგებდი მაგამედას არყებს, ძვირფასი ტყავი და ბეწვი კი ჩვენი საერთო ბიზნესის სიმდიდრე ხდებოდა.

სწორედ ასეთ ვაჭრობანას და დოლარებს ეწირებოდა ამურის ფაუნა.

ამურის ვეფხვი, წითელი წიგნის ბინადარი და გადაშენების პირას მისული “დიდი ფისო შემოაკვდათ” მონადირეებს. სოფელში ჩამოათრიეს 400 კილოგრამიანი მტაცებელი და მეორე თუ მესამე დღეს მოსულ “მწვანეებს” თუ ბუნების დამცველებს ასე მოახსენეს:

– სოფელს დაესხა-ო თავს, მოგერიებისას შემოგვაკვდა-ო, თავდაცვის მიზნით ვესროლეთ-ო... ბუნების მცველებმაც ერთი ორი ბოთლი ჩვენებური სპირტი გადაკრეს და აქტი გაასალაშინეს. თუ როგორ დაესხა სოფელს, ამურის გაცოფებული ვეფხვი და სოფელმა როგორ მოიგერია...

ერთი სიტყვით, მართლა თავისუფალი იყო ბიზნესი და ნადირობა, არ არსებობდა აკრძალული სეზონი. მოუნდებოდა ვიღაცას ჩიხია და იქვე ჩემი ეზოს გადაღმა იწყებოდა ტაიგა. ბობოქრობდა ჩემი ღომა, ჩემი ქართულად გაზრდილი, უკვე დავაუკაცებელი ლეკვი, ხედავდა მიმავალ მონადირეებს და რაღაც ცხოველური გრძნობით გრძნობდა თუ ყნოსავდა სისხლის სუნს.

იმ უთენიაზეც ატყდა და გადაირია ღომა. ბნელოდა და ვერ გავარჩიე ჩაშავებული ფანჯრის მიღმა ვინ გადადიოდა ჩემი ეზოს გადაღმა, ტაიგის საიდუმლოებითა და სიფათით საგსე ბილიკზე, ბელდევების მონადირეთა გვარი იყო თუ მეთევზე ხოჯერების. რამოდენიმე კაცის ფეხის ხმაზე მივხვდი ირემზე და კურდღელზე კი არ მიდიოდა ორიოდე კაცი, უფრო სერიოზული ნადირი ამოვლეთ გულის მიზანში. მონადირე ძაღლების არისტოკრატიულ ღრენაზე მთლად გადაირია ჩემი ღომა.

ჰაერში გვიანი გაზაფხულის ნოყიერი სუნი ტრიალებდა. სოფლის გადაღმა გადარეკილი, ტაიგას მიბარებული ძროხები, ნაშიერებით დაბრუნებულიყვნენ სოფლად და თან დედაშიელობის სიტბო და სუნი ჩამოეტანათ. აღარ ეშინოდათ სოფლებს დიდხნის წინათ ამოწყვეტილი მტაცებელი ნადირის, მათი საქონელი მწყემსისა და მაყურებლის გარეშე დადიოდა ტყეებში და შეიძლება ყოველ საღამოს არც ჩამოსულიყო სოფელში, თუკი შინდარჩენილი შვილების ჯიგარი არ შეაწუხებდა, ჯიქნებზე რძესავით მოწოლილი.

ყვავილიდან ახლადგამოსული, როგორც მამახემი ეძახდა, ახლად გამოსორბილი ხილით მდიდარი იყო ტაიგა. ეგ იყო ოღონდ, ვერც მაჟალო, ვერც თხილი და კაკალი და ვერც პანტა თუ სხვა სახეობის ხილი ვერ ასწრებდა მოკლე ზაფხულში, დაზამთრებამდე, დამწიფებას და ისე შემოუსვლელი ახმებოდა გაყინულ ტოტებს. თხილნარით იწყებოდა ჩემი ეზოს გადაღმა მომდგარი ტაიგის ნაპირი. მერე ნელა-ნელა თხილნარი არყებით, ნაძვებით, კერდითა და ასწლოვანი კაკლებით იცვლებოდა. კენკროვანი ბუჩქები ამოწვერილიყვნენ სამკაულებად, გზადაგზა.

ჩემი ეზოს გადაღმა გადავლილმა მონადირეებმა ის ღამეც ტაიგაში გაათენეს და მომდევნოც. შემეშინდა, ამურის ვეფხვმა ან დათვმა ხომ არ ისადილვასშემს-მეთქი ნანაიელი მონადირეებით. მესამე დღეს შუადღისას გამოაშლაპუნეს ტაიგიდან. ექვსი მონადირე იყო, სლავა ხოჯერს თავისი 15 წლის შვილიც წაეყვანა, ალბათ მონადირედ კურთხევა ექნებოდათ სადმე, ტაიგის სიდრმეში. დაღლილი, ნახეტიანები და ტანსაცმელდაფლეთილი მონადირეები ტყიურებს ისედაც ხომჰგავდნენ და ახლა მთლად გატყიურებული ეჩვენებოდა კაცის თვალს. სისხლსა და ტალახში ამოვლებულებმა, ისედაც თევზის სუნით დამძიმებულმა სხეულებმა გადაიარეს ჩვენი ეზო და... მხოლოდ ახლოს მოსვლისას შევნიშნე სახელდახელოდ გაკეთებულ მარხილს მოათრევდნენ უკანანი,

მარხილზე ვეებერთელა შავი ბაღნის გროვა იდო, სისხლიანი, მოძრაობისას ცოცხალივით მოდგაფუნე.

– დათვი! – დაიძახეს ჩვენი ეზოს გადაღმიდან ბავშვებმა და მთელი სოფელი ზემოთ წამოვიდა.

სლავა ხოჯერის შვილი, ახლადგამომცხვარი მონადირე შედგა და მარხილის უკან, რაღაცას წიხლი წაჰკრა; – შენ სადღა მოეთრევი-ო. მეგონა საკუთარი ძაღლი დატუქსა პატარა მონადირემ, მერე გავარჩიე, მოკლულ დათვს უკან პატარა, არც თუ ისე პატარა, მაგრამ მაინც ჩვილი ბელი მოჰყვებოდა, ბოყინ-ბოყინით და ცდილობდა მარხილზე წამოწოლილი დედის ძუძუებს შესწვდომოდა. მონადირეები წიხლებს სთავაზობდნენ, მაგრამ ბელი შეუპოვრად მიიწვედა დედის გასისხლული ძუძუებისაკენ. ამ სურათმა შემზარა. ასე წვალებ-წვალებით გადაიარეს ჩემი ეზო და სლავას საზაფხულო სამზარეულოს კართან მიათრიეს მარხილი.

სოფლის ბავშვები ბელს დაესივნენ და თამაში დაუწყეს. მაშინ ვერც კი წარმომედგინა, რომ პატარა ბელი არც ხორცად გამოადგებოდათ, ნანაიელ მონადირეებს და არც მისი ტყავი ივარგებდა, მით უმეტეს ქონი და ნაღველა. ვერც კი წარმომედგინა რა ელოდა საცოდავ დედამკვდარ ბელს...

ეზოში შემოცვივდნენ იმ მონადირეთა შთამომავლები და ჩემს შვილებს უამბეს, თუ როგორ დაიჭირეს მათმა მშობლებმა დათვის ბელი და ათამაშებინეს. მერე მავთული მოაბეს და მიახრჩეს, უფრო სწორედ შემოეხრჩოთ... აბა სახლში ხომ არ დავაბამდით, რა, ძაღლი ხომ არ იყო-ო. ჩემს პატარა ბიჭს თვალები აუწყლიანდა და სატირლად გამზადებული ხმით ამოღერდა:

– ჩემთვის მოგეცათ მე გავზრდიდი და ზოოპარკში წავიყვანდი, საქართველოში-ო.

– საქართველოში ეგ დათვი მაინც ვერ გაძლებდა, მოკვდებოდა-ო, ანუგეშეს პატარა ნანაიელებმა.

მეორე დღეს თითქმის ყველას დაავიწყდა ეს ამბავი, მაგრამ ღამით პატარა ბელი მე სიზმრა, მოსულიყო ჩემი სახლის ფანჯარასთან და ბოყინ-ბოყინით მეძახდა. გავაღე ფანჯარა და გადავიხედე, ჩემი ძმის თვალებით მიყურებდა პატარა ბელი, რაღაცას მეხვეწებოდა და ტიროდა. შეშინებულს გამომეღვიძა. გული ისე ბავუნობდა, თითქოს პატარა ბელის ბოყინს იმეორებს-ო. მერე ეჭვი შემეპარა, თითქოს კი არა, მართლა მესმოდა ბელის დათვური გლოვა თუ ბოყინი. ჯერ შემეშინდა. მერე რატომღაც ჩემი სიზმრიდან ძმის თვალები გამახსენდა და დაფეთებული გარეთ გავვარდი. სახლის ხის კედელთან მიყუჩულიყო ბელი და ტიროდა, ტიროდა გულსაკლავად, დათვურად, ობოლი ბავშვის გულამოსკვნილი ტირილით ტიროდა. დამინახა და ტაიგის გზაზე გაბაჯბაჯდა, თხილიანებს შეაფარა თავი. დავედევნე, მაშინ ჩემთვის რომ ეკითხა ვინმეს; რა სისულელეს სჩადიოდი ტაიგაში რა გინდოდა, იმ შუაღამეს რას გარბოდი-ო. ალბათ ვუპასუხებდი; მეგონა ხუთი წლის უნახავი ძმა მეძახდა საშველად-მეთქი.

იმ ღამეს ბელი ტაიგაში დამემალა. ბევრი ვეძახე “დათო, დათო, დათო”-მეთქი, მაგრამ ვინ მიპასუხებდა?

მეორე დღეს ასე მეგონა კოშმარი ვნახე, ან სიზმარი და ცხადი ამერია-მეთქი, მაგრამ თხილიანებისაკენ მაინც წავედი, გადავხილე იქაურობა და ხელჩაქნეული უკან გამოვბრუნდი, ტაიგა თითქოს სველი თვალებით გამომეტირა და პატარა ბელივით დაისლუკუნა. შევბრუნდი და, ჰოი, საოცრებავ, ბელი უკან მომდევდა, თითქოს მეუბნებოდნენ მისი დიდი შავი თვალები – მიშველე, შენს მეტს, ვერავის ვერ ვენდობი-ო. მივუახლოვდი, ბელმა უკან დაიხია და ბუჩქებში შეიმაღლა. გამოვბრუნდი, ისევ გამომეტირა პატარა. მივუახლოვდებოდი – იმალებოდა, გამოვბრუნდებოდი და პატარა ბავშვივით გამომეტირებოდა-ხოლმე. მოულოდნელად ქართულად დავუწყე ლაპარაკი:

– დათო, ნუ გეშინია, მე არაფერს არ დაგიშავებ, არ გამოხვიდე, არავის დაენახვო, მე ახლა წავალ საჭმელს მოგიტან, შენ აქ იყავი, დამელოდე, გეხვეწები არ გამოხვიდე, არავინ დაგინახოს, მე ახლავე მოვალ!..

ბელი ისეთი ჭკვიანი, დიდი და წყლიანი თვალებით მიყურებდა, დედამიწის ზურგზე თუ ვინმე მეცნიერსა და ფილოსოფოსს გაუვლია, ყველა ერთად რომ მოსულიყო იმ წუთში ჩემთან, ვერავინ დამაჯერებდა, რომ ვერ გაიგო რაც ვუთხარი. ჩემი “დათო” თხილის ბუჩქის ძირას მიინახა და გაირინდა. გამოვედი თხილიანებიდან და ჩემდა გასაოცად იქვე, ტყის გზაზე, ჩემი ღომა იწვა და მელოდა. მიმოვიხედე:

– ღომა! შენა ხარ ბიჭო! აქ რას აკეთებ? – თითქოს დანაშაულზე წამასწრეს-ო, თავის მართლება დავიწყე, ღომამ წაიწკმუტუნა, თითქოს მითხრა: – ვიცი, ვიცი რასაც აკეთებ-ო, მერე კუდი გააქიციანა; საქციელს გიწონებ-ო და ამედევნა.

სარაიიდან დამარილებული თევზი გამოვიტანე და ისევ ტაიგის ბილიკზე გავედი, თან ქურდივით აქეთ-იქით ვიყურებოდი ხომ არავინ დამინახა-მეთქი. ჩემი დათო ისევ ისე იწვა, როგორც დავტოვე. ძალიან ახლოს არ მივსულვარ, შორიდან გავუწოდე თევზი, თავი აიღო და შემომხედა, მერე ალბათ მითხრა გენდობი-ო, და თევზი ალოკა...

ტყის ნაპირამდე მიმაცილებდა ხოლმე ჩემი ღომა, მერე იწვა და მდარაჯობდა, მე პატარა ჯამით წყალი და რძეც მივამატე ჩემი დათოს უღუფვას, ელდუზას, ჩემს ახერბაიჯანელ მეზობელს ძალიან უკვირდა შენი შვილები რძეს არ სვამენ და ვისთვის გინდა, ვის-

თვის ყიდულობ-ო? შვილებისათვის არაფერი მითქვამს, მეშინოდა სხვა ბავშვებისათვის არ გაემხილათ საიდუმლო. ატყდებოდა მერე ერთი ალიაქოთი!

ასე გაგრძელდა ერთ კვირას, ჩემი დათო ძალიან, ძალიან ცოტას ილოკებოდა. მიყურებდა ძალიან დიდი, ძალიან წყლიანი და ძალიან ჭკვიანი თვალებით და მეგონა რაღაცას მიაშობდა, მის თვალებს ფერი ეცვლებოდათ, ხან ძალიან ჩამუქდებოდნენ, ხან თაფლისფერი ერეოდათ, ხან ტანთეთრა არყების ფერს ირეკლავდნენ, ხან წყვილ-წყვილ ნაკადად დასდიოდათ ცრემლი და ზედ ქინქლები ესეოდნენ.

ზუსტად ერთი კვირის თავზე მე და ლომა ისევ ისე მივადექით ჩვენი მეგობარი დათოს ბუნაგს, ის ისევ ისე იწვა. იმ დღეს განსაკუთრებით ვეფერებოდი დათოს. მე, ჩემი, ხუთი წლის უნახავი ქვეყანა მენატრებოდა, ბელი დედაზე წუხდა, თითქოს გვესმოდა ერთმანეთის წუხილი და ტკივილი

– წაგიყვან, ჩემო დათო, საქართველოში. იცი რა კარგია საქართველო? განსაკუთრებით შემოდგომაზე... იცი, იქ იმდენი ხილია! იქ ბედნიერად და უდარდელად იცხოვრებ. ჩვენი ტყეებიც ასეთივეა, ოღონდ უფრო ცხელა. აქ სიცივია, აქ ადამიანებიც უფრო ცივები არიან... იქ კი...

მიყურებდა ჩემი დათო, საყვედურიანი თვალებით, თითქოს მეუბნებოდა:

– ნუ მატყუებ-ო! ადამიანები ყველგან ერთნაირი უგულონი ხართ-ო!

– დათო! ჩემო პატარა დათო, ნუ გეშინია, მე გიშველი!

– შენ თვითონაც არა გჯერა რასაც მეუბნები-ო, მსაყვედურობდნენ მისი დიდი, წყლიანი თვალები.

მე მაინც ველაპარაკებოდი და ვეფერებოდი.

მერე ჩემი პატარა ლტოლვილი წამოდგა, წამოდგა პირველად, მომიახლოვდა მუხლზე დაჩოქილს და ხელები დიდხანს მილოკა, ხელისგულებზე ახლაც ვგრძნობ მისი ხაოიანი ენის ფათურს, არც თუ ისე სასიამოვნო, მაგრამ ქორფა და საყვარელი, ცხოველის სუნს. მერე უკანა ფეხებზე წამოდგა, წაბარბაცდა, წინა თათები შემომხვია და ლოყაზე თავისი პატარა, სველი, მკვრივი დრუნჩი შემახო. ჯერ შევშინდი, მგონია ისიც შეშინდა, დავიბენი, მერე გაოცდი და ვიდრე გამოვერკვეოდი, ერთი შემოგვბდავლა მე და სოფელს, შებრუნდა და ისე სწრაფად გაბაჯბაჯდა, კი არ გაბაჯბაჯდა, ისე სწრაფად გაიქცა ტაივისაკენ, რომ ოცნებაშიც ვერ დავეწყოდი.

– დათო, დათო, დათო! – მივძახოდი და ვეხვეწებოდი; – ცოტა ხანს დაბრუნდი-მეთქი.

მაგრამ ბელი აღარ დაბრუნებულა.

ტაივის ბილიკზე ლომა მელოდა წრიალებდა და წკმუტუნებდა.

მონადირეებმა მოგვიანებით თქვეს, იმ დათვს მეორე ბელიც ჰყავდა, მაგრამ ეტყობა ჭკვიანი იყო და ტყეში დაგვემაღლა-ო. არა უშავს, სად წაგივია, ეგეც ჩვენი ლუკმა გახდებო-ო.

რაც შეეხება ლომას, მეორე გაზაფხულზე, ეზოს გადაღმა გადასული დაიჭირეს, დამიკლეს და შეჭამეს ნანაიელებმა. (მისი ტრაგედია ჩემი ბრალი იყო, მეცოდებოდა ჩემი ჭკვიანი ლომა, ჯაჭვით კისერი რომ არ გადახეხოდა, არასოდეს დამიბამს.) სახორცე ჯიშის ძაღლი იყო და, ასეთი ჯიშის ძაღლის ხორცს, ყოველ გაზაფხულზე, აბორიგენები ტუბერკულოზის სამკურნალოდ თუ პროფილაქტიკისათვის იყენებდნენ... თანაც, ლომა ჩემი გაზრდილი იყო და სულაც არ ჰგავდა ნანაიელ ძაღლებს. ვიცი, გაუჭირდებოდა უჩემოდ სიცოცხლე!

იმ წელიწადს მეც წამოვედი ტაივის ერთი შეხედვით ზღაპრული, მაგრამ სინამდვილეში, დაუნდობელი და გაუსაძლისი სამყაროდან და ქალაქში გადავედი საცხოვრებლად.

შენი მესამე შვილი ლიკა

ქალბატონ ციანას!

ჩემო ციანანო, საქართველოში, თითქმის, ტრადიციად იქცა, რომ ადამიანს სიყვარული სიკვდილის შემდეგ აუხსნა.

სამწუხაროა, მაგრამ ფაქტია. მახსენდება ერთი პოეტი ქალბატონის ლექსიდან „ერთი ია“ სიტყვები „ნეკროლოგად გინდა წყველა წააწერე, სიცოცხლეშივე მომიტანე ერთი ია!“

ამდენად, ჩემო, მინდა სიყვარული და მადლიერება სიცოცხლეშივე (დმერთმა დიდ ხანს მიცოცხლოს შენი თავი) გამოვიხატო.

ბერძენის, შენ ხარ დიდი გამოცდილების მქონე, მრავალი ჭირ-ვარამის გამომცდელი და მრავალიც სიხარულის მნახველი. ჭკუით დაძეპილი ქალბატონი.

ამდენად, კეთილო და ყოვლად ღირსეულო ადამიანო, მინდა ჩვენი საკმაოდ მრავალი წლებით ნაცადი ურთიერთობებიდან, უამრავთაგან რამდენიმე შემთხვევა გავისხენო, რომლებიც მე, უკვე ორი შვილიშვილის ბებიას, არასოდეს დამავიწყდება.

ყოველთვის, მაგრამ თუ თავს ცუდად ვგრძნობ, ჩემი სათნო და კეთილი დედა მახსენდება, მისი სათუთი მზრუნველობა, მისი მოფერება და თბილი შემოხედვა. ბავშვივით მკვებავდა, მივლიდა.

ერთ დღეს, სწორედ, რომ ძალიან ცუდად ვგრძნობდი თავს, მაღალი სიცხით ვიწვოდდი.

სახლში მარტო ვიყავი და ისევ დედაზე ვფიქრობდი. კარზე ხარის ხმა გაისმა. ძლივს ავდექი საწოლიდან. კარი გავადე და შავ ქურქში, თეთრ შარფით და ხელში პარკით შენ მოდი. თითქოს გულმა გიგრძნო, რომ ძალიან მიჭირდა. ჩამომიჯექი დედასავით და მითხარი: სკოლიდან სახლში შევირბინე მჭადი გამოვიცხვე და ყველთან ერთად მინდა გაჭამო... სულ ცოტა ხნით შემოვირბინე. ირაკლი შესვენებაზე უნდა გამოვიდესო.

ჩემო ციანანო, არც იმ მჭადის და ყველის გემო დამვიწყებია და არც ის განცდა რაც მაშინ დამეფუფლა...

ჩემი მეუღლე, ლაზო სადოქტორო დისერტაციას იცავდა. სტუმრები ჰყავდა მოსკოვიდან. სასტუმრო „აჭარაში“ უნდა ემასპინძლა. კაბინეტიდან ვიდაცეები გამოაცილა. უკან შებრუნებულს დუბლიონკა აღარ დახვდა. უნივერსიტეტში მოპარეს.

ფინანსური მდგომარეობის გამო ჩვენთვის ეს უდიდესი დარტყმა იყო.

მაშინ ჩვენ ბატონი ირაკლის თანადგომით ოქროყანაში ვცხოვრობდით. იქ იმ საქვეყნო სიდუხჭირეში არც გათბობა და არც წყალი არ იყო... მოგეხსენებათ იმ ზამთრის ლაზოსთვის უპალტოდ ყოფნა როგორი იქნებოდა? ეს გასაგებია...

სადამოს მანქანა გაჩერდა სახლთან და შენ გადმოხვედი მკლავზე გადაკიდებული პალტოთი. თემურისთვის მქონდა ნაყიდი და ლაზოს წამოუღეო. ახლაც ცრემლები მადგება თვალებზე როცა ეს მახსენდება... კეთილო და დილო ადამიანო. ჩემო ციანანო, შენ შეგეძლო (და დღესაც ასეთი ხარ) დიდთან დიდი ყოფილიყავი და პატარასთან პატარა. ახლაც დიდი სიამოვნებით და დიდი სითბოთი ჩამეცინება, მე ნატა და მარინა როგორ ველოდით შენ როდის დაიწყებდი კარადების დალაგებას. ნატა ამის თაობაზე გვამცნობდა, ჩვენც თქვენთან გავჩნდებით და სულ სიცილ-ხარხარში ვალაგებდით კარადებს... ჩემო ციანანო ეს „უანგაროდ“ არ იყო. ვიცოდით თითო დუხს მივიღებდით. როგორ გვიხაროდა, როგორ ველოდებოდით (თუმცა მეც ხშირად მომირთმევია შენთვის დუხი) შენი „კარადების დალაგებას“.

90-იან წლებში ქვეყანა დიდ გასაჭირში ჩავარდა ჩემო ციანანო, რამდენი საქველმოქმედო საქმეები ერთად გვიკეთებია?...

ყოველ შაბათ-კვირას ჩვენი ინტელიგენციის გვერდით ვიდევით და ფიზიკურად ვმრო-
მობდით ქართველთათვის საამაყო პირველი საშუალო სკოლის აღსადგენად. რომელიც
ჩვენივე ხელით იავარგავით. რას ვიზამთ ესეც გადაგვხვდა თავს, დიდი სირცხვილია, მაგ-
რამ ესეც იყო....

რამდენ საუკეთესოს თეატრალურ დადგმასა და კონცერტებზე ერთად ვყოფილვართ.

არ მავიწყდება მწერალთა სახლში ნანახი კინოფილმის ჩვენეულად განხილვა.

თურმე ნუ იტყვი ნანახითა და წაკითხულით რამდენი გაოცება გვედო წინ...

რამდენი რამის გახსენება შემიძლია. მოსკოვი, ლიკანი, წყნეთი, ოქროყანა, დიდი ჯი-
ხაიში, კახეთი (სამწუხაროდ, საზღვარგარეთ წასვლა აუხდენელ ოცნებად დაგვრჩა)...

ამდენად, სიცოცხლეშივე გიდასტურებ: მიყვარხარ, მეიმედები, ვამაყობ შენთან დედაშ-
ვილური ურთიერთობით. მიყვარს შენს ოჯახში ყველა...

მადლობას გიხდის ჩემი, ლაზოს და ნინოს სახელით ყველაფრისთვის.

გულნაზ ხარაიშვილი

ორმოცი წლის აჩიკო ზღვაში დახრჩობას გადავარჩინე

სასწაული ჩემს თვალწინ მოხდა... ურეკში ვისვენებდი, მეგო-
ბარ ქალბატონთან ერთად. ათი დღე მომიწია ზღვის ტალღებთან
აღერსმა და მზით გამთბარი ქვიშის ზეწრად წამოფარებამ. მზის
სხივები მაბრაზებდნენ, კანს მიწვავენდნენ...

ზღის ტალღები კი უზრდელად მექცეოდნენ, ტალღებს სახეში
დაუზოგავად მცემდნენ... უცხოოდ მხედავდა ზღვა პირველად ვიყავი
მასთან და ეტყობოდა თავის კანონებს უნდა დავმორჩილებულიყა-
ვი.

ზღვის ნაპირზე სხვადასხვა ასაკის ხალხი საოცარ სცენას
ქმნიდნენ. გასაოცარი იყო ჩვილი ბავშვების ჭკუმაპალი, თევების პა-
ტარებს არანაირი შიშის გრძნობა არ აწუხებდათ... დედის მკლა-

ვებში, ბევრს ეძინათ კიდევ.

თბილისის ერთ-ერთი სკოლის ბავშვები დამიმეგობრდნენ, ნიჟარებს მიგროვებდნენ,
მეტიკტიკებოდნენ და ასე გადიდა ზღვათა სილამაზის ხილვა.

საოცარი იყო მზის ჩასვლა, თითქოსდა უნაპირო ზღვის სივრცე ელოდებოდა, თავის
რჩეულს, მზეს! როდესაც სატრფოს თავის ტალღები მოიქცევედა, ცა სირცხვილით წით-
ლდებოდა. მზე შენი შვილია ალბათ ცაო არა?.. მზე ზღვასთან რომ მრუმობს გრცხვენია
და იმიტომ გედება ელვარების ფერი არა?

ვეწურჩულებოდი ცას და ათასნაირი განცდებით ვბრუნდებოდი სასტუმრო „თბილის-
ში“. სასტუმროში სრული სიმშვიდის იდილია იყო გამეფებული, ჩემი მეგობრის შვილის
და დის კერძო საკუთრებას წარმოადგენდა ეს ყველაფერი. ჩვენ განსაკუთრებულ ოთახში
მიგვიჩინეს ბინა და სტუმრებსაც განსაკუთრებულს იღებდნენ. ასე მაგალითად: ერთ დღეს
გვეწვია მწერალთა კავშირის თავჯდომარე ქალბატონი მაყვალა გონაშვილი მეუღლესთან
ერთად) ქალბატონ მაყვალას ყველა ცნობდა და ხმამაღლა გამოხატავდნენ აღტაცებას...

საინტერესო იყო ის დღე რომელიც დიდ სევდასთან იყო დაკავშირებული ეს გახ-
ლდათ დიდი მოგზაურის უეცრად გარდაცვალება და მერე ჩემი დასვენების პერიოდში მი-
სი ორმოცის მოახლოება. შინაგანად სიმშვიდეს ვინარჩუნებდი, რადგან სიცოცხლეში და
გარდაცვალების შემდეგაც ყველაფერს ვაკეთებდი რაც შემეძლო: აი, მაგალითად: გავა-
კეთე მოკლემეტრაჟიანი ფილმი, რომლის პრეზენტაციასაც მეცამეტე ნომრის გამოშვების
შემდეგ ვაპირებ. ვაკეთებ ყველაფერს რასაც ვახერხებ და ღმერთმაც ნუქნას სხვამ მეტი
არ გააკეთოს...

ურეკიდან ტელეფონით ვუკავშირდებოდი, აკადემიის წევრებს და ვაფრთხილებდი
რომ მოგზაურის საფლავთან ჩემი დაწერილი ფიცი წაეკითხათ...

ორი საათი. ეს ის დრო იყო, როდესაც საფლავთან უნდა შეკრებილიყვნენ, ახლობელები, ნათესავები, მეგობრები, აკადემიის წევრები.

მზემ როდესაც ზომაზე მეტი სითბო გამოიმეტა ურეკის ტერიტორიაზე, საგანგებოდ გადახურულ დარბაზში ჩამოვჯექით მე და ქალბატონი ყამარი და ნაღვლილანად ვისხენებდით იმ დღეებს, როდესაც ბატონი ჯუმბერი ცოცხალი იყო და ახალი იდეებით ოცნებობდა მოგზაურობაზე.

ეზოში ძალიან ღამაში ჩიტი ნაბიჯ-ნაბიჯ მოიწვედა ჩვენსკენ, მოგვიახლოვდა და გარშემო შემოგვიარა, ქალბატონმა ყამარიმ თავისდაუნებურად სპორცმენ ფრინველად მონათლა მე კი ვესაუბრებოდი, შენში აუცილებლად ბატონი ჯუმბერის სულია ალბათ ახლა სტოვებს მიწიერ სამყაროს და მიდის ცის დასალიერს – ჩიტმა უსიტყვოდ იტრიალა ჩვენ გარშემო, ორივე ქალბატონი იმას ვგრძნობდით, რომ თვალეში შემოგვციცინებდა ფრინველი მერე კი არ გაფრინდა, ისევ გზა ჩვეულებრივი ადამიანივით გაიარა ბატონ ჯუმბერს ჰგავდა მისი სიარული.

მეორე დღეს ჩემმა მეგობარმა მითხრა, რომ ხვალ დილით ზღვაში დიდხანს გაეჩერდეთ, რადგან სადამოთი ჩემი შვილიშვილის დაბადების დღე არის, თბილისიდან მსახიობი – ბატონ ტრისტან სარალიძე ჩამოდის და ჩვენც უნდა დავესწროთ ... ის ჩემი შვილიშვილის ნათლია არისო.

დილით აჩქარებული ნაბიჯით მივაშურეთ ზღვის ნაპირებს. ცურვა ოთხ დღეში ისე ვისწავლე ძალიან შორს მიყვებოდი ტალღებს, ისე შორს მივდიოდი ნაპირზე დამსვენებლები წერტილებივით მოსჩანდნენ.

ნიჟარების კრფით გული ვიჯერე, რადგან ზღვის სიღრმეში წყალი მუხლებამდე მწვდებოდა, შემოვტრიალდი ზღვის ნაპირისკენ და გავაგრძელე ნიჟარების კრფვა, უცებ რაღაცა ბუფ-ბუფი და... თითქოს განწირული, ხმა შემომესმა, სამი მეტრის მანძილზე წყალი უკვე ძალიან ღრმა იყო და სწორედ იმ სიღრმეში იყო ეს ხმა. უცებ თავი ამოყო მამაკაცმა მიშველეთ დაიძახა და წყალში ჩაიძირა, უშველეთ... დავიყვირე და იქ ახლოს ჩემს გარდა არავინ იყო, არც დავფიქრებულვარ იმაზე თუ მე რა შეიძლება მომსვლოდა, მამაკაცთან ჭიდილში, სასწრაფოთ გავცურე ნახევრად გულწასული მამაკაცი კვლავ ზღვაში შევიყვანე, რადგან იქ წყალი მუხლამდე იყო. მამაკაცი ღრმად სუნთქავდა, წყალი ქონდა ნაყლაპი, შეშინებული, ხან დედიკოს, მიძახდა ხან დას, არადა ჩემი გარდაცვლილი შვილის ტოლი ბიჭი დახრჩობას გადავარჩინე. სახელი ვიკითხე მითხრა აჩიკო მქვიაო, ყაზბეგელი ვარო, არ დამტოვო დეიდაო, მეშინია ნაპირზე გამიყვანეო... მე უკვე აღარ ვენდე, რადგან უკვე გონზე მოსული მეც დამახრჩობდა.

აჩიკოს ვურჩიე იქ გაჩერებულიყო და ნაპირიდან მშველელს გაუგზავნიდი, არა მითხრა, მეშინიაო... დავამშვიდე, ნუ გეშინია, სიღრმეს ნუ შეხედავ. აი, ნახე შენს წინ რამდენი ნიჟარებია შეგიძლია დაჯდე კიდევტქო, არაო მითხრა, ზურგით დავდგები და დავგლოდებიო.

ზურგით გამოვცურე და ქალბატონ ყამარს აუხსენი მდგომარეობა, იმ დღეს ათჯერ გავცურე და უკანვე დავბრუნდი, თურმე მაყურებლები ბევრი მყავდნენ და ჩუმად ამყობდნენ კიდევ, ან ერთობოდნენ... რაიცი. ბოლოს მეგობარს უთხარი მეთურთმეტე გაცურვას შენ გიძღვნი და გამოცურვით ურეკს დავემშვიდობებითქო. ხოდა ბოლო გაცურვა სიცოცხლის ფასად მიჯდებოდა, სასწრაფოდ მაშველთან მივედით და მისი დახმარებით აჩიკო ნაპირზე ცოცხალი დაბრუნდა. გახარებული სიზმარს ყვებოდა, წუხელის გარდაცვლილი მამა ვნახე მიყვავდიო და დედაჩემმა არ გამატანაო, ის დედა ალბათ შენახარ და გადამეხვია...

იმ დამეს ჩემი გელა ვნახე სიზმარში, ჩემი გარდაცვლილი შვილი, რაღაცა უხაროდა, ცოცხალი იყო, ვსაუბრობდით...

დილით გამახსენდა ის მწარე დღე, როცა ჩემი შვილი, ჩემს თვალწინ გარდამეცვალა, ჩემი ლომი ბიჭი დაცრუ ექიმებს ვანდე მისი ბედი, და შედეგი გარდაცვალებით დამთავრდა. მაღლობა უფალო, იმისათვის, რომ სხვა ისევ მეცოდება და არ ვიშურებ არავისთვის სიცოცხლესაც კი.

ეს ამბავი ურეკის მამაომდე მივიდა და დამლოცა. აჩიკო რომლის გვარს შეგნებულად არ ვწერე ახლა დაქორწილებასაც მთხოვს, რადგან დედათ მთვლის. იმ დამეს ჩემი გელა ვნახე სიზმარში, ჩემი გარდაცვლილი შვილი. ძალიან გახარებული იყო, დიდხანს ვისაუბრეთ...

მომაგონდა ის უმწარესი დღე, როცა ჩემი ვაჟკაცი ბიჭიჩემს ხელში, ჩემს თვალწინ გარდამეცვალა. მე ჩემს შვილს ვერ ვუშველე, მაგრამ მაღლობა უფალი, იმისთვის რომ მომეცი ძალა სხვათა შეცოდებისა და გადარჩენისა.

Shorena zakutashvili

EMIGRANT

Emigrant! What does it mean? Of course everybody knows that it means a person who left native country to settle in another. But not everybody can feel what emigrant feels. This feeling is; missing your country, your people, your family. Thinking about them everyday, every night, every moment and everywhere. But I think more main is missing your country. In another country, you can have your partner, your children, parents, house, car, money and everything whatever you wish, but you can't have your country with you, the place where you were born and grew, where you saw and learnt everything first time, these things never disappear from your memory.

my friend, Irma Mamisashvili told me about her... she said that, first she came to Spain with her husband, she left her own children in Georgia. She was missing her children too much and she was dreaming to have her children with her soon. And one day she realized her desire. She brought her children to Spain and she was feeling very happy. But after a little time, suddenly she felt that her life was missing something, this was her country, Georgia!

Georgia!!! Georgians!!!

Exactly! here I am, what I want to say, these are Georgians who miss their country more than other

foreigners. Not all other emigrants feel missing their country, this is only Georgians who love Georgia..saqartvelo.

Georgians everytime like to speak about Georgian culture and traditions, and they always note with proud that they are from Georgia.

For example, it was me myself, I have a chance to tell this story. After 3 years being in Spain, I was coming back to Georgia, to see my family and country. On the way I needed to change a plane in Turkey, so I was sitting and waiting for the time to open the gate to Georgia. There gathered too many Georgians coming from different countries. One woman sat down front of me but a little bit aside watching to my face. She was coming from America. All Georgians started talking between each other. The woman who was coming from America told about herself...

It was 16 years she has not been in Georgia. Everybody outraged with a grief. People arounded her and gave many questions: why not, what happened etc. The answers were worse to listen, she went on..she said that she needed to send money for her father to buy some medicines for 10 years, but unfortunately her father died 2 years ago, and now she is coming back to Georgia but she cannot see her father. She said many sadly moments from her life. All her story was painful for everybody. During all this time I was sitting silently, listening to her story and thinking painfully, deeply sorry forward this woman, I don't know her name but I never forget her face. Suddenly somebody asked me something and when I answered, the woman looked at me surprisedly, oh! Are you Georgian? She replied. I looked at her and said slowly and sadly: yes, I am! At this moment I wanted to say the word unfortunately, because of her sad story, but I kept this word inside me and said proudly yes I am Georgian!

სერგი ლომაძე

ლაგოდეხის სკოლის კიდევ ერთი დიდი ბამარჯვება

სექტემბერ-ივნისის გასული სეზონი, ჩვენი აკადემიისა, მხოლოდ აგვისტოში დასრულდა, ხოლო ახლა, სექტემბერშივე, ისევ განახლდა მუშაობა. მოკლედ, წინსვლა გრძელდება. აკადემიის პრეზიდენტი ყოველნაირად ცდილობს, რომ ჩვენმა ორგანიზაციამ როგორმე გადაიტანოს ის აუნაზღაურებელი დანაკლისი, რომელსაც ლეგენდარული მოგზაური-სპორტსმენის, ფილოსოფოსის, საზოგადო მოღვაწისა და საერთოდ, თაობათა მოძღვარის – ჯუმბერ ლეჟავას აწ დასრულებული სიცოცხლე ჰქვია. (მოგესვენებათ – ბატონი ჯუმბერი იყო პირველი ქართველი, თბილისელი, რომლის სახელობის აკადემიაც მისსავე სიცოცხლეში შეიქმნა, ხოლო ამ საქმეს გულნაზ ხარაიშივილი უმეთაურა, იდეაც ქალბატონ გულნაზს ეკუთვნოდა).

ამ სეზონში ჩვენს ორგანიზაციას უკვე ჰქონდა რამოდენიმე ღონისძიება, ხოლო ლაგოდეხის პირველი საშუალო სკოლის მოწაფეებთან შეხვედრა, რომელიც ბოდბის მონასტრის წმინდა ტერიტორიაზე შედგა, ერთ-ერთი ბრწყინვალე იყო.

რა არის უფრო ლამაზი, ვიდრე ბოდბის მონასტერი, თავისი იგავიუწვდომელი ხედვებითურთ? ესაა ბუნებისა და ადამიანის ერთობლივი შემოქმედების ზეიმი. წმინდა გიორგისა და წმიდა ნინოს ეკლესიებიდან იშლება ხედი ალაზნის ველისა – სამყაროს ერთ-ერთი საოცრება.

და აი, სწორედ ამ ტაძრებთან, ამ მისტიურ ადგილას (ღვთაებრივ ადგილას) დაიგეგმა შეხვედრა.

თბილისიდან ერთი დიდი, ვერცხლისფერი მანქანით გავედით, რომელშიც ყველანი ჩავეტიეთ. ქალბატონი გულნაზი ამჯერად ასეთ კრებულს „მთავარსარდლობა“, – ქალბატონები: ლამხირა შეყილაძე, მანონი ყუბანეიშვილი, ბავშვთათვის ეგზომ საყვარელი და პოპულარული მწერალი ასეთი თბილი ფსევდონიმით – ყამარ ბებო; ბატონი ლევან ბაბუხაძია; ხოლო ჯგუფ „ზღვარიდან“ ისევ და ისევ მე და კახა ბაციკაძე ვიყავით წარმოდგენილნი. მძღოლი, ახალგაზრდა კაცი, რომელიც ჩუმიად უსმენდა შემოქმედ ადამიანთა ამგვარ საკრებულოს, და ალბათ უკვირდა ხელოვანთა უცნაური საუბრები, სიტყვანი რომელიც, აკაკის სიტყვით რომ ვთქვათ, არც მიწისაა და არც ცისა.

ქართლ-კახეთის ბუნება ისეთივე რჩეულია, როგორც ბუნება სრულიად საქართველოსი. ველები, ხეობები, ტყეები, მთები და მთების უბეებში ჩაფენილი სოფლები, ხოლო ძველი ეკლესია-მონასტრები და ციხესიმაგრეები პირდაპირ მთების თავზე, კლდეების თავზეც კი. თვალწინ გეშლება ისტორია მთელი ქვეყნისა. მონუსხულივით მიფრებოდი გარემოს კარგა ხნის განმავლობაში, თუმცა, რაღა თქმა უნდა, აქ არაერთხელ მიმოგზაურია. მაინც – ყოველ ნახვაზე ახლებურად ხედავ ყველაფერს. მიყვარს მოგზაურობა-ხეტიალი, რადგანაც ეს ანახლებს გულს და გონებას.

გავიარეთ სხვადასხვა დასახლებები, გავცდით სიღნაღსაც – სიყვარულის ქალაქს, და ამის მერე უკვე მალე მივედით ბოდბის მონასტერთან. წმინდა ადგილის მოლოცვის შემდეგ, იქვე ახლოს მდებარე ერთ-ერთ დარბაზში გაიმართა შეხვედრა. ერთი მხრივ – ჩვენ. მეორე მხრივ – ლაგოდეხელი მოწაფეები, მათი მასწავლებლები და მშობლები. როგორც უკვე აღვნიშნე, ჩვენი დელეგაციის ხელმძღვანელი ქალბატონი გულნაზი გახლდათ, ხოლო მათ – გამოცდილი, საუკეთესო პედაგოგი მერი სპანდარაშვილი ხელმძღვანელობდა.

დადგმა იყო ასეთი, – ბავშვებმა პოეზიითა და პროზით წარმოადგინეს წმინდა ნინო კაბადოკიელის მთელი ცხოვრება. არაფერს კითხულობდნენ. ყველაფერს ამბობდნენ ზეპირად. აქ იყო მუსიკალური ჩანარებიც, მაგალითად, ერთ-ერთმა დედა-შვილმა გალობა შეასრულა, ლამაზად, უბრალოდ, გულშიამწვდომად... მოკლედ, მთლიანობაში დადგმა გახლდათ მაღალი ხარისხის სახელოვნებო ქმნილება, თავისებური ლიტერატურული ნაწარმოები. ლაგოდეხის სკოლამ კიდევ ერთხელ დაამტკიცა თავისი პირველობა (აკი პირველი საშუალოც ჰქვია) მთელი კახეთის მასშტაბით. ამ დაწესებულების ხელმძღვანელებმა და პედაგოგებმა უნდა იამაყონ ასეთი ბავშვებით (წარმოდგენაში, რაღა თქმა უნდა, მონაწილეობას იღებდა ადგილობრივი ვუნდერკინდი ტატო ხარატიშვილიც, რომლის შესახებ ადრეც არაერთხელ დამიწერია), უნდა იამაყონ ამდენი „ნორჩი ათინათელი“ რომ ჰყავთ სკოლაში.

ცალკე უნდა აღინიშნოს წვლილი სკოლის დირექტორისა – ქალბატონი მანანა ჩალაბაშვილის. ყოველნაირად უწყობს ხელს ამგვარი ღონისძიებების შექმნა-არსებობას, ხოლო იმ პედაგოგმა, რომელიც უკვე მოვისხენიე – ქალბატონმა მერიმ, სულ ახლახანს, თურმე, მძიმე ავადმყოფობა გადაიტანა (ქირურგიული ჩარევაც კი დასჭირდა ჯანმრთელობის აღსადგენად), და გასაკვირია – თუ როგორ, როდის მოაბა თავი ასეთი ღონისძიების შექმნას. აშკარაა: მის მიღწევას ბავშვების ნიჭმაც შეუწყო ხელი.

ჩვენს დელეგაციას, ბოლოს, ქალბატონი ანა ბოდბელიც შეემატა (მისი შვილი, – რუსუდანი, ცურვის დედოფლადაა აღიარებული, რეკორდს რეკორდზე ამყარებს), და სრული შემადგენლობით წარვსდექით, სიტყვით, დამხვდურთა წინაშე. იმ დღეს ჩვენი მხრიდანაც ყველა შესანიშნავი იყო, ყველამ თავისებური პიროვნულობა, ფერი შეჰმატა ღონისძიებას, მაგრამ ქალბატონ გულნაზსა და კახას მაინც გამოვარჩევდი, – ერთს იმიტომ, რომ ლიდერის განსაკუთრებული თვისებები გააჩნია, სიტუაციას ყოველთვის ზუსტად აფასებს და ზედმიწევნით აკონტროლებს, მის გარშემო ყველანი მშვიდად, თავდაჯერებულად ვართ; მეორეს კი იმიტომ გამოვარჩევდი, რომ იგი, უბრალოდ, სუპერხელოვანია. თუკი წარსულ დროში, მაგალითად, ინგლისელები თავიანთ საუკეთესო მოკრივეებს, ადგილობრივ ჩემპიონებს, მსოფლიო ჩემპიონებადაც მიიჩნევდნენ, აი, კახას გამოსვლებს რომ ვუყურებ, ვფიქრობ, რომ ჩვენც – ქართველებსაც თამამად შეგვიძლია ჩვენი საუკეთესო ხელოვანები მსოფლიოს ჩემპიონებადაც მივიჩნიოთ, მითუმეტეს, რომ ჩვენ პოეზიის მეფის – შოთა რუსთაველის ქვეყანა ვართ.

მაგრამ მარტო გულნაზი? მარტო კახა? შესანიშნავი იყო ლამზირას სიტყვაც და ლექსიც, ლევან ბაბუხაძიას პატარა შედევრი-მოთხრობა ბავშვებისათვის, ხოლო სიმღერა მანონი ყუბანეიშვილისა... ვიტყვდი, რომ მისი თბილი ხმა ზედმეტად ძლიერი და ფენომენალურიც კია ასეთი ღონისძიებებისათვის. მას თავისი წლები ევროპის დიდ საოპერო სცენებზე უნდა გაეტარებინა, მაგრამ ცხოვრებაში ყველაფერი ისე არ ხდება, როგორც საჭიროა. თუმცა კარგია, რომ სოლიდურ ასაკში მყოფი ქალბატონი ახლაც კი ისეთი შემართებით მღერის, თითქოს მის ხმას დროის სვლა შეუჩერებია... აი, ყამარ ბებო კი ზუსტად ამ ღონისძიებისათვის იყო ზედგამოჭრილი – იგი სწორედ საბავშვო მწერალია და საბავშვო პოეტი. ყოველ შემთხვევაში, სხვა სფეროებს უფრო ნაკლებად აქცევს ყურადღებას, ხოლო ბავშვებისათვის მოღვაწეობა მისი სტიქიაა. ანა ბოდბელის გამოსვლა კი იყო გარკვეული და მშვენიერი სწავლება მოწაფეთათვის...

ჩემს შესახებ იმას მოგახსენებთ, რომ მეც მომიწია სიტყვით გამოსვლა, ხოლო შემდეგ, სუფრაზე, თამადაობაც მე მერგო წილად. საერთოდ, წინა თვეებში მძიმე მუშაობა მქონდა გადატანილი „ზღვარის“ ჯერ-ჯერობით უკანასკნელი წიგნის – „თეთრი ბრილიანტის“ გამო, და განტვირთვა, ბოლოდროინდელი შესანიშნავი სადამო-შეხვედრებით, მართლაც რომ დროული იყო...

ახლა ოქროსფერი შემოდგომაა, სექტემბრის სწრაფად აგრილებული დღეებია. თბილისში ვარ და ვფიქრობ ნანახ-განცდილზე. ლაგოდეხის სკოლის ბავშვებმა წმინდანის მთელი ცხოვრება გაშალეს ჩვენს წინ. გამაოგნებელია. საერთოდ, მე სწრაფად ვიცი აღტაცება, გაოცება, მაგრამ მართლაც გამაოგნებელია, რომ სკოლის მოწაფეები ასეთ რელიგიურ-თეოლოგიურ თემებს ამგვარი წარმატებით შესჭიდებიან. აი, ესაა ნიმუში ბავშვთა (მოწაფეთა) ნიჭიერებისა, სწორად წარმართული მუშაობისა და მაღალი პედაგოგიური კვალიფიკაციისა სკოლის ხელმძღვანელობისა და პედაგოგების მხრიდან.

იყო დრო, როცა ჩვენს ქვეყანაში ორ სიტყვას ჰქონდა ყველაზე დიდი ძალა – პოეტს და პედაგოგს (მასწავლებელს). მერე, ნელ-ნელა, ბევრი რამ გაუფასურდა, ამ სიტყვებმაც თითქოს დაკარგა ძველებური ელვარება. მასწავლებელი, მოძღვარი თაობებისა, აღარაა ძველებურად დაფასებული, უვარგისი დროისა გამო. მაგრამ კარგი ტრადიციები, როგორც ჩანს, მაინც ბრუნდება, ნელა, ჯიუტად იჭერს თავის ადგილს. აი, მაგალითად, ლაგოდეხურმა სკოლამ კიდევ ერთხელ გამახსენა მასწავლებლის უზარმაზარი როლი ჩვენი ახალ-თაობის და მთლიანად – სრული საზოგადოების ფორმირებაში.

თბილისი. 2014 წელი.

პ.ს. მე, როგორც პროფესიონალ პოეტს, რომელსაც ოცზე მეტი წლის განმავლობაში არსაიდან მქონია მატერიალური შემოსავალი ხელოვნების გარდა (ხოლო ყველამ იცის,

რომ მიზერულია შემოსავალი პროექტი-ხელოვანის), თითქოს სხვათა თავგანწირულ მუშაობას, საქმის სიყვარულს ვერ უნდა გავეოცებინე. განა თვითონ კი ცარიელ ენთუზიაზმზე არ ვმუშაობ აგერ ამდენი ხანი?! მაგრამ მაინც გამოვინა, აღმაფრთოვანა, გამამხნევა კიდევ კახეთში ნანახ-გაგონილმა! პედაგოგის შრომა, მისი პროფესიონალიზმი მართლაც რომ შეუდარებელი ყოფილა, ისეთი პოეტურიც, როგორც საქმე თვით პოეტისა. ისე კი, მეცნიერ-პედაგოგთა ოჯახში გავიზარდე და იქნებ ამანაც იმოქმედა, ასე ახლოს რომ მივიტანე გულთან მასწავლებელთა და მოწაფეთა იმდღევანდელი საერთო გამარჯვება, მთელი სკოლის საერთო გამარჯვება, – შედეგრი-წარმოდგენა წმინდანის შესახებ.

„ათინათის“ პრეზენტაცია, წმინდა ნინოს ეკლესიის ეზოში

საქართველო დაგვილოცე ღმერთო

პ რ ი ტ ი კ ა

სერგი ლომაძე

ღია წერილი იკა (ია) ძაფაბიძეს

იკა, ჩვენ დიდი ხნის წინ გავიცანით ერთმანეთი, და ეს მრავალწლიანი ნაცნობობა, ვფიქრობ, მაძლევს იმის უფლებას, რომ ასე დიდად, პირდაპირ მოვმართო.

აი, უკვე ოც წელზე მეტია, რაც ლიტერატურაში ვმუშაობთ. თითქოს ვმეგობრობთ კიდევ. დიახ, თითქოს ვაფასებთ ერთმანეთს. ამიტომაც მიკვირს, როცა ჩემს შესახებ წერ ბევრს, – ცუდს უფრო „რიხიანად“ წერ, რატომღაც – უფრო გულსრულად, ვიდრე კარგს. არადა, რამდენჯერ დაგიდექი გვერდით, როცა ძალიან გიჭირდა! ეტყობა, უმადურობა მეტად გავრცელებული სენია, ამიტომ არაერთ ადამიანს (ვთქვათ – შენ) ცუდი უფრო ამასსოვრდება, ვიდრე კარგი.

რაც დრო გადის, უფრო და უფრო მწვავედ მაკრიტიკებ. ზოგჯერ – ფარულად (მაგალითად ასე: სტატიაში არაა ნახსენები ჩემი გვარ-სახელი, თუმცა გამჭირვალედაა მინიშნებული ჩემს შესახებ), ზოგჯერ კი – პირდაპირ, აშკარად. „ნეტა რას გადამეკიდა იკა, რომელიც ლამის მეგობრად მიმანდა-მეთქი“, – ვკითხე ერთხელ. მითხრეს: „ვერ ხვდებიო? შენ და კახა ბაციკაძე თავის პოეტურ მეტოქეებად ჩავთვალათო.“ სიმართლეს გეტყვი: ამას დიდი ხანია ვგრძნობდი, მაგრამ რადგანაც მე და კახა მამაკაცები ვართ, ხოლო შენ – ქალბატონი, არ ვაპირებთ სერიოზულად ჩაბმას, ამ ყველა გაგებით უთანასწორო და, ვიტყვოდი, „არაჯენტლმენურ“ პოეტურ პაექრობაში. მითუმეტეს, რომ ბევრად უფრო სერიოზული მეტოქეებიც გყავს, ჩვენ, სხვა ადამიანების (პოეტების) სახით. რაც შეგეხება პირადად შენ, მამაკაცებთან პაექრობას რომ შეეშვა, აჯობებს, რადგანაც, თუმცა განათლებული, შრომისმოყვარე პიროვნება ხარ, მაინც – ქალთა შორისაც ბევრმა ხელოვანმა დაგჩრდილა. დასახელება გნებავს? ახლავე – ელა გოგიჩაიშვილმა, მარიამ წიკლაურმა, ქეთევან დოლიძემ, თამარ ჯაჭვამემ, თამარ შაიშმელაშვილმა, თეა თაბაგარმა, ანი ლაშხელმა, ლია ლიქოკელმა და ზოგმა სხვამაც, ბევრის აზრით, უფრო მაღლა აზიდა თავისი პოეტური ცა. შენც არ გქონდა ცარიელი ადგილი, იმედის მომცემადაც დაიწყო, მაგრამ მერე ვიღაცამ თუ რაღაცამ დაგაბრკოლა, და დღესდღეობით არშემდგარი პოეტესა ხარ. აი, ესაა შენი ნამდვილი გაბრაზების მიზეზი, გარშემომყოფებზე. ხანდახან მეჩვენება, რომ, დიდად ამბიციურ პიროვნებას, შურმა ლამის სულ დაგაკარგვინა თავი.

კჰ, ვატყობ, ძალიან გამკაცრდა ჩემი სტატია-წერილის ტონი. არა, ქალთან, მითუმეტეს – დიდი ხნის ნაცნობთან, თანაც ისეთთან რომლის მთელ ოჯახს პატივისცემით ეპყრობი, ვთქვათ, რომლის დაცვ, მეუღლეს, ასევე შენი დიდიხნის ნაცნობებია, ასე ლაპარაკი არ შეიძლება, მაგრამ რა ვქნა? სადამდე უნდა ვითმინო, იკა, ის გაუგონარი თავხედობა და ტყუილები, რომელთაც წერილობით ავრცელებ?! არა, ასე აღარ შეიძლება, – ყველაფერს აქვს ზღვარი!

მე მადანაშაულებ ყოველივეში, მაშინ, როცა ჩემს მიერ შექმნილ (ვიმეორებ – ჩემს მიერ შექმნილ!) „ლიტერატურულ ალიანსში“, ორიათას ათ წელს, ლიდერობა რომ მომთხოვე, აი, იქიდან დაიწყო ჩვენი ნამდვილი დაპირისპირება. ჩემი და შენი გაუთავებელი ამბიციურობის გამო. არა, არც მე გამოვიყურებოდი იმ ამბებში მთლად დადებითად, მაგრამ კომპრომისებზე ხომ მაინც მოვდიოდი. გახსოვს, ალბათ, რომ ათზე მეტი წევრი ჰყავდა გაერთიანებას, და ასეთი სოლიდური პოეტური ერთობის ერთპიროვნულ მმართველობაზე ვთქვი უარი. კახა და შენ თანალიდერებად გაქციეთ, მერე კი, ასეთ

ტრიუმვირტში, შენ მოითხოვე, რომ კახაც, – ჩემი სიყრმის მეგობარი, ცნობილი „ზღვარის“ მოქმედი ლიდერი, გვერდზე გამეწია. „ჩამონათვალი ამ სამეულისა, კახათი არ უნდა იწყებოდესო,“ – შენსავე უპირატესობაზე მიმანიშნე ჩემს შექმნილ „ალიანსში“, ჩემს ჯგუფში“... როგორ, – ნამდვილი მეგობრისათვის მეღალატა?!...

ღიას, აქედან დაიწყო ყველაფერი, მერე კი, ხომ იცი, – გატეხილის გამოთელება არცთუ ადვილია... და ბევრმა სხვა პრობლემებმაც იჩინა თავი...

ვერაფრით დავივიწყე ერთი პოეტური საღამოს ფინალი: აი, დასრულდა ღონისძიება, რომელშიაც საკმაოდ ბევრი ხელოვანი ვმონაწილეობდით. თითოქს ერთი გამარჯვებისა, ამ დროს კი უცებ მიახლოვდები ბრაზით თვალეხანთებული, განრისხებული, და მკუბნები:

– ამ საღამოზე კახას გამოსვლამ ყველაფერი დაჩრდილა. რა, მისი პერსონალური შემოქმედებითი საღამო იყო?!

– ღიას, იკა, – შენ ყოველთვის რაღაც გტანჯავდა, თუ სხვა შენზე უფრო უკეთესი აღმოჩნდებოდა. მერე რა, თუ ყველა დაჩრდილა, სამაგიეროდ პოეზიამ და მუსიკამ ხომ მოიგო-მეთქი, – გავიცინე.

შენ კი სულაც არ გეცინებოდა. მერე ეს სიტყვები თქვი:

– კახა შენმა რეკლამებმა აღაზევა ასე. მას ყოველთვის განსაკუთრებულ ასპექტში რომ მოიხსენიებ, ეს მოქმედებს მსმენელზე და ამიტომაც იმარჯვებს გამუდმებით. ეგაა „ზღვარის“ ფორმულა, თუ – შენი ფორმულა, კახას ნიჭი კი შეიძლება სულაც არ იყოს გადამწყვეტი!

– მაშ შენ რატომ არ გაარეკლამე, ვთქვათ, რომელიმე შენი მეგობარი? – გკითხე მაშინვე, რადგანაც, მე და შენ, ფაქტობრივად, თანაწამყვანებიც ვიყავით იმ საღამოსი, და ასეთი რამ იქ ადვილად შეგეძლო, – რატომ არ გაუსვი ხაზი, განსაკუთრებულად, რომელიმე მეგობარი-ხელოვანის ფენომენს: ამით ხომ, ასე ვთქვათ, გაანეიტრალდით, დააბალანსდით კახას აღზევებას?

მაგრამ, ჩემო კარგო, ამ კითხვაზე პასუხი არ აღმოგაჩნდა, რამეთუ თვითონვე კარგად მოგეხეხებოდა, რომ იმ წლებში კახასთან კონკურენცია ურთულესი იყო (თუმცა, ადვილი, ეს საქმე, ახლაც არაა).

მოკლედ, შემდეგ და შემდეგ კიდევ უფრო დაიძაბა, ჩვენს შორის ურთიერთობა. აღარ დაიღია, იკა, სხვადასხვა პრობლემები, და თუმცა გარეგნულად მეც და შენც ვინარჩუნებდით კეთილისმყოფელების იერს, მაინც ვგრძნობდი, რომ ამ დამუხტულ სიტუაციას კარგი ფინალი არ ექნებოდა.

და აი, შენი (ჯერ-ჯერობით) ბოლო წიგნი, მისი ერთ-ერთი წერილი...

მაინც რა მოულოდნელი, რა მუხანათური იყო ეს შემოტევა, რა გულისდამწყვეტიც, – ჩემი პოეზია კი არ გააკრიტიკე კონკრეტულად, არამედ გააკრიტიკე ჩემს მიერ შექმნილი წიგნი იმ ადამიანზე, რომელიც უძვირფასესია მთელი თაობებისათვის; ეს, უკვე, თავდასხმა იყო არა მარტო სერგი ლომაძეზე პირადად (კარგი, თავი დავანებოთ თუნდაც იმას, რომ ჩემი იდეითა და ძალისხმევით არაერთი შემოქმედებითი ჯგუფი შექმნილა), არამედ, ისე მოხდა, რომ აქ თავდასხმის ობიექტად იქცა ასაკოვანი მოღვაწე – გულნაზ ხარაიშვილიც, რომელმაც მრავალი ათეული წელი შეაღია ქართულ კულტურაზე ზრუნვას, და რომელიც რამოდენიმე თაობას უკვალავდა (უკვალავს) გზას შემოქმედებით თუ ცხოვრებისეულ ასპარეზზე.

ჩემო იკა, გეცოდინება, რომ ქალბატონ გულნაზს სახელოვნებო და მეცნიერული შეკრება-საღამო მოუწყვია საქართველოს თითქმის ყველა კუთხეში, ხოლო ამ ღონისძიებებში მრავალი პიროვნება იღებდა მონაწილეობას. ეს იყო ზღვა-სამუშაო. აი, აგერ ახლაც, საჩხერის რაიონში ჩავიდა, სადაც ადგილობრივ სკოლას ეწოდა მისი ადრე-გარდაცვლილი პოეტი ძმის – ბეჟან ხარაიშვილის სახელი, და იქაც ღონისძიება მოაწყო ქართული კულტურის რჩეული წარმომადგენლების მონაწილეობით. გულნაზ ხარა-

იშვილი ხომ ცხრა მშვენიერი წიგნის ავტორიცაა, რედაქტორიც არის ჟურნალ „ათინათისა“ და დამფუძნებელ-თანადამფუძნებელიც რამდენიმე აკადემიის. თანაც... მიჭირს ამაზე ლაპარაკი, მაგრამ სათქმელი მაინც უნდა ითქვას, – ქალბატონი გულნაზი შვილმკვდარი დედაა, ხოლო ყველამ იცის, რომ ამაზე უფრო მძიმე ტრაგედია არ არსებობს ადამიანთა შორის... და მე, ამ დღეწამდის პიროვნებას, რომელმაც საზარელ ტრაგედიათა გაუძლო და შრომა-ბრძოლა არ შეწყვიტა, წიგნი ვუძღვენი. ამით მოვეფერე, ნაწილობრივ მაინც მოვუშუშე ჭრილობები ამ დიდ, დიდბუნებოვან ადამიანს. ხოლო თუ წიგნის ფურცლებზე, სადმე მაინც, ზედმეტი ქებაც მომივიდა, ამას, ვფიქრობ, შემინდობს მამაზეციერი... თანაც, ქალბატონ გულნაზს, მარტო მე კი არა, უამრავი პიროვნება აღიარებს, მათ შორის – რჩეული პიროვნებანიც... და საერთოდ, – მწამს, რომ, ამ წიგნის საქმეში, კაცის და ღმერთის წინაშე მართალი ვარ!..

იკა, შენგან შეიძლება ბევრ რამეს ველოდი, მაგრამ ასეთ შეცდომას კი – არა. პოეტისათვის თანდაყოლილი გრძნობით ხომ მაინც უნდა გეგრძნო, რომ ხელი არ მოგეკიდა ჩემი ამ წიგნისა და კონკრეტულად გულნაზ ხარაიშვილის კრიტიკისათვის რამეთუ, როგორც საზოგადო მოღვაწეს და პიროვნებას, შენ მას ვერ შესწვდები (მახსოვს, რომ საზოგადო მოღვაწეობაზედაც არაერთხელ გამოგითქვამს მკვეთრი პრეტენზია). ქალბატონ გულნაზთან შენნაირებს ხელი არ აქვთ. თქვენ წარმოიდგინეთ ორ აბსოლუტურად განსხვავებულ სიმაღლეს, და იგი შენზე უამრავჯერ მეტია ჯერ-ჯერობით მაინც. იკა, მარტო შენ კი არა, გულნაზ ხარაიშვილი მთელს ჩვენს თაობას (ჩვენს შემდგომ თაობებსაც) მასწავლებლად ერგება. თვითონ ის და მისი ხნის ადამიანები მაშინაც მოღვაწეობდნენ, როცა ჩვენნაირნი ჯერ კიდევ საბავშვო ბაღში ერთობოდნენ, მაგრამ, როგორც ჩანს, უფროსი, მიავიწყდა მავანსა და მავანს. ვიღაცები უკვე სრულიად უთავბოლოდ, აღვირახსნილად აკრიტიკებენ ყველას და ყველაფერს, თვითონაც აღარ იციან, თუ რას მიედ-მოედებიან. ხოლო ეს ტაკიმასხრობა სამართლიანობისათვის ბრძოლა ჰგონიათ! მაოგნებს მათი უკუღმართი განსჯა!..

იკა, დამერწმუნე, შენი ბოლო წიგნი არის ყველაზე უფრო ცარიელი ნაშრომი შენსავე შემოქმედებაში. სკანდალი გინდა? – ეს სხვა საქმეა, მაგრამ მაღალი აზროვნებისაგან კი ეგ წიგნი შორსაა. მახსოვს, უნიჭო ადამიანი რომ გიწოდეს. მაშინ აღფშოთდი. ახლა კ... ახლა აღარ ვიცი, თუ რა ვიფიქრო.

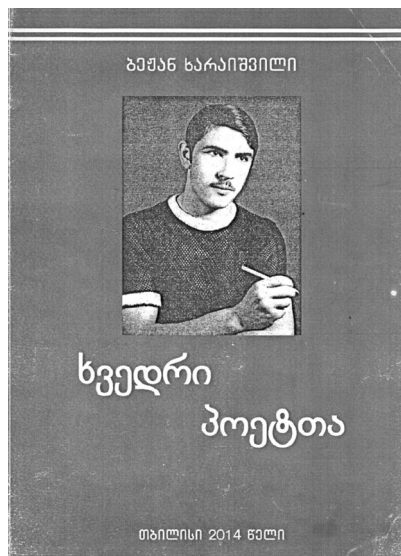
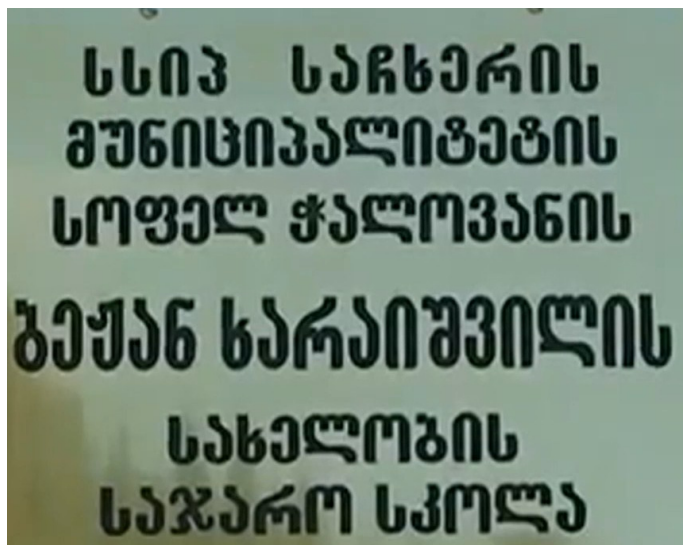
არა, მე მაინც ვერ გაგიმეტებ იმისათვის, რომ პოეტს „უნიჭო“ გიწოდო.

დანარჩენი კი თვითონ განსაჯე...

შენი საქმისა შენ იცი...

P.S. მესმის, რომ ჟურნალი „ათინათი“ არაა განკუთვნილი ასეთი მწვავე სტატიებისათვის, მაგრამ, ვფიქრობ, – ამ წერილის დაბეჭდვა აუცილებლობაა. სამაგიეროდ, ერთ პირობას ვდებ: შევეცდები, მომვალში ყოველთვის აგარიდო თავი წერილში გადმოცემულ თემასთან დაკავშირებულ პოლემიკაში ჩაბმას...

**საჩხერის რაიონის სოფ. ჭალოვანის საშ. სკოლას
პოეტ ბექან ხარაიშვილის სახელი მიენიჭა**

დავით ტიგინაშვილი

ბექან ხარაიშვილს

შენზე ამბობენ გარდაიცვალაო. რამდენს იტყუება ეს ხალხი. ნეტავ თუ იციან, რას ნიშნავს გარდაცვალება, ეს ხომ სულის უსაზღვრო ზეიმიია... ხოდა, რამდენი ხანია შენი ლამაზი სული იქ... იმ ისასრულო პოეზიის და სიყვარულის გალაქტიკაში არწივივით დაფრინავს. რა ბედნიერებაა პოეზიით დახუნძული ღრუბლები, პირველს შენ გეფერებიან და შენ გითანხმებენ თუ დღეს, ხვალ, ზეგ ვის დაატყდნენ თავს ამ ცოდვილ დედამიწაზე. ვინ ააწიოკონ, ვინ ააღრიადონ, პოეზიის და სიყვარულის ცრემლებით... რა ბედნიერებაა, რომ შენ ხელაგ ყველაფერს ამას, შენ თვითონა ხარ მონაწილე ამ უსასრულო გალაქტიკური პროცესების. ხელაგ უფლის გამობრძანებას ანგელოზებთან ერთად, მის განრისხებას თუ სიხარულს.

რაო ბექან, რას ამბობენ ღმერთის საუფლოში დედამიწიელებზე... ამ ცოდვით სავეს ხალხზე. გარდაიცვალაო! ვაი, რა ბედნიერებაა!.. ეხლა მოკარი თვალი ღრუბლებს, შენს სურათს დავეურბდი და ოი, საოცრებავ! თვალებმა მიაჭედეს შენი ლამაზი სახე გაკრიადლებულ ზეცას თუ შენ თვითონ გამომეცხადე?! ასე ხშირად ხდება ხოლმე ჩემს ცხოვრებაში, ნამეტნავად მაშინ, როცა კარგ ადამიანზე ვწერ პატარა მოკრძალებულ სიტყვას. ბიჭო, რა მშვენიერი ხარ. ნუთუ ყველა ნაღდი პოეტი ასე ლამაზად გამოიყურება მაგ ღვთიურ სამყაროში? დილა მშვიდობისა ძმაო! ჩვენს შეხვედრას და გაცნობას გაუმარჯოს. რა ხდება მანდ, პოეზიის სამყაროში, მე ვხედავ, როგორ მიაწერე ცაზე შენი დიდებული, ლამაზი, ახალი ლექსი. ნეტარება შენ, რა ფურცლების ტრიალი დაგჭირდება, დაბეჭვდა თუ სტამბებში ხეტიადი. როგორ არიან ჩვენი მგოსნები? შოთა, ილია, აკაკი, ვაჟა, გალაქტიონი... გოგლა, მუხრანი და ყველა... ყველა... ჩვენი სამო და სადაქალო ქართული პოეზიიდან. ისევ ომი აქვთ პირველობისთვის (როგორც ქართველებს გვჩვენია) თუ პოეზიის და სიყვარულის სურნელებით ჩამომთვრალები ერთმანეთს გულში ეხუტებიან... მე ვხედავ ცისკრის ვარსკვლავზე მაგათ დამშვიდებულ სახეებს... ვაი, როგორ შეცვლილან, რა ლამაზები არიან ეგ დალოცვილები... ნეტა ჩემი თვალით შეგახედათ. როგორ არის შენი პირველი სიყვარული – ლელა! როგორ გამოიყურება მაგ ღვთიური სამოთხიდან...

იღვებს ცაზე, როგორც ფურცლებზე,
ხელგაკვრით დაწერს შენს სახელს ელევა,
მე იანვარში დავბადებულვარ
და გაზაფხულზე მოგვედები, ლელავ!..

რას შვრება შენი გადასახელიდან ბეწინას წისკვილი, ისევ ხმაურობს არაგვის ქვებთან და ტალღებთან?.. რა ხდება ხევსურეთის მთებში, რაო, რას ამბობენ მანდ, ლომები... როდის იფიქრებს ეს ხალხი მთაზე და მის მომავალზე. ისევ ბობოქრობს ჩემი დიდი პაპა – ვაჟა!!! ჰაი დედასა, ლომო!!!!... აგისრულდა ნატვრა, როგორც ლექსში გაქვს...

ანდა ვაჟაის მთაში ჩამმარხა,
ხმელი წიფლისთვის სანედლო ფესვად
ო, როგორ მინდა შორენა გერქვას
ცერზე წითელი მიმინო გესვას!

დაისვი, ძმაო, ბოლო-ბოლო ცერზე წითელი მიმინო?! ნეტაი შენ!.. ისევ დინჯად ლოკავენ ძირულას ტალღებს რუხი კამეჩები?! ნეტარება შენ... დროზე არ ფიქრობ, დრო ფეხზე გკიდია... მიდი, იფრინე, ინავარდე, ძმაო, მაგ ფოლადისფერ ღრუბლებში. ღმერთმა უწყის ვის მოხვდება შენი ლამაზი მზერა პოეზიის, არწივთა საუფლოდან. ვის აადრიალებს და ამაღამ ვის დაუფრთხობს ძილს შენი დაფეთებული სახე... რა ხდება მანდ, მთვარით მონამგლურ სიმინდებში. თვალთა საჭრეთელით სიყვარულმა ამოგჭრა გულზე, შენი სიყვარულზე ცოცხალი ასოები?! გენაცვააალევე!!!!... ვაი, რა მართალი სიტყვებია:

გული სამარეშიც იმზიანებს,
გული სამარეშიც ამღერდება –
ჩვენში ასე იცის მზემ ამოსვლა,
ჩვენში ასე იცის გათენება!..

ნეტავ, როდის, როგორ ამოდის მზე მანდ, საუფლოში. როდის, როგორ თენდება... რა ბედნიერებაა ყოფნა მანდ მარადიულ მზიანეთში... სასაცილოები ვართ არა, დედამიწიელები ზეციდან საყურებლად. კიდევ კარგი ჩვენ ნაღდი პოეტები ხანდახან მაინც შევავლებთ ხოლმე თქვენს საუფლოს თვალს, თორემ რა გაუძლებდა ამ ტანჯულ ცხოვრებას. ხედავ, რა ბიჭი გაიზარდა შენი ვაჟკაცი - ლაშა! ნაღდი ქართველია, მაგას ვენაცვალე! იამაყე საქართველოვ! როგორ არის ჩემი გელა სხირტლაძე... ლომი!.. ჩემი გულნაზ ხარაიშვილის ვაჟკაცი. მაგას შემოეველოს ჩემი სიცოცხლე!.. მოდის, ჩვენი ძველებური, რქაწითელის ღვთიური სურნელება. სამოთხემდე... ჩვენი დანთებული სანთლები და დაღვრილი ცრემლები, გოდება, აღწევს მაგ ღვთიურ სამოთხემდე?!.. აი ახლაც, ეს ღვთიური ღვინო გადავადვარე ამ წვრილს, რომ უფრო გემრიელად და ტკბილად შეიგრძნო ჩემი გულისა და სისხლის სურნელება!.. უფალი, სანთელი, ადამიანი, ცრემლი, ღვინო. ნეტარება თქვენ მაგ ღვთიურ სამოთხეში! ნეტარება თქვენ, რომ დედამიწაზე საწამებლად და სალოცავად დატოვეთ საქვეყნოდ აღიარებული, ცნობილი ქართველი პოეტი ქალი, მე ვიტყვოდი აკროსტიხების დიდოსტატი, სიკეთითა და სიყვარულით სავსე ნამდვილი „პოეზიის დედოფალი“ გულნაზ ხარაიშვილი! ეს ქალი ნამდვილ საოცრებებს ახდენს, როგორც პოეზიაში ასევე ადამიანურ, თბილ ურთიერთობებში. აი, რას ნიშნავს თქვენი მადლიანი ლოცვა ზეციური საქართველოდან. იამაყე საქართველოვ ხარაიშვილებით!

შენი ლექსი ვაჟას სისხლით
გადაუვლის მრავალ მზე-ჟამს...
ათინათის სიყვარული
ხარაიშვილ – მგოსან – ბეჟანს!

თამარ ჯაჭვადე

ბექან ხარაიშვილის საუფლოში

16 სექტემბერია. სწავლა დაიწყო სკოლებში. ვინ არის, სკოლა რომ არ ახსოვდეს... მოსწავლეობა, ყველაზე ბედნიერი და უდარდელი ხანა...

პირველი დღე და პირველი გაკვეთილი...

დღესაც პირველი დღეა და რაღაც არის ამ პირველობაში განუმეორებელი, რომელიც დიდხანს ეხსომება ძალიან ბევრს... განსაკუთრებით ერთი პატარა ხეობის სკოლაში, სადაც ამ დღეს სტუმრებს ელიან დედაქალაქიდან, თანაც როგორ სტუმრებს, თანაც რა მიზეზით!

და დგანან პატარები, ელიან მოთმინებით, ელიან საათობით...

და როდესაც უკვე წყდება მოთმინების ძაფი, ივსება მოლოდინის ფიალა... მოდიან! მოდიან შორი გზით დაღლილი მგზავრები, დაღლილნი, მაგრამ რაღაცით ბედნიერნი...

და მერე შეხვედრა სტუმარ-მასპინძელთა. იმერული სტუმართმოყვარეობის უმაღლესი ზომა, სიხარული, ღიმილი და ძალიან დიდი ტკივილი, სიამაყიანი ტკივილი... ამ ტკივილს პოეტის სახელი ჰქვია. 30 წლის წინათ, 30 წლის ასაკში გარდაცვლილი ბექან ხარაიშვილის სახელი ჰქვია...

ხეობა – მთების გაღავანშია ჩასმული, ამ მთების ნაჟურით, მათი ფეხების ნაბანი და ნაკურთხი წყლით წარმოქმნილი მდინარე – ძირულა, უკვდავების წყაროდ რომ მოედინება, ტკბილად მოლიკლიკებს და მი-მოიკლაკნება ბაღნარად ქცეული მიდამოს გულში. ვინ იცის, აქ რამდენ პატარას უცვლქია, ამ მდინარის წყალივით რომ გამოჰყოლია კალაპოტს და “შორს წასულან მისი გზები” ეს მირზა გელოვანის სიტყვები რამ გამახსენა? ადრე წასული და იმქვეყნად ადრეულ ასაკში გარდასული, ლექსად ამღერებული სული რაღამ ააწვრიალა?! “ზოგი იცოცხლებს ლაღად და დიდხანს”, “ზოგის სიცოცხლე სველ ასანთსა ჰგავს” ხმაურობენ გონებაში სხვადასხვა პროექტების ამონაკენსები და მოდის ლექსი, ვით ნიაღვარი... აქ ხომ უღექსოდ ალბათ ერთი ფოთოლიც ვერ ძღვება, აქ ხომ უღექსოდ და უსიმღეროდ სიოც არა ჰქრის და ძირულას შეხვიც არ ეფერება თავისივე გულში სირინოზებით მოლივლივე პატარა თევზებს. აქ ხომ მთებში ჩაძირული სული პირდაპირი გზით ზეცისაკენ მიეშურება, თითქოს ბუნება კარნახობს ოცნებას ცისკენ სამზერ-საფრენად...

სოფელი ჭალოვანი, საჯარო სკოლა, უმშვენიერესი შენობა, თანამედროვე დიდი ქალაქები რომ ინატრებენ, ისეთი ცინცხალი, კეთილმოწყობილი, სუფთა და კოპწია... და სტუმართმოყვარეობის და სიკეთის კიდევ ერთი დასტური, დიდი შენობის კარნიზებზე აუარებელი მერცხლის ბუდეები...

და შემოგანათებს სკოლის შესასვლელზე ოქროსფერი დაფა წარწერით: “ბექან ხარაიშვილის სახელობის ჭალოვანის საჯარო სკოლა”... ოქროსფერი, თუ ოქროს ასოები! ჟრუანტელად რომ დაუგლის სხეულსა და სულს... პროექტის სახელის მინიჭება მშობლიური სკოლისათვის, იმ სკოლისათვის, რომლის კედლებშიც სულ ცოტა ხნის წინ ცელქობდა ერთი პატარა, ერთი უცნაური, სულით და სხეულით ღამაზი ბიჭი. ბიჭი, რომელმაც ჯერ თავისი პატარა სოფლის სახელი შორს წაიღო და მერე ამ პატარა სოფელში ჩამოიყვანა ქართული მწერლობის კლასიკოსი, თავისი დიდი მასწავლებელი, საერთოდ შემოქმედ თაობათა აღმზრდელი – რევაზ მიშველაძე. საქართველოს მწერალთა კავშირის თავმჯდომარე და წლების მანძილზე ქართული მწერლობის ქომაგი, უხმლო მებრძოლი და ამორძალი – მაყვალა გონაშვილი, მუსიკოსები, მომღერლები, პროეტები, მეგობრები, თანაკლასელები, თანაკურსელები.

ამ უღამაზეს, უმშვენიერეს სამყაროში თვალი და გული თავისთავად ეძებდა გალაკტიონის ოცნებას “სადმე ყრუ ადგილს დავესახლები, სხვა საუკუნის მგზავრი გვიანი, სადაც იქნება ცოფი ნაკლები და უფრო ნაკლებ ადამიანი”. ეძებდა თვალი იმ მყუდრო ადგილს, სადაც ცივილიზაციით დაღლილი გული მცირე ხნით მაინც განისვენებდა და მოიდრეკდა თავს. ეს ყველას გულში ჩუმად გაეღვებოდა ოცნება ბატონმა რევაზ მიშველაძემ გაახშიანა და ინატრა ხმამაღლა, ყველას გასაგონად; ინატრა სადმე, ახლო-მახლო, პოეზიის პატარა ქოხი. რა თბილად მოეფერა პროზის რაინდი სკოლას და სოფელს, მოსწავლესა და მასწავლებელს, დიდსა და პატარას...

სკოლას სახელდების დღე მიულოცა, როგორც ქალბატონმა გულნაზ ხარაიშვილმა უწოდა, პოეზიის დედოფალმა – მაყვალა გონაშვილმა, მან აღნიშნა, რომ ბექან ხარაიშვილი

ლი მისი თაობელი და უნივერსიტეტელი მეგობარი იყო... გაიხსენა ბეჟანის ძარღვიანი და ჯიშინი ლექსის სტრიქონები.

სკოლისათვის ბეჟან ხარაიშვილის სახელის მინიჭება ყველაზე მეტად დეპუტატის დავით შუბითიძის დამსახურებაა, რისთვისაც მან დიდი მადლობა მიიღო პოეტის დის, ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის მეცნიერებათა მრავალპროფილიანი საერთაშორისო აკადემიის პრეზიდენტის – გულნაზ ხარაიშვილისაგან.

შორიახლოს მდგარი, ბეჟანის ნათესავები, ახლობლები სიხარულის ცრემლს ვერ იკავებდნენ, დიდმა გრძნობამ; სიამაყემ და ტკივილმა ერთიანად დაადუმა ყველა. სამაგიეროდ ყველას მაგიერ პოეტის ძმისშვილი, აკადემიის პატარა წევრი, ნიჭიერი და ღირსეული შთამომავალი დიდი პოეტისა – გვანცა ხარაიშვილი შეეცდებოდა თავის სახელოვან წინაპარს. “ყველაზე მეტად ბეჟანის შენ ჰგავხარ”-ო – საამაყოდ დარჩენია გვანცა ხარაიშვილს ახლობელთაგან თქმული ეს სიტყვები.

სახელების სადამო კიდევ ერთხელ დაამშვენეს ჯგუფ “ზღვარის” წევრებმა, როგორც აკადემიის დედა, ქალბატონი გულნაზი უწოდებს; “ჩემი ბიჭები”- ეს ბიჭები დღესაც მოწოდების სიმადლეზე იდგნენ. სერგი ლომიძემ ამჯერად ჩვეულებას უღალატა და თავისი საუცხოო ლექსი წაიკითხა, ბეჟანისადმი მიძღვნილი. კახა ბაციკაძემ უკვე შედევრად ქცეული საკუთარი ლექს-სიმღერით დაატკბო მსმენელი.

შთამბეჭდავი და ცრემლისმომგვრელი იყო და-ძმა ხარაიშვილების პედაგოგთა გამოსვლები, მათი მოგონებები ნიჭიერი და მოუსვენარი და-ძმის შესახებ.

ღია ცისქვეშ მოწყობილი სცენიდან რამდენჯერმე გაისმა ადრე წასული პოეტის საოცარი სტრიქონები, არა მარტო პოეტთა და მეგობართა, არამედ მოსწავლეთა, პოეტის ახლო ნათესავთა მიერ წაკითხული.

ბეჟან ხარაიშვილის ლექსზე შექმნილი სიმღერა გააჟღერა შემოქმედებითი ჯგუფის – “ლომისი”-ს სოლისტმა შალვა ილურიძემ.

სიმღერა არც რესპუბლიკის დამსახურებულ არტისტს მანონ ყუბანეიშვილს დაუშურებია ამ ლამაზი სადამოსთვის, მისი ხმის ექომაც დაიარა ხეობის მყუდროება.

ყველაზე შთამბეჭდავი და გულის ამანუყებელი ბეჟან ხარაიშვილის თანაკურსელთა გამოსვლები გახდა. მაშინდელი პატარა გოგო-ბიჭები, ბეჟანის თანატოლები, ახლა უკვე ხანდაზმული და შემოქმედების და ცხოვრების გზაზე წარმატებული ადამიანები, იგონებენ არა მარტო თანაკურსელსა და მეგობარს, არამედ საკუთარ ახალგაზრდობას. იგონებენ, როგორ უყვარდათ და როგორი მეგობრობა და თანადგომა იცოდა იმ თაობამ.

ბეჟანი გაიხსენა (თუმცა არასოდეს დავიწყებია) ლევან ბაბუხაიძემ, ვინაც ერთხელ უკვე უკვდავყო მეგობრის სახელი და საკუთარი ხარჯებით გამოსცა ადრე წასული მეგობრის ლექსების პირველი კრებული “სადღევრძელო”, რომელიც აქამდე ერთადერთიც იყო.

ციცო..... თავისი საქმიანი სიტყვა უთხრა მეგობრის ხსოვნას. მან საკუთარ უმაღლეს სასწავლებელში სწავლის გაგრძელების მსურველ ახალგაზრდებს პირობა მისცა, ვინც ამ პატარა სოფლის, ბეჟან ხარაიშვილის სახელობის საჯარო სკოლიდან გადაწყვეტდა მის დაქვემდებარებულ სასწავლებელში სწავლის გაგრძელებას, ყველას ექნებოდა 10%-იანი და მეტი ფასდაკლება, სწავლის გადასახადზე.

და ბოლოს მაინც ამ საოცარი სადამოს წამყვანის, პოეტის დის, გულნაზი ხარაიშვილის თვალებში გაელვებული ცრემლის წვეთი გახდა, ემოციურად დატვირთული და დიდი სიყვარულისა და მოგონებების დამტვეი სადამოს უკანასკნელი ლოგიკური წერტილი თუ ბოლო აკორდი. ეს ცრემლის წვეთი იყო ტკივილისა და სიამაყის, მწუხარებისა და სიხარულის საოცარი ნაზავი... ძმის ხსოვნის დარდი და მშობლიური ხეობასავით მწვანით მოსილი, წიგნადქცეული, პოეტის ოცნებების გამზეურებით მოგვრილი სიხარული.

ხეობის სიმწვანეში და ადრეულ სიმყუდროვეში თუ დღევანდელ ჟრიაშულში ჩაძირული ძირულას ნაპირებზე ნელა-ნელა დაემვა ბინდი. ნელ-ნელა მოიპარებოდა ერთი საოცარი დღის დასასრული, დღისა, რომლის დამთავრების სურვილი თითქმის არავის ჰქონდა, მიუხედავად დაღლილობისა, მიუხედავად იმისა, რომ ყველამ თქვა თავისი წილი სათქმელი, ყველა თავისებურად მიეფერა ადრე წასული და კიდევ ერთი ჭაბუკად დარჩენილი პოეტის ხსოვნას. კიდევ ერთხელ გამოხატა დამსწრე საზოგადოებამ მადლიერების გრძნობა, მათ მიმართ, ვინც უკვდავყო პოეტის სახელი და საკუთარ სკოლას დაუბრუნა მის გულში გაზრდილი ერთი პატარა ბიჭი, დღეს უკვე დიდი პოეტი და მისაბაძი, სახელოვანი ქართველი.

სოფელ ჭალოვანის მადლიან მიწაზე დარჩნენ ბეჟან ხარაიშივილის შვილის, ერთი კარგი ქართველი ვაჟკაცის – ლაშას უღამაზესი შვილები. ისინი დადიან, როგორც სახელოვანი კაცის ფიზიკური არსებობის, მისი სიცოცხლის გაგრძელებანი. რაც შეეხება სულიერ არსებობას, მას, მისივე სახელობის სკოლის ბიბლიოთეკის თაროზე დავანებული ბეჟან ხარაიშივილის წიგნი “ხვედრი პოეტთა” განაგრძობს და ეტყვის შთამომავლობას, როგორ წავიდა ამ პატარა ხეობიდან ძირულას წყალივით დაუდევარი და მოუსვენარი პატარა ბიჭი, როგორ ჩაატია დიდი ცხოვრება თავის 30 წელიწადში... და მერე, კიდევ 30 წლის შემდეგ როგორ დაუბრუნდა თავის მშობლიურ ხეობას ლექსად და წიგნად, ხსოვნად და სიყვარულად, კაცურკაცობის ძეგლად და იმედად სიყვარულის გადარჩენისა.

ვტოვებთ ხეობას, ვტოვებთ ამ ლამაზ სამყაროს და სოფლის განაპირას, იმერეთის სტუმართმოყვარეობის სიმბოლოდ ქცეული, ფართოდ გაშლილი სუფრა გველოდება. გვიღიმიან შოთი პურები და იმერული კაცის გულივით სუფთა, გამჭვირვალე და კამკამა ღვინო, რათა არდავიწყებული კაცი ერთხელ კიდევ ვახსენოთ, ქართულად, ღვინოში ჩაწებული პური.

და თითქოს ესმის ყურთასმენას, და თითქოს ვხედავთ, იქ, მაღლა, ცათა სასუფეველში, ნანა სხირტლაძის ხელთქმნილ გობელენზე გამოსახულივით ყანწით ხელში მდგარი ბეჟანი, ისევ ისე დგას, დგას და იღიმება. იღიმება და ილოცება იმავე ყანწით. ღოცავს მომავალს, საქართველოს, შთამომავლობას, სამეგობროს და სანათესაოს... და იქიდანაც თითქოს ივედრება: “გულზე არ დამადო ხელი, მტკივა...” ჩვენ კი სწორედ მის გულზე და მაჯაზე გვიდევს ხელი, რადგან პოეტის გულისცემა სამშობლოს გულისცემაა და მისი მაჯა, მღუღარე სისხლის მოძრაობა, მომავალია მისივე და ჩვენივე სამშობლოსი. ის ტკივილიც, ზოგჯერ აუტანელი და მწარე ტკივილი უცილობელი თანამგზავრია პოეტური სული-სათვის, შემოქმედისათვის, რადგან უტკივილოდ სიყვარული სიძვა და ლექსი ბოღვა იქნება მხოლოდ. სამშობლოს სიყვარულიც ხომ ასეთი ტკბილ-მწარე ტვირთია, ტვირთი, რომელსაც მხოლოდ რჩეულები ეზიდებიან.

ასეთი რჩეული იყო ბეჟან ხარაიშივილი, ადრე წასული კაცი და ლექსებად დარჩენილი სული. ხშირად ამბობენ პოეტი ღვთის კაცია, პოეტის ენით, პოეზიის ხმაზე თავად უფალი საუბრობს-ო. პოეტის სისხლი ალბათ სამშობლოს ჭრილობაზე წასაცხები მაღამოა, ჟამიდან ჟამზე ეს სისხლი სწორედ მაღამოსავით უნდა წაეცხოს მიწის ჭრილობებს. როგორც ანა იმედიძე ამბობს: “სამშობლოს არ ირჩევენ, სამშობლო ირჩევს.” მართლაც სამშობლო ირჩევს საკუთარ ჭრილობებზე მაღამოდ წასაფენ შვილებს. და ისევ ბეჟან ხარაიშივილის სიტყვებით დავამთავრებ, ადამიანის წასვლის შემდეგ, უკვე ხსოვნადქცეული, დიდი და მარადიული, “სიყვარული იწყებოდა ასე”!

სერგი ლომაძე

დაუშვიწყარი დღე სოფელ ჭალოვანში (ძირულას ხეობის მარგალიტი)

ბეჟან ხარაიშივილის ფენომენი ნელ-ნელა უფრო და უფრო განათდა, ამაღლდა, ლამის თვალშეუდგამ მწვერვალად იქცა. აბა ვინ წარმოიდგენდა, რომ ოთხმოციან წლებში დაღუპული ოცდათი წლის პოეტი, რომელსაც იმხანად თითოთროლა ლექსი თუ ჰქონდა გამოქვეყნებული და ასე გაუკვდავდებოდა. არადა, ასე მოხდა. მისმა მეგობარ-ახლობლებმა, ღევან ბაბუხაძის მთავარსარდლობით, და პოეტის დამ – ასევე პოეტმა გულნაზ ხარაიშივილმა, ყველაფერი გააკეთეს იმისათვის, რომ „ჭალოვანის მარგალიტის“ შემოქმედება არ დაკარგულიყო.

აკი არც დაიკარგა?

და ოცდამეერთე საუკუნის ათიან წლებში ახალი ძალით დაიქუხა ადრეწასული პოეტის ხმამ, – გამოვიდა მისი ახალი წიგნი, სადაც გაერთიანდა ლექსები და პროზა, ხოლო საჩხერის რაიონის სოფელ ჭალოვანის იმ სკოლას, სადაც უკვე ლეგენდადქცეული პოეტი სწავლობდა, მისივე სახელი ეწოდა. იქაური დეპუტატის – დავით შუბითიძისა და იქაურ მცხოვრებთა, პედაგოგთა საერთო აზრით, სურვილით, ასე ნელ-ნელა მაღლდება მართალი საქმე კაცი-პოეზიის უკვდავებისა.

პოეზია ხომ ყველაფერია, მთელი სამყაროა; უმაღლეს ოცნებად ქცეული, ასეთ ოცნებაშივე აზიდული ზმანებისეული ფერადი ბროლია, სიმბოლო რაიმე, მწვერვალი აბსოლუტური; რაღაცა კიდევ უფრო მეტი... და აი, სწორედ პოეზიის ერთ-ერთი ქურუმის დღე იყო, ჭალოვანში, თხუთმეტ სექტემბერს. ამიტომაც დაიძრა კულტურის ნაღები საზოგადოება. რაღა ათენის ანტიკური სკოლა და რაღა ჩვენი საკრებულო იმ მინი-ავტობუსში, რომელშიაც ვისხედით: პოეტები, პროზაიკოსები, მუსიკოსები, მხატვარ-მოქანდაკეები, მეცნიერ-ფილოსოფოსები, ერთ-ერთი უნივერსიტეტის რექტორი მეუღლითურთ, ორი აკადემიის პრეზიდენტები – ბატონი ნუგზარ ნადარაია და ჩვენი ძვირფასი გულნაზი. მწერალთა კავშირის თავჯდომარე, ბატონ რეზო მიშველაძე და პოეზიის დედოფალი – მაყვალა გონაშვილი. სწორედ ეს ორნი იყვნენ სული და გული მთელი ამ კრებულისა. სწორედ ისინი დირიჟორობდნენ მთელს ამ საზეიმო სვლას დასავლეთისაკენ. საზეიმო შეხვედრა-საღამოზე („საღამომ“ აქ, რაღა თქმა უნდა, პირობითი სიტყვაა. ღონისძიება ცხელი შუადღით დაიწყო, თითქმის ზუსტად დათქმულ დროს) ხოლო გულნაზი წამყვანი იყო ამ ღონისძიებისა... მაგრამ სანამ ეს მოხდებოდა, მანამდე გადაგვეთეთ აღმოსავლეთი, შევერიეთ დასავლეთს, ხოლო მერე განვლეთ მდინარე ძირულას ზღაპრული ხეობა, რომელიც თავისთავად პოეზიაა. აფსუსი იქნებოდა და აფსურდი, ამ ხეობას დიდი პოეტი რომ არ ებოძებინა ჩვენი ქვეყნისათვის. აკი ასეც მოხდა. თანაც – ერთი კი არა, ორი ჭეშმარიტი პოეტი უბოძა არცთუ დიდმა სოფელმა ჭალოვანმა მშობლიურ კულტურას.

აი ის სახლი, სადაც ხარაიშივითა პოეტური ოჯახი ცხოვრობდა (ის დღესაც მათი სახლია), სკოლა მერეა აშენებული, ბიძინა ივანიშვილის ძალისხმევით. ეზოში დაგვხვდა სკოლის ხელმძღვანელობა, ასევე – პედაგოგები და მოწაფეები. განწყობა – დიდებული. დავსხედით ჩვენთვის განკუთვნილ ადგილებზე და დაიწყო შეხვედრა. ერთმანეთს ენაცვლებოდნენ გამომსვლელები, როგორც სტუმრები, ასევე დამხვდურნი (მასპინძელნი) სკოლის დირექტორიც, პედაგოგებიც აქტიურად იღებდნენ მონაწილეობას ღონისძიებაში. საერთოდ, ძალიან თბილი შეხვედრა იყო, იმდენად თბილი, რომ ბატონმა რეზომ იქაურებს სთხოვა: ეგებ ერთი ქოხი დამითმით სადმე, ამ ხეობაში, რომ აქ, თქვენს შორის დავსახლდე სამუდამოდ. აქვე აუცილებლად უნდა აღვნიშნო, რომ ზეიმს ესწრებოდა იქაური მთავარი სასულიერო პირიც – სანდომიანი ახალგაზრდა, რომელიც ფილოსოფიური სიღინჯითა და ვერდაფარული სიხარულით აკვირდებოდა ამ დიდ სტუმარიანობას იმერეთში.

ეს ის დღე იყო, ის შეხვედრა, რომელსაც „ზღვარი“ ვერაფრით დააკლდებოდა. ჩვენი შემოქმედებითი ჯგუფი აქაც, როგორც ხშირად ხდება ხოლმე, ლიდერებმა – მე და კახა ბაციკაძემ წარვადგინეთ; კახამ, როგორც ყოველთვის, იმ დღესაც ისახელა თავი.

არ შემიძლია აღვნიშნავი დავტოვო ერთი გარემოებაც, – ხარაიშივითა ცნობილ გვარს, ბეჟანისა და გულნაზის გარდა, ბოლო დროს, კიდევ ერთი პოეტი გამოერია – გვანცა ხარაიშივილი, რომელსაც ყველა დიდ მომავალს უწინასწარმეტყველებს. რაღა თქმა უნდა, ზეიმს ესწრებოდ გვანცაც, მისი ოჯახით. ასე რომ, მე და კახამ, როგორც იქნა, მოვახერხეთ ქალბატონი გულნაზისა და ჩვენს მიერ „აღმმოჩენილი“ მომავალი ვარსკვლავის ოჯახის გაცნობა: დიას, თუ ხარაიშივითა შეუპოვარ ხასიათს გავისხენებთ, მივხვდებით, რომ გვანცა აუცილებლად მიადწევს დიდ წარმატებას.

ძირულას ხეობაში ქეიფი – ესაა საოცრად ლამაზი ახდენილი სიზმარი. დასავლური სტუმარ-მასპინძელობა ხომ ცნობილია, და ღონისძიების შემდეგ, აი, სწორედ იქ გაგვიშალეს სუფრა, ერთ-ერთ სახელგანთქმულ საქეიფო ადგილას. უნდა ვადიარო: პირადად მე, უკეთესი დრო, იქნებ, სხვაგან არსად მიტარებია.

მერე კი ის იყო, რომ საღამო შემოიპარა იმერეთის მთებში, მთელს ხეობაში. სივრცე, მთელი ის საოცრად ჯანსაღი გარემო, ჰაერი, აივსო ღამის შეგონებით, და ჩვენ დავტოვეთ დიდი პოეტის კუთხე-კუნჭული, მისი მშობლიური ხეობა. ვბრუნდებოდით თბილისში, მაგრამ ფიქრით ისევ იქ ვიყავით, იქ, იმ სივრცეში, რომელმაც ბეჟან ხარაიშივილის სუფთა გული და მისი დღესაც ჯერ კიდევ ჯეროვნად შეუსწავლელ-ჩაუწვდომელი ფენომენი წარმოშვა...

გუყურებდი ბატონ ნუგზარ ნადარაიას და ამ დიდ ადამიანს სიხარულის სხივი დასთამაშებდა სახეზე. ეს ბუნებრივიც იყო რადგან კოლეგის, გულნაზ ხარაიშივილის ხეობაში მისი ძმის აღზევების მომსწრე გახდა.

გულნაზი ხარაიშვილი

ამის ნაკვალავი

1983 წლის 27 დეკემბერს, თბილისის საავადმყოფოში, სიცოცხლის წუთები ითვლებოდა. დედამიწაზე ვერდატეული სული უერთდებოდა ზეცას, გული? ... გულს არაფერი აშფოთებდა, აღარც სტკიოდა და აღარც უხაროდა. “გულთან არ დამადლოთ ხელი, მტკივა, მტკივა და დანადმული ვარ მკერდზე ძარღვებით.” ამბობდა პოეტი სიცოცხლეში და იმწამსვე შეუძახებდა ფიქრებს: “გული სამარეშიც ამღერდება”.

ოცდაათი წელი იცოცხლა ტკივილებით დამძიმებულმა პოეტმა. მას შემდეგ, რაც ზეცის ბინადრებთან დაიდო ბინა, კიდევ ოცდაათი წელი გავიდა... პოეტი ბეჟან ხარაიშვილი უკვე სამოცი წლის გახდებოდა.

ბეჟან ხარაიშვილის იუბილე, ჯუმბერ ლეკავას სახელობის მრავალპროფილიანმა საერთაშორისო აკადემიამ აღნიშნა თბილისის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში, სადაც აკადემიის წევრებს გარდა შეიკრიბნენ პოეტის ძველი მეგობრები, ახლობლები და საერთოდ პოეზიის თაყვანისმცემლები. ისინი საუბრობდნენ ბეჟან ხარაიშვილის ლექსების უკვდავებაზე. პოეტმა თამარ ჯაჭვამიძემ აღნიშნა, რომ ბეჟანის ლექსებს სტუდენტობის დროიდან იცნობდა და რამდენიმე მათგანი ზეპირადაც იცოდა მისმა თაობამ. “მირზა წავიდაო, ეს რა გამაგონეს, არ დაბრუნდებაო, თქვეს და ტყუვდებიან”...

სადამოს ესწრებოდნენ ჯგუფ ზღვარის წარმომადგენლები: კახა ბაციკაძე და სერგი ლომაძე, ისინი ხომ ბეჟან ხარაიშვილს გვანან ხმის ტემპრით, სხვისი ტკივილის და სიხარულის გაზიარებითაც, მათი ერთგული პოეტური მეგობრობა ბეჟანის და ლევან ბაბუხაძიას მეგობრობას ჰგავს. მათ, ერთად როცა ვხედავ, ვხედავ ლევანის და ბეჟანის. დიდ ტკივილს და ამავე დროს დიდ სიხარულსაც განვიცდი. ამას ვინ მიხვდება, ჩემს გულში ვინ შემოიხედავს, კლდეკარია, შემოდწევას ვინ გაბედავს... მაგრამ, ქალი მაინც ქალია და აგერ ამ სტატიის წერის დროს თვალებიდან ცრემლები დაუპატიუებელი სტუმრებით ჩამოსრილდნენ ლოყაზე. კახას და სერგის სიყვარული ისე ნაწილდება ჩემს გულში, როგორც ლევანის და ბეჟანის. ვეფერები ფიქრით მათ, როგორც ოცდაათი წლის ძმასა და მის მეგობარს ლევანს. სინამდვილეში ეს ორი სულით ამაღლებული ძლიერი პოეტი შვილების ტოლებია და მათ ერთი საერთო სახელი დავარქვი “ჩემი ბიჭები”. მათ არასოდეს არ ვაქებ, არ ვანებიერებ, რადგან მათში ვხედავ ჯერ კიდევ ბევრ დაუწერელ შედეგს და არ მინდა თვითკმაყოფილება იგრძნონ. ბეჟანი მათგან განსხვავებული იმით იყო, რომ არასოდეს აკმაყოფილებდა ის, რასაც სწერდა, ბევრ ხელმაწერს ხევდა. რაც შემორჩა მისი ლექსები, მისი მეგობრებისა და მისი მეუღლის დამსახურებაა. მე ხელში ჩამივარდა ბეჟანის პროზაული ნაწარმოები, რომელიც მისი მეუღლის ხელით არის გადაწერილი, ამ ამავის მიჩუმება ნამდვილად არ ძალმიძს.

ხშირად მეკამათება ჩემი ბიჭების დედობილი, არაჩვეულებრივი პოეტი, ნუნუკა გურაღია, ესენი ორივე დიდი პოეტები არიან და უნდა ვადიაროთ-ო. მე ვიცი ვინც არიან – ვპასუხობ და შინაგანი ტკივილი თავს მახსენებს, ეს ტკივილი ბეჟანია, მისი პოეზიაა.

ბეჟანიმ დაამთავრა ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. სწავლობდა სადამოს განყოფილებაზე, პარალელურად მუშაობდა. სტუდენტობის წლებში მოიხადა სამხედრო სავალდებულო სამსახური. ის მუშაობდა თბილისის სანერგე მეურნეობაში, საიდანაც მიიღო ბინა, დაოჯახდა, შეეძინათ ვაჟი და ამდენი ტვირთი იღო სტუდენტის მხრებზე.

ერის ტკივილით იყო დამძიმებული პატრიოტი პოეტის გული. მახსენდება, ბეჟანიმ თავისი სამეგობრო წრე, საჩხერეში, სოფელ ხვანში ჩამოიყვანა. მთელი დღე ტყეში დადიოდნენ სოკოს საკრეფად, ხან მდინარე ძირულაში თევზს იჭერდნენ. სადამოლობით მსჯელობდნენ, ანაწილებდნენ საქართველოში არსებულ, იმ დროინდელ მდგომარეობას. ერთ-ერთ საუბარს მამამ შეუსწრო, ჭერი შეაზანზარა მამაჩემის მკაცრმა ხმამ: – ბეჟან, არ დამღუპო, შვილო, “ერთი მერცხლის ჭიკჭიკი გაზაფხულს ვერ მოიყვანს-ო”. იმ პერიოდში ზვიად გამსახურდია იყო დაპატიმრებული და ამას წუხდნენ ლევანი და ბეჟანი.

ახლა იგი სამოცი წლისაა, განაწილდა წლები, ოცდაათი აქ დედამიწაზე და ოცდაათი – ცათა სასუფეველში.

სახსეროდან მირზა ხარაიშვილი ჩამოვიდა ჩემი ძმისშვილი, მას ახლდა დავით შუბითიძე. რა თქმა უნდა გამეხარდა და ორივეს თბილ-თბილი სიტყვები შევაგებე: “კენჭი რაა, ისიც მიყვარს, ხმაც კი მიყვარს იმერლისა” – წარმოეთქვი და ერთმანეთი მოვიკითხეთ.

– მამიდა, საუბარი გააგრძელა მირზამ, ბატონმა დავითმა ჩვენს ხეობაში წმინდა ნინოს სახელობის ეკლესია ააშენა. – სიხარულით თვალები გამიბრწყინდა და ჟურნალი მივაწოდე.

– იცით? ჩემი ჟურნალი წმინდა ნინოს ხატით სუნთქავს, უკანა გვერდზე მთავარანგელოზი მიქაელია. ორივე ხატი შექმნილია მსოფლიოში ცნობილი მხატვრის, რეზო ადამიას მიერ. ბატონმა დავითმა ჟურნალი ხელში აიღო, მოწიწებით ემთხვია. მასში სჩანდა ღვთის რწმენა და დიდი სიყვარული, ყველაფერი ღვთის ნებაა-ო, მითხრა და ჟურნალის დათვალიერებას შეუდგა. მირზასგან გავიგე, რომ ბატონი დავითი დეპუტატობის კანდიდატი იყო. ძალიან გამეხარდა, რადგან ღვთის მიმდევარში ყოველთვის მოყვასის სიყვარულია. ჩემი კუთხის ხალხს, მთის ბუნების შვილებს, სწორედ ასეთი პიროვნება გამოადგებოდათ, სამართლიანობის დასაცავად.

საუბრის დროს ასეთი იდეა დამებადა, რომ წავსულიყავით ბოდბეში. დავურეკე ბატონ ჯუმბერ ხარაიშვილს. ჯუმბერი ხომ მთელი გვარის და რაიონის საამაყო შვილია, სიკეთის თესვი და ახლა იგი მხრებზე ჯავრწამოკიდებული, კვლავაც სხვაზე ფიქრობს, თითქოსდა თავის სადარდელი აკლდეს. ბატონი ჯუმბერი შვილგარდაცვლილი მამაა, ის რწმენით ცოცხლობს. მას სჯერა, რომ მისი “კოკა” ახლაც მღერის ციდან მაგნოლიას. დავურეკე “ჩემს ბიჭებს” – კახას, სერგის, ლამზირა შეყილაძეს და ორი დღის შემდეგ ბოდბეს ვეწვიეთ.

ბოდბის მონასტერში მუშაობს ანა, ბეჟანის თანაკურსელი, იგი ორი შვილის დედაა. მისი შვილები; ზურაბ გორდეზიანი სიღნაღის გამგეობაში მუშაობს, რუსუდან გორდეზიანმა კი ცურვაში მსოფლიო რეკორდი მოხსნა, როგორც ქალთა, ისე მამაკაცთა შორის. აქ უბრალო წვლილი იმით მიმიძღვის, რომ იგი ბატონ ჯუმბერ ლეჟავამდე მე მივიყვანე, რომელმაც ამ დიდი წარმატების მიღწევაში გზა გაუკვალა. მეუღლე – გოდერძი გორდეზიანი – ექიმია.

სანთლები ავანთეთ და წმინდა ნინოს საფლავს ვემთხვიეთ. მე ასე ვგრძნობდი, რომ ეკლესიის მიმდებარე ტერიტორიაზე ჩიტებიც კი თითქოს მოკრძალებით ჭიკჭიკებდნენ. წყნარ ჰარმონიას გაგდა მათი გალობა. ანას საგანგებოდ სუფრა გაეშალა ბეჟანის სახელებზე, მისი სულის საპატივისცემოდ, მართლაც ღვთის დიდი მადლი და წყალობა იყო... რომ იტყვიან: “ჩიტის რძეც არ აკლდა”. ანამ მამაო ჩვენო გვათქმევინა და... ქართული სულითა და დიდი სიყვარულით გამთბარი სადამო გავატარეთ. სიყვარულით გულანთებულები წამოვედით. გულში ვის რა იდეა ებადებოდა გზადაგზა, ეს უკვე ამოუცნობი იყო, ისე, როგორც ბეჟანის ბევრი ლექსი.

გავიდა რამოდენიმე კვირა და მოგვიწია საჩხერის რაიონში ჩასვლა, ახლა უკვე ჩვენი აკადემიის ეგიდით, როგორც დავით შუბითიძის მხარდამჭერები.

ჩვენთვის და თვითონ შუბითიძისათვისაც თითოეული კანდიდატი იყო ღირსეული და საამაყო. აუგი სიტყვა არავის დასცდენია. ასეთი თბილი, ერთმანეთის მიმართ პატივისცემით სავსე შეხვედრა მართლაც იშვიათია. ეს დღე იყო მოფერების, მიმტვევებლობის დღე. გზადაგზა კლდიდან ნაშალი ქვები ცვიოდა, ფიქრით მასაც ვეფერებოდი, იმიტომ, რომ ისინი შეწყვეტილ სიცოცხლეს მახსენებდნენ... ჩამონაჟური წყალი კი დედის ცრემლებს. იმნაირ დედის ცრემლებს, რომელიც ტბად დააგროვებს ცრემლებს და ცდილობს სხვას არ დაანახოს, ის ტკივილი არ გააუბრალოს. მირზას ჩავჩურჩულე: მამიდა გენაცვალოს, ერთ წყაროს რომ ბეჟან ხარაიშვილის სახელებზე გააკეთებდეთ, ძალიან კარგს იზამდით, მის პოეზიას ძალიან ბევრი თაყვანისმცემელი ჰყავს და ჩვეულებრივი მოკვდავივით რატომ უნდა განისვენებდეს ხვანის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიაში-მეთქი. მირზა ჩაფიქრდა, მე უხერხულობა ვიგრძენი, რადგან ჩემი უფროსი ძმა ლევანი, ანუ მირზას მამაც იქ განისვენებდა და ყველასათვის საამაყო იყო თავისი საქმითა და ავტორიტეტით. მას საქართველოდან წასული, უცხოეთში მყოფი პოეტი, ლეილა შუბითიძე, მოხეტიალე პოეტს უწოდებს და მასზე წიგნის დაწერასაც ფიქრობს.

მირზამ პასუხი მოგვიანებით დამიბრუნა და მტკიცე გადაწყვეტილებით თქვა: დაგვა-
ცადე მამიდა, ამ საქმეს მოვრჩეთ და დავით შუბითიძე რასაც ამჟღავნებს, ორ იმდენს
გულში ფიქრობს და საერთოდ არაფერი ეშლება-ო.

დადგა არჩევნების დღეც, დავით შუბითიძემ დიდი წარმატებით გაიმარჯვა, ეს უფლის
წყალობით მოხდა, წმინდა ნინოს მადლით, მას ხმათა უმრავლესობით დაუდასტურეს ეს
გამარჯვება. დაწინარდა უბანი, ხეობა და თითოეული ადამიანი და ეს ლექსი, მადლობა
დავით! მატიანეს შემორჩება, რომელიც მისი კეთილი საქმეებიდან გამომდინარე, ამ ღირ-
სეულ პიროვნებას მიუძღვნენ.

მადლობა დავით!

მ – ადლის თესვისთვის დავით გერგო „ხვედრი პოეტოა“,
ა – მოდის მზე და ცაში მოსჩანს ცისკრის ფერები.
დ – ავით შენა ხარ სიკეთე და... სულის კომეტა,
ლ – იხსა და ჭაღვანს, მთელს ხეობას, რომ ეფერები.
ო – სიცოცხლეა... სიყვარული ახლა ჭაღვანში,
ბ – ურუსი გაქრა... მზე სხივებად წამოგაფარე...
ა – ლბათ გატყდება „დედას პური“, ლექსის ლავაშით...
დ – არდი და ცრემლი შავი ძაძაც, ღმერთო გვაკმარე!
ა – ქ დღეს ზეიმობს, ზეცის სული, ცას გარდაცვლილი,
ვ – ითარც ფენიქსი, ბეჟანი აღსდგა, თავის ლექსებით...
ი – ფრინე სულო, ცას არა აქვს დასასრული და...
თ – ბილ საძირკველში კვლავაც ნედლობს ნიჭთა ფესვები.
მადლობ! დავით! სიკეთისთვის დიდი მადლობა!
სურვილად ეს მაქვს შენი საქმით კვლავ გამოაცო...
დარდების შემდეგ, ეს წუთია ჩემთვის აღდგომა,
ღვთის კურთხეულო, მთელი გულით უნდა დაგლოცო!

არჩევნებიდან რამოდენიმე დღის შემდეგ დავით შუბითიძე რედაქციაში გვესტუმრა.
ერთმანეთი მოვიკითხეთ, ვატყობდი, რომ რაღაცას ფიქრში წონიდა და ანალიზებდა, თით-
ქოს მის ხმაში ფოლადიც ერია. სიცოცხლეში ადამიანი იმაზე მეტს ვერ გააკეთებს რაც
ბეჟანის გაუკეთებია ოცდაათი წლის განმავლობაში, სტუდენტობა, ექსპედიციები, ცოლი,
შვილი, ბინისა და ნაკვეთის მიღება. მერე ყველაზე მთავარი პოეტის სახელის დამკვიდრე-
ბა, მისი გარდაცვალების ოცდაათი წლიდან დღემდე. არის კიდევ მთავარი, ეს არის მისი
დიდსულოვნება. მე სუფრაზე ჭირსა და ღხინში, სადაც მოვხვდი, ბეჟანის ახსენებენ, იგო-
ნებენ და... გასაკვირი აქ ერთი რამ არის, დღემდე აზრად არავის მოსვლია, სკოლისათვის,
სადაც იგი სწავლობდა, ბეჟან ხარაიშვილის სახელი დაერქმიათ. მერე კი მისი პატრიოტუ-
ლი ლექსებით გაეზარდათ მომავალი თაობა. ამას ხომ თანხა არ ჭირდებოდა?!

ვღუმდი, ცრემლი მდიოდა, ვტიროდი. მერე ჩემს ყურში ახმიანდნენ ბეჟანის სიტყვები:
“მე მივდიოდი საქართველოს გამოსრულ გულში...”.

“ჭია-ჭია მაპოვნინე საქართველო...” და წამოიშალა მთელი რიგი ლექსთა შედეგები:

მომიახლოვდი, როგორც არასდროს,
მომიახლოვდი!
– ვყიდი ვარძიას,
– ვყიდი ხერთვისს,
– ვყიდი არხოტს და ვყიდი ხოშარას...
მე აღარ მინდა თქვენი ღიბანი,
ისრაელი და მთელი კამბოჯა,
მე საკუთარი აზრი გამბოჭავს

მე საკუთარი ბოდმა მომშხამავს,
შენ კი ჯიბეზე ხელებს იფარებ,
მე ამიტირდა მუხრანი... ანა...
მე რომ გავეილო, იყიდი განა?
მე რომ გავგიჟდე, მომკლავდი განა?
მე თვალვდათხრილ დიდ ფრესკებს გიცვლი,
მხარჩამოკვეთილ ამ ფრესკებს გიცვლი
იმ პირველადქმნილ საოცრებაზე.

ეს და უამრავი სხვა შედეგური აქეთ-იქითაა გაბნეული და ასე მიდის უყურადღებობის
წლები. დავდივარ ახლა, მე ძმის ნაკვალევზე, ვუძღვნი ლექსებს, მაგრამ რა უნდა დავწე-
რო მისი შესადარი. ჩვენ ექვსი დედამიშვილი ვიყავით, როცა წამოვიზარდეთ, მე და ბეჟა-
ნი უფრო ახლოს ვიყავით ერთმანეთთან. ალბათ ეს პოეტური სულთა კავშირი იყო. ისე ძა-
ლიან თბილები და ერთმანეთის მოსიყვარულე და ერთმანეთის გამზრდელებიც ვიყავით.

ახლა კი დავდივარ ძმის ნაკვალვებით, ვეფერები ლექსით...

ბილიკს, მის გაველილს, წლები რას წაშლის,
ენაწყლიანი პოეტის სიტყვებს...
ჟ-ანგისფერ ფოთლებს ფიქრები აშლის,
ა-იყვანს ტყეში ამოსულ ნიყვებს.
ნ-ანატრ გაზაფხულს ვერ მოესწარი,
ხ-ის ტოტებს ტანი შემოეჟარათ...
ა-ხლა გახურავს ზეცის ზეწარი,
რ-ამდენს ვტირებარ, ძმაო, ბეჟანა.
ა-მ თოვლს, ამ წვიმებს როგორ გავეუძლო,
ი-მედი ნისლით იხრჩობა კვამლში.

შ-ეშლილო ქარო, სევდის საუფლოვ-
გ-ერ მოგიშორე, თითქოს ვარ ვალში.
ი-მიტომ გითმობ ქარო, ოხერო,
ლ-ოცვით საგზალი ცაში ავიდეს,
ი-მ ფაქიზ სულის ლექსის კენწეროს,
მივწვდე, თუ გინდა წლები გავიდეს.
მერე ავანთო გულს ლამპიონი,
გავაცისკროვნებ ბნელს ვარსკვლავებით.
მწამს მიწყალობებს მადლი სიონის
და ასე ვივლი ძმის ნაკვალვით.

თვალწინ დამიდგა ლევანისა და ბეჟანის მეგობრობა, რომელიც ფურცელზე ასე ჩა-
მოიმარცვლა:

მთიდან დაშვებული ძირულა ღიღინებდა „ძირულისპირულს“, ხვანის მთების თავზე
იღიმებოდა მთვარე, ცის კალოზე კენჭაობდნენ ვარსკვლავები, თმებგაშლილი წყლის ალის
ამბავს ნებისად ჰყვებოდა გაფუშვებული ღრუბელი, დამეულ ნიავს ჩამოქნილ მკლავებ-
ზე გაეწვინა მონარნარე მუზა, ვისთან გაახლოო, უმშვენიერესო, ჩასჩურჩულობდა.

ძირულას ძილისპირულს აყურადებდნენ ორნი, აოცებდათ იდუმალეზა ღამის. მონარ-
ნარე მუზის მიახლოვებას გრძნობდნენ მეგობრები. მათ სულებში კალმახებივით სხმარტა-
ლებდნენ რითმები, რიტმები და იზადებოდა... ჰო, გარინდებაში, დაყურადებაში, იდუმალეზა-
ში იშვებოდა უჩვილესი ლექსი. ფიქრის საფენებში შეხვეულ ფურცელზე მთრთოლვარედ
რომ გადავიდოდა მერე...

სულს მზედ ჩარჩენია ის დრო, ენატრება უსაშველოდ, გაუსაძლისად.

ორნი! სადარი სულისანი, სადარი განცდისანი, სადარი ტკივილისანი, ოცნებისანი,
სიბრაღულისანი... ლევან ბაბუხაია და ბეჟან ხარაიშვილი. მათი მეგობრობა სტუდენტო-
ბიდან დაიწყო, სულმა სული იცნო. ერთი შეხედვით თითქოსდა ჩვეულებრივი ბიჭები იყ-
ვნენ, ხშირად მხოლოდ პურის (ან მჭადის) ნატეხი ჰქონდათ. მწარე ხახვისა და ბოთლს
ღვინოზე ტკბილად გადევნიდნენ წუთებს, საათებს, მაგრამ მათ გვერდით მყოფნი გრძნობ-
დნენ ლევანის და ბეჟანის რაინდული სულის გამოძახილს. მათი მსჯელობა, სადღეგრძე-
ლოები, ლექსობა, მხიარულება, სიყვარული, უსაზღვრო სიყვარული მოყვასისა და სამშობ-
ლოსი, იყო რაღაც სხვაგვარი – დიდი, ამაღლებული, ღმრთისეული... მათთვის მისაბაძი
ჭეშმარიტი გმირი ზვიად გამსახურდია და მერაბ კოსტავა იყო. თავს ბედნიერად გრძნობ-
დნენ, რომ მათი თანამედროვენი იყვნენ. მარწუხებივით ახრჩობდათ ნანატრ სამშობლოზე
გაუმხელელი ფიქრი. ფურცლებზე დაფრქვეულ სტრიქონებში აქსოვდნენ განცდებს, მერე
კითხულობდნენ პატარა ოთახსა თუ დიდ აუდიტორიაში, თანამოზიარეებთან თუ სხვაგვა-
რად მოფიქრალეებთან და მათი სიტყვა, ქცევა, ნაბიჯი, იყო ყოველთვის გამორჩეულად კა-
ცური, რაინდული...

ლევანი ოცნებობს იმ დროზე, როცა ერთად იყვნენ სადარი სულისანი. უყვარდა ლე-
ვანის საჩხერის მაღალმთიან სოფელ ხვანში მეგობართან სტუმრობა, ბეჟანის მყუდრო,
თბილ კერაზე, მის მშობლებთან, დედამამიშვილებთან, როგორც უთბილეს საბუდარაში, ისე
გრძნობდა თავს.

სულს მზედ ჩარჩენია ის დრო. ენატრება უსაშველოდ. დამით, ძირულას საოცარ ნაპი-
რებს აუყვებოდნენ მეგობრობაში მდინარის სათავისკენ, ცივ წყალში მოცეკვავე თევზების-
კენ მიუწევდათ გული. უყვარდათ დაწინწკლულ კალმახთა სხმარტალის ცქერა. ათენებ-
დნენ კიალას და მდინარის გულისკენ, ხელში სუფრის ჩანგალ მომარჯვებულები შედიოდ-
ნენ. ჩააშუქებდნენ წყალში კიალას, ამ დროს თევზები მხედველობის უნარს კარგავდნენ
და სწრაფად „კაფენიკში“ ექცეოდნენ. ეს ბეჟანისაგან კარგახნის ნაცადი ხერხი იყო. ჰო,
საოცრად უყვარდათ კალმახები. მოსხმარტალე, მოუხელთებელ, ბოლოს კი დამორჩლებულ
ლექსის, თუ ნოველის სტრიქონებს ჰგავდნენ ისინი.

ნაადრევად ჩაიფერფლა უტკბილესი მეგობრობა, 30 წლის პოეტი ბეჟან ხარაიშვილი
ნაადრევად განეშორა მიწიერ სამყოფს...

იღვა მეგობრის ცხედართან გაქვავებული, გულდაფლეთილი, სულდაღლილი და უთევდა ღამეს. საათები, წუთები ამოკლებდა მეგობართან გამოსათხოვარ დროს. გათოშილიყო ირგველივ ყოველივე, თითქოს დასრულდაო ყველასათვის ყველაფერი.

მერე?

რაინდულად შეეჭიდა გაუსაძლის ტკივილს. ჭეშმარიტი მეგობრობა გარდაცვალებამაც ვერ ჩაფერფლა. მოიძია მიკუჭული, გაფანტული ფურცლები, აახმიანა სტრიქონები და სასოებით, რუღუნებით, საკუთარი სახსრებით გამოსცა მეგობრის წიგნი. ნათელი შუქი უხვად დაეფრქვა ღრმად მიძინებულს სტრიქონებს...

სამზეო იხილა სულის ნაჟურმა, ადამიანთა გულებისგან წარაკრაკდა, და... თითქოს მეორედ დაიბადა ბეჟან ხარაიშვილი. მე კი ვევედრები მაცხოვარს, შემაძლებინოს ღევან ბაბუხადიას მსგავსი მეგობრობა, ერთგულება, სულგრძელება, ვევედრები უფფავლს ამრავლოს მზისქვეშეთში მისაბახი ადამიანები, რომ განათდეს ქვეყანა, იმძლავროს სიყვარულმა და ცხრაკლიტულში მოექცეს ბოროტება.

არაერთხელ მიგვრძნია, განმარტოვდება ვაჟკაცი საკუთარ ფიქრებთან, სხეულს ჩაეღვენთება მღუღარე ცრემლი და უსაშველო მოენატრება, დრო სულს მხედ რომ ჩარჩენია.

იქიდან კი, მარადიული სამყოფიდან, გაუხუნარ მეგობრობას უწევს და მადლიერებით ჩამოჰკიდის უკვდავი სული. დაიღვრება მეგობრობის ცრემლი, რომელ ცრემლებზეც ასსე უთქვამთ ბრძენებს:

უცნაური რამ არის ცრემლი... ცრემლი დიდი სიხარულია, დიდი ტკივილია...

ცრემლი ადამიანის სულის ნაწილია, მისი ნამცვერევია...

ცრემლი გამოუთქმელი დარდია... ვერთქმულით გამოწვეული ყელში გაჩხერილი სიტყვაა...

ცრემლი შენი სამშობლოა, მისი ტკივილიანი წრსულია, დღევანდელი დღეა, „უცნობად“ დარჩენილი ქართველი ვაჟკაცების საფლავეებია...

ცრემლი დიდი მონატრებაა, მშობლიური კუთხეა, აფხაზეთია... იქ დარჩენილ წინაპართა საფლავეებია, მბჟუტავ სანთელსა და დამჭენარ ყვავილებს მომლოდინე უკვე ხავსშეველებული საფლავეებია...

ცრემლი ფიქრია... უსაშველო ფიქრია, რომელიც არ გასვენებს, მიწას გწვევტს და ბურუსში გახვეული მოგატარებს ყველგან, სადაც ვერ მიგესვლება...

ცრემლი უცნაური ხილვებია... თანმდევი სხივებია, სულისშემძვრელი ჩვენებაა... მიტოვებული ბოქლომებია, მიუწვდომლად მაღალი მთებია... ნაცრისფერი ღრუბლებია... მიტოვებულ საფლავეებთან ჭირისუფლად მდგარი მტირალა ტირიფებია...

ცრემლი თვლასა და ხელს შუა გასული დროა, მდინარესავით ჩავლილი წლებია...

ცრემლი თვალსა და ხელს შუა გასული დროა, მდინარესავით ჩავლილი წლებია...

ცრემლი გარდასულ დღეთა დიდი მონატრებაა... მოლივლივე ზღვაა, ტალღების სევდიანი ჩურჩულია, ცხელი ქვიშის სიმხურვალის შეგრძნებაა, ზღვაზე მზის ჩასვლის ხილვის აუსრულებელი ოცნებაა...

ცრემლი სანთელივით მბჟუტავი იმედიცაა – იქნება მოხდეს სასწაული...

ეს ცრემლები გადაიქცეს იმედის მდინარედ, აკი გადაიქცა კიდევც... იმ სკოლას, სადაც ბეჟან ხარაიშვილი სწავლობდა, ბეჟან ხარაიშვილის სახელი დაერქვა. ეს იღვა დავით შუბითიძის იყო და... ბეჟანი გაცოცხლდა ოცდაათი წლის შემდეგ. ღევან ბაბუხადია კი ამ ამბით გახარებული ბეჟანის წიგნზე მუშაობს, იგი უკვე გამოსაცემად გადასცემს სტამბას, ბეჟანის ლექსების მეორე კრებულს. მწუხარების ცრემლი სიხარულის ცრემლმა შეცვალა.

მე წარმოვიდგინე ბეჟანის აზრდილი, მაღალი, ღამაზი. გავიგონე მისი ხმა, ლოცვა, დავით შუბითიძის მიმართ, წარმოვიდგინე სკოლის ახმიანებული კედლები, გაბრწყინებული პედაგოგები, სხვადასხვა მხრიდან ჩამოსული პოეტები. გამახსენდა ზაური ნოზაძის სიტყვები: “არ გეგონოს ძმაო, ბეჟან, ძმობა ფეხზე დავიკიდე, რომ იცოდე ღამე თავით, შენს ლექსებზე თავი მიდევს”-ო. წარმოვიდგინე მისი დატოვილი ხუთი წლის ღამა, უკვე დაქორწილებული ორი თვალხატულა გოგონათი; გვანცათი და ბარბით, მეუღლით, ხატია ხატიაშვილით, კიდევ უფრო გაზრდილი მისი ძმისშვილი ხათუნა ხარაიშვილი, ახლა იმ სკოლის პედაგოგი, რა ბედნიერი იქნება ამ დროს, მას უსათუოდ გაახსენდება ის ლექსი, რომელიც მას მიუძღვნა ბეჟანმა, როცა პატარა იყო. “ზვანის დედოფლად იზრდები ხათო”-ო.

წარმოვიდგინე ხეობის ხალხი და გახარებული მე ვლოცავდი ყველას და განსაკუთრებით იდეის ავტორს – დავით შუბითიძეს!

...

წერა დავამთავრე, ოფლად ვიდგვრებოდი, ჩემი რძალი ცირა მიქელაძე მეორე ოთახში დაფუსფუსებდა, მისი ხმა შემომესმა, რაღაცას ეფერებოდა, სასწრაფოდ გავედი და რას ვხედავ; ოთახში მერცხალი შემოფრენილიყო, ფანჯრის რაფაზე იჯდა და გვიყურებდა... მთელი ნახევარი საათი ჩვენთან დაყო, შემოუფრინა ოთახს და გაფრინდა. მე ფიქრით მოკითხვა დავაბარე ცაში წასულ ახლობლებთან და იცით კიდევ რა დავაბარე? ვახტანგი, გელას ოთხი წლის ბიჭი იზრდება და მამას საყვედურობს, რომ არ მოდის და კანფეტები არ მოაქვს მისთვის. მე კიდევ რომ ვატყუებ და ვეუბნები მამაშენი მოვა, უსათუოდ მოვათქო. ასეთი ტყუილი მჭირდებოდა ლაშასთან, ბეჟანის ბიჭთან. ლაშა ამიტორდა ბეჟანის დაკრძალვის დღეს. მამიდა მამა მეც მინდა, მუხრანის და მირზას რომ ჰყავს-ო... იძულებული გავხდი მეთქვა, რომ მამამისი მოვიდოდა და კანფეტებს მოუტანდა. ლაშა ახლა უკვე ორი შეიღის მამაა და... მამამისი მოვიდა. გაცოცხლდა ბეჟან ხარაიშვილი, სახელის უკვდავებით... დავით შუბითიძის იდეითა და წმინდა ნინოს მადლით.

ვაჟა მიროტაძე

პოეტის მეორედ დაბადება...

უნივერსიტეტში გავიცანი, ახლა აღარ მახსოვს, 1976 თუ 1977 წელი იდგა, რაც უმთავრეს იყო, გავიცანი, იმხანად საჩხერის რაიონულ გაზეთში ჩვენი ლექსები გვერდი-გვერდ დაებეჭათ და თურმე იმასაც აინტერესებდა ჩემი გაცნობა, ახლაც შეუცდლომად მახსოვს მისი ამ ლექსის სტრიქონები:

და როგორც ლოთი, ლუდის ჯიხურთან
ფულით ამოვსილ ძველისძველ ჯიბეს,
ისე ვინატრებ შორენა გერქვას,
ცერზე წითელი მიმინო მეჯდეს,
და ვაშენებდე გაღმა-გამოღმა,
ორივე მკლავის დასაჭრელ კედლებს,

რომ სამოთხეში, გინდ ჯოჯოხეთში,
თავთან დაკლულ სიკვდილი მედოს,
ანდა ვაჟაის მთაში ჩამმარხა,
ხმელი წიფლისთვის სანედლო ფესვად,
ო, როგორ მინდა შორენა გერქვას,
ცერზე წითელი მიმინო მესვას!

გარეთ თოვდა, ჩვენ უნივერსიტეტის ეზოში ვიდექით და დიდხანს ვსაუბრობდით პოეზიაზე და, რაღა თქმა უნდა, იმერეთზე, იმერეთი გვენატრებოდა.

მერე 95-ე აუდიტორიაში ახალგაზრდა მწერალთა წრის ერთერთ სხდომაზე პოეტებსა და პოეზიის მოყვარულებისაგან გამართული აპლოდისმენტები მახსოვს, როცა მან ეს ლექსი წაიკითხა:

მე მივდოდი საქართველოს გამოსრულ გულში –
ვარძიაში და გამაჩნეს უცებ აწყურთან,
და თითქოს ურო დამარტყეს თავში,
და თითქოს იქვე ადგილზე გავშრი –
ჯაისაკებმა მომთხოვეს საშვი...
ბებერი მტკვარი გაეკრა მიწას,
და სირცხვილისგან იწითლა ცამან,
რად არ მოსთხოვა სანთელს საგზურ
უკაცრიელმან ადგილმან ამან...

და ახლა როცა მესხეთ-ჯავახეთს,
ასდინდა სუნი ქართველთ სიმცირის,
მე უნდა აქეთ, აწყურთან ვიდგე,
ჯიშთან ძვლებზე მკბენდეს სიცივე...
და კარს უღებდეს უცხო ტურისტებს
ხერთვისი, ხანძთა, ბებერი ტაო,
გადამავიწყე დიდი თურქობა,
გადმიშვი მთაო!

ეს ითქვა მაშინ, როცა გარდაქმნაზე ლაპარაკი ჯერ კიდევ შორს იყო.
მერე ჩვენი გზები გაიყარა, ბეჟანი დედაქალაქში დარჩა, მე ჭიათურაში ჩამოვედი...

და აი, ბეჟანი აღარ არის, მდიდარი ბუნების შემოქმედი, ხალასი პოეტური ნიჭით დაჯილდოებული კაცი დააკლდა სრულიად საქართველოს, მაგრამ ცოტათი მაინც მოგეფონება კაცს გულზე როცა ახლახან გამომცემლობა „არსაში“ დაბეჭდილ ბეჟან ხარაიშვილის პოეტურ კრებულს, „სადღეგრძელოს“ აიღებ ხელში.

მინდა მკითხველმა იცოდეს, რომ ეს წიგნი გამოსაცემად მოამზადა და საგამომცემლო ხარჯები გაიღო ბეჟან ხარაიშვილის მეგობარმა ბატონმა ლევან ბაბუხაძემ.

კითხულობ ამ წიგნს და გული გწყდება; რომ ბეჟანს არ დასცალდა იმ თვალშეუდგამი პოეტური მწვერვალების დაპყრობა, რომელიც მას შეეძლო, თუმცა ღრამად ვარდარწმუნებული, რომ ის, რაც ბეჟან ხარაიშვილმა შექმნა, სათანადოდ იქნება დაფასებული და ქართულ პოეზიაში თავის კუთვნილ ადგილს დაიკავებს.

გავიდა წლები... ბეჟანის სულმა მის დას, გულნაზ ხარაიშვილს ურთულესი მისია დააკისრა, უურნალ „ათინათის“ რედაქტორობა, რომლის ყველა ნომერში ბეჟანის ლექსები იბეჭდება და მიხარია... ბეჟანის სული დედამიწაზე ზეიმობს.

ნაილი ხარაიშვილი

ისევ ბინატრე ყვავილობისას (პოეტ ბეჟან ხარაიშვილის 60 წლისადმი)

ბეჟან ხარაიშვილი ერთ-ერთი თვალსაჩინო პოეტია იმ ცნობილ ქართველპოეტთა შორის, რომლებმაც ადრე დატოვეს ეს ცოდვილი წუთისოფელი, მაგრამ გვასახრდოვებენ ისეთი ნიჭით აღსავსე და სიყვარულით გაჟღენილი პოეზიით, რომელიც დიდხანს ეყოფა საგზლად ქართველ ერს.

ბეჟან ხარაიშვილის ლექსები მუდმივად აზროვნებენ მკითხველის ნაირფერად მართულ გაზაფხულში. თუმცა გაზაფხული ზოგჯერ ისეთი აელვარებული არ ეჩვენება კაცს, ბავშვობაში: “ცა რომ მტერდისფერობდა, ტყე რომ ფერი-ფერობდა”. ატმის ყვავილს დაჟინებით შესცქერიან პოეტის უკვე ასაკოვანი მეგობრები, ეჭვის თვალთა უყურებენ, ისევ ისეა, “აფეთქებული” თუ ოდნავ ჭკნობის ელფერი გადაჰკრავს? ბეჟან ხარაიშვილის შემოქმედება, ისევე, როგორც ლადო ასათიანის, მირზა გელოვანის და სხვა მარადიულ სასუფეველში გადასულ ახალგაზრდა ქართველ პოეტთა შემოქმედება, არ გვაძლევს უფლებას, გული დავიმძიმოთ ბუნების კანონზომიერი, აუცილებელი, უსიამოვნო მოვლენებით.

გასაოცარი, ამალღებული ნათელით დაუკავშირა პოეტმა თავის შემოქმედებაში ორთავ სოფელი – დროებითი და მუდმივი. თითქოს მაინც ზებუნებრივად მონაწილეობს იმ სილამაზის შექმნაში, რასაც სიცოცხლე და ცხოვრება ჰქვია.

მისი ლექსები ღხინითა და იმედით ავსებენ ადამიანების გულებს. “ყველაზე დიდი სასაფლაოა გული” – ამბობს პოეტი. მაგრამ იქვე გვმოძღვრავს და მოგვიწოდებს – “გული სამარეშიც იმზიანებს, გული სამარეშიც ამღერდება.”

მსოფლიოში აღიარებული პოეტებიც კი ვერ პოულობენ სიკვდილ-სიცოცხლის ურთიერთობის ასეთ ლამაზ გზას. ამიტომაც ეს ახალგაზრდა კაცი განსაკუთრებულად ამოირჩია თანამგზავრად ორთავ სოფელმა და სამუდამოდ ჩაიკრა გულში ნაღდი ქართული პოეზიის მოყვარულთა სულებში სიყვარულით ცოცხლობს ბეჟან ხარაიშვილი. ყოველი ცისკრის ამოსვლას მისი პოეტის იდუმალი სხივიც მოსდევს თითქოს და ის დღე დალოცვილია, ის დღე ჩვენია, – სრულიად საქართველოსი. სამშობლო მისთვის გამოიხატება სიტყვაში “ჩვენია”. “ჩვენში ასე იცის მზემ ამოსვლა, ჩვენში ასე იცის გათენება”.

მხოლოდ უფალი განსჯის ადამიანის ცხოვრებაში ბედნიერებას და სიხარულს. ბეჟან ხარაიშვილის შემოქმედება გვასწავლის, რომ ბედნიერებაც და სიხარულიც მოაქვს ადამიანთა შორის მართალ და ერთგულ ურთიერთობას. ეს უაღრესად ადამიანური ფასეულობები განსახლვრავენ პოეტის ცხოვრების კრელოს.

მას სურს, რომ სამყაროში ყოველი დღე იწყებოდეს და მთავრდებოდეს ადამიანთა მეფური ურთიერთდამოკიდებულებით. თვით პოეტი და მისი შემოქმედება კი ემონება ყველას, რადგან სხვას მეტი სულიერი კეთილშობილება შესძინოს. ამ ახალგაზრდა კაცის სიყვარუ-

ლი ქრისტესმიერია. ქრისტესმიერმა სიყვარულმა კი მანძილი არ იცის. მისი პოეზიაც თითქოს ჩვენი ტვირთის მტვირთველია, ჩვენი მსახურია. სწორედ ამიტომ ჩვენც, მისი პოეზიის თაყვანისმცემლებს, ვისაც მტკივნეული გულის კარები გაგვიღო, ქედს ვიხრით მისი მოღვაწეობის წინაშე. ის ხომ თვითოეულ ჩვენთაგანს თავისთავზე მაღლა აყენებს, იმიტომ კი არა, რომ ჩვენ ეს გვჭირდება, ბეჟანისეული გაგებით ადამიანი იმსახურებს იყოს ყოველთვის ამაღლებულ სულიერ მდგომარეობაში. პოეტისათვის ფასეული მხოლოდ სულიერი სიყვარული არსებობს. სპეტაკი, ჭეშმარიტი, საღმრთო მაღლით მოსილი. “კოდის წყალთან... იწყებოდა სიყვარული” სწორედ ასეთი. განსხვავებით სხვა პოეტებისაგან, რომლებიც ხორციელი გრძნობების გამოვლენას არ გაურბიან, თავიანთ ლექსებში, გულწრფელობა და სანდობა ლაიტმოტივად გასდევს ბეჟან ხარაიშვილის სატრფიალო სტრიქონებს.

ადამიანისადმი უსაზღვრო სიყვარულმა ორი სოფლის ურთიერთობის გზა გაუიოლა თითქოს. სულთა კავშირის შესახებ თეორიულ ახსნაში, მეტი სიცხადე შემოიტანა თავისი ცხოვრებით და შემოქმედებით.

ბეჟან ხარაიშვილი შეგნებულად არ ცდილობს სიცოცხლის გზაზე შემხვედრი ბილიკების გაანალიზებას. ბილიკი ყველასთვის ერთია ნარეკლიანი, ეკალბარდიანი, ქვალორდიანი. შეგვახსენებს, რომ ნაკადულებთან მეგობრობაც წარმავალია: “ღელეებს შეუერთდებიანო ნაკადულები”. “გულში ჩამეტკობა პირველ ყოვლის.” პოეტის შემოქმედება გვასწავლის, რომ ბუნების ქმნილებებიც ერთმანეთს ეძებენ. ჩვენც, ადამიანებს ერთმანეთი უნდა გვინდოდეს. ერთგულება და მორჩილება გემართებს ერთმანეთისადმი. პოეტი ისე აღწერს ბუნებას, როგორც სხვა არავინ! – “ერთი გაიხედე, ქარი რა დღეშია, როგორ გადალოკა არემარე”. რატკობა, მშვენება და ხიბლია ამ სტრიქონებში გადმოცემული. ეს განცდა უჩვეულო გრძნობას ბადებს, თითქოს ადამიანი და ბუნება შესისხლხორცებულია ერთმანეთთან.

ბეჟან ხარაიშვილის პოეზიაში სინანული ბედნიერების აუცილებელი კომპონენტია. ყოველი ადამიანი ცოდვილია, ამ წუთისოფელში სასიამოვნო მხოლოდ მოულოდნელობებია. ბედი ნაკლებად უღიმის ჭკვიანებს და ღირსეულთ. არავითარ ფიზიკურ თუ სულიერ ნაკლს არ ეძებს ადამიანში და არც განიკითხავს მას.

დარდი პოეტ ბეჟან ხარაიშვილის ცხოვრებისა და შემოქმედების თანამგზავრია. მისი შემოქმედება კი ადამიანებს დარდს უმსუბუქებს. გვაიმედებს, რომ მისი დაძლევა კაცს ძალუძს, თუ ის მართალია, ძლიერი სულის პატრონია.

პოეტი თავისი ლექსებით გვიმტკიცებს, რომ ძლიერი და უძლური სიყვარული არ არსებობს. სიყვარულს ერთი ძალა აქვს მხოლოდ – ის მარადიულია! – “მე იანვარში დავბადებულვარ და გაზაფხულზე მოვკვდები ღელავ”. უიმედოდ არ ეძებს, ოღონდ იმედი შედეგის გარეშე არაფერია. “ახალი წელი კი დადგა, მაგრამ მე ძველებურად მეყვარები”.

არიან ადამიანები, რომლებიც ურთიერთობას წყვეტენ ერთმანეთთან და ეს ჭრილობად აჩნდება გულს. ზოგჯერ ეს ჭრილობა სასიკვდილოა. უნდა გვეშინოდეს ამგვარი ურთიერთობების, თუ ვთხოვთ უფალს “გაგვხადოს ამ ტანჯვის ღირსი”? (შექსპირი) – “ისევ გინატრე ყვავილობისას, თოვს, ამ გაზაფხულს სად დავემალო.”

პოეტ ბეჟან ხარაიშვილის შემოქმედება ქართული უკვადავი პოეზიის ის ღირსეული ნაწილია, რომელიც ასე გვხიბლავს და გვაიმედებს ამ ბედუკუდმართ საწუთროში. “დიდი გადაიხადა მიწამ ძეობა”. დედამიწა მისთვის დიდი დარბაზია, და ამ დარბაზში, ამაღლებულ ამბიონზე, აწყობს ქართული პოეზიის კდემამოსილი სულის აღზევებას. ამ დარბაზში შეჰყავს ადამიანები, ვის მიმართაც მისი სული მოკრძალებას გამოხატავს. სულიერების ამ დარბაზში ეპატიუება სატრფოს. პოეტს კარგად ესმის, რომ პატიოსან სხეულში ბინადრობს მხოლოდ კეთილი სული, და რა კდემამოსილებით მიმართავს მას – “კოცნა? – არასდროს არ მითხოვია”. იმიტომ, რომ “მას” – “ურთიერთს” დროსა და სივრცეში აღიქვამს, როგორც მხატვრულ ტილოს, ამაღლებულს, ღვთიურს. ქალისადმი სიყვარულს ასეთი ფორმით ვერ გამოხატავენ, კლასიკოსი მწერლები, თავიანთ ნაწარმოებებში, სადაც ხშირად ხორციელი სიყვარული მეტად არის წინა პლანზე წამოწეული, ვიდრე სულიერი.

სხვა პოეტებივით არ აბრმავებს ქალის სურნელი. საყვარელი ქალისათვის ერთგულებას დროის დაკარგვად არ თვლის. პოეტი თვითონ საიმედოა და სიყვარულს ენდობა სხვა პოეტები იშვიათად ენდობიან ამ ძალას.

ის ენდობა, რადგან არის სიმართლე ამ გრძნობაში, რომელიც იმედს უსახავს სულში. – “შენს თვალებში ციმციმებდა მახსოვს, უსაზღვრო ცა იმედებით სავსე”. დროისა და სივ-

რცის კავშირი დარღვეულია. პოეტის სიტყვას უნდა ღრმად გაგება და არა ფრაზას მათგან შემდგარს.

პოეტ ბეჟან ხარაიშვილს თავისი ძვირფასი მეგობრები პატიოსნება და ერთგულება ეხმარებიან მარგალიტებად აკინძოს სიტყვები. – “მიყვარს ეგ მთა და ეგ ქალიც მიყვარს, მაგრამ შევძლებ კი მაგ ხევესურობას?”

მღელვარე იყო პოეტის ცხოვრება. დიდი საქმეები ჰქონდა განსაზღვრული. სიცოცხლის ტვირთი ხომ შრომით და ჯაფით უნდა ზიდოს მოკვდავმა. ადრე წავიდა ამ სოფლიდან. ღრმა სიბერემდე ვერ ზიდა ცრუ საწუთროს აბჯა. მისი გარდაცვალება კი უფლის მიერ ბოძებულ საიდუმლოს მკვეთრად აცხადებს: – კეთილი სულები არ კვდებიან, ისინი მარადიულ სოფელში აგრძელებენ ცხოვრებას.

ბეჟან ხარაიშვილის პოეზია შეგვახსენებს, რომ ამ ცხოვრებისგან გამათრახება არავის ასცდება! – “ამ ცხოვრებამ ხან დამძლია, ხან დავძლიე.” – “შენ ორს ებრძვი მე და იმედს.”

მისი პოეზია კი გვამხნევენს, იმედს გვაძლევს უფლისა და მისი სულის სადიდებლად.

გვანცა ხარაიშვილი

წერილი ბეჟანს

გამარჯობა ბეჟან. შენ მე არ მიცნობ. ჩემს დაბადებამდე 10 წლის წინ გაშალე ფრთები და მარადისობას შეერიე. ბავშვობიდან მახსოვს, ყველა ახსენებდა ნიჭიერსა და ახალგაზრდა პოეტს, უდროოდ რომ წავიდა ამქვეყნიდან, თუმცა მაშინ წარმოდგენაც არ მქონდა, რა ახლობელი გახდებოდა ჩემთვის წლების მერე.

გვანცა მქვია. უბრალოდ გვანცა კი არა, შენი ძმისშვილი გვანცა ხარაიშვილი. ვწერ ცოტ-ცოტას. მამიდა და მშობლები ამბობენ, რომ ჩემი წერის სტილი შენსაა ძალიან ჰგავს. მათ არ იციან, რომ ამაზე დიდი კომპლიმენტი ჩემთვის მთელ სამყაროში არ მოიძებნება, რადგან შენი შემოქმედება დიდი ხანია ჩემში ცოცხლობს და იქნებ, საკუთარ თავში ყველაზე მეტად სწორედ ის მიყვარს.

ზოგჯერ, წარმოვიდგენ ხოლმე რა მოხდებოდა ჩემს გაჩენას მოსწრებოდი. იქნებ გვერძნო, რომ ჩვენში არის რაღაც საერთო ხაზი და სულების ქვეყანაში გადაბარება ცოტა ხნით გადაგედო. მერე ხომ შევძლებდი გამეზიარებინა მთელი შენი ფილოსოფია, ჯერ კიდევ ნედლი და გასადრმავებელი და საკუთარი თვალთ მყურებინა როგორ დვინდება მწერლის თავში ათუხთუხებილი მაჭარი ფურცლებზე... მაგრამ ჩვენ ერთმანეთს დროში ავცდით ბეჟან. დრო კი მოგეხსენება, დაუნდობელი ფენომენია.

არსებობენ ადამიანები, რომლებთანაც ძლიერ სულიერ კავშირს ვგრძნობთ. ასეთი კავშირი არაა მაინცდამაინც გენეტიკური. მისი არსებობა ისეთივე ბუნებრივი კანონზომიერებაა, როგორც, მაგალითად, დაბადება-გარდაცვალება. ჩემდა სამწუხაროდ უნდა ითქვას, რომ ყველა, ვისთანაც მსგავს სულიერ კავშირს ვგრძნობ, ჩემამდე წავიდა. წარმოსახვა, რომელიც შეიძლება სწორედ შენგან მერგო მემკვიდრეობით, მეხმარება ახლოს მყავდე ყოველთვის და ყველგან, სადაც ზეცაა. წარმოვიდგენ ხოლმე, როგორ დგახარ ღრუბლის კიდესთან და მაკვირდები. მანძილი კარგავს რეალურ ზომას და ის მხოლოდ შეფარდებითი ნაწილაკი ხდება ჩემსა და შენს შორის. მეც გხედავ და როცა გხედავ, ყოველთვის საოცრად იღიმები, მხოლოდ თვალებში გიდგას სამყაროს წიაღში არსებული უდიდესი სევდა, რომელსაც ყველა სულიერი ამტანობის მიხედვით ვატარებთ.

ცოცხალი რომ იყო იქნებ გეკითხა, ისევე როგორც შენს ერთ-ერთ პერსონაჟს ეკითხები „უსახელო მკვდრებში“, სიკვდილის თუ მეშინია. არა ბეჟან, სიკვდილი ვერ შეაშინებს მათ, ვისაც სჯერა მიწიერი ცხოვრება მხოლოდ დასაწყისია, რაღაც უფრო დიდისა და უფრო დიდის. სიკვდილი ვერც მათ შეაშინებთ, ვისთვისაც აწმყო წარსულის გარეშე სრული აბსურდია. მე მოუთმენლად დაველოდები იმ ძალას, რომელიც შენამდე მომიყვანს. მერე ჩაგეხუტები და გეტყვი, რომ ისე მენატრებოდი, როგორც მხოლოდ პოეზიით შეკავშირებულ, თუნდაც სხვადასხვა დროსა და სივრცეში განფენილ სულებს შეუძლიათ ერთმანეთი ენატრებოდეთ.

გულწრფელად, შენი გვანცა.

ნაილი ხარაიშვილი

ფრენსკა ბაიბარ

ყველაზე დიდი სასაფლაოა გული...

ბეჟან ხარაიშვილი

დარდების გორგალს ძარღვებს აწყვეტს შენი ლექსები,
ბურჟუასავით ხელთ მიპყრია ძველი ლორწეტი,
სულში ცეკვავენ მარგალიტები ქართული სიტყვის,
სიწმინდეებად, სიამაყედ, თავად პოეტის.
მამული იყო შენი ფუნჯი, გული, პალიტრა,
ჩაფიქრებული, მიყრდნობილი იყავი მთებზე,
არსებით გრძნობდი შავი ღრუბლის მოახლოებას,
დაჭრილ ხარკით რომ გმინავდი სამშობლოს ბედზე.
მაშინ მესაზღვრემ ლოდი დაგლო დაჭიმულ ნერვზე
რაინდულ დიმიტ მიაგებე:

– „არ გეკადრება!“

...შენს მერე ქვეყნის ის სამანი ბჯერ დაღეწეს,
არ ესმის ეშმას ანგელოზის ლოცვა-ვედრება.

და,

შენი გულით, – სასაფლაოდ გადაქცეულით,
ფრენსკად აეკარ პოეზიას მოსვლისთანავე,
ძლიერი ფრთები შენს სულს ზეცად ეზიდებიან,
ვინ თქვა ლექსების,
ან პოეტის სიპატარავე.

თინათინ საბურზანია

შიქრის კაცი

პოეტ ბეჟან ხარაიშვილს
ფიქრის კაცი დადიოდი ქვეყნად,
სიყვარულით საგსე გქონდა გული
და მტკივნეულ დარდად ტანზე გეცვა,
საქართველო, ქედზე დადგმულ უღლით.
დადიოდი რუსთაველზე, ლექსით
გატკეპნილი, პოეტური გზებით.
ჭადრების ქვეშ დაუტეველ მხრებით,
ვაჟკაცური, არწივული ფრთებით.
არ გინდოდა არაფერი ქვეყნად,
სამშობლოზე დარდის, ფიქრის მეტი.
რად გიმუხთლა აბელს შენ კაენმა,
შეგიცვალა დღე წყვდიადის ფერით.
და ქართველი, ისეთიც კი, შენ რომ
სასიკვდილოდ გაგიმეტა მაშინ,

მკერდზე ლექსად დაიწერე თვითონ,
ყველა ცოდვით, სიავით თუ ნაკლით.
ვერ მოესწარ ქარტეხილებს დროთა,
დაიღვარა, როცა სისხლი მოძმის.
თავნაქინდრულ საქართველოს დროშას,
ვერ გაუძელ და მეორედ მოკვდი.
უთქმელ სიტყვას, დაუწერელ სტროფებს,
საქართველო იმკის ცრემლად რადგან,
იმ ძმათამკვლელ და სისხლიან ომებს,
შენი ლექსი ვერ დაელო წამლად.
ფიქრის კაცი დადიოდი ქვეყნად,
ზღვა სიყვარულს ვერ იტევდი სულში.
როგორც ლადო, როგორც მირზა, ბეჟან
შენც ჭაბუკად დარჩი მარად გულში!

ლიანა ოსიაშვილი მედიქიძე

ბ - ე - ჟ - ა - ნ ხ - ა - რ - ა - ო - შ - ვ - ო - ლ - ს

ბ – ედი, რომელიც გერგო წილხვედრად,
 ე – ს შენს ლექსებში, როგორც მისანი,
 ჟ – ინი რომ ჰქონდათ, მტრული, შენდამი,
 ა – სე წინასწარ გამოიცანი...
 ნ – ეტა “ქვეყანა რომ ანაცვალე”,
 ხ – ან სტროფნიც თავად ვარამს რომ სვამდნენ,
 ა – რ დაგიფასეს მათთვის “ქრებოდი”,
 რ – ომ “გაგინეს და დანებს ლესავდნენ”.
 ა – ლბათ ნაკვალევს, როგორც “ირმისას”,
 ი – სე მისდევდი სატროფოს ხმას შორით”,
 შ – ენი კვალიც ხომ იმავ წამს წყდება,
 ვ – არდის სუნში რომ იყნოსე “შმორის”.
 ო – სევ შეგხარით, “წითელ მიმინოს”,
 ლ – ეგენდა სტროფნიც ხომ ჩემს წინა ძევს...
 ს – ტრიქონებს, ბედს რომ წინასწარ მიხვდი,
 მისხალ-მისხალ ვხსნი, ვით ნაანდერძევს..

გულნაზი ხარაიშვილი

დრომ არ მიშველა

თბილისის ქუჩებს ვაკვირდები, შენს კვალს დავეძებ...
 ფეხთა ნატერფალს ძველებური პეწი რჩენია,
 ლექსები წერე! ჩამესმის და თითქოს მაქეზებ,
 ეს ხმის ჩურჩული, ჩემო ბეჟან, ვიცი შენია.
 დრომ არ მიშველა, ეს თვალები ისევ ტირიან,
 მენატრები და ტკივილებიც უსაზღვრო არის,
 შენი მხარ-ბეჭი ჩემო ძმაო, ცის ჯებირია,
 ხმა კი სიონის გუმბათების სამრეკლოს ზარი.

ბახსენება

(ჩემ ძმას ბეჟანის)

წახვედი, როგორც მწარე სიზმარი,
 გადაგიბრუნდა ბედის ურემი.
 ახლაც გიგონებს ხვანის მთა-ბარი,
 იქ კენესის შენი ნაფეხურები.
 თურმე რა ცეცხლით გეწვოდა სული,
 როცა ცხოვრებამ უწყალოდ გჟეჟა.
 რა ჯაჭვით გქონდა ბედი დაბმული,
 ჩემო უსაზღვრო ტკივილო ბეჟან!
 წუთისოფელი თუმც ბევრჯერ ავობს
 გთხოვ, ნუ დამზრახავ ბედზე გამწყრალო,
 თუ არ დაგადებ გულთან ხელს ძმაო,
 რომ ტკივილებით არ გაგამწარო.
 დაგეტოვე, მაგრამ კვლავ ჩვენთან ბრწყინავ,
 გლოცავენ შენი მოძმენი, ძმაო,

ზეცაში ჰპოვე შენ მშვიდი ბინა,
 და ძირს ჩამოსვლას ამაოდ ლამობ.
 ლექსით უმღერდი სამშობლოს ზეცას,
 შენი სიტყვები მტერს მოთოკავენ,
 იმ გზას შენს გაელილს დრო ვერ დაკეცავს,
 რადგან ლექსს მაინც ხომ ვერ მოკლავენ.
 ნუ იტყვით გრძნობა გამიმძაფრაო
 (უფალს არ დაველი სიცოცხლის თხოვნით)
 გულს, ამ ყველაზე “დიდ სასაფლაოს”
 შენახვა ძალუძს მრავალთა ხსოვნის.
 შემინდე ძმაო შენს დას ცრემლგამშრალს,
 ვარ ღოცვით ცისკენ ხელებაწვდილი,
 შენს დიდ სიცოცხლეს აგრძელებს ლაშა,
 შენი სულის და ხორცის ნაწილი.

ჭაღოვანის სკოლა

გულნაზ ხარაიშვილი და მაცყვალა გონაშვილი
(მწერალთა კავშირის თავმჯდომარის მოადგილე)

წერილები

ტიტე მონია

სულიწმიდის მიწიერი გამოცხადება

პირველ ქრისტიანთა და ეკლესიის მამათა მრწამსით, ღვთისმშობელი არის სულიწმინდის მიწიერი გამოცხადება¹. 431 წელს მსოფლიო საეკლესიო კრებამ ოფიციალურად გამოაცხადა წმიდა ქალწული მარიამი ღვთისმშობლად. უფრო ადრე კი IV საუკუნეში ქრისტიანულმა ღვთისმეტყველებამ მაცხოვრის დედა შერაცხა „კეკელა წმიდად“, „მარად ქალწულად“. 1964 წელს რომის პაპმა მარიამ ღვთისმშობელი „ეკლესიის დედად“ აღიარა. IX-X საუკუნეების საქართველოში ღვთისმშობლის კულტი მთლიანი სისტემის სახესღებულს იგი განპირობებული იყო ქართველებში ეროვნული თვითშეგნების ამადლებით, ბერძნებთან მეტოქეობის იდეის აღზევებით, ქრისტიანული რელიგიის განმტკიცება-გაძლიერებასთან ერთად.

შუა საუკუნეების სიტყვაკაზმულ მწერლობაში, ხელოვნებაში ღვთისმშობლის თემამ თვალსაჩინო ადგილი მიისაკუთრა. იგი იყო ხელოვნების მუშაკ-ოსტატთა შთაგონების წყარო. შეუძლებელია არ მოვიგონოთ სახელგანთქმულ მხატვართა ძალისხმევა. მარად გაუხუნარი იქნება ლეონარდო და ვინჩის, რაფაელის, ბოტიჩელის, ლორენცო კოსტას, ვან დეიკის, მურილიოს, ტიცინის და სხვათა მიერ შექმნილი გენიალური ტილოები. ქანდაკებაში სწორუპოვარია მიქელანჯელოს „პიეტა“ – მოწიწება. ღვთისმშობელი აქტიურ სახედ იქცა ბიზანტიურ მწერლობაში. უწინარეს ყოვლისა, აქ უნდა დავასახელოთ VII საუკ. ბერძნულ ენაზე შექმნილი პირველი აკათისტო (დაუჯდომელი), რომელიც მაცხოვრის მშობელს მიეძღვნა. მას დაუჯდომელი იმიტომ ერქვა, რომ მღვდელმსახურები თუ მრევლი ღოცვისას ფეხზე უნდა მდგარიყვნენ. წმინდა დედოფალს უძღვნიდნენ ჰიმნებს. გავისხენოთ ზოგიერთი მათგანი: გრიგოლ ნაზიანზელის (IV ს.) საგალობელი „ხოტბა ქალწულს“, სვინესიოს კვირინელის ჰიმნები (IV-V სს), რომანოზ მელოდოსის (VI ს.) კონტაკიონების ლირიკული ქადაგებანი და ა.შ.

ქართულ მწერლობაში მარიამ ღვთისმშობლის სახე პირველად გაიბრწყინებს VI საუკ. ჰაგიოგრაფიულ ტექსტში – „ეგსტათი მცხეთელის წამება“, რომელმაც თითქოს ტონი მისცა ჩვენს ჰაგიოგრაფებს მარადის ქალწულის ხატების წარმოსაჩენად. ქართული ჰიმნოგრაფია, შეიძლება ითქვას, „გადაყვა“ თან წმ. მარიამის პიროვნების განდიდებას. აქ დამუშავდა სწორედ ყოველადწმინდის საინტერესო სახე – სიმბოლოები, მეტაფორული სახეები, მხატვრული სახეები.

ასევე გავეცნოთ ქართული ხელოვნების ზოგიერთ ნიმუშებს, სადაც მარიამ ღვთისმშობლის ხატებაა წარმოსახული: წყლით მხილება ღვთისმშობლის (ატენი, X ს. მარიამი სვამს „წყალს მხილებისას“), გელათის მოზაიკის სახე (1125-1130), ფრესკული გამოსახულება: ღვთისმშობელი ძითურთ და წმინდა ანა (იფრარი, 1096 წ.), ღვთისმშობლისა და ელისაბედის შეხვედრა (საფარის კანკელის ფილა (XI ს.), ღვთისმშობლის ხატი (ზარზმა, XI ს.), ღვთისმშობლის ჭედური ოქროს ხატი (მარტვილი – X-XII სს.), ღვთისმშობელი ძითურთ (ვარძია, 1184-1186), ანჩისხატის მაცხოვრის ხატის მოჭედილობაზე გამოსახული ღვთისმშობლის მიძინება (XII ს.), ღვთისმშობელი ძითურთ (ყინწვისი, 1207), იოაკიმე და ანა ეალერსებიან ღვთისმშობელს, „ამბორის ყოფა“ (წალენჯიხა, 1384-1396), ღვთისმშობლის ფერწერული ხატი (უბისი, XIX ს.).

როგორც შ. ამირანაშვილი მიუთითებს, ახალი თემები ღვთისმშობლის აკათისტოდან და აპიკრიფებიდან ქართული კედლის მხატვრობაში XIV საუკუნეში ჩნდება: ზარზმის, გელათის მთავარი ტაძრის და სხვა მოხატულობაში, მაგრამ ეს თემები გაბატონებული ხდება მხოლოდ გვიანი ხანის ხელოვნებაში. ხობის ტაძრის მთავარი ნაგის მოხატულობაში (XVII საუკ. შუა წლები) გამოსახულია ღვთისმშობლის აკათისტო სრული სახით².

¹ **ზ. გამსახურდია**, საქართველოს სულიერი მისხია, თბ., 1990; **ბ. ბოკი**, იესოს ბავშვობა და ყრმობა, (გერმ. ენაზე), შტუტგარტი, 1935, გვ. 55; **ა. დრეხსი**, ქრისტესეული მითი (ინგლ. ენაზე), 1911, გვ. 136.

² **შ. ამირანაშვილი**, ქართული ხელოვნების ისტორია, თბ., 1971, გვ. 383.

როგორც უკვე ვახსენეთ, ქართულ პაგიოგრაფიაში ღვთისმშობელს პირველად ვეცნობით „ევსტათის წამებაში“, სადაც ჩართულია სახარების ყველაზე უმნიშვნელოვანესი ეპიზოდი ქალწული მარიამისაგან მესიის შობის შესახებ. აქ ვკითხულობთ, რომ ღმერთი ტკბილია, კაცთა მოყვარე. მან „მოაველინა ძე თვისი ქრისტე სოფლად და შევიდა მუცელსა წმინდისა ქალწულისასა და ხორციანი შეისხნა და განკაცნა წმინდისა მარიამისაგან და საშოდისაგან წმინდისა გამოვიდა და ღმრთეებად ხორცითა დაიფარა. უკეთუმცა ღმრთეებად ხორცითა არა დაეფარა, კაციმცა ვერ მიეახლა ღმერთსა“³.

„აბოს წამებაში“ (786-790) ნათქვამია, რომ კაცთა სიყვარულის გამო ქრისტემ წმიდა ქალწულისაგან ხორცი შეისხა, სამოთხიდან გამოძევებულ ცოდვილთ „ზეცად აღუწოდა“ და მიუწვდომელ საიდუმლოს აზიარა: „იესომ სიყვარულისათვის კაცთადასა ქალწულისაგან წმინდისა ხორციანი შეიმოსნა წმიდითა მით ხორცითა მისითა სამოთხით გამოვრდომილსა მას კაცსა, დაცემულსა ზეცად აღუწოდა და მიუწვდომელსა მას საიდუმლოს ღირს ყო“⁴.

„კოსტანტის წამებაში“ (IX ს.) ავტორი ყურადღებას მიაპყრობს მაცხოვრის ხორცი შესხმას ქალწულისაგან: „შემდგომად მოსვლისა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა აღწერენ ოთხნი ესე ევანგელენი, რომელთაგან ესარების ნათესავთა მომავალთა მოსლვად იგი უფლისა და განგებულებით მისი ხორცითა მით, რომელი-იგი მიიხუნა ქალწულისა მარიამისაგან წყალობისათვის ჩუენისა“.

„შიო მღვიმელის ცხოვრებაში“ წმ. შიო მიმართავს მაცხოვარს: „კეთილთა შენთა საუკუნეთა მეოხებითა უხრწნელისა ქალწულისა დედოფლისა ჩუენისა და დედისა შენისა მარადის ქალწულისა მარიამისითა და მეოხებითა დიდებულთა წმიდათა მოციქულთა შენთადათა და წმიდისა მამისა ჩუენისა იოვანესითა“⁵. ეს პირველი ნიმუშია ავტორის მხრიდან ღვთისმშობლის დედოფლად მოხსენიებისა, რასაც სხვაგანაც იმეორებს: „წმიდაო დედოფალო“...⁶ ასევე მწერალი მაცხოვრის დედას ყოვლად წმიდას უწოდებს (გაგისხენოთ IV ს. ქრისტიანული თეოლოგიის მიერ ღვთისმშობლის მონათვლა „ყველა წმიდად“): „მე ყოვლად წმიდაო ღმრთის მშობელო მარიამ, კურთხეულ არს ნაყოფი მუცლისა შენისა“...⁷

ღვთისმშობლის პიროვნება შედარებით ფართოდ არის წარმოჩენილი „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში“. წმ. გრიგოლი ხანძთის მონასტრის მშენებლობის დაწყების წინ ლოცვას აღავლენს ღმერთის წინაშე, რასაც ასე ასრულებს: „განანათლე ნათლითა სულითა შენისა წმიდისადათა და მეოხებითა წმიდისა ღმრთის-მშობელისადათა“...⁸ ე.ი. მონასტრის აგების დაწყება-დასრულებისას გრიგოლ ხანძთელს ღმერთთან ერთად ღვთისმშობლის შეწვევისა და მფარველობის იმედი აქვს. ამავე ნაწარმოებში მოხსენიებულია ღვთისმშობლის ეკლესია, ისევე როგორც წმ. გიორგისა: „მაშინ მოვიდა ზაქარია ანჩელი ეპისკოპოსი, ღირსი და სასწაულთა მოქმედი, და პატივით მოიკითხეს ხელმწიფეთა მათ და თანა წარმოიყვანეს, და მოიწინეს ჯმერკს და ბერთას წმიდისა ღმრთის-მშობელისა ეკლესიათა და დაბას წმიდისა მოწამისა გიორგის ეკლესიასა“...⁹ გრიგოლ ხანძთელი აღტაცებას გამოხატავს შატბერდის მონასტრის აშენების დასრულებით, დიდად ემაღლიერება უფალს და ღვთისმშობლის შეწევას: „მაშინ სიხარულითა აღივსო, რამეთუ მოჰმადლა უფალმან გულისაებრ მისისა საქმე იგი კეთილი მადლითა და მეოხებითა წმიდისა ღმრთის-მშობელისადათა, რომლისაც სახელსა ზედა აღეშენა წმიდად იგი მონასტერი“¹⁰.

გიორგი მერჩულე გვამცნობს წმ. გრიგოლ ხანძთელის ეპისტოლეს, სადაც წარმოჩენილია ქრისტეს მოყვარე აწ განსვენებული დედების დვაწლი. წმ. გრიგოლმა „დაწერა ეპისტოლე დათა მათ შესუენებულთა მიმართ ესრეთ სახედ“: გარკვეული მიზნით მოვიხმობთ ამ წერილის მოზრდილ ნაწევრებს: „ქრისტეს მოყვარენო, წესთა მათ ამის სოფლისათა მოკლესა შინა დროსა სიყრმითგან თქუენით ვიდრე სიკუდილამდე მალე-ქმნულნო ქრისტესთუს... რაჟამს გამოცხადნეს ცხოვრებად იგი ჩუენი, მაშინ თქუენცა გამოსცხადნეთ დი-

³ ძეგლები, I, გვ. 38.

⁴ ძეგლები, I, გვ. 52.

⁵ იქვე, გვ. 218.

⁶ იქვე, გვ. 222.

⁷ იქვე.

⁸ იქვე, გვ. 273.

⁹ იქვე, გვ. 275.

¹⁰ ძეგლები, I, გვ. 283.

დებითა საუკუნოვსა მერმისათა, თქვენ ბრძენთაგან ნეტარნო. და უვიცთაგან უცნაურნო, უოხტნოსა სიმდიდრესა კეთილთაებრ ვაჭართა საწუთროთა მომსყიდელნო, ხოლო აწ მიძინარენო ჳორცითა და მღჳძარენო სულითა, მკუდრად შერაცხილნო მკუდართაგან და უკუნისამდე ცხოველნო ქრისტესგან, ტაძრითა მით სულისათა ქუეყანისა ცად შემცვალებელნო, ქალწულებისა ყუავილნო, მიმსგავსებულნო დედასა ღმრთისასა¹¹.

დამოწმებული ნაწყვეტიდან ჩვენთვის კონკრეტულ შემთხვევაში მნიშვნელოვანია ქრისტეს მოყვარე წმ. დედების „ქალწულების ყვავილად“ წარმოსახვა, რითაც ისინი მიამსგავსა მაცხოვრის დედას. საერთოდ, ყვავილს, როგორც მხატვრული გამოსახვის საშუალებას, ფართოდ ვეცნობით ქართულ ხალხურ, სასულიერო და საერო მწერლობაში. საღვთისმეტყველო ლიტერატურაში ყვავილი ძირითადად ქრისტეს და ღვთისმშობლის სიმბოლო-მეტაფორაში გაიშალა: „გიხაროდენ, ყვავილნო უხრწნელობისაო“ („დაუჯდომელი“); „შენ ხარ, უბიწო, კიდობანი დავითის ხიდული და ყუავილი, სოლომონის მოსწავებული“¹²; „აღმოცენებულმან ყუავილმან ქალწულმან უბიწომან“¹³; ერთ-ერთ იადგარში წმ. მარიამი წოდებულია „ყოლადვე დაუჩნობელ ყუავილად“¹⁴.

„გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებიდან“ კიდევ ერთ ციტატას ამოვიღებ, სადაც ფიგურირებს წმ. ქალწული მარიამის სახე: „და განათებულ მზისა მისგან სიმართლისა ცათა დაუტევნელისა და ქალწულისა საშოსა დატევნულისა გამოუთქუმელად“...¹⁵ ამავე ნაწარმოებში ვკითხულობთ: ხოლო მათ გულისჳმა-ყვეს უამი იგი მიცვალებისა მისისად (იგულისხმება წმ. გრიგოლი) ამიერ სოფლით, რამეთუ ვითარცა მიცვალებასა წმიდისა ღმრთის-მშობლისასა, მოიწია წმიდათა მოციქულთად კიდეთაგან ქუეყანისასა, ეგრეთვე წმიდანი მამანი შემოკრბეს უამსა მას დროესა დღისა მისისასა პატივად“¹⁶. ე.ი. აღსრულებისას წმ. გრიგოლს წმინდა მამებმა ისევე პატივი მიაგეს, როგორც მიცვალებულ ღვთისმშობელს წმ. მოციქულებმა.

„წმ. ნინოს ცხოვრებაში“ ხაზი გაესმის იმ გარემოებას, რომ მარიამ ღვთისმშობელი დავით წინასწარმეტყველის შთამომავალია. ამიტომ იწოდა ქრისტე სახარებაში დავითის ძედ. წმ. ნინო იტყვის: „კურთხეულ არს ღმერთი და მამად უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი, რომელმან მოავლინა სიტყუად წმიდად მისი ცათა მაღალთადათ თვით ძლიერისაგან საყდრისა გარდამოსრული ქუეყანად მდაბლად უეჭელად შობად ჳორციელად თესლისაგან დავითისა დედაკაცისაგან მარტოდ შობილისა წმიდისაგან და უბიწოესა, რომელი სათნო ეყო მას“¹⁷. ამავე ტექსტის „ბ“ რედაქციაში „დედაკაცის“ ნაცვლად იხსენიება წმ. მარიამი: „ჳორცითა იშვა თესლისაგან დავითისა და ქალწულისა მარიამისა“¹⁸.

უნდა ითქვას, რომ ქართული ჰაგიოგრაფიული პროზა ყოველდღწმინდის პიროვნების ჩვენებისას ტროპიკის თვალსაზრისით მაინც და მაინც მოულოდნელობებით არ გვანებივრებს. ცხადია, იგი სახარების ტექსტთა შინაარსის ტრადიციების გამგრძელებელია, სადაც ერთობ მშრალად და სქემატურად არის წარმოსახული ღვთის დედა ესთეტიკურობის თვალსაზრისით, რასაც ვერ ვიტყვით ქართულ ჰიმნოგრაფიაზე. ეს გასაგებიცაა. როგორც სახარების ავტორების, ისე ჰაგიოგრაფების მიზანთ მიზანი იყო ქრისტიანული რელიგიის საძირკელის – ყოველდღწმინდა ქალწულის მიერ ადამიანთა მსხნელის შობის მოვლენის ჩვენება.

განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს ქართულ ჰაგიოგრაფიაში საქართველოს გამოცხადება ღვთისმშობლის წილხვედრ ქვეყნად. ეს თავისთავად მოასწავებდა ჩვენი წინაპრების ეროვნული თვითშეგნების, ეროვნული ღირსებისა და სიამაყის ამაღლებას. ეს იდეა დღემდე მზესავით შვენის საქართველოს ცისქვეშეთს, მზესავით განაბრწყინებს ჩვენს სამშობლოს. კ. კეკელიძის დაკვირვებით, აზრი იმის შესახებ, რომ ქართლი ღვთისმშობლის წილხვედომილია, ჩასახულია IX საუკუნეში¹⁹. დიდი მეცნიერისთვის ამოსავალ პუნქტს წარმოადგენს „ილარიონ ქართველის ცხოვრება“. ულუმბოს მთის ლავრის მამასახლისმა განიზ-

¹¹ იქვე, გვ. 300-301.

¹² ნევემირებული ძლისპირნი, გვ. 839; შდრ. ძველ ქართული სასულიერო პოეზია, გვ. 385.

¹³ ჭილ-ეტრატის იადგარი, გვ. 161.

¹⁴ უძველესი იადგარი, გვ. 510.

¹⁵ ძეგლები, I, გვ. 317.

¹⁶ იქვე, გვ. 213-214.

¹⁷ იქვე, გვ. 88.

¹⁸ იქვე.

¹⁹ კ. კეკელიძე, ეტიუდები, I, თბ., 1956, გვ. 80.

რახა ილარიონ ქართველისა და მისი მოწაფეების იქიდან გამოძევება. მის წადილს წინ გადაეღობა წმ. მარიამ ღვთისმშობელი: „უბადრუკო, რაღსა ინებე განძებად უცხოთად მათ, რომელნი მოსრულ არიან სიყუარულისათვის ძისა და ღმრთისა ჩემისა“... ანუ არა უწყია, ვითარმედ მრავალნი დამკვიდრებად არიან მთასა ამას მათისა ენისა მეტყუელნი... და რომელნი მათ არა შეიწყნარებენ მტერ ჩემდა არიან, **რამეთუ ჩემდა მონიჭებულ არს ძისა მიერ** ჩემისა ნათესავი იგი შეურყევლად მართლმადიდებლობისათვის მათისა“.

ზ. გამსახურდიას მოსახრებით, ღვთისმშობლისათვის საქართველოს წილხვდომილობის იდეის გამოძახილს VII საუკუნის ძეგლის სვიმეონ მესვეტის „ცხოვრებაში“ ვეცნობით: „ამ ძეგლში სულიწმიდა გვევლინება საქართველოს მფარველად, სულიწმიდის მიწიერი გამოცხადება კი ღვთისმშობელია“²⁰.

როგორც ითქვა, მაცხოვრის დედის წილხვედრ ქვეყნად საქართველოს აღიარებამ განსაკუთრებით IX საუკუნეში იჩინა თავი. სწორედ მაშინ ბერძნული თხზულების – „მომოსვლისათვის მოციქულისა ანდრეასის“ პარალელურად ჩვენს ეროვნულ მწერლობაში იქმნება „მოქცევაჲ ქართლისაჲ“. ამისი მიზეზები ახსნილი აქვს კ. კეკელიძეს²¹. ეს არის ბიზანტიელთა სწრაფვა ქართველების თავიანთი პოლიტიკური გავლენის ქვეშ მოსაქცევად, რაც, ბუნებრივია, ვრცელდებოდა საეკლესიო სფეროზეც. IX საუკუნეში დაწერილი ძეგლით – „ანდრია მოციქულის მიმოსვლა“ წმ. ანდრია დასახულია ქართველთა განმანათლებლად, ქართული ეკლესიის მესაძირკვედ. როგორც კ. კეკელიძე შენიშნავს, ამის გამო ჩვენში დაბადებულა აზრი ქართველთა ბარბაროსად მომნათლავი ბერძნების პრეტენზიების საფუძველთა გაბათილებისა. კერძოდ, ცნობა იმის შესახებ, რომ ქართული ეკლესია ანდრია მოციქულის დაფუძნებულიაო. წამოყენებინათ სულ სხვა, ანდრიასაგან დამოუკიდებელი მისიონერი²². ასეთ განმანათლებლად მოგვევლინა, კაპადოკიელი ნინო, რომლის სამისიონერო დგაწლი საბერძნეთზე და სომხეთზეც ვრცელდება.

საგულისხმოა, რომ XI საუკუნის მემატიანის ლეონტი მროველის თხზულებაში – „ქართველ მეფეთა ცხოვრება“ – XVIII საუკუნის დამდეგს ვახტანგ მეექვსის მიერ შექმნილ ე.წ. „სწავლულ კაცთა კომისიას“ ჩაურთავს ტექსტი – ანდრია მოციქულის ქადაგება საქართველოში²³. ამ ლეგენდაში ვეცნობით, რომ მაცხოვრის ამადლების შემდეგ წილი უყრიათ მოციქულებს. მაცხოვრის დედას წილად რგებია ქართველთა გაქრისტიანება: „ჩუენებით ეჩუენა მას ძე მისი, უფალი ჩუენი, და რქვა: „დედაო ჩემო, არა უგულებელ ვყო ერი იგი საზეპურო“ (ე.ი. ღვთის მიერ ამორჩეული – ტ.მ.) უფროს ყოველთა ნათესავთა, მეოხებითა შენითა მათთვის. ხოლო შენ წარავლინე პირველწოდებული ანდრია ნაწილსა მას შენგან ხუედრებულსა, და თანა წარატანე ხატი შენი, ვითარცა პირსა შენსა დადებითა გამოისახოს, და შენ წილ ხატი იგი შენი მკვიდრობდეს მცუელად მათთა უკუნისამდე ჟამთა“²⁴.

ამის შემდეგ ყოვლიწმინდა დედოფალი ანდრიას მოახსენებს „ჩუენების“ შინაარსს. კერძოდ, უფლის ნაქადაგებს: „რათა შენ წარხვიდე და წარასუენო სახე ჩემი და სახიერისა ძისა ჩემისა ქუეყანასა ჩემდა წილ-ხდომილსა, რათა ვიყო განმგებელ ცხორებისა მათისა.“²⁵ წმ. ანდრიაჲმაც პასუხი არ დააყოვნა: „ყოვლადწმიდაო, ნება სახიერისა ძისა შენისა და შენი იყავნ ყოველსა ჟამსა“. მარიამ ღვთისმშობელმა წმ. ანდრიას ხელთ მისცა თავისი ხატი და გამოისტუმრა საქართველოში სახარების საქადაგებლად.

ეტყობა, გვიანი შუა საუკუნეების „მეცნიერნი კაცნი“ მტკივნეულად განიცდიდნენ ბერძენთა იმჟამინდელ პრეტენზიებს საქართველოს პოლიტიკურ და საეკლესიო სარბიელზე გასაბატონებლად. ამის გასაქარებლად, წინააღმდეგ „ანდრიას მიმოსვლაში“ გატარებული შინაარსისა, წმ. ანდრია დასახეს თვით ყოვლადწმიდის მიერ თავის წილხვედრ ქვეყანაში განმანათლებლად გაგზავნილ მისიონერად. ამით გამოხატეს კიდევ თავიანთი ეროვნული თვითშეგნება და ტენდენციები, რათა შთამომავლობას სწორედ ასე აღექვა წმ. ანდრია მოციქულის სამისიონერო მოღვაწეობა საქართველოში. ამით „მეცნიერთა კაცთა“ შინააშლილობის მოთავეებს და მომრავლებულ მუსლიმან აგრესორებს თვალნათლივ დაა-

²⁰ ზ. გამსახურდია, საქართველოს სულიერი მისია, გვ. 75.

²¹ კ. კეკელიძე, ეტიუდები, I, გვ. 81-83.

²² კ. კეკელიძე, ეტიუდები, I, გვ. 81-83.

²³ ქართლის ცხოვრება, I, თბ., 1955, გვ. 39-43.

²⁴ იქვე, გვ. 38.

²⁵ იქვე, გვ. 38.

ნახეს, რომ ქართველთა დამარცხება არც ისე ადვილია. რაც არ უნდა გაუჭირდეს მათ, მომავალში დიდება არ აცდება, ვინაიდან ქართველი ერი ღვთის მიერ არის ამორჩეული, იგი მაცხოვრის დედის წილხვედრია.

როგორც ცნობილია, XII საუკუნეში შეიქმნა „წმ. ნინოს ცხოვრების“ არსენ ბერისეული რედაქცია, კერძოდ, მეტაფრასული რედაქცია, რომელსაც წითელ გვირისტად გასდევს მარიამ ღვთისმშობლისათვის საქართველოს წილხვედომილობის იდეა: „მოხედვა ყო ზეცით წყალობით ყოვლადსახიერმან დედოფალმან და მოიხსენა უფლისა მიერ და ძისა თვისისა წილხვედომილი იგი მისდა ქუეყანა და ნათესავი ჩუენი, რამეთუ ნაწილი მისა ჩუენ ვართ, ნათესავნი ქართველნი“²⁶. აქვე ვკითხულობთ, რომ ღვთისმშობლის ხატის წინაშე მლოცველ ნინოს „გამოუჩნდა“ ყოვლადწმინდა და მოახსენა: „აჰა, ესერა, წარგავლინებ შენ ქადაგად ნათესავთა მიმართ უცხოთა, ნაწილსა ჩემსა ქუეყანასა ჩრდილოსასა, ერისა მიმართ ქართველთასა, წარვედ სიმხნით და უშიშად უქადაგე ჭეშმარიტება“²⁷.

ცნობილია „წმ. ნინოს ცხოვრების“ კიდევ ერთი მეტაფრასული რედაქცია (არსენისეული რედაქციის პერიფრაზი), სადაც გამეორებულია წილხვედომილობის იდეა: „ნეტარ ვართ ჩუენ და სამგზის სანატრელ, რამეთუ ნაწილნი ვართ ყოვლად წმინდისა ღმრთის-მშობლისანი“²⁸. ან კიდევ: „ღმრთის-მშობელმან შეისმინა ვედრებისა მისისა და მოიხსენა წილხვედომა მისი ქართველთა ნათესავისა“²⁹.

პეტრიწონის სალიტერატურო სკოლის ტრადიციების მიმდევარმა მწერალმა ნიკოლოზ გულაბერიძემ (XII ს) თავის თხზულებაში „საკითხავი სუეტისა ცხოველისა“ საგანგებო ყურადღება მიაქცია საქართველოში დამკვიდრებულ შეხედულებას, რომ ჩუენი ქვეყანა ქრისტეს დედის წილხვედრია. ეს მას დასჭირდა იმის გასამართლებლად, რომ ქართლს განმანათლებლად ქალი მოველინა ნინოს სახით. ამით მან პასუხი გასცა კითხვას: უფალმა მაინც და მაინც ქალი რატომ ამოარჩია ქართველთა გასაქარისტიანებლად; „რაჟამს ღმერთმან ინება წყალობად და ცხოვრებად ნათესავისა ჩუენისა, დედაკაცივე წარმოავლინა, ვითარ ვჰგონებ მე, გამოთხოვითა და ხუაიშნითა დედისა ღმრთისათა ძისა თვისისა თანა, ვინათგან ნაწილიცა იყო დედისა ღმრთისა“³⁰.

რ. სირაძემ „წმ. ნინოს ცხოვრებას“ დიდად მნიშვნელოვანი მონოგრაფია მიუძღვნა, საიდანაც ამჯერად ფრიად საინტერესო თვალსაზრისს დავიმოწმებთ: წმ. ნინოს ჯვრის მაღლი („სახე ჯვრისა“) ღვთისმშობლისგან ებოძა. გადმოცემით ვაზის ნახსლვეი ნინომ საკუთარი თმებით შეკრა და ვაზის ჯვარი პირველად მაყვლოვანში აღმართა. მაყვლოვანი ღვთისმშობლის სიმბოლოა. ასე განიმარტება თვით მოსეს მიერ ხილვა „შეუწველი ბუჩქისა“. მაყვლოვანში ყოფნა ნინოსი სიმბოლურად ეხმიანება საქართველოს ღვთისმშობლისადმი წილხვედომილობას. ჯვრის ვაზისგან შექმნა კი მოასწავებდა ვაზის გასიმბოლოებას ქრისტიანული შინაარსით. ვაზი ხომ საქართველოში ოდითგანვე საკრალურად ითვლებოდა³¹.

როდესაც საქართველოს მაცხოვრის დედისადმი წილხვედომილობაზე ვლაპარაკობთ, უსათუოდ ეს საუბარი უნდა შევავსოთ ივერიის ღვთისმშობლის ხატზე მსჯელობით. როგორც ცნობილია, ფრანსუა პიტრამ 1859 წელს დაძველებული ბერძნული ხელნაწერიდან ამოიკითხა ასეთი ლეგენდა: VIII საუკუნეში, როდესაც ხატის მებრძოლნი სპობდნენ ხატებს, ერთ ქვრივ ქალს ღვთისმშობლის ხატი გადაუგდია ზღვაში რათა ის ხატის მებრძოლთ არ ჩავარდნოდათ ხელში. ხატი არ ჩაძირულა წყალში, ჰაერში გაჩერებულა და მერე სადღაც გამქრალა. არათა მიერ დევნილ მონაზვნებს და ხატის მებრძოლთ თავი შეუფარებიათ ათონის მთაზე. აქ მონასტერი დაუარსებია ქართველ ექვთიმეს. ამ დროს ათონის მთასთან ერთხელ გამოჩენილა მოხეტიალე ხატი. ივერთ მონასტრის ბერმა სიზმრად ნახა, რომ მას ევალება ღვთის მოვლენილი ხატის მოტანა. იგი სათავეში ჩაუდგა პროცესიას, მონასტრის წინამძღვრის პავლეს ბრძანებით, გაემართა ზღვისკენ, მოიპოვა ხატი და მოაბრძანა მონასტერში. ღვთისმშობლის ეს ხატი, როგორც მონასტრის მწყალობლის ხა-

²⁶ ძეგლები, III, მეტაფრასული რედაქციები, XI-XIII სს, თბ., 1971, გვ. 16.

²⁷ იქვე.

²⁸ იქვე, გვ. 55.

²⁹ იქვე.

³⁰ ძველი ქართული ლიტერატურის ქრესტომათია, I, 1946, გვ. 232.

³¹ რ. სირაძე, „წმინდა ნინოს ცხოვრება“ და დასაწყისი ქართული აგიოგრაფიისა, თბ., 1997, გვ. 182-183.

ტი, მოათავსეს მონასტრის კარიბჭის თავზე და ამიტომ ეწოდა მას პორტიკისა³². რ. სირადის სამართლიანი შეკითხვით, ძალზე საყურადღებოა, თუ რატომ არ აისახა ეს ლეგენდა „იოანესა და ექვთიმეს ცხოვრებაში“³³. აღსანიშნავია, რომ ეს ლეგენდა მოცემულია ტიმოთე გაბაშვილის „მიმოსვლის“ ტექსტში.

მართლაც, საკვირველია, ღვთისმშობლის ხატის ლეგენდა თუ რატომაა გვერდავლილი „იოანესა და ექვთიმეს ცხოვრებაში“. ამჯერად კი ჩვენ საყურადღებოდ გვესახება ამ თხზულებაში მოცემული ერთი ეპიზოდი. ბიზანტიის სამეფო კარზე მყოფ ექვთიმეს მშობლიური ენა დავიწყნია, რასაც დაუსწრებელია კიდევ. ამ უნუგეშო მდგომარეობაში მყოფს გამოცხადებია ღვთისმშობელი და ქართული ენით უკითხავს: „რად არს, რად გელმის, ექვთიმე?“

სწეულს უპასუხნია: „მოგკედები, დედოფალო!“ ამ დროს მიახლება მას მაცხოვრის დედა და უთქვამს: „არარად არს ვნებად შენ თანა, აღდეგ, ნუ გეშინინ, და ქართულად ხსნილად უბნობდი“³⁴. ამით დაუბრუნდა ექვთიმე ქართულ ენას და ავადმყოფობისგანაც გათავისუფლდა.

ამ პასაჟში ნიშანდობლივია ის, რომ მარიამ ღვთისმშობელი ქართულად „უბნობს“ და თვითონ ექვთიმეც მშობლიური ენის წყალობით იხსნა სწეულებისაგან, გამოდის, რომ მაცხოვრის დედამ იცის მისივე წილხვედრი ერის ენა.

ამით ამოიწურება მაცხოვრის დედის პიროვნების ჩვენება და მისი ხატების წარმოსახვა ქართულ ჰაგიოგრაფიულ პროზაში, რაც ზღვაში წვეთად მოჩანს ქართულ მდიდარ ჰიმნოგრაფიულ სამყაროსთან შედარებით.

ლუარა სორდია

**მერაბ კოსტავას ფილოსოფიური ლირიკის ერთი ასპექტი –
“ჩემი სამშობლო ზეცაა თავად”**

“და ოცნებებიც ცას მისწვდნენ ჩვენნი,
ცა გარდაგვეხსნა მარადჟამული”
ზვიად გამსახურდია

მიწისა და ცის არჩევანი, სოფლისა და ზესთასოფლის დაპირისპირება თუ მორიგება მუდამ იყო გონებაგახსნილი ადამიანის საფიქრალი, რელიგიისა თუ ფილოსოფიის ინტერესის საგანი.

ეს საკითხი პოზიტიურად წყდებოდა ბიბლიაში, ღვთისმეტყველებაში, რელიგიურად მოაზროვნე ადამიანთა შემოქმედებაში.

ურწმუნოების, ათეიზმის ბატონობის, მატერიალურის, საგნობრივის, მიწიერის გაფეტიშების ჟამს ზეცის უგულბელებოფა ხდებოდა, რასაც განუზომელი ზიანი მოჰქონდა სულისთვის.

გაქცევა თუ შერიგება? სული თუ მატერია?

მატერიალისტური შემეცნების დამახასიათებლად შტაინერს მიაჩნდა სინლუნგე, მიამიტობა, ეჭვი, ზეციური ძალებისგან მოწყვეტა და მიწიერთან შეზრდა: “ჩვენ პირდაპირ მიწაში ვართ... ჩათხრილი. სრულიად მოწყვდით ზემიწიერ ძალებს”, წუხდა შტაინერი და შეგვაგონებდა: “ადამიანი არ უნდა შეეზარდოს მიწას, არ უნდა დაიძიროს მასში” (1,269,270,273).

ღმერთმა ადამიანს დედამიწაზე დაუსახა ამოცანა, ამიტომ მხოლოდ ამქვეყნიური ცხოვრების წესით შეუძლია მისგან გაღწევა და არა სხვა სამყაროში გაქცევით: “ადამია-

³² ლეგენდა გადმოწერილია ს. ყაუხჩიშვილის წიგნიდან: ბიზანტიური ლიტერატურის ისტორია, თბ., 1973, გვ. 131-132.
³³ რ. სირადე, ქართული აგიოგრაფია, გვ. 164.
³⁴ ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, II, ილ. აბულაძის რედაქციის, თბ., 1967, გვ. 69.

ნის ამოცანა მთლიანად ამ დედამიწაზეა საძიებელი... და ვისაც სხვა სამყაროში სურს გაქცევა, ვერასოდეს მიაღწევს მიზანს” (1,97).

ეზოთერიკული ქრისტიანობა ამქვეყნიური სინამდვილიდან მოწყვეტას კი არა, მიწისა და ზეცის შეერთების, გრძნობადისა და ზეგრძნობადის დაკავშირების გზებს გვასწავლიდა: “მხურვალედ ვითხოვოთ ზეციური სიმაღლეები, დაე მიველტვოდეთ სილაქვარდეს, ვინძლო უწყინრად მოგვექცეს მიწიერი სიკეთე ამ საუკუნეში” (წმ. გრიგოლ პალამა) (2,388).

“სოფლისა და ზესთასოფლის სრული ჰარმონიის” მიღწევის ნიმუშად მიხნეულია “ვეფხისტყაოსანი” (3,93).

უიტმენი ერთდროულად მოუხმობდა ცას და დედამიწას (სიმღერა ჩემს შესახებ) (4,71).

დანტე მარადიული მშვენების საუფლოდ არა მიწას, არამედ ცას სახავდა: “ცა გიხმობთ ისევ და ტრიალებს იგი თქვენს თავზე, გიჩვენებთ თანაც მარადღუამულ მშვენებას თვისსა, მაგრამ თქვენ მაინც ისევ მიწას დასჩერებისხართ და სასჯელს გიწვდით ამიტომაც ყოვლისმხილველი” (5,93).

“ღვთაებრივ კომედიაში” ცის უარყოფელთა სასჯელია მიწისკენ გამუდმებული ცქერა: “რადგანაც თვალნი არასოდეს მოგვიქცევია სიმაღლეთადმი, რადგან ვჭვრეტდით მხოლოდ მიწიერს, მართმსაჯულებამ მოგვისაჯა მიწისთვის ცქერა” (5,137).

მიწაზე ვერ დაეტევა უსაზღვროებისკენ გაჭრილი სული: “...მიწაზე... ესდენ ამაოდ ვეძიებდი საზრდოს სულისას” (5,216).

მიწისა და ზეცის მორიგება იოგებისათვის იყო გონებისა და მოქმედების პრობლემა, ორი გზა: “გონებამოსილთათვის შემეცნების იოგა, ღვაწლმოსილთათვის მოქმედების იოგა”.

“საქმისაგან განდგომილი კაცი... ასეთი განდგომით სრულყოფამდე ვერ ამაღლდება.

...უნდა მისდით სოფლურ საქმეს და მით ქვეყანას შეეწიო” (შდრ. ნ. ბარათაშვილი: “მაგრამ რადგანაც კაცნი გვექვიან, შვილნი სოფლისა, უნდა კიდევაც მივსდითო მას, გვესმის მშობლისა” – “ფიქრნი მტკერის პირას”).

ყოველგვარი საქმე წმინდა სულით უნდა კეთდებოდეს: “ვერ შემსვრიან მე საქმენი და საქმეთაგან მონაგარი არა მხიბლავს მე”...

“ნათელღებული” მხოლოდ სიბრძნის გზის მიმდევარია: “ვისი ღვაწლიც სიბრძნის სახმელშია გამობრძმედილი, იგი ნათელღებულად იწოდება”.

“არშობილისა და წარუდინებლის” შემეცნებას ვერ მიაღწევს ქვეყანა ეგე შეცთომილი”.

“ნივთთა შეწირვას სიბრძნის შეწირვა სჯობს”.

“სიბრძნე მოიცავს ყოველგვარ საქმეს”, გვასწავლის ბჰაგავად-გიტა (6,33,38,41,57).

ნიცშეს სძულდა “მიწის მუცლით მოლაპარაკენი”, ზედაპირულთა ღრიალი, “ნაცრით დაბნელება”, “მათი სულის შიგნეულის ზიზღის ტალახი”... (7,157).

უარყოფდა რა სადღეისო, ხრწნად, წარმავალ ღირებულებებს, ნიცშეს სურდა ფრენა ესწავლებინა მომავლის ადამიანებისთვის, ხოლო ამისთვის მოუმწიფებლთ “სწრაფად დაცემისკენ” უბიძგებდა.

ღმერთის უარყოფელი და ზეკაცის მაძიებელი ზარატუსტრა განკურნების ადგილად მაინც მიწას მიიხნევდა: “ჭეშმარიტად, მიწა კვლავ განკურნების ადგილად იქმნება! და უკვე ჰმოსავს მას ახალი სურნელება, განკურნების მცემელი – ახალი იმედი”.

“ქვეყანასა ზედა მრავალი კეთილი აღმოჩენაა, ვიეთი სარგო, ვიეთი საამო: მათი გულისთვის ღირს მიწის სიყვარული” (7,159).

ეს პრობლემა ყოველთვის აქტუალური იყო ქართული ლიტერატურისთვის.

“მიწიერ-ზეციერი იყო ილია ჭავჭავაძე, აკაკი წერეთელი “ხან მიწის” იყო, “ხან ცის”, მასთან მიღწეული იყო “ცის და მიწის” კავშირი”.

ნიკოლოზ ბარათაშვილს აღიზიანებდა მიწიერი ცხოვრების ამაოება, “ზენაართ სამყოფს” ეტრფოდა, მაგრამ წუხდა, რომ “ვერ ცნობენ გლახ მოკვდავნი განგებას ციურს” (შემოღამება მთაწმინდაზე).

ვაჟა ფშაველა ამბობდა: “მიწას მიწურად და ცას ციურად მივეთავაზი”.

გალაკტიონისთვის მახლობელი იყო “ცის და მიწის ჰანგი”, “ცის და მიწის შეხავება”, “ორი სიმღერა”, “ოცნებისა და სინამდვილის შედუღება”, სამყაროს ჰარმონიის მიკვლევა. მის შემოქმედებაში ერთდროულად იხილვება დიონისური და აპოლონური საწყისები.

ტერენტი გრანელი მიწას უწოდებდა “გაღიას”, “ყუთს”, “სამარეს”. მას “მარადისობის ლაქვარდები” ეიმედებოდა და ამბობდა: “ყოფნა მიწისთვის რა მიზანია”.

“მემენტო მორის” ავტორი გონიერი ცის, “ცანი ცათანის”, მარადი ცის მშვენიერების ტყვე იყო: “რა ბრწყინვალეა ცა იქაური”.

უცნობი სფინქსი ლაჟვარდებს მიიხნევედა თავის მარადიულ სამშობლოდ: “...ჩემი ნაზი სამშობლო ლაჟვარდები ცისფერი”, მაგრამ ტერენტის აქვს ასეთი განაცხადიც: “ზეცა მწყურია და მიწა მშია”... იგი აიდეალებდა არა სიცოცხლეს, არა სიკვდილს, არამედ “მესამე გზას”, სულის მარადიულობას.

ანა კალანდაძე “ორი ქვეყნის საზღვარზე” იმყოფებოდა, ცდილობდა საპირისპირო საწყისების მორიგებას: “რაა ციური, თუ მიწისაც არ ექნა ძალი?”

ამასთან, ანა კალანდაძე კიცხავდა “ცა და ციურის” დამეცივებელთ.

მერაბ კოსტავა გამოხდა არა საერთოდ მიწიერ ცხოვრებას, არამედ დუნე, უიდეალო, უმიზნო არსებობას, როცა მიზანი მხოლოდ ძლომბაა, ხორცის სიამოვნება: “ვინც ლუკულუსის ნადიმებს მართავს, დაუცხრომელად ახარებს მუცელს, ვისაც თან დააქვს მსოფლიო ხვაი, გადაჟანგებულს მიაგავს ძრავს და ასე ცხოვრობს, რაც ახსოვს თავი უიდეალოდ, დუნედ, უძრავად” (შიმშილობა) (8,133).

ამაოების მსახურთ, ადამიანური ვალის დამეცივებელთ მიმართავს პოეტი: “...საგზურს მიწისას რა თავში იხლი, სიცოცხლე განა უვალო არის, ამაოებით თავს რატომ იღლი?” (შიმშილობა) (8,138).

მატერიალური ყველაფერი ჭიის და ჩრჩილის ხვედრია: “ნთქავს მატერიას ჭია და ჩრჩილი” (შიმშილობა) (8,134).

პოეტი წუხს დაცემულებზე, რომელთაც მალლა ვერ აუხედავთ: “ხალხს დამიწებულს რა აღმართავს, მალლა რა ასწევს?” (ბიბლიური რემინისცენციები) (8,93).

და ხსნის გზად მიხნეულია რწმენა, სიბრძნე, სიყვარული, მშვენიერება: “ეგრე დაცემული გიხსნას რელიგიამ, სიბრძნემ, სიყვარულმა და მშვენიერებამ” (ეტიუდი) (8,81).

სიბრძნე და სიყვარული ღმერთის სახელებია.

წარმავალია, ეფემერულია, ცეცხლის ხვედრია მხოლოდ მიწიერი ინტერესებით არსებობა: “ცეცხლი წვავს მიწის ყველანაირ წარმავლობას” (ღირს მამა დავითს) (8,109).

ხორცის გაღაღებით გაამაყებულნი, მათხოვარივით წარსდგებიან მარადისობის წინაშე: “სიამაყე, აქ რომ მბრძანებლობს, მათხოვარია იმ სოფლის ბჭესთან” (ძმას ქრისტესმიერს) (8,11).

საწუტოს დიდება წარმავალია, ამო მიზნისათვის არ უნდა გაისარჯოს ადამიანი, მაცილის ღამაზი ღიმილის მაძიებელთ ასე აფრთხილებს პოეტი: “რად გინდა საწუტოს ამო დიდება, მპარავი წაირებს, არ დაგრჩება, უსაგნო მიზნისთვის ხელი რად გაიდე, საწუტოს დარჩება, ქურდივით წაიღებს. ასეა ღამაზის ღიმილი მაცილი, საწუტოს საცერში წყალია გაცრილი” (რად გინდა) (8,185).

მერაბ კოსტავა ეთაყვანება სულიერ მამებს, რომელთაც ზეცის ზნეობა მიწაზე დაამკვიდრეს: “...ვითა პრომეთემ, გამოსტაცეთ ზეცას ზნეობა და ჩვენს მიწაზე გადმონერგეთ ძლევის მაგიად” (ღირს მამა დავითს) (8,105).

არსებითი მორალური პრობლემების, სინდისის უგულვებელყოფნი ვერასოდეს მიეახლებიან უზენაესის პირს: “ცხოვრება მუდამ სვამდა საკითხებს უკომპრომისოდ, უღმობლად, მწვავედ, საკუთარ სინდისს მკაცრად მოჰკითხე, თორემ პირისგან მისისა განვედ” (ტანჯვათა ტიტანი) (8,17).

მხოლოდ მიწიერი ვალის შემცნობთ, ზნეობრივი პასუხისმგებლობის მქონეთ იციან ცხოვრების ფასი: “მაგრამ ჩვენ ვიცით ცხოვრების ფასიც, გვაქვს მიწიერი ვალის შეგნება, განვლილ დღეთათვის ჩვენ ვაგებთ პასუხს” (შიმშილობა) (8,143).

რათა საქმე იქცეს სიტყვის თავკიდურად და ადამიანი სერიოზული შედეგებით წარსდგეს სამსჯავროზე, საჭიროა მიწაზე ცხოვრება, მრავალი გამოცდის ჩაბარება: “მაგრამ ჭაპანი თუ გსურს გასწიო, საფუძვლად საქმე დაუდო სიტყვას, სერიოზულ შედეგს აქ მიღწიო, მიწაზე უნდა იცხოვრო დიდ დიდხანს” (შიმშილობა) (8,142).

ვისაც სწამს სულის უკვდავება, სასუფეველი, ამ სოფლის სიყვარულში, სიკეთის მსახურებაში ქრისტეს უნდა მიჰბადოს: “...თუ გსურს ბოლომდე დაიმკვიდრო სასუფეველი, უნდა ბოლომდე შეიყვარო ესე სოფელი, ისე, ვით ქრისტემ შეიყვარა იგი ბოლომდე” (მსხვერპლი) (8,185).

ერის, თვისტომის, მსოფლიოს პროგრესული იდეალების ერთგული ადამიანის საქმეები ზეცაში აღინუსხება: “საქმეა იქვე მსოფლიო კაცად და არ უმუხტლო ერსა და თვისტომთ, ცის მაღალ ყელზე ვარსკვლავთა აცმას ჰმატო ზურმუხტი და ამეთვისტო” (ტანჯვათა ტიტანი) (8,16-19).

მხოლოდ დედამიწაზე პროგრესის მსახურს, მორწმუნეს წყალობს ღმერთი: “არსთა გამრიგემ არ გაიმეტოს, ვინც სამყაროთა თვალის ჩინია” (იქ თავგანწირვა გაგიღებს კარებს) (8,22-23).

“ამა სოფლის თავადის” მსახური ვერ გაითავისებს მაღალ მიზნებს (გალაკტიონი) (8,148).

“დიდის ძალისხმევით მოსწყვიტე თვალი ამქვეყნიურს, რამეთუ მისგან ამომავალი კვამლი აღმღვრევს სუფს”, აფრთხილებს ადამიანს წმინდა მამა (წმ. ნილოს სინელი) (9,110).

სამოთხეს მხოლოდ სიკეთისა და რწმენისთვის ჯვარცმულს უმზადებს უზენაესი: “მიღმურში ისე ვერ გადახვალ, ჯვარცმულის წვით თუ არ ევნები” (ვინ იცის) (8,122).

უკეთური თავშესაფარს ვერ ეღირსება ზეცაში: “...მაცდურს ზეცაში არ აქვს თავშესაფარი” (ძმას ქრისტესმიერს) (8,11-15).

წმინდა სული ორ განზომილებაში ცხოვრობს, ზეცის სიმაღლეს ელტვის და მიწასაც ეთაყვანება: “სულო, გასდიე სალი კლდის არწივს, ლაჟვარდში შევბა იცან, ვარსკვლავთა წალკოტს ოცნებით ასწვდი და ეამბორე მიწას” (სულო, დაიცა) (8,40-41).

ვინც მიწისა და ზეცის ვალს ერთდროულად შეიგნებს, ვინც გაიცნობიერებს, რა ელოდება ადამიანს სიკვდილის შემდეგ, ვინც სინდისის წინამძღვრობით იცხოვრებს, მკვდრეთით აღდგება: “თუ ზეცა გწყურის და მიწა გშია, თუ შენი თავის ხარ გამგებელი, სინდისის შენის წინაშე წარსდექ, იციან სიკვდილი და მკვდრეთით აღსდექ!” (გალაკტიონი) (8,154).

სიკვდილ-სიცოცხლის საიდუმლოებათა შემცნობს ვერ აშინებს სიკვდილი, გარდუვალთან შეხვედრა, რადგან ზეციდან მოვლენილი წმინდა სული შეუბილწავად უნდა მიაბაროს უფალს, რომ ისევე თავის მარადიულ სამშობლოს, ზეცას დაუბრუნდეს: “წილხედომილ სიკვდილს თუ ვმზერდე ავად, მაშინ ნამუსის ქული გავთელო, ჩემი სამშობლო ზეცაა თავად, შემდეგ ეს მიწა და საქართველო” (შიმშილობა) (8,131-143).

ასეთი რწმენის საფუძველია უცოდველი ცხოვრება: “ცხოვრება ჩემი განვლიე სწორად, მუდამ მთლიანი ვიჯექ ინახად, არ გავთიშულვარ აროდეს ორად” (შიმშილობა) (იქვე).

ღვთისმეტყველები გვასწავლიან, რომ “ზეცა ყველა რჩეულის მამულია” (განმანათლებელი ტიხონი) (10,396).

“ცოდვილს ეწოდა მიწა, როცა უთხრეს, რომ მიწა ხარ და მიწად იქცევიო” (დაბად. 3,19), ასევე საპირისპიროდ, მართალს შეიძლება ეწოდოს ზეცა” (10,397).

წმ. ეპისკოპოსი ეგნატე მოგვიწოდებს: “ასწიეთ თავი, შეხვევთ მოწმენდილ ცას! იქ არის თქვენი ადგილი! ღმერთი ღმრთეებრ არსებას გიბოძებთ. ჩამოიბერტყეთ ამო სოფლის ხიბლი” (10,394).

“ამსოფლიურ ვნებათა უღლის” გადამგდებთ, მაღლამხედთ ელოდებთ “ნათელი, მამისგან გამომავალი” (წმ. ისააკ ასური) (11,232).

ზეცისკენ წინამძღოლია ქრისტეს მცნებანი, ამიტომ მიმართავს წმინდა მამა ძე ღმერთს: “ქრისტე მეუფე! შენ ხარ ჩემი სამშობლო, ჩემი სიმტკიცე და ჩემი ნეტარება. შენ ყველაფერი ხარ ჩემთვის” (წმ. გრიგოლ ღვთისმეტყველი) (12,86).

უცოდველთა სულში თვით ზეცა, მეუფე და ანგელოზები ივანებენ: “თუ განწმენდილი ხარ ვნებათაგან, მაშინ შენშია ცა და ამ ცაში ხედავ ანგელოზებს... და მათთან ერთად მეუფეს მათსას” (წმ. ისააკ ასური) (11,230).

“ადამიანს, მიუხედავად იმისა, რომ ბუნებრივ საჭურველთაგან ნაკლულოვანია, გონების აღმატებულთ, თვით ზეცამდე ამაღლება შეუძლია”, ასკვნის ნეტარი ავგუსტინე (აღსარება, საქართველოს ეკლესიის კალენდარი, თბ. 1985, გვ. 267).

“...ჩვენი მოქალაქეობა ზეცაშია, საიდანაც ველით მაცხოვარს უფალ იესოს”, ირწმუნება პავლე მოციქული (ფილიპელთა, 4,20) (13,428).

მაგრამ ეს იოლი როდია, ადამიანის სურვილზე არ არის დამოკიდებული ცაში დამკვიდრება: “მყობადის ბედი არ წყდება უცებ, არ გადისსნება ზეცა იოლად...” (ტანჯვათა ტიტანი) (8,16-19).

სახარების კვალობაზე, ლექსში “შიმშილობა” ვითარდება აზრი, რომ სასუფეველში შესვლას, მართალთა მხარეში დამკვიდრებას ღმერთს გზაზე სვლა, ბაღლური სიწმინდე

და უმანკოება სჭირდება: “ხელახლა ბაღდად თუ არ ვიქეციო, სასუფეველში ვერ შევალთ ისე. ვინაც ირეკდა, განეღო კარი, მართალთა შორის მოიხსენებენ, ის სანუკვარი საცაა მხარე, სადაც მართალნი განისვენებენ” (შიმშილობა) (8,139).

პოეტი იზიარებს მოსაზრებას, რომ “...ნებისმიერ სწრაფვას სულიერს ამსოფლიური აქვს შესატყვისი” (შიმშილობა) (8,131-143).

ღმერთმა ერთიანობაში ჩაიფიქრა ცა და მიწა და ცის კანონი მყარზე დააფუძნა: “რომ არ განიყოს ისტორია ცისა და მიწის, კანონი ცისა დავაფუძნე უსალეს კლდეზე, მყარია იგი და ამაღაც ჰქვია სამყარო” (ბიბლიური რემინისცენციები) (8,131).

ასევე, ღმერთმა ერი “ცის ჰარმონიას” აზიარა “რვალივით მტკიცეს” (ბიბლიური რემინისცენციები) (8,91).

ბიბლიაში გარჩეულია ცოდვილი ეკლებისა და კუროსთავეების აღმომცენებელი მიწა და მართალთა მიწა.

ბოროტეულთა სამყოფელი განქარებადი და ცვალებადი მიწაა, მართალთ კი ელოდებოდათ “მშვიდთა მიწა, უკვდავი მიწა”: “მიწაც განქარდება და შეიცვლება. ხოლო ნეტარია ის, ვინც მიწას დაიმკვიდრებს, რადგან ის მიწა, რომელმაც წმინდანები უნდა შეიწყნაროს, უკვდავია...”

ესაა “მშვიდთა მიწა, უკვდავთა მიწა” (წმ. იოანე დამასკელი) (14,357).

ცასთან ერთად უნდა გვიყვარდეს მიწა, რომელზედაც ძე ღმერთი მოვიდა კაცის სახით: “ცა ღვთის ტახტია, მიწა ღვთის ფეხთა კვარცხლბეკი, რადგან ხორციელად მასზე იმყოფებოდა იგი ადამიანებთან ერთად” (14,339).

პოეტისთვის მთავარია “იბერიის წმინდა მიწის გამოსარჩლება”, ხოლო “მთაწმინდის მიწა თავადაა ლოცვა ანკარა” (ღირს მამა დავითს).

სწორედ წმინდანთა მიწას ეამბორება მერაბ კოსტავა (სულო დაიცა) (8,40-41).

პოეტისთვის მარიამ ღვთისმშობელი არის “ძველი მიწის” და “ძველი ზეცის” განმაახლებელი, რადგან მან დაბადა “სიკვდილითა სიკვდილისა დამორგუნველი” (ღვთისმშობლისადმი) (8,34-35).

ლექსში “ორი პაემანი” (8,47) გვხვდება “აღთქმული მიწა ჰესპერიდების”, სადაც ენეოსს მიაცილებენ.

მაცდურს “ზეცაში არ აქვს თავშესაფარი” (ძმას ქრისტესმიერს) (8,11-15), ხოლო “მაღალი აზრი უფსკრულთა ზედა... კვლავაც აღმართავს ხელთუქმნელ სვეტად, ჭეშმარიტების შენისა ჭვრეტად, მშობლიურ ცასთან კვლავ შეგაერთებს” (შიმშილობა) (8,133).

ღირს მამა დავითს ასე მიმართავს პოეტი: “თუ გორგასაღმა აღაშენა ფუძე თბილისის, შენის კურთხევით ჰყავ უკვდავი აწ და მარადის! შენ ამწყალობე მის სანახებს მკაცრი იერი, და ქართულ მიწას ააცილე უსახურობა, სულის საჭრეთლით ჩვენი ერი ჰყავს სახიერი, როს საიდუმლო აღასრულე ღვთისმსახურება” (ღირს მამა დავითს) (8, 108). “...მთაწმინდის მიწა თავადაა ლოცვა ანკარა...” (8, 106).

პოეტი წუთისოფლის იქით, მიღმურში, ზესთასოფელში იხედება და ყველგან სულს პოულობს: “...სად წუთისოფლის დასასრულია, სიცარიელე ჰქრება სრულიად, იწყება რიგი საოცრებების, ზესთასოფელი რადგან რთულია, რადგან სამყარო ყველგან სულია, ცხოვრების პულსით და არსებებით” (გალაკტიონი) (8, 160).

მერაბ კოსტავასთვის გალაკტიონი იყო მაკროკოსმიური კაცი, სულით ხორცის დამმარცხებელი, ზოდიაქოებში აჭრილი “აზრების რთველით”, ცის და მიწის საიდუმლოებებთან ნაზიარები...

“სიკვდილის განცდა შენი ბედია”, ამბობდა “გალაკტიონის” ავტორი და აშკარაა, რომ თვითონაც სულეთის სიღრმეებში იხედებოდა ნათელმხილველთა დარად, ზეცის ტახტის მეუფეს ხელავდა: “სჭვრეტ მეუფებას ოქროს ტახტიანს, მნათობთა ბაღეს გაშლილს...” (სულო, დაიცა) (8,40-41).

და ზვიად გამსახურდიაც ხომ შეეხმიანა: “დაგვცქერის თვალი არსთაგანმრიგის, ის აგვარიდებს ბედის შავ ტაროსს, და ოცნებებიც ცას მისწვდნენ ჩვენნი, ცა გარდაგვესნა მარადუამული” (1,10).

მართლაც, პოეტისთვის ხშირად იხსნებოდა სანთლებიანი ზეცა: “ანაზღად პირი იბრუნა ბნელმა, ზეცამ სივრცეებს მოხსნა სარქველი და უჩინარი მლოცველის ხელმა ერთად დაანთო ყველა სანთელი” (თეთრი ქალწული) (8,42-48).

ლიტერატურა

1. რუდოლფ შტაინერი, ვარდისა და ჯვრის საიდუმლოება, თბ. 1994
2. სიტყვა მართლისა სარწმუნოებისა, წიგნი III, თბ. 1991
3. რევაზ თვარაძე, თხუთმეტსაუკუნოვანი მთლიანობა, თბ. 1985
4. უოტ უიტმენი, ბალახის ფოთლები, თბ. 1966
5. დანტე, ღვთაებრივი კომედია, თბ. 1941
6. ბჰაგავად-გიტა, თბ. 1983
7. ნიცშე, ესე იტყოდა ზარატუსტრა, თბ. 1993
8. მერაბ კოსტავა, ლექსები, თბ. 1990
9. სიტყვა მართლისა სარწმუნოებისა, წიგნი IV, თბ. 1992
10. სიტყვა მართლისა სარწმუნოებისა, წიგნი II, თბ. 1991
11. სიტყვა მართლისა სარწმუნოებისა, წიგნი III, თბ. 1991
12. სიტყვა მართლისა სარწმუნოებისა, წიგნი I, თბ. 1990
13. ახალი აღთქმა და ფსალმუნები, 1992
14. იოანე დამასკელი, მართლმადიდებლური სარწმუნოების ზედმიწევნითი გადმოცემა, თბ. 2000

მანანა კვატია

შტრიხები დიდი ჰოლანდიელი მხატვრის პორტრეტისათვის

გრიგოლ რობაქიძის ყოველი ახლად მიკვლეული თხზულება მკითხველს ნოვაციითა და ორიგინალურობით ხიბლავს. ამგვარ ტექსტთა რიგშია გენიალური ჰოლანდიელი მხატვრის, ვან გოგისადმი მიძღვნილი მცირე მოცულობის დაუთავრებელი ესე, რომლის გერმანულენოვანი ტექსტი “Vincent van Gogh. Esoterische Meditation von Grigol Robakidse” (“ვინსენტ ვან გოგი, ეზოთერული მედიტაცია გრიგოლ რობაქიძისა”) გახლავთ დასაწყისი თხზულებისა, რომლის შექმნის თარიღი ჯერჯერობით უცნობია. ამ ფრაგმენტის ორიგინალი 2010 წელს ი. ჭავჭავაძის სახელობის საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკისათვის გადაუციათ. გერმანული ტექსტი დაბეჭდილია ნუგეშა გაგნიძისა და მარგრეტ შუხარდის წიგნში “გრიგოლ რობაქიძე (1880-1962). ქართველი მწერალი ორ ენასა და კულტურას შორის”. აახენი, 2011 (Nugescha Gagnidse. Margret Schuchard. Grigol Robakidse (1880-1962). Ein georgischer Dichter zwischen zwei Sprachen und Kulturen. Shaker Verlag. Aachen, 2011).

ამ ბოლო ხანებამდე უცნობი იყო ის ფაქტი, რომ ვინსენტ ვან გოგის პიროვნებითა და შემოქმედებით გრიგოლ რობაქიძეც დაინტერესებულა. ტრაგიკული ხვედრის მხატვარი-გენიოსი, რომელმაც უდიდესი ზეგავლენა მოახდინა მე-20 საუკუნის ხელოვნებაზე, 10 წელზე ცოტა მეტი ხნის განმავლობაში 2100 ხელოვნების ქმნილებასა და ესკიზს ქმნის. 1886 წელს ახალგაზრდა ჰოლანდიელი პარიზში გადადის და ძმის, თეოს მეშვეობით ფრანგ იმპრესიონისტებს უკავშირდება. მალე ვან გოგი სამხრეთული ინტენსიური ფერებისა და შუქის ძიებაში პარიზიდან საფრანგეთის სამხრეთს მიაშურებს, სადაც იხიბლება ადგილობრივი ლანდშაფტითა და ულავი სინათლით. “იგია პირველი მხატვარი, რომელმაც ნამჯის ღობეებისა და სიმინდის ყანების, ზეთისხილის ხეების დაგრეხილი ტოტებისა და მუქი, ალივით დაკლავნილი კვიპაროსების სილამაზე აღმოაჩინა” (ეკ. გომბორისი. ხელოვნების ამბავი (ქართული თარგმანი). თბილისი: “ლოგოს პრესი”, 2012, გვ.547).

გამორჩეულია გენიალური მხატვრის სტილისტიკა. “ვან გოგი ცალკეულ მონასმებს არა მარტო ფერის დიფერენცირებისათვის, არამედ საკუთარი სულიერი მღელვარების გადმოსაცემად იყენებდა.. ვან გოგის ფუნჯის მონასმები გარკვეულად გვამცნობს მის გუნება-განწყობილებას.. იგი ფერებსა და ფორმებს იმის გამოსახატავად იყენებს, რასაც ამ საგნების გამო განიცდიდა და, რაც უნდოდა, სხვებსაც განეცადათ” (იქვე, 548).

სპეციალისტები სამ უდიდეს, მაგრამ უზომოდ მარტოსულ მხატვარს – სეზანს, ვან გოგსა და გოგენს - თანამედროვე ხელოვნების გზამკვლევადად მიიჩნევენ. “სეზანისმიერმა გადაწყვეტამ დასაბამი მისცა კუბიზმს, რომელიც საფრანგეთში წარმოიშვა, ვან გოგისამ – ექსპრესიონიზმს, რომელმაც ყველაზე ძლიერი გამოძახილი გერმანიაში ჰპოვა, გოგენისამ – პრიმიტივიზმის სხვადასხვა ფორმას” (იქვე, 555).

ვან გოგისეული ფერთა მისტიკა განსაკუთრებულ ემოციებს იწვევს. ერთ-ერთი გამორჩეული და იდუმალი – ყვითელი ფერი – მისი ფერთამეტყველების ქვაკუთხედი გახლავთ. ჩანს, სწორედ ამ ფერის ენიგმამ მიიზიდა გრიგოლ რობაქიძეც, რომელიც თავის დაუმთავრებელ თხზულებაში ამ საოცარ ფენომენს უძველესი ხანის ატლანტისის ტაძრის დიდი ხნის წინ დაკარგულ, ოქროსფერ-სპილენძისფერ (“Oreichalkos”) მეტალს უკავშირებს.

ქვემოთ გთავაზობთ გრიგოლ რობაქიძის ამ ესეს ფრაგმენტის ჩვენეულ ქართულ თარგმანს.

ვინსენტ ვან გოგი

შიშველი, სრული შუადღისას, როდესაც ყველა, სუნთქვაშეკრულნი, იდუმალად მოახლოებული თხისფეხება მწყემსთა ღმერთის მთრთოლვარე მოლოდინში ფოთოლივით ირინდება, ქვის ნოტიო გამოქვაბულიდან ნელ-ნელა გამოხოსდება მეწამული გველი და მზეს მიეფიცება. მერე იგი მზისკენ აღიმართება და ხარბი ყლუპებით სხივთა ნაკადს სვამს. უეცრად – თითქოს ნაკადი პირში დაამრგვალო – ოქროსფერ-ყვითელ ქვას გადმოაგდებს. ის მას შორს გადაისვრის და მზის სხივებში თამაშობს. ქვა ჯადოსნობითაა აღსავსე. თუ ვინმე შესძლებს, გველს ქვა იდუმალი ხერხით გამოსტაცოს, შემდეგ მისთვის ყოფიერება ღვთაებრივი გახდება. ასე მოგვითხრობს ერთი ქართული თქმულება. ჯადოსნურ ქვას ქართველთა ენაზე “ხვითო” ჰქვია. სიტყვის ძირში ეპითეტი, ჩანს, “ღვთაებრივადაა” ჩასმული. ქვა ოქროსფერ-ყვითლად ბრწყინავს, ვითარცა მზის კვერცხი. ატლანტისის ტაძრის ერთი სვეტი, რომელზეც, პლატონის ღვთაებრივი ცნობით, სამსხვერპლო ცხოველი იკვებოდა, ოქროსფერ-სპილენძისფერი “Oreichalkos“-ით იფერებოდა, უძველესი დროის მეტალით, რომლის შენადნობი დაკარგული ჩანს – ან ის კრეტაზე, კნოსოსის სასახლეში, ბალთაზე თუ აღმოჩნდება? უეჭველია, ჯადოსნური ქვის, “ხვითოს” მსგავსად ანათებდა ის სვეტი, რომელზეც შესაწირი სამსხვერპლო აქტის გზით ღვთაებრივ ელემენტს ეზიარებოდა. ეგვიპტეში ფიქრობდნენ: განდობილს ხელეწიფებოდა, მზის ფლუიდები თავის საკუთარ სისხლში მიეზიდა. თქმულება ახშიანდა, ვითარცა ექო ატლანტთაგან მზის გაღმერთებისა.

ვინსენტ ვან გოგს სიცოცხლის მანძილზე გარს ერტყა ეს ფერი: მზის ფერი. მან ის დიდი ბრძოლით მოიპოვა. თუმცა არა როგორც პრომეთემ, რომელმაც ცეცხლი ღმერთებს მძლავრად “გამოსტაცა”, არამედ, ვითარცა “ცეცხლის მბრძანებელმა”, რიგ-ვედას “Atharvan“-ში, ღმერთისადმი მსხვერპლშეწირვით. ვან გოგისთვის მხატვრობა არ იყო უბრალოდ “metier”, ის მისთვის თავად “ყოფიერების აქტი” გახლდათ. წამებული მხატვრის ცხოვრების გზა ამას სრულად ამტკიცებს. “მზესუმზირებში” გვხვდება მზის ფერი – მზის თვალი – სასწაულებრივად, მისი განუმეორებელი დაბადება. ეს სურათი ყველა სხვა სურათის ჩანასახოვანი ხატია, ის მათ ყველას ანათებს. დიახ, იგი მათ სრულქმნის და ყოველ მათგანში მარად მბრძანებლობს ის, ყვითელი ფერი. თავის ერთ უმშვენიერეს ნახატზე იგი წერს..

Ratiani Lali

**Professor Doctor an der Staatlichen Universität Suchumi
Strukturell-semantische Modelle im Satzgefüge mit dem Prädikativsatz**

Die Besonderheiten der Satzgefüge die, die Realisierung der syntaktischen Funktionen des Prädikats durch die Nebensätze bedingen, können als zahlreiche strukturell-semantische Modelle dargestellt werden.

Ziel der vorliegenden Arbeit ist die charakteristischen Züge der Prädikativsätze sichtbar zu machen, ihre Spezifik festzustellen, durch die Beschreibung eigentümlicher charakteristischen Merkmale die Sätze dieser Art zu ergänzen, die Besonderheiten der Satzmodelle und – Strukturen, ihre bestimmte syntaktische Funktionen darzustellen, durch die den bekannten deutschen Schriftstellern entnommene Prädikativsätze gefestigte Übungen kennenzulernen und die Notwendigkeit ihrer Erfüllung hervorzuheben, beim Erlernen der deutschen Sprache die für das georgische Auditorium geeignete Fehler zu berücksichtigen, Ausnahmefälle an den Tag zu legen.

Der Prädikativsatz erfüllt im Satzgefüge die Funktion des Prädikativs - stellt den nominalen Teil des nominalen Prädikats durch einen Nebensatz dar und ist mit dem Hauptsatz untrennbar verbunden. (Das verbale Prädikat kann durch einen Nebensatz nicht vertreten werden). Die Prädikativsätze kommen selten vor. Sie antworten auf die Fragen: **wer, was, wie ist das Subjekt?** Im Hauptsatz treten oft die Korrelate: **der, die, das, so, es, derjenige, diejenige, dasjenige** auf. z.B.

Ihre Empfindlichkeit für die Ordnung bleibt die, wie sie auch früher gewesen ist.

Das Problem ist das, wie wir unsere Pläne in die Tat umsetzen können.

Der junge Mann scheint nicht mehr das zu sein, was er vor einigen Jahren gewesen ist.

Der Hauptsatz mit einem Prädikativsatz besteht aus einem logischen oder formellen Subjekt und einem von den kopulativen Verben: **sein, werden** (häufig), **scheinen, heißen, bleiben** (seltener), **dünken** (wenig vorkommend).

Nach ihrer Stellung im Satzgefüge sind die Prädikativsätze immer Nachsätze. Nach der Art der Verbindung mit dem Hauptsatz sind sie **konjunktionale** oder **relative** Nebensätze. Die ersteren werden durch die Konjunktionen: **dass, als, ob, als ob, wie wenn, als wenn** eingeleitet. z.B.

Die Folge dieser ziemlich schüchtern geäußerten Kriege war, **dass** ich in der Presse meines Vaterlands für einen Verräter erklärt wurde. (H. Hesse).

Sein größter Wunsch bleibt, dass er seine wissenschaftliche Qualifikation im Ausland erhöht. (R. Klappenbach).

Es scheint als verheimlichen ihm die Freunde etwas.

In den durch „als“ eingeleiteten Sätzen steht das finite Verb unmittelbar nach der Konjunktion. Die dass-Prädikativsätze können meistens auch als Subjektsätze interpretiert werden. z.B.

Das Wichtigste ist, ob er durch seine Handlungen jemandem eine Unannehmlichkeit verursacht. (R. Klappenbach). Was ist das Wichtigste? - Subjektsatz / Prädikativsatz.

Es war mein Glück, dass im Hause meines Vaters die gewaltige großväterliche Bibliothek stand. (H. Hesse). Was war mein Glück? – Subjektsatz / Prädikativsatz.

Als Kriterium für die Feststellung der syntaktischen Funktion der Nebensätze dieser Art wird die Reihenfolge des Haupt- und des Nebensatzes im Satzgefüge genannt – geht der Hauptsatz dem Nebensatz voran, so wird der nachgestellte Nebensatz als Prädikativsatz interpretiert. Zugrunde dieser Interpretation liegt die Reihenfolge des Subjekts und des Prädikats im Satz - das Subjekt geht dem Prädikat meistens voran.³⁵

Die relativen Prädikativsätze werden durch Relativpronomen: **der, die das** und Relativadverbien: **wer, was, wie, wofür, woher, womit, daher, damit, dadurch** u.a. eingeleitet. z.B.

Eine früh geschlossene Freundschaft ist, **was** nicht schon vor uns selbst stirbt. (H. Mann).

³⁵ E. Schendels. „Deutsche Grammatik“ (Morphologie, Syntax, Text) S.369; M. G. Arssenjewa u.a. „Grammatik der deutschen Sprache“ S. 334.

Wenn im Hauptsatz das logische Subjekt betont, expressiv hervorgehoben wird, kommen verhältnismäßig oft die relativen Prädikativsätze vor. In diesen Fällen wird der Hauptsatz durch das Subjekt eingeleitet und enthält nicht selten das Korrelat **-es**.

Das Kreuz ist es, das die Gläubigen als Symbol des Christentums ehrfurchtsvoll küssen.

Ein echter Mensch heißt, wer sich für seine Nächsten verantwortlich fühlt.

Seltener kommen mit dem Hauptsatz asynthetisch, ohne Bindewort angeknüpfte prädikative Nebensätze vor.z.B.

Es schien, er hatte seine Pflichten vergessen.

Unsere Überzeugung ist, niemand ist für diese Arbeit geeignet.

Es bleibt nur, wir müssen das seelische Gleichgewicht behalten.

In den Prädikativsätzen werden meist die Zeitformen des Indikativs gebraucht. In den durch die Konjunktionen: **als ob, als wenn, wie wenn** eingeleiteten Nebensätze, die einen irrealen Vergleich ausdrücken, auch in den asyntetischen Prädikativsätzen werden die Zeitformen des Konjunktivs angewandt. z.B.

Der Ring scheint, **als wenn** er aus echtem Gold wäre.

Seine Antwort war, **wie wenn** er meine Frage im voraus gewusst hätte.

Das bittere Gefühl blieb, **als ob** alles vor kurzem passiert wäre.

Es heißt, **er** könnte uns nicht richtig verstanden.

Als Ersatzformen der Prädikativsätze dienen:

– Infinitivgruppen mit der Partikel „zu“. z.B.

Das Zweckmäßigste ist, dass man alle Formalitäten zeitig erledigt. = Das zweckmäßigste ist alle Formalitäten zeitig zu erledigen.

Ein einfacher erweiterter Satz. bewusst ist. = Das Bewusstsein eigener Pflicht ist das Wesentlichste für jeden von uns.

Die Transformationen dieser Art gelten aber nicht für alle prädikativen Nebensätze.

Die strukturell-semanticen Besonderheiten der Satzgefüge, die die Realisierung der syntaktischen Funktion des Prädikativs mit einen Nebensatz bedingen, können durch folgende strukturell-semantiche Modelle dargestellt werden:

I. HS-Subjekt(Subst/Pronom/, Peson/Ding/Erscheinung+Kopula(sein, werden, bleiben, scheinen, heissen, dünken-Indikativ)+Korrelat (der, die, das, der-,die-,dasjenige) + dass /als/ob-NS. z. B.

Ein wahres Wunder ist, dass er diese Situation so geschickt zu seinem Nutzen verwendet hat.

Die Frage bleibt, ob wir eine befriedigende Lösung des Problems finden können.

Der Misserfolg heißt, dass wir alles von vorn beginnen müssen.

II.HS-Subjekt(Subst/Pron,Person/Ding/Erscheinung)+Kopula(Verb-sein,werden, bleiben, scheinen, heissen, dünken-Konjunktiv)+(Korrelat) der, die, das, der, es, die-, dasselbe) + als ob/als wenn/wie wenn-Konjunktiv-NS.z.B

Sein Gesicht war, als wenn es von diesem Ereignis erst jetzt erfahren hätte.

Der Alte blieb, als ob er keinen Ausweg aus dieser Lage finden könnte.

Der arme Mann scheint, als ob er im Stehen schlief

III.HS-Subjekt(Subst./Pron.Person/Ding/Erscheinung+Kopula(Verb-sein, werden, bleiben, scheinen, heissen, dünken-Indikativ)+(Korrelat: der, die das, es, der-, die-, das-selbe)+Relativpronomen/Relativadverbien:wer, was, wie, wofür, worüber, daher, da-durch)-NS. z.B.

Die alten Menschen sind nicht mehr die, die sie in ihrer Jugend gewesen sind.

Dein Freund scheint nicht der, der dir die finanzielle Unterstützung zusichern kann.

IV.HS-Subjekt(Subst., unpers. Pronom. "es"+Kopula(Verb-sein, werden, bleiben, scheinen, heissen, dünken) +Prädikativ(der, die, das, es, der-,die-,dasselbe)+als/ als ob/als wenn/wie wenn/-NS. z.B

Das Mädchen blieb versteinert stehen, als hätte es ein fürchterliches Unangenehm gesehen.

Sein Gesichtsausdruck war, als wenn er davon nichts wüsste.

V. HS-Subjekt (Subst.unpers. Pronom."es"+Kopula(Verb-sein, werden, bleiben, scheinen, heissen, dünken)+(nur)

HS-Subjekt(Subst/ Pron.-Ding.Person. Erscheinung)+Prädikat-Verb+ Objekt (Subst.Pron). z.B.

Es bleibt nur, jeder muss seine Nerven behalten.

Es scheint, wir können keine befriedigenden Resultate haben.

Es heißt, alle sollen zeitig an Ort und Stelle sein.

Fragen zur Selbstkontrolle

1. Welche syntaktische Funktion erfüllt der Prädikativsatz im Satzgefüge?
2. Auf welche Fragen antworten die Prädikativsätze?
3. Wie ist die Stellung der Prädikativsätze im Satzgefüge?
4. Welche Arten der prädikativen Nebensätze unterscheidet man nach ihrer Verbindung mit dem Hauptsatz?
5. Aus welchen Satzgliedern besteht der Hauptsatz mit einem prädikativen Nebensatz?
6. Welche Korrelate treten im Hauptsatz auf?
7. Wie ist der Wortbestand des Hauptsatzes?
8. In welchem Fall können die Prädikativsätze auch als Subjektsätze interpretiert; werden?
9. Was dient zur Feststellung des Unterschieds zwischen den subjektiven und prädikativen Nebensätzen?
10. Wie ist die Gebrauchsfrequenz der kopulativen Verben im Hauptsatz?
11. Welche Konjunktionen leiten die Prädikativsätze ein?
12. In welchen Prädikativsätzen werden die Zeitformen des Indikativs, b.z.w des Konjunktivs gebraucht?
13. Wodurch können die Prädikativsätze ersetzt werden?

Prädikativsätze Übungen

1. In welcher, von den angeführten Satzgefügen ist der Nebensatz ein Prädikativsatz. Stellen Sie zu jedem Nebensatz die passende Frage.

1. Niemand weiß, was er sich dachte. (H. Fallada). 2. Unsere Überzeugung war, dass der Arzt uns etwas verheimlicht. (Duden). 3. Die Verluste waren bedeutender, als man es im Voraus bezeichnet hatte. 4. Es scheint, als werde die Geschichte immer schöner. (H. Andersen). 5. Es war, als ob die Mutter für die ungeheuere Last eine schwache, dünne Nebenstütze bekommen hätte. (L. Frank). 6. Das war eine ungeheuere Summe, viel mehr, als das alte Gerumpel wert war. (L. Feuchtwanger). 7. Es war, als wollte die göttliche Natur selber in den Kampf eingreifen. (R. Carstensen)

2. Verbinden Sie die Satzpaare zu den Satzgefügen und stellen Sie die Fragen zu den Nebensätzen.

Muster: Es ist das Erstaunlichste. Sie bleiben ihren Traditionen bis heute treu. Das Erstaunlichste ist, dass sie ihren Traditionen bis heute treu bleiben.

Was ist das Erstaunlichste?

1. Es bleibt mein sehnlichster Wunsch. Ich sehe dich wieder. 2. Die Krankheit nimmt einen schweren Verlauf. Es ist das schlimmste. 3. Es heißt das Wesentlichste. Du hast dein Ziel erreicht. 4. Es bleibt das Bedeutendste. Du bist mir treu. 5. Er hat die Bestätigung seines Verdachtes erhalten. Das ist das Schlimmste. 6. Es wird das Wichtigste. Unsere junge Generation zeigt ein starkes Verlangen nach der Vollkommenheit. 7. Es ist sein Vorzug. Er ist seiner Pflicht bewusst.

3. Vervollständigen Sie die angegebenen Hauptsätze durch passende konjunktionale Prädikativsätze.

Muster: Mein nagender Kummer ist,

Mein nagender Kummer ist dass ich dich vor dieser Gefahr nicht sichern kann.

1. Seine feste Entscheidung bleibt, 2. Das Kind scheint, 3. Mein quälender Zweifel ist, 4. Das Unwetter scheint, 5. Es heißt, 6. Sein Programm scheint, 7. Ihre Beschäftigung bleibt

4. Vervollständigen Sie die angegebenen Hauptsätze durch relative Prädikativsätze. Gebrauchen Sie dabei die passenden Korrelate.

Muster: Das friedliche Koexistenz der Staaten heißt ...,

Die friedliche Koexistenz der Staaten heißt das, was das friedliche Nebeneinanderbestehen von Staaten mit unterschiedlicher Gesellschaftsordnung genannt wird. (Duden).

1. In unserer Stadt bleibt die Situation 2. Das Skandal mit ihm ist 3. Das Problem scheint 4. Seine Verantwortung für eigene Pflichten bleibt 5. Der christliche Glaube ist 6. Bis heute bleibst du 7. Seine Beharrlichkeit ist

5. Vervollständigen Sie die angegebenen Hauptsätze durch asynetische prädikative Nebensätze.

Muster: Seine feste Überzeugung ist, Seine feste Überzeugung ist, niemand darf sich in die fremde Angelegenheit ohne Genehmigung einmischen.

1. Die Gewissheit bleibt doch, 2. Die erste Aufgabe des Ausbildungssystems ist, 3. In jedem Land bleibt das akute Problem, 6. Die Zwangsläufigkeit war, 7. Unsere Überzeugung bleibt,

6. Ergänzen Sie die angegebenen Hauptsätze durch irreale Prädikativsätze. Übersetzen Sie die Sätze ins Georgische.

Muster: Der Alte scheint,

Der Alte scheint, als ob er mit seiner Beschäftigung zufrieden wäre. როგორც ჩანს/ეგეობა მოხუცი თავის საქმიანობით კმაყოფილი უნდა იყოს.

1. Die Erfahrung scheint, 2. Unser Freund bleibt, 3. Der Resultat unserer Anstrengungen sind, 4. Er scheint 5. Der Himmel ist 6. Deine Eltern scheinen, 7. Sein Gesichtsausdruck ist,

7. Vervollständigen Sie die Nebensätze ihrem gedanklichen Inhalt gemäß durch unten angegebene Hauptsätze.

1., dass du alles spielend erreichen kannst. 2., wie sie vor Jahren war. 3., dass an ihn eines Diebstahls beschuldigt. 4., in eigener Sache kann niemand Richter sein. 5., dass er seinem Bruder am Fleiß gleichkommt. 6., wie er das alles geschaffen hat .7., dass die dich in deinem Selbstvertrauen nicht stärkt.

8. Formen Sie die angegebenen einfachen erweiterten Sätze in die Satzgefüge mit prädikativen Nebensätzen um:

Muster: Der österreichische Dichter Hugo Huppert hat in Jahren 1949-1954 das weltberühmte Poem von Schota Rustaveli „Der Recke im Tigerfell“ ins Deutsche übersetzt. - Der österreichische Dichter Hugo Huppert war es, der in Jahren 1949-1954 das weltberühmte Poem von Schota Rustaveli ins Deutsche übersetzte.

1. Heinrich Heines Talent als Dichter und Publizisten war im 19. Jahrhundert allgemein anerkannt. 2. Wilhelm Humboldt hat im Jahre 1809-10 die Berliner Universität begründet. 3. Im Jahre 1915 schuf Albert Einstein seine Relativitätstheorie. 4. Johan Wolfgang Goethe hob die deutsche Literatur auf die Höhe einer klassischen Nationalliteratur. 5. Ludwig van Beethoven war der Großmeister der Wiener Klassik. 6. Johan Sebastian Bach bedeutet die Höhe und Abschluss des Musikbarocks. 7. Der bedeutendste Physiker Albert Einstein hat die allgemeine Relativitätstheorie geschaffen.

9. Übersetzen Sie die Sätze ins Georgische

1. Das war, was er auf seinem ersten Wege zu sehen bekam. (H. Mann). 2. Es ist gar nicht, was ich mit dem Singen meine. (R. Musil). 3. Es hieß, dass er den Anfang besser Kannte. (H. Mann). 4. Der Grund zu seiner Beunruhigung ist, dass dieser Vertrag ihm nur Nachteile bringt. (Duden). 5. Ihre ungezwungene Heiterkeit blieb im Verlauf des ganzen Abends, als ob alle Anwesenden miteinander seit langem bekannt waren. (R. Klappenbach). 6. Das war, was er vom Blut seines Hauses zur Hand hatte. (H. Mann). 7. Die Hauptsache bleibt, dass sie kein Ballett mehr brauchen. (H. Mann).

10. Übersetzen Sie die Sätze ins Deutsche.

1. შენს უდიდეს ნაკლად რჩება ის, რომ პასუხისმგებლობის გრძობა არ გაგაჩნია. 2. მისი თავშეკავებულობაა, რასაც მისი მეგობრები ყველაზე მეტად აფასებენ. 3. დიდი უსამართლობაა ის, რასაც თქვენ და თქვენი მსგავსნი წლების მანძილზე

ჩადიოდით. 4. ყველას ღრმა რწმენაა, რომ ჩვენ ამაში ბრალი არ მიგვიძღვის. 5. უმნიშვნელოვანესია, სწორად გამოიგებ თუ არა. 6. იშვიათი გამონაკლისია, რომ თქვენც ამ სამუშაოში იღებთ მონაწილეობას. 7. მხოლოდ და მხოლოდ ბოროტი ჭორია ის, რაც შენ მომიყევი.

11. Analysieren Sie syntaktisch und morphologisch die nachstehenden Sätze.

1. Dein echter Freund ist, mit dem du gemeinsame Anschauungen und Interessen hast 2. Das Datum des Sportfestes bleibt, wie es das Sportkomitee vor zwei Wochen angegeben hat. 3. Innere Befriedigung heißt, dass man eigene Bemühungen zum Erfolg führt. 4. Das Erstaunlichste scheint, wie schnell sich seine Träume verwirklicht haben. 5. Sein eiserner Fleiß ist, was ihn zu einem großartigen Erfolg führen kann. 6. Noch heute bleibt seine Liebe so feurig, wie sie vor Jahren gewesen ist. 7. Das Problem ist, worüber wir ausführlich diskutieren müssen.

ლალი რატიანი

სტრუქტურულ-სემანტიკური მოდელები შემასმენლურ დამოკიდებულ წინადადებებში რეზიუმე

ქვეწყობილი წინადადებების თავისებურებები, რომლებიც სინტაქსური ფუნქციების რეალიზაციას დამოკიდებული წინადადებებით განაპირობებენ, სქემატურად შესაძლებელია წარმოდგენილ იქნენ მრავალრიცხოვანი სტრუქტურულ-სემანტიკური მოდელების სახით.

ნაშრომის მიზანია რთული ქვეწყობილი წინადადებების, კერძოდ შემასმენლურ დამოკიდებული წინადადებების დაწვრილებითი დახასიათება, მათი თავისებურებისა და სპეციფიკის დადგენა, წინადადებების მოდელებისა და სტრუქტურების თავისებურებისა და განსაზღვრული სინტაქსური ფუნქციების აღწერა, ცნობილი გერმანული მწერლების ნაწარმოებებიდან ამოკრეფილი ქვემდებარული დამოკიდებული წინადადებების სახეებით გამყარებული სავარჯიშოების გაცნობა და მათი შესრულების აუცილებლობა, გერმანული ენის შესწავლისას ქართული აუდიტორიისათვის დამახასიათებელი სინელებების გათვალისწინება, გამონაკლისი შემთხვევების გამოვლენა.

ილუსტრირებული ენობრივი მასალა გერმანული წინადადების არა მხოლოდ სტრუქტურული თავისებურებების გაცნობის, არამედ ენის შემსწავლელთათვის ენის ჩვევების გაუმჯობესებისა და შესაძლო შეცდომების არიდების გარანტიაა.

Lali Ratiani

**Structural - semantic Models in the Predicative Clause
Summary**

The features of complex sentences which condition the realization of syntactic function by subordinate clauses, schematically they can be presented as numerous structural - semantic models.

The purpose of the paper is to characterize in detail a complex sentence, privately a predicative clause, determine their features and specifics, describe models and peculiarities of sentence structures and also present examples on subordinate clause taken from famous German authors' works and necessity of doing them. It should be considered difficulties characterized for the Georgian audience during learning German and reveal exceptional cases.

The illustrated language material for language learners is the guarantee not only acquaintance of structural features of German sentences but development of language skills and avoiding of errors.

ლია წურჭუმია

სამყაროს რუსთაველისეული აღქმის მსთეტიკური
და მთიკური ასაქმტეპი

მიწიერი სამყაროს ამადლებულობისა და კოსმოსური ჰარმონიის იდეამ, რაც ზეშთასოფლისა და ამასოფლის გამთლიანების ნეოპლატონისტური გაგების ამოსავალია, სრული მხატვრული განსახოვნება პოვა „ვეფხისტყაოსანში“. აქ სამყაროც ამადლებულია, ადამიანიც და ბუნებაც. ყველა მოვლენა კოსმოსურ ჰარმონიაშია, დაწყებული მნათობებით, დამთავრებული ქვებითა და ლოდებით. გაეხსენოთ ტარიელის საძებრად წასული ავთანდილის ვედრება ციური მნათობებისადმი. ამ პასაჟში მთელი ბუნება გაცოცხლებულია, იგი სუნთქავს, ხმინობს, ადამიანი (ავთანდილი) უსასრულო სამყაროს (კოსმოსის) ნაწილად წარმოიდგენს თავის თავს, თანაგრძნობას ელის ციური სხეულებიდან. ეს ბრწყინვალე ადგილი სწორედ სამყაროში არსებულ კოსმოსურ ჰარმონიას გვიხატავს.

ავთანდილის სიმღერის სმენად „ველად მხეცნი მოვიდიან“. ქვებიც და ბალახებიც ყურს უგდებენ ავთანდილის მომაჯადოებელ სიმღერას. ავთანდილი შესთხოვს ციურ მნათობებს: ზუალს, მუშთარს, მარისს, ასპიროსს, ოტარიდს და ბოლოს მთვარეს მოეხმარონ სიყვარულის განმტკიცებაში. მნათობთა ჩამოთვლა გარკვეული წესრიგით შემთხვევითი არაა, ეს რიგი მზით იწყება: მზე, სატურნი, იუპიტერი, მარსი, ვენერა, მერკური, მთვარე. ეს რიგი XII ს. საქართველოში ცნობილი რიგია, რომელიც საწყისს ანტიკური ეპოქიდან, კერძოდ, პტოლომეოსის ასტრალური სისტემიდან იღებს, მაგრამ ანტიკურ რიგში მზეს მეოთხე ადგილი უკავია, რუსთაველთან კი პირველი.

რუსთაველის პოემა ოპტიმიზმითაა გაჟღენთილი. ეს ოპტიმიზმი რენესანსული და ჰუმანისტურია. ბედნიერება ამქვეყნად ადამიანს ეკუთვნის. ბედნიერება მან უნდა მოიპოვოს თავისი აქტივობით, დაბრკოლებათა გადალახვით, როგორც ადამიანის მოქმედების, მიზნის განმსაზღვრელი ფაქტორები?

ამ კითხვაზე პასუხი გ. ნადირაძის წიგნის „რუსთაველის ესთეტიკის“ მიხედვით შეიძლება გაიცეს. რუსთაველის ეთიკური ფილოსოფია მოქმედების ფილოსოფიაა, მაშასადამე, რუსთაველის გმირთა მოქმედების განმსაზღვრელი ფაქტორები ეთიკური ღირებულებისაა: სიკეთე, ბედნიერება, სიყვარული, მოვალეობა, ზნეობრივი სისპეტაკე, კეთილშობილება. რუსთაველის გმირები ფილოსოფიური, ე.ი. თეორიული ცოდნით შეიარაღებული ადამიანები არიან. მაგრამ ამასთან კარგად იციან, რომ თეორიული ცოდნით შორს ვერ წავლენ, საჭიროა ცოდნის პრაქტიკული გამოყენება.³⁶

„არა ვიქმ, ცოდნა რას მარგებს ფილოსოფოსთა ბრძნობისა“, – ამბობს ავთანდილი.

ადამიანს საკუთარი ქმედების, ძალის, შესაძლებლობების იმედი აქვს. ეს რენესანსული სულისკვეთებაა, მაგრამ სიკეთისა და ბედნიერებისათვის ბრძოლაში ადამიანს, რომელმაც ახლახან გადმოაბიჯა შუა საუკუნეებიდან, ჯერ კიდევ სჭირდება გარეგანი ძალა – მხარდამჭერი. ამიტომაც მთლიანად ვერ ჩამოშორებია ღმერთის მფარველობით კალთას. ესეც რენესანსული გადაწყვეტაა საკითხისა. რადგან რენესანსული ადამიანი (როგორც დასავლეთში, ისე აღმოსავლეთში) ჯერ ვერ განთავისუფლებულა ღმერთის ნების ტყვეობისაგან.

პოემაში გმირთა კეთილ საქმეთ ღვთის დასტურით მოხსენიება ახლავს თან, ან თხოვნა, რომ ღმერთმა თავისი ნება შეახვედროს ადამიანის სურვილს. ბედნიერებისათვის ბრძოლას ადამიანები პრაქტიკულად თვითონ ეწევიან (პოემის მთელი სიუჟეტური ქარგა ამის ჩვენებაა), მაგრამ თეორიულად, იდეალურად ამ მოქმედებას ღვთის სანქცია სჭირდება. ეს სხვაგვარად წარმოუდგენელიც იყო რენესანსის ეპოქაში. შუა საუკუნეებმა ვერ გადაჭრა ადამიანის მოქმედებისა და ღმერთის განგებულობის პრობლემა. თუ ადამიანის მოქმედება ღვთის ნებაა, მაშინ ცოდვის ჩადენაშიც ღმერთის ხელი ურევია, ცოდვა ადამიანზე აღარ ყოფილა დამოკიდებული და პასუხიც ზეციურს უნდა „მოეთხოვოს“, – ასე წერდა

³⁶ გ. nadiraZe, rusTavelis esTetika, Tb., 1958.

დაახლოებით შუა საუკუნეების მოაზროვნე პელაგოუსი (418 წ. გარდაიცვ.). ეს პრობლემა აწუხებს აღმოსავლეთსაც. გავიხსენოთ ომარ ხაიამი:

*„რომ არ შესცოდა ამ ქვეყანაზე, ვინ არის, მითხარ?
ის კაცი, რომელსაც არ შეუცოდავს, როგორ ცხოვრობს, მითხარ!
მე ცუდი ვქენი და შენც (ღმერთო) ცუდად გადამიხადე,
მაშ, განსხვავება ჩემსა და შენსა შორის სად არის მითხარ.“³⁷*

რუსთაველთან ეს საკითხი, აღმოსავლური აზრისაგან განსხვავებით, ნეოპლატონიზმის საფუძველზეა გადაჭრილი, არა შუა საუკუნეების, არამედ რენესანსის სულსკვეთებით: ადამიანის მოქმედების ძირითადი ხაზი მიწიერია, სიკეთისაკენ არის მიმართული. სიკეთე ზნეობრივი ღირებულებაა, ადამიანთან მიმართებაში ვლინდება, – ამბობს რუსთაველი.

რელიგიისადმი რუსთაველის დამოკიდებულება მკვლევართა დიდ დავას იწვევდა. ზოგს მიაჩნდა, რომ რუსთაველი ორთოდოქსალური ქრისტიანობის მოძღვარია (ვახტანგ VI, გურამიშვილი), ზოგი მასში მაჰმადიანური რელიგიის მიმდევარს ხედავს, ზოგი მსოფლიო რელიგიის მომხრედ მიიჩნევს, ერთი კი ცხადია ყველასათვის, რომ პოემაში არსად არ არის ხაზგასმული როგორც ქრისტეს სახელის განდიდება და ქრისტიანული დოგმების ქადაგება, ისე მაჰმადის სახელის დიდება და მაჰმადიანობის ქადაგება. რუსთაველი თავისუფლად მოაზროვნე პოეტია, პოემა, შეიძლება ითქვას, ეკუმენური სულითაა გაჟღერებული. ტარიელი და ავთანდილი გარეგნულად თითქოს მაჰმადიანები არიან, მაგრამ არ მისდევენ მაჰმადიანურ წესს: ღვინოს სვამენ, ტარიელი ათვალწუნებით ლაპარაკობს ყურძნის შესახებ, ტარიელთან გაპარვის წინ, ავთანდილი მიზგითში ლოცულობს, მაგრამ იგი მიმართავს არა ალაჰს, არამედ კოსმოსურ ძალას, რომელმაც მიჯნურობა წარმოშვა და მისი კანონები დააწესა. გზაში ის წარმართივით ჰიმნს უგალობს მზეს, „ვის ხატათ ღვთისად გვეტყვიან ფილოსოფოსნი წინანი“-ო. ე.ი. მზე ღვთის ხატია წარმართ ფილოსოფოსთათვისო. ნ. მარის თქმით, აქ შესაძლოა რუსთაველი გულისხმობდეს წარსული კულტურებიდან მომდინარე მზის ღვთაებრიობის წარმოდგენას, გადრმავებულს ნეოპლატონიკოსების მიერ, რომლებსაც მზე არამატერიალური გონის, ღვთაების სიმბოლოდ ჰქონდათ წარმოდგენილი.

მიუხედავად მაჰმადიანური გეოგრაფიული გარემოსი, დაკვირვებული თვალისათვის ავტორი ქრისტიანული აღმსარებლობის პოზიციაზე დგას. მისი მსოფლმხედველობის უმთავრესი საყრდენი ქრისტიანული მწერლობა და ფილოსოფიაა. საკმარისია ითქვას, რომ მოულოდნელ სიტუაციებში, გარეგნულად თითქოს მუსლიმანური სამყაროა დახატული, მაგრამ აქა-იქ თავს იჩენს ქრისტიანი ავტორის თვალსაზრისი (ნახსენებია „აღდგომა“, „ანუ აღვსების დღე“, „მოვიდა სიძე, გარდახდა, დღე ჰკვანდა არს აღვსებისა“). მაშასადამე, რუსთაველმა კარგად იცის ეს დღე და ახსენებს მას. მეორე ადგილას ასეა: „კაცი არ ყველა სწორია, დიდი ძეს კაცით კაცამდის“. ამ სტროფში, ნეოპლატონისტური თვალსაზრისით, სამყაროს იერარქიული პრინციპია მოცემული. ქვეყანა წარმოიდგინება საფეხურებად, როდესაც ადამიანებიც კი არ არიან თანასწორნი, მათ შორის საფეხურებრივი წყობაა, რიგები ანუ „სირაი“. კაცის ცნებაში უმაღლესია ღმერთ-კაცი ანუ ძე ღვთისა და ძე კაცისა – ესე იგი ქრისტე. მის შემდგომ საფეხურებზე სხვადასხვა ვითარების კაცები იქნებოდნენ და ასე ქვემოთ – უბრალო კაცამდე. პროზით ეს სტროფი ასე ითქმებოდა: ყველა კაცი არაა თანასწორი, დაწყებული დიდი ძე კაცით უბრალო კაცამდეო. პოემაში მოტანილია ციტატები ბიბლიიდან, დამოწმებულია პავლე მოციქული. ამრიგად, პოემაში არაა დაცული რელიგიის დასახელების სიზუსტე. ქრისტიანული ეკლესია სწორედ იმიტომ სდევნიდა „ვეფხისტყაოსანს“, რომ იგი არ ასახელებს ქრისტეს და არც ქრისტიანულ სამებას, მაგრამ ავტორი ღმერთს ისეთი ეპითეტებით ამკობს, რომლებიც ქართული ქრისტიანული მწერლობის ენიდან იღებს სათავეს. ამავე დროს პერსონაჟებიც ქრისტიანული ეკლესიის წიაღში შემუშავებული ცნებებით მოქმედებენ. პოემაში ქრისტიანულ-ლიტერატურული ელემენტები მეტია, ვიდრე მუსულმანური. ღმერთიც იგივე სიტყვებით არის შემკობილი. ღმერთის ეპითეტები ქართული ქრისტიანული მწერლობიდან (ნეოპლატონური ან არეოპაგიტული) არის ნახსენები: მაგ., „მაღალი“, „დაუსაბამო“, „უჟამო უამი“, „მზიანი ღამე“, „ნათელი“. ყველაზე მტკიცე არგუმენტი პოემის ქრისტიანული სულსკვეთებისა ისაა, რომ პოემის მთელი მსოფლმხედველობა ქრისტიანულ ნეოპლატონიზმს – არეოპაგიტუკას, – ეყრდნობა. აქ გა-

³⁷ d. kobiZe, sparsuli literaturis istoria, Tb., 1975, gv. 275.

სათვალისწინებელია შ. ნუცუბიძის არგუმენტიც. კერძოდ, შ. ნუცუბიძემ მიუთითა პირველად, რომ რუსთაველის მსოფლმხედველობის ფილოსოფიურ-რელიგიური ძირია არეოპაგითიკა, „ქართული ნეოპლატონიზმი“. შ. ნუცუბიძე ბრალდებას, რომ რუსთაველი არსად არ ახსენებს ქრისტეს ან სამეხსიანს, ასე ახსნის: არეოპაგითიკაში, როგორც წესი, უარყოფილია ღმერთის პერსონიფიცირება, დაკონკრეტება, ღმერთის ეპითეტი ასეთია: „უთქმელი“, ღვთის კონკრეტული სახელის ხსენება არ შეიძლება, ამიტომაც, რომ რუსთაველი ყველგან მოუხმობს „ღმერთს“ და არა „ქრისტეს“ ან „სამეხსიანს“, როგორც მის სამსახოვნებას.

პოემაში უზენაესი ძალის – ღმერთის – ტრანსცენდენტურობა (მიღმურობა) ორგვარადაა წარმოდგენილი: 1. კოსმოლოგიურად; 2. ეთიკურ-ზნეობრივ კატეგორიებში. კოსმოლოგიური გაგება მთლიანად ნეოპლატონისტურ ფილოსოფიას ეყრდნობა, ღმერთი პირველმიზეზია, საწყისია, რომლიდანაც უთვალავ ფერთა სახის გამწვანა ისე წარმოიშვება, როგორც შედეგი მიზეზისაგან.

„ჰე, ღმერთო, ერთო, შენ შეპქმენ სახე ყოვლისა ტანისა!“

ეთიკური გაგება – ღმერთი უმაღლესი სათნოების განსახიერებაა, იგი სიტკბოების მწყალობელია, ბოროტების არდამბადია, სიკეთის შემოქმედია, ადამიანის მფარველია, უხვია, ჭირთა მთმენია, სოფელი კი პირიქით, ბინდის ფერია, მუხთალია, მიუნდობელია, ცრემლთმდენია. გავისხსენოთ:

„ვა, სოფელო, რაშიგან ხარ, რას გვაბრუნებ, რა ზნე გჭირსა!“

სად წაიყვან სადაურსა, სად აღუფხვრი სადით ძირსა!...

მაგრამ ღმერთი არ გაწირავს, კაცსა შენგან განაწირსა“.

აქ სოფლისა და ღმერთის დაპირისპირებაა ადამიანთან ზნეობრივ მიმართებაში. ხაზგასმულია ღმერთის ზესიკეთე, მაგრამ არც ეს სტროფი და არც მთლიანად პოემა არ იძლევა იმის საშუალებას, რომ ავტორი პესიმისტად და ღვთის მინდობილად გამოვაცხადოთ. პოეტი ამ ქვეყნად აქტიურ მოქმედებას ღვთის ნების გამოვლენად თვლის, მიწიერ სიხარულზე ხელის აღება უგუნურებად მიაჩნია.

„სიკვდილამდე ვის მოუკლავს თავი კაცსა მეცნიერსა“. პოეტისათვის მიუღებელია შუასაუკუნეობრივი ასკეტიზმიც. რუსთაველის პოემის ოპტიმიზმის საფუძველი სიცოცხლის სიყვარულია. ეს ოპტიმიზმი ნოვატორობითაც გამოირჩევა, იმით, რომ იგი აცხადებს, ამქვეყნიური ცხოვრებისათვის ბრძოლას და ამ ბრძოლაში გამარჯვება თვით უზენაესი ძალის, ღმერთის ნება-სურვილია.

პოემაში ზნეობრივი ღირებულებანი ადამიანებს შორის ურთიერთობის იდეალურ ფორმულებში ვლინდებიან: ამათგან ყველაზე უმთავრესია სიკეთის მონიზმი. რუსთაველთან ერთ-ერთი ძირითადი იდეა სიკეთის ბოროტებაზე გამარჯვების იდეაა, რომლის მხატვრული განსახოვნებისაკენ არის მიმართული პოემის სიუჟეტური განვითარება. მაგრამ რუსთაველი არ იფარგლება ამ იდეის მხოლოდ მხატვრული ხორცშესხმით, წინააღმდეგ შემთხვევაში სიკეთის მარადიულობისა და ბოროტებაზე მისი გამარჯვების იდეის ამოკითხვა შესაძლებელი იქნებოდა მხოლოდ მთელი პოემის, როგორც მხატვრული ტილოს, გათვალისწინების საფუძველზე. რუსთაველი ფრთიანი ფრაზებით, ბრძნული აფორიზმებით გვასწავლის, გვმოდღვრავს: „ბოროტსა სძლია კეთილმან, არსება მისი გრძელია“.

სიკეთისა და ბოროტების რუსთაველისეული გაგება წმინდა ნეოპლატონისტურია და არეოპაგითული. სიკეთე პირველსაწყისშია, იგივე ღმერთია, მისი მიმართება სამყაროსთან სიკეთის გამოსხივებაა, სიკეთე აბსოლუტური ერთიდან – პირველმიზეზიდან ეფინება სამყაროს როგორც მზის სხივები. სიკეთის ბოროტებაზე გამარჯვების ნამდვილობაა, მისი მარადიულობა, მისი სუბსტანციური არსებობაა, სიკეთე არსობრივია, იგი არსებობს, რადგან საწყისი აქვს, ბოროტება კი არარსია, იგი შემთხვევითია, სიკეთის ნაკლებობაა, მას აქციდენციური არსებობა აქვს, საწყისი არ აქვს („აქციდენციური“ შემთხვევითი, არარსებითი – „აქციდენცია“ – შემთხვევა).

„ღმერთი კარგსა მოავლინებს და ბოროტსა არ დაბადებს“.

რუსთაველის პოემის მთავარი იდეა ზნეობრივი ღირებულების – სიკეთის – დამკვიდრებაა. ამიტომაც მთავარი ზნეობრივი ძალა, რომლითაც ადამიანები ამქვეყნიურ ბედნიერებას მოიპოვებენ, არის სიკეთიდან გამომდინარე, სიკეთესთან დაკავშირებული გრძნობები – მეგობრობა, სიყვარული, ურთიერთპატივისცემა, ურთიერთლტოლვა, ურთიერთშემწეობა –

მოკლედ რომ ვთქვათ, სიყვარული ფართო მნიშვნელობით, ფართო სპექტრით. ე.ი. სიყვარული ვაჟკაცებს შორის, რასაც მეგობრობას ვეძახით, სიყვარული ქალ-ვაჟს შორის, რასაც ტრფობას ვეძახით, სიყვარული ქალ-ვაჟს შორის, რასაც დაძმონაფიცობას ვეძახით, სიყვარული პატრონ-ყმას შორის, რაც ერთგულებას და თავგანწირვას წარმოშობს.

გავიხსენოთ, როგორ ახასიათებს ავთანდილი თავის ანდერძში დამოკიდებულებას შერმადინისადმი, ესაა დამოკიდებულება პატრონსა და ყმას შორის, ესაა პატრონყმური სიყვარული – მოვალეობა, ერთგულებაზე დაფუძნებული. ასეთივე დამოკიდებულებაა როსტევანსა და ავთანდილს შორის – პატრონყმური. მაშასადამე, რუსთაველის პოემაში სიკეთისა და სიყვარულის ზნეობრივი ღირებულება უფართოვესი შინაარსითაა წარმოდგენილი. მთავარი ზნეობრივი ძალა, პოემის მიხედვით, არის მეგობრობა, რომელიც უფრო მაღლა დგას, ვიდრე ტრფობა ქალ-ვაჟს შორის, მეგობრობა გაგებულია სტოიკური ფილოსოფიის მიხედვით, ე.ი. როგორც სულიერი ნათესაობა, დამოუკიდებელი ეროვნული და სარწმუნოებრივი ზღუდეებისაგან. „ვეფხისტყაოსნის“ გმირთა მეგობრობა რაინდული ეთიკითაც არის ჩაგონებული, ჭირში ჩავარდნილი ტარიელის დასახსნელად ავთანდილი მსხვერპლად თავისი სიცოცხლის მიტანასაც კი არ ერიდება. რუსთაველის გმირთა მეგობრობა თანასწორობას ეყრდნობა და „ამ თანასწორობის საზომი ესთეტიკური კატეგორიაა და მშვენიერებაში მდგომარეობს“.³⁸ რუსთაველის გმირთა მეგობრობა, ქართულ-ეროვნულ კულტურაში ღრმად შეთვისებული, იმ ფილოსოფიური იდეალიდან მომდინარეობს, რომელმაც გააფართოვა XI-XII სს. ქართული საზოგადოების გონებრივი ჰორიზონტი. ესაა ანტიკური ეპოქიდან შუა საუკუნეების მიერ შეთვისებული პოპულარული მოძღვრება არისტოტელესეული ეთიკისა, რომელიც სამ ეთიკურ თხზულებაშია მოცემული „ნიკომაქეს ეთიკა“, „ვედემეს ეთიკა“ და „დიდი ეთიკა“. სამივე ეს თხზულება ცნობილი იყო შუა საუკუნეებში და უდიდესი პოპულარობით სარგებლობდა. არაა გამორიცხული, რომ ელინურ ფილოსოფიას დაწაფებულ „ოქროს ხანის“ ქართული საზოგადოებრიობაშიც არისტოტელეს ეთიკური მოძღვრება ცნობილი იყო. არისტოტელესათვის მეგობრობის მტკიცე საფუძვლად ითვლებოდა ერთნაირი ასაკი, ერთნაირი აღზრდა, ერთნაირი საზოგადოებრივი მდგომარეობა. რუსთაველის გმირები აკმაყოფილებდნენ ამ მოთხოვნებს. „ყოველი მეგობრობა... დაფუძნებულია გარკვეულ მსგავსებაზე“, – მოითხოვს არისტოტელე. რუსთაველი ტარიელის, ფრიდონისა და ავთანდილის გაცნობისა და მეგობრობის სცენაში ყველან ხაზს უსვამს ამ გმირთა მსგავს შესანიშნავ გარეგნობას, მსგავს შეჭირვებულ მდგომარეობას, მსგავს ზნეობრივ სრულქმნილებას. მეგობრობა სიმპათიიდან იწყება, – ამბობს არისტოტელე („დიდი ეთიკა“). ადამიანები უწინარესად განისმკვალებიან ერთმანეთის მიმართ კეთილმოსურნეობით და შემდეგ დამეგობრდებიან. სწორედ ეს კეთილმოსურნეობა, მოწონება, ერთის ნახვით სიმპათია იქცევა პოემის გმირთა მეგობრობის საწინდრად. გავიხსენოთ ტარიელისა და ფრიდონის შეხვედრის სცენა: „შემომხვდა, მოვეწონე, სიარული დაითმინა“, – ამბობს ფრიდონი ტარიელთან შეხვედრის შესახებ. მეგობრობის არსი ერთად ყოფნაა, – ამბობს არისტოტელე („ნიკომაქეს ეთიკა“, VIII, 3. 5. 6. 9, „ვედემეს ეთიკა“, VII, 12). ერთად ყოფნის განცდა ამოდრავებს ავთანდილსაც ტარიელის მიმართ. ერთმანეთის პატივისცემა, დანდობა, ერთმანეთით გახარება და ერთმანეთისათვის სიკეთის ქმნა – ეს არისტოტელესეული პრინციპებია, რაც ბრწყინვალე მხატვრული სახეებითაა გამოვლენილი გმირთა ურთიერთობაში.

პოემაში გაიდევალებული სიყვარული საშუალოა ორ უკიდურესობას შორის – ღვთაებრივ სიყვარულსა და სიძვას შორის („შუა უზის დიდი ზღვარი“). არისტოტელეს ეთიკაში მეგობრობა ყველაზე აუცილებელი მომენტია ადამიანისათვის, იგი სიყვარულზე აღმატებული გრძნობაა. მეგობრობაზე შენდება სიყვარული. შოთა რუსთაველის პოემაც მეგობრობის ჰიმნია.

როგორც ვხედავთ, რუსთაველის მეგობრობის კონცეფცია არისტოტელეს ეთიკის დიდ გაგენას განიცდის, მაგრამ არ შეიძლება არისტოტელე დავასახელოთ შოთა რუსთაველის ეთიკური შეხედულებების ერთადერთ წყაროდ. რუსთაველის პოემა მყარად დგას ეროვნულ ნიადაგზე. ამასთან იგი შუა საუკუნეებისა და ახალი დროის ეპოქის პროდუქტია, ამიტომ მასში სრულად აირეკლება: 1) ქართული ძმადნაფიცობის ინსტიტუტის ელემენტები; 2) ქრისტიანული ეთიკა და 3) რაინდული ინსტიტუტის ზნეობრივი კოდექსიც.

³⁸ e. xinTibiZe, Suasaukuneobrivi da renesansuli `vefxytasyaosanSi~, Tb., 1993, gv. 146.

განვიხილოთ თითოეული მათგანის შესაბამისი მომენტები პოემიდან:

1. ტარიელის, ფრიდონისა და ავთანდილის მეგობრობას ქართულ ძმადნაფიცობაში აქვს ფესვები. შემთხვევით არ უწოდებს ავტორი თავის გმირებს ძმობილებს ქაჯეთის ციხის აღების შემდეგ.

ნესტანი და თინათინი პოემაში დობილებად, დად-შეფიცულებად არიან მოხსენებული:

*„ერთმანეთისა გაყრილი, ქალნი ორნივე, დობილნი,
ერთმანეთისა დად-ფიცნი, სიტყვისა გამონდობილნი“.*

რუსთაველი ხმარობს ტერმინს: „ძმადნაფიცსაც“: ავთანდილი ბრძანებს: „ფრიდონს მიართვის უსტარი ჩემგან ძმად-ნაფიცარისა“.

როგორც ცნობილია, „ძმადნაფიცობა“ დამახასიათებელია, როგორც ლექსიკური ერთეული და არა მარტო ქართული ზეპირსიტყვიერებისათვის, არამედ ლიტერატურულ-წერილობითი ძეგლებისთვისაც.

2. რუსთაველის პოემა ქრისტიანული იდეალის ორ მცნებას ეყრდნობა: ღვთის სიყვარულსა და მოყვასის სიყვარულს. „შეიყვარე უფალი ღმერთი შენი ყოველთან გულითა შენითა და ყოველთა სულითა შენითა და ყოველისა გონებითა შენითა“, შეიყვარე მოყვასი შენი, ვითარცა თავისთავი“. პოემის გმირთა ურთიერთდახმარება სწორედ ამ ზნეობრივ კოდექსს ითვალისწინებს.

3. რუსთაველის გმირები შუა საუკუნეების რაინდული ინსტიტუტის ზნეობრივ კოდექსს მისდევენ. რაინდობა XII ს.-ის საქართველოში ერთობ პოპულარული იყო და ქცევის ეტალონად გვევლინებოდა. ნ. მარმა ეჭვმიუტანლად დაამტკიცა, რომ ტერმინი „მოყმე“ XII ს. საისტორიო და საგმირო ეპოსის თხზულებებში ხშირ შემთხვევაში ნახმარია „რაინდის“ მნიშვნელობით. „მოყმე“ სიხაუქით, ვაჟკაცობით, მშვილდოსნობით, ბურთაობით, ცხენოსნობით გამოიხილებულს ჰქვია. მოყმე სახელის მოხვეჭაზე ოცნებობს. ევროპული რაინდობის ინსტიტუტი არაა მოკლებული ამ ნიშნებს. შესაძლოა, ქართული საზოგადოებისათვის უცნობი არ ყოფილიყო ევროპული რაინდული ინსტიტუტი, მაგრამ ეს უკანასკნელი არსობრივად მაინც სხვა მოვლენა იყო ევროპულ სინამდვილეში. ქართულ ძმადნაფიცობას, რაინდობას ეროვნული ხასიათის შესაბამისი ყოფა უდევს საფუძვლად, ამიტომ ქართულ ტრადიციებში რაინდობის, „კაი ყმის“, ვაჟკაცობის უფრო რთული ინსტიტუტი არსებობდა ძველთაგანვე, ვიდრე ეს ევროპაში გვხვდება.

რუსთაველისეული კონცეფცია მეგობრობისა და რაინდული სულისკვეთებისა ზოგად ადამიანურ ღირებულებებს ეფუძნება, ამიტომაც ძნელი არ არის დავძებნოთ იდეურ-ტიპოლოგიური პარალელები როგორც ეროვნულ, ისე მსოფლიო მითოსთან (ამირანისა და გილგამეშის ეპოსი), დასავლურ და აღმოსავლურ ეპიკოსთან („რამაიანა“, „ილიადა“, „როლანდის სიმღერა“ თუ „სიმღერა ნიბელუნგებზე“). პოემაში უანგარო და აქტიური მეგობრობის გამოსატყულებას ავთანდილი წარმოადგენს. პოემის ძირითადი იდეა – სიკეთის ძღვეამოსილება – მეგობრობის ძალასა და სიყვარულს ეფუძნება. თუ არა ავთანდილი, ტარიელის ტრფობა უიღბლო აღმოჩნდებოდა. პოემის მთავარი გმირიც ავთანდილია, რენესანსული იდეალის მატარებელი. უშიშარი, ადამიანური ვნებებით, ზნეობით შეპყრობილი, მისთვის არაფერია უცხო ადამიანური. იგი ადამიანსაც კი ჰკლავს, როცა დასჭირდება მთავარი მიზნის მისაღწევად. ცხადია, ეს ცოდვია, მაგრამ ავთანდილიც იმიტომაც ადამიანი, რომ იგი ცოდვილი იყოს. ავთანდილი ღმერთი არაა, იგი არაა იდეალი, რომელიც ჯერარსულია, იგი რეალური მიწიერი ადამიანია, ავთანდილს – იდეალურ ძმადნაფიცს – ანალოგები მოეპოვება დასავლურ და აღმოსავლურ სამიჯნურო ლიტერატურაში, მაგ., კაჰერდინი „ტრისტან და იზოლდაში“, ნოფალი – „ლეილმაჯნუნიანიში“. ამიტომაც რუსთაველი ორიგინალობას ამაში ვერ დაიხმებს, მაგრამ რუსთაველი უნიკალურია მეგობრობის იდეის ისეთ მხატვრულ ხორცშესხმაში, როგორცაა ასმათსა და ტარიელს შორის უბადლო დამური ურთიერთობა. დაძმანაფიცობა რუსთაველის კუთვნილებაა, როგორც უნიკუმი. ტარიელისა და ასმათის ზნეობრივი კავშირი ერთგულება – მეგობრობაზე დაფუძნებული – ყოველად მოულოდნელი მოვლენაა თვით რენესანსული ეპოქისთვისაც კი დასავლეთში, ე.ი. 3 საუკუნის შემდეგაც. ამ მაგალითში ხაზგასმულია, ერთი მხრივ, ქალის სულიერი სამყაროს მაღალი ბუნება, ქალის ყოველმხრივ დადებითი თვისებებით წარმოდგენა, წინააღმდეგ შუასაუკუნეობრივი რელიგიური დოგმებისა, რომელიც ქალს ეშმაკად, სატანად სახავდა. ქალი მამაკაცის თანასწორ სიმაღლეზეა აყვანილი აფორიზმით: „ლეკვი და ლომი სწორია,

ძუ იყოს თუნდა ხვადია“. ქალს არა მარტო გონებრივი სიმწიფე ახასიათებს (თინათინს), არამედ ის სულიერი ძალაც, რომლითაც იგი ვაჟკაცის გვერდით დგება: ნებისყოფა, სიმტკიცე, მოთმინება, თავგანწირვა (ნესტან-დარეჯანი). მაგრამ რუსთაველთან მთავარი და ხაზგასმულია ის მომენტი, რაც ღრმად დაფარულ შრეებს წარმოგვიდგენს ქართველი ერის მაღალი სულიერი კულტურისა. ქალისა და მამაკაცის უანგარო, ყოველგვარი სქესობრივი ღტოლვებისაგან თავისუფალი დამშური სიყვარულის დაშვებით, რაც მხატვრული ფერებით დაგვიხატა რუსთაველმა ტარიელის და ასმათის მეგობრობით, სწორედ ამ მაღალ შინაგან კულტურას გვიჩვენებს. ასმათის სახე უნიკალურია მსოფლიო ლიტერატურაში, ამ სიყვარულის ჩვენებით რუსთაველი სრულიად აშკარად მიჯნავს ქართველი ერის სულიერ კულტურას აღმოსავლეთისაგან, რომელიც მცხუნვარე ვნებებით ისე ახურებს ქალ-ვაჟის სამიჯნურო ურთიერთობას, რომ აღვივებს არ ტოვებს ტარიელსა და ასმათს შორის სათუთი ურთიერთობის მსგავსი ფორმებისათვის. ამრიგად, შუა საუკუნეების აღმოსავლეთმა არ იცის ქალ-ვაჟის ურთიერთობის ასეთი ფორმა, არც დასავლეთმა. ყოველ შემთხვევაში, იმ დროის ხელოვნებაში ამ ნატიფი გრძნობის წინ წამოწევით რუსთაველმა ქართული კულტურა მომავალი ცივილიზებული სამყაროსკენ მიმართა.

რუსთაველთან ზნეობრივი ურთიერთობის მეორე ფორმაა სიყვარული, მიწიერი ვნებებით სავსე (ერთი შეხედვით), ინტელექტუალურიც, მაგრამ უფრო ღრმა დაკვირვებით ესაა გრძნობა – სამყაროს შემქმნელი, რომელიც ყველაფერს თავდაყირა აყენებს, თუ კი მის განადგურებას მოინდომებენ. მაგალითად, გაიხსენეთ ტარიელისა და ნესტანის უბედურების სათავე საიდან დაიწყო. „სიყვარული აღგვამადლებს, ვით ეყვანნი, ამას უღერენ“-ო, ამბობს რუსთაველი და მართლაც საუკუნეებს გადაწვდება ეს მოწოდება.

რუსთაველის სიყვარული არც პლატონურია, არც ტლანქად სენსუალისტური, არც მისტიკური, არც ინტელექტუალური, იგი თავისებურად რენესანსულია, რუსთაველისეული გენიით აღბეჭდილი. პოეტის აზრით, უზენაესი სიყვარული მხოლოდ რჩეულთა ხვედრია, ენით ძნელად გამოსათქმელი საიდუმლოება, მისი მიწვდომობა არ შეიძლება მხოლოდ გონებით. ის ერთგვარი შმაგობაცაა, რომელიც ადამიანს ადაფრენს და ღვთაებასთან აახლოებს (სუფიზმი). სიყვარული არის ტანჯვა, „აღმობა“, სიკვდილი ტანჯვის დასასრულია, მაგრამ არ არის სიყვარულის დასასრული. სიყვარული უფრო ძლიერია, ვიდრე სიკვდილი. გარდაცვლილი მიჯნურები ღვთაებაში, მზის სინათლეში ერთიანდებიან, ეს კარგად ჩანს ნესტანის წერილში, რუსთაველი სხვაგვარ მიჯნურობასაც ასახელებს. მაგ., შესავალში იგი ჩვეულებრივ მოკვდავთათვის დამასახიათებელ სიყვარულსაც მოიხსენიებს, რომლის დროსაც დღეს ერთი უნდათ, ხვალ მეორე. პოეტი გარკვევით გამოთქვამს თავის დამოკიდებულებას ამგვარი გრძნობისადმი: „მძულს უგულო სიყვარული, ხვევნა-კოცნა, მტლამა-მტლუში“.

რუსთაველისეული სიყვარულის საფუძველი მიწიერი სილამაზეა, ქალის ან ვაჟკაცის მომხიბვლელობა, რომელიც მატერიალურია, ხელშესახები, დასანახი თვისებებით არის წარმოდგენილი. ამიტომ რუსთაველის სიყვარული უნდა გავიგოთ არა ზებუნებრივი ძალებისადმი, ღვთაებრიობისადმი რაღაც ჰაეროვან განსაკუთრებულ ტრფობაში, არამედ მოკვდავი, მიწიერი ადამიანისადმი ურთიერთღტოლვაში, რომელიც ერთსა და იმავე დროს ამაღლებულიცაა, რადგან სულიერ სიახლოვეს ეყრდნობა და მატერიალურიც, მიწიერიც, რადგან ობიექტური სილამაზით არის გამოწვეული.

დასკვნა: რუსთაველის ზნეობრივი მსოფლხედვა არისტოტელეს ეთიკას ეყრდნობა. ნეოპლატონიზმის, როგორც არისტოტელიზმისა და პლატონიზმის ფილოსოფიათა ნაერთის, ეთიკური ასპექტი ძირითადად არისტოტელეს ეყრდნობა. არისტოტელეს ეთიკის არსი ასეთია: უმაღლესი სიკეთე ყოფიერებაა, ამქვეყნიური არსებობაა. ინტელექტუალურ სათნოებათა შორის უპირველესია გონიერება. ადამიანს ამშვენებს მეგობრობა, დიდსულოვნება, კეთილშობილება. რუსთაველის გმირების ზნეობრივი სახე მოწმობს, რომ პოეტი უშუალოდ ეყრდნობა არისტოტელეს ეთიკურ მემკვიდრეობას. არისტოტელეს ეთიკა არისტოკრატიის ეთიკაა, რუსთაველიც, როგორც არისტოკრატიის მაღალი ფენის წარმომადგენელი, ახლოს დგას მასთან. მაგრამ მხოლოდ არისტოტელეს ეთიკას არ იყენებს პოეტი თავისი ზნეობრივი კონცეფციის ამოსავლად. მას სხვა წყაროებიც გააჩნია: ქრისტიანული მორალი და ქართული ეროვნული ზნეობრივი ტრადიციები.

მანუჩარ მაჩაიძე

ფილოსოფიური საუბრები

მანუჩარ მაჩაიძე, როგორც ფეხბურთელობისას შეარქვეს “დიდი მანუჩარი” არა მარტო სპორტის რაინდი, არა მარტო ტექნიკურ მეცნიერებათა დოქტორი და საუკეთესო სპეციალისტი მშენებლობაში – რკინა ბეტონის ტექნოლოგიაში, არა მარტო მხატვარი... არამედ საუკეთესო მოსაუბრე გახლავთ. უმაღლეს სასწავლებელში და ასპირანტურაში მიღებული საფუძვლიანი განათლება აძლევს იმის საშუალებას ფილოსოფიის და ისტორიის ლაბორინთებიდან გამოიტანოს დიდ ფილოსოფოსთა და მეცნიერთა ნაზრევი და თანამედროვე ყოფიერებასთან, პოლიტიკასა და რელიგიასთან გაავლოს მეტად საყურადღებო პარალელები. როგორც ილია მართალი ამბობდა: ხელოვნება ხელოვნებისათვის კი არა ხელოვნება ხალხისათვის... ასევე საჭიროა ფილოსოფია და მეცნიერება მხოლოდ სწავლულთა ვიწრო წრისათვის კი არა, მასისათვის ხელმისაწვდომი! ენა, ეროვნულობა, კანონი, მორალი... ეს ის თემები და ღირებულებებია, რომელსაც ერთეულები კი არა ნახევარი ერი მაინც უნდა ედგეს მცველად და მფარველად. ჯერ კიდევ კომუნისტური მსოფლმხედველობის ჭაობიდან თავის დაღწევის მხოლოდ მოსურნე ქვეყანას (90-იანი წლები) მანუჩარ მაჩაიძემ ხელთ მისცა, დღევანდლობისათვის ყურადსადები, საოცარი ნაშრომი – “ერი და თანამედროვეობა”. სწორედ მისი ავტორის ეროვნული, ფილოსოფიური, მეცნიერული, პოლიტიკური პარალელებით შეიძლება დაინტერესდეს იგი, ვისთვისაც ძვირფასია ზემოთ ხსენებული ღირებულებები. (იღვის ავტორი – თამარ ჯაჭავაძე

ბატონო მანუჩარ ჩვენი საუბარი დავიწყით ურთულესი თემით – ფიქრები სიკვდილ-სიცოცხლეზე.

– ადამიანის ცნობიერებაში ადრეული ასკიდან შემოდის ფიქრი სიკვდილზე. ერთადერთი, რაც ნამდვილია და ვერავინ გაექცევა ეს სიკვდილია, მაგრამ ადამიანები სხვადასხვაგვარად ეგუებიან ამაზე ფიქრს. არიან ადამიანები, ვინც ამის გამო იტანჯებიან. ამიტომ გამოგვიგზავნა რელიგია ღმერთმა, ქრისტიანობა, რომელიც ამ შიშთან ბრძოლაში უნდა დაეხმაროს ყველა მოკვდავს. მატერიალისტები ამას ამტკიცებენ, რომ დღეს ხარ, ხვალ არ იქნები, და ამას უნდა შეეგუო. მატერიალიზმის მამამთავარი დემოკრიტე თავის ეთიკურ შრომებში ამბობს, იმიტომ მივდივარ ღმერთის წინააღმდეგ, რომ დავეხმარო ადამიანს დაძლიოს სიკვდილის შიში. ყველა ნორმალური, მოაზროვნე ადამიანისათვის ესაა უდიდესი პრობლემა, რომ ის უნდა მოკვდეს. ქრისტიანობა, ჩვენი ეკლესია გვეუბნება, შენ რომ მოკვდები შენს სხეულში არსებული სული კვლავ იარსებებს. ამით ამქვეყნიური შვევა გაქვს ადამიანს. და სხვა ყველაფერთან ერთად, ადამიანებში ამ პატარა შვევასაც კი ებრძვიან მატერიალისტები და გაიძულებენ იფიქრო მათებურად. ასე იყვნენ კომუნისტები, ვინც არ აძლევდა უფლებას ადამიანს თვითონ გადაეწყვიტა ეს საკითხი; დაეჯერებინა იმქვეყნიური ცხოვრება. ადრეულ საუკუნეებში ურწმუნოების დევნაც არ იყო მართალი, მაგრამ რასაც კომუნისტები აკეთებდნენ, ეს არაადამიანური იყო. დღეს კიდევ არსებობენ ისეთები, ვინც ამტკიცებენ, რომ ღმერთი არ არსებობს და იმქვეყნიური ცხოვრების არ სჯერათ. ამ ხალხს არც გამოცხადებების სჯერათ. ასეთ ადამიანებს არც გამოცხადების სჯერათ რატომ გადმოდის დვთაებრივი ცეცხლი აღდგომა დღეს და მაინცადამაინც მართლმადიდებლების სანთელი ინთება?! ბევრი ურწმუნო ხომ არა არის რაიმე ფოკუსი,, მაგრამ მრავალი თვითმხილველი არსებობს; ეს არის სასწაული, მაგრამ ზოგიერთ ადამიანზე სასწაულიც არ მოქმედებს.

ამასთან დაკავშირებით შეიძლება გავიხსენოთ ძველი ბერძენი ფილოსოფოსი, სუბიექტური იდეალიზმის წარმომადგენელი, პროტაგორა, რომელიც ამბობდა; რომ ადამიანი არის ყველა საგნის გამსწავლველი, არსებულის, როგორც არსებულის და არარსებულის, როგორც არარსებულის და ქვეყნად არსებობს ზუტად იმდენი ჭეშმარიტება, რამდენი ადამიანიც არის. არ არსებობს ყველა ადამიანისათვის თანაბრად მისაღები ზნეობრივი, მორალური კანონები სიკეთე, ვაჟკაცობა, სილამაზე. ყველა ადამიანს ამ საკითხთან დაკავშირებით თავისი შეხედულება აქვს და ასეც უნდა იყოს, აქედან ჩამოყალიბდა უკიდურესი ინდივიდუალიზმი, რომელიც მსოფლიოში საკმაოდ პოპულარულია. მართლაც ნებისმიერ საკითხზე ყველა ადამიანს თავისი აზრი აქვს. ავიღოთ თუნდაც ხელოვნება, პოეზია, მხატვრობა... ერთადერთი მეცნიერება, სადაც პროტაგორას შეხედულება დამარცხებულია ეს არის

მათემატიკა. ზუსტი მეცნიერება, სადაც მეორე აზრი არ არსებობს. ორჯერ ორი ყოველთვის არის ოთხი. ჩვენთან ყოფიერებაში, ნებისმიერ სფეროში მიდის კამათი, აზრთა სხვადასხვაობა. შეიძლება ზოგიერთს საკვყენოდ აღიარებული კომპოზიტორი არ მოსწონდეს. ასეთი მდგომარეობაა სახვით ხელოვნებაშიც. ლეონადრო და ვინჩის “მონა ლიზა” იყო ჩამოტანილი მოსკოვში, პუშკინის მუზეუმში, ხალხის რაღაც ნაწილს (თუნდაც უმნიშვნელოს) არ მოეწონა. ასე, რომ პროტაგორა მართალი აღმოჩნდა. მაგრამ მის წინააღმდეგაც შემუშავდა შეხედულება. მაგალითად სოკრატემ მოგვცა ცნების, როგორც აბსოლიტური ზოგადობის მნიშვნელობა. ცნება ფილოსოფიაში პირველად შემოიტანა სოკრატემ, როგორც უმაღლესი ზოგადობა. ამ ზოგადი ცნებებით უპირისპირდება პროტაგორას, შეიძლება ადამიანს აქვს თავისი შეხედულებები, მაგრამ არსებობს ზოგადი, რომელთან მიმართებაშიც ადამიანი უნდა იყოს მართალი. შეიძლება ვთქვათ მიქელანჯელოს “დავითი” არ მოგვწონს, მაგრამ დიდი უმრავლესობა აღიარებს მას, როგორც უდიდეს ქმნილებას. ამან სუბიექტური იდეალიზმი ჩარჩოებში მოაქცია, რადგან უმრავლესობის აზრი უნდა გაითვალისწინო, რომელიც უმაღლეს ზოგადობას უჭერს მხარს. გამონაკლისი მათემატიკური მეცნიერებაა, მათემატიკურ ფორმულას ერთადერთი ამონახსნი აქვს.

ადამიანი ხშირად ეგოისტია და თავი მართალი ჰგონია, მას უნდა საკუთარი თავის წარმოჩინება. ლაო-ძი ამბობს: “ნუ იბრწყინებ ვითარცა ბრილიანტი, იყავ უბრალო, ვითარცა ქვა.” მაგრამ ერთადერთი მოძღვრება, რომელიც თავმდაბლობას ასწავლის, არის ქრისტიანული მოძღვრება. ქრისტემდე ვერცერთმა დიდმა მოაზროვნემ ვერ თქვა, ის რაც ქრისტემ თქვა: “გიყვარდეს მტერი შენი”. ამის შესრულება ურთულებია, მაგრამ ძალიან დიდი ადამიანობაა. ურთულებს ზნეობრივი ნორმებია, რომელიც აღუწებს აგრესიას და ადამიანებს უკეთესობისაკენ უბიძგებს. ავიწყებს ომებს, შურისძიებას, მკვლელობას...

– რას იტყვი ღმერთის არსებობის დამამტკიცებელ თეორიებზე?

– არსებობს ღმერთის არსებობის დამამტკიცებელი თეორიები. კოსმოლოგიური, ტელეოლოგიური, ონტოლოგიური დასაბუთების კრიტიკის შემდეგ, კანტმა მოგვცა ეთიკური დასაბუთება. მე ვფიქრობ, რომ ეგ უფრო მეტად მისაღებია, ვიდრე მატერიალისტების მიერ შექმნილი სამყაროს მატერიალისტურ-მექანიკური ახსნა, რომელიც წარმოუდგენელია და რომელიც სჯეროდა დემოკრიტეს, ეპიკურეს, ლუკრეციუსს, მარქსს ენგელსს და ლენინს, და ყველას, ვისაც ინტელექტუალებად მოაქვთ თავი.

არისტოტელე, პლატონი, ჰეგელი, ლაიბნიცი, ამბობენ, რომ ღმერთი არის აზროვნება. არისტოტელე ამბობს, რომ ღმერთი არის აზროვნების აზროვნების აზროვნება და იგი აზროვნებს თავის თავს და ეს აზრი, ქრისტიანობის დასაწყისში ჩაუთვალეს არასწორ შეხედულებად. ასე გამოდიოდა თითქოს არისტოტელეს ღმერთი ფიქრობდა მარტო თავის თავზე. არისტოტელე ამბობდა, რომ კარგი იქნება თუ ადამიანის გონება სიკვდილის შემდეგ შეუერთდება საერთო აზროვნებას. დაახლოებით ყველა მაინც ასე აზროვნებს, რომ სიკვდილის შემდეგ ისევ უბრუნდება ღმერთს და მას უერთდება. ფაქტიურად ქრისტიანული მორალი, თუნდაც სამოთხე, თუნდაც ის, რომ სული უკვდავია და მიდის ღმერთთან იგივეა. ზოგი არ ყოფს სულსა და გონებას ერთმანეთისაგან, ზოგი ყოფს. არისტოტელესთან ინტელექტი სხვაა და სული სხვაა. ადამიანის ინტელექტი, გონება უკვდავია, იგი აბსოლუტური გონის, კოსმიური გონების შემადგენელია. დაახლოებით ამას ამბობს ლაიბნიცი. ჰეგელი ამბობს, რომ ეს ქვეყანა არის ღმერთის თვითშემეცნების პროცესი. მე ვფიქრობ, რომ მან არისტოტელე თავისებურად გაიმეორა.

ძალიან საინტერესოა ანსელმ კენტერბერიელის ონტოლოგიური დასაბუთება, იგი ამბობს: აზრი ღმერთის შესახებ არის აზრი ყოველად სრულის შესახებ, ისეთის შესახებ, რომელზე უდიდესის მოაზრება შეუძლებელია. ის, რომელზე უდიდესის მოაზრება არ შეიძლება, არ არის მარტო გონებაში, ვინაიდან გონებაში არსებულზე უდიდესის მოაზრება ყოველთვის შესაძლებელია, ამიტომ, ის რომელზე უდიდესის მოაზრება შეუძლებელია, არსებობს სინამდვილეში. ეს არის ღმერთის ცნებიდან ღმერთია არსობის დასაბუთება. მხოლოდ და მხოლოდ ღმერთი არის ისეთი, რომელზე უდიდესის მოაზრება შეუძლებელია. სხვა ნებისმიერის მოაზრება შესაძლებელია. ამას ბევრი მოწინააღმდეგე გამოუჩნდა, მაგალითად კანტი გამოვიდა არისტოტელეს “მეტაფიზიკის”, კენტერბერიელის ამ მოძღვრების წინააღმდეგ და ვითომ გაანადგურა. სინამდვილეში მეტაფიზიკა ჯერ ვერავინ გააკრიტიკა, იმიტომ, რომ “მეტაფიზიკა” ეს არის მოძღვრება ღმერთის შესახებ. დღესაც იკითხება ლექ-

ციები მის მოწინააღმდეგეთა გასამართლებლად. ჯერ კიდევ სამი საუკუნის წინ დაწყებული შეხედულებების გასაგრძელებლად. “მეტაფიზიკის” კრიტიკა ჩვენს წელთაღრიცხვამდე დაიწყო, შემდეგ გააგრძელა კანტმა, მატერიალისტებმა (გასენდი, ჰობსი) დღეს ასეთი შეხედულებების გასამართლებელი ლექციები არ უნდა იკითხებოდეს.

კანტსაც ეგონა, რომ მეტაფიზიკა გაანადგურა, მაგრამ შემდეგ ჰეგელმა მოგვცა კანტის კრიტიკის კრიტიკა, სადაც დაამარცხა კანტი და თქვა, რომ მას ბევრი რამ აერია. მიუხედავად იმისა, რომ იყო დიდი მოაზროვნე, კანტმა ვერ მოსპო ღმერთის არსებობის თეორიული დასაბუთება.

– გავიხსენოთ შეხედულებები მორალის და კანონის შესახებ. ადამიანთა ურთიერთობების განმსაზღვრელი ცნებები და რეალობა.

– მორალის შესახებ ყველა მოაზროვნე ადამიანს, აქვს თავისი შეხედულებები, მაგრამ უმჯობესია დიდი ფილოსოფოსების ნააზრევი გავითვალისწინოთ. მათი შეხედულებიდან ბევრი რამ შეიძლება გავიხსენოთ, მაგალითად, არისტოტელეს “დიდი ეთიკა” კანტი ამბობდა: მორალი არის მოძღვრება არა იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა ვიყოთ ბედნიერნი, არამედ იმის შესახებ თუ როგორ უნდა ვიცხოვროთ, რომ ვიყოთ ბედნიერების ღირსნი. ამიტომ მორალი უნდა დაუკავშირდეს რელიგიას, რომელსაც აქვს თავისი მორალური კანონები. ყველამ კარგად იცის ათი მცნება ქრისტიანული ცხოვრების წესები, მართლმადიდებლობა. ამ წესებით მოდის ქართველი ერი, ვინც მიიღო ქრისტიანობა ჯერ კიდევ მეოთხე საუკუნეში, აქედანაც იწყება ქრისტიანული მორალი, რაც ჩვენი წინაპრების არჩევანია. ეს შეეხება სხვადასხვა ერებს, მარტო ჩვენ ხომ არ ვართ მართლმადიდებლები, მართლმადიდებლები მსოფლიოში ორას მილიონამდეა... მაგრამ ჩვენ საკუთრივ ჩვენი დამასახიათებელი მორალური კანონები გვაქვს, რომელიც შეიძლება დაწერილიც არ არის, მაგრამ ჩვენს ბუნებაშია ჩადებული, ეს შეიძლება იყოს მეგობრობა, მეზობლობა... სხვებსაც გააჩნიათ ეს გრძნობები, მაგრამ ჩვენ ჩვენი, გამორჩეული და ჩვენთვის დამასახიათებელი დამოკიდებულებები ვიცით. ცნობილია კანტის გამოთქმა: ორი რამ აკრთობს სულს, რაც უფრო ხშირად და დაბეჯითებით ვაზროვნებ მათზე, ეს არის ვარსკვლავებით მოჭედული ცა ჩემს ზემოთ და მორალური კანონი ჩემში. ადამიანი სწორედ ამით განსხვავდება ცხოველებისაგან, რომ მას აქვს მორალური კანონი. მართალია ადამიანი გონებრივად მაღლა დგას ცხოველებზე და ფრინველებზე, მაგრამ ძირითადი განმასხვავებელი მაინც მორალია, სწორედ მორალს აჰყავს ადამიანი უმაღლესი საფეხურზე. ადამიანი, ანუ ზნეობრივი არსება, იმიტომ არის ქვეყნის მბრძანებელი, რომ მას აქვს ინტელექტი და მორალი. ჩვენდა სამწუხაროდ, ამ ბოლო დროს, საქართველოში, მიდის შეტევა ჩვენი მორალური კანონების გადასაფასებლად და შესაცვლელად. ჯერ კიდევ მოქავეშირის დროიდან დაიწყო ისეთი პოლიტიკის გატარება, რაც ქართველი ხალხისათვის მიუღებელი იყო. XVII საუკუნის ფილოსოფოსმა თომას ჰობსმა, რომელიც იყო მატერიალისტი, ათეისტი, შექმნა მოძღვრება სახელმწიფოს შესახებ. მან წინა პლანზე წამოწია ადამიანური ეგოიზმის თემა, რომ ადამიანი არის ეგოისტური არსება, მას მარტო საკუთარი თავი უყვარს, მეშხანი და ხარბია... მან გაილაშქრა არისტოტელეს ეთიკის წინააღმდეგ, სადაც იგი ამბობდა, რომ ადამიანი არის პოლიტიკური ცხოველი. სწორედ მის საწინააღმდეგოდ თქვა თომას ჰობსმა, რომ ადამიანს აქვს მტაცებლური ბუნება, მაგრამ, რადგან მას უწევს საზოგადოებაში ცხოვრება, იგი იძულებულია თავისი მოთხოვნილებები შეკვეცოს, დათმოს, რათა იცხოვროს საზოგადოებაში, წინააღმდეგ შემთხვევაში გამუდმებული ომები იქნება. სახელმწიფო, (რომელიც ასეთი ეგოისტური არსებებისაგან შედგება) სწორედ იმიტომ არსებობს. თომას ჰობსმა წამოაყენა ხელშეკრულების თეორია, ბუნებრივი კანონების თეორია და განაცხადა, რომ ადამიანმა რომ იცხოვროს სახელმწიფოში და მისი უფლებები იყოს დაცული, სახელმწიფო უნდა იყოს ძლიერი. თუმცა ეს ეგოისტური მიდრეკილებები წინა პლანზე წამოაყენა და გაილაშქრა ქრისტიანობის დოგმატიკის წინააღმდეგ, საერთო ქრისტიანული მორალი უარყო და მკაცრ ინდივიდუალურ ჩარჩოებში ჩასვა საზოგადოება, აქედან წამოვიდა სწორედ ბურჟუაზიული საზოგადოების ინდივიდუალიზმი “ბრძოლა არსებობისათვის” ამის საწინააღმდეგოდ იყო განწყობილი ქართველი კაცი თავისი ბუნებით, მიუხედავად იმისა, რომ გამოვიარეთ უამრავი იმპერიების უღელქვეშ ყოფნა, მათი ძალადობა, ქართველ კაცში არსებობდა და დღესაც არსებობს კოლექტიურობა, მეგობრობის, მეზობლობის, ნათესაობის... გრძნობა. ამ ღირებულებებს ებრძოდა მოქალაქეთა კავშირი, ნაციონალური მოძრაობა... ქართველობას ებრძოდა, რადგან მეტისმეტად ქართულია ეს ნათესაობა, მე-

გობრობა, ძმობა, უბნელობა... ამას ებრძვიან მსგავსი იდეოლოგიის მატარებლები, ამ იდეოლოგიის ერთ-ერთი ფუძემდებელი იყო თომას ჰობსი, მისი მოძღვრება სახელმწიფოს შესახებ, XVII საუკუნეში გამოცემული წიგნი “ლევიათანი”, საუკუნეების განმავლობაში იყო სამაგიდო წიგნი ახალგაზრდა კაპიტალისტური სახელმწიფოებისათვის. ძალიან ბევრი მოაზროვნე იქამდე მივიდა, რომ თომას ჰობსის მოძღვრებაში წაიკითხა ადამიანის მტაცებლური ბუნება. კაპიტალისტურ ქვეყნებში, შემდეგ პოსტსაბჭოთა სივრცეში წარმოქმნილ ქვეყნებში, როგორცაა საქართველოც, ამ მოძღვრებამ ნათელი გამოხატულება ჰპოვა, თუნდაც იმაში, რომ სახელმწიფოს, ხელისუფალთა მიერ ხდებოდა ეგოიზმის უმაღლეს საფეხურზე ასვლა, დატაცება ქონების, ადამიანის მიერ ადამიანის დაჩაგვრა, წართმევა... ამას ამართლებდა შეხედულება - ძლიერი იმარჯვებს, სუსტი უნდა განადგურდეს. მსგავსი მოძღვრება იყო ძველ საბერძნეთში მემარჯვენე სოფისტების, რომლებიც ამბობდნენ, რომ ადამიანები დაბადებიდან იყოფიან ორ ჯგუფად, ერთნი არიან ბატონები, რომლებიც ძლიერები არიან, ენერგიულები, აქტიურები და მეორენი – მონები. ესე იგი ადამიანი იბადება ან მონად ან ბატონად. სახელმწიფოს კანონები მოქმედებს მარტო სუსტებზე, მათ უნდა მისდიონ კანონებს, ხოლო ძლიერებისათვის კანონი არ არის აუცილებელი, მათ უნდა იცხოვრონ ისე, როგორც საჭიროდ ჩათვლიან, სიღამაზე და ბედნიერება მარტო ძლიერმა იცის და მისთვის არსებობს. იგივე შეხედულება გაიმეორა ინგლისელმა ფილოსოფისმა ბერნარდ მანდვეილმა მეთორმეტე საუკუნეში. ნოველაში “ფუტკრების შესახებ” სწორედ ამას გაუსვა ხაზი, რომ ბრძოლა სახელმწიფოში ეს არის ბუნებრივი მოვლენა და ასეც უნდა იყოს, რადგან ბუნებაში არსებობს ბრძოლა არსებობისათვის. არსებობს სხვა შეხედულებაც, სადაც საუბარია იმის შესახებ, რომ ღმერთმა ყველა ადამიანი თანასწორი შექმნა და უნდა იყოს ერთმანეთის სიყვარული, დახმარება, არტრუიზმი. ამის წინააღმდეგაა სწორედ თომას ჰობსის, მემარჯვენე სოფისტებისა და ბერნარდ მანდვეილის მსოფლმხედველობა. ჩვენდა სამწუხაროდ საქართველოში ბოლო პერიოდში - ბრძოლა არსებობისათვის - ეს თეორია იყო პრაქტიკაში, რომელსაც მმართველი პარტიები ახორციელებდნენ. ამიტომაც იყო ბრძოლა ეკლესიის წინააღმდეგ, ქრისტიანული მორალის წინააღმდეგ... და სწორედ ამიტომ იყო ძალადობა, წართმევა, დატაცება.

– ენა და ეროვნება დღეს გლობალიზაციის ჩრდილში მოექცა, რას იტყვით ამ ღირებულებების შესახებ?

– ენა ღვთის მიერ ნაბოძებია და ყველა ერისათვის მოვლენაა. საერთოდ ბიბლიიდან ვიცით ენა როგორც წარმოიქმნა. კაცობრიობა ერთ ენაზე მეტყველებდა ბაბილონის გოდოლის აშენებამდე, ადამიანთა შორის კავშირის გაწყვეტის გამო შემოიღო ღმერთმა სხვადასხვა ენები. მათი გაფანტვის მერე, ყველა ერსა აქვს თავისი ენა. ეს ძალიან რთული საკითხია. ყველა ენა ღმერთიდან მოდის, ოთხი ათასამდე ენა, არის მკვდარი ენები, რომელზე მოლაპარაკე ხალხიც აღარ არსებობენ, დიალექტები ხომ აურაცხელია. მაგრამ არის ასეთი მიმდინარეობა, სადაც ერთი ენა უნდათ შექმნან, საერთაშორისო. ამის მაგალითია ხელოვნური ენები ესპერანტო, იდო, ვოლაპუკი. ამ საერთაშორისო ენის შექმნამ ვერ გაამართლა.

ასევე ღვთისაგან არის ეროვნება. ეროვნებებზე ძალიან კარგად წერს ჰეგელი თავის “გონის ფილოსოფიაში”. განიხილავს ერებს, რასებს. მათ არსებობას ღვთიურ ნებას ანიჭებს, და ამბობს, რომ ყველაფერი ღმერთისგან არის. ჩემს ნარკვევში (იგულისხმება “ერი და თანამედროვეობა”) მოყვანილი მაქვს ნაწყვეტი ანთროპოლოგიიდან, სადაც ერებზეა ლაპარაკი.

აი, რას ამბობდა ქართველების შესახებ დიდი გერმანელი მოაზროვნე: “ბუნებითი გონის ზოგადი პლანეტარული სიცოცხლე განკერძოვდება დედამიწის კონკრეტულ განსხვავებულობებად და იყოფა კერძო ბუნებით გონებად, რომლებიც თავიანთ მთლიანობაში ქვეყნის სხვადასხვა ნაწილთა ბუნებას გამოხატავენ და რასათა განსხვავებულობას შეადგენენ. ადამიანთა რასების განსხვავებულობა ჯერ კიდევ ბუნებითი განსხვავებულობაა, ანუ ისეთი, რომელიც ბუნებითს სულს ეხება, როგორც ასეთი იგი დაკავშირებულია იმ მიწა-წყლის გეოგრაფიულ განსხვავებულობებთან, რომლებზეც ადამიანები დიდ მასებად იკრიბებიან. მიწა-წყლის სწორედ ეს განსხვავებებია სწორედ ის, რასაც ქვეყნის ნაწილებს ვუწოდებთ. ინდივიდი-დედამიწის ამ დანაწევრებაში რაღაც აუცილებელი ძვეს.” ესე იგი, რადგან ქართველები აქ ვცხოვრობთ, ამაში არის რაღაც განსაკუთრებული. ეს ღმერთისგანაა, ჩვენი თვისებებიც ღმერთისგანაა. ქართველი ერის არსებობის შესახებ სხვა უამრავი გამოკვლევა არსებობს, კავკასიურ რასაში უპირველესად ქართველი იგულისხმება. ერი, ბაუერი ამბობს, ხასიათის შედარებითი ერთობაა. ქართველი ერი უძველესი ერია. ამაზე წერენ

არა მარტო ქართველი, არამედ უცხოელი ისტორიკოსები და მემატიანეები. ზუსტი არსებობის თარიღის დადგენა ძნელია, მაგრამ დადგენილია, რომ უძველესი ერი ვართ. ქართველმა ერმა, თავისი ისტორიული წარსულით უდავოდ დაიმსახურა არსებობისა და თვითმყოფადობის უფლება. ვინც ამ ერს და ენას ებრძვის ის ებრძვის ღმერთს.

– საქართველოს ნამდვილად აქვს საამაყო მეცნიერების, ხელოვნების, მწერლობის... საერთოდ აზროვნების სფეროში. რას იტყვით ქართული ფილოსოფიის შესახებ?

– ჰეროდოტე წერს, რომ მსოფლიოში ყველაზე დიდი წარსულის და გენიალურად მოაზროვნეხალხი არიან ეგვიპტელები. ბერძნებს მათგან ძალიან ბევრი რამ აქვთ გადმოღებული. ფაზისში ჩამოსულმა ჰეროდოტემ თქვა, რომ ეგვიპტელები და ქართველები ერთი წარმომავლობის ხალხია, ყველაფერში ჰგვანან ერთმანეთს ცხოვრების წესით, შეხედულებით, ლაპარაკითაც, რასაც თავად ეგვიპტელებიც აღნისნავდნენ.

ქართველებს გვყავდა ფილოსოფოსები: იოანე პეტრიწი, პეტრე იბერი (ფსევდო დიონისე არეოპაგელი)... რაც შეეხება კომუნისტური პერიოდის ქართველ ფილოსოფოსებს, მათ შესახებ სწორი დასკვნის გამოტანა რთულია. შესწავლილი მაქვს მათი თხზულებები; მოსე გოგიბერიძე, სავლე წერეთელი, შალვა ნუცუბიძე, ბაქრაძე, დანელია. განათლებული ხალხი იყვნენ, მაგრამ საეჭვოა, მართლა მატერიალისტები იყვნენ, თუ არსებული რეჟიმის შიშით აკრიტიკებდნენ ღმერთს. ისეთი შთაბეჭდილება მრჩება, თითქოს სიმართლეს მაღავედნენ, ამიტომ ძნელი გასაგებია რას ფიქრობდნენ, მაგრამ მათი პწკარების ქვეშ, თითქოს რაღაც სხვა აზრი იმალება. არა ის, რომელსაც ამტკიცებდნენ, არამედ ის, რომელიც სჯეროდათ. ეს მოაზროვნენი დაჩაგრა რეჟიმმა და დემოკრიტესა და ლენინის მომხრეებად აქცია. დღეს ნამდვილად ძნელი გასაგებია მატერიალისტები იყვნენ თუ იდეალისტები. მათ სიმართლის თქმის საშუალება არ ჰქონდათ. მე ისეთი შთაბეჭდილება მრჩება, რომ მაინც იდეალიზმისაკენ ისრებოდნენ.

დღემდე ვერცერთმა მატერიალისტმა ვერ დაამტკიცა. რომ ღმერთი არ არსებობს. საერთოდ ძველ ბერძენ ფილოსოფოსებს ვერავინ გასცდა. სოკრატე, პლატონი, არისტოტელე, მანამდე ჰერაკლიტე, პითაგორა, პარმენიდე, ემპედოკლე... მათ შემდეგ აზროვნების ისტორიას წინ დიდი ნაბიჯი აღარ გადაუდგამს. უბრალოდ მათ ყველაფერი თქვეს.

რას საუბრობს ბატონ რეზო მიწველაძის ნოველებზე პროფესორი ლუარსა სორდია

ოცდამეერთე საუკუნე ტოტალური კატაკლიზმებით, სისხლისღვრით, ნგრევით, უზნეობით, ტრადიციულ ღირებულებათა უღმობელი გადაფასებით გამოირჩევა. ღვთის სახედ და ხატად შექმნილ ადამიანს ჩამოეცალა რომანტიკული ბურუსი, ამოქმედდა „მსოფლიო ნიველირების ცხელი უთო“(რ. მიწველაძე).

ჩვენს დროში აპოკალიფსის მეექვსე ბეჭდის მოხსნის ნიშნებს ხედავენ ღვთისმეტყველნი.

ძალზე ბევრი იცის მეფისტოფელის საუკუნის ადამიანმა, მაგრამ მას ზნეობის ანაბანაც დავიწყებია.

ადამიანის არსს უტრიალებდნენ თეოლოგები, ფილოსოფოსები, ფსიქოლოგები, მწერლები, მხატვრები, მუსიკოსები.

სიახლისადმი რწმენა დაიკარგა, იმდენი ითქვა სამყაროს მთავარ ქმნილებაზე, ცხოვრებაზე. „უკანასკნელი საზღვრის“ შიში სერავს განედებს. უფრო და უფრო ძნელი ხდება დაეჭვებული, ისტერიამოძალებული ადამიანის ყურადღების მიპყრობა და დამოძღვრა.

და თუ კიდევ ვინმე გვაოცებს სულის საიდუმლოებათა წვდომით, სიტყვის ფენომენის დაურევბით, ის მართლაც ალქიმისის სიჯიუტით გამოირჩევა, უხილაგის მხილველია და ღვთით მომადლებული მოგვი.

დიდი ლიტერატურა ყოველ დროში ერის სულის მზრდელი იყო და ჭეშმარიტ მწერალს, ნიჭიერებასთან ერთად, აუცილებლად ამშვენებდა ინტელექტუალური რაინდობა, „გამბედაობის დიდი გენია“, თემიდას ერთგული სამსახური.

განსაკუთრებით ძნელი იყო სიმართლის ლამპრით სიარული ტოტალიტარულ სახელმწიფოში, რომელის ერთ პროვინციად, სუფრა-რესპუბლიკად აქცია ბედისწერამ ჩვენი ქვეყანა.

60-იან წლებში, სამოთხედ სახელდებული ჯოჯოხეთის საშინელებათა ზეობისას დაიწყო სამწერლო მოღვაწეობა რევაზ მიშველაძემ.

იგი გაკვალულ გზას კი არ ტკეპნის, წინაპართა ნაღვაწის გასიგრძელებით თვით უდებს სათავეს ახალ ტრადიციებს, ახალ მერიდიანებს ავლებს სულის გლობუსზე.

რევაზ მიშველაძის შემოქმედება კლასიკოსების მიერ ჩამოკრული ზარის ექოს ინახავს, ერის წყლულის განსაკურნავ წამალს ეძებს, აქტიური ეროვნული იდეოლოგიით გვამახსოვრებს თავს. მას გამოარჩევს სულის ახალი მატერიკის ძიება, ღოკალური თუ გლობალური სატკივრების ახლებური მოაზრება.

წინამორბედი კლასიკოსების დარად, „სამთელქვეყნო! ჩვენი დროის ნოველისტის შემოქმედება, დიადი უბრალოებით, რვალიზმის ნათელით გაბრწყინებული, ამასთან, მის სათქმელს განსაკუთრებულ ხიბლს სძენს ეპოქის შინაარსით და სულიერი ინდივიდუალობით განპირობებული იგავურ-სიმბოლური მეტყველება, მოვლენათა და პიროვნებათა გაიდუმალება.

წითელ სატანასთან, წითელი ცენზურის აზრთამძუსვრელ ცელთან ჭიდილი, თავისუფლებისა და შემართების ისეთი ხარისხი, რომელიც ყოველგვარი ჯაჭვების, „ავადმოჭერილი არტახების“ მსხვრევას გულისხმობს, „თავისუფლების აბჯრის“ ჭედვაში გამოჩენილი ძალისხმევა რევაზ მიშველაძეს განსაკუთრებულ ადგილს უმკვიდრებს ჩვენი საუკუნის მეორე ნახევრის მწერლობაში.

პირველხარისხოვანი მეცნიერი და კრიტიკოსი, შეუდარებელი ძალის პუბლიცისტი, საუკუნის გამორჩეული ნოველისტი, საქვეყნო გზების მაძიებელი მოღვაწე, რედაქტორი, ეროვნული ფენომენის აკადემიის პრეზიდენტი – ასეთად იცნობენ რევაზ მიშველაძეს არა მხოლოდ ჩვენში, საქართველოს ფარგლებს გარეთაც.

ნიკო ლორთქიფანიძის, დავით კლდიაშვილის, აკაკი წერეთლის, მემედ აბაშიძის, საქართველოს სახელმწიფო და შოთა რუსთაველის პრემიების ლაურეატს სახალხო მწერლის პოპულარობა აქვს მოპოვებული მთელს ერში.

ყინულოვანი გიგანტის სიცივით, წარღვნებით, შეთქმულება-მუხანათობებით აღშფოთებული მწერალი ნილაბს ხდის იმპერიის წითელ გველეაპს და მის ნაირსახოვან მხეცებს. ხმის ჩახლენამდე მოძღვრავს, ჩაძინების საშუალებას არ აძლევს თავის ერს, სიფხიზლის ზარებს არისხებს, მებრძოლ აზროვნებას ასწავლის, ქვეყნის გადარჩენის გზებს ეძებს. გამუდმებით „შეურიგებლობის ფანდურს“ აჩხაკუნებს, აკაკი წერეთელივით აფურთხებს „შეგუების ეტლში“ შებმულებს, „მარიონეტთა ტაბლას“ მიმსხდართ, ოსპის წვენით მოსყიდულებს, ხელმწიფის ნავში ჩამსხდართ.

ორი საუკუნეა დაამოკლეს მახვილი დაჰკიდა ბედისწერამ ჩვენს თავზე, არ ცხრებოდა ჩრდილოელი თეთრი დათვი, ხან სად გვიდებდა ნაღმს და ხან სად, მთელი ერის გადასახლებისა და გაქრობის იდეაც არსებობდა, ბოლოს მაინც დაგვარგეთ სამაჩაბლო და აფხაზეთი.

უსაზურის გაიდვალებას, ცრუ კერპების თაყვანს ითხოვდნენ ბოროტების იმპერიის მესვეურები, არარსებული წარმატებების ხოტბა ახშობდა „წყურვილს ადამიანურს“. ანტიქრისტეს მოვლინებით ცნობილ ეპოქაში გაითელა ყოველგვარი სიწმინდე.

ცეცხლითა და მახვილით ებრძოდნენ ეროვნულ სულს, ძალადობით შეკოწიწებული სახელმწიფო-მონსტრის სამშობლოდ აღიარებას მოითხოვდნენ პატარა ქვეყნებისაგან, პატრიოტიზმი პროვინციალიზმად, ფაშიზმად ცხადდებოდა, უნდა დაგვეიწყებინა არსებობის უმაღლესი საზრისი, სიყაღბის, სისხლის წყურვილი უნდა გამოგვეცხადებინა ბუნებრივად, მედროვის მანტია უნდა მოგერგო, ყალბი ზეიმის უაზრო პათოსს უნდა შეჰკუეობდი, სასაფლაოზე უნდა გეცხოვრა, უდანაშაულოდ განწირულთა ცხედრებზე გველო, როგორც მიხეილ ჯავახიშვილი ამბობდა და გმირულის გაუკვდავებაზე უნდა გეფიქრა, რაინდული უნდა გეძებნა მოსყიდულთა, გამცემთა, ლაჩართა წრეში. დამურადქცეულს ტაში უნდა დაგეკრა შენი რასის გაქრობის, დემოგრაფიული გადაშენების პოლიტიკისათვის. აღტაცებით უნდა შეხვედროდი ჭიშკრების, საზღვრების მოშლას, „უღობო ინტერნაციონალურ ქვეყნ

ნად“, „სუფრა-რესპუბლიკად“ ქცევას და უბეში უნდა შეგეფარებინა „სტუმარგველები“, შენს მიწაზე უნდა მოგემრავლებინა მტრები.

რევაზ მიშველაძემ დამოურჩილებლობის ჰანგზე მომართა თავისი ჩონგური და პირველი კრებულიდან (1961 წელს გამოიცა მისი პირველი წიგნი „შიგნიდან გატეხილი ციხე“) დაწყებული დღემდე გაბედულად უპირისპირდება ჩრდილოეთის დრაკონს განუმეორებელი მხატვრული სიტყვით.

„ჭეშმარიტ ლიტერატურას ოფიციალურ ხელისუფლებასთან დრამატული შერკინებაც ბადებს“ – ასე სწამს რევაზ მიშველაძეს და ამ რაინდული შეტევების მაგალითებით სავსეა მისი შემოქმედება.

ილია ჭავჭავაძის „მოყვარეს პირში უძრახეს“, აკაკი წერეთლის „ფურთხის ღირსი საქართველოს“ მაღალი პრინციპები დაუდო თავის სათქმელს რ. მიშველაძემ დავით გურამიშვილის ზნეობრივი კრელოს მიმდევრად დარჩა: „ვინც არა ჰგავს კახაბერსა, მე ვერ ვიტყვი კახაბერად“. ნიკოლოზ ბარათაშვილივით, მოძმეთათვის სავალი გზის გაადვილება დაიხსნა მიზნად.

იმპერიებისა და პატარა ერების მიმართება, ქართული ძირი, ქართული გენი, ჩვენი მიწა და ენა, ჩვენი ქვეყნის ბედი და ადგილი სამყაროში – აი, რითაც შეძრულია მწერლის არსებობა. გულისგამგლეჯი შფოთვა ემეზობლება ამ საფიქრალს...

ნოველისტმა გილიოტინასთან გაიყვანა, ერის სამსჯავროს წარუდგინა ყოველი ანტი-ქართველი დამედროვე, ყოველი თოჯინა და ტიკინა, აქვე გამოუტანა უკომპრომისო განაჩენი, დანტესავით სამოთხე თუ ჯოჯოხეთი განუწესა დამსახურებისამებრ თავისი ქვეყნის მოქალაქეებს. უფსკრულში იხილა დღეს აღზევებულნი და ამა სოფლის მტარვალნი.

რქები მოსტეხა ყალბი ზარ-ზეიმის ორგანიზატორთ, მიესალმა ინტერნაციონალიზმის უბალაგრო კოშკის დანგრევას, გაამათრახა გადაგვარებული კოსმოპოლიტები და გაამხნევა საკუთარი წისქვილის მოდარაჯენი. ანდერსენის ზღაპრის ბავშვით აღიარა ხელმწიფის სიშიშვლე და იწინასწარმეტყველა წითელი ურჩხულის გადაშენება.

აწმყოს მომავლიდან შეხედა, მომავალს აწმყოდან მიაწვდინა მზერა და ერის არგადაშენების სიმღერა იგალობა (დიახ, სიმღერას, მუსიკას უახლოვდება მისი პროზა), დღევანდელობის „მწუხარე მესსა“ მოგვასმენინა, იერემიასებურ გოდებად ამოხეთქა სამშობლოს ხელახალი დამონების ტკივილმა.

განუმეორებელი იუმორით გვაცინა, ცრემლის წვიმა გვადგრევიანა, ხვალინდელი დღის იმედებით გვკვება, ცადაღვლენილი სიტყვის გაოცება მოგვეგვარა, უძირო უფსკრულებში მოგვატარებინა მზერა.

კეისრებიდან დაწყებული, მის ნოველებს ამშვენებენ მსოფლიო მასშტაბის ტირანები თუ რეფორმატორები, ხელმოცარულნი და შემოქმედის მაღლით გასხივოსნებული პიროვნებები.

მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარში თითქოს ხელახლა აღმოაჩინეს მწერაი სულიერი სამყაროს ახალ წახნაგებს, ახალ დიოგენს, სოლომონ ბრძენის გადასახედიდან გაზომავს და აოწნის საკაცობრიო სიბრძნეს.

მის სულში თავს იყრის ფილოსოფიურ აზრთა უკიდვანო მდინარება, თანაც ისე ბუნებრივად, თითქოს წვიმა ეშვებოდეს ციდან.

მთელი საუკუნის არსებითი მომენტები, მთავარი მამოძრავებელი ძალები ცოცხლდებიან, სამოთხედ სახელდებული ჯოჯოხეთის დაგმანული კარები იღება, რომელთა გასაღები ბელადად აღიარებულ აპოკალიფსურ მხეცებს ეპყრათ და ტრაგიკომედიის, ნიდბოოსნების კარნავალის სურათები გაძრწუნებს. დანტეს ჯოჯოხეთის, გოეთეს ვალპურგის დამის ტოლფასი ხილვები შეგზარავს.

ახალი აზრის მშობელი განახლების პაროლების დამამკვიდრებელი, ზნეობრივი სრულყოფის აუცილებლობის მქადაგებელი, ეროვნული გენის მარადიულობისათვის მლოცველი, ქმედითი იდეოლოგიის მპყრობელი – ასეთია რევაზ მიშველაძე.

რამდენი ვინმე ფუჭად „ბრძენმოდღვრობს“, აქ კი არცერთი „მარცხუიღბლობა“.

საუკუნის უპირველესი ნოველისტი „ქართული სიტყვით, ქართული მიწიდან ამოსული, ქართულ ნიადაგზე დამყნისი, ქართულ ჩანგზე, ქართულ სიმებზე დაკრული სიმღერით ამხნეებს ერს ჩამუხლულს და იმედგაცრუებულს“ (თენგიზ სანიკიძე).

ამასთან, რამდენი რამ არის მწერლის მხატვრულ თუ პუბლიცისტურ ნააზრევში მსოფლიოსკენ მიმართული, მთელი კაცობრიობის მოსასმენად გამიზნული და პლანეტის უკეთეს შვილთა ყურადღების ღირსი.

„თუ კეთილმოსურნე მკითხველი ერთ კონიუნქტურულ ნოველას, საბჭოთა სისტემის თუნდაც ერთ ხოტბა-ქებას აღმოაჩენს და დამიდებს წინ, უარს ვიტყვი მთელს ჩემს შემოქმედებაზე“ („მხოლოდ კეთილი სურვილით“, „მინაწერები სატელეფონო წიგნზე“, გვ.227), სამართლიანად აცხადებს მწერალი.

მანკიერებების მგომბელი სული ვლინდება რევაზ მიშველაძის არა ერთ ან რამდენიმე წიგნში, არამედ მის ოთხ ათეულ კრებულში ყოველგვარი გამონაკლისის გარეშე.

ჩვენი თანამედროვე ნოველისტის შემოქმედებაზე ფიქრისას გვაგონდება გალაკიონი-სადმი მიძღვნილი სტრიქონები მერაბ კოსტავას ლექსიდან: „ვერა, მგოსანი ვერ დათმობს იოტს, თუ არის სიტყვით ნათლისმცემელი. რა აბადია ჭეშმარიტ პოეტს კეისრისათვის წარსაცემელი? ის ვერ დაჯდება იმის ქორწილში როგორც თამადა, როგორც მაცარი, იმის ხოტბაში არ უდევს წილი, არსად სჩანს მათი გზათშესაყარი“.

ღიას, მწერალი სიტყვით ნათლისმცემელია, რომელიც წყლით (ცრემლით), შთაგონების ეცხლით, გულის სისხლით, სულიწმინდის მადლით იწმინდება და ინიციაციის უმარლეს საფეხურს აღწევს.

რ. მიშველაძის შემოქმედებაში ახალ ელვარებას იძენენ ლიტერატურის მთავარი ლაიტმოტივები და მთარული იდეები, მწერლის სულის სარკვე ახლებურად ირეკლება სიბრძნეთა სიბრძნე და ხდება ყოველგვარი სტანდარტის, შტამპის დაძლევა.

მწერალმა გვაზიარა არა მარტო უკვე მოცემულის და შექმნილის სიღიადეს, არამედ საზღვარდაუდებელი ფანტაზიით შეთხზულ-გამონაგონის, ნაცნობი უცნობების გამოძეწვით გააოგნა გაცხებასგადაჩვეული და „გაუკვირებელი“ მკითხველი.

ეს შესაძლებელი გახდა უკიდვანო ეროვნული უცხოური ტრადიციების შემოქმედებითი გათავისებით, წინაპართა ნააზრევში კორექტივის შეტანით.

კონსტანტინე გამსახურდიდა ბრძანებდა: „ვერც ენა, ვერც მწერლობა წინ ვერ წაიწევს, თუ ახალ მწერალს ძველის კორექტივის უფლება აღუუკვეცეთ“.

დაკვირვებული მკითხველი უთუოდ გრძნობს, რა თამამია რ. მიშველაძის წიაღსვლები ამ ასპექტით.

ნოველისტი ფლობს მთეკისა და დეტალის, კერძოსა და ზოგადის, ეროვნულისა და ზოგადკაცობრიულის მიგნებისა და შეთავსების უტყუარ უნარს, ხასიათების, პიროვნებათა პორტრეტებისა და სულის გამოძეწვის განუმეორებელ ხელოვნებას.

მწერალი თავს გრძნობს მსოფლიოს ცენტრში, წარმატებით გვიჩვენებს სხვადასხვა ეროვნების ადამიანთა ფსიქოლოგიას.

„ყოველი მწერლისათვის უდიდესი გამოცდა ის მომენტი, როცა იგი თავისი ტომის, თავისი რის ყოფის მიჯნებს გადააბიჯებს და უცხო მასალის დამუშავებას ხელს მიჰყოფს“ – შეგვაგონებდა კონსტანტინე გამსახურდია.

სიტყვის დოღზე რ. მიშველაძე ქართ ლი სიტყვით, ქართული ფიზიონომიით წარდგება. მისი პერსონაჟები კოსმოსშიც ქართულად საუბრობენ და პლანეტის შუაგულში მოქცეულნი. ქუთაისს, ბალახვანს, საირმეს, კიბულას, აჯამეთს, მწვანეყვავილას ეთაყვანებიან (ნაპატივები მტრედი თავის უბადრუკ პატრონს და ჩანგრეული ქოხის სახურავს უბრუნდება – რაოდენ მიგნებულია ეს სიმბოლო). ნოველა „კოსმოსის“ კითხვისას გვაგონდება იონე ზოსიმეს „ქებაი და დიდებაი ქართულისა ენისაი“, მეორედ მოსვლისას ახმიანებული ქართულის ექო გვწვდება.

ადამიანის სიღიადის განცდას რ. მიშველაძის ნოველებში ენაცვლება ადამის ნაშიერის არასრულყოფილების ტკივილი, ფიქრი იმაზე, როგორი იქნება მომავლის ადამიანი, მომავლის სამყარო და რა ადგილი ექნება მასში ჩვენს ერს.

რ. მიშველაძის შემოქმედებაში დონკისოტის აჩრდილი გველანდება, მისი პერსონაჟები მამის აჩრდილისაგან განდობილ ჰამლეტს გვახსენებენ, რომელიც მიღმურში გადაიხედა და ლანდების საუფლოს საიდუმლოებები შეიცნო.

ქართველმა ნოველისტმა ახლებურად შეხედა ადამიანის ფენომენს, იპოვა და გამოძეწა კაცი-მიმინო, კაცი-ღამურა, კაცი-ბელურა, კაცი-მწერი, კაცი-კუ, კაცი-პინგვინი, კაცი-ვეშაპი, კაცი-ურჩხული, კაცი-ვირი, ხალხი-ნახირი, ადამიანი-მაიმუნი, ადამიანი-ცხვარი, ადა-

მიანი-აქლემი, ადამიანი-ჯაგლაგი, ადამიანი-ფინია, ადამიანი-მანქანა, ადამიანი-ტოროლა, ადამიანი-საფრთხოებელი, ადამიანი-მაჩვი, ადამიანი-თეთრი ყვავი, ადამიანი ტიკინა, თოჯინა თუ ქამელეონი, ზნედაცემულები და ამაღლებულები, ქურდები და წმინდანები, სატანები და ანგელოზები. და, რაც მთავარია, დაგვაჯერა, რომ მუდამ მართალი, მუდამ პატიოსანი და წმინდანი ადამიანები ჰაგიოგრაფთა სურვილების ნაყოფია, სინამდვილეში ადამიანი უფრო ცოდვის შვილია.

ცხოვრების განსჯა – გაანალიზებაში, ადამიანის სულის გაშუქებაში, არსებობის აზრის ძიებაში დაშვრენ მსოფლიოში ცნობილი მოაზროვნეები.

პიროვნების მოქმედების, მისი ცხოვრებისეული გეზისა და საქციელის წარმართველი იმპულსები დაიჭირა რ. მიშველაძემ, ბედნიერებისა თუ უბედურების თავისებური ფორმულები შეიმუშავა, ადამიანური თავისუფლებისა და ამაღლების გზებზე მიგვანიშნა, მონური არტახების მსხვერვისაკენ მიმართა მთელი ძალისხმევა, სიკეთის ფლუიდები აფრქვია.

სამართლიანობისა და კანონის საყოველთაოდ მიღებული კოდექსები გაისიგრძეგანა, ახალი ორიენტირები შენიშნა.

მედროვეთა კომპექსებით, ნეგატიური მოვლენებით, ეროვნული ტკივილით და ქვეყნის გადარჩენის გზების ძიებით, საქართველოში მიმდინაერ პროცესებით დაინტერესდა, ქმედით და პროგრესული იდეოლოგია შემოგეტავაზა.

ქალი, მამაკაცი, სიყვარული, ოჯახი – ამ ძველთუძველეს თემსაც არასტანდარტული, ახლებური პასუხები გასცა.

რ. მიშველაძის ნოველებში დომინანტურია არა რომელიმე საწყისი, არამედ გულისა და გონების ძალა ერთდროულად, მხატვრის თვალი, მუსიოსის სმენა, რითაც სიმღერას, ლექსს, ლოცვას დაუახლოვდა პროზა.

ნოველისტმა ხელახლა მოიხელთა, მოათვინიერა და დაგესა მარადიულო ლომი – ქართული სიტყვა, მიანიაჭა მას ახალი ძაღმოსილება. ერთის მხრივ, ხალხურ ხატოვან აზროვნებასთან სიახლოვე, ამასთან კილოკავებში მოძიებული მასალა და ძველქართული მეტყველების ნელსურნელება დაულო საფუძვლად თავის წარმატებულ ძიებებს.

ურთულესი ფენომენია რ. მიშველაძის ენის ლექსიკა, რომლის 2 ათასი ახალი ერთეული საფუძვლიანად შეისწავლა და განმარტებებით ერთ ცალკე წიგნად მიაწოდა მკითხველს პროფესორმა თენგიზ სანიკიძემ.

რ. მიშველაძის შემოქმედება საგვია საყურადღებო გამონათქვამებით, მწერლის მიერ მოხერხებულად გამოყენებული ანდაზებით, ხატოვანი სიტყვა-ფრაზებით, იდიომებით, ორიგინალური სემანტიკური სიტყვაშეთანხმებებით, მის ნოველებში ერთდროულად არის მიწიერი და ზეციური სიბრძნე.

ჩვენს მიერ შედგენილი კრებული მიზნად ისახავს თემატურად დაყოფილი მასალებით შეუქმნას მკითხველს მიახლოებული წარმოდგენა მწერლის ინტერესებზე, ძრითად პრობლემებზე, და ამასთან, წარმოაჩინოს მისი ხატოვანი მეტყველების განუმეორებლობა, რაც ეფუძნება როგორც ხალხური აზროვნების საღაროს, ისე მწერლის სამყაროსეული წვდომის, ჩვენი ერის სტიქიაში, მის უფსკრულებში ჩახედვისა და სიტყვათქმნადობის, უნაპირო გამომგონებლობის უნარს. საბოლოოდ ყოველივე ეს, ნოველისტის სტილის ორიგინალობას წარმოაჩენს.

მასალა, რა თქმა უნდა, ამომწურავი არ არის. დარწმუნებული ვართ, ამ მიმართულეებით კიდევ დაინტერესდებიან მისი შემოქმედების მოვალი მკვლევარები და ერწმუნებიან ახლებური სიტყვის სიღრმე-მადლს, იუმორისა თუ ცრემლის განუმეორებლობას.

მჯერა ასევე, რომ ხატოვანი ხალხურის ხიბლს არათუ ტოლს არ უდებს, არამედ განიცდის, ჭკრეტისა და განსჯის, ქართ ლი ენის ამოწურავი შესაძლებლობების ახლებურ რეალიზებაში უნაპირო ძაღმოსილევას ავლენს ჩვენი დროის ნოველისტი და ქმნის საკუთარი ხელწერით გამორჩეულ სიტყვიერ ქსოვილს, საკუთარ ენას, თვითმყოფობით, ინდივიდუალური ელფერით მსუნთქავ მხავტრულ სამყაროს.

რევაზ მიშველაძის ფიქრის სასახლეს ათასწლოვანი ბურჯები ამავრებენ, სიტყვის ქარვა, აღმასები, იაგუნდები, ლაღები, მარგალიტები აქვს სამკაულებად. მასში ქარივით მომწყვდეულია ქართული სურნელოვანი სული. „რაიონისპირული აბრეშუიანი სიო“ უბერავს ამ ნაგებობის შემოგარენს და მსოფლიოს მღვრიე ქარებიც ეხლებიან...

მწერლის ოცნების ხოლმადლი კი სიტყვის არაფრით მიაპობს წუთისოფლის ზღვას, სულის ჩირადღნით ანათებს პლანეტარულ ქაოსს, მიესწრაფვის კოსმიურ სინათლეს...

ისტორია

ნიკო ხერკელაძე

ცრემლში ნალესი ხმალი... (გავრძელება)

ქართველი ერისგან შეფასებით, წილად ერგო „დიდის“ ნიშანი ალექსანდრე პირველსაც, რომელიც მეფობდა (1412-1442წწ-ში) იგი 22 წლის ასაკში გამეფდა. მისი აღმზრდელი იყო რუსა, ქუცნა ამირეჯობის მეუღლე. ეს იყო ცნობილი ქალბატონი, გამორჩეული სისპეტაკითა და მაღალი ზნეობრივი დამოკიდებულებით თავის ქვეყანასთან, მისი ამაგიანი გულის კარნახით დაიწყო სვეტიცხოვლის ტაძრის აღდგენა, რომელიც თემურ ლენგის შემოსევებმა დააზიანა, ცხადია არ იყო ადვილი, მით უმეტეს, ასეთი მტარვალის რვაჯერ შემოსევის დროს, როცა საქართველო, მისი მთა-ბარი, მტრისგან მიწასთან იყო გასწორებული. სადაც „არღარა იხვებოდა და არღარა ითესებოდა“

ალექსანდრე I მა ღირსეული გადაწყვეტილება მიიღო, პირველ რიგში მტარვალთაგან იავარქმნილი ტაძრებისა და ციხე-დარბაზების აღდგენა, რისთვისაც ფულადი სახსრები იყო საჭირო. მეფეს ნაკლები იმედი ეძლეოდა სამეზობლო ქვეყნისაგან, ვინაიდან ისინიც მუდმივად თავდასხმას განიცდიდნენ მტერისგან. ამიტომ ერთადერთი გზა და ნათელი იმედი ისევ თავისი ხალხი იყო. მან მაღალი გადასახადები შემოიღო, ქვეყნის ფეხზე დაყენებისათვის. ეს მას მხოლოდ დროებით სჭირდებოდა. როგორც კი ქვეყანამ ამოისუნთქა და იავარქმნილი ტაძრების განახლებაც დასასრულს მიუახლოვდა, ალექსანდრე პირველმაც მოსახლეობაზე მაღალი გადასახადები გააუქმა. ქუცნა-ამირეჯობის მეუღლის რუსას დაწვებული სვეტიცხოვლის ტაძრის აღდგენა-განახლება, მისი გარდაცვალებიდან მისივე აღზრდილ ალექსანდრე პირველს გაუგრძელება და დაუმთავრებია 1431 წელს. იმავე ხანებში, ალექსანდრე მეფის თაოსნობით, ქართველებმა თათრები აიძულეს დაეთმოთ ღორე და მისი მიმდებარე მიწა-მამულები.

მაღლე ბეშქენ ორბელიანმა გულით იგრძნო და ალღოც აუღო ალექსანდრეს თავისი ქვეყნისათვის მზრუნველ გზას, მხარში ამოუდგა მეფეს და ცენტრალურმა ქართულმა სახელმწიფომ მისი თაოსნობით შემოიერთა სიკნეთი, ყარაბაღი და მისი მეზობელი თემები. მათი ერთობლივი სტრატეგიით ქართულ მოსახლეობას შემოუმატა 60 ათასამდე კომლი, რაც იმ გავერანების ხანაში დიდი წარმატება იყო. სწორედ ალექსანდრე პირველის მეფობის ჟამს, აღორძინების გზაზე დამდგარმა საქართველომ საშუალება მისცა, მუსლიმანური სამყაროსგან შევიწროებულ სომეხ ხალხს, თამამომე და მეზობელ ქართველებთან ერთად საქართველოს მიწა-წყალზე დასახლებულიყვნენ.

ბუნებით კეთილშობილ ალექსანდრეს დროსაც მძლავრობდნენ შიდა სახელმწიფოებრივ საქმეებში ჩარევის მოსურნენი, ზოგიერთი დიდებულები და მეფის იმიჯის წინაშე ანგარიშგაუწვევლადაც მოქმედებდნენ.

ერთი-მეორის საწინააღმდეგოდ მიიწევდნენ. საპირისპიროდ აიშალნენ ოდიშისა და აფხაზეთის მთავრები, მათ დასამშვიდებლად ალექსანდრე დასავლეთ საქართველოში გადავიდა უგონო სისხლისღვრის შესაჩერებლად. მეფემ მოახერხა დადიანებისა და შერვაშიძეების შერიგება.

1415 წელს მეფეს განუდგა სამცხის ათაბაგი ივანე აღბუღას-ძე ჯაყელი. ამ დიდებულს თავისი ჯარებით, ცენტრალური ხელისუფლების ჯარებთან შეტაკებაც კი მოუხდა, იგი დამარცხდა და ბორკილდადებული მეფეს მიჰგვარეს. იგი საპყრობილეში განათავსეს, მის მიმართ ნდობა დაკარგული მეფე სამცხეში გადავიდა, იქაური დიდებულნი მუხლ-მოდრეკით ეახლენ მეფეს. რადგან უკვე მოსალოდნელი იყო ივანე-ჯაყელის მსგავსად ისინიც დღეს თუ ხვალ ქვეგამხედვარნი შეიქმნებოდა. ამ საფუძველზე ალექსანდრემ ისინი გადააყენა და მათ ადგილას, დაბალი ფენებიდან შერჩეული პირები დაამკვიდრა, რომელნიც უფრო სანდონი იყვნენ და ქვეყნის შიდა აშლილობას მოერიდებოდნენ. მოგვიანებით ბუნებით ტოლერანტი მეფე ალექსანდრე დატყვევებულ ივანე ჯაყელს ბორკილებს ხსნის, მე-

ფისა და ხალხის წინაშე ფიცს დაადებინებს, რომ თავის მამულში დაბრუნების დღიდან, უერთგულოს ქვეყანას და მართოს თავისი სამფლობელო სამცხე.

ზოგ დიდებულთა და სახლისკაცთა ჭირვეულობით, ოჯახური აყალ-მაყალით დამძიმებული მეფის გული პროტესტ გამოხატავს, ამის ნიშნად კი სამეფო გვირგვინს მოიხდის და ტახტზე დააბრძანებს, 1442 წელს ბერულ ჩოხას ჩაიცივამს და მონასტრის მომლოდინე კარს მიაშურებს, მან სიცოცხლის ბოლო წლები სვეტიცხოვლის ტაძარში გაატარა და მაღალი ღმერთისადმი კრძალვა, რწმენა, მეოხებით ათენ-აღამებდა, ამის მერე მას იცნობენ, როგორც ათანასე ბერს.

მნიშვნელოვანია, რომ აღინიშნოს XIII-ე საუკუნეში ქართველი ხალხისაგან ცოტნე დადიანის დამსახურება შეფასებულია „დიდის“ ნიშან-ტიტულით.

XIV საუკუნეში მეფე ბაგრატ V-ს დამსახურება ქართველ ერისაგან შეფასებულია „დიდის“ ნიშან-ტიტულით.

XV საუკუნეში მეფე ალექსანდრე I-ის დამსახურება ქართველი ხალხისაგან შეფასებულია „დიდის“ ნიშან-ტიტულით.

ყურადღება უნდა მივაქციოთ ჯერ ამ სამი პიროვნების მოღვაწეობის ხანას იმ მოტივით, რომ ცოტნე-დადიანის „დიდის“ შეფასებიდან, მეფე ბაგრატ V-ეს „დიდის“ შეფასებამდე რამდენი წელი გავიდა და შემდეგ ბაგრატ V-ეს შეფასებიდან მეფე ალექსანდრე I-ის „დიდის“ შეფასებამდის რამდენი წელი გავიდა.

ე.ი. - 1247 წელი. ცოტნე-დადიანი შეფასდა „დიდის“ ნიშან-ტიტულით.

1387 წელი. ბაგრატ V-ე შეფასდა „დიდის“ ტიტულით. ე.ი პირველის დადიანის შეფასებიდან მეორეს ბაგრატის შეფასებამდის – 140 წელი გავიდა.

ბაგრატ V-ე დიდის 1387 წლიდან, 1442 წლამდის გასულ დროში ალექსანდრე I შეფასდა „დიდის“ ტიტულით. ე.ი. მეორეს ბაგრატისა და მესამე ალექსანდრეს შეფასებიდან შეფასებამდის გავიდა 55 წელი.

ჩვენი მიზანი გასაგებია, მაშასადამე, ამ სამი პიროვნების შეფასებებში წვეტილი, და თან დიდი დროა გაჩენილი, ანუ თანმიმდევრობა არ არის!

ახლა შემდეგი სამი პიროვნების ღვაწლი განვიხილოთ: ლუარსაბ I-ის გამეფებიდან 1527 წლიდან და გარდაცვალებამდის 1558 წლამდე მისი მოღვაწეობის დრო და საქართველოს მტრებთან ბრძოლა ქართველი ერისგან შეფასდა „დიდის“ ნიშან-ტიტულით.

შემდეგ მისი შვილის, მეფე სიმონ I-ის გამეფებიდან 1556-1569 წლამდე. შემდეგ 1578-1603 წლამდის. მისი მოღვაწეობა და საქართველოს მტრებთან უკომპრომისო ბრძოლები, ქართველი ერისგან შეფასდა „დიდის“ ნიშან-ტიტულით. მისი შვილი გიორგი X, რომელიც გამეფდა 1604 წელს, გარდაიცვალა 1605 წელს. იგი მონაწილეობდა შაჰის ჯარებთან ერევანის ომში ოსმალეთის წინააღმდეგ, რაც ბრწყინვალე გამარჯვებით დამთავრდა.

გიორგი X ჰყავდა შვილი ლუარსაბ II, რომელიც გამეფდა 1606 წელს იმეფა – 1615 წლამდის, გარდაიცვალა 1622 წელს. მას დიდი წვლილი მიუძღვის 1609 წელს, ოსმალეთთან გამართულ „ტაშისკარის ომში“, რაც დიდი გამარჯვებით დამთავრდა.

მიუხედავად იმისა, ამ ორ პიროვნებამ გიორგი X და ლუარსაბ II დიდი საბრძოლო მისია შეასრულა აღნიშნულ ომებში და ლუარსაბ I-ისა და სიმონ I-ის შვილიშვილებიც იყვნენ და თან მეფენიც. ისინი ქართველ ერს „დიდის“ ნიშან-ტიტულით არ შეუმკიათ.

ქართველმა ერმა „დიდის“ ნიშან-ტიტულით შეამკო, ლუარსაბ I-ისა და სიმონ I-ის შემდეგ, გიორგი სააკაძის მტრებთან შეურიგებელი ომები.

XVI საუკუნის 1527 წლიდან ლუარსაბ I-ის მოღვაწეობიდან, შემდეგ მისი შვილის სიმონ I-ის საომარი გეგმების გაგარძელებიდან. შემდეგ გიორგი სააკაძის მოღვაწეობა XVII -ე საუკუნის 1629 წლამდის. სრული საუკუნე გადის ანუ 102 წელი, ამ ხსენებულ დროში ანუ ერთ საუკუნეში, ამ სამი პიროვნების მოღვაწეობა თანმიმდევრულია, ერთმანეთში ჩანაცვლება და ერთმანეთში გაგრძელება, სადაც წვეტილი დრო არ გაჩენილა.

მორისონ კობულია – ისტორიკოსი, საზოგადოებათმცოდნე, ფილოსოფოსი. საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა აკადემია “ქალდეას” აკადემიკოსი. ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის მეცნიერებათა მრავალპროფილიანი საერთაშორისო აკადემიისა და აკადემია “ფაზისის” აკადემიკოსი.

ახალი მსოფლმხედველობის არსი და რაობა.

მსოფლიო ცივილიზაციის განვითარების თანამედროვე ეტაპზე ადამიანთა საზოგადოება დადგა ახალი მსოფლმხედველობის შემუშავების აუცილებლობის წინაშე, რადგანაც აქამდე არსებული ფილოსოფიური, თეორიული და რელიგიური შეხედულებები ვერ ხსნიან XX საუკუნის შუა ხანებიდან დაწყებული მეცნიერულ-ტექნიკური რევოლუციების შედეგად წარმოქმნილ იმ მოვლენებს და პრობლემებს, რომლებიც მიმდინარეობს ტექნიკის, მეცნიერების, ეკონომიკის, აზროვნებისა და საზოგადოებრივი ურთიერთობის სხვადასხვა სფეროებში, რაც იწვევს დაპირისპირების გამწვავებასა და ომებს ქვეყნებს, კლასებსა და სხვადასხვა სოციალურ ჯგუფებს შორის.

აქედან გამომდინარე, აუცილებელია შეიქმნას ისეთი მსოფლმხედველობა, რომელიც იქნება თავსებადი და ტევადი ყველა იმ მსოფლმხედველობისა, რაც შეუქმნია კაცობრიობას თავის არსებობის მანძილზე, ეს იქნება მატერიალისტური, იდეალისტური, დუალისტური, რელიგიური, მისტიკური თუ სხვა.

მეცნიერთა აზრით, ფილოსოფოსები ძირითადად იყოფიან ორ დიდ ბანაკად, კერძოდ, მატერიალისტებად და იდეალისტებად.

ა) მატერიალისტების მსოფლმხედველობის ამოსავალი დებულებაა მატერიის პირველადობა (მარქსისტები). მათი აზრით, მატერია შეუქმნადი და მუდამ არსებული ელემენტია, რომლის დიალექტიკური მოძრაობისა და განვითარების გარკვეულ საფეხურზე წარმოიშვება ცნობიერება, იდეა, გონი, ღმერთი. ანუ მატერიისაგან წარმოიშვება არამატერიალური.

ბ) იდეალისტური მსოფლმხედველობის ამოსავალი დებულებაა გონის, იდეის, ღმერთის პირველადობა. მათი აზრით, ღმერთი, იდეა შეუქმნადი და მუდამ არსებული ფენომენია, რომელმაც შექმნა მატერია, რეალური სამყარო და მისი ნება-სურვილით ხდება მატერიის მრავალფეროვანი საგნებისა და მოვლენების წარმოშობა და მოძრაობა. ასევე ადამიანთა ნება - სურვილების მართვა. ანუ არამატერიალურისაგან წარმოიშვება მატერიალური.

გარდა ამისა, არსებობს დუალისტური მსოფლმხედველობა (კანტი), რომლის მიხედვით მატერია და იდეა, ღმერთი შეუქმნადი და მუდამ არსებული ელემენტებია. არსებობს სხვა სახის მსოფლმხედველობა, რომლის მიხედვით, ყველაფრის საწყისია ბრძოლა ბოროტსა და კეთილს შორის, ბნელსა და ნათელს შორის, ყინულსა და ცეცხლს შორის და ა. შ.

ასეთი მსოფლმხედველობები ურთიერთგამომრიცხავ ხასიათს ატარებენ და მათ შორის ანტაგონისტური წინაღმდეგობებია, რაც კლასობრივი საზოგადოებრივი ურთიერთობისათვის არის დამახასიათებელი. ეს ყველაფერი ადამიანთა საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვადასხვა ისტორიულ ეპოქებში სხვადასხვანაირად აისახება. მაგალითად, მონათმფლობელურ ეპოქაში მონათმფლობელებსა და მონებს შორის დაპირისპირებაში, სხვადასხვა პარტიებს შორის ძალაუფლებისათვის ბრძოლაში, ქვეყნებს შორის ტერიტორიებისა და სიმიდრისათვის ბრძოლაში და ა. შ., ფეოდალურ ფორმაციაში ფეოდალებსა და გლეხებს შორის ბრძოლაში, მამულებისა და სიბდიდრისათვის ბრძოლაში და ა. შ., კაპიტალისტურ საზოგადოებაში დაპირისპირება ვლინდება მუშათა კლასსა და ბურჟუაზიულ კლასებს შორის ბრძოლაში. ყველა ამ ეპოქების მსოფლმხედველობა ემსახურება გაბატონებული კლასების ინტერესებს, რომლის მიხედვითაც მათი იდეოლოგიები ამართლებენ და აკანონებენ გაბატონებული კლასების უფლებებს მშრომელ და დანაგრულ მასაზე. მათი

მთავარი არგუმენტია ის, რომ “ღმერთმა ასე მოაწყო სამყარო”, რომ “ღმერთს ასე სურს და მის ნებას წინ ვერაფერ ალუდგება და თუ ვინმე ამას მაინც გააკეთებს, ღმერთი მას დასჯის” და ა. შ.

დღევანდელ მსოფლიოში მსოფლმხედველობებს შორის წინააღმდეგობა აისახება კაპიტალისტურ და სოციალისტურ ფორმაციებს შორის დაპირისპირებაში, მდიდრებსა და ღარიბებს შორის დაპირისპირებაში, მმართველ ელიტასა და მშრომელთა ფართო ფენებს შორის დაპირისპირებაში, ბუნებასა და ადამიანებს შორის დაპირისპირებაში.

ძირითადი არსი ყველა მსოფლმხედველობისა, მათ შორის მატერიალისტური და იდეალისტური მსოფლმხედველობისა, არის ის, რომ სამყაროში ყველაფრის საწყისი არის ისეთი რაღაც, რომლის შექმნის მიზეზის დასახელება ჩვენი, ადამიანური ცნობიერებისათვის წარმოუდგენლად და შეუძლებლად არის მიჩნეული. ამიტომ არის მატერია მუდამ არსებულად წარმოდგენილი მატერიალისტების მიერ, ხოლო ღმერთი-იდეალისტებისათვის.

ი. ბ. სტალინი ნაშრომში: “დიალექტიკური და ისტორიული მატერიალიზმის შესახებ” წერს, რომ მარქსისტულ-ლენინური პარტიების მსოფლმხედველობა არის დიალექტიკური მატერიალიზმი. მატერიალისტური მსოფლმხედველობით კომუნისტები დაუპირისპირდნენ ბურჟუაზიას და მისი დიალექტიკური იდეალიზმის მსოფლმხედველობას. მარქსი და ენგელსი ამაზე არ შეჩერებულან და შექმნეს ისტორიული მატერიალიზმის თეორია, რითაც ისინი დაუპირისპირდნენ კაპიტალისტების ლიბერალურ-დემოკრატიულ თეორიას, ხოლო კაპიტალისტურ იდეოლოგიას - კომუნისტური იდეოლოგიით. ახალ ისტორიულ ეპოქაში, რომელიც დაიწყო ადამიანის მიერ ატომური ენერჯის დამორჩილებით, დაპირისპირების ასეთმა სახემ აზრი დაკარგა, რადგანაც სულ უფრო აქტუალური ხდება დაპირისპირება ადამიანებსა და ბუნებას შორის. ამიტომ აუცილებელი გახდა ახალი ეპოქის შესაბამისი მსოფლმხედველობის შექმნა, რომელიც პასუხს გაძეგმს როგორც მატერიალისტების, ასევე იდეალისტების წინაშე წამოჭრილ პრობლემებს და ხელს შეუწყობს დაპირისპირებული მხარეების შეხედულებათა დაახლოების პროცესებს. ახალი მსოფლმხედველობის საწყისი, ამოსავალი დებულება და ლოგიკური მსჯელობის წინამძღვრები ვერ იქნებიან თვითნებური, არარეალური და ფანტასტიკური, არამედ, პირიქით, ეს წინამძღვრები არიან ნამდვილი, ბუნებრივი და ბუნებაში არსებული რეალური ელემენტები, საგნები და მოვლენები. ეს წინამძღვრები არიან მატერიის უსასრულოდ მცირე ნაწილაკები (უმცნააკები, ამჟამად “ბოზონ ხიგსი”), ცნობიერება და ბუნების ძალები (ბუნებაში არსებული სხვადასხვა ენერჯიები). ჩვენ ახალს არაფერს არ ვიგონებთ, ჩვენ უბრალოდ, წინამორბადი მეცნიერების მიერ დაგროვილი ცოდნის საფუძველზე და ლოგიკური მსჯელობის მეთოდების გამოყენებით შევეცდებით ახლებურად დავაღვათ ძირითადი, საწყისი წინამძღვრები და ჩამოვყალიბოთ ტევადი და თავსებადი ახალი მსოფლმხედველობა, ახალი თეორია ადამიანთა საზოგადოების განვითარების სწორი გზის შესახებ.

ახალი მსოფლმხედველობის ამოსავალ და ძირითად დებულებად ვიღებთ ტრადიციულ ქცეულ შეუქმნადობის პრინციპს და ვადიარებთ, რომ მატერია და ცნობიერება არის შეუქმნადი და აქვე ვამატებთ, რომ მატერია და ცნობიერება არის თანაბარ მნიშვნელოვანი საწყისი ყველაფრისა, ხილულისა და უხილავისა. ამითი ჩვენ ვადიარებთ, რომ დუალისტურ მსოფლმხედველობაში არის ჩადებული რაღაც მნიშვნელოვანი შინაარსი, მაგრამ იგი ვერ ამადლდა წმინდა სამების დონეზე, რაც ყველა რელიგიურ სწავლებაში უმნიშვნელოვანეს ადგილს იკავებს, ამიტომ ჩვენ დუალისტური მსოფლმხედველობის იმ დონეზე ვერ გაფხერდებით, რომელიც დამუშავებულია კანტისა და სხვა ფილოსოფოსების მიერ და შევეცდებით წინ გადავდგათ ნაბიჯი პროგრესისაკენ, ქართული აზროვნების შემდგომი განვითარებისაკენ და ვიპოვოთ კიდევ ერთი საწყისი, რომელიც პირველადია და მატერიისა და ცნობიერების ტოლფასი მნიშვნელობა აქვს სამყაროსა და ადამიანთა საზოგადოების დიალექტიკური განვითარებისა და არსებობისათვის. ასეთ ელემენტად შეიძლება დავასახელოთ სამყაროში, ბუნებასა და საზოგადოებაში მოქმედი ბუნების ძალები და სხვადასხვა ენერჯიები, რაც საშუალებას მოგვცემს, გავხსნათ ქართულ ხალხურ ზეპირსიტყვიერებაში ფართოდ გავრცელებული “წმინდა სამების” საიდუმლოს ნამდვილი შინაარსი. ამითი ქართული აზროვნება, შეიძლება ითქვას თამამად, რომ დაუბრუნდება საკუთარი აზროვნების ბუნებრივ საწყისებს, რითაც აღდგება დიალექტიკური კავშირი წარსულსა, აწმოსა და მომავალს შორის.

ფიზიკის მეცნიერებმა ბოლო პერიოდში აღმოაჩინეს სამყაროს ყველაზე მცირე ნაწილაკი, რომელსაც უწოდეს “ბოზონ ხიგსი”, ანუ “ღვთიური ნაპერწკალი”, რომელიც უზარმაზარი ენერჯის მატარებელია. ისინი მივიდნენ იმ დასკვნამდე, რომ მატერია გადადის ენერჯიაში, ხოლო ენერჯიიდან იბადება მატერია. ჩვენი გაგებით, ეს იმას ნიშნავს, რომ თუ მატერია შეუქმნადია, მაშინ ენერჯიაც შეუქმნადია და მათი ურთიერთ განპირობებულობა ბუნებრივი პროცესია, სადაც ენერჯია მატერიასთან ერთად სამყაროს პირველ საწყისად გვევლინება. ამიტომ ჩვენ გვაქვს სრული მორალური უფლება იმისა, რომ ვთქვათ, ახალი მსოფლმხედველობა გაცდება მონიზმისა და დუალიზმის ფარგლებს და იგი სამი თანაბარ მნიშვნელოვანი ელემენტის – მატერიის, ცნობიერებისა და ენერჯის - შეუქმნადობისა და პირველსაწყისობის პრინციპებამდე ამადლდება.

სამერთიანი საწყისი რომ რეალურია, ამისი უამრავი მტკიცებულება არსებობს როგორც რეალურ სამყაროში, ასევე ადამიანთა ცნობიერებაში, საზოგადოებრივ ურთიერთობაში და ხალხურ ზეპირსიტყვიერ აზროვნებაში, ლეგენდებში, ზღაპრებსა და მითოლოგიურ აზროვნებაში.

პირველ მტკიცებულებას გვაძლევს თვითონ ცნება “სამყარო”, რომელიც მოიცავს ყველაფერს დაწყებული უმცირესი ნაწილაკიდან დამთავრებული გალაქტიკებითა და მეტაგალაქტიკებით, დაწყებული ერთუჯრედიანი ამებიდან დამთავრებული ადამიანით, ყველაფერს თავისი დიალექტიკური კავშირებით. ცნება სამყარო რთული სიტყვაა და იგი შედგება ორი ცნებისაგან “სამი” და “წყარო”-საგან, რომელიც მიგვანიშნებს, რომ ყველაფრის საწყისი არის სამი წყარო, რომელთა გაერთიანების შემდეგ ასო “ი” და “უ” ამოვარდა და სამი წყაროს ნაცვლად მივიღეთ “სამყარო”. სამი საწყისის შესახებ ინფორმაციას გვაწვდის ბიბლიაც, რომლის მიხედვით სამება იშიფრება შემდეგნაირად: მამა ღმერთი, ძე ღმერთი და სული წმინდა. მამა ღმერთი აქ არის უხილაგი, ძე ღმერთი არის ქრისტე, რომელიც მატერიალური ხორცშესხმით იხილეს ადამიანებმა. “ვინც მიხილავს მე, იხილავს მამას ჩემსას და ჩემით შეიცნობს მამას”. წმინდა სამების სადიდებელი სამების ეკლესია საქართველოში აგებულია ელიას მთაზე, რომელიც ქართული აზროვნების განსახიერებაა. ქართულ ხალხურ ზეპირ სიტყვიერებაში სამება დიდი და წმინდა სახით არის წარმოდგენილი: “დიდია წმიდა სამება, ცის კიდურამდე ელაესო, მისი ყრმის გამარჯვებულსა, ნაბადივითა თელავსო” (ხალხური). თვით ადამიანიც სამი საწყისით არის წარმოდგენილი. როგორც მატერიალური საგანი, ცოცხალი არსება, მეორე როგორც ცნობიერი და მოაზროვნე, მესამე როგორც ბიოენერგეტიკული ძალების მატარებელი.

ამდენად, ახალი მსოფლმხედველობის ძირითად დებულებად და ამოსავალ, საწყის წანამძღვრად შეგვიძლია ავიღოთ სამერთიანი საწყისი: 1. მატერია, 2. ცნობიერება, 3. ენერჯია. რომელთა წარმოქმნის მიზეზის დასახელება ადამიანის გონებისათვის ჯერ-ჯერობით შეუძლებელია. იგი შეუქმნადი და მუდამ არსებულია. სწორედ მატერიის, ცნობიერებისა და ენერჯის დიალექტიკური კავშირით არის აგებული მთელი სამყარო. ბუნებაში ისე არის მოწყობილი მათი ერთიანობა და სამსახიერება, რომ თუ ერთ შემთხვევაში ბუნების ხილული საგნები და მოვლენები წარმოდგენილი, მეორე შემთხვევაში ბუნების ყოვლისშემძლე ძალებია წარმოდგენილი სტიქიისა და სხვადასხვა ენერჯიების სახით, ხოლო მესამე შემთხვევაში ცოცხალი არსებების სახით წარმოდგენილია ცხოველთა და ფრინველთა სამყარო, რომლის გვირგვინი არის თვით ადამიანი. მატერია, სიცოცხლე (ცნობიერება) და ბუნების ძალები განუყოფელ დიალექტიკურ კავშირში არიან ერთმანეთთან და ერთმანეთს განაპირობებენ და ქმნიან მრავალფეროვან საგნებსა თუ მოვლენებს. ამას ადასტურებს სხვადასხვა დარგის მეცნიერების უახლესი კვლევები და ფანტასტიკური აღმოჩენები. ისინი აღიარებენ, რომ ცნობიერება გააჩნია არა მხოლოდ მაღალინტელექტუალურ ადამიანებს, არამედ მცენარეებს, უჯრედებს, ვირუსებს, ბაქტერიებს, ცხოველებსა და ფრინველებსაც კი. რომ სიცოცხლე გრძელდება სიკვდილის შემდეგაც. ამ მიმართულებით უახლოეს მომავალში და პერსპექტივაში უფრო დიდი და სენსაციური აღმოჩენებია მოსალოდნელი. ფიზიკის კორიფეებმა, ათეისტმა მეცნიერებმა შემთხვევით არ უწოდეს ახლად აღმოჩენილ უმცირეს ნაწილაკს “ბოზონ ხიგსი”, ანუ “ღვთიური ნაპერწკალი”, ხოლო რომის პაპს გაუგზავნეს აღიარებითი წერილი, რომ მათ იხილეს და იწამეს ღმერთი ამ აღმოჩენით.

ახალი მსოფლმხედველობის საწყის დებულებად და ლოგიკური მსჯელობის წანამძღვრებად სამების (მატერია, ცნობიერება, ბუნების ძალები) შემოტანა უადრესად მნიშვნე-

ლოვანია როგორც თეორიული, ასევე პრაქტიკული პრობლემების გადაჭრისათვის. რატომ? იმიტომ, რომ მატერიალური საგანი, თუნდაც უმცირესი ელემენტარული ნაწილაკი, უძრავ მდგომარეობას ინარჩუნებ მანამ, სანამ მასზე რაიმე ძალა, ანუ ენერგია არ იმოქმედებს, ამიტომ იგი ენერგიის მოქმედების ობიექტია. ენერგიას მოძრაობაში მოყავს მატერია სტიქიურად და ამ ორ საწყისს შორის ურთიერთკავშირით მიიღება ქაოსური მოძრაობა. ბუნებაში ქაოსურ მოძრაობას ყველგან და ყოველთვის ვხედავთ, მაგრამ ჩვენ ბუნებასა და სამყაროში ვხედავთ მოწერიგებულ მოძრაობასაც, ამიტომ ადამიანებს უჩნდებათ ბუნებრივი კითხვა: ვინ, ან რა აწესრიგებს ყველაფერ ამას? ჩვენ ვერ ვხედავთ მატერიისა და ბუნების ძალებს შორის არსებულ ურთიერთკავშირში წარმოქმნილი ქაოსის მომწესრიგებელს, შემოქმედს – ცნობიერებას, სამაგიეროდ ვხედავთ მკაცრად განსაზღვრულ წესრიგს სამყაროში, ბუნებასა და ადამიანთა საზოგადოებაში. თუ სისწორით დავაკვირდებით, ადვილად დავინახავთ, რომ მომწესრიგებლად ყველგან გვევლინება ცნობიერება, საყოველთაო ცნობიერება, რომელიც ისევე დაყოფადია, როგორც მატერია და ბუნების ძალები. ცნობიერება, მატერია და ბუნების ძალები საწყის საფუძველშივე ქმნიან სამერთიან კავშირს, თვითშემოქმედებით, წმინდა სამებას. აქედან გამომდინარე, თუ ჩვენ მსჯელობის დასაწყისისთვის ლოგიკური მსჯელობის წანამდგრებად ავიღებთ ფიზიკის მეცნიერების მიერ სულ ახლახან აღმოჩენილ ელემენტარულ ნაწილაკს “ბოზონ ხიგსს”, რომელსაც მეცნიერთა ერთი ნაწილი მიიჩნევს, რომ მატერიის ნაწილაკია, ხოლო მეორე ნაწილი თვლის, რომ ის არის ენერგია, მაგრამ ისინი თანხმდებიან იმაში, რომ ის არის “ღვთიური ნაწილაკი”, რომელსაც გააჩნია ცნობიერება. იმ ფაქტიდან გამომდინარე, რომ ასეთი დასკვნა არის ფიზიკის მეცნიერების მრავალწლიანი კვლევების აღიარებული შედეგი, ჩვენც შეგვიძლია თამამად ვთქვათ, რომ ლოგიკური მსჯელობის საწყის წანამდგრებად წმინდა სამების შემოტანა თანამედროვე მეცნიერული კვლევების მოთხოვნებს სრულად დააკმაყოფილებს და ჩვენი მსჯელობის ლოგიკური შედეგიც აბსოლიტური ჭეშმარიტების აღმოჩენის ტოლფასი იქნება.

ამდენად, წმინდა სამების შემოტანა ახალი მსოფლმხედველობის საწყის დებულებად გამართლებულია როგორც მეცნიერული, ასევე თეორიული და პრაქტიკული თვალსაზრისით, რადგანაც იგი თეორიული და პრაქტიკული პრობლემების გადაჭრის ნათელ და რეალურ სურათს გვიჩვენებს. კერძოდ, რა პრინციპით არის აგებული სამყარო; როგორ არის ადამიანი ჩართული ბუნებასა და მის გარემომცველ სამყაროში; როგორ ხდება გარემომცველი სამყაროს ასახვა ადამიანის აზროვნებაში; ადამიანის როლი და დანიშნულება სამყაროში. აქედან გამომდინარე, ნათლად იკვეთება ადამიანთა საზოგადოების განვითარების სწორი, ბუნებრივი მიმართულება და იმ პრობლემების წარმატებით გადაჭრის კონკრეტული გზები, რომელიც წამოიჭრა მსოფლიო ცივილიზაციის წინაშე XXI საუკუნის დასაწყისში.

გლობალური პრობლემების აღმოცენებისა და მისი მასშტაბების განუხრელი ზრდისა და გამწვავების საწყისი პერიოდი ჩაისახა მას შემდეგ, რაც ადამიანმა დაიმორჩილა ატომის უზარმაზარი ენერგია, გამოიგონა ატომური რეაქტორი და მისი მოქმედებაში მოყვანის მიზნით გამოიყენა კომპიუტერული ტექნიკა, რასაც მოჰყვა XX საუკუნის 50 – იანი წლებიდან მეცნიერულ-ტექნიკური რევოლუცია, რომლის აჩქარებული ტემპები და მასშტაბები ახლაც გრძელდება და სულ უფრო ზრდის და ამწვავებს იმ საფრთხეებს, რომელიც კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს ადამიანის სიცოცხლეს დედამიწაზე. საკითხი ასე დგას: ან უნდა მოიძებნოს ადამიანთა საზოგადოების განვითარების ახალი, მეცნიერულად დასაბუთებული და მათემატიკური სიზუსტით გათვლილი გზები, ან გულხელდაკრეფილი და უაზრო დროსტარებაში უნდა ველოდოთ საყოველთაო კატოსტროფას, რომელიც გარდაუვალია. სწორი არჩევანის გაკეთება ჩვენს გონიერებასა და სინდისზეა დამოკიდებული.

*(გავრძელება შემდეგ ნომერში).
2 სექტემბერი, 2014 წელი.*

ირაკლი გიორგაძე

რუსეთ-თურქეთის ომების ზოგადი მიმოხილვა
XV-XIX სს-ში

რუსეთ-თურქეთის ბრძოლის ისტორია პირობითად რამდენიმე პერიოდად შეიძლება დაიყოს. ამ ორ ქვეყანას შორის კონფლიქტი სათავეს XV საუკუნიდან იღებს.

ჩემს თემაში შევეცადე სათანადო სამეცნიერო ლიტერატურის დაყრდნობით ზოგადად მიმომეხილა რუსეთ-თურქეთის ომები, მათ შორის როგორც საომარი, ასევე საზავო ხელშეკრულებები წარმოგვეჩინა ორივე ქვეყნის იმპერიალისტური სახეები.

1453 წელს კონსტანტინეპოლის დაცემით ბიზანტია, ანუ „მეორე რომი“ დაეცა, რამაც ხელსაყრელი პირობა შეუქმნა რუსეთის იმპერიას „მესამე რომის“ სტატუსი მოერგო, რაც ითვალისწინებდა მთელი ქრისტიანული სამყაროს თანმიმდევრული მტრის, თურქეთის წინა-

აღმდეს მთავარი სასაზღვრო სიმაგრის, ისტორიულ-პოლიტიკური ფუნქციის შესრულებას. ეს როლი, როგორც ისტორიული ბედი რუსმა ხალხმა მიიღო თავის თავზე იძულებით, რადგან მზარდი თურქული ექსპანსია არ უტოვებდა მას სხვა არჩევანს. თურქები ითვისებდნენ რა განსაკუთრებით ახლო აღმოსავლეთსა და ანატოლიაში ტერიტორიებს, უმეტესად დასავლეთ ევროპული სახელმწიფოების დახმარებით. წინ წაიწიეს ბალკანეთსა და შავი ზღვისპირეთში, რათა სრულებით ალყაში მოექცათ მაშინდელი მსოფლიოს ეკონომიკური, სულიერი და კულტურული დედაქალაქი კონსტანტინეპოლი. ამით ოსმალები გადაიქცნენ საერთო ევროპულ მუქარად, ამიტომ მისი უწინდელი მოკავშირეები და პარტნიორები გაერთიანდნენ ანტიბიზანტიურ კოალიციაში - ავსტრია-უნგრეთი, ჩეხეთი, ვლახეთი, პოლონეთი, გერმანული სახელმწიფოები, აგრეთვე ესპანეთი ქმნიდნენ კავშირებს და აწყობდნენ ჯვაროსნულ ლაშქრობებს.

კონსტანტინეპოლის აღებამ თურქეთი გადააქცია, ძალმოსილ დერტუავად. ეს იყო უკვე არა ურდო შემდგარი 50 000 მამაკაცისა ქალისგან, არამედ ძლევაშობილი იმპერია, რომელსაც შეეძლო ერთ პუნქტში 250 000 არმიის გამოყვანა, მათი ასეთი სიძლიერის ასხნა შეიძლება, მხოლოდ იმ მსუბუქი პოლიტიკით, რომლითაც ისინი ახდენდნენ სხვა ხალხებისა და ტერიტორიების ასიმილირებას. თურქებად იქცეოდნენ ყველა ისინი, ვინც თანხმდებოდა მსხვერპლად შეეწირა რელიგია, პრივილეგირებული მდგომარეობის შექმნის სანაცვლოდ, ასეთები კი არც თუ ცოტა იყვნენ. ბევრ ქრისტიან ბავშვს ხელს სტაცებდნენ და ძალადობით გადაჰყავდათ ისლამში. ქრისტიანი მშობლებისგან წარმოშობა არანაირად არ უშლიდა მათ ხელს კარიერის მოწყობაში. ასე მუჰამედ II -ის დროს დიდი ვეზირად იყო მაჰმუდ-ფაშა, მართლმადიდებელი სერბისა და ბერძენი ქალის ვაჟიშვილი. ამგვარად, კონსტანტინეპოლის დამპყრობლები ეთნოგრაფიული აზრით, ძლივს შეიძლება ჩაითვალოს მონღოლურ რასად, თუმცა კი მათი ენა უეჭველად იყო მონღოლური, რასის შეცვლა ჩქარდებოდა კიდევ უფრო იმით, რომ თურქების ჰარამხანას უმეტესწილად დაპყრობილი ხალხები ავსებდნენ.

რუსეთი უშუალოდ შეეჯახა თურქეთს კონსტანტინეპოლის დაცემიდან 150 წლის შემდეგ. ამ დროისათვის შავი ზღვისა და ხმელთაშუა ზღვის მიდამოებში ჩამოყალიბებული იქნა ორი მონათესავე თურქული სახელმწიფო: ყირიმისა და ოტომანთა სამეფო. ისლამიზებული, მომთაბარე ხალხების მორალითა და ზნეობით, რაც ითვალისწინებდა მონებით ვაჭრობას, ტერიტორიების მიტაცებას და სხვა აგრესიული ზრახვებს. ყველაფერი ამისთვის კი ფართოდ იყენებდნენ რუსი ხალხის ადამიანურ რესურსებს. ცხადია ყოველივე ამან ეს ორი სახელმწიფო რეალურ კონფლიქტში ჩააბა.

ამდენად პირველი პერიოდი რუსეთ-თურქეთის კონფლიქტისა დაკავშირებულია თურქეთის წინსვლასთან ზღვისპირეთის ჩრდილოეთ მხარეს და მოიცავს მთელ XVII საუკუნეს. ამ კონფლიქტის მახასიათებელი გახდა რამდენიმე ევროპულ ქვეყანასთან ერთობლივი ბრძოლა თურქული ექსპანსიის შესაჩერებლად.

მე-2 პერიოდმა მოიცვა პრაქტიკულად მთელი XVIII საუკუნე და ხასიათდებოდა რუსეთის, როგორც მთავარი ანტითურქული ძალის გადამჭრელი შეტევით მსოფლიო მასშტაბით.

რუსეთ-ოსმალეთის 1724 წლის 12 ივნისის სტამბოლის საზავო ხელშეკრულება 1735 წლამდე არ დარღვეულა. 1735 წელს რუსეთსა და ოსმალეთს შორის ომი დაიწყო, რომელიც 1739 წლამდე გაგრძელდა. ომის ფორმალური მიზეზი გახდა ყირიმის ხანის თავდასხმები სამხრეთ პროვინციებზე. ომის ნამდვილი მიზეზი კი ჩრდილოეთ კავკასიასა და ჩრდილოეთ შავი ზღვისპირეთში რუსეთ-ოსმალეთის დაპირისპირება იყო.

1736 წელს რუსეთმა არმიამ დაიკავა ყირიმის სახანოს დედაქალაქი ბახჩისარაი და აზოვის ციხესიმაგრე. 1737 წელს მდინარე დნეპრის შესართავში მდებარე ოჩაკოვის ციხესიმაგრე. 1739 წლის 18 სექტემბერს რუსეთ-ოსმალეთს შორის ბელგრადში ხელი მოეწერა საზავო მოლაპარაკებას (ტრაქტატს), რომლის ძალითაც ოსმალეთმა რუსეთს დაუთმო აზოვი, მხოლოდ საფორტიფიკაციო მშენებლობის უფლების გარეშე.

ბელგრადის საზავო ხელშეკრულების ძალით დამარცხების მიუხედავად, ოსმალეთმა შეინარჩუნა ყველა სიმაგრე ჩრდილოეთ და აღმოსავლეთ შავი ზღვისპირეთში.

აზოვისპირეთისა და ჩრდილოეთ შავი ზღვისპირეთის დაპყრობა რუსეთის იმპერიის საგარეო პოლიტიკის ერთ-ერთ უმთავრეს მიმართულებად რჩებოდა. ამან ცხადია გამოიწვია ახალი ომის დაწყება 1768 წელს. ძველად შავი ზღვის ჩრდილოეთ სანაპირო აღმოსავლეთ სლავთა ტომებით, ულიჩებით და ტივერტებით იყო დასახლებული, მაგრამ ისინი აქედან აზიის მომთაბარე ტომებმა განდევნეს.

XIII საუკუნეში ეს ტერიტორია თათარ-მონღოლთა ხელში აღმოჩნდა, ხოლო XV საუკუნეში ოსმალეთის იმპერიამ ხელთ იგდო შავი ზღვის სანაპიროები, ყირიმის ხანი სულთანის ქვეშევრდომი გახდა. ამ დროიდან ეს ტერიტორია რუსეთის წინააღმდეგ განუწყვეტელი თავდასხმის იქცა.

რუსეთისათვის აუცილებელი იყო შემომტკიცებინა შვეი ზღვის სანაპიროები, ხელში ჩაეგდო ზღვისპირეთის მიწები და რაც მთავარია მოსახერხებელი საზღვაო გზები. 1868 წელს თურქეთის ვასალის ყირიმის ხანის ჯარები კიდევ ერთხელ შეიჭრნენ რუსეთში, რაც რუსეთ-თურქეთის ომის დაწყების საბაბად იქცა. რუსეთის არმიის სათავეში იდგა გენერალი რუმინცევი, რომელმაც თავი გამოიჩინა 7 წლიან ომში პრუსიასთან (1756-1763წწ). რუმინცევის ტაქტიკა შეტევის და გამარჯვების ტაქტიკა იყო. რუსეთის არმია, რომლის შემადგენლობაში მოლდაველი ხალხებიც იყო 1770 წელს მდინარე ლარგასთან დაბანაკებულ 80 ათასიან არმიას დაესხა თავს, რუსებმა ღამით მდინარე გადალახეს და მოულოდნელი იერიშით აიძულეს მტერი უკან დაეხიათ. კიდევ უფრო დიდი ბრძოლა მოხდა მდინარე კაგულთან (დუნაის ქვემო ნაწილი) თურქეთის არმიის მთავარსარდალი დარწმუნებული იყო, რომ რუსეთის არმიას ალყაში მოიქცევდა, მაგრამ რუმინცევმა მტერს გაერთიანების საშუალება არ მისცა. მან თვითონ მიიტანა იერიში და ცალ-ცალკე გაანადგურა. ამ გამარჯვებისათვის რუმინცევმა გენერალ ფერლდ მარშალის წოდება მიიღო.

სახმელეთო არმიის ამ დიდი გამარჯვებას მხარს უმშვენივრად რუსეთის ფლოტის ბრწყინვალე გამარჯვება გა სპირიდონოვის მეთაურობით. ეს ფლოტი 1770 წელს ბალტიის ზღვიდან გამოვიდა, ევროპას შემოუარა და გიბრალტარის სრუტით ხმელთაშუა ზღვაში შევიდა. ჩესმენის უბესთან (ეგეოსის ზღვაში ქაოსის კუნძულებთან ახლოს) იგი თურქეთის ფლოტს შეხვდა და ცეცხლი გაუხსნა. გაბედულმა რუსმა მეზღვაურებმა წარმატებით შეასრულეს ეს ამოცანა და მტრის ფლოტი ცეცხლის ალში გაეხვია. ამ გამარჯვებამ საბოლოოდ გადაწყვიტა ომის ბედი.

1769 წელს აქტიური საბრძოლო მოქმედებები დაწყო ვლახეთისა მოლდავეთის ტერიტორიებზე, ასევე აზოვის ზღვის სანაპირო ზოლში. 1770 წელს რუსეთის არმიამ მდინარე ლარგასა და მდინარე კაგულთან დაამარცხა ოსმალეთის არმია და მდინარე დუნაის მიადგა 1770 წელსვე. რუსეთის სამხედრო ფლოტმა ხმელთაშუა ზღვაში, ჩესმენის ყურეში გაანადგურა ოსმალეთის სამხედრო ესკადრა. 1771 წელს რუსებმა ყირიმის სახანოს ტერიტორია დაიკავეს.

ოსმალეთთან ომში რუსეთის საიმპერატორო კარმა ქრისტიანი ხალხების გამოყენებაც გადაწყვიტა. 1769 წელს რუსეთმა და ქართულმა სამეფო-სამთავროებმა (იმერეთი, ქართ-კახეთი) სამხედრო-პოლიტიკური კავშირი შეკრეს. 1769 წელს რუსეთის არმიის საექსპედიციო კორპუსი გენერალ გოტლიბ-კურტ-ჰენრიხ-ტოტლებენის მეთაურობით საქართვე-

ლოში შემოვიდა. 1770 წლის აპრილში ქართლ-კახეთისა და რუსეთის გაერთიანებული სამხედრო ძალა ოსმალეთის წინააღმდეგ საბრძოლველად დაიძრა. ქართველებსა და რუსებს მტკვრის ხეობით ახალციხის მიმართულებით უნდა შეეციათ. 1770 წლის აპრილში გენერალმა ტოტლებენმა, აწყურის ციხე ალყის დროს ერეკლე II მოდალატურად მიატოვა და უკან გამობრუნდა. მართალია 1770 წლის 20 აპრილს ასპინძასთან გამართულ ბრძოლაში ქართლ-კახეთის ლაშქარმა ერეკლე II-ის სარდლობით ოსმალთა და ლეკთა გაერთიანებული ლაშქარი სასტიკად დაამარცხა, მაგრამ ქართველთა და რუსთა ლაშქრობა ოსმალეთის წინააღმდეგ ჩაიშალა. აწყურის ციხესთან ბრძოლის მიტოვების შემდეგ გენერალი ტოტლებენი თავისი რაზმით იმერეთის სამეფოში გადავიდა. ტოტლებენის დალატი, რუსეთის საიმპერატორო კარის შორს გამიზნული გეგმის ერთი დეტალი იყო.

სოლომონ II -მ ისარგებლა იმით, რომ ერეკლე II-მ ასპინძის ბრძოლაში ახალციხის ფაშის ძირითადი ძალები გაანადგურა და ოსმალებს შეუტია. 1770 წელს იმერეთის მეფემ ოსმალეთს ცუცხვათისა და შორაპნის ციხეებიც დაატოვებინა, ამის შემდეგ კი ქუთაისის ციხეში გამაგრებულ ოსმალებს შეუტია, თუმცა ციხის აღება ვერ შეძლო. 1770 წლის 2 ივლისს სოლომონ II-მ და გენერალმა ტოტლებენმა ბაღდადის ციხეს შემოარტყეს ალყა. მაღლე ოსმალური გარნიზონი დანებდა. 6 აგვისტოს ღამით ტოტლებენის აშკარა თანადგომით ოსმალთა გარნიზონი შეუშინველად გაიპარა ქუთაისის ციხიდანაც. 1770 წლის 3 ოქტომბერს ტოტლებენმა ფოთის ციხეს შემოარტყა ალყა, მაგრამ ვერ აიღო. გენერალ ტოტლებენს მაღლე იმერეთის მეფესთანაც გაუფუჭდა ურთიერთობა და რუსეთის საიმპერატორო კარმა გაიწვია უკან. 1771 წლის მაისში იმერეთში რუსთა საექსპედიციო კორპუსის ახალი მეთაური გენარალი ალექსეი სუხოტინი ჩავიდა. ფოთი ვერც სუხოტინმა აიღო და 1771 წლის ოქტომბერში ალყა მოხსნა. 1772 წლის ივნისში რუსეთის საექსპედიციო კორპუსმა საქართველოს საზღვრები დატოვა.

1774 წელს რუსეთ-ოსმალეთის ომი დასრულდა, ოსმალები განდევნილი იყვნენ იმერეთის ციხეებიდან: ქუთაისიდან, ცუცხვათიდან, შორაპანსა და ბაღდადიდან.

1774 წლის 10 ივლისს სოფელ ქუჩუკ-კაინარჯში ხელი მოეწერა საზავო ხელშეკრულება, რომლის ძალითაც რუსეთმა მიიღო შავ ზღვაზე გასასვლელი-შავი ზღვისპირეთის სტეპის ზონა. დნეპრსა და ბუკს შორის რუსეთის ხომალდებმა შავ ზღვაში ნაოსნობის უფლება მიიღეს. ყირიმის სახანო დამოუკიდებლად გამოცხადდა, მას საკუთარი ძალებით დამოუკიდებლობის დაცვა არ შეეძლო. 1783 წელს ყირიმის ხანმა ხელი აიღო ძალაუფლებაზე. ყირიმი და სახანოს სხვა სამფლობელოები რუსეთს შემოუერთდნენ.

ეკატერინე II-ემ იცოდა, რომ თურქეთი ყირიმის დაკარგვას ვერ შეურიგდებოდა, ამიტომ მან თურქეთთან ახალი ომისათვის მზადება დაიწყო. ეს ომი 1787-1791 წლებში მიმდინარეობდა. რუსეთთან კავშირში თურქეთის წინააღმდეგ ავსტრიაც ომობდა. ომში რუსეთის არმიის მთავარსარდალი ეკატერინე II-ის რჩეული მხედართმთავარი პოტიომკინი დაინიშნა. ამ ომში თავი გამოიჩინა, შემდეგში ცნობილმა მხედართმთავარმა სუვოროვმა, რომელიც განუწყვეტლივ მონაწილეობდა მე-18 საუკუნის მრავალრიცხოვან ომებში, რის შედეგადაც მან შეიმუშავა სამხედრო ხელოვნების სავსებით დამუკიდებელი საფუძველი. მას შეეძლო შთაეგონებინა მემომრებისათვის საკუთარი ძალებისადმი რწმენა. თურქეთთან მეორე ომში მან არ უღალატა ჩვეულებას და დიდი გამარჯვება მოიპოვა 1789 წელს მდინარე რიმნიკთან (დუნაის შენაკადი). რუსეთ-თურქეთის ამ ომის დროს განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა იზმაილის ციხე-სიმაგრის აღებას. იზმაილის შავიღვისპირეთში თურქეთის ბატონობის დასაყრდენი იყო. ევროპელი ინჟინრების მიერ აგებული ეს ციხე-სიმაგრე აულებლად ითვლებოდა.

1790 წლის 11 დეკემბერს ათ საათიანი ბრძოლის შემდეგ იზმაილი აღებული იქნა.

შავ ზღვაზე დიდი გამარჯვება მოიპოვა რუსეთის ფლოტმა აღმირალ თ. უშაკოვის მეთაურობით. უშაკოვი სუვოროვის წესებს იყენებდა ზღვაზე, ამიტომ მას სხვის სუვოროვი შეარქვეს. 1791 წლის გაზაფხულზე თურქეთის ფლოტი მეორედ დამარცხდა. იმავე წელსვე ნიასაში ხელი მოაწერეს ზავს, რომლითაც რუსეთის ხელში გადავიდა სამხრეთ ბუქსა და დნესტრს შორის მდებარე მიწები. რუსეთმა საბოლოოდ მოიმარაგა ფეხი შავი ზღვის ჩრდილო სანაპიროზე. ამრიგად, თურქეთთან მეორე ომის შემდეგ რუსეთმა მისთვის აუცილებელი გასასვლელი მოიპოვა შავ ზღვაზე. რუსეთის შემადგენლობაში შევიდა სამხრეთ უკრაინა და ყირიმი.

რუსეთის შავიზღვის სანაპიროზე განმტკიცებამ რუსეთის მოსახლეობამ (რუსები, უკრაინელები, მოლდოველები) იხსნა თურქი დამპყრობლების მუდმივი თავდასხმებისაგან. ხელშეკრულებით გათვალისწინებული 23-ე მუხლი ეხებოდა საქართველოს.

„საქართველოსა (იმერეთის სამეფო) და სამეგრელოში (ოდიშის სამთ) მდებარე ციხეები: ბაღდადი, ქუთაისი და შორაპანი, რომლებიც რუსეთის იარაღით არიან მოპოვებულნი, რუსეთისაგან იმათ კუთვნილად იქნება აღიარებული, ვისაც ისინი ძველთაგანვე ეკუთვნოდნენ. თუ ეს ქალაქები ნამდვილად ძველთაგანვე ეკუთვნოდნენ ბრწყინვალე პორტას, მის საკუთრებად იქმნებიან ცნობილნი. ამ ტრაქტატის გაცვლის შემდეგ დათქმულ დროს რუსეთის ჯარები გამოვლენ დასახელებული პროვინციებიდან. ბრწყინვალე პორტა, თავის მხრივ ტრაქტატის პირველი არტიკულის შესაბამისად, ვალდებული იქნება იღებდეს იმათი სრული ამინისტია გამოაცხადოს, რომლებმაც მას ომის მიმდინარეობის დროს ამ მხარეში რაიმე შეურაცყოფა მიაყენეს. ბრწყინვალე პორტა საზეიმოდ და სამუდამოდ ამბობს უარს ხარკად ჭაბუკებისა და ქალიშვილების მოთხოვნასა და ყოველგვარ სხვა გადასახადზე. ამასთან პორტა ვალდებული იქნება არცერთი მათგანი არ ჩაითვალოს თავის ქვეშევრდომად, იმის გარდა, რომლებიც მას ძველთაგანვე ეკუთვნოდნენ. ქართველებისა და მეგრელების მფლობელობაში მყოფ ყველა და გამაგრებულ ადგილებს დატოვებს მათ გამგებლობასა და დაცვაში, ასევე არავითარი სახით არ შეავიწროებს ქართველთა სარწმუნოებას, მონასტრებსა და ეკლესიებს. არ შეუშლის ხელს ძველი ეკლესია-მონასტრების მშენებლობას, შეკეთებას. ჩილდირის ვალმა და სხვა გამგებლებმა თუ ოფიცრებმა არ შეავიწროვონ ისინი მოთხოვნებით, რომლებსაც შეიძლება მოჰყვეს მათი მამულების დაკარგვა, მაგრამ რადგანაც დასახელებული ხალხები ბრწყინვალე პორტას ქვეშევრდომები არიან, ამიტომ რუსეთის იმპერია შემდეგში მათ საქმეებში სრულიად არ უნდა ჩაერიოს და არც შეავიწროვოს ისინი“ (ქუჩუკ-კაინარჯის ხელშეკრულების 23-ე მუხლი).

ამრიგად, ქუჩუკ-კაინარჯის ხელშეკრულება იყო რუსეთის მიერ დადებული პირველი საერთაშორისო ხელშეკრულება, რომელშიც მეტ-ნაკლებად გათვალისწინებული იყო საქართველოს ინტერესებიც.

რუსეთის ბრძოლა ჩრდილოეთ შავიზღვისპირეთსა და აზოვისპირეთში გაბატონებისათვის 1783 წელს რუსეთის გამარჯვებით დასრულდა. ყირიმის სახანო რუსეთის მფლობელობაში გადავიდა, რასაც ცხადია ოსმალეთის ინტერესები შეეწირა და ახალი ომი მათ შორის გარდაუვალი გახდა. ახალი ომი 1787 წელს დაიწყო და 1791 წლამდე გაგრძელდა. 1790 წელს მთელი რიგი თურქული ციხესიმაგრეების აღების შემდეგ რუსეთის არმიამ აიღო იზმაილის ციხესიმაგრე და ოსმალეთი იძულებული გახდა საზავო მოლაპარაკებას დათანხმებოდა.

1791 წლის 29 დეკემბერს იასში რუსეთსა და ოსმალეთს შორის დაიდო საზავო ხელშეკრულება (ტრაქტატი), რომელმაც დაადასტურა 1774 წლის 10 ივლისის ქუჩუკ-კაინარჯის საზავო ხელშეკრულების ყველა მუხლი. ხელშეკრულების ძალით ყირიმის ნახევარკუნძული რუსეთის ტერიტორიად გამოცხადდა. ასევე რუსეთს გადაეცა შავი ზღვის სანაპირო მდინარეებს დნესტრსა და ბუგს შორის, ასევე თურქეთმა სცნო 1783 წლის გეორგიევსკის ტრაქტატის პირობები. მე-5-ე მუხლის ძალით ოსმალეთის სულთანი ვალდებული იქნება, რომ ახალციხის ფაშა თავს აღარ დაესხმოდა ქართლ-კახეთის სამფლობელოებს.

XVIII საუკუნეში რუსეთთან ომებში დამარცხების მიუხედავად, ოსმალეთი რევანშისტის ემზადებოდა. XIX საუკუნის დამდეგს რუსეთსა და საფრანგეთს შორის ოსმალეთის ლავირება დამთავრდა იმით, რომ აუსტერლიცის ბრძოლაში (1805წ) რუსეთის მარცხის შემდეგ ოსმალეთი საფრანგეთს მიემხრო და რუსეთთან ურთიერთობის ხელშეწყობად დაძაბვა დაიწყო. ოსმალეთმა რუსეთის გემებისთვის ბოსფორისა და დარდანელის სრუტეები დახურა, ამავე დროს უგულბეგლყო რუსეთთან დადებული საზავო ხელშეკრულებით მოლდავეთის, ვალახეთისა და სეხებისათვის ნაკისრი ვალდებულებები.

1806 წელს დაიწყო ახალი რუსეთ-ოსმალეთის ომი, რომელიც 1812 წლამდე გაგრძელდა. 1810 წელს რუსეთის არმიამ გადალახა მდინარე დუნაი და მიაღწია ბალკანეთის უღელტეხილებს. მომდევნო წლებში წარმატებები მოიპოვა კავკასიის ფრონტზეც. 1910 წელს აიღო ფოთი და სოხუმი. 1811 წელს კი ახალქალაქი. 1812 წლის 16 მაისს ბუქარესტში რუსეთ-ოსმალეთს შორის დაიდო საზავო ხელშეკრულება (ტრაქტატი), რომლის ძალითაც უცვლელად რჩებოდა რუსეთსა და ოსმალეთს შორის ადრე დადებული ყველა ხელშეკრულება. დამატე-

ბით კი რუსეთმა მიიღო ბესარაბია. ოსმალეთმა სცნო ქართ-კახეთის სამეფოს, გურიის, აფხაზეთისა და სამეგრელოს სამთავრობოების გადასვლა რუსეთის მფლობელობაში. საზავო ხელშეკრულების მე-6 მუხლში აღნიშნული იყო, რომ რუსეთ-ოსმალეთის საზღვარი აზიაში უნდა აღდგენილიყო ომამდელი სახით. რუსეთმა ოსმალეთს დაუბრუნა ფოთი და ახალქალაქი, მაგრამ შეძლო სოხუმის შენარჩუნება, იმის გამო რომ 1810 წელს აფხაზეთის მთავარი რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში შევიდა. საბოლოოდ რუსეთს დარჩა შავი ზღვის სანაპირო სოხუმიდან რედუტ-კალემდე (მდინარე ხობის შესართავი).

რუსეთისა და ოსმალეთის დაპირისპირებამ ბალკანეთის ნახევარკუნძულზე და რუსეთის იმპერიის სწრაფვამ დასავლეთ ევროპის ქვეყნებთან შედარებით უპირატესი გავლენა მოეპოვებინა ოსმალეთზე. რუსეთ-ოსმალეთის ახალი ომი გამოიწვია 1828-1829 წლებში. ომი თავიდანვე ორ ფრონტზე ბალკანეთსა და სამხრეთ-კავკასიაში დაიწყო.

1828 წელს რუსეთის არმიამ გადალახა მდინარე პრუტი და მოლდავეთის სამთავროს ტერიტორიაზე შევიდა. რუსეთმა დაიკავეს იასი და ბუქარესტი. 1829 წელს გადალახეს ბალკანეთის მთები და უბრძოლველად შევიდნენ ანდრიანოპოლში. წარმატებას მიადწიეს ჩრდილო-დასავლეთ შავიზღვისპირეთსა და კავკასიაშიც. 1828 წელს რუსულმა არმიამ დაიკავა ანაპა (ჩრდილო-დასავლეთ შავიზღვისპირეთი) ყარსი, ახალქალაქი, ახალციხე და ბაიაზეთი.

1829 წლის 2 სექტემბერს ანდრიანოპოლში რუსეთსა და ოსმალეთს შორის დაიდო საზავო ხელშეკრულება (ტრაქტატი). რუსეთმა მიიღო მდინარე დუნაის დელტა, საზღვარი რუსეთსა და ოსმალეთს შორის ევროპაში, კვლავ მდინარე პრუტზე რჩებოდა. ხელშეკრულების მე-4 მუხლის ძალით, ოსმალეთმა აღიარა რუსეთის ხელში საქართველოს (ქართლ-კახეთი), იმერეთის, სამეგრელოსა და გურიის გადასვლა, ასევე გულისტანი საზავო ხელშეკრულებით ირანის მიერ სამხრეთ კავკასიაში რუსეთისათვის ტერიტორიების დათმობა. ე.ი ჭარ-ბელაქანის (საინგილო) გადასვლა რუსეთის შემადგენლობაში. იმავე მეოთხე მუხლის ძალით რუსეთ-ოსმალეთის საზღვარი აზიაში უნდა გადასულიყო შავი ზღვის სანაპიროდან გურისა და აჭარას შორის, შემდეგ საზღვარი მიუყვებოდა იმერეთის სამხრეთ საზღვრებს, ახალციხისა და ყარსის ტერიტორიებს, ისე რომ ეს უკანასკნელი რუსეთის საზღვრებში რჩებოდნენ. რუსეთ-ოსმალეთის ახალი სასაზღვრო ხაზის სამხრეთით მდებარე ტერიტორიები-ყარსისა და ტრაპეზუნტის საფაშოებისა და ახალციხის საფაშოს ტერიტორიის უმეტესი ნაწილი რჩებოდა ოსმალეთის შემადგენლობაში. ტერიტორიები ახალი სასაზღვრო ხაზის ჩრდილოეთით-საქართველო (იგულისხმება ქართ-კახეთი) იმერეთი, გურია, ასევე შავი ზღვის სანაპირო-წმინდა ნიკოლოზის სიმაღლიდან მდინარე ყუბანის შესართავამდე გადადიოდა რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში. რუსეთის ჯარს უნდა დაეტოვებინა ომის დროს დაკავებული ახალციხის საფაშოს ნაწილი, ყარსი და ყარსის საფაშო, ბაიზეთი და ბაიზეთის საფაშო, არზრუმი და არზრუმის საფაშო.

XIX საუკუნის შუა ხანებიდან რუსეთის მიზანი გახდა „ევროპის სწეული ადამიანის“ (ომპერატორ ნიკოლო I-ის გამოთქმა) - ოსმალეთის საბოლოო განადგურება და ბოსფორისა და დარდანელის სრუტეების დაუფლება თავდაპირველად რუსეთი იმედოვნებდა, რომ ამ საქმეში ევროპის სახელმწიფოები მის მხარეს დაიჭერდნენ, მაგრამ ინგლისმა და საფრანგეთმა დაუშვებლად მიიხინეს რუსეთის ასეთი გაძლიერების პერსპექტივა და ომში ოსმალეთის მხარე დაიჭირეს. ომმა „ყირიმის ომის“ სახელი მიიღო (1854-1856წწ) და რუსეთისათვის წარუმატებელი შედეგით დასრულდა.

რუსეთმა თურქეთს ომი ოფიციალურად 1853 წლის ნოემბერში გამოუცხადა. საომარი მოქმედებები დაიწყო შავ ზღვაზე, ბალკანეთის ნახევარკუნძულსა და ამიერკავკასიაში. 1853 წელსვე რუსეთის ფლოტმა აღმირალ ნახიმოვის სარდლობით სინოპის ყურეში გაანადგურა თურქეთის ფლოტი. წარმატებით დაიწყეს რუსებმა საომარი მოქმედებები ბალკანეთზეც.

კავკასიის ფრონტზე საბრძოლო მოქმედებები ომის ოფიციალურ გამოცხადებამდე დაიწყო. 1853 წლის ოქტომბერში თურქები თავს დაესხნენ შავი ზღვის სანაპიროზე მდებარე შეკვეთილის საგუშაგოს. თურქების თავდასხმის მომენტისათვის საგუშაგოზე იმყოფებოდა რუსთა მცირერიცხოვანი რაზმი და გურიის სახალხო ლაშქარი გიორგი გურიელის მეთაურობით. თურქების ჭარბ ძალებთან უთანასწორო ბრძოლაში დაიღუპა მრავალი ჯარისკაცი და სახალხო მოლაშქრე. ბრძოლაში დაღუპა გიორგი გურიელიც. მებრძოლვებმა საგუშაგო მხოლოდ მაშინ დატოვეს, როცა საბრძოლო მასალის მარაგი ამოწურეს.

ყირიმის ომმა მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა საერთაშორისო ურთიერთობებზე და ხელი შეუწყო ბრიტანეთ-საფრანგეთის პოზიციების განმტკიცებას ოსმალეთის იმპერიაში, მის გადაქცევას ნახევრად კოლონიურ ქვეყნად. აგრეთვე ყირიმის ომმა გამოაშკარავა რუსეთის სისუსტე დასავლეთ ევროპის ქვეყნებთან შედარებით. ყირიმის ომის დროს კავკასიის ფრონტზე ოსმალთა სარდალმა ომერ-ფაშამ მოაოხრა აფხაზეთი, გურია და სამეგრელო და ახალციხის დაკავებას ცდილობდა.

ყირიმის ომი 1856 წლის მარტში დამთავრდა პარიზის ზავით. ზავის პირობები შეეხო კავკასიასაც. ყარსის სანაცვლოდ მოკავშირეებმა რუსეთს დაუბრუნეს სევასტოპოლი და ყირიმის ნახევარკუნძული მთლიანად. თურქებმა დატოვეს სამეგრელოსა და აფხაზეთში მათ მიერ დაკავებული ტერიტორია. შავი ზღვა ცხადდებოდა ნეიტრალურად, მისი პორტები ღია იქნებოდა, როგორც მომიჯნავე ისე სხვა ქვეყნების სავაჭრო ხომალდებისათვის, ხოლო სამხედრო ხომალდებისათვის სამუდამოდ იქნებოდა ჩაკეტილი, გარდა გამონაკლისისა. რუსეთი და თურქეთი იღებდა ვალდებულებებს შეეტანა შავი ზღვის სანაპიროზე სამხედრო-საზღვაო არსენალი. ისინი აგრეთვე ინარჩუნებდნენ თავიანთ სამფლობელოებს აზიაში იმ საზღვრებში, რომელიც დადგენილი იყო ომამდე.

ყირიმის ომში რუსეთი კავკასიის ფრონტს მეორეხარისხოვნად თვლიდა და მის გამაგრებაზეც დიდად არ უზრუნია, თუმცა ქართველებმა მაინც მიაღწიეს წარმატებას და საბოლოოდ თურქებმა დატოვეს ეს რეგიონი.

ყირიმის ომმა ცხადყო, რომ რუსეთის იმპერიის ერთ-ერთი ყველაზე სუსტი ადგილი ჩრდილო კავკასიის რეგიონი იყო, აქ მოსახლეობდნენ დაღესტნის, ჩეჩნეთისა და ადიღეს მთიელები. აქაური მაჰმადიანი მოსახლეობა თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობის შანს-ნარჩუნებლად, მეფის ცარიზმის წინააღმდეგ შეუპავარ ბრძოლას ეწეოდა. ბრძოლას 1834 წლიდან შამილი ეღვა სათავეში. იგი ოსმალეთსა და ინგლისს დაუკავშირდა და ყირიმის ომის დროს აზერბაიჯანსა და საქართველოს გავლით ოსმალეთის არმიასთან შეერთება სცადა, მაგრამ რუსი სამხედრო ნაწილებისა და ქართველი მოხალისეთა რაზმების წინააღმდეგობის გამო საწადელს ვერ მიაღწია, თუმცა თავისი სამხედრო ოპერაციების წყალობით რუსეთს მეტად გაურთულა მდგომარეობა შავი ზღვის აღმოსავლეთ სანაპიროს დაცვის საქმეში. ყირიმის ომის შემდეგ 1859 წელს შამილი დაატყვევეს და ჩრდილო კავკასიელებმაც 1864 წლიდან წინააღმდეგობა შეწყვიტეს. ქვეყანაში დაიწყო მასობრივი მუჰაჯირობის პროცესი-ასი ათასობით მაჰმადიანი მთიელი, მათ შორის აფხაზეთის მოსახლეობის დიდი ნაწილი, რუსებმა ძალდატანებით გადაასახლეს ოსმალეთში, მათი მამა-პაპისეული მიწა-წყალი კი შეავსეს რუსეთის იმპერიიდან ჩამოსახლებულმა კაზაკებმა, ამავე დროს გრძელდებოდა რუსეთის სახელწიფოს წინსვლა შორეული აღმოსავლეთის მიმართულებით ყაზახეთსა და შუა აზიაში. 1860 წლის პეკინის ხელშეკრულებით რუსეთმა მდინარე უსურიდან წყნარ ოკეანემდე ფართო ტერიტორიები მიიღო. წყნარი ოკეანის სანაპიროზე ააგო საზღვაო ციხესიმაგრე ვლადივოსტოკი.

XIX საუკუნის შუა წლებში მეფის მთავრობამ ყაზახეთის დამორჩილება დაამთავრა და თავისი ხელისუფლება გაავრცელა ყირგიზი ტომების მნიშვნელოვან ნაწილზეც. ასევე 60-იან წლებში რუსეთის შემადგენლობაში აღმოჩნდა შუა აზიის სამი მსხვილი გაერთიანება, კოკანდისა და ხივის სახანოები და ბუხარის საამირო.

რუსეთმა XIX საუკუნის 70-იან წლებში ისარგებლა საფრანგეთის სამეფოს დასუსტებით და მიზნად დაისახა თავი დაეღწია 1856 წელს პარიზის საზავო ხელშეკრულების სამარცხვინო პირობებისაგან.

XIX საუკუნის 70-იან წლებში აღმოსავლეთის საკითხი კვლავ გამწვავდა რუსეთისა და დასავლეთ ევროპის სახელწიფოთა (ინგლისი, საფრანგეთი, ავსტრია-უნგრეთი, გერმანია) ბრძოლა თურქეთის ტერიტორიის გადანაწილებისათვის ახალ სტადიაში შევიდა. ყირიმის ომში (1853-1856წწ) განცდილი მარცხის შემდეგ, რუსეთი წელში გაიმართა და ახალი ომისათვის მზადება დაიწყო. რუსეთის მისწრაფებას ხელთ ეგდო ბოსფორ-დარდანელის სრუტეები და ქალაქ სტამბოლს ტრადიციულად ეწინააღმდეგებოდა ინგლისი და საფრანგეთი, სამაგიეროდ მის ბრძოლას თურქეთის წინააღმდეგ მხარს უჭერდა ბალკანეთის მოსახლეობა, რომელიც განმათავისუფლებელ ომს აწარმოებდა თურქეთის უღლის გადასაგდებად, ხოლო ქართველი ერი მხარს უჭერდა რუსეთის ლტოლვას-განედევნა თურქეთი სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოდან.

XIX საუკუნის 70-იან წლებში „აღმოსავლეთის საკითხი“ კვლავ მოექცა საერთაშორისო ურთიერთობის ცენტრში, გაძლიერდა ევროპის დიდ სახელმწიფოთა ბრძოლა ოსმალეთის იმპერიის მემკვიდრეობის გაყოფისათვის. ავსტრია-უნგრეთს, რომელსაც სურდა ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის ხელში ჩაგდება, აშინებდა რუსეთის გავლენის ზრდა ბალკანეთზე. დიდი ბრიტანეთი გაბატონებული იყო ოსმალეთის ბაზარზე და მთელი ძალით ეწინააღმდეგებოდა რუსეთის მიერ ბოსნორ-დარდანელის სრუტეების ხელში ჩაგდების ცდებს. გერმანია ხელს უწყობდა აღმოსავლეთის საკითხის გამწვავებას, რადგან ეს აძლევდა მას მოქმედების თავისუფლებას ცენტრალურ ევროპაში.

ყირიმის ომის დროს შექმნილი ინგლის-საფრანგეთ-პრუსიის კავშირი დაიშალა. ამით რუსეთ პარიზის ზავის პირობების გადასინჯვის საშუალება მიეცა. 1871 წელს ლონდონის კონფერენციაზე რუსეთის მოთხოვნით გაუქმდა შავი ზღვის აუზის ნეიტრალური სტატუსი. რუსეთს შავი ზღვის სანაპიროზე სამხედრო სიმაგრეების მშენებლობისა და ზღვაზე სამხედრო ფლოტის ყოლის საშუალება მიეცა, თუმცა იმავედროულად ბოსფორისა და დარდანელის სრუტეების დაიკეტა ყველა ქვეყნის სამხედრო გემებისათვის და ოსმალეთს უფლება მიეცა მშვიდობიანობის დროს სრუტეები გაეხსნა მეგობარი ქვეყნების სამხედრო გემებისათვის.

რუსეთ-თურქეთის მორიგი ომი ფაქტორივად დააჩქარა ბალკანეთის სლავი ერების აჯანყებამ თურქეთის ტერიტორიაზე, რომელის 1875 წელს დაიწყო. ბალკანეთზე სლავების აჯანყებას თურქეთის დამსჯელი ექსპედიციების ამოქმედება მოჰყვა. ინგლისისაგან წაქეზებულმა თურქეთმა ყურად არ იღო რუსეთის მოთხოვნა, შეეჩერებინა დამსჯელი ოპერაციები, რაც ხელსაყრელი საბაბი გახდა ომის დაწყებისათვის. 1877 წლის აპრილში რუსეთმა ომი გამოუცხადა თურქეთს.

რუსეთის არმიის შეჭრას ბალკანეთის ნახევარკუნძულზე დიდი სიხარულით შეხვდნენ სლავი ხალხები. 1877 წელსვე რუსებმა ალყა შემოარტყეს თურქების მთავარ ციხე-სიმაგრეს პლევნას, ამავე დროს მათ დაიკავეს შიპკის უღელტეხილი, რათა არ დაეშვათ თურქების დამატებითი ძალების გამოსვლა სამხრეთ ბალკანეთიდან. ამის პარალელურად რუსეთმა საომარი ოპერაციები დაიწყო მეორე ამოერკავკასიის ფრონტზეც, ქართველებიც ცხადია მიესალმნენ ომის დაწყებას, რადგან იმედი გაუჩნდათ, რომ აჭარა და საერთოდ მთელი სამხრეთ-დასავლეთ საქართველო ამჯერად დაუბრუნდებოდა დედამამშობლოს აჭარის ანუ, როგორც მაშინ უწოდებდნენ „ოსმალის საქართველოს“. საკითხებისადმი ქართველი საზოგადოება განსაკუთრებით დაინტერესდა XIX საუკუნის 60-70-იან წლებში. ცნობილი მეცნიერები და საზოგადო მოღვაწეები ცდილობდნენ კავშირი აღედგინათ თურქეთის მიერ დაპყრობილ ძირძველ ქართულ მიწაზე მცხოვრებ გამაჰმადიანებულ ქართველებთან. რუსეთ-თურქეთის ომის წინ სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოში იმოგზაურეს დიმიტრი ბაქრაძემ, გიორგი ყაზბეგმა, მამია გურიელმა, ივანე კერესელიძემ, გიორგი წერეთელმა და სხვებმა. ივანე კერესელიძე შეხვდა და ესაუბრა აჭარელთა თავკაცს და მეტად პოპულარულ აჭარელ შერიფ-ბეგ ხიმშიაშვილს, ქართველი საზოგადოების დიდი ინტერესი გამოიწვია 1875 წელს აჭარაში დაწყებულმა აჯანყებამ, რომლის საბაბი ის იყო, რომ თურქებმა მონინდომეს აჭარელი რაზმის გაგზავნა აჯანყებული სლავების წინააღმდეგ. აჭარელებმა ანტითურქული გამოსვლები დაიწყეს, დაიწყო მთელი საქართველოს მაშტაბით სახალხო ლაშქრის შეკრება, რომელშიც მთელი ომის მსვლელობის მანძილზე 38 ათასი კაცზე მეტი ნებაყოფლობით ჩაეწერა.

ამრიგად, რუსეთ-თურქეთის ომის დაწყების დროისათვის კავკასიაში რუსეთს საკმაოდ მნიშვნელოვანი სამხედრო ძალა გააჩნდა. სერიოზულად იყო მომზადებული თურქეთიც. საომარი მოქმედებები კავკასიის ფრონტზე დაიწყო 1877 წლის აპრილში. ამავე წელს რუსებმა ააგეს ქალაქები ბაიაზეთი და არტაანი, თუმცა ვერ შეძლეს მათი შენარჩუნება, მეტიც მარცხი განიცადეს აჭარაშიც. მართალია 1877 წელს ბათუმის მიმართულებით შეტევაზე გადასულმა ჯარებმა დაიკავეს სოფლები: მუხაესტატე და ხუცუბანი, მაგრამ წინ ვეგარ წაიწიეს. მნიშვნელოვანი სიმაგრე იყო ციხისძირი, რომლის დასაცავადაც თურქულმა სარდლობამ 35 ათას ჯარისკაცს მოუყარა თავი. გარნოზონს აქტიურად უჭერდა მხარს სამხედრო ფლოტიც, ამის გამო რუსეთის არმიამ ციხისძირის აღება ამ პერიოდში ვერ შეძლო. მარცხი განიცადეს რუსებმა აფხაზეთშიც, რომლის ნახევარი თითქმის თურქებმა დაიკავეს, რასაც ანტირუსული მოწყვეა, ეს რუსეთის იმპერიისთვის ძალზე საშიში იყო, ამიტომ აფხაზეთში სასწრაფოდ გაიგზავნა ახალი დამხმარე ძალა, რომელიც რეგულარული

ჯარისა და ქართული სახალხო ლაშქრისაგან შედგებოდა. ამჯერად თურქები დამარცხდნენ, რუსები სოხუმში შევიდნენ. თურქებმა მალე აფხაზეთი მთლიანად დაცალეს.

1877 წლის შემოდგომაზე რუსები შეტევაზე გადავიდნენ და ნოემბერში ყარსი აიღეს. რუსეთის არმიის წარმატებებმა შეაშფოთა ევროპის სახელმწიფოებები, ისინი სულთანს ომის შეწყვეტას და დაზავებას ურჩევდნენ. ევროპის ქვეყნებთან ურთიერთობის გართულების თავიდან ასაცილებლად ალექსანდრე II-მ ოსმალეთის წინადადება მიიღო. 1878 წლის 19 თებერვალს სტამბოლიდან დასავლეთით თორმეტ კილომეტრში მდებარე დაბა სან-სტეფანოში რუსეთსა და ოსმალეთს შორის წინასწარი ზავი დაიდო, რომლის ძალითაც ჩერნიგორია გამოცხადდა დამოუკიდებლად. ასევე დამოუკიდებლობა მოიპოვეს სერბეთის, რუმინეთისა და ბულგარეთის სამეფოებმა. მდინარე დუნაიზე უნდა დანერგულიყო ყველა ციხესიმაგრე, ამასთან რუმინეთის, ბულგარეთის და სერბეთის წყლებში იკრძალებოდა სამხედრო ხომალდების მანევრირება. რუსეთის იმპერატორი თანახმა იყო 410 მილიონი რუბლის სანაცვლოდ, რომელიც დაეკისრა თურქეთის სულთანს მიეღო მისგან ტერიტორიები: ბესარაბია, არდაგანი, ყარსი, ბათუმი და ბაიაზეთი. ამასთან რუსეთისათვის დათმობილ ტერიტორიაზე მყოფ მოსახლეობას შეეძლოთ სამი წლის განმავლობაში გაეყიდათ უძრავი ქონება და გადასახლებულიყვნენ იმპერიის საზღვრებს გარეთ. სხვა შემთხვევაში გამოცხადდებოდნენ რუსეთის ქვეშევრდომებად. წინასწარი საზავო ხელშეკრულების რადიფიცირებისთანავე სამხედრო ტყვეები გაიცვლებიან ორივე მხრიდან დანიშნული კომისრების მონაწილეობით, რომლებიც გაემგზავრებიან ოდესასა და სევასტოპოლში.

სან-სტეფანოს ზავი მიუღებელი აღმოჩნდა ევროპის ქვეყნებისთვის, რუსეთს ევროპის ქვეყნებთან ომის რეალური საფრთხე დაემატა. ინგლისმა და ავსტრია უნგრეთმა დადეს რუსეთის წინააღმდეგ მიმართული ხელშეკრულება. სან-სტეფანოს ზავის გადასინჯვის მიზნით მათ საერთაშორისო კონგრესის მოწვევას მიადწიეს. გერმანიის კანცლერის ოტო ფონ მისმარკის თავმჯდომარეობით ბერლინში შედგა 1878 წლის 1 ივლისს ხელი მოეწერა ბერლინის ტრაქტატს. 1878 წლის იანვრისათვის მთელი შავშეთი რუსეთის ჯარებისა და ქართული ლაშქრის მიერ იქნა დაკავებული. წარმატებით იქნა დაძლეული ბალკანეთის ოპერაციაც. რუსეთის ჯარები სტამბოლს მიუახლოვდნენ. თურქეთის ხსნა სრული კატასტროფისგან ინგლისმა ითავა. მან რუსეთს შეტევის შეჩერება მოსთხოვა და მანაც თავი აარიდა ინგლისთან ურთიერთობის დაძაბვას. რუსეთის ჯარები, სტამბოლთან ახლოს დაბა სან-სტეფანოში შეჩერდნენ. რუსეთსა და თურქეთს შორის 1878 წლის 3 მარტს გაფორმდა სან-სტეფანოს საზავო ხელშეკრულება. სან-სტეფანოს ზავის პირობებით დამოუკიდებლობა მიიღეს ბულგარეთმა, რუმინეთმა და ჩერნოგორიამ. რუსეთს გადაეცა ასევე ევროპაში-ბესარაბია, ნაზიაში-სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ნაწილი. ზავის პირობებმა არ დააკმაყოფილა ინგლისი, რომლის დაჟინებითაც დასავლეთ ევროპის სახელმწიფოებმა მიადწიეს. სან-სტეფანოს საზავო ხელშეკრულების გადასინჯვას ბერლინის კონგრესზე (1878 წლის ივნისი-ივლისი) რუსეთი იზოლაციაში აღმოჩნდა და იძულებული გახდა ზოგი რამ დაეთმო. 1878 წლის ივლისში ბერლინში ხელმოწერილი ტრაქტატით, რუსეთს გადაეცა თურქეთის მიერ მიტაცებული საქართველოს ისტორიული ტერიტორიები: აჭარა, შავშეთი, კლარჯეთი, იმერხევი, კოლა-არტანის და ოლთისი. ბერლინის ტრაქტატის ძალით ბათუმი რუსეთს პორტო-ფრანკოს ძალით (თავისუფალი ქალაქ-ნავსადგური) გადაეცა. მხოლოდ აჭარაში კერძოდ, ბათუმში კვლავ რჩებოდა თურქული გარნიზონი.

1878 წლის 25 აგვისტოს რუსეთის ჯარებმა ბათუმშიც გაწმინდეს, თუმცა იგი პორტო-ფრანკოდ (თავისუფალ ქალაქად) რჩებოდა 1886 წლამდე. ამ წელს რუსეთმა პორტო-ფრანკოს სტატუსი ცალხმრივად გააუქმა. ბერლინის კონგრესით მიკუთვნებული ტერიტორია რუსეთმა საბოლოოდ ბათუმის, ყარსისა და არტანის ოლქებად დაჰყო. აჭარის უდიდესი ნაწილი ბათუმის ოლქში შევიდა, რომელიც ადმინისტრაციული თვალსაზრისით ქუთაისის გუბერნიას დაუქვემდებარეს. აჭარის შემოერთებას მოჰყვა მაჰმადიანი ქართველების თურქეთში გადასახლება მუჰაჯირობა, რაც რუსეთის ინტერესებში შედიოდა. იგი დაინტერესებული იყო სახელმწიფო საზღვრის რაიონიდან, რაც შეიძლება მეტი მაჰმადიანი ქართველი მოემორებინა, ამიტომ აჭარის მაჰმადიან მოსახლეობას რუსებმა აუტანელი პირობები შეუქმნეს. ამას მოჰყვა ის რომ ფაქტიურად 1877-1878 ომის წლებში აჭარიდან გადაიხვეწა დაახლოებით 30 ათასი ქართველი მაჰმადიანი. მუჰაჯირობა გაგრძელდა აფხაზეთშიც, საიდან

ნაც ეს პროცესი ჯერ კიდევ ყირიმის ომის დროს დაიწყო. საბოლოო ჯამში აფხაზეთმაც აჭარის მსგავსად თურქეთის ომის გამო 30 000-მდე მაჰმადიანი მოსახლე დაკარგა.

მიუხედავად ამ ტრაგიკული ფურცლისა რუსეთ-თურქეთის 1877-1878 წლების ომმა საქართველოს დაუბრუნა აჭარის მამაპაპისეული ძირძველი ტერიტორია, რომელიც საუკუნეების განმავლობაში თურქეთის მიერ იყო ოკუპირებული.

ამრიგად, რუსეთ-თურქეთის ომების განხილვის პროცესში ნათლად წარმოჩინდა ევროპულ სახელმწიფოების მისწრაფებანი და რაც მთავარია თუ რა გავლენა მოახდინა რუსეთ-თურქეთის ომებმა საქართველოზე.

სიმონ დომენტიძე-ზაქარაია – ჟურნალისტი

**„ნუთუ ნავთობსაღენში გაყიდული ქართველები ვართ?“
ყოველკვირეული ჟურნალი – საქართველოს საპატრიარქოს უწყებანი
№27 და 28**

სტატიების ავტორია ჟურნალისტი სერგო კერესელიძე მსგავსი კითხვებით მიმართავენ აზერბაიჯანის საინგილოში ჩასულ ჩვენს ჟურნალისტებს იქაური ქართველები და ისიც ჩუმად, შიშის ქვეშ, რომ ამის შესახებ არ გაიგონ ადგილობრივი ადმინისტრაციისა და უშიშროების წარმომადგენლებმა.

არ შეიძლება არ აღგაშფოთოს ს. კერესელიძის მიერ ჟურნალ „საპატრიარქოს უწყებანში“ №27 და №28 გამოქვეყნებულმა სტატიებმა, რომელშიც ასახულია აზერბაიჯანის ტერიტორიაზე – საინგილოში მცხოვრები იმ 40 ათასი წამებული ქართველების ბედ-იღბალმა, რომელშიდაც ისინი იმყოფებიან ბოლო ათეული წლების განმავლობაში..

როგორც ცნობილია, ჯერ კიდევ საბჭოთა პერიოდში აზერბაიჯანელმა ხელმძღვანელობამ „მოახერხა“ რამდენიმე ქართული სოფლის მოსახლეობის დენაციონალიზაცია და ასიმილაცია, რომლის პროცესი დღემდე ინტენსიურად გაგრძელდება.

გულისტკივილით უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ აზერბაიჯანელი მხარის მძლავრობითა და ქართული მხარის უნიათობით თავიდანვე ვერ მოხერხდა ქართულ სოფლებში ეროვნული სკოლების გახსნა, რამაც გამოიწვია ქართული გენისა და სულის ამოძირკვა ქართული ორგანიზამიდან რის შედეგადაც მათი გარკვეული რაოდენობა იძულებით გააზერბაიჯანელები ან გაღეკებულნი არიან.

ამ რამდენიმე ხნის წინ, საინგილოში ჩასულ ქართველ ჟურნალისტებთან ერთ ხანდაზმულ ინგილოელს დიდი გულისტკივილითა და ღვარძლით უთქვამს: - „ჩვენ ადრე ქართველები ვიყავით“. ასეთი უკუღმართი ბედი ჩვენს ერის წარმომადგენლებს ადრედაც რგებიან, მაგრამ ეს ხომ არაა ის დიდი ქვეყნები, როგორცაა უღმობელი თურქეთი, სპარსეთი, საბერძნეთი, რუსეთი, აზერბაიჯანი ხომ შედარებით მცირე ქვეყანაა, თან ჩვენი უახლესი მეზობელი და მოძმე ერი, რომელთანაც ბევრი სასიკეთო ურთიერთობები გაგვანია, თუმცა როგორც პრაქტიკიდან ჩანს, აზერბაიჯანელი მარწუხები არანაკლები სიმწრით უჭერს ჩვენს ქართველებს, რის გამოც დღეს ასიმირებული და გააზერბაიჯანებულია ქართული სოფლები: ზეგამი, თასმალი, მარსანი, ყორაღანი, ქანდახი, ყაფანახი, ვერხიანი, ჰენგიანი, შოთავარი და სხვა. ამ სივრცის ქართველთა შთამომავლობამ არც ქართული ენა იცის და არც წერა-კითხვა, რა თქმა უნდა არც მშობლიური ერის ისტორია.

ავადმყოფური სიძულვილი და ჩაგვრა ქართველებისა აზერბაიჯანელების მიერ დედამიწაზე, ალბათ დღეს არსად არ ხდება აქვე უნდა ავღნიშნოთ ის ფაქტი, რომ აზერბაიჯანელი ეროვნების მოსახლეობა საქართველოში ინტენსიურად იზრდება და თუ 1926 წელს მათი რიცხვი შეადგენდა 137 ათასს, 1969 წელს ორჯერ მეტი იყო და მან 308 ათასს გადააჭარბა. საჭიროდ მიმაჩნია, მკითხველს მივაწოდო ქრონოლოგიურად იმ უფლებების შესახებ, რითაც აზერბაიჯანელი მოსახლეობა სარგებლობს საქართველოში და ქართველები აზერბაიჯანში:

აზერბაიჯანელი მოსახლეობის უფლებები საქართველოში		ქართველთა უფლებები აზერბაიჯანის საინგილოში	
1	ამჟამად მოქმედებს ასზე მეტი აზერბაიჯანული სკოლა და სექტორი	1	ქართული სკოლები დაკეტილია ან იკეტება იმ მოტივით, რომ „ყველამ აზერბაიჯანულად უნდა ისწავლოს“. „იქნებ საქართველომ ალიაბადში ერთი ქართული სკოლა მაინც აგვიშენოს“ - იხვეწება ქართული მოსახლეობა (ალიაბადში 11 ათასი ქართველი ცხოვრობს)
2	მარნეულში გახსნილია აზერბაიჯანული უნივერსიტეტი -ჰეიდარუნე	2	აზერბაიჯანის – საინგილოში ასეთი რამ შეუძლებელია
3	აზერბაიჯანული მოსახლეობით კო-მპაქტურად დასახლებულ რაიონებში მოქმედებს ათეულობით მეჩეთი, სადაც აზერბაიჯანელი სასულიერო პირები აღმსარებლობის სრული თავისუფლებით სარგებლობენ	3	აზერბაიჯანის საინგილოში ქართული უძველესი ტაძრების აბსოლუტური უმრავლესობა დაკეტილია, ისინი „აღბანურ ძეგლებად“ შერაცხული. მთელს საინგილოში კი მხოლოდ ერთადერთ ქართველ მართლმადიდებელ მოძღვარს ეძლევა მოღვაწეობის უფლება. სხვა ტაძრების ამოქმედებასა და ახალი სასულიერო პირების დანიშვნის უფლებას აზერბაიჯანული ადმინისტრაცია კატეგორიულად ზღუდავს.
4	თბილისში გაიხსნა აზერბაიჯანული კულტურის მუზეუმი	4	საინგილოში ანზორ დოღენჯაშვილმა დაარსა ალიბეგლოს სახელობის ქართული თეატრი, რომელიც მხოლოდ ფორმალურადაა და დღეს სავალალო მდგომარეობაში იმყოფება უპატრონობის გამო
5	თბილისში და რუსთავში გაიხსნა ჰეიდარ ალიევის სკვერები, რაც მისასაღმებელია	5	მიუხედავად იმისა, რომ არაერთი ქართველი ეროვნების ცნობილი ადამიანი მოღვაწეობდა აზერბაიჯანში, არც ერთი მათგანის სახელია დაფიქსირებული
6	საქართველოში ჩამოყალიბებულია „საზოგადოებრივი მაუწყებელი“, რომელიც ყოველდღიურად აზერბაიჯანულ ენაზე გადასცემს ინფორმაციულ ცნობებს. მარნეულში არსებობს აზერბაიჯანული ტელევიზია და პრესა. ბაქოს ტელევიზიებს მუდმივი კორესპოდენტები ჰყავთ ქვემო ქართლში.	6	პასუხად აზერბაიჯანის საინგილოში „ართუ ქართული ტელევიზია და პრესა, გამომცემლობა, არამედ თბილისიდან ქართული პრესის გამოწერა და იქ ჩატანა სასტიკად აკრძალულია“ (ს.კ) საინგილოში მცხოვრები ქართველებისათვის ასეთი რამ, მხოლოდ ოცნებაა.
7	ეთნიკურად აზერბაიჯანელი მოქალაქეების უფლებებს საქართველოში სახელმწიფო სტრუქტურების გარდა იცავს არასამთავრობო სექტორი და საერთაშორისო ორგანიზაციები	7	ასეთი რამ, საინგილოში მცხოვრები ქართველებისათვის მიუწვდომელი ფუფუნებაა
8	საქართველოში მცხოვრებ აზერბაიჯანულ მოსახლეობას აქტიურად უჭერს მხარს ბაქო, ხელისუფლების წარმომადგენლები ხშირად სტუმრობენ, ხელს უწყობენ მათთვის აუცილებლად საჭირო საკითხების მოგვარებაში.	8	საინგილოს ქართველები მოკლებულნი არიან მხგავს ყურადღებას. თბილისის მხარდაჭერა ეპიზოდურია და არაეფექტური
9	საქართველოს ადმინისტრაცია, არასოდეს ჩარეულა აზერბაიჯანული ოჯახების შინაურ საქმე-	9	ინგილოელ ქართველებს ადგილობრივი ადმინისტრაცია აიძულებს ქართველ მშობლებს, ახალდაბადებულ ბავშვებს დაარქვან აზერბაიჯანული

	ებში, განსაკუთრებით კი ახალდაბადებულთა სახელებისა და გვარების შერჩევის მიზნით		სახელები. კიდევ უფრო გაუგონარ დისკრიმინაციას აქვს ადგილი გვარების დაფიქსირების შემთხვევაში. აი, როგორ უცვლიან გვარებს ქართველ ბავშვებს საინგილოში: იაშვილს-ისაყვი, ჯაფარიძეს –ჯიბრაილოვი, ნაცვლიშვილს – ისმაილოვი, ბიჭიკაშვილს – შაბანოვი, რამაზაშვილს –რაზიმოვი და ა.შ. ნუ რუსულად რომ ვთქვათ „ Куда нам ещё дальше“ წინააღმდეგ შემთხვევაში დაბადების მოწმობას არ აძლევენ
10	საქართველოში მცხოვრებ აზერბაიჯანელთა უმრავლესობამ არ იცის სახელმწიფო ენა ქართული, მაგრამ მაინც ინიშნებიან თანამდებობებზე საჯარო სამსახურებში	10	აზერბაიჯანის საინგილოში, სადაც ქართველებმა აზერბაიჯანული სახელმწიფო ენა იციან, ხშირად უფრო უკეთესად ვიდრე თავიანთი მშობლიური ენა, იქ ქართველებს თანამდებობებზე არავენ ნიშნავს.
11	როგორც აზერბაიჯანში, ასევე საქართველოში, აზერბაიჯანელმა ახალგაზრდებმა წერა-კითხვა მშობლიურ ენაზე თითქმის ყველამ იცის	11	იმის გამო, რომ აზერბაიჯანის საინგილოს რიგ რაიონებში ქართული სკოლები ვერ ფუნქციონირებენ, ათასობით ახალგაზრდამ მსობლიურ ენაზე წერა-კითხვა არ იცის, არც წარმოდგენა აქვთ თავიანთ ისტორიაზე.
12	საქართველოში აზერბაიჯანული დღესასწაული „ბაირამობა“ უქმე დღედ არის გამოცხადებული და მას საქართველოს მთავრობა ოფიციალურად ულოცავს და პატივს მიაგებს მას. ქართული მედია ყოველთვის აშუქებს აზერბაიჯანულ ეროვნულ თუ რელიგიურ დღესასწაულებს	12	აზერბაიჯანის საინგილოში არათუ მთავრობის წარმომადგენლები, არამედ რაიონისაც და სოფლის ადმინი-სტრაციაც კი არ თვლის საჭიროდ ქართულ მოსახლეობას მიულოცოს რომელიმე ეროვნული დღესასწაული, მათ შორის გიორგობაც, რასაც ადგილობრივები ქურმუხობას ეძახიან. უფრო მეტიც, ქართულ-აზერბაიჯანულ სახელმწიფო საზღვარზე ინგილო ქართველებს არანაირი ქართული ლიტერატურას, წიგნებსა და ჟურნალ-გაზეთებს არ შეატანინებენ და მას მებაჟეები უსიტყვოდ ართმევენ, „ეს მოხდა მაშინაც კი, როცა ამ პროცესს ქართველი ჟურნალისტები ვესწრაფოდით“ - წერს ჟურნალისტი ბატონი სერგო კერესელიძე
13	ცნობილი ამბავია, რომ საქართველოში ასობით აზერბაიჯანულ სკოლა და უნივერსიტეტი ფუნქციონირებს. მათ მიერ შედგენილი პროგრამით მუშაობენ ყოველგვარი შეზღუდვების გარეშე ეს მათი ისტორიაა თუ ეროვნული ლიტერატურა.	13	აზერბაიჯანის საინგილოს სკოლებში, კერძოდ ალიაბადში, სადაც 11 ათასი ქართველი ცხოვრობს, ქართველი ბავშვები უკიდურესად დისკრიმინირებულ სიტუაციაში ცხოვრობენ და სწავლობენ – თუ ამას სწავლა ჰქვია. იმ მოსწავლეებს I-II კლასებში ქართულად საუბარს უკრძალავენ, წინააღმდეგ შემთხვევაში დასჯა არ აცდებათ, ხოლო მათ მშობლებს ამაზე ხმის ამოდების ეშინიათ, ისინიც დტერორებულნი არიან

აი, როგორ მიმართავენ დედა საქართველოს ინგილოელი ქართველები, ანუ შიშით გამოწვეული მორიდებული ვედრება: ამონარიდი ს. კერესელიძის ზემოთმითითებული სტატიებიდან:

„ერთიანობა არ არის, ყველა ზრუნავს საკუთარ თავზე და საკუთარ ოჯახზე. იმიტომ, რომ საქართველოს დაკარგულ ტერიტორიაზე ვართ მიგდებულად... ხელს არ გვიწყობს საქართველო და ჩვენ ვერაფერს ვერ ვაკეთებთ დამოუკიდებლად“...

„მე ძალიან მწყინს ქართული მთავრობის, რომ ყურადღებას არ გვაქცევს, მაგალითად ჩვენ ნებას არ გვრთავენ, რომ ქართული სახელები დავარქვათ ბავშვებს... ქორწილშიც კი გვიშლიან, რომ თამადამ ქართულად ისაუბროს“!

„აზერბაიჯანელი დეპუტატები საქართველოში ჩადიან აზერბაიჯანელთა პრობლემების მოსაგვარებლად, მაგრამ საქართველოს პარლამენტის დეპუტატები არ ჩამოდიან ჩვენთან ინგილოების პრობლემების მოსაგვარებლად... ზაქათალასა და ბელაქნის რაიონებში ქართველთა მდგომარეობა მართლაც საგანგაშოა და თბილისის მხარდაჭერა თითქმის არ იგრძნობა“.

„ნუთუ ნავთობსადენში გაყოფილი ქართველები ვართ?!

„იქნებ საქართველომ ალიაბადში (11 ათასი ქართველი ცხოვრობს) ერთი ქართული სკოლა მაინც აგვიშენოს ისევე, როგორც საქართველოს აზერბაიჯანელებს ცალკე, აზერბაიჯანული სკოლები აქვთ, (მაშინ ასეთ სკოლებში აზერბაიჯანული ადმინისტრაციის კონტროლი ხომ შესუსტდება ს.ზ.) თორემ გვაგიწოვებენ, ქართული სკოლები იკეტება, ყველამ აზერბაიჯანულად უნდა ისწავლოს“!

„ბოლო 20 წლის მანძილზე აზერბაიჯანულმა ადმინისტრაციამ ალიაბადის 4 აზერბაიჯანული სკოლის 4 ქართული სექტორიდან მხოლოდ ერთ სკოლაში დატოვა ქართული სექტორი და ამ უკანასკნელსაც გაუქმება ემუქრება. ასეთ კატასტროფული მდგომარეობის გამო ალიაბადის აზერბაიჯანულ სკოლებში უკვე „აღიზარდა“ ინგილოელი ქართველების ახალი თაობა, რომელთა უმრავლესობამ ქართულად წერა-კითხვა არ იცის... და თუ თბილისის უყურადღებობა ასე გაგრძელდა, XXI საუკუნეში, შესაძლებელია ინგილოელთა დენაციონალიზაციის ახალი ეტაპის მომსწრე გავხდეთ“.

„ინგილოური ქართული თანდათან იკარგება ალიაბადში. ქართველი ახალგაზრდების ნახევარზე მეტი ერთმანეთში უკვე აზერბაიჯანულად ლაპარაკობს. ზოგიერთი იმასაც კი ამბობს, ქართველები არა ვართ, აზერბაიჯანელები ვართ“.

აზერბაიჯანის ინგილოელ ქართველთა უფლებების უხეშად დარღვევით შეწუხებულმა საქართველოში მცხოვრებ მუსლიმთა კავშირის წარმომადგენლებმა აზერბაიჯანის საგარეო საქმეთა მინისტრს ასეთი პეტიცია გაუგზავნეს: „საქართველოში აზერბაიჯანელების უფლებები რელიგიური და ეთნიკური ნიშნით არ ირღვევა, ჩვენ თავისუფლად ვლოცულობთ ჩვენს მეჩეთებში. ჩვენგან განსხვავებით საინგილოში მცხოვრებ ქართველებს იქაური ბიუროკრატია უამრავ პრობლემას უქმნის. მათ არა აქვთ უფლება თავისუფლად იარონ და ილოცონ ქურმუხის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიაში. ჩვენ მიემართავთ თხოვნით აზერბაიჯანის საგარეო საქმეთა მინისტრს, საინგილოს ქართველებზე ზეწოლის შეწყვეტასთან დაკავშირებით მთავრობის დონეზე დასვას საკითხი“. ეს გახლავთ იმ ვრცელი მიმართვის ტექსტის მცირე ნაწილი, რომელსაც აზერბაიჯანის საგარეო საქმეთა სამინისტროს გადაეცა რამდენიმე წლის წინ, მაგრამ ამ პეტიციას რეაგირება არ მოჰყოლია.

ეს პეტიცია რუსეთის სასწავლო პოლიგონიდან ჯარისკაცის მიერ გაგზავნილ წერილს ჰგავს, რომლის მისამართი იყო „პოლევაია პოჩტა“, თუმცა ჩვენს მიერ აზერბაიჯანში გაგზავნილ დოკუმენტებს იმ სამკუთხა წერილის ძალაც კი არა აქვს.

„შარშან ოქტომბერში, წერს ს. კერესელიძე, ერთ-ერთ ინტერვიუში საქართველოს სახალხო დამცველმა უჩა ნანუაშვილმა საინგილოში ჩასვლის, ქართველების პრობლემების შესწავლისა და მათ უფლებრივ მდგომარეობასთან დაკავშირებით ინფორმაციების მოძიების სურვილი გამოთქვა“... თუმცა ეს ვიზიტიც გვიანდება.

შემდეგ სტატიაში ვკითხულობთ - „გასული წლის სექტემბერში „კვირის პალიტრამ“ საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრ თამარ სანიკიძეს ჰკითხა: ალიაბადში ქართული სკოლების გაუქმების გამო გეგმავდა თუ არა აზერბაიჯანელ კოლეგასთან საუბარს (თუმცა, მე არ მგონია ასეთმა ერთჯერადმა კოლეგიალურმა საუბარებმა შედეგი გამოიღოს ს.ზ.), მინისტრს ამაზე ასე უპასუხნია - „თქვენ მიერ მოწოდებული ინფორმაციით აუცილებლად დავინტერესდები და შესაბამის ზომებსაც მივიღებო“! ასე გამოდის, თუ საქართველოს ზედა ემელონის წარმომადგენლებს ვინმემ კონკრეტული ცნობები მაწოდა, აზერბაიჯანის საინგილოში მიმდინარე ქართველთა საგანგაშო მდგომარეობის შესახებ, ისინი თვითონ არც კი თვლიან საჭიროდ დაგეგმილი პროგრამით იქ ჩასვლას და ყოველმხრივ დაჩაგრული და დაბეჩავებული ქართველების შევლას!

ინგილო ქართველთა უფლებების ფეხქვეშ გათელვის ყოველდღიური ფაქტები მიუთითებს ქართველ ისტორიკოსთა სუსტ კონტაქტებს მათ აზერბაიჯანელ კოლეგებთან, რაც აშკარად ვლინდება ქართველი ერის ისტორიის იგნორირებასა და უპატივისცემლობაში. აზერბაიჯანელი ისტორიკოსები ინგილოებს ჰერულ-ალბანურ-თუქული მოდემის-გახების (და არა

კახების) შთამომავლობად მიიჩნევენ. „ალბანელებს კი რატომღაც აზერბაიჯანელთა წინაპრად თვლიან“ (მიტროპოლიტი ანანია ჯაფარიძე „საინგილო ქართველთა გალექება“ 1998).

ს. კერესელიძის სტატიაში „არ მინდა ჩვენი ენა დაიკარგოს“ (საპატრიარქოს უწყებანი №27,2014) ვკითხულობთ: „ჰერეთი აღმოსავლეთ კახეთი ანუ საინგილო, საქართველოს ერთ-ერთი უძველესი კუთხეა, სადაც VI საუკუნის დასაწყისიდან XVIII საუკუნის დასაწყისამდე არსებობდა საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის გიმ-ქურმუხის (წმ. გიორგის სახელობის) ეპარქია, რომელიც მოიცავდა თანამედროვე კახის, ზაქათალის, ბელაქნის და შექის რაიონებს. ეს კუთხე აზერბაიჯანის საბჭოთა რესპუბლიკის შემადგენლობაში ბოლშევიკური ხელისუფლების გადაწყვეტილებით 1921 წლის 5 ივნისს მოექცა, მანამდე იგი „ზაქათალის ოქლის“ სახელწოდებით საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შემადგენლობაში შედიოდა, როგორც ავტონომიური რეგიონი“.

ზემოაღნიშნულს ჩვენ დავუმატებთ იმას, რომ „ძვ.წ. VII საუკუნეში კიმერილების შემოსევების შედეგად კოლხეთის სამეფო განადგურდა. ძვ.წ. IV-III საუკუნეებში კოლხეთის სამეფოს ტერიტორიაზე თანდათან ჩამოყალიბდა ეგრისის, იბერიის და ალბანეთის სამეფოები. ხსენებულ პერიოდში შავი ზღვიდან კასპის ზღვამდე ტერიტორიაზე ცხოვრობდნენ ქართველური ტომები. მე-9 საუკუნის „ბიზანტიური ენციკლოპედიიდან“ ვკითხულობთ „ალბანელები“ ქართველები არიან. ანზორ შონია „ჩვენი ქვეყანა ძვ.წ. IV-III სს“ „საერთო გაზეთი“ №5, 9-15 თებერვალი 2011 წ.)

ამ ისტორიულ უზუსტობას აზერბაიჯანელი ისტორიკოსები იმიტომ სჩადიან, რომ ზოგიერთი ქართველი ისტორიკოსი“კოლხეთის ისტორიის მითს უწოდებს რის გამოც მის ბრწყინვალე წარსულს იმ მეზობელი ქვეყნების ხალხებს ჩუქნიან, რომლებიც ათასეული წლების შემდეგ გამოჩნდნენ ძველ ქართველურ ტომთა საცხოვრებელ სივრცეებზე. ანალოგიურ მდგომარეობას აქვს ადგილი აზერბაიჯანის საინგილოში.

ინგილო ქართველთა უფლებების ფეხქვეშ გათელვის ყოველდღიური ფაქტები მიუთითებს ქართველ ისტორიკოსთა სუსტ კონტაქტს მათ აზერბაიჯანელ კოლეგებთან, რაც აშკარად ვლინდება ქართველი ერის ისტორიის იგნორირებასა და უპატივისცემლობაში. და ბოლოს მკითხველის ყურადღება მინდა მივაპყრო მიხეოდ და ერეკლე ყულოშვილების წიგნიდან „ჰერეთის (საინგილოს) საერო და სასულიერო პირები I დან XXI საუკუნემდე) ამონარიდი რომელიც მის და საწყისშია დაწერილი:

„აზერბაიჯანის რესპუბლიკის ტერიტორიაზე მცხოვრები ინგილო ქართველების თხოვნა საქართველოს საზოგადოებას“.

მოგახსენებთ, რომ ვცხოვრობთ საქართველოს ყოფილ, ამჟამად კი აზერბაიჯანის ტერიტორიაზე საინგილოში. იგი შედგება კახის, ზაქათალისა და ბელაქნის რაიონებისაგან. აქ 50000 გამაჰმადიანებული ინგილო ქართველი ცხოვრობს, ხოლო კახის რაიონში – 7500 ინგილო ქართველი, რომელთაც შენარჩუნებული გვაქვს ქრისტიანული სარწმუნოება. 1990 წლიდან ვიმყოფებით გაუსაძლის პირობებში. დაცული არ არის ჩვენი ინტერესები და უფლებები, არის მრავალი შემთხვევა უდანაშაულო ინგილო ქართველების ცილისწამების გზით დაკავებისა და დასჯისა. აქ მხოლოდ აზერბაიჯანელებისათვის არის სამსახური, მხოლოდ მათ აქვთ უფლება გახსნან და იმუშაონ კომერციულ სტრუქტურებში შეზღუდვის გარეშე.

ბოლო დროს აზერბაიჯანელი ჩინოვნიკები ისე გათავხედნენ, რომ ინგილო ქართველებს უზღუდავენ თავიანთ ახალშობილ შვილებს დაარქვან ქართული სახელები და მისცენ ქართული გვარები (ზაქათალისა და ბელაქნის რაიონებში).

მათ სურთ,რომ აქ მცხოვრებმა ინგილო ქართველებმა ვიწვალთ, ვიტანჯოთ, ბოლოს კი იძულებული გავხდეთ მივატოვოთ ჩვენი პირბეჭედი, მამაპაპისეული მიწაწყალი და წავიდეთ გაურკვეველი მიმართულებით. რამდენიმე ასეულმა ოჯახი უკვე მოიქცა ასე –წავიდა, ზოგი რუსეთში, ზოგი საქართველოში და ზოგიც გაურკვეველი მიმართულებით.

ჩვენ კი, აქ დარჩენილი ინგილო ქართველები ჯერჯერობით ვითმენთ ამ ტანჯვა-წამებას და გაჭირვებას, ძალიან გვიჭირს ჩვენი მამაპაპის სისხლის ფასად შენარჩუნებული ქართული მიწაწყლის მიტოვება და მიუხედავად ასეთი გაჭირვებისა ჯერჯერობით ვძლებთ.

ეს კუთხე მსოფლიო მასშტაბის, არნახული ედემის ბაღია, სამოთხეა, თავისი ლამაზი ბუნებით, წყლებით, ბაქოდან ჩამოდინან აზერბაიჯანელები კახში და სხვადასხვა ხრიკებით, აზერბაიჯანის ხელისუფლების ხელშეწყობით იჭრებიან ჩვენს ეზოებში. იმევენ სახლებს მალაზიებს და ასე გვაავიწროვებენ. ჩვენ კი ამის საშუალებას არ გვაძლევენ და არც შეგვიძლია უსახსრობის გამო.

კახში 1990 წლიდან არ მუშაობს 500 კაცის ტევადობის კლუბი, რომელშიც არც ერთი სკამი აღარ რაის, შენობა შესაკეთებელია. საქართველოდან პერიოდულად ჩამოდინდნენ მეცნიერები, მწერლები და კლუბებში გვიკითხავდნენ ლექციებს სხვადასხვა ისტორიულ თემაზე. ჩამოდინდნენ მსახიობები და ვუყურებდით ქართულ სპექტაკლებს, რასაც 1990 წლიდან მოკლებული ვართ და თუ ასე გაგრძელდება დროთა განმავლობაში დაგვარგავთ საინგილოს, ისტორიულ მიწაზე აღარ იქნება ქართული ენა და სარწმუნოება.

2005 წლის ბოლოს საქართველოს პატრიარქი ილია მეორე მიიწვიეს ბაქოში, როცა დამთავრდა შეხვედრები, პატრიარქმა მოითხოვა საინგილოში ჩამოსვლა, აზერბაიჯანის ხელისუფლების წარმომადგენლები დათანხმდნენ, მაგრამ თან გამოაყოლეს უშიშროების თანამშრომლები. პატრიარქმა მონახულა საინგილო, დაათვალიერა ეკლესიები, შეხვდა ინგილო ქართველებს, მოქმედ ეკლესიაში აღადგინა წირვა-ლოცვა, რომელსაც დაესწრო წირვა-ლოცვას მოწყურებული მრავალი ინგილო ქართველი, მონათლნენ ბავშვები და მოზარდები, რის შემდეგაც ჩატარდა კონცერტი. პატრიარქი განცვიფრებული დაგვემშვიდობა, შემდეგ გავიგეთ, რომ იგი თბილისში სამჯერ გამოვიდა საპატრიარქოს რადიოთი და ქართველ ერს გააცნო საინგილოში არსებული მდგომარეობა, მაგრამ პატრიარქის მოწოდებული ინფორმაცია საინგილოს შესახებ, ყურად არავინ იღო.

არადა, ინგილო ქართველები გვარგავთ ენას, მამულს, სარწმუნოებას, რომელიც დღემდე შენარჩუნებული გვაქვს ტანჯვა-წამებისა და გაჭირვების ფასად. თქვენ თუ შეგვიწინარჩუნებთ ჩვენი წინაპრების სისხლით მორწყულ მიწა-წყალს ამით შეასრულებთ დიდ ისტორიულ მისიას, რასაც ჩვენი ხალხი არ დაგიკარგავთ.

საინგილოს გადარჩენის და ხელშეწყობის საზოგადოება „ჰერეთის“ ანგარიში გახსნილია თბილისში, ჭავჭავაძის გამზირზე „ქართუ ბანკში“, ანგარიშის ნომერია 000323604, ხოლო აშშ დოლარებში №04417110. წინასწარ გიხდით მადლობას თანადგომისათვის და გაგაცნობთ საინგილოში უპირველესად გასატარებელ ღონისძიებათა ნუსხას:

1. საჭიროა ტრანსპორტის საკითხის უსწრაფესად გადაწყვეტა, ვინაიდან 1990 წლის შემდეგ საინგილოში არ დადის ავტობუსი.
2. კახის რაიონში უნდა შეკეთდეს 500-კაციანი კლუბი.
3. საინგილოს სკოლების პედაგოგებმა თბილისში უნდა აიმაღლონ კვალიფიკაცია.
4. ხელი შევუწყოთ სტუდენტ-ახალგაზრდობას საქართველოში სწავლა-განათლების მიღებაში.
5. საინგილოში ხალხის დასაქმებისა და ეკონომიკური პირობების გაუმჯობესების მიზნით, საჭიროა თამბაქოს მოყვანის საკითხის გადაწყვეტა (არის შესაძლებლობა 500-1000 ტონამდე თამბაქოს მოყვანისა, რის შედეგადაც დასაქმდება ათასობით ადამიანი).
6. საჭიროა კახში აშენდეს თამბაქოს საფერმენტაციო ქარხანა.
7. ყოველწლიურად საჭიროა საინგილოს სკოლისათვის ახალი სახელმძღვანელოების მოწოდება.
8. საჭიროა საინგილოს ტერიტორიაზე არსებული ეკლესიების რესტავრაცია და აღდგენა.
9. დაინტერესებული პირები და ორგანიზაციები დაგვიკავშირდნენ ტელეფონებზე: 792701; 955533549.

მართალია საინგილოს ქართველთა მოთხოვნა, რომლებიც გადაშენების ზღავრზეა მისული არ წარმოადგენს ადვილად მოსაგვარებელ პრობლემას, მაგრამ საქართველომ ეტაპობრივი დახმარება ხომ უნდა დაიწყო, რათა აზერბაიჯანელმა ადმინისტრაციამ ხელი აიღოს 21-ე საუკუნეში ქართველი ხალხის ტანჯვა-წამებაზე, მათი გადაშენების მიზნით. ამისათვის საქართველოს მთავრობას საკმაოდ ძლიერი ბერკეტი აქვს ხელთ საქართველოში

ფუფუნებით მცხოვრები ნახევარ მილიონამდე აზერბაიჯანელი ხალხის სახით. ჩვენ მათ ვუშენებთ მეჩეთებს, სკოლებს, უნივერსიტეტებს, საცხოვრებელ კოშკებს, შეუზღუდავად არიან საჯარო სამსახურებში, სამაგიეროდ ჩვენი ქართველობა ტყვეობაში ჰყავთ უფლება აყრილი და გაწამებული. ჩვენი ღრმა რწმენით, საქართველომ დაუყოვნებლივ უნდა მიხედოს გადაშენებამდე მისულ ქართველებს საინგილოში.

და ბოლოს მინდა შევასხენო მკითხველს, თუ რა დღეში იყვნენ ზანგები აფრიკის აღმოსავლეთის დღიდან, მეოცე საუკუნის შუა ხანებამდე მათ თეთრკანიანები ექცეოდნენ როგორც მუშა საქონელს, მარადიულ მონებად იყვნენ ქცეულნი, იქ სადაც თეთრკანიანები იყვნენ, იქ მათ შესვლის უფლება არ ჰქონდათ, მათ თავიანთი სასაფლაო და სხვა მომსახურების სფერო გააჩნდათ იზოლირებულად. ახლა მე მათ ვადარებ ინგილო ქართველებს, და ვფიქრობ მათზე უფრო დაჩაგრულად და დაბეჩავებულად არიან ვიდრე ზანგები წარსულში (ახლა ბარაკ ობამა ყველაზე დიდი სახელმწიფოს პრეზიდენტია). არასოდეს არც ქვეყანაში მსგავსი რამე არ ხდება. აბა ნახეთ აზერბაიჯანელები როგორ გულაობენ საქართველოში!

გადაუდებლად უნდა მიხედოს ჩვენს ძმებს დედა საქართველომ მსოფლიოში ყველაზე უფრო დაჩაგრულ ინგილო ქართველებს.

აქვე მინდა მოვიყვანო ცნობილი ტექსტი ქართველი კაცის შეწუხებული გულის სიღმიდან ამოღებული, რომელიც ბევრ სიმართლეს შეიცავს – იყიდება საქართველო

„იყიდება საქართველო მინდორ-ველით, მთა-გორით, ტყით, ვენახით, სათესით, წარსულის ისტორიით, მომავალი სვებედით, მშვენიერის ენით, ნაქარგი ფარჩა-ხავერდით, ვაჟკაცური ხასიათით, სტუმართმოყვარეობით, დიდებულის სანახაობით, წმინდა ჰაერით, ნაამაგვეის სახლითა და კარით, ჩუქურთმიანი მონასტრებით და ეკლესიებით, მჩქეფარე ნაკადულებით, ლურჯის ზღვით... იყიდება საქართველო დედით და მამით, შვილით და ძირით, ძმით, დით, ცოლით და ნათესავ-მოყვარეებით.

ჰყიდის ყველა თავადი, მღვდელი, ვაჭარი, ავაზაკი, დიდი და პატარა, ჭკვიანი და სულელი, ლოთი და პირაკრული. იყიდება ყველგან ქუჩაში და სახლში, თეატრში და სასამართლოში, სატუსაღოში, ეტლში, მატარებელში, დილით და ღამით, სიცხეში და სიცივეში დარში და ავდარში.

ვისაც რამდენი სურს და როგორც უნდა: ნისიად, უფასოდ, ნაღდად, დროებით და სამუდამოდ, ბანკის საშუალებით და ჩვენის დახმარებით“

და ეს შემზარავი მონოლოგი, ქვეყნის დარბევა-განადგურებით უადრესად აღშფოთებული ადამიანის სულისკვეთების გამომთქმელი ეს მღელვარე ტირადა მთავრდება ნამდვილი მოთქმა-გოდებით: „იყიდეთ ბარემ მთლად, გაწეწეთ და გაგლიჯეთ, რასაც საქართველო ერქვა და რაც დღეს ოხრად დარჩენილი აძლებს ყორნებს და გულს უკლავს უძლურ ჭირისუფლებს“

ხელოვნება

2013 წლის 24 აპრილს, სამების ტაძართან არსებულ გალერეაში გაიმართა მხატვარ და მწერალ ნიკო ხერკელაძის 60 წლისთავთან დაკავშირებული პერსონალური გამოფენა, და ასევე მისი წიგნის „ცრემლში ნალესი ხმალი“ განხილვა-პრეზენტაცია.

სერგი ლომაძე

ნიკო ხერკელაძე - 60 წლისაა

სათაურიდანვე ნათელია - ამ სტატიას ვწერ ბატონი ნიკო ხერკელაძის მრგვალ საიუბილეო თარიღთან დაკავშირებით.

მოგეხსენებათ, რომ ბატონი ნიკო, როგორც მხატვარი, საყოველთაოდ ცნობილია, აღიარებულია, მაგრამ მის ფენომენზე ბევრი მაინც მაშინ ალაპარაკდა მკვეთრად, როცა ეს თავისებური მხატვარი-ფილოსოფოსი მწერლურ სივრცეშიაც „შეიჭრა“ და შექმნა გრანდიოზული ნაშრომი, ლეგენდად ქცეული გიორგი სააკაძის შესახებ. ვფიქრობ, ესაა მხატვრულ-დოკუმენტური, ისტორიული რომანი, რომელიც ყველაზე კარგად ასახავს სააკაძის დროის საქართველოში განვითარებულ ურთულეს პლიტიკურ მოვლენებს.

აქვე მოკლედ გადმოვცემ ბატონი ნიკოს ბიოგრაფიას: იგი მხატვართა კავშირის წევრია 1981 წლიდან, 1984 წლიდან კი-მხატვართა საერთაშორისო ფონდის წევრი. 2001 წლიდან სამხატვრო აკადემიის დოცენტია, 2003 წლიდან პროფესორია.

არჩეულია რამდენიმე აკადემიის აკადემიკოსად; მისი გამოფენებ მოეწყო როგორც საქართველოში, ასევე უამრავ უცხოურ ქვეყანაში; ბატონი ნიკოს ნამუშევრები დაჯილდოებულია მედლებით და დიპლომებით, დაცულია ისინი არაერთი ქვეყნის გალერეა-მუზეუმებში... აი ასეთი წარმატებული ბიოგრაფია აქვს მას, როგორც მხატვარს, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, როდესაც დაწერა თავისი გენიალური ნაშრომი „ცრემლში ნალესი ხმალი“ (რომელსაც ქართული „ომი და მშვიდობა“ შეიძლება ეწოდოს თავისი ყოვლისმომცველობის გამო), ნიკო ხერკელაძეს მხოლოდ მხატვარს აღარ უწოდებენ. იგი საზოგადოებას წარუდგა, როგორც მრავალხრივი, რთული პიროვნება.

თუმცა პირად ურთიერთობებში ბატონი ნიკო ძალიან უშუალო ადამიანია. სხვათა შორის, ერთხელ, მე და კახა ბაციკაძე, საკუთარ სახლში ვეწვიეთ დიდ დილომში, თავისივე ნახატების დასათვალიერებლად (მე და კახა ისედაც ხშირად ვართ ხოლმე დიდ დილომში, და პლენხანოვზე, მეფისუბანში). ჩვენი სტუმრობისას მან დატოვა უბრალოდ და ყურადღებიანი ადამიანის შტაბეჭდილება. თანაც საოცრად კარგი მოსაუბრეა, უაღრესად განათლებული, ღამის ყოვლისმცოდნე პიროვნების შთაბეჭდილებას ქმნის. მასთან ურთიერთობა თავისებური ცხოვრებისეული სკოლაა. ხოლო მისი ნახატები... ნიკო ხერკელაძეს აქვს რაღაც განსაკუთრებული, მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელი მანერა-სტილი მხატვრობისა. ფერიდან დაწყებული, ფუნჯის თითოეული მონასმით დამთავრებული, ესაა სრულიად განსაკუთრებული სამყარო, რაღაც შუალედური რეალურსა და ირეალურს შორის. ნახატებში ჩატეულია მისი ფილოსოფიური ხედვებიც, ხოლო სიმარტივე-სირთულის ეს ადრევე ბოლოს დაუვიწყარ ფრესკებამდე მიდის... დიახ, თანამედროვეობის დიდ ქართველ მხატვრებს, ვთქვათ, ედმონდ კაღანდაძეს (რომელიც ხანდახან ცრემლებს ვერ იკავებს სურათების ქმნადობისას) ზურაბ ნიჟარაძეს და რეზო ადამიას, მკვეთრად უნდა შეემატოს ნიკო ხერკელაძის სახელიც. საერთოდ ოთხი- ხუთი ადამიანი განსაზღვრავს, ხშირად, დირსებას მთელის დარგისას, ხოლო თუ უფრო მეტიცაა დიდ-დიდი სახელები, ეს უკვე ბედნიერებაა!

ნამდვილი ხელოვანი, პოეტური ხელოვანი, უნდა იყოს თეთრი (შავ-თეთრიც) და ფერადი მეფე თავის სახელოვნებო სივრცეში, თავის რეალობა-ირეალობა-ფანტაზიუმში, და

ასე უნდა გამოჰყვადეს ქაოსიდან ქმნილებები. ასეთი მეფე-ღმერთები იყვნენ, ვთქვათ, რუსთაველი, აკაკი, ვაჟა, დანტე, გოეთე, ვან-გოგი, ფიროსმანი...

და რარიგ კარგია, რომ დღევანდელი ხელოვანებიც შეუპოვრად ეჭიდებიან გიგანტური ქაოსის ოკეანეს, რათა იქიდან მარგალიტები ამოიტანონ;

და რარიგ კარგია, რომ ჩვენს აკადემიაში გვყავს, ვთქვათ, იგივე რეზო ადამია და ნიკო ხერკელაძე... ქალბატონ გულნაზ ხარაიშვილის ყოვლისმხედველმა გონებამ აქაც არ დაუშვა შეცდომა, - არ დატოვა ყურადღების მიღმა ასეთი ოსტატები (დიდოსტატები)...

ახლა რაც შეეხება კონკრეტულად წიგნს - ბატონ ნიკოს თავის წიგნში, იმ ეპოქის, 50 პიროვნების გრაფიკული ილუსტრაცია აქვს შექმნილი, მაღალი ოსტატობით. „ცრემლში ნაღესი ხმალი“ (გიორგი სააკაძე): ნიკოს სრული შემოქმედების მწვერვალად, მის მთავარ გამარჯვებად მიმაჩნია.

დიდი წიგნის შექმნაზე ფიქრი, თურმე, ჯერ კიდევ სამოცდაათიანი წლებიდან გადაუწყვეტია. მაშინ ახლობელმა - ჰამლეტ დემეტრაშვილმა, ბატონ ნიკოს თავისი ნათესავი გააცნო - პეტრე ხიზამბარელი, რომელიც სოფელ ნოსტეში ცხოვრობდა (სააკაძის სოფელში). ხიზამბარელის მონათხრობი ერთ-ერთი ძირითადი მასალა გახდა დიდი სარდლის შესახებ წიგნის შესაქმნელად, თუმცა რაღა თქმა უნდა, ნიკო ხერკელაძემ ერაერთი სხვა მასალაც გამოიყენა. ბატონი ნიკოს სამწერლო ექსპერიმენტმა წლები მოიცვა და ბოლოს ყოველივე წარმატებით დაგვირგვინდა.

ისე კი, უნდა ვაღიარო, რომ ძალიან რთული, სარისკო თემა იყო, მხედარმთავარ გიორგი სააკაძის შესახებ აზრი იყოფა, - ზოგი მას გმირად თვლის, ზოგი კი - მოღალატედ! აბა წარმოიდგინეთ, როგორი საქმეა, ამ ორი რადიკალურად განსხვავებული გზიდან განაღდა რომელს უნდა დაადგეს მკვლევარი?! აი თავსატეხი!

ნიკო ხერკელაძე დაადგა იმ შეხედულებას, იმ გზას, რომელსაც იზიარებდნენ გენიოსები - ნიკოლოზ ბარათაშვილი და ვაჟა-ფშაველა: ისინი გიორგის დიდი პიროვნებად მიიჩნევდნენ, ხოლო ასეთ მნიშვნელოვან საკითხებში ამგვარ ადამიანებს (ბარათაშვილი! ვაჟა!) შეცდომები არ მოსდით.

და ნიკო ხერკელაძემ გიორგი სააკაძე ლიტერატურულად დახატა, როგორც ნამდვილი გმირი, ერთ-ერთი უდიდესი სარდალი ჩვენი ქვეყნის მთელი ისტორიისა ასევე მსოფლიო მნიშვნელობის პოლიტიკური და სამხედრო ფიგურა!

და... მართლაც ასე იყო!

სააკაძის დროის მსოფლიოში ორი ძლიერამოსილი პიროვნება წარსდგა ერთმანეთის პირისპირ: „ირანის ლომად“ წოდებული შაჰ-აბასი და „დიდ მოურავად“ წოდებული გიორგი სააკაძე, ხოლო ამ ისტორიული დაპირისპირების გარეშე მართლაც საკმაოდ უფერულდება იმ დროის რეალური მატიანე. ეს დაპირისპირება ქვაკუთხედი იყო იმდროინდელი პოლიტიკისა, თან საბედისწერო - ორივე მთავარი გმირისთვის, ცხოვრების ვრცელ, სისხლიან თეატრში.

მოგეხსენებათ, სააკაძე საქართველოდან ჩვენვე განვდევნეთ, ქართველებმა (!), და იგი, არაერთი მიზეზის გამო, სწორედ ირანს (სპარსეთს) შეეფარა. გიორგი იქამდე ემეგობრებოდა შაჰს, სანამ ეს უკანასკნელი აღმოსავლეთ საქართველოს საბოლოო დამარცხებას არ გადაწყვეტდა. მოკლედ მან მოიღწია, რომ ჩვენი ქვეყნის ნახევარი (ეგებ მეტიც!) სულ აღევავა პირისაგან მიწისა!

ახლა რო ზოგნი ამბობენ, სააკაძემ შემოიყვანა აქ სპარსთა სპაო, ფრიად გაოგნებული ვარ: ნუთუ ისინი ასეთი გულუბრყვილობები არიან, რომ მართლა სჯერათ, - შაჰ-აბასს ქართველთა ამოგდების გეგმა არა ჰქონდა და სააკაძემ უკარნახაო?! არადა შაჰის სისხლიმსმელი ბუნება საყოველთაოდ ცნობილია, ცნობილია, ასევე, მისი მტაცებლური დამოკიდებულება სხვადასხვა სახელმწიფოებისადმი, მათ შორის საქართველოსადმი! სააკაძე იქნებ იმიტომ შემოჰყვა სპარსთა ჯარს, რომ ოდნავ მაინც შეემსუბუქებინა ქართველთა ხვედრი? - ამაზე რატომ არა ვფიქრობთ?! იმიტომ, რომ მხოლოდ ცუდის დანახვა გვიყვარს, ჩვენ ვერა და ვერ ვისწავლეთ კარგის, დადებითი მხარის დანახვა ადამიანში!

გიორგი სააკაძემ როცა მკეთრად შეირძნო, რომ სპარსელთაგან, ასეთი გზით ვერ დაიცავდა ქვეყანას, მაშინ დაიწყო აჯანყების მზადება... მარტყოფმა საქართველო სიკვდილისგან იხსნა... დავაზუსტებ ასე: მარტყოფსი გიორგი სააკაძემ, საქართველო სიკვდილისგან იხსნა!

აი, ასეთი გმირის შესახებ დაწერა ნიკო ხერკელაძემ ნაშრომი, რომელიც მე მაგონებს კლასიკურ ქმნილებებს ევრაზიული ლიტერატურისა. ზოგნი შეიძლება შემედავონ იმაში, რომ მეტად აღმატებულ ხარისხში ავიყვანე „ცრემლში ნალესი ხმალი“, მაგრამ აბა წარმოიდგინეთ: ესაა რამოდენიმე ასეული გვერდისგან შემდგარი წიგნი ქართველ აქილეუსზე, - უძლეველ მხედართმთავარზე ჩვენი ქვეყნისა, რომელმაც სამშობლოს ყველაფერი შესწირა, მათ შორის - შვილებისა და საკუთარი სიცოცხლეც კი! და მე არ შემეძლო, რომ ცაში არ ამეყვანა ეს წიგნი!

აქვს თუ არა ამას ნაკლი?

ნაკლი ყველაფერს აქვს, მაგრამ ღირსებანი ამა წიგნისა, ათასჯერ სჭარბობენ მისსავე ნაკლოვანებებს, უთვალავჯერ!

და, პირდაპირ ვიტყვი, - „ცრემლში ნალესი ხმალი“ ჯერჯერობით, საუკეთესო ნაშრომია, ალბათ, ყველა იმათში, რაც კი ოდესმე სააკაძის შესახებ შექმნილა; დიახ სწორედ ნიკო ხერკელაძის წიგნს ეკუთვნის საუკუნისა და ყველა დროის „ოქროს კალმის რტო“ ამ სფეროში გიორგი სააკაძის ჭეშმარიტი ბიოგრაფიის აღდგენის, მისი პიროვნების შეფასება-დაფასების სფეროში!...

დავამატებდი იმას, რომ ნიკო ხერკელაძისგან მოულოდნელი არ უნდა ყოფილიყო დიდი ნაშრომის შექმნა პატრიოტულ მოტივზე, თუნდაც იმიტომ, რომ ხერკელაძეთა გვარი, აკადემიკოს იაკობ აბუაშვილის განმარტებით თურმე, ხერხეულიძეების გვარს ენათესავება (ამ საგვარეულოებს საერთოდ ერთი ძირი ჰქონიათ, ერთიდაიგივე წარმომავლობისა ყოფილან), ხოლო თუ შეუდარებელ ცხრა ძმა ხერხეულიძეს გავისენებთ, სამშობლოსთვის დაცეულთ, ან, ვთქვათ, ბააკა ხერხეულიძეს, რომელიც სწორედ დიდი მოურავის ერთგულებისთვის დასაჯეს, მივხვდებით სწრაფადვე, რომ ასეთი გვარის მონათესავე კაცისგან პატრიოტულ იდეებს ყოველთვის გამორჩეულად აღიტაცებდნენ ხოლმე...

ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ომი გიორგი სააკაძემ, ქსნის ხეობაში გადაიხადა, საიდანაც წარმოშობით ბატონი ნიკო ხერკელაძეა და მათ სოფელს ხერკელანთკარი ჰქვია, ამ სოფელში, გორაანთ ძველ დარბაზულ ბანიან სახლში, სადაც შუა ადგილას დედაბოძი იდგა, მასზე გაკრულ ხარის შავ ტყავზე, დიდი ხნის მანძილზე ეკიდა მთვარესავით მოხრილი სპარსული ხმალი, ყოველი წლის აგვისტოს თვეში, ქსნის ომში გამარჯვებას არნიშნავდნენ ქსნის-ხეობელნი.

რიტუალი ასეთი ყოფილა - სპარსულ ხმალს ქარქაშიდან ამოიღებდნენ ჰორიზონტალურად გააჩერებდნენ და ქართულ სატყვარს ზემოდან მძლავრად დაარტყავდნენ რომ ნაჭდევი დამჩნეოდა. ამ დღეს ქსნის ომის გმირების შესანდობარი გ. სააკაძის თამალობით, განსაკუთრებული ფიალით ისმეოდა. ბატონ ნიკოს ეს ხმალი ბავშვობაში პაპა გორა ხერკელაძესთან ბევრჯერ უნახავს, შემდეგ გაუჩინარებულა, სოფელში ყვებოდნენ მუზეუმის თანამშრომლებმა საფასური გადაიხადეს და მათ წაიღესო.

ნიკო ხერკელაძის წიგნიდან „ცრემლში ნალესი ხმალი“ მოვიყვან მნიშვნელოვან არგუმენტებს, რამაც ჩემი ყურადღება მიიქცია.

სააკაძევისადაც შაჰ-აბასმა, სათანადო პირობები შეუქმნა, რატომ არ, რჩება ირანში სხვა ქართველების მსგავსად, რომელნიც ირანულ, სამშურ ცხოვრებას ვერ ელევნიან. რატომ მოდის სააკაძე საქართველოში, სადაც დაუძინებელი მტრობა ისევ ელოდება?

აი ეს არის უმთავრესი მისია სააკაძისა.

ირანში დარჩენილი, უნდილაძეთა მსგავსი ქართველების პოზიცია ასეთი იყო ნიკო ხერკელაძე. აქ მარტინ ლუთერ კინგის სიტყვებს იშველიებს „აქა ვდგავარ და სხვაგვარად არ ძალმიძს“. მათაც სხვაგვარად არ ძალუძდათ, ვინაიდან კეთილდღეობისა და კარიერის დაკარგვას ვერ ელვოდნენ, მათთვის სამშობლო, საქართველოპირადი ინტერესების მიღმა იდგა. ვისაც, სხვაგვარად, ანუ საქართველოს გადარჩენა ძალუძდა, ეს კაცი იყო გ. სააკაძე. ამიტომაც სიკვდილ-სიცოცხლის ზღვარზე ჰყავდა დაყენებული მთელი ოჯახის წევრებიც.

საინტერესოა ნიკო ხერკელაძისეული ირანიდან გამოგზავნილი წერილის შინაარსის განხილვა.

ბატონი ნიკო ასე აყენებს იმ მოვლენების შესახებ საკითხს, მარტყოფის აჯანყებას ირანში რომ დარჩენილიყო სააკაძა, იქიდან უკეთ უხელმძღვანელებდა? თუ საქართველოში როცა იყო შემოსული? რატომ უჭირთ ზოგიერთ ქართველს იმის მიხედვით რომ სააკაძეს შაჰთანსანდო ურთიერთობა დროებით დიპლომატიურ ხერხად ჭირდებოდა მხოლოდ. და მი-

სი დიპლომატიური ხერხი მარტყოფის ველზე როგორც დამთავრდა ხომ ცნობილია. რა მოხდებოდა თუ წერილი ირანული ჯარის და ახალი თუ მაღალი წრის ვინმეს ჩაუვარდებოდა ხელში? ასეთი პირი პირდაპირ ყორჩიხახანს წარუდგენდნენ წერილს და როგორც წერილში ეწერა „მოურავს თავი მოჰკვეთეთ, ქართლი აჰყარეთ“ ირანელი სარდალი ამას მაშინათვე აღასრულებდა.

რა მოხდებოდა ეს წერილი სააკაძის თანამოაზრეთა ხელში თუ მოხდებოდა? ასეთები პირდაპირ სააკაძეს წარუდგენდნენ. რა მოხდებოდა თუ წერილი 1620 წელს სააკაძისაგან შემორიგებულთა ან მათ მსგავს ადამიანებში აღმოჩნდებოდა? ასეთმა ადამიანებმა, რადგან 1615 წელს ხელმეორედ სცადეს სააკაძის მოკვლა, შესაძლოა სულ დავიწყებოდათ შერიგების პირობა, მარტყოფის აჯანყებაც და თუ მტრის ხელით მოიკვლებოდა სააკაძე მათთვის უკეთესი. ასეთი ხალხისმიმართ სააკაძეს სრული ნდობა მაინც არ ჰქონდა, ამის საფუძველზე თვითონაა ჩასაფრებული ლოჭინის გზაზე, რომ წერილი მის ხელთ იყოს და შაჰის გეგმები ხალხს გააცნოს. და ამით ერთსულოვნური ატმოსფერო შექმნას მარტყოფის აჯანყებისათვის. ეს იყო უმთავრესი მისია წერილისა (აქ შემთხვევითობა მთლიანად გამოირიცხება, სააკაძემ იცოდა ირანიდან წერილი გამოიგზავნებოდა და მარტყოფის აჯანყების გეგმაზე ამ წერილს შემთხვევით პირის, გინდა ქართველის გინდა არა ქართველის ხელში მოხვედრას, არასასურველი მიმართულება რომ არ მიეღო, ამიტომ თვითონიყო ჩასაფრებული ამ წერილის ხელში ჩასაგდებად. (პეტრე ხიზამბარელი თავისი წინაპრების გადმოხცემით ამბობდა, შაჰ-აბასის ჯარის ირანიდან საქართველოში წამოსვლამდის სააკაძისა და ხოსრო-მირზას ურთიერთ შეთანხმებით განსაზღვრულ დროს უნდა წამოსულიყო შიკრიკი ირანიდან და შაჰის ავი გეგმები წერილის შინაარსით უნდა ეცნობებინათ ქართველი მოსახლეობისადმი.)

ნიკო ხერკელაძისგან ახლებური, რეალური და დამაჯერებელი მოვლენებითაა განხილული მარაბდის ომიც და შემდგომი ვითარებებიც.

მარაბდის ომშიც 20 ათასიანი ქართული ჯარს ამბიციების საფუძველზე დანიშნული თეიმურაზ - I სარდლობდა. ირანელთა 50 ათასიანი და შემდეგ მიმატებულ 10 ათასიანი ირანულ ჯარს ისახან-ყორჩიბაში სარდლობდა. მარაბდის ომში ირანელთა 60 ათასიანი ჯარიდან 14 ათასი განადგურდა. ქართველთა 20 ათასიანი ჯარიდან 9 ათასი განადგურდა. 9 ათასმა ქართველმა შეიწირა 14 ათასი ირანელი მარაბდის ომის მერე ირანელთა ჯარი დარჩა 46 ათასი. ქართველთა ჯარი დარჩა 11 ათასი. მარაბდის ომში მძიმედ და საშუალოდ მძიმედ დაჭრილებიც იქნებოდნენ, როგორც ქართველთა მხარეს, ასევე ირანელთა მხარეს. ისინი შემდგომ ბრძოლებში მონაწილეობას ვერ მიიღებდნენ. საშუალოდ ირანელთა მხარეზე ჯანმრთელი ბრძოლოს უნარიანი დარჩებოდა 40 ათასი კაცი. ქართველთა მხარეზე ჯანმრთელი ბრძოლის უნარიანი დარჩებოდა საშუალოდ 8 ათასი კაცი. დავფიქრდეთ-8 ათასი ქართველი 40 ათასი ირანელის წინააღმდეგ. სააკაძისთვის და 8 ათასი ქართველისთვის ისევ მარტყოფული მდგომარეობაა, ამოდენა ჯარი შუა საქართველოშია. ვის იმედზე იყო ქვეყნის ბედი?

მარაბდის წაგებული ომის შემდეგ სარდლობა და ჯარის ხელმძღვანელობა ბუნებრივად სააკაძის ხელში აღმოჩნდა. რა როლი შეასრულა 20 ათასმა ქართველმა მარაბდის ომში თეიმურაზ I-ის სარდლობით და რა როლი შეასრულა დარჩენილმა 8 ათასმა ქართველმა სააკაძის სარდლობით შემდგომ გაგრძელებულ ომებში?

სააკაძისხელში ამ 8 ათასმა ქართველმა გააჩაღა პარტიზანული ბრძოლები. მოიგო ლისის ბრძოლა, მოიგო ქსნის ომი, ყიზილბაშებისაგან გათავისუფლდა ახალციხე, აწყურისა და ფარავნის ციხეები.

ქსნის ომის შესახებ ბატ. ნიკო ხერკელაძე ასეთ განმარტებას გვაძლევს.

1. რამ განაპირობა გ. სააკაძისაგან ანდუყაფარ ამილახვრის ოჯახის თერგის ხეობაში არშის ციხეში გადაყვანა და იქ გამოკეტვა? ქართლში ან კახეთში მისი ოჯახის საიზოლაციოდ ვერ შეირჩა შესაფერისი ციხე. ანდუყაფარ ამილახვარი, შაჰის პოლიტიკური მოკავშირე იყო. სააკაძემ ეს იცოდა რომ შაჰი მას უყურადღებოდ არ დატოვებდა.

2. ანდუყაფარის ოჯახი, სადაც შესაძლოა 30 სულამდე ყოფილიყო (თუნდაც მეტი) მათ დაახლოებით 100 ქართველი მეომარი იცავდა, ჭირდებოდა ამ რაოდენობის ოჯახის წევრების უვნებლად გამოყვანას 12 ათასი ირანელი მეომარი?

ბატ. ნიკო ასე განმარტავს, ეს იყო სააკაძის გეგმა, შეტყუებითი ხერხით მეტი მტრის ჯარის განადგურებისა.

3. ირანული ჯარი სააკაძის პარტიზანული ომებით მეტად თხელდებოდა. ამ დროს ისახან- ყორჩიბაშმა 12 ათასი მეომარი მაინც გამოყო ანდუყაფარის ოჯახის გამოსახსნე- ლად. ნ. ხერკილაძე განმარტავს, მხოლოდ სააკაძისაგან გადაბირებული და ეროვნულ თვი- სებებზე მოქცეული ხოსრო-მირზას შთაგონებით. (მარაბდის ომში ხოსრო-მირზა შაჰ-აბასი- სი თანამოაზრე იყო საქართველოს წინააღმდეგ ქსნის ომში მან ქართული საქმე გააკეთა, სააკაძეს მოუსმინა ყორჩიბაშს შთააგონა ანდუყაფარის ოჯახს დიდი ქართული ჯარი იცავსო, რომ ირანელ სარდალს საშუალოდ 12 ათასი მეომარი გამოეყო, რომელნიც არაგ- ვის ხეობას აივლიდნენ და ქსნის ხეობით დაბრუნდებოდნენ, სადაც გ. სააკაძისაგან ქვის საგორავები იყო ხაფანგად დაგებული.) გ. სააკაძამ იქ ირანში მასთან დავალებული ხოს- რო მირზა აქ საქართველოში ქსნის ომში თანამოაზრედ გაიხადა, რომ რაც შეიძლება მე- ტი დამპყრობი მოეცილებინა ქვეყნისთვის.

4. ვიცით, რომ სააკაძემ მარტყოფში ზ. ერისთავი საქართველოს გადასარჩენად მოაქ- ცია. იგივენაირად მოიქცა ქსნის ომშიც, რადგან საარაგვის ჯარი ზ. ერისთავს ემორჩილე- ბოდა და რადგან იმ ეტაპზე სააკაძესა და ზ. ერისთავს შორის გართულება არ იყო, მან თავის სიძეს სააკაძეს მოუსმინა და თავის ძმებს გიორგისა და დათუნას საარაგვის ჯარი გააყოლა, სააკაძეს ქსნის ომში მისაშველებლად.

ბაზალეთზე გ. სააკაძემ გაიმარჯვა, მან თავისი დამარცხებით გაიმარჯვა! გონებით ის თითქოს იდეაც იდეა ქართულილაშქრის და ქართველი მეფის წინააღმდეგ, გულით მა- ინც ვერ გაიმეტა საბოლოოდ ისინი. ამიტომ უმეტუნა მკლავმაც და ომიც წააგო დიდსუ- ლოვნების გამო დამარცხდა.

იმათ კი, თიმურაზიანელებმა, თავიანთი ჭკუით დიდი გამარჯვება მოიპოვეს. საოცარ- რია არა? - სპარსელებთან ომის წამებზე მეფეს, ქათველებთან გამარჯვებული ბაზალეთის ომი უხაროდა. ხოლო სპარსელებთან მარტყოფის ომის მომგები გიორგი სააკაძე კი ქარ- თველებთან ბაზალეთს არაფერით მოიგებდა! და ვერც მოიგებდა!

მას როგორც დიდი მიზანი ჰქონდა გულში დასახული, ქართველი კაცი მით უმეტეს ქარ- თველი მეფე დასაღუპად არ ემეტებოდა. აკი ვერც გაიმეტა, მკლავი მოუდუნდა და ბრძოლაც წააგო. აქ სახალხო გმირი არსენა მარაბდელი მახსენდება, რომელმაც ასევე ვერ გაიმეტა მო- საკლავად კუჭატნელი, ამ კაცთმოყვარეობას ამ სათნოებას შეეწირა. გიორგი სააკაძეს რომ ბაზალეთის ომი მოეგო, იგი გიორგი სააკაძე არც იქნებოდა, და მას აღარც ასეთი სიყვარუ- ლი დარჩებოდა ერში მისდამი. თითქმის უძლეველი, რომელსაც არასოდეს ედლებოდა მკლა- ვი, უცხოებთან, მტრებთან ბრძოლისას, როცა ქართველ მეფესა და ქართველებს ანუ თავისია- ნებს შეეჯახა მკლავმოდუნებული, ძლეული და თან...უძლეველი გაეცალა ბრძოლის ველს....

აი ასეთი ტიტანური გმირის შესახებ დაწერა ნიკო ხერკელაძემ თავისი ალბათ უმ- თავრესი ნაშრომი, გრანდიოზული წიგნი და წარუშლელი კვალიდატოვა „გიორგიადას“ ვრცელ სამანებში. აბა ის სააკაძე , რომელიც ბატონმა ნიკომ დახატა თავისი კაღმით . აი ის გიორგი სააკაძე, მეფე თიმურაზს რომ ვერ იმეტებს ბაზალეთში, წმინდანად აღიარებუ- ლი მეფე ლუარსაბის გამმეტებელი იყო?

(ეგეც რომ შესწამეს, ათას სხვა ცილისწამებასთან ერთად=ლუარსაბის დაღუპვაში გიორგის ურევია ხელიო.)

არა დიდი გულის პატრონი გახლდათ ნოსტელი გმირი, დიდ მოურავად რომ შემორჩა ისტორიას და სწორედ ნიკო ხერკელაძეა ის კაცი, ვინც ყველაზე უფრო ახლოს მივიდა სიმართლესთან გიორგი სააკაძის გრანდიოზული პიროვნების მარადიულ საკითხებში,

სიმართლე ითქვას ნიკო ხერკელაძის (ამ გასაოცარი ლიტერატორისა და ფილოსოფოსი კაცის) წიგნი მხოლოდ სააკაძეს კი არ ეხება, არამედ ესაა გენერალური ნაშრომი საქართვე- ლოს და მსოფილოს ისტორიის ერთკონკრეტულ მონაკვეთზე. ოღონდ მოვლენები მართლაც ძალდაუტანებლად იკვრება დიდი მოურავის გარშემო, რამეთუ მეთექვსმეტე-მეცვიდმეტე საუ- კუნეების ის ეპოქა სწორედ რომ სააკაძის ეპოქად უნდა ჩაიწეროს ჩვენი ქვეყნის ისტორიაში.

* * *

მე ხაზგასმით აღვნიშნე, ნიკო ხერკილაძის განმარტებას ჩვენი უდიდესი პოეტის ნი- კოლოზ ბარათაშვილის შეფასებას, გ. სააკაძის ფენომენის და მარტყოფის ომის შესახებ.

პოეტისათვის სამშობლო ჯერ ხალხია, სარწმუნოება, ტრადიციები, შემდეგ ამ საფუძველზე შექმნილი ისტორია, რომლის ნაწილიც თვითონ არის, რომელმაც იცის ამაგიანი სამსახური გ. სააკაძისა თავისი ქვეყნისადმი, ამ ისტორიულ გმირთან შეცდომის დაშვება არ შეიძლება. არ შეიძლება, იმიტომ რომ ყველა მორალური საკითხის მაკონტროლებელი ზნეობაა, ზნეობა კი სულშია თავშეფარებული, სული კი ადამიანში უფლისაგან არის ნაბოძები, რომ სანთელ-საკმეველმა გზა არ დაჰკარგოს და უპატიებელ ცოდვად არ გაჰყვეს ქართველთა შთამომავლობას.

პოეტისაგან ხაზგასმა მნიშვნელოვანია, მარტყოფი საქართველოს გადარჩენაა, მარტყოფი გ. სააკაძის ბედისწერაა.

ნიკო ხერკელაძემ სწორედ პოეტ ბარათაშვილის შეფასებას მიაქცია დიდი ყურადღება. ვისშია ერთი იოტისოდენა ტენდენციურობა არ იმალება, გარდა სიმართლის თქმისა. განა პოეტმა არ იცოდა გ. სააკაძისაგან გადახდილი ტაშისკარის ომის, ქსნის ომის, პარტიზანული ომების მნიშვნელობა? სააკაძის ამაგის შეფასებაში მარტყოფის ომი კმარაო პოეტი გვეუბნება. ამ ომმა საქართველო გადაარჩინაო.

ნიკო ხერკელაძის მიზანია პოეტ ნ. ბარათაშვილის განმარტება გ. სააკაძის შესახებ, ხალხისათვის უფრო დამაფიქრებელი და ანგარიშგასაწვეი გახადოს. პოეტების სამყარო განსაკუთრებული, სათუთი სიმებითაა აწყობილი. ნ. ბარათაშვილს განა არ შეეძლო თავის სიტყვებში პაატასახელიც აეღნიშნა, ვის ნაზ მხრებზეც დადგა მარტყოფის აჯანყება. მარტყოფის მოვლენები ურთულესი იყოიმ განზომილებით, რომ სააკაძეს, პირადი მტრებისა და საქართველოს მტრებისაგან ფარულად მზადდებოდა აჯანყება. რაც ხმლის პირზე სიარულს ჰგავდა. და ამ მხრივ ნიკო ხერკელაძე ასეთ შედარებასაკეთებს მარტყოფის მოვლენებში შაჰ-აბასს, აღმოსავლეთ საქართველოს მოსახლეობის ნაწილი უნდა გაენადგურებინა, დანარჩენი ირანში უნდა გადაესახლებინა.

1121 წლის დიდგორის ომში თურქ-სელჩუკების სარდალს ილდაზს ასეთი გეგმა არ ჰქონდა. დავით აღმაშენებელი მათ 10 წელი ხარკს უხდიდა, ფარულად მათ წინააღმდეგ აჯანყებას ამზადებდა.

მეფე დავითმა, როგორც კი ქვეყანა მოადონიერა, თურქ-სელჩუკებს ხარკის გადახდა შეუქყვიტა. ილდაზი სადამსჯელო ოპერაციისათვის გამოეშურა საქართველოში. პასუხად დავით აღმაშენებლისგან დიდი დამარცხება მიიღო. აბა წარმოიდგინეთ შაჰ-აბასს ოთხი ქართველი ცოლი ჰყავდა და ის ფაქტიურად სიძე-ნათაესავი იყო ქართველების. ამ სიძეს კი აღმოსავლეთ საქართველოს მთლიანად მოსპობა უნდოდა.

ნიკო ხერკელაძემ იცის შემოქმედის ნიჭი ღმერთის ნაბოძებია და ამდენად ყველა შემოქმედი ღვთის მომსმენია. წიგნის ავტორი ქართველ მკითხველს საგანგებოდ შეახსენებს ყური დაუგდონ პოეტ ნიკოლოზ ბარათაშვილს, ვინაც საკუთარსხეულში განიცდის გ. სააკაძის ბედსა და დიდებულთა ნაწილისაგან უმადყრობას.

პოეტს თავის შემოქმედებაში სული აქვსო ჩაწურული, მადენად უკომპრომისოა. მისი ქართული ღირსება სადარაჯოზე დადგა, ამიტომ რაც სააკაძეს ეხებოდამის თანანაწილად სამშობლოსაც ეხებოდა. თუ კომპრომისზე წავა პოეტი იცის სიმართლეს ჩრდილი მიადგება. როცა ნ. ბარათაშვილმა თავისი ნათელი სულით სინათლე შეიტანა სააკაძის ღვაწლში, მისმა მადალმა ზნეობამაც დაისვენა. ზნეობის სიმშვიდე კი სიმართლის თქმამ განსაზღვრა.

ნიკო ხერკელაძე თავის წიგნში დიდ ყურადღებას აქცევს სააკაძისაგან საქართველოს გაერთიანების მისიას. როცა ერთიანი იყო საქართველო, აღმშენებლობა წარმატებანი მაშინ ჰქონდა. ასეთი მისია დიდ მეფეთა ხვედრი იყო, ეს იმიტომ რომ ძალაუფლებაც მათ ხელთ იყო. გ.სააკაძეს აღმოსავლეთდა დასავლეთ საქართველოს გაერთიანების წადილი დიდი ჰქონდა, მაგრამ წინააღმდეგობა ჰქონდა ისეთი,რომ ეს შეუძლებელი გახდა. სწორედ აქაა ნ. ხერკელაძისაგან, მოწოდებაა ბეჯითად მოვუსმინოთ ნ. ბარათაშვილს. იგი სააკაძისაგან საქართველოს გაერთიანებაზეც არ ამახვილებს ყურადღებას საქართველოში სამეფოები ისევე საქართველოებად რჩება. მათი გადარჩენა კი სააკაძისაგან მარტყოფის ომმა განაპირობაო.

ძალიან ძნელია ნიკოხერკელაძის წიგნის შინაარსი ამ მოკლე სტატიაში მოათავსო. მაგრამ დიდი ვალდებულებაა, ძირითად მოვლენებზე ყურადღებისგამახვილება, როგორც ნ. ხერკელაძე მიგვანიშნებს და აქ ლოგიკურობა სრულიად დაცულია. პოტი ნიკოლოზ ბარათაშვილი საქართველოში ერთ-ერთი გამორჩეული გვარის წარმომადგენელია. პოეტი იმ ეპოქაზე ფიქრმა ორი უკიდურესი მოვლენისწიანზე დააყენა, როგორც დიდებულთა გვარის

მატარებელს, ან უნდა განუმეზღიყო სააკადის ოპოზიციური მხარის საამებლად. ან როგორც პოეტი და პატრიოტი, თავისი სულისა და გულის ამოძახილი ხალხისათვის უნდა ეთქვა. თქვა, ის რაც მის სპეტიკ სულს შეეფერებოდა. პოეტმა თავისი პოზიციით დედო ზარი ჩამორეკა და ფორმულად გაგვიმარტა საქართველოსათვის მარტყოფის აჯანყება. ნ. ხერკელაძემ ნიკოლოზ ბარათაშვილის მოწოდება თავის სულში ჩაისახლა და აქედან გამომდინარე ამბობს, მთავარია შენს სამშობლოს სული და გული შეახარჯო, არააქვს მნიშვნელობა რომელი ფენიდან იქნება გადამრჩენი პიროვნება, შესაძლოა ასეთ ვებერთელა საქმეებში შეცდომა მოხდეს, უმთავრესია, სამშობლო უნდა გადარჩეს.

მე კი ახლა დამრჩენია, რომ დიდი ვაჟა-ფშაველას და დიდი გალაქტიონ ტაბიძის სახელობის პრემიების მფლობელს, 2013 წლიდან ქართული კულტურის საპატიო დესპანს, ფილოსოფოს-მხატვარსა და მწერალს- ბატონ ნიკო ხერკელაძეს ვუსურვო ახალი გამარჯვებები, განსაკუთრებით ისევ შემოქმედებითი კუთხით, რამეთუ ნამდვილი ხელოვანისათვის (მხატვარი იქნება იგი თუ მწერალი, ამ შემთხვევაში ამას მნიშვნელობა არ აქვს) შემოქმედება დგს სწორედ, რომ ყველაზე მაღლა- მთელს თავის ცხოვრებაში.

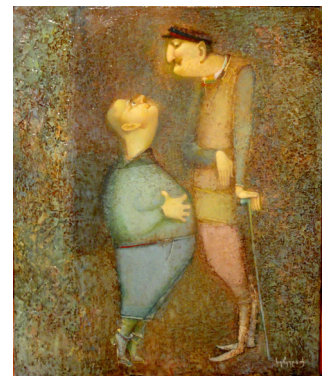
P.S. პოეტური ადამიანისათვის პოეზია თვითონ ღმერთია, ხოლო პროზა და მხატვრობა (ასევე მუსიკა) ძმანი გახლავთ უღიადესის ღმერთისა. პიროვნება, რომელიც მწერლობასა და მხატვრობას ერთად ემსახურება, შეიძლება აღვიქვათ, როგორც ქურუმი ღვთაებრივად ლამაზი ტაძრის. იმ ტაძრის, რომლის სივრცენი უკვდავების სახლად ქცეულა, ხოლო ეს საოცარიშენობა აუცილებლად თეთრია, თუნდაც იმიტომ რომ თეთრი ფერი ნათელს ყველაზე უხვად შეიცავს...

ბახუსის თაყვანისმცემლები

„ქალის მოტაცება“

დიდ-კაცთან პატარა კაცსა

ფიროსმანის აღდგომა

„ხარი ღომისიდან“

„ღოღღაუკა“

„ქალი სახელსნოში“

„მეგარმონე - გაბო“

„თუში ბაბაღე“

„მარტყოფელი მეომრები“

„ქეთევან დედოფალი“

„მოგონება ფიროსმანზე“

„ლომისობა“ შესაწირავი

„მოსუცი ქალი სარკით“

ეკონომიკა

ვალერი მოსიაშვილი – საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი სეუს პროფესორი, ბიზნესის მართვის ფაკულტეტის დეკანი

პირველი ფულის ნიშნავი მსოფლიოში

ჯერ კიდევ არ არის ერთიანი შეხედულება იმასთან დაკავშირებით, თუ სად და როდის მოიჭრა პირველი მონეტები. 4-5 ათასი წლის წინ ადამიანისათვის ჯერ კიდევ უცნობი იყო ფული. იმ დროს უკვე იყოფოდნენ სამიწათმოქმედო და სამესაქონლო ტომებად, წარმოიშვა ხელოსნობა. ადამიანი ხელოსნურ ნაკეთობაზე ცვლიდა პირუტყვს, მარცვლეულს, ცხოველთა ტყავს. გაცვლისას ფასეულობის საზომად თავდა პირველად იყენებდნენ ცხოველთა ტყავს ან საქონელს. გაცვლის განვითარებასთან ერთად მოსახერხებელი საზომი გახდა ლითონი.

ფულის შექმნა მიეწერება ორ კერას. ერთი არის კუნძული ეგინა ეგეოსის ზღვაში და მეორე არის მცირეაზიური სახელმწიფო ლიდია, რომელიც, უხეშად რომ წარმოვიდგინოთ, მდებარეობდა დღევანდელი ანკარის დასავლეთით.

პირველ მონეტებზე გამოსახულება იყო მხოლოდ ერთ მხარეს. მონეტას აქვს ორი მხარე - ზურგი და შუბლი. შუბლის მხარეს გამოსახავდნენ ხოლმე. ხოლო მეორე მხარეს იყო ჩატვებული კვადრატი. ეს ძველი მონეტებისთვის იყო დამახასიათებელი.

თანამედროვე მონეტას აქვს ორი დამდა. ერთ დამდაზე ათავსებენ მეტალს და მეორე დამდას ადებენ. მაშინ მეორე დამდა არ არსებობდა. მეტალი პირველ დამდაში რომ ჩაეჯინათ, იღებდნენ სპეციალურ სპილენძის წკნელს და აწვებოდნენ ზევიდან და, შესაბამისად, იმ წკნელის ბოლო ოთხკუთხედი რჩებოდა ზევიდან. ამიტომ მონეტები ერთ მხარეს უფრო დავირტული იყო გამოსახულებით, ვიდრე მეორე მხარეს. შემდეგ მიხვდნენ, რომ მეორე მხარის დამდაც იყო საჭირო.

ლიდიურ მონეტებზე გამოსახული იყო ღომები და ხარები. ეგინას მონეტებზე გამოსახული იყო კუ. იმიტომ, რომ ეგინა "კუს" ნიშნავს.

ძველ საბერძნეთში ამ მიზნით ზოგჯერ რკინის წკნელებს იყენებდნენ; მაგრამ ისინი ძალიან მძიმე იყო. ასეთი ფულის შესანახად საკუჭნაოებს აგებდნენ, ბაზარში ფული ურმით მიჰქონდათ. მალე საფასურად ძვირფასი ლითონების, უპირველეს ყოვლისა, ვერცხლის გამოყენება დაიწყო. იგი ძვირი იყო და ამიტომ სავაჭრო საქმეების მოგვარებისას მათი შედარებით მცირე რაოდენობა იყო საჭირო.

გაჩნდა ასაწონი ფული – ზოდები ან გარკვეული წონის რგოლები. ძველ აღმოსავლეთში ასეთ წონით ფულს ძვ. წ. VII ს – ში გამოიყენებდნენ. ბაზრებზე წონიდნენ არა მარტო შესასყიდ სურსათს, არამედ ფულსაც. ძველ ეგვიპტეში შუა მეფობის ხანაში (ძვ. წ. 2200 - 1710 წწ.) წონითი ფულები ვერცხლის რგოლების სახით იყო. შემონახულია ნახატები, თუ როგორ წონიან ვერცხლის რგოლებს. პირველი მონეტები გაჩნდა ლიდიაში, მცირე აზიაში ძვ. წ. VII ს – ში. ეს იმით აიხსნება, რომ ლიდიაზე გადიოდა სავაჭრო გზები საბერძნეთსა და აღმოსავლეთ ქვეყნებში. აქ ადრე გახდა საჭირო სავაჭრო საქმეების გამარტივება, ხშირად ძნელი საცნობია მცირე, უფორმო ნატეხის მონეტა. მაგრამ მასში იყო მთავარი – ჰქონდა ნიშანი მისი გამომშვები ქალაქისა, რომელიც მონეტის წონის გარანტიას იძლეოდა. პირველი ბერძნული მონეტები გაჩნდა კუნძულ ეგინაზე ძვ. წ. VII ს – ში. ეგინურ დრაჰმებზე გამოსახული იყო კუ, მეორე მხარეს კი აჩნდა ნატვების კვალი, რითაც იგი მარაგდებოდა ჭრის დროს, იწონიდა დაახლოებით 6 გრამს.

ძველ ბერძნებს მონეტათა საკუთარი საზომი ჰქონდათ. წვრილი ვერცხლის ფულს ობოლი ერქვა. ექვსი ობოლი შეადგენდა დრაჰმას, ორი დრაჰმა კი – სტატერს. მაგრამ სხვადასხვა დროს და სხვადასხვა ქალაქში ამ მონეტებს წონაც სხვადასხვა ჰქონდა. საბერძნეთის ადრეულ მონეტებს წარწერები არ ჰქონდა, ხოლო გამოსახულება მხოლოდ წინა პირზე აჩნდა. ქალაქთა სახელების წარწერა დაიწყო ძვ. წ. VI ს – ის შუა წლებიდან, ხოლო ძვ. წ. V ს – ში საბერძნეთში ისწავლეს ორივე მხარეზე სხვადასხვა გამოსახულებებიანი მონეტების გამოჭრა. მაგალითად, ათენში იჭრებოდა მონეტა, რომლის შუბლზე გამოსახული იყო ქალღმერთ ათენას თავი, ზურგზე კი – ბუ (ათინას ფრინველი). ხელოვნების მაღალმხატ-

გრული ნიმუშია ქერჩისა და ტამანის ნახევარკუნძულებზე მდებარე ბოსფორის სამეფოს ბერძნული ოქროს მონეტები. წინაპირზე გამოსახული იყო ზღაპრული არსების სილენის თავი, ხოლო მეორე მხარეზე კბილებში შუბგარჭობილი ფანტასტიური გრიფონი.

პირველი ბერძნული ოქროს მონეტები გამოუშვა მაკედონიის მეფემ ფილიპემ (ალექსანდრე მაკედონელის მამამ) და ეწოდებოდა „ფილიპიკები“. ალექსანდრე მაკედონელი თავის უზარმაზარ მონარქიაში ჭრიდა ერთნაირი გამოსახულებისა და წონის მონეტებს – ეს იყო ტეტრადრაქმები (4 დრაქმა), რომლის წინაპირზე გამოსახული იყო თვით ალექსანდრე გამირ – ჰერაკლეს თავსაბურთო, მეორე მხარეზე კი – ზევსი. ალექსანდრე მაკედონელის ტეტრადრაქმებს მისი სიკვდილის შემდეგაც დიდხანს ხმარობდნენ. ტეტრადრაქმებს პონტოს სახელმწიფოს მეფე მითრიდატე VI უშვებდა. წინაპირზე გამოსახული იყო მეფის თავი დიადემით, მეორეზე კი ირემი საძოვარზე. ძვ. წ. IV ს – ში მონეტათა ჭრის ხელოვნებამ საბერძნეთში უმაღლეს აყვავებას მიაღწია, განსაკუთრებით ქ. სირაკუზში. აქ ჭრიდნენ მონეტებს, რო მელთა წინაპირზე გამოსახული იყო სირაკუზის მფარველი ქალღმერთი, ხოლო მეორეზე – ექვსცხენიანი ეტლი. ამ მონეტებს ჭრიდნენ შესანიშნავი ოსტატ – მხატვრები. ძველ რომში თავდაპირველად იხმარებოდა წონითი მონეტები – ბრინჯაოს ზოდები, რომლებზეც მოგვიანებით გაჩნდა ხარის, ხომალდის, ცხვრის და სხვა გამოსახულებები. ვერცხლის მონეტების მოჭრა დაიწყო რომში ძვ. წ. III ს – ის 60 – იან წლებში. ძირითადად გავრცელებული იყო ვერცხლის მონეტა – დენარი. მისი თავდაპირველი წონა 4, 37 გრ. სხვადასხვა დროს იცვლებოდა. ამას გარდა, რომში ჭრიდნენ ბრინჯაოს, შემდეგ კი ოქროს მონეტებს. რომში პირველი ზარაფხანა მდებარეობდა ქალღმერთ იუნონა – მონეტას ტაძარში, აქედან მოდის ტერმინი „მონეტა“. რესპუბლიკის ეპოქის რომაული დენარიების წინაპირზე მოთავსებული იყო ღმერთების გამოსახულება; მეორე მხარეს კი – ორი გაჭენებული ცხენოსნის, ზარაფხანის სამუშაო იარაღების – გრდემლის, უროსა და მარწუხის და სხვათა გამოსახულებანი.

იმპერატორები ოქროსა და ვერცხლის მონეტებს თავისი გამოსახულებებით უშვებდნენ. ასეთებია: ახალი წელთაღრიცხვით I ს – ის მონეტები იმპერატორ ავგუსტუსისა, რომელთა ზურგზე გამოსახულია სამსხვერპლო; იმპერატორ ნერონის მონეტების ზურგზე მტრის მკერდზე ფეხდაბჯენილი ლეგიონერის გამოსახულება იყო; V ს. იმპერატორ კონსტანტინეს მონეტის მეორე მხარეზე გამოსახული იყო შენობა; ამავე დროს სენატი უშვებდა სპილენძის მონეტებს. საიმპერატორო ოქროს მონეტები – ესანიშნავი რეალისტური პორტრეტებიანი აურეუსები, რომის ხელოვნების საუკეთესო ნაწარმოებებს განეკუთვნება. გვიანი ხანის რომის იმპერიაში სამონეტო საქმემ კრახი განიცადა. ვერცხლსა და ოქროში სხვა ნაერთებს ურევდნენ. პორტრეტებსა და სხვა გამოსახულებებს ადრინდელი მხატვრული ფასეულობა არ გააჩნიათ, რაც კულტურის დაცემაზე მეტყველებს. მონეტების

შესწავლით მკვლევარი შეიტყობს ძველი ხალხების ცხოვრების სხვადასხვა მხარეს: მეურნეობას, პოლიტიკურ წყობასა და კულტურას, მაგალითად, ტეტრადრაქმის ჭედურობა ამა თუ იმ ქვეყანაში მეტყველებს ალექსანდრე მაკედონელის ბატონობაზე, ხოლო მისი მონარქიის საზღვრებს გარეთ ნაპოვნი ტეტრადრაქმები – იმ დროის სავაჭრო ურთიერთობებზე. ბევრი ანტიკური მონეტა ახლაც არის ხელოვნების შესანიშნავი ნიმუში.

ქართული ფულის წარმოშობა და განვითარების რეტროსპექტივა. კოლხეთი იმ მოწინავე სახელმწიფოთა შორის იყო, რომლებმაც ფულის მოჭრა დაიწყეს. მას მოიხსენიებენ როგორც კოლხური თეთრი, მისი რვა ტიპია შემორჩენილი. გამოსახულია დადრენილი ლომი, ასევე მწოლიარე ჰერმეფროდიტი ლომი. ზურგის მხარეს ჩაჭდუულ კვადრატში გამოსახულია დახოქილი ქალღმერთი ხარის თავით. კოლხურ თეთრზე ასევე გამოსახულია ადამიანის სამი თავი - შუბლის მხარეს ერთი თავია და ზურგის მხარეს ჩაჭდუული კვადრატის გამოსახულებაში ორი თავი ერთმანეთს უყურებს. ეს არის მთვარის ქალღმერთი და აქ მთვარის სამი ფაზაა დაფიქსირებული. ადამიანის თავის გამოსახულება არის ბერძნულ-არქაისტული სტილის. ერთ-ერთ ნომინალზე წეროც არის გამოსახული.

კოლხური თეთრის ყველაზე პოპულარული ტიპია მონეტები ადამიანის და ხარის თავის გამოსახულებით. ეს მონეტები ძალიან გავრცელებულია და დიდი რაოდენობით არის ნაპოვნი დასავლეთ საქართველოში. რაც შეეხება გამოსახულებების სიმბოლურ დატვირთვას, ხარი დაკავშირებული იყო მთვარის თავყანისცემასთან, ხოლო ლომი - მზის თავყანისცემასთან.

არის გამონაკლისები - მხოლოდ ზოგიერთზე გვხვდება ასოები , , , ან Φ. ყველაზე ხშირია -ასოებიანი მონეტები (საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმში ასეთები ათზე მეტია), სხვა სახის წარწერიანი მონეტები სულ თითო ეგზემპლარის სახითაა მოღწეული. მეცნიერთა ერთი ჯგუფი თვლის რომ კოლხური მონეტები იჭრებოდა თავად კოლხეთში. ქსონში ნაპოვნ განძში მონეტის ერთ-ერთი ეგზემპლარი დამზადების პროცესში მყოფი ჩანს (ერთი მხარე გლუვი აქვს), რაც თითქოს აგრეთვე მათ ადგილობრივ დამზადებაზე მეტყველებს. ხოლო მეორე ჯგუფი თვლის, რომ ეს მონეტები შესაძლოა ზღვისპირა ბერძნულ ქალაქებში იყოს მოჭრილი. კოლხური თეთრის არსებობა ერთ-ერთი საბუთია იმისა, რომ ძვ. წ. VI-V საუკუნეებში დასავლეთ საქართველოს მიწა-წყალზე სახელმწიფო არსებობდა. კოლხური მონეტები ასევე აღმოჩენილია (ყირიმში - ნიმფეის ტაძრის ნანგრევებში; ქერსონესში; სოჭის რაიონში; ტრაპეზუნტის მიდამოებში.

რაც შეეხება რელიგიურ სიმბოლოებს, პირველი ჯვარი მონეტაზე ჩნდება მეექვსე საუკუნის მიწურულს ერისმთავარ სტეფანოზ პირველის ნუმიზმატიკურ ძეგლებზე. ეს ის ერისმთავარია, რომელმაც ჯვრის მონატერი ააშენა და რომელმაც სპარსელებისგან მოიპოვა დამოუკიდებლობა. მისი წინამორბედი ერისმთავრები ჭრიდნენ სასანიდურ მონეტების მიმსგავსებულ ვარიანტს, რომლებზეც შუბლის მხარეს გამოსახული იყო შაჰი, ხოლო ზურგის მხარეს საკურთხეველზე ანთებული ცეცხლი და ორი მცველი. ეს არის წმინდა სასანიდური ნუმიზმატიკური ძეგლი.

ქართლის ერისმთავრებმა ჯერ შაჰის თავის ზევით მოათავსეს ასომთავრული ნიშნები. ვთქვათ "გ" და "ნ" - გურგენი. "ჯ" და "რ" ჯუანშერ. შემდეგ სტეფანოზ პირველმა მონეტის ზურგის მხარიდან ცეცხლი მოაშორა და მის მაგივრად აღმართა ჯვარი და მონეტის შუბლის მხარეზე ასომთავრული პირდაპირ მოათავსა სრული სახელი "სტეფანოზ".

შემდეგ დავით კურაპალატი თავის ნუმიზმატიკურ ძეგლზე აწერს დაქარაგმებულად: "ქრისტე, შეიწყალე დავით კურაპალატი" და ჯვარია აღმართული მონეტაზე. ესეც ქართული სიმბოლიკაა. მონეტებზე აისახებოდა ასევე მეფეთა ტიტულატურაც. მაგალითად, გიორგი მეფე არის "მეფე აფხაზთა და ქართველთა, და ნოველისიმოსი, და სევასტოსი და კესაროსი" და ამ მხრივ საქართველოს გაერთიანებაც სიმბოლურად აისახა დავით აღმაშენებლის დროის ნუმიზმატიკურ ძეგლზე. ბაგრატიონთა ნიშანი ერეკლეს მიერ შემუშავებული ჩნდება ერეკლე მეორის ნუმიზმატიკურ ძეგლზე, სადაც არის ერთთავიანი და ორთავიანი არწივები.

ქართულ მონეტებზე თარიღები აითვლება სხვადასხვანაირად. ზოგი მმართველობის წლების მიხედვით არის, ზოგი მუსლიმური წელთაღრიცხვაც არის დაფიქსირებული იმიტომ, რომ ერთი პერიოდი არაბები ჭრიდნენ ქართლში ფულს. მუსლიმურ წელთაღრიცხვას პიჯრა ჰქვია და აითვლება იქიდან, მუჰამედი როდესაც გაიქცა მექადან მედინაში. ჩვენი წელი თუ მზეს მიჰყვება, არაბების წელი მიჰყვება მთვარეს.

პირველად ქართული წელთაღრიცხვა ქორონიკონი დაფიქსირებულია გიორგი მესამის ნუმიზმატიკურ ძეგლზე. გიორგი მესამის მონეტა საინტერესოა იმ მხრივაც, რომ აქ პირველად ჩნდება მხედრული დამწერლობის ნიმუში ნუმიზმატიკურ ძეგლზე.

ნუმიზმატიკურ ძეგლებზე ასევე აისახებოდა დამპყრობლების ყოფნა საქართველოში. ამ მხრივ საკმაოდ მძიმეა მეცამეტე-მეთვრამეტე საუკუნის პერიოდი. ამ დროისთვის იჭრებოდა საოკუპაციო მონეტები. ამიტომ თბილისის ზარაფხანას ჰქონდა ორმაგი დატვირთვა - ერთსა და იმავე ზარაფხანაში მონღოლებიც ჭრიდნენ ფულს ირანში მჯდომი ილხანის სახელით და იმავე ზარაფხანაში დემეტრეც ჭრიდა ფულს. სეფიანებმა კი უკვე დაიწყეს უნიფიცირებული მონეტების მოჭრა. აბასები, რომლებსაც ისპაჰანში ჭრიდნენ, იგივე აბასები იჭრებოდა თბილისის ტერიტორიაზეც.

კოლხეთმა ფულის მოჭრა კარგად დაიწყო, მაგრამ შემდეგ უზარმაზარი ჩავარდნა ჰქონდა ახალი წელთაღრიცხვის პირველი საუკუნიდან მეათე საუკუნემდე. რაც შეეხება აღმოსავლეთ საქართველოს, აქ ხდება პირიქით. იბერიაში ფული თითქოს არ იჭრებოდა თავიდან. აქ ფულის მოჭრა შედარებით გვიან, ძველი წელთაღრიცხვის მესამე საუკუნეში დაიწყო, მაგრამ უფრო სტაბილურად გააგრძელეს.

პირველი ნამდვილი ფული მოჭრილია ძველი წელთაღრიცხვის მესამე საუკუნეში. მოჭრა ბაგადატ ბივრატის ძემ. ეს იყო კლარჯეთის ერისთავი, პირველი ბაგრატიონი. ამის

შემდეგ თუ რამე იჭრებოდა აღმოსავლეთ საქართველოში, ეს იყო ყალბი მჭრელების მიერ მოჭრილი. ისინი ბაძავდნენ კოლხეთიდან შემოსულ მინაბაძებს.

მეოთხე-მეხუთე საუკუნეებში ფული იბერიასში არ იჭრება. მეექვსე საუკუნეში ჭრიან ქართლის ერისმთავრები. მეშვიდე საუკუნეში არ იჭრება. მერვე საუკუნეში კი უკვე არაბები ჭრიან მუსლიმური ტიპის ფულს.

თბილისის ზარაფხანა ინტენსიურად მოქმედებს მერვე, მეცხრე, მეათე საუკუნეებში. შემდეგ აქ წყდება ფულის მოჭრა და დასავლეთ საქართველო აქტიურდება ამ კუთხით. ბაგრატ მეოთხის, გიორგი მეორის და დავით აღმაშენებლის ფულები ქუთაისში იჭრებოდა. დემეტრე პირველი, გიორგი მეორე და თამარი კი მილიონობით ჭრიდნენ ფულს თბილისში. ამის შემდეგ აღმოსავლეთ საქართველოს ტერიტორიაზე ფულის მოჭრა პრაქტიკულად არ შეწყვეტილა. ოღონდ ის ფული შეიძლება ყოფილიყო ეროვნული და შეიძლება ყოფილიყო საოკუპაციო სერიები - მონღოლების, სეფიანთა ირანელების და შემდეგ უკვე რუსების 1804 წლიდან.

რაც შეეხება დასავლეთ საქართველოს, შუასაუკუნეებში აქ პერიოდულად იჭრებოდა ფული. მაგალითად, დავით ულუ გაიქცა დავით ნარინთან ქუთაისში. მოჭრეს ფული. რუსუდანი გაიქცა ცხუმში. იქაც ფული მოჭრეს და ა.შ. XVII-XVIII საუკუნეში დასავლეთ საქართველოში ფული აღარ მოჭრილა. შემოდოდა ევროპული მსხვილი ვერცხლის ფულები და ოსმალური ძალიან წვრილი ახეები, რომლებიც ქისაში იყო ჩაყრილი.

ქართული ნუმიზმატიკა მთავრდება 1832-33 წლებით, როდესაც დაიხურა თბილისის რუსული ზარაფხანა. რუსები ჭრიდნენ ფულს, რომელიც ჩვენთან მიმოიქცეოდა. შემდეგ პრობლემები შეიქმნა და საერთოდ გაჩერდა ფულის მოჭრა.

რუსული მმართველობის პერიოდში შემოდის ქაღალდის ფული. ეს უკვე ბონისტიკაა. ქაღალდის ფულში იგულისხმებოდა 0,8 გრამი ოქრო, რომელიც ნაციონალურ სარეზერვო ბანკში ინახებოდა. ქართველები ამას ნაკლებად იგებდნენ და არც ესმოდან ქაღალდის ფულის აზრი მეცხრამეტე საუკუნეში. რუსული ფული შემოვიდა ორ კატეგორიად. ერთი იყო ასიგნაციები, რომელსაც არ გააჩნდა ოქროთი გამაგრება. შემდეგ კი შემოვიდა ბანკნოტი, რომელიც გამაგრებული იყო ოქროთი.

1918 წლის ივნისში დაარსდა „ქართული ფულის ფონდი“, რომელიც მომავალი ქართული ვალუტის სტაბილური კურსის ერთ-ერთი მყარი გარანტი უნდა გამხდარიყო.

აღსანიშნავია, რომ ჯერ კიდევ 1918 წლის ივლისში გამოცხადდა კონკურსი ქართული ფულის ნიშნების კონკრეტული მხატვრული სახის შესარჩევად და დასადგენად. ღონისძიებას კურირებდა მთავრობის მიერ შექმნილი სპეციალური კომისია, რომელმაც ერთხმად მოიწონა მხატვარ იოსებ შარლემანის მიერ შესრულებული ესკიზი. სწორედ ეს ესკიზები დაედო საფუძვლად ქართული ბონების გარეგნულ სახეს. ამ პერიოდისათვის ქართული ბონის გამოსაშვებად უკვე მომზადებული იყო ნიადაგი – საშინაო და საგარეო მდგომარეობის შედარებით სტაბილურობის ფონზე ყველა ეთანხმებოდა მოსაზრებას, რომ დადგა დრო ერთხელ და სამუდამოდ წერტილი დასმოდა სომხეთსა და აზერბაიჯანზე საქართველოს ფინანსურ დამოკიდებულებას.

სრულფასოვანი ეროვნული ვალუტის შემოღების მოსამზადებელი სამუშაოები 1918 წლიდან მიმდინარეობდა. ვალუტის ძირითად სახელად საქართველოში XVI საუკუნიდან გავრცელებული ფულადი ერთეულის აღმნიშვნელი ტერმინი „მარჩილი“ შეირჩა. ისტორიული წყაროებით დადასტურებულია, რომ მარჩილი, როგორც ფულის ერთეული, მიმოიქცეოდა დასავლეთ და აღმოსავლეთ საქართველოს ტერიტორიაზე. იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის „სულთა მატთანეში“ მოხსენიებულია ქართველი დიდგვაროვნების მიერ მონასტრისათვის შეწირული მარჩილის ნომინალები.³⁹ საწყის ეტაპზე ქართული ფული ბონების სახელით(სახით) გამოდიოდა.

1920 წლის ივნისში მთავრობის დავალებით მხატვარმა ევგენი ლანსერემ 25 მარჩილის ღირებულების სახელმწიფო საკრედიტო ბილეთის ესკიზი შეასრულა.

საქართველოს ეროვნული ვალუტა – მარჩილი მიმოიქცევაში გერმანული მარკის პარიტეტული კურსით უნდა გასულიყო. XX საუკუნის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პროექტის

³⁹ <http://nbg.ge>

ნივთიერ წყაროდ შემორჩენილია 25 მარჩილის ღირსების სახელმწიფო საკრედიტო ბილეთის ესკიზი.

საქართველოს სახელმწიფო ბანკის მიზანმიმართული პოლიტიკის შედეგი იყო ის, რომ რუსეთის ყოფილი იმპერიის ტერიტორიაზე ამ დროისათვის დაბეჭდილ ნებისმიერ ფულის ერთეულთან შედარებით, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მანეთი ყველაზე მტკიცე ვალუტად ითვლებოდა. მისი კურსი რუსეთის „სახელმწიფო საკრედიტო ბილეთებისა“ და ამიერკავკასიის ბონების პარიტეტული იყო, რის გამოც იგი თავისუფლად მიმოიქცეოდა არა მხოლოდ ამიერკავკასიაში, არამედ რუსეთის პოსტიმპერიულ ქვეყნებშიც. საქართველოს სახელმწიფო ბანკის საქმიანობის შედეგად დარეგულირდა ფასები პირველადი მოხმარების საგნებზე, შემუშავდა ფულის ახალი რეფორმის გატარების პროექტები და განხორციელდა სხვა მნიშვნელოვანი ღონისძიებები. საქართველოში საბჭოთა წყობილების დამყარების შემდგომ დამოუკიდებლობის დაკარგვამ საქართველოს სახელმწიფო ბანკს სახელმწიფოებრივი საფუძველი გამოაცალა და მან არსებობა შეწყვიტა. ამის შემდგომ ცხადია, რომ საქართველო შევიდა საბჭოთა სამანეთო ზონაში 1993 წლამდე.

ჯუმბერ ხარაიშვილი

ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის ზოგადი ნორმები

თითოეულ ადგილობრივ თვითმმართველ ერთეულს აქვს საკუთარი დამოუკიდებელი ბიუჯეტი. ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტი დამოუკიდებელია როგორც სხვა თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტისგან, ისე სახელმწიფო ბიუჯეტისგან და ავტონომიური რესპუბლიკების რესპუბლიკური ბიუჯეტებისგან.

ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების დამოუკიდებლობა საბიუჯეტო საქმიანობაში გარანტირებულია საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსით განსაზღვრული საკუთარი შემოსულობებით და ექსკლუზიურ უფლებამოსილებათა განხორციელებისათვის გადასახდელების გაწვევის დამოუკიდებლად განსაზღვრით, აგრეთვე კანონით დადგენილ ფარგლებში დელეგირებულ უფლებამოსილებათა დამოუკიდებელი გადაწყვეტილებების მიღების უფლებით. საქართველოს ცენტრალურ და ავტონომიური რესპუბლიკების ხელისუფლებებს უფლება არა აქვთ, ჩაერიონ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების საბიუჯეტო უფლებამოსილებებში.

ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის საკუთარ შემოსულობებს განეკუთვნება ადგილობრივი გადასახადები და მოსაკრებლები, გათანაბრებითი ტრანსფერი და საქართველოს კანონმდებლობით ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულებისათვის განკუთვნილი სხვა შემოსულობები. ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის არასაკუთარ შემოსულობებს განეკუთვნება სპეციალური და მიზნობრივი ტრანსფერები და საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი სხვა შემოსულობები.

ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტში გაუთვალისწინებელი გადასახდელების დასაფინანსებლად იქმნება სარეზერვო ფონდი, რომლის მოცულობა არ უნდა აღემატებოდეს წლიური ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებების მთლიანი ოდენობის 2%-ს. სარეზერვო ფონდიდან თანხებს ქალაქის მერის ან გამგებლის გადაწყვეტილების საფუძველზე, რომელიც მოიცავს ინფორმაციას თანხის ოდენობისა და მიზნობრიობის შესახებ, გამოყოფს საფინანსო ორგანო.

ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტში შეიძლება შეიქმნას წინა წლებში წარმოქმნილი დავალიანებების დაფარვისა და სასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულების ფონდი, რომლის განკარგვა ხორციელდება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით და ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების შესაბამისად. წინა წლებში წარმოქმნილი დავალიანებების დაფარვისა და სასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულების ფონდის ოდენობა განისაზღვრება წლიური ბიუჯეტით.

მხარჯავი დაწესებულების საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლებსა და კოდებს შორის თანხების გადანაწილება შეიძლება განხორციელდეს მხარჯავი დაწესებულებისათვის წლიური ბიუჯეტით დამტკიცებული გადასახდელების 5%-ის ფარგლებში. შესაბამისი სამართლებრივი აქტისა და მხარჯავი დაწესებულების მიერ წარმოდგენილი წინადადებების საფუძველზე ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანო უფლებამოსილია განახორციელოს ცვლილებები (ორგანიზაციული კოდის დამატება, საბიუჯეტო ორგანიზაციის, პროგრამის, პროექტის ან ღონისძიების დასახელების შეცვლა) ორგანიზაციულ კლასიფიკაციაში.

ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანო უფლებამოსილია შესაბამისი სამართლებრივი აქტის საფუძველზე, სახელმწიფო ბიუჯეტით გათვალისწინებული საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელებიდან გამოყოფილი თანხების ასახვის მიზნით, განახორციელოს ცვლილებები (მათ შორის, ორგანიზაციული კოდის დამატება) ბიუჯეტით დამტკიცებულ შემოსულობებსა და გადასახდელებში. ეს ცვლილებები 1 თვის ვადაში, მაგრამ არა უგვიანეს საბიუჯეტო წლის დასრულებისა, უნდა წარედგინოს ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობით ორგანოს.

საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე ან ცალკეულ მუნიციპალიტეტში საგანგებო მდგომარეობის შემთხვევაში ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობით ორგანოს შეუძლია დაამტკიცოს შესაბამისი აღმასრულებელი ორგანოს მიერ წარმოდგენილი საგანგებო ბიუჯეტი საგანგებო მდგომარეობასთან დაკავშირებულ ღონისძიებათა მიზნობრივი დაფინანსებისათვის.

გათანაბრებითი ტრანსფერი. ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გათანაბრებას სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოყოფილი გათანაბრებითი ტრანსფერით უზრუნველყოფს სახელმწიფო. ექსკლუზიურ უფლებამოსილებათა განსახორციელებლად ადგილობრივ თვითმმართველ ერთეულს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ფინანსური დახმარების სახით გადაეცემა გათანაბრებითი ტრანსფერი.

გათანაბრებითი ტრანსფერის მიზანია სხვადასხვა ადგილობრივი თვითმმართველობების ექსკლუზიურ უფლებამოსილებათა განხორციელება სათვის ფინანსური რესურსების გათანაბრება. გათანაბრებითი ტრანსფერი სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ყოველწლიურად გამოიყოფა. გათანაბრებითი ტრანსფერის ოდენობა გამოიანგარიშება საბიუჯეტო კოდექსით დროის განსაზღვრული მომენტისათვის განსაზღვრული წესითა და ფორმულით.

გათანაბრებითი ტრანსფერის გაანგარიშება ხდება ყველა ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის მიხედვით. გათანაბრებითი ტრანსფერის ოდენობის გამოანგარიშების ფორმულის მიზნებისათვის პირველ ეტაპზე საქართველოს ფინანსთა მინისტრის ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით განისაზღვრება ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ბიუჯეტების ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ზრდის მთლიანი მოცულობა, რომელიც არ უნდა იყოს დასაგეგმი საბიუჯეტო წლის ნომინალური მთლიანი შიდა პროდუქტის საპროგნოზო მოცულობის 4%-ზე ნაკლები.

მეორე ეტაპზე გაიანგარიშება ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ზრდის ჯამის მოცულობა თითოეული ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტისათვის.

შემდგომ ეტაპზე გაიანგარიშება ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შემოსავლები (გრანტების გარდა).

იმ ადგილობრივ თვითმმართველ ერთეულს, რომლის ბიუჯეტის შემოსავლები (გრანტების გარდა) აღემატება ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ზრდის ჯამს, გათანაბრებითი ტრანსფერი არ გამოეყოფა.

მომდევნო ეტაპზე გამოიანგარიშება თითოეული ადგილობრივი თვით მმართველი ერთეულის ბიუჯეტის გათანაბრებითი ტრანსფერის ოდენობა, რომე ლიც მიიღება შესაბამისი ფორმულის მიხედვით.

გათანაბრებითი ტრანსფერის ოდენობის განსაზღვრის ფორმულა. თითოეული ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტისათვის გადასაცემი გათანაბრებითი ტრანსფერის ოდენობა გამოიანგარიშება ფორმულით:

T=E-R,

სადაც:

T – ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტისათვის გამოსაყოფი ტრანსფერი;

E – ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ზრდის ჯამი, რომელიც გაიანგარიშება სტატისტიკური მონაცემებისა (მოსახლეობის რაოდენობა, 6 წლამდე ბავშვების რაოდენობა, 6-დან 18 წლამდე მოზარდთა რაოდენობა, იმ მოსახლეობის რაოდენობა, რომლის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის მახვენებელი (სარეიტინგო ქულა) ნაკლებია საქართველოს მთავრობის მიერ დადგენილ ზღვრულ ოდენობაზე, ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ფართობი და ადგილობრივი მნიშვნელობის გზების სიგრძე) და გათანაბრებითი კოეფიციენტების საფუძველზე, თვითმმართველი ქალაქებისა და მუნიციპალიტეტების გამიჯვნით;

R – ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შემოსავლები (გრანტების გარდა), რომელიც თითოეული ადგილობრივი თვით მმართველი ერთეულის ბიუჯეტისათვის გაიანგარიშება მიმდინარე წლის პროგნოზისა და გასული 3 წლის ფაქტობრივი მახვენებლების ტენდენციის მიხედვით.

გათანაბრებითი ტრანსფერის გაანგარიშების ინსტრუქციას (მათ შორის, გაანგარიშებისას გამოყენებული სტატუსისა და მხარდაჭერის კოეფიციენტებს) ამტკიცებს საქართველოს ფინანსთა მინისტრი.

ვანო შუშტაკაშვილი

რისკების მართვის პოლიტიკა კომერციულ ბანკებში

გვს არ იწვევს საკითხი, რომ ნებისმიერი ბანკის წარმტებული საქმიანობა დიდ არის დამოკიდებული მის მიერვე გატარებულ რისკების მართვის პოლიტიკაზე. ბანკის ორგანიზაციული სტრუქტურა ისე უნდა აიგოს, რომ უზრუნველყოფილი იყოს კონკრეტული ოპერაციის განმახორციელებელი (შემდგომში რისკების ამღები) თითოეული სამსახურის დამოუკიდებლობა შიდა აუდიტისა და ასევე რისკების მართვის სამსახურებისაგან. რისკების ეფექტიანად მართვის მიზნით თითოეულმა ბანკმა უნდა შექმნას ისეთი ორგანიზაციული სტრუქტურა, რომელიც შესაბამისობაში იქნება ბანკის მიზნებთან, ბიზნესპოლიტიკასთან, მოცულობასთან, კომპლექსურობასა და შესაძლებლობებთან. ეს სტრუქტურა აუცილებლად უნდა მოიცავდეს რისკების მართვის კომიტეტს და სტრუქტურულ ერთეულს (რისკების მართვის სამსახურს). რისკების მართვის კომიტეტს შეიძლება ჰყავდეს მუდმივი და არამუდმივი წევრები და იგი უნდა შედგებოდეს დირექტორატის წევრთა სულ ცოტა უმრავლესობისა და შესაბამისი პასუხისმგებელი პირებისაგან:

თუ, მაგალითად, ბანკის დირექტორატში 3 წევრია, რისკების მართვის კომიტეტი შეიძლება დაკომპლექტდეს გენერალური დირექტორითა და დირექტორით, რომელიც კურირებს ბანკში რისკების მართვას (შემდგომში - შესაბამისი დირექტორი), ან დირექტორით, რომელიც კურირებს კონკრეტულ სფეროს (მაგ.საკრედიტო საქმიანობა, მარკეტინგი, საოპერაციო და სხვ.)

ბანკი ვალდებულია დანიშნოს შესაბამისი დირექტორი როგორც რისკების მართვის კომიტეტის მუდმივი წევრი;

რისკების მართვის კომიტეტის მიერ მომზადებულმა რეკომენდაციებმა უნდა ასახოს კომიტეტის წევრებს შორის მიღწეული შეთანხმება;

შესაბამისი პასუხისმგებელი პირები არიან ის პირები, რომლებიც თანამდებობრივი იერარქიით ერთი საფეხურით ჩამორჩებიან დირექტორატის იმ წევრებს, რომლებიც ბანკში უშუალოდ კურირებენ საბანკო ოპერაციების განხორციელებასა და რისკების მართვას;

რისკების მართვის კომიტეტში პასუხისმგებელი პირები შეყვანილი უნდა იყვნენ

რისკების მართვის კომიტეტის სხდომაზე განსახილველი საკითხების გათვალისწინებით, როგორცაა მაგალითად სახაზინო, საინვესტიციო და საკრედიტო საქმიანობა, საბანკო ოპერაციები და ა.შ. რისკების მართვის კომიტეტი უფლებამოსილი და პასუხისმგებე-

ლია მოამზადოს და მისცეს რეკომენდაციები ბანკის გენერალურ დირექტორს სულ ცოტა ქვემოთ მოცემულ საკითხებთან დაკავშირებით:

ა) რისკების მართვის პოლიტიკის ფორმულირება და მასში შესატანი ნებისმიერი ცვლილება, მათ შორის – რისკების მართვის სტრატეგია და იმ გაუთვალისწინებელ გარემოებათა გეგმა, რომლებიც გამოწვეულია გარე ანომალური ფაქტორებით. ამგვარ ფორმულირებას ერთობლივად უზრუნველყოფენ ბანკის შესაბამისი სტრუქტურული ერთეულები-სა და რისკების მართვის ქვედანაყოფის ხელმძღვანელები;

ბ) რისკების მართვის რეგულარული გამოყენების გაუმჯობესებასა ან მიღწევებზე განპირობებული ბანკის გარე ან შიდა მდგომარეობის ნებისმიერი ცვლილებით, რამაც შეიძლება უარყოფითად იმოქმედოს ბანკის კაპიტალის ადეკვატურობაზე, ასევე რისკის პროფილზე და ამგვარი გამოყენების ეფექტიანობის შეფასების შედეგები;

გ) ჩვეულებრივი პროცედურებისაგან განსხვავებულ (არატიპობრივ) ბიზნეს გადაწყვეტილებებთან დაკავშირებით, როგორცაა მაგალითად ბიზნესის მნიშვნელოვანი გაფართოება, რომელიც განსხვავდება ბანკის ადრე დამტკიცებული ბიზნესგეგმისგან, ან რისკის გაწევა დადგენილი ლიმიტის გადაჭარბებით, – ამ გარემოებებთან დაკავშირებით რეკომენდაციები უნდა მომზადდეს ბანკის ბიზნესის

აუცილებლობების და იმ კონკრეტულ ოპერაციასა თუ ოპერაციებთან დაკავშირებული ანალიზის საფუძველზე, რომლებიც ბანკის მიერ დადგენილი პროცედურებიდან გადახვევას საჭიროებს.

რისკების მართვის სამსახურის ორგანიზაციული სტრუქტურა უნდა შეესაბამებოდეს ბანკის ოპერაციების მოცულობასა და კომპლექსურობას, ისევე როგორც ბანკისათვის დამახასიათებელ რისკებს. ეს იმას ნიშნავს, რომ თითოეულ ბანკს შეუძლია განსაზღვროს სწორი ორგანიზაციული სტრუქტურა საკუთარი მდგომარეობის, მათ შორის ფინანსური მდგომარეობისა და ადამიანური რესურსების შესაბამისად.

მთლიანი აქტივების მიხედვით შედარებით მსხვილი ბანკისათვის, რომელიც კომპლექსურ ბიზნესოპერაციებს ახორციელებს, რისკების მართვის სამსახურის (ქვედანაყოფი) ორგანიზაციულმა სტრუქტურამ უნდა ასახოს ბანკის ბიზნესმახასიათებლები. მთლიანი აქტივების მიხედვით შედარებით პატარა ბანკისათვის, რომელიც ნაკლებად კომპლექსურ ბიზნესოპერაციებს ახორციელებს, ბანკმა შეიძლება დანიშნოს სპეციალისტთა ჯგუფი, რომელიც რისკების მართვის სამსახურის ფუნქციას განახორციელებს.

ბანკის მოცულობიდან და ოპერაციების კომპლექსურობიდან გამომდინარე, რისკების მართვის სამსახურის (სტრუქტურული ერთეულის) უფროსის თანამდებობა შეიძლება იყოს საბანკო ოპერაციების განმახორციელებელი (რისკის ამღები) სამსახურის უფროსის თანამდებობის ტოლფასი ან მისგან განსხვავებული. ამასთან, რისკების მართვის სამსახურის უფროსი უშუალოდ უნდა ექვემდებარებოდეს გენერალურ დირექტორს ან შესაბამის დირექტორს.

რისკების მართვის სამსახური დამოუკიდებელი უნდა იყოს რისკების ამღები სტრუქტურული ერთეულებისაგან, როგორცაა ხაზინის, ინვესტიციების, დაკრედიტების, ბუღალტრული აღრიცხვისა და შიდა აუდიტის სტრუქტურული ერთეულები. რისკების მართვის სამსახურის უფლებამოსილებამ და პასუხისმგებლობამ უნდა მოიცვას შემდეგი:

ა) მონიტორინგი გაუწიოს რისკების მართვის კომიტეტის მიერ რეკომენდებული და დირექტორატის მიერ დამტკიცებული რისკების მართვის სტრატეგიის განხორციელებას;

ბ) საერთო პოზიციის/რისკების მონიტორინგი, აგრეთვე მონიტორინგი ცალკეული რისკისა და ბიზნესის სახეობის მიხედვით;

გ) სტრესტესტების გამოყენება, რათა დადგინდეს რისკების მართვის პოლიტიკისა და სტრატეგიის განხორციელების გავლენა თითოეული რისკის ამღები სტრუქტურული ერთეულის მუშაობაზე;

დ) ბანკის შიგნით შემუშავებულ ნებისმიერ ახალ საქმიანობასთან და/ან პროდუქტთან დაკავშირებით წინადადებების განხილვა. საკითხების შესწავლისას ყურადღება უნდა გამახვილდეს იმაზე, შეუძლია თუ არა ბანკს განახორციელოს ახალი საქმიანობა და/ან პროდუქტი, მათ შორის გამოიყენოს ის სისტემა და პროცედურები, რომლებიც გავლენას იქონიებს ბანკის რისკების საერთო პროფილზე;

ე) რისკების პროფილის შესახებ ანგარიშის მომზადება და ბანკის გენერალური დირექტორისა და რისკების მართვის კომიტეტისათვის წარდგენა რეგულარულად ან სულ

ცოტა კვარტალში ერთხელ. საბაზრო პირობების რაიმე მოულოდნელი ცვლილების შემთხვევაში ანგარიში უფრო ხშირი ინტერვალებით უნდა მომზადდეს. ნაკლები რისკის შემთხვევაში, როგორცაა მაგალითად საკრედიტო რისკი, ანგარიში წარდგენილი უნდა იყოს სულ ცოტა ყოველ კვარტალში ერთხელ.

საბანკო რისკების მართვის პოლიტიკა, პროცედურები და ლიმიტების დადგენა. რისკის მართვის პოლიტიკა არის რისკის მართვის მიზნით შექმნილი წერილობითი დოკუმენტი და იგი უნდა შეესაბამებოდეს ბანკის ხედვას, მიზნებს და სტრატეგიულ გეგმას. იგი უფრო მეტად ფოკუსირებული უნდა იყოს ბანკის ოპერაციებისათვის დამახასიათებელ რისკებზე.

რისკის მართვის პოლიტიკა არის რისკის მართვის სტრატეგიათა გაერთიანება, რომელმაც სხვა ასპექტებთან ერთად უნდა უზრუნველყოს და მოიცვას შემდეგი:

ა) ბანკმა დაიცვას რისკის ლიმიტი, რომელიც შესაბამისი იქნება ბანკის პოლიტიკასა და შიდა პროცედურებთან, კანონებთან და შესაბამისი ნორმატიული აქტების დებულებებთან;

ბ) ბანკი იმართებოდეს ისეთი ადამიანური რესურსების გამოყენებით, რომ მეტად აქტურ რისკის მართვასთან დაკავშირებული ცოდნა და გამოცდილება, ბანკის კომპლექსურობისა და ბიზნესშესაძლებლობების შესაბამისად;

გ) ბანკის მიერ საბანკო პროდუქტებთან და ოპერაციებთან დაკავშირებული რისკების განსაზღვრა თითოეული საბანკო პროდუქტისა და ოპერაციისათვის დამახასიათებელი რისკის ანალიზის საფუძველზე, რაც ბანკის ოპერაციებისა და საქმიანობის კომპლექსურობის შესაბამისად უნდა განხორციელდეს;

დ) ბანკის ეკონომიკური ნორმატივების გათვალისწინებით რისკების შეფასების მეთოდის შემუშავება და რისკის მართვის საინფორმაციო სისტემის შექმნა ბანკის თითოეული საბანკო პროდუქტისა და ოპერაციის, აგრეთვე ოპერაციებისათვის დამახასიათებელი რისკის ზუსტი დაანგარიშების მიზნით, აგრეთვე რისკების თაობაზე მონაცემებისა და ინფორმაციის შესახებ ანგარიშების მომზადება, რომლებიც გამოყენებული იქნება მომგებიანი ბიზნესგადაწყვეტილებების მისაღებად;

ე) ლიმიტებისა და რისკების ზღვრების დადგენა, რომლებიც პოტენციური რისკების ლიმიტებს წარმოადგენს და რომლებიც შეიძლება ბანკის კაპიტალმა აიტანოს; აგრეთვე ბანკის რისკების მართვის მონიტორინგის ინსტრუმენტის შექმნა;

ვ) შიდა კონტროლის სისტემის შექმნა რისკების მართვის გამოყენებასთან დაკავშირებით, რათა უზრუნველყოფილი იქნეს შესაბამისობა შიდა პოლიტიკასა და პროცედურებთან, საკანონმდებლო მოთხოვნებთან (შესაბამი სობის რისკი), მენეჯმენტისა და ფინანსური ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა, ოპერაციების ეფექტიანობა და ქმედითობა და რისკის კულტურის ეფექტიანობა ბანკის ორგანიზაციული სტრუქტურის ყველა დონეზე;

ზ) რისკის რეიტინგის შეფასება, როგორც ბანკის მიერ საბანკო პროდუქტებისა და ოპერაციების ზოგიერთ ასპექტის მაკორექტირებელი ღონისძიებებისა და რისკების მართვის პოლიტიკისა და პროცედურების განხორციელების საფუძველი;

თ) გაუთვალისწინებელ გარემოებათა გეგმის მომზადება ყველაზე ცუდი სცენარების გათვალისწინებით (გარეშე და შიდა ფაქტორები), რათა უზრუნველყოფილ იქნეს ბანკის გადარჩენა.

რისკების მართვის სტრატეგიის მიღებისას ასევე უნდა იქნეს გათვალისწინებული, ბანკის ფინანსური მდგომარეობა, ბანკის ორგანიზაციული სტრუქტურა და ის რისკები, რომელიც გარე და შიდა ფაქტორების ცვლილებით წარმოიქმნება.

პოლიტიკისა და პროცედურების ფორმულირებისა და რისკების ლიმიტების დადგენისას, ბანკმა უნდა გაითვალისწინოს რისკისადმი მიდრეკილება. ამ პროცედურებისა და ლიმიტების დადგენამ უნდა მოიცვას სულ მცირე შემდეგი: ანგარიშვალდებულებისა და უფლებამოსილების გადაცემის ზუსტი მასშტაბები; ლიმიტების და პროცედურების დადგენის შესახებ ადეკვატური დოკუმენტაცია, რომელიც ხელს შეუწყობს განხილვასა და აუდიტს; დადგენილი პროცედურებისა და ლიმიტების რეგულარული განხილვა წელიწადში ერთხელ მაინც ან უფრო ხშირად, რომელიც ბანკის რისკის პროფილს, ტიპს, მოთხოვნებსა და განვითარებას შეესაბამება; როგორც საერთო ლიმიტების დაწესება, ასევე ლიმიტები რისკის ცალკეული სახეობების და ბანკის სპეციფიკურ ოპერაციებთან დაკავშირებული რისკების მიხედვით.

სულხან მახათაძე

საინვესტიციო საქმიანობის სტიმულირებისა და რეგულირების თეორიული საფუძვლები

საინვესტიციო პროცესის რეგულირების მექანიზმი განხილულ უნდა იქნას საინვესტიციო საქმიანობის მასტიმულირებელ ელემენტებთან ურთიერთკავშირში, რომელთაგან აღსანიშნავია საინვესტიციო აქსელერატორისა და მულტიპლიკატორის დამოკიდებულება ერთობლივი მოთხოვნა-მიწოდების სიდიდესთან და ეროვნული შემოსავლების ზდასთან.

საინვესტიციო აქსელერატორის არსი. მოთხოვნის ზრდა ფართო მოხმარების საქონელზე წარმოშობს ჯაჭვურ რეაქციას, რაც უკავშირდება მოთხოვნის გაზრდას ამ საქონლის მწარმოებელ მანქანა-დანადგარებზე. ეს კანონზომიერება, რომელიც ამერიკელმა მეცნიერმა ჯონ კლარკმა აღმოაჩინა და რომელსაც „აქსელერაციის პრინციპი“ ეწოდა, წარმოადგენს ციკლური განვითარების უმთავრეს მამოძრავებელ ელემენტს.

საინვესტიციო აქსელერატორის პრინციპის გასაგებად გამოიყენება კაპიტალტევადობის კოეფიციენტი. მეწარმე ცდილობს სასურველ დონეზე შეინარჩუნოს კაპიტალისა და მზა პროდუქციის ურთიერთშეფარდება. მაკროეკონომიკურ დონეზე კაპიტალტევადობის კოეფიციენტი გამოხატება კაპიტალისა (ინვესტიციები) და შემოსავლის (მშპ) შეფარდებით. ეკონომიკის სხვადასხვა დარგებისათვის კაპიტალტევადობის კოეფიციენტი სხვადასხვაგვარია. მაგალითად ის გაცილებით დიდია მანქანათმშენებლობაში, ვინაიდან მზა პროდუქციის ერთეულზე საჭიროა კაპიტალის დიდი დანახარჯები და გაცილებით ნაკლები, ვიდრე მსუბუქ მრეწველობაში. ცვლილებები მზა პროდუქციის გაყიდვების მოცულობაში იწვევს ძირითად კაპიტალში ინვესტიციების რაოდენობის ცვლილების აუცილებლობას, რათა კაპიტალტევადობის კოეფიციენტი სასურველ დონეზე შეინარჩუნდეს.

საინვესტიციო თეორიაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ასევე მულტიპლიკატორის კონცეფციასაც. საინვესტიციო მულტიპლიკატორის არსი მდგომარეობს იმაში, რომ ინვესტიციების ხემოქმედების შედეგად გაზრდილი შემოსავლები იწვევენ მოთხოვნის ზრდას. მულტიპლიკატორის პრინციპი განსაკუთრებით კარგად ჩანს ახალი საინვესტიციო პროექტების ამოქმედების დროს, როდესაც სამუშაოების დაწყება ხდება ახალი სამუშაო ძალის დაქირავების შედეგად. სამუშაო ძალას უწინდება შემოსავალი და შედეგად ის სახსრები, რომელიც აუცილებელია მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად. იზრდება მოთხოვნა, რაც თავის მხრივ იწვევს დამატებითი შრომითი რესურსების ჩართვას იმ დარგებში, რომლებიც სპეციალდებიან მოთხოვნილი საქონლის გამოშვებაზე. თავის მხრივ ამ ჯგუფის შრომითი ძალის შემოსავლების ზრდა იწვევს მოხმარების საგნების წარმოების გაფართოებას მომიჯნავე დარგებში და ა.შ. ამგვარად იქმნება კლებადი ჯაჭვური კავშირი ეკონომიკის სხვადასხვა დარგებს შორის. მულტიპლიკატორის ეფექტი და კლებადობის ინტენსივობა ხანგრძლივობა დამოკიდებულია საწყისი იმპულსის სიდიდეზე.

მულტიპლიკატორი გვიჩვენებს ინვესტიციური ნაკადების ზრდის გავლენას მზა პროდუქციისა და შემოსავლების ზრდაზე. მულტიპლიკატორის პრინციპის მეშვეობით ადვილია დადგინდეს სახელმწიფო სტიმულირების ეფექტი. თუ სახელმწიფომ დაიქირავა შრომითი ძალა, რომლის შემოსავალი გაიზრდება 1 მლნ ლარით, მაშინ ერთობლივი მოთხოვნა გაცილებით უფრო მნიშვნელოვან მახვენებელს მიაღწევს. ეს გამოწვეულია პირველ რიგში დარგებს შორის არსებული ურთიერთკავშირით, ხოლო მეორეს მხრივ, იმით, რომ ინვესტიციების მოცულობით გამოწვეული შემოსავლის ზრდა იყოფა პირად მოხმარებად და დანახოვებად - რაც უფრო მაღალია მოხმარების წილი, მით უფრო ძლიერად მოქმედებს მულტიპლიკატორი და პირიქით, თუ მაღალია დანახოვებისადმი მიდრეკილება მულტიპლიკატორის ეფექტი სუსტდება.

მულტიპლიკატორის ეფექტი თავიდთავად გულისხმობს გარკვეული პირობების არსებობას. იგი თავს იჩენს უპირველეს ყოვლისა გამოუყენებელი სიმძლავრეებისა და თავისუფალი შრომითი ძალის არსებობის შემთხვევაში. ამასთანავე, დიდი მნიშვნელობა ენიჭება იმას, თუ რომელ დარგებშია მიმართული საინვესტიციო კაპიტალდაბანდებები, როგორია

მათი სტრუქტურა. მულტიპლიკაციის ეფექტი ძირითადად თავს იჩენს ეკონომიკური აღმავლობის პირობებში და არა კრიზისების დროს. აქედან გამომდინარე მულტიპლიკატორს შეუძლია როგორც დადებითად, ასევე უარყოფითად იმოქმედოს ეროვნული შემოსავლის ზრდაზე.

მულტიპლიკატორის მასტიმულირებელი ეფექტი დამოკიდებულია მრავალ ფაქტორზე: თუ იზრდება გადასახადები, მაშინ მულტიპლიკატორის სიდიდე კლებულობს, თუ იმპორტი დიდი მოცულობით ხორციელდება, მაშინ ახალი შემოსავლების გარკვეული ნაწილი საზღვარგარეთ გაედინება და იზრდება საგადამხდელი ბალანსის დეფიციტის ალბათობა.

საინვესტიციო აქსელერატორისა და მულტიპლიკატორის ეფექტი ერთობლიობაში იძლევა მულტიპლიკატორ-აქსელერატორის ეფექტს, რომელიც დამუშავებულია პოლ სამუელსონისა და ჯონ ჰინკსის მიერ.

აქსელერატორ-მულტიპლიკატორის ეფექტი ასახავს ეკონომიკური სისტემის ციკლური რყევების მექანიზმს. როგორც ცნობილია, ინვესტიციების ზრდა გარკვეული მოცულობით იწვევს ეროვნული შემოსავლის გაცილებით უფრო დიდი მოცულობით ზრდას მულტიპლიკატორის ეფექტის გავლენით. გაზრდილი შემოსავალი თავის მხრივ მომავალში (გარკვეული დაყოვნებით, ვინაიდან ინვესტიციების განხორციელების შემდეგ საჭიროა გარკვეული დრო, რათა ობიექტი ამოქმედდეს სრული სიმძლავრით) გამოიწვევს საინვესტიციო ნაკადების ზრდას აქსელერატორის ეფექტის მოქმედების შედეგად. ამგვარად წარმოებული ინვესტიციები წარმოადგენენ ერთობლივი მოთხოვნის შედეგს, რომელიც თავის მხრივ კვლავ ხელს შეუწყობს შემოსავლების ზრდას და ინვესტორებს ახალი კაპიტალდაბანდებებისკენ უბიძგებს.

რა თქმა უნდა, ეკონომიკური ზრდა არ იქნება უსასრულო, ვინაიდან 5-10 წლის განმავლობაში ეროვნული შემოსავლების მაჩვენებლები მიაღწევდა გიგანტურ მასშტაბებს, რაც პრაქტიკაში არ ხდება. საქმე იმაშია, რომ შემოსავლების სიდიდე რეალურად შემოფარგლულია პოტენციური მთლიანი შიდა პროდუქტის სიდიდით, რაც წარმოადგენს რყევების ამპლიტუდის ზედა ზღვარს ერთობლივი მიწოდების მხრიდან. ეკონომიკური ზრდა განხორციელდება მანამდე, სანამ არ იქნება მიღწეული ზედა ზღვარი და მთლიანად არ იქნება გამოყენებული შრომითი ძალა და წარმოების საშუალებები. ამ დროს წარმოების ტემპი ნელ-ნელა ეცემა, ხოლო ინვესტიციების სტიმულირება აქსელერატორის მხრიდან მცირდება. მეორეს მხრივ, ეროვნული შემოსავლის შემცირების რყევითი ამპლიტუდის ქვედა ზღვარს წარმოადგენს შემცირებული ერთობლივი მოთხოვნა. ზრდადი ეროვნული შემოსავლის ტალღა ზედა ზღვარის მიღწევისას დაბლა ეშვება, იწყება საქმიანი აქტივობის შემცირება. ქვედა ზღვარზე მიღწევისას, კი სათავეს იღებს საპირისპირო პროცესი ეკონომიკური აღმავლობისა და გამოცოცხლებისა.

საინვესტიციო საქმიანობის გასააქტიურებლად სახელმწიფო საინვესტიციო პოლიტიკა რამდენიმე ეტაპად იყოფა. მსოფლიო გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ პირველ ეტაპზე, სახელმწიფო პოლიტიკაში ცენტრალური ადგილი უკავია ინვესტიციების სტიმულირებისათვის უმნიშვნელოვანეს კომლექსურ ნაბიჯებს, რომლებიც მიმართულია კონკურენტუნარიანი გარემოს ჩამოყალიბებისა და გააქტიურებისაკენ, ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობისა და გაკოტრების შესახებ კანონის განხორციელებისა და მცირე მეწარმეობის მხარდაჭერისაკენ.

ფინანსური რესურსების გამოძებნა შესაძლებელია მეწარმეთა გადასახდებით დაბეგვრის შემსუბუქებით და მოსახლეობის დანაზოგების მობილიზაციით, რაც მიიღწევა საგადასახადო კანონმდებლობისა კარდინალური შეცვლის გზით, კრედიტებსა და ინვესტიციებზე სახელმწიფო გარანტიების სისტემის ჩამოყალიბებით, ეკონომიკის კრიმინალიზაციის წინააღმდეგ ბრძოლით და ა.შ.

პირველი ეტაპის შემდეგ (შესაძლებელია მის პარალელურადაც) სახელმწიფო ახორციელებს სახელმწიფო ინვესტიციების გაფართოებისაკენ მიმართულ ნაბიჯებს. ეკონომიკური ზრდა და საინვესტიციო პოლიტიკა განიხილება არა მხოლოდ ეკონომიკური, არამედ პოლიტიკური კუთხითაც. სახელმწიფო არ კმაყოფილდება მხოლოდ „ღამის დარაჯის“ როლით, რასაც საკმაოდ დამაჯერებლად ადასტურებს გერმანიის გამოცდილება. კერძოდ, სახელმწიფო 25-30%-ით აფინანსებს სამეწარმეო საინვესტიციო პროცესების განხორციელებას, ხოლო 65-70%-ით სოციალურ ინფრასტრუქტურას. თუ საქმე ეხება საერთო ეკონომი-

კური წონასწორობის უზრუნველყოფასა და მხარდაჭერას, ბაზრის მიერ მოწოდებული ზოგიერთი ტიპის საქონელი და მომსახურება იმყოფება გონივრული სახელმწიფო პროტექციონიზმის ზემოქმედების ქვეშ.

რა თქმა უნდა ყოველივე ეს არ ნიშნავს დირექტიული მმართველობის დამყარებას, თუმცა კონკურენციის უზრუნველყოფის მხრივ სახელმწიფოზე ბევრია დამოკიდებული. უნდა ითქვას, რომ უმეტეს განვითარებულ საბაზრო ეკონომიკის ქვეყნებში სახელმწიფომ თვითონ ჩამოაყალიბა საინვესტიციო სტრატეგია (მაგალითად, 70-80-იან წლებში დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში ერთი მხრივ, გამოიყენებოდა საკრედიტო რესტრიქციები სავალდებულო რეზერვების გაზრდილი ნორმების სახით და მეორე მხრივ, განისაზღვრებოდა სახელმწიფო ფასიან ქაღალდებში დაბანდების ნორმა. სამხრეთ კორეაში პრეზიდენტის ბრძანებით პრიორიტეტულ დარგებზე, სავალდებულო წესით, გაიცემოდა შეღავათიანი კრედიტები).

გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნების გამოცდილებიდან გამომდინარე, სახელმწიფო კრედიტებს უნდა ჰქონდეთ მიზნობრივი მხარდაჭერა, რისთვისაც მიზანშეწონილია სპეციალური საინვესტიციო ინსტიტუტების შექმნა. ინდოეთში, ჩინეთსა და სხვა ქვეყნებში ძირითადი ფულადი ნაკადები რეგულირდება სახელმწიფო ბანკების მიერ, რომლებიც განაგებენ წარმოების განვითარებაში დანაზოგებისა და მოზიდული საკრედიტო რესურსების დაბანდების საქმეს. კერძოდ, ისინი ცენტრალიზებულად ახორციელებენ სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პრიორიტეტული მიმართულებების ინვესტირებას რეგულირებადი საპროცენტო განაკვეთების გამოყენებით.

ლათინური ამერიკის ზოგიერთ ქვეყანაში ეს პროცესი ხორციელდება სახელმწიფოს საერთო პოლიტიკის ჩარჩოებში მოქმედი „განვითარების“ ბანკების მეშვეობით. ამ მხრივ, სახელმწიფოს საინვესტიციო პოლიტიკაში დიდი როლს თამაშობს ბრაზილიის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების ეროვნული ბანკი. იგი აქტიურად მონაწილეობს იმ სახელმწიფო საინვესტიციო პროგრამებისა და პროექტების რეალიზაციაში, რომელთაც დიდი მნიშვნელობა აქვთ მთელი ქვეყნის სამეურნეო კომპლექსისათვის. 2009-2013 წლებში ამ საკრედიტო დაწესებულების მიერ გაცემული კრედიტების რაოდენობამ შეადგინა 44,5 მლრდ დოლარი, ხოლო რესურსების მოცულობამ 2013 წლის ბოლოს 55 მლრდ-ს გადააჭარბა. ამ ბანკის ძირითად საინვესტიციო საქმიანობას შეადგენს სამრეწველო საწარმოების მოდერნიზაცია, საგარეო ვაჭრობა, კრედიტების გაცემა ექსპორტზე ორიენტირებული საწარმოების ტექნოლოგიურ გადაიარაღებისათვის, სამრეწველო ინფრასტრუქტურის ობიექტების მშენებლობა, მცირე და საშუალო ბიზნესი განვითარების პროგრამები და პროექტები, სოციალური დანიშნულების პროექტები და სხვა. გერმანიაში გამოიყენება ინვესტიციების შერეული დაფინანსების პრაქტიკა, სადაც ინვესტიციის სტიმულირების ისეთი ეკონომიკური ინსტრუმენტები გამოიყენება, როგორცაა საგადასახადო შეღავათები, დაჩქარებული ამორტიზაცია, ფედერალური და სამიწო ბიუჯეტების სუბსიდიები და კრედიტები. სხვადასხვა სახის ფედერალური დახმარება არ აჭარბებს საინვესტიციო პროექტის საერთო დანახარჯების 35%-ს, დანარჩენი ნაწილი ინვესტორის ხარჯზე იფარება. სახსრების მოზიდვა ხდება რეგიონული განვითარების ეროვნული ფონდიდანაც, რომელიც წარმოადგენს ინვესტირების დაფინანსების გარე წყაროს.

ყოველივე აღნიშნულიდან შეიძლება დავასკვნათ, რომ აუცილებელია სახელმწიფო ინვესტიციების მოცულობის გაზრდა ეკონომიკაში პროგრესული ძვრების მხარდასაჭერად. თუმცა, ამის მიღწევა შეიძლება არა მხოლოდ ე.წ. „განვითარების ბიუჯეტით“, არამედ სახელმწიფოს მონაწილეობით შერეულ საინვესტიციო კომპანიებში და ასევე საინვესტიციო ობლიგაციებში. სახელმწიფომ საკონკურსო საინვესტიციო პროექტებში თავის თავზე უნდა აიღოს საინვესტიციო რისკების წილი არა მხოლოდ სამეწარმეო სფეროში, არამედ სამოქალაქო საცხოვრებელი მშენებლობის სფეროში.

ამასთან, ქვეყნის ეკონომიკის საბაზრო მექანიზმებში სახელმწიფოს ჩარევის დასაშვები დონე შეიძლება სხვადასხვაგვარი იყოს. იაპონიის საგარეო ვაჭრობისა და მრეწველობის სამინისტრო „ჩარევას“ ახორციელებს სამრეწველო წარმოების „სასიცოცხლო ციკლების“ მიხედვით. კერძოდ, სახელმწიფო ჩარევა უნდა მიმდინარეობდეს „სასიცოცხლო ციკლების“ ცვლილებების ხაზით. მრეწველობის ზოგიერთ დარგში სახელმწიფოს მხრიდან ფართო მასშტაბიანი ჩარევა შეიმჩნევა სასიცოცხლო ციკლის საწყის ეტაპზე. ამასთან,

დარგის განვითარების კვალდაკვალ ჩარევა მცირდება. თუკი დარგი ძნელად გადასატრელ პრობლემებს ეჯახება სახელმწიფოს მიერ ჩარევა კვლავ ძლიერდება.

საინვესტიციო საქმიანობის ოპტიმიზაციის მსოფლიო გამოცდილება მოწმობს, რომ სახელმწიფო, საინვესტიციო პროცესზე გავლენას ახდენს საპროცენტო განაკვეთებისა და ფულადი ნაკადების რეგულირებით, რის შედეგადაც, კომერციული ბანკების გავლით, ფულადი ნაკადებისა და შიდა დანაზოგების სამეწარმეო ინვესტიციებად გარდაქმნით მიიღწევა სამეწარმეო სფეროს განვითარება. საპროცენტო განაკვეთების მკაცრი რეგულაცია არც თუ დიდხნის წინ გამოიყენებოდა საფრანგეთში, აშშ-ში, ომის შემდგომ იაპონიაში. დღეისათვის ასეთ ნაბიჯებს იყენებენ აზიის ქვეყნებში - ჩინეთში, ინდოეთში, ახლო და შუა და აღმოსავლეთის ქვეყნებში. საპროცენტო განაკვეთის რეგულირების პოლიტიკის გარეშე ეს ქვეყნები ვერ შეძლებდნენ შეენარჩუნებინათ კაპიტალის დაგროვებისა და ეკონომიკური ზრდის ტემპების მაღალი დონე.

როგორც ჩატარებულმა ანალიზმა დაგვანახა, საინვესტიციო მოთხოვნის ჩამოსაყალიბებლად აუცილებელია გადახდისუნარიანი მოთხოვნის არსებობა, რომელიც, ჩვენი აზრით, იყოფა ორ ნაწილად, საინვესტიციო და არასაინვესტიციო საქონელზე მოთხოვნად, ამ უკანასკნელში იგულისხმება მოხმარების საგნებიც. საინვესტიციო პროცესის რეანიმაცია უნდა დაიწყოს საინვესტიციო საქონელზე წარმოების მოთხოვნის უზრუნველყოფით, რისთვისაც აუცილებელია მიზანმიმართული ფულადი ემისის განხორციელება. ამასთან, საინვესტიციო ფულადი ემისია უნდა განხორციელდეს ნორმალურად ფუნქციონირებადი სიცოცხლისუნარიანი საწარმოების, პერსპექტიული საინვესტიციო პროექტებისა და გადახდისუნარო ადგილობრივი საწარმოების დაფინანსებისათვის. ამასთან, სახელმწიფომ ძალისხმევა უნდა მიმართოს მოსახლეობის გადახდისუნარიანი მოთხოვნის ჩამოსაყალიბებლად და მოსახლეობის ანაბრების ინვესტიციებად გარდასაქმნელად.

ამგვარად, საქართველოს ეკონომიკის სტრუქტურული დისპროპორციების პირობებში საინვესტიციო პროცესების სახელმწიფო რეგულირება უნდა ხორციელდებოდეს ეკონომიკური და ადმინისტრაციული მეთოდების შეთანაწყობით, ხოლო ეკონომიკური წონასწორობისა და საფინანსო და სამეწარმეო სექტორების დაბალანსებული განვითარების მიღწევის დროს სახელმწიფო რეგულირების როლი შეიძლება შემცირდეს, საჭიროების შემთხვევაში კი შენარჩუნდეს და გაძლიერდეს კიდევც.

მათემატიკა

I. Pochkhua

On the S^2 Sphere on the Second-Order Differential of the Vallee-Poussin Integral

Let R^3 be three-dimensional Euclidean space, points of which we denote as $X=(x_1, x_2, x_3)$, $Y=(y_1, y_2, y_3)$, etc., $(x; y)$ be a scalar product of the vectors X and Y and $(X; Y)=x_1y_1+x_2y_2+x_3y_3$, the length of the vector X is equal to $|X|=\sqrt{(X; X)}=\sqrt{\sum_{i=1}^3 x_i^2}$

Denote a unit sphere $\{X; X \in R^3, |X|=1\}$ by S^2 . Spaces of summable functions and continuous on S^2 denote by $L(S^2)$ and $C(S^2)$ respectively.

Cartesian coordinates x_1, x_2, x_3 and spherical ones ρ, θ, φ of the point X are connected with equalities:

$$\begin{aligned} x_1 &= p \cos \theta \\ x_2 &= p \sin \theta \cos \varphi \\ x_3 &= p \sin \theta \sin \varphi \\ 0 < \theta, 0 \leq \varphi \leq 2\pi \end{aligned}$$

Denote by γ the angle that is made with radii drawn from the origin of coordinates to points $x = (\theta, \varphi) \in S^2$ and $y = (\theta', \varphi') \in S^2$

It is easy to show, that

$$(x, y) = \cos \gamma = \cos \theta \cos \theta' + \sin \theta \cos \varphi \sin \theta' \cos \varphi' + \sin \theta \sin \varphi \sin \theta' \sin \varphi'. \quad (1)$$

if $\theta = 0$, i.e. X coincides with the pole, then from (1) we get $\cos \gamma = \cos \theta'$, therefore $\gamma = \theta'$.

Let $f \in L(S^2)$. Integral

$$V_n(f; x) = \frac{(n+1)}{4\pi} \int_{S^2} \left[\frac{1+(x; y)}{2} \right]^n f(y) dS^2(y) \quad (2)$$

We shall call Vallee-Poussin singular integral.

It is easy to show [1] that

$$\int_{S^2} \left[\frac{1+(x; y)}{2} \right]^n dS^2(y) = \frac{4\pi}{n+1}$$

Denote Laplace operator on the sphere S^2 or in R^3 by D . An angular part of the Laplacian $\bar{\Delta} f(x)$, written in spherical coordinates [1] is

$$D = \frac{1}{\sin \theta} \frac{\delta}{\delta \theta} \left(\sin \theta \frac{\delta}{\delta \theta} \right) + \frac{1}{\sin^2 \theta} \frac{\delta^2}{\delta \theta^2}$$

Generalized Laplace operator $\bar{\Delta} f(x)$ at the point $x \in S^2$ of function f is defined by the equality:

$$\bar{\Delta} f(x) = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{\frac{1}{2\pi \sinh} \int_{C(x;h)} f(y) dS(y) - f(x)}{\sin^2 \frac{h}{2}}$$

The operator of the second order has a form:

$$\bar{\Delta}^2 f(x) = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{\frac{1}{2\pi \sinh} \int_{C(x;h)} f(y) dS(y) - f(x) - \bar{\Delta} f(x) \sin^2 \frac{h}{2}}{\frac{1}{4} \sin^2 \frac{h}{2}}$$

Let

$$\phi_n(\gamma) = \frac{n+1}{4\pi} \left(\frac{1+\cos \gamma}{2} \right)^n$$

In [1] the following Lemma was proved:

Lemma 1. The following equality is true.

$$D^2 \phi_n(\gamma) \Big|_{\theta=0}^{\theta=0} = \frac{n(n+1)}{2^{(n+1)} \pi} [(n-1) - (n+1) \cos \gamma] (1 + \cos \gamma)^{n-1} = n(n+1) (\phi_{n-1}(\gamma) - \phi_n(\gamma))$$

It is clear, that

$$\begin{aligned} D^2 \phi_n(\gamma) \Big|_{\theta=0}^{\theta=0} &= n(n+1) (D \phi_{n-1}(\gamma) - D \phi_n(\gamma)) = \\ &= \frac{n^2(n+1)}{4\pi} \left[(n-1)^2 - 2n^2 \left(\frac{1+\cos \gamma}{2} \right) + (n+1)^2 \left(\frac{1+\cos \gamma}{2} \right)^2 \right] \left(\frac{1+\cos \gamma}{2} \right)^{n-2} = \\ &= n^2(n+1) \{ (n-1) \phi_{n-2}(\gamma) - 2n \phi_{n-1}(\gamma) + (n+1) \phi_n(\gamma) \} \end{aligned}$$

The following lemmas are proved:

Lemma 1.

$$1. \int_0^\pi D^2 \hat{O}_n(\gamma) \sin \gamma d\gamma = 0;$$

$$2. \lim_{n \rightarrow \infty} \max_{0 < \delta \leq \gamma \leq \pi} |D^2 \hat{\phi}_n(\gamma)| = 0;$$

$$3. \int_0^\pi D^2 \hat{O}_n(\gamma) \sin \gamma \sin^4 \frac{\gamma}{2} d\gamma = \frac{1}{2\pi} \left[1 - \frac{5n+6}{n^2+5n+6} \right];$$

$$4. \int_0^\pi |D^2 \hat{O}_n(\gamma)| \sin \gamma \sin^4 \frac{\gamma}{2} d\gamma = O(1).$$

Lemma 2. If the equalities $f(x) = 0$, $\bar{\Delta} f(x) = 0$ and $\bar{\Delta}^2 f(x) = 0$ imply

$$\lim_{n \rightarrow \infty} DV_n(f; x) = 0.$$

Then from $\bar{\Delta}^2 f(x) = S$ it follows that

$$\lim_{n \rightarrow \infty} DV_n(f; x) = S.$$

Theorem 1. Let $f \in L(S^2)$. If at point $x \in S^2$ finite function $\bar{\Delta}^2 f(x)$ exists, then

$$\lim_{n \rightarrow \infty} D^2 V_n(f; x) = \bar{\Delta}^2 f(x)$$

Theorem 2. If $\bar{\Delta}^2 f(x) \in C(S^2)$, then $\lim_{n \rightarrow \infty} D^2 V_n(f; x) = \bar{\Delta}^2 f(x)$ uniformly over X .

REFERENCES

1. S.B. Topuria. Trudy Gruz. Politekh. Instituta, 3(260), 1983, 5-11 (Russian).

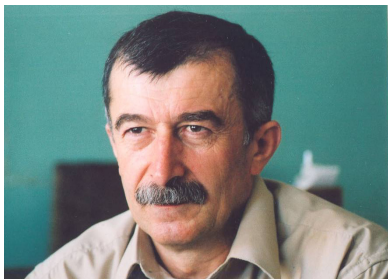
I. Pochkhua

On the S^2 Sphere on the Second-Order Differential of the Vallee-Poussin Integral

Resume. Notions of a Laplace operator and a generalized Laplace operator of the first and second orders are introduced. By means of the Laplacians, sufficient conditions of convergence of the integral of the differ entiated two times Vallee-poussin integral are proved.

საბავშვო განყოფილება

ლევან ბაბუნაძე

ორი დამნაშავე და ორივე მართალი

პატარა ანდრიას ძლიან უყვარდა პეპლებისა და კალიების ჭერა. დაამწყვევდა ერთ საათს, ერთ დღეს, ერთ ღამეს და ისევ უშვებდა. როცა მწერი შემთხვევით შემოაკვდებოდა, ძალიან ეცოდებოდა და განიცდიდა. ამ აკვირებულ ჩვევას თავს მაინც ვერ ანებებდა და უფრო ღამაზებს ეძებდა.

ერთხელ სოფელში მასზედ ცოტა უფროსი ბარბარე ჩამოვიდა.

ანდრიამ ერთი ღამაზი კალია აარჩია, ასანთის კოლოფში ფრთხილად ჩასვა და ბარბარეს მიაჩვენა.

პრანჭია გოგომ რაღაც იაზრა, კოლოფი ზიზღით გახსნა და თავისი კალიიანა ძირს მოისროლა. კალიამ თავს უშველა და ხტომას მოჰყვა. გაკაპასებული გოგო მივარდა, ფეხი მარჯვედ მოუქნია და ეს გახარებული კალია მიწაზე დაასრისა.

ამ ამბის შემხედვარე ბიჭს გონება გადაეკეტა, გოგოს ეცა, ძირს დააგდო და კინაღამ ისიც კალიასავით გაჭყლიტა.

ატყდა ერთი ალიაქოთი.

გამარჯვებულმა ანდრიამ ამაყად დატოვა ბრძოლის ველი და ბაბუს ეზოში მორცხვად შევიდა.

ცოტა ხანში ბარბარეც მოვიდა, ანდრიას გვერდით დაუდგა და შემრიგებლურად უთხრა:

– ერთი უშნო კალია მოვკალი და ამისთვის უნდა მცემო?

– უშნო კი არა, ღამაზი იყო! – შეუბღვირა ბიჭმა.

– ჩემზე ღამაზი? – თქვა გოგომ და ცოტა გაიპრანჭა.

ბიჭმა გოგოს შეხედა, მის წინ მართლა ღამაზი გოგო იდგა. ცოტა დაიბნა, მაგრამ ჯიბრით უთხრა:

– ხო, შენზე ღამაზი!

გოგოს ტირილი წასკდა და დარცხვენილი ბიჭი მარტო დატოვა.

ეს იყო იშვიათი შემთხვევა, როცა ორი დამნაშავეა და ორივე მართალი.

ყამარ ბლიაძე

ყამარ ბებოს ნობათი

საქმის მოზიარე

აბა, გოგონებო, გაიდვიძეთ, საუზმე გელოდებათ! – გასძახა ეკატერინე ბებომ შეილიშვილებს – მარესსა და ხათუნას. დები ლოგინიდან თვალების ფშენებით წამოდგნენ, ხელ-პირი დაიბანეს და ბებიკოს მომზადებულ „ყიყლიყოს“ გემრიელად შეექცნენ. საუზმის შემდეგ გოგონები სათამაშოდ ეზოში გავიდნენ. ბებოს კი სადღვებელში მაწონი ჩაეს-

ხა და კარაქის ამოსაყვანად საგულდაგულოდ ანჯღრევდა. ცოტა ხანში ბებომ აგუნდაგებულ კარაქი სამზარეულოში შეიტანა. აულაგებელი სუფრა რომ დაინახა, არ ესიამოვნა. გოგონებს საწოლებიც გაუსწორებელი მიეტოვებინათ.

– მარეს! ხათუნა! ერთ წუთს ჩემთან მოდიო! – გასძახა ბებომ. გოგონებმა ბებიასთან მიირბინეს.

– ჩემო კუდრაჭებო, თქვენ უკვე დიდები ხართ და უსაქმურობა არ გეკადრებათ. განა მოსაწონია თქვენი საქციელი? სამზარეულო და თქვენი საძინებელი ოთახი დაულაგებელი რად მიმიტოვეთ? უნდა გიყვარდეთ სისუფთავე და წესრიგის დაცვა.

გოგონებს შერცხვათ, თამაშს თავი მიანებეს და ხალისიანად შეუდგნენ საოჯახო საქმეს. ხათუნამ ოთახები მიაღაგა, მარესმა კი სამზარეულო დააწკრიალა და ჭურჭელი

დარეცხა. საქმეს მორჩნენ თუ არა, ბე-
ბოსთან მიიღბინეს და ნაშრომის შე-
მოწმება სთხოვეს. ბებომ გადახედა და-
ლაგებულ ოთახებს და დაასკვნა:

– ყველაფერი კარგად გაგიკეთე-
ბიათ, მაგრამ დალაგება-დასუფთავება-
ში მეც მიმიძღვის წილიო.

– როგორ, ბებო, მარტო ჩვენ ვა-
ლაგებდით და შენ როგორღა გეკუთ-
ვნის წილი? – შეჰპედა მარეხმა.

– საქმეს მაშინ აქვს ფასი, როცა
უთქმელად გააკეთებთ. დღეს კი ჩემი
დავალებითა და მითითებით დატრიალ-
დით და ამიტომ მთლად თქვენ ნაშრო-
მად არ ჩაგეთვლებათ. – აუხსნა ბებომ.

მეორე დღეს გოგონები უსიტყვოდ
შეუდგნენ ოჯახობას, რომ ბებოს აღარ

მიეთვისებინა მათი ნაშრომი.

ეკატერინე ბებო უყურებდა პატარა დიასახლისებს და სახეზე კმაყოფილი ღიმილი
ეფინებოდა.

ანდაზა:

ასკილისა და მაცელის მოკრეფა სხვისი ხელით ადვილია.

გამოცანა-მისართმი:

კარაქი და ღო თუ გიყვართ,

დიდადა ვარ მადლობელი,

მაწონი პირში ჩამასხით,

მაჯანჯღარეთ

აბრამ პაპა

აბრამ პაპას სოფლის უხუცესები ხშირად იხსენებენ, როგორც სამართლიან და
პირ-ში მთქმელ კაცს. იგი ზედმიწევნით კეთილი იყო. შვილიშვილებს ძალიან გვიყვარდა.
ისე ჩაებმებოდა ჩვენთან თამაშში, ზოგჯერ ჩვენი ტოლიც კი გვეგონა. ზღაპრების მოყო-
ლაც წინებული იცოდა. ჩვენც მეტი რა გვინდოდა, ჩამოვუსხდებოდით მუხლებზე და ერთი
და იგივე ზღაპარს ვინ იცის, მერამდენედ ვამეორებინებდით. თუ გადაუხვევდა, ან რაიმე
შეეშლებოდა, არ ვაპატიებდით და სწრაფად ეუსწორებდით. ყველაზე მეტად „ამირანის“
ზღაპარი გვიყვარდა და ხშირად ვაყოლებდით ხოლმე. სწორედ ამ ზღაპრის ერთ-ერთი გმი-
რის სახელი დაურქმევია ჩემთვის პაპას – ყ ა მ ა რ ი.

ერთხელ პაპამ მე, გივი, ნუგზარი და აეთო ვენახში გაგვასეირნა. ვენახის თავში პატარა რუ გადიოდა. მაგრამ შესასვლელში რუს ნაცვლად სქელი, ბლანტი ტბორი დაგვხვდა. სოფლის მოსახლეობა აქ ტალახისა და ბზის შემცველობით ალიზს ამზადებდა, ხისგან შეკრულ ყალიბებში ასხამდა და აქვე აშრობდა. ალიზს გლეხები საშენ მასალად იყენებდნენ. ტბორის შუაში ერთი დიდი სიპი ქვა იდო. როცა ერთი ნაპირიდან მეორე ნაპირზე გადასვლა გვინდოდა, ამ ქვაზე უნდა დაგვედგა ფეხი და ისე გადავმსტარიყავით.

პაპა ვენახში ყურძნით გაგვიმასპინძლდა, ბევრიც გვათამაშა და კმაყოფილი სახეებით შინისაკენ გავეშურეთ. ატალახებულ ტბორთან პაპა ქვაზე შედგა და სათითაოდ გადმოგვიყვანა სამწვიდობოზე, მაგრამ გივის გადმოყვანისას ფეხი დაუსხლტა და ორივენი ტბორში ჩაცვივდნენ. ძლივ-ძლივობით ამოვიდნენ ზემოთ. გივიმ ტირილი მორთო. პაპაც და შვილიშვილიც ჩურჩხელასავით იყვნენ ტალახში ამოვლებულები. მათ დანახვაზე სიცილი აგვიტყდა. გაბრაზებულმა აბრამ პაპამ ერთი გემრიელად შეუკურთხა „საამქროს“ მომწყობებს და გზა გაავარძელეთ.

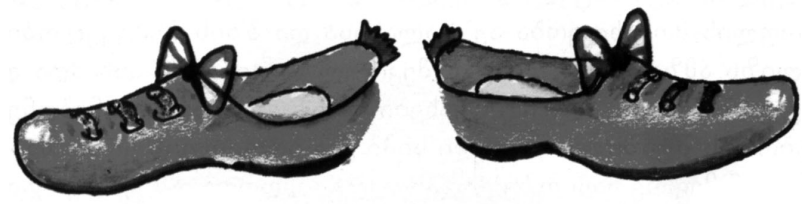
ბაბაღე ბებომ პაპა და გივი ამ ყოფაში რომ ნახა, ჯერ შეიცხადა და ივიშვიშა, ეს რა მოგვლიათო, შემდეგ მასაც სიცილი წასკდა. აბრამ პაპა ბებოს სიცილზე კიდევ უფრო გაცეცხლდა და არც მას დააკლო რისხვა. ბებოს ხმა აღარ ამოუღია. სასწრაფოდ მიხედა ორივეს: დაბანა და ტანსაცმელი გამოუცვალა. პაპა მოლბა, გამხიარულდა. დავინახეთ თუ არა, რომ პაპას სიბრაზემ გაუარა, სწრაფად მოვეგროვდით მის გარშემო და დილით დაწყებულ ზღაპრის გაგრძელება ვთხოვეთ.

ენის გასატეხი:

პაპამ პაპისეულ ვენახში პატარები გვაპარაშ-გვაპამპულავა.

წითელი ფეხსაცმელები

ზაფხულის არდადეგებს ყოველთვის სოფელ რუისში მამიდებთან ვატარებდი. მეტწილად ანო მამიდასა და სამსონა ბიძიასთან ვიყავი. ისინი დიდიდან სადამომდე სამუშაოდ იყვნენ გასული მინდვრებში მე პატარა დიასახლისად შინ ვრჩებოდი. სახლის დალაგება, ეზოს დასუფთავება, ცხვრის დაბინავება ჩემ ყოველდღიურ საქმიანობაში შედიოდა. მამიდა ანო ერთგულებას მიფასებდა და ყოველთვის უხვად დასაჩუქრებულს მისტუმრებდა შინ.

ერთხელ, ჩემმა მამიდაშვილმა მერიმ ძალიან ლამაზი წითელი ფეხსაცმელები მიყიდა. გავიხარე საჩუქრით. სამსონა ბიძიამ წამაქეზა: – აბა, შენი ახალი ფეხსაცმელებით წაბაკუნდი და წყაროს ცივი წყალი მოგვიტანეო, თან დოქი მომაწოდა.

ზაფხულის კაშკაშა მზიანი დღე იყო. სიცხისგან ხალხს სული ეხუთებოდა. კოკახელში დავიჭირე და წყაროსკენ გავიქეცი. უცბად შევდექი, უცნაურმა ფიქრმა გამიელვა – ახლა რომ წვიმა წამოვიდეს, ეს ახალი ფეხსაცმელები ხომ დამისველდება და გამიფუჭდება-მეთქი. უკან მივბრუნდი, ჟაკეტი მოვძებნე და ჩავიცვი, იმ მიზნით, თუ წვიმა წამოვა, ჩემს ლამაზ ფეხსაცმელებს გადავაფარებ და გადავარჩინ-მეთქი. მამიდამ და ბიძამ რომ დამინახეს უკან მიბრუნებული და ჟაკეტჩაცმული, სიცილი აუტყდათ.

– რად გინდა, გოგო, ამ სიცხეში ჟაკეტი რომ ჩაგიცვამს? – შემეკითხა მამიდა. მიზეზს როგორ ვიტყოდი? გაჩუმება ვარჩიე. ბიძიამ კი სწრაფად ჩამოსხნა საკიდიდან თავისი დაბამული ზამთრის „ტელეგრიკა“ და სიცილით მხრებზე მომასხა:

– ესეც მიიმატე, ამაში უფრო არ შეგცივდებაო.

სირცხვილისგან აწითლებულმა სწრაფად მოვისხენი „ტელეგრიკა“, ჟაკეტიც მოვისროლე და წყაროსკენ მოვეკურცხლე.

ენის გასატეხები:

1. იაჟუჟუნამ ჟუჟუნა წვიმას ჟუჟუნ-ჟუჟუნით თვალები აუჟუჟუნა.
2. წვიმამ წვეთები წკაპაწკუპით, წვეთ-წვეთად თავზე მაწუწ-მაწუნწკლა.

ნუცა ბებოს „საბავშვო ბაღი“

გერმანელებთან ომი ახალი დამთავრებული იყო. შიმშილი და გაჭირვება ადგა ქვეყანას. ჩვენს სოფელში დიდი თუ პატარა, ქალი თუ კაცი, ვისაც კი ბარისა და თოხის ხელში დაჭერა შეეძლო, საკოლმეურნეო მინდვრებსა და ბალ-ვენახებში სამუშაოდ იყო გასული. ჩვილი ბავშვის პატრონი დედაჩემიც სამუშაოდ გაიყვანეს.

სოფლის ყველა უბანში სასწრაფოდ გახსნეს „საბავშვო ბაღები“, თუ შეიძლება იმათ ბაღები ვუწოდოთ. ქალებს, რომლებსაც კოლმეურნეობაში ფიზიკურად მუშაობა არ შეეძლოთ, უბნის პატარებს აბარებდნენ მოსაველეად. დედაჩემმაც მიგვიყვანა მე, ნუგზარი და ახალფეხადგმული ავთო ნუცა ბებოს „საბავშვო ბაღში“. აქ ყველა ასაკის ბავშვი ერთად ჰყავდათ თავმოყრილი. ძუძუს მოწყვეტილი თოთო ბავშვები მთელი დღე ღნაოდნენ, დედა უნდოდათ... ნუცა ბებომ აღარ იცოდა, რა ექნა, ერთს გააჩუმებდა, მეორე ატირებოდა, მეორეს გააჩუმებდა, მესამე და ასე, მთელი დღე ჩიკორივით ტრიალებდა ხანში შესული ქალი.

„მენიუში“ ყოველთვის ერთი და იგივე საჭმელი იყო. დილით – აღუმინის ჯამებში პურჩაყრილი, ან მჭად-ჩაყრილი ჩაი, შუადღისას კი – ლობიო ან წყალ-წყალა წვნიანი. ნუგზარს თუ საჭმლის დამატება უნდოდა, კოვზით ჯამზე კაკუნს ატეხდა ხოლმე და ნუცა ბებოც მზად იყო კერძი დაემატებინა.

სახლიდან ყოველთვის მიმქონდა დედაჩემის შეკერილი თოჯინები. სხვა არანაირი სათამაშო არ გაგვაჩნდა და ამითაც იოლად გავდიოდით. ნუცა ბებო ვერც ლექსებს გვასწავლიდა და ვერც ზღაპრებს გვიყვებოდა, წერა-კითხვის უცოდინარი ქალი იყო. სამაგიეროდ მშვენივრად გვართობდა თუნუქის ჩანახით. ჩანახს სოფელში მარცვლე-ულის საწყაოდ იყენებდნენ. ჩვენს „საბავშვო ბაღში“ კი ჩანახი დოღის მაგივრობას ასრულებდა. ნუცა ბებო მოხდენილად დაიდებდა მუხლებზე ჩანახს და უკრავდა და უკრავდა... ჩვენ კი, პაწაწუნა გოგო-ბიჭები, რაც ძალი და ღონე გვქონდა ვბუქნაობდით და ვმღეროდით. მთელ უბანში ისმოდა ჩანახის ბაგა-ბუგი.

თუ რომელიმე ბავშვს ძილი მოერეოდა, იქვე ოთახის კუთხეში ჭილობი იყო გაშლილი, ნუცა ბებო მიაწვენდა და საბანსაც მიაფარებდა.

ერთხელ აბრამ პაპა მოვიდა ჩვენს წასაყვანად. ნუცა ბებომ შესჩივლა:

– ჩემო აბრამ, რომ იცოდე, როგორ ვიღლები ამ ბავშვებთან. უფრო მეტად უმცროსები მღლიან. გამუდმებით ტირიან, დედას თხოულობენ, აქ მუშაობას ისევ ბარი და თოხი ჯობსო.

– რას იზამ, ნუცა-ქალო, უნდა გაუძლო. სტალინს თურმე ბრძანება გაუცია, დედებმა კოლმეურნეობაში უნდა იმუშაონ და ბავშვებმა ნუცასთან იტირონო. – ენამოსწრებულად დაამშვიდა აბრამ პაპამ „აღმზრდელი“ ქალი.

ანდაზა:

უხილო სოფელში კვრინჩს გულაბს ეძახდნენო.

ენის გასატეხები:

1. ეჟენების უღარაჟღურიო, ბავშვების უღავიჟღუვიო, ჩიტების ჟიჟიჟ-ჟუჟიო.
2. ქაფქირი ქვაბში ქაფ-ქუფით, აქაფებულ წვნიანს აქაფებ-აქაფქირებდა.

ოჯახის ბურჯი

პაპა, ანკესები არ დაგავიწყდეს, ანკესები! – შეახსენა მურთაზ პაპას თორნიკემ, როცა პაპა მანქანის საბარგულში ბარგს ალაგებდა.

– რა დამავიწყებს, ჩემო ვაჟკაცო, პირველად ანკესები ჩავაწყვე, – თავზე ხელი გადაუსვა პაპამ ბიჭს.

მთელი ოჯახი მანქანაში ჩასხდა და ახალდაბისკენ აიღეს გეზი. აგერ ბორჯომის თვალწარმტაცი ხეობაც გამოჩნდა. თორნიკეს მტკვრის დანახვაზე თვალები გაუბრწყინდა. მთელი დამე არ ეძინა სიხარულით:

– რა კარგია, სათევზაოდ ვივლი, უჰ, რამდენ თევზს დავიჭერ... – ოცნებობდა ბიჭი. თევზაობაში გასულ წელს გაიწაფა. პაპასთან ერთად ქალაქგარეთ ტბაზე დადიოდა და ისე დახელოვდა, გამოცდილ მეთევზესაც კი არ ჩამოუვარდებოდა. წელს კი პაპამ ბიჭს უფრო მოზრდილი ანკესი უყიდა.

– აი, მოვედით კიდევ! როგორ აბიბინებულა ჩვენი ეზოს მოლი... – სიამოვნებით ჩაილაპარაკა თორნიკეს დედამ და მანქანიდან ბარგის გადმოლაგება დაიწყო. თორნიკემ კი სწრაფად იპოვა თავისი ანკესი და მტკვრისაკენ დაეშვა.

– თორნიკე! რა დროს თევზაობაა? ჯერ დაისვენე, ნამგზავრი ხარ! – გასძახა დედამ.

– გთხოვ, დედა, შორს არ წავაღ, –

აქვე სახლის წინ ვითევზავებ, – შეეხვეწა ბიჭი.

– წავიდეს, გაერთობა ბავშვი, – სთხოვა რძალს მამამთილმა.

დედას წინააღმდეგობა არ გაუწვევია და ბარგის ამოლაგება გააგრძელა.

ბიჭს გაუმართლა. თითქოს დამწვევდელი ჰყავდაო, ისე სწრაფად ეკიდებოდა თევზი მის ანკესს. მოზრდილი ვედრო სწრაფად ივსებოდა სხვადასხვა ჯიშის თევზით. ბიჭი შინ გახარებული დაბრუნდა. მშობლები გაოცდნენ, ასე მოკლე ხანში ამდენი თევზი რომ დაიჭირა პატარა ბიჭმა. გაიხარა მურთაზ პაპამაც:

– ყოჩაღ, ჩემო თორნიკე! სანიმუშო შეგირდი მყავხარ, გენაცვალოს პაპა.

– ნუთუ თევზები არ გებრალეობდა, რომ იჭერდი? – წყენით ჰკითხა ანამ.

– თევზების დედები ხომ იტირებენ, შვილები რომ წაართვი... – დაუმატა მარიამმა.

თორნიკე ჩაფიქრდა. სიბრაღულის და სინანულის გრძნობა მასაც დაეუფლა.

– აბა, გაჩუმდით, გოგონებო, მეტი აღარაფერი უთხრათ თორნიკეს. თევზი იმისია, რომ უნდა დავიჭიროთ და საკვებად გამოვიყენოთ. შარშანაც ხომ მიირთმევდით თორნიკეს დაჭერილ თევზებს, აღარ გახსოვთ? – გააჩუმა დები მამამ.

საქმე ყველამ გაინაწილა.

მამამ თევზი გაასუფთავა, ბებომ მოხარშა, დედამ ცხელ-ცხელი მჭადები დააცხო, გოგონებმა სუფრა გაშალეს, პაპამ კი მარნიდან დოქით ღვინო გამოიტანა. ნამგზავრი და მოშვიებული ოჯახი სუფრას მიუჯდა.

– თორნიკეს გაუმარჯოს, თორნიკეს, კაცურ კაცს! – წარმოსთქვა სადღეგრძელო პაპამ.

– გაუმარჯოს ვაჟკაც ბიჭს! დღეს თორნიკე ჩვენი მარჩენალიცაა და მასპინძელიც. – ჩაიღიმა მამამ და პაპას ჭიქა მიუჭახუნა. მათ ბებო და დედაც შეუერთდნენ და ყველამ ერთად შესვა თორნიკეს სადღეგრძელო. კმაყოფილმა ბიჭმა ქება შეიფერა. უხაროდა, ასე რომ ასიაშოვნა თავისიანებს.

ენის გასატეხი:

ხევში ჩანჩქარა ჩანჩქერი ჩანხრიალ-ჩაჩუნხუნებულა.

ფოთოლეთის ტყეში

გაზაფხულის მშვიდი და თბილი სადამო იდგა. ნელი სიო ნაზად არწევდა ხის ტოტებს ფოთოლეთის ტყეში. ლორთქო ფოთოლთა შრიალი ირგვლივ საამო სურნელს აფრქვევდა. მაყვლის ბუჩქში ნაზად შეყუყუდიყო ია, თავს არიდებდა ცველქ ნიაგს და დასაძინებლად ემზადებოდა. არ ეძინათ მის დობილებსაც, – ენძელა და ყოჩივარდა იორდასაღამს ეკეკლუცებოდნენ; ხელების ქნევით მშვიდობიან დამეს უსურვებდნენ ერთმანეთს.

მთელი დღის შრომით მოდლილმა გარეულმა ფუტკრებმა ფულუროს მიაშურეს. ჩიტებმა შეწყვიტეს გალობა-ჭიკჭიკი და ხის ტოტებსა და ბუდეებში მოკალათდნენ. წაბლის ტოტზე ბუ შემომჯდარიყო და თავისი დიდრონი თვალებით საკბილოს ეძებდა. სადღაც გულსაკლავად გაჰკიოდა მისი მეგობარი ჭოტი.

იქვე სახურავჩამოქცეული, იავარქმნილი ეკლესიის ნანგრევებიდან დამურები აშლილიყვნენ და ცაში კამარას კრავდნენ... ერთ დროს ამ ეკლესიაში სიცოცხლე ჩქეფდა, ერი და ბერი არ აკლდა მის წმინდა კერას. მისი სამრეკლოს ზარი უფლის მადლისა და წყალობის მისაღებად უხმობდა მორწმუნეთ.

* * *

ზაფხულობით ეკლესიის ნანგრევებს ხშირად სტუმრობდა თბილისიდან ჩამოსული 14-ოდე წლის ბიჭი. ზურგზე აბგამოკიდებული ზაზა (სერგო) სოკოს მოსაკრეფად ამოდიოდა სოფელ ახალდაბიდან; ყოველთვის შეჩერდებოდა ხოლმე ტაძრის ნანგრევებთან, გარს შემოუვლიდა, გულის ჯიბიდან სანთელს ამოიღებდა, აანთებდა, პირ-ჯვარს გადაისახავდა და ეამბორებოდა ჩამოქცეულ კედლებს. შემდეგ შორიახლო მოჩუხჩუხე წყაროსთან შეისვენებდა, პეშვით წყალს შესვამდა, სახეს გაიგრილებდა, ქვაზე ჩამოჯდებოდა და ბავშვურ ოცნებებში იძირებოდა. ცდილობდა წარმოსახვით გაეცოცხლებინა შორეული წარსული, ის დრო, როდესაც სანთლებით გაჩახახახებულ ეკლესიაში წირვა-ლოცვა ტარდებოდა და გალობის ხმები ატკბობდა ირგვლივ ყოველივეს.

* * *

ტყემ ღრმა ძილით დაიძინა. ცელქი სიოც ჩაწყნარდა... ირგვლივ სიმშვიდემ დაისადგურა, თუმცა დროებით...

შუალამისას ტყის სიმყუდროვე ჩუმმა კენესამ დაარღვია:

– ვაი, ვაი, რა შავ დღეში ჩავვარდი, გული ამ უღმერთობმა, გული! – გმინავდა ბებერი მუხა.

– რა გაგჭირვებია, რა გაწუხებს ძმობილო? – გამოეხმაურა ძილგამფრთხალი სიყრმის მეგობარი წიფელი.

– ვკვდები, ჩემო წიფო, ვკვდები... არადა ხომ გახსოვს, რა ბიჭები ვიყავით!? მე და შენ ხომ მთელი საუკუნე ერთად გვაქვს გატარებული, ჩვენს ტოტებქვეშ რამდენი სადღესასწაულო ტრაპეზი გაშლილა და ერის და ბერის უამრავი სადღეგრძელო შესმულა; ჭირიც და ლხინიც ერთად გადაგვიტანია, ცულის და ხერხის შიშიც, მესის დაცემაც ბევრჯერ გვიგებია, მაგრამ ფარ-ხმალი არ დაგვიყრია. ახლა კი ამ უსახურმა ჭია-მატლებმა როგორ უნდა შემჭამონ და მომინელონ... – ჩიოდა სასოწარკვეთილი მუხა.

– უი, შე საცოდავო, ეგ რა დაგმართნია? შენც გესტუმრნენ? როგორ

ყველგან დაძვრებიან და სიცოცხლეს უმწარებენ ჩვენს მოდგმას, მოხუცსა თუ ახალგაზრდას. გახსოვს, შარშანწინ მეც რა დღეში ჩამაგდეს? ნუ გეშინია, ჩემო მუხაკო! კოდალამ გაიხაროს თავისი ცოლ-შვილით. იმას რომ არ ეშველა, დღეს ჩემგან ფუტუროც არ დარჩებოდა. მოიმარჯვა თავისი გრძელი ნისკარტი და გულ-მუცლიდან სულ ჩემი სისხლითა და ხორციით ნაკვები მატლები ამოყარა. ისე მომარჩინა, აღარც კი მახსოვს, თუ ოდესმე რაიმე მაწუხებდა...

– მიშველე, ჩემო წიფო, მიშველე ძმობილო, მღრღნიან და შიგნეულს მაცლიან, სადაცაა წამაქცევენ. – კენესას უმატა მუხამ.

წიფელმა ერთხელ კიდევ ანუგეშა ძმობილი, შემდეგ კი ფულუროში მძინარე შვილობილ ციყვს ჩასძახა:

– ციყვო, ციყვუნია! გაიღვიძე შვილო, მუხა გეყავს ავად, სასწრაფოდ გაიქეცი და კოდალა აქ გააჩინე.

ციყვი წამოხტა, თვალები მოიფშვნიტა, ერთი გემრიელად გაიზმორა და ხტუნვა-ხტუნვით კოდალას მიადგა. კოდალას არ ეძინა, ღამეც კი მუშაობდა, რომ მეზობელი თელა გადაერჩინა.

– კოდალავ, ძვირფასო, გვიშველე, მუხა გაგვიხდა ავად, შენი დახმარება გვჭირდება, უარს ნუ მეტყვი, შენი ნისკარტის ჭირიმე. – ეხვეწებოდა ცრემლმორეული ციყვი.

კოდალამ მუშაობა შეწყვიტა... ფიქრებში წავიდა... აღარ იცოდა, რა ექნა... აქეთ თელა ჯერ არ ჰყავდა ბოლომდე განკურნებული, იქით კი მუხა თხოულობდა სასწრაფო დახმარებას.

გონიერი თელა მიუხვდა კოდალას და სიხუმე თავად დაარღვია:

– ძვირფასო დასტაქარო, შენი წყალობით უკეთესად ვარ... ჩემს სიცოცხლეს საფრთხე აღარ ემუქრება, ახლა მუხას უფრო სჭირდება, რაც შეიძლება სწრაფად გაფრინდი და გადაარჩინე საცოდავი...

თელას ასეთმა ყურადღებამ და მოყვასისადმი გამოვლენილმა სიყვარულმა კოდალა გაახარა. იგი დროებით გამოემშვიდობა მას და მორჩილად გაჰყვა ციყვს...

ტყის სამომო გარს შემოხვე-
ოდა სნეულ მუხას, ვიშივიშებ-
დნენ და სინანულით აქეთ-იქით
აქნევდნენ თავებს. ცრემლმორე-
ულ წიფელს კი გულზე მიეხუ-
ტებინა ძმობილი და თავისი
ქორფა ფოთლებით შუბლიდან
ჭირის ოფლს სწმენდდა.

– ექიმი მოდის, ექიმი! აბა,
გზა მიეცით, გზა! – მძლავრი
მკლავების ქნევით დერეფანს
აკეთებდა ახოვანი რცხილა.

„ექიმმა“ სწრაფად გასინ-
ჯა ავადმყოფი და დიაგნოზიც
დასვა. სხიფჩამქრალ თვალებში
სიცოცხლის ნატამალიც აღარ

შერჩენოდა მუხას. კოდალამ სწრაფად მოიმარჯვა თავისი „ინსტრუმენტი“ – გრძელი ნის-
კარტი და შეუდგა ურთულეს „ოპერაციას“. გამოცდილ დასტაქარს მუხის სხეულიდან მო-
ხერხებულად და სწრაფად ამოჰყავდა გატიკნილი, მსუქანი მატლები. სულგანაბულ ტყეში
მკაფიოდ ისმოდა მისი ნისკარტის ღონიერი კაკუნი.

გათენებისას მუხამ შეება იგრძნო... თვალები გაახილა... მუშაობაში გართული „ქი-
რურგი“ დასუსტებული მკლავებით თავისკენ მიიზიდა და მადლიერების ნიშნად ნისკარტზე
ეამბორა. თავის მხრივ კოდალამაც ახარა „ოპერაცია“ წარმატებით დამთავრდაო.

დამენათევა ტყის სამომო სიხარულის ყიჟინა შემოსახა:

– გადარჩა, გადარჩა! – გაუმარჯოს კოდალას, ჩვენს მხსნელსა და იმედს!

– შენს გამჩენს ვენაცვალე, შენს გამჩენს! აბა, დედაშენმა უნდა დაიკვებოს, შვილი
გამიზრდიაო, – აღტაცებას ვერ მალავდა წიფელი.

მათ სიხარულს ჩიტებიც შეუერთდნენ; თავს იწონებდნენ თავიანთი მოდგმით.

– ყოჩაღ, კოდალა! ყოჩაღ! ახლაც აღარ დაიჯერებენ, რომ პატარა ჩიტსაც შეუძლია დიდი
საქმის კეთება? – ხითხითებდა იფნის ტოტზე შესკუპული ჩხიკვი.

– ვამაყოთ შენით! ჩვენი გვარ-ტომის მასახელებელო! – დაუმატა ქედანმა.

სწრაფად მოგროვდა ყველა ჯიშისა და გვარის ფრინველი, ერთ გუნდად შეკრებილებ-
მა ჭიკჭიკითა და გალობით ჰაერში აისროლეს ტყის დასტაქარი. კოდალაც აღფრთოვანე-
ბული იყო ასეთი დაფასებით, მადლობის ნიშნად ყველას თავს უკრავდა და ჰაეროვან
კოცნას უგზავნიდა.

* * *

ის მუხა და წიფელი დღესაც მყარად ფესვგადგმულნი დგანან ფოთოლეთის ტყეში
და მოგონებებით გულს იოხებენ... ისევ ყვავის მორცხვი ია... ისევ ეკეკლუცებიან იორდასა-
ლამს ყოჩივარდა და ენძელა... მოუღლეღად შრომობს ფუტკარი... ძველებურად ჭიკჭიკებენ
და გალობენ ჩიტები... კვლავ დასტაქრობს კოდალა... თვალებ-ბრიალა ბუ უკუნ ღამეში
ემებს საკბილოს... გულსაკლავად გაჰკივის ჭოტი... ფოთოლეთის ბინადართა ცხოვრება ძვე-
ლებურად მშვიდად და ერთფეროვნად მიედინება... მაგრამ აღარსად მოსჩანს სახურავჩა-
მოქცეული ეკლესია და მისი ნანგრევები... აღარ ბუდობენ იქ ღამურები და აღარც მათი
ნამგლისებური კამარა დაუნახავს ვისმე.

რატომ? რა მოხდა?

აი, რა მოხდა: – ის პატარა ბიჭი, ასე რომ ესიყვარულებოდა და ეფერებოდა ეკლესი-
ის ჩამოქცეულ კედლებს, დავაჟუკაცდა და კარგი მამულიშვილი დადგა... მან აისრულა ბავ-
შვობის დიდი ოცნება. მისი შეწვევითა და თანადგომით, უწმინდესისა და უნეტარესის
ილია II-ის ღოცვა-კურთხევით და იღუმენ მამა ფოკას (მარკოზია) ძალისხმევით ბორჯო-
მის რაიონში დამთავრდა ფოთოლეთის ტაძრისა და სამონასტრო კომპლექსის აღდგენა.
კვლავ ატოვდა ეკლესიის სასიცოცხლო ძარღვი, სამრეკლოს ზარი ისევ უხმობს მრევლს...

უფალი შეეწიოს ყველა ქველმოქმედს, კეთილი საქმეების შემოქმედს...

პირველი ზარი

ღამე თეთრად გავათენე,
 დღე დამიდგა სანუკვარი,
 „დედა ენა“ ჩავიხუტე
 იაკობის ნაჩუქარი.
 ჩანთა ზურგზე მოვიკიდე,
 მივქრი, როგორც ნიაქარი,
 სკოლისაკენ მიმაცილებს
 ჩიტუნების მთელი ჯარი.
 მეგებება ჩემი სკოლა,
 მზე კაშკაშა, მოცინარი,
 ოცნებებით ფრთაშესხმულმა
 დღეს შევადე სკოლის კარი.
 კლასში დამხვდა მერხი, დაფა,
 პედაგოგი მომღიმარი,
 საამურად აწკრიალდა
 მასპინძელი სკოლის ზარი.

გამოცანა-მისართმი:
 ყველას გჭირდებით დროისთვის,
 ისრები მომდევს ტაატით,
 აბა, დროზე სკოლისაკენ,
 არ შემარცხვინოთ

თორნიკეს სიმღერა

საქართველოს სიყვარული
 ჩემს ნორჩ გულში ისე დნება,
 როგორც დნება მზის სხივისგან
 მთაში თოვლი ნება-ნება.
 ოცნებაში ბევრჯერ წასულს
 ძილი სულ არ მეკარება,
 სამშობლოზე დარდი, ფიქრი
 დღენიადაგ არ მშორდება.
 პატარა და სპეტაკ გულში
 წინაპართა სიჩაუქე
 ოქროს ზოდად გულში მრჩება,
 მათ ბილიკებს თუ გავყვებით,
 საქართველო გაბრწყინდება.
 ერთ მუშტად თუ შევიკვრებით,
 მამულს ძლიერ მოუხდება.
 მუხას მუმლი ვერ წააქცევს,
 მუხა მუმლით არ მოკვდება.
 საქართველოს სიყვარული
 ჩემს ნორჩ გულში ისე დნება,
 როგორც დნება მზის სხივისგან
 მთაში თოვლი ნება-ნება.

უცნაური სიტბო ღებბა,
 ვიზრდები და ზრდასთან ერთად
 სიმამაცეც მემატება.
 ჩემს ქვეყანას, ჭირგამოვლილს
 სხვა რომელი შეედრება?
 მტერმა ბევრჯერ გადათელა,
 მაგრამ მაინც ფეხზე ღებბა.

პატარა მარიამის ღოცვა

ზარი რეკავს სამრეკლოდან,
როგორც მუდერი ქნარი,
ეკლესიას მივაშურე,
წირვას დავესწარი.
გულში სითბო ჩამეღვარა,
ამეხილა თვალი,

იმავე წუთში გამიღვივდა
რწმენის ნაპერწკალი.
პირჯვარს ვიწერ, ღოცვას ვიწყებ
მე – ღვთისა მხევალი,
უფლისაკენ მიისწრაფვის
ჩემი სანთლის ალი.
ღმერთო, ჩემს ერს შეგავედრებ,
მიეც რწმენა მყარი,
საქართველო დამილოცე,
ჩემი საფიცარი.

მადლობა უფალს

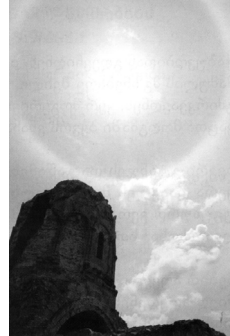

მადლობა უფალს, ჩემო მამულო,
შენი წიადის დვრიტა მარგუნა,
შემასისხლხორცა შენს სულის სითბოს,
ჯადოსნურ ფლორას, ღამაზ ფაუნას.
მადლობა უფალს იმ წყალობისთვის,
რომ მოყვასთ სითბო უხვად მაპკურა,
სიკეთის ნერგმა გაშლილი ვარჯით,
ზედ სათნოება გადამახურა.
მადლობა უფალს იმ წყალობისთვის
ამატიტინა ჩვილი ქართულად,
ფეხი ავიდგი იქ, სადაც შოთა,
დიდი თამარი დაბადებულა.
მადლობა უფალს იმ წყალობისთვის,
რომ ბოროტება ჩაკლა, დათრგუნა,
ჩემი ცხოვრების სავალ ბილიკზე,
დემონმა როცა მგესლა, მაცდუნა.
მადლობა უფალს იმ წყალობისთვის,
დავიარები კაცადკაცურად
და ჩემს პატარა საქართველოში
ერს დაგუდგები კეთილ მსახურად.

დედასამშობლოს ძახილი

კენესის დედა-საქართველო,
 მოთქმაა გულის მწველი...
 დვიძლი შვილების დაკარგვა
 ძნელია, მეტად ძნელი.
 აფხაზეთო, სამაჩაბლოვ,
 გიხმობთ მშობელი დედა...
 ტანჯვას ზედ მერთვის ტანჯვა,
 ტყვეობაში რომ გხედავთ.
 ვერ მოგიშუშეთ იარა,
 თქვენი ტკივილი მტკივა,
 ვეღარც სხეული გაგითბეთ,
 მეც თქვენთან ერთად მცივა.
 ჩემო ბედკრულო შვილებო,
 მეც თქვენთან ერთად ვკვნესი,
 ისე ვიწვით და ვდნებით,
 როგორც აბელი-კვესი.
 თქვენი წყლულები მაწუხებს,
 მთლად შევიქენი ჭალარა,
 დიდმა დარდმა და ვარამმა
 წელში მომხარა, დამღარა.

ჩემო სნეულო შვილებო,
 ცრემლით სველი მაქვს უბე,
 თბილად მაქვს შემონახული
 თქვენი კუთვნილი უბე.
 კეთილი ბოროტს დაჯანის,
 უფალი მწყალობელია,
 მკერდს მოწყვეტილო შვილებო,
 საქართველოში გელიან!

მამულს

თაყვანსა ვცემ შენს მიწა-წყალს,
 ცას – ლაჟვარდის ფერს,
 მთიებს, მთვარის ათინათებს,
 ამომავალ მზეს.
 თეთრ მწვერვალებს, მთებს და სერებს,
 მარადმწვანე ტყეს,
 ბარაქიან ზვრებს და ბაღებს,
 გაშლილ მინდორ-ველს.
 ჩემო დედა-საქართველო,
 გული შენთვის ძგერს,
 გამარჯვების გზებით გველოს
 მრავალ ათას წელს.
 გპირდები შვილთა სიმრავლეს,
 რაც რომ გიჭირს დღეს,
 გამოგიზრდი რჩეულ ქალ-ვაჟთ,
 ორს კი არა, – ბევრს.
 ზეცად ხელებაპყრობილი
 შევღაღადებ ღმერთს,
 შევავედრებ დედაენას
 ჩემს საფიცარს – ერთს.
 რკინის გულს გამოვიკვერავე,
 ავაჟღერებ გრდემლს,

მომხდურს ისეთ დღეს დავაწევ,
 ვადენ ცხარე ცრემლს.
 შემდეგ „შაფლეგოს“ დავძახებ,
 დეზს შემოვკრავ ცხენს,
 აბა, მტერი რას დააკლებს
 ქართულ სულს და გენს?
 მუხლს მოფუდრეკ წინაპართა
 სიათებს და ხმლებს,
 საფლავებში ავატოკებ
 მამა-პაპის ძელებს.
 მოვილოცავ წმინდა კერებს –
 ახალსა და ძველს,
 იავარქმნილს სულს ჩავებრავე,
 საქმეს ვიზამ ქველს.
 ჩემო ტანჯულო მამულო,
 არ გპირდები ბევრს,
 ლამპარივით გაგიძღვები,
 გაგინათებ ბნელს.
 ვაჟკაცური შეძახილით
 გავამხნევებ ერს,
 დავედები მტლად შენს მიწას,
 თუ დაგჭირდა დღეს.

ქართულ ენას

დედაენავ, ჩვენო ენავ, ჩვენო რწმენავ,
უკვდავებავ, სიცოცხლეზე მეტად ტკბილო,
დედაენავ, საუნჯეო დიდი სიბრძნის,
ტანჯულო და დიდ ქარცეცხლში გამოვლილო
დედაენავ, მჭევრმეტყველო, მრავლის მოქმელო
იბერიის სასოებავ, სიქადულო,
დედაენავ, ფესვძლიერო, წმინდა ენავ,
წინაპართა წმინდა სისხლით დანამულო.
დედაენავ, თბილო, როგორც დედის უბევე,
ქართულ გენით, სულით მოზარნიშებულო,
დედაენავ, უძველესი ერის ენავ,
სხივმნათობო, ცოდნის წმინდა ნაკადულო.

დედაენავ, ჩვილ ბავშვივით საფერებო,
ფარნავაზის მწიგნობრობით შემკობილო,
დედაენავ, უფლისაგან ხელდასხმულო,
ყოვლადწმინდა ღვთისმშობელის შვილობილო.
დედაენავ, ქართველების სიამაყევე,
უკვდავებავ, სიცოცხლეზე მეტად ტკბილო,
დედაენავ, ივერთ ქვეყნის მყარო ლიბოვე,
ნატურისთვალო, სათნოებით შემოსილო.
დედაენავ, თბილო, როგორც დედის უბევე,
ქართულ გენით, სულით მოზარნიშებულო,
დედაენავ, უძველესი ერის ენავ,
სხივმნათობო, ცოდნის წმინდა ნაკადულო.

სოხუმის დაცემის ღვა

დაწვებს იხოკავს ბებერი ტირიფი,
მზეც ტირის, თავს იღრჩობს ზღვაში,
გლოვის ზარია სოხუმის მიწაზე,
ფრინველთა ქვითინი – ცაში.
გაშმაგებულ ზღვას დაჰყურებს თოლია,
ბზარი შეჰპარვია ხმაში,
დაჭრილ მეომრებს მწარედ დასტირის
ხმელეთზე, ბობოქარ ზღვაში.
ვარდს წართმევეია ფერი და სურნელი,
სევედა მორევიათ ფიჭვებს:
– ნეტავ სად არიან, ხომ არ უჭირთო
ჩვენს ვაჟკაც „ღიმილის ბიჭებს“?
სისხლის ნაკადი უხვად დაიღვარა,
წითლად გაიპოხა მიწა,
დალატი იყო, „ღიმილის ბიჭებო“,
როგორ მიაღწევდით მიზანს?!

ცა მოიღუშა, კოპები შეიკრა,
შუქი ჩაუქრათ ვარსკვლავებს,
კერიაჩამქრალნი გლოვით ტოვებენ
ობლად დარჩენილ საფლავებს.
დაძრწის სატანა, დაეძებს საკბილოს,
ვაი, შვილმკვდარო დედებო...
ძუძუსმიკრულო ობოლო ჩვილებო,
ნაცრად ქცეულო ედემო...
ვაი, ჩახოცილო მოყვასო ჩვენო,
შინმოუსვლელო შვილებო...
სატრფოდაკარგულო ყმაწვილქალებო...
თქვენ, ხეიბარო გმირებო...
ჩემო აფხაზეთო, ჩემო მამულო,
გეყოფა ცრემლის ღვრა, გლოვა,
გწამდეს მომავლის, უფლის წყალობისა –
ნანატრი საქართველო მოვა.

ნაზი არსენაძე

სკოლისაკენ

თავს მიხრიან მთები,
 მიმზერიან გზები,
 გაზრდილად ბიჭი,
 სკოლისაკენ ჰერი! . . .
 დილით ადრე მზემაც,
 მომილოცა გულით,
 გაზრდილხარო უკვე,
 სკოლის გული გელის!
 ბაბუმ, მამამ, ბებომ,
 მეზობელმა ყველამ,
 დამილოცეს გზა და
 დამაბარა დედამ:
 უკვე დიდი რომ ხარ,
 ხომ შეიტყვე ახლა?
 შენ სამშობლოს ბურჯად
 უნდა იდგე მარად!
 ჰოდა, მეც მზადა ვარ,
 ვუერთგულო მამულს,

არ შევარცხვენ, ვფიცავ,
 საქართველოს წარსულს!

იის ღოცვა

იამ თვალი გაახილა,
 მიიხედა - მოიხედა,
 მზეს რომ გულით გაუცინა,
 „დედაენას“ გადახედა.
 მოეწონა წიგნი წრფელი,
 შიგ დაიდო ბინა მანაც,
 ამ ბრწყინვალე ცოდნის კარის,
 გასაღები მისცეს თანაც.

აღებს ია ცოდნის კარებს,
 საუკუნეს უკვე გასცდა,
 იაკობის ღოცვა მოსდევს,
 ქართველების ამ დიდ განძსა.
 ხვალინდელი საქართველოს,
 თითებს კოცნის ია-ია,
 და ჩურჩულით ჩუმად ღოცავს,
 იმრავლეთო მზია, გია.

ჩემი,, დედაენა“

„დედაენა“ წიგნი პირველი,
 დღეს რომ პირველად ავიღეთ ხელში,
 „დედაენა“ განძი ერისა,
 ანათებს, როგორც სანთელი ბნელში.

პირველი წიგნი დედის გულივით,
 ალაღმართალი, სპეტაკი, წრფელი,
 პირველი ასო, პირველი სიტყვა,
 გაუბედავი ნაბიჯი ჩვენი.

დედას!

დედა- ჩემი ერთია,
 დედა - ჩემთვის ღმერთია,
 სხვა როგორ თვლის არ ვიცი,
 ჩემთვის ეს სულ ერთია!
 მზეს გამსგავსებ დედიკო
 მზეც ხომ ერთადერთია,

შენი ტკბილი გულის ხმა
 ჩემთვის ერთადერთია!
 შვილთა წინსვლით ხარობდე,
 მწყალობელი ღმერთია!
 ობოლ მარგალიტივით
 ეს ოცნებაც ერთია!

ახა ბასილაძე

ვარდობისთვის მოგილოცავ

ცხრათვალა მზე ჩვენ გვიღმის,
რა ნათელი დღეებია!
ვარდებს თავს რომ ევლებიან
ფრთაფარფატა პეპლებია!
ველ-მინდვრებზე ყვავილების
ფერთა ანაფერებია.
სმაჭიკჭიკა ჩიტუნებიც
ბუდეს მოეფერებიან.
ლოდინისგან გათანგული
და ნამქერში ჩაკარგული

ანუსჩუსდა ნაკადულიც.
თეთრად ყვავის ალუბალი,
ზურმუხტია მთა და მდელი.
ვარდობისთვის მოგილოცავ,
ჩემო ტურფა, საქართველო!

სამშობლო

ჩემი ტკბილი სამშობლო, –
კავკასიის მთებია!
ზღვის ტალღები გუგუნით, –
ნაპირს ეხეთქებიან!
მწვანე მოლი ხასხასა,
ზედ პატარა ოდები.
ვენახები, ბაღები,
მობიბინე კორდები!

ძველი ციხე-კოშკები,
წყაროები ანკარა,
მოშრიალე ტყეები,
ცაში ფრინველთ კამარა!
ჩემი ტკბილი სამშობლო,
ქვეყნად მხოლოდ ერთია.
იბერია ქართველთა, –
სალოცავი ღმერთია!

ღეღას

– ჩიტო, ჩიტო, ოქროს ჩიტო, –
ამოიღგი ენა!
ჩემს დედიკოს ეამება
ჭიკჭიკი და სტვენა.
ქარო, ქარო ნიაფქარო,
როცა ქროლვით ტკებები,
გთხოვ, რომ აღარ აუწეწო
ჩემს დედიკოს თმები.

ის უსაზღვრო სიყვარული,
რასაც ქვეყნად ვხედავ,
ეს ხომ შენი თვალებია,
საყვარელო დედა.
როგორ მინდა, როგორ მინდა,
რაც ვარდია ქვეყნად,
ყველა შენ რომ დაგიკრიფო
და მოგართვა ერთად!

მელას სკივრი

ჯადოსნური სკივრი მაქვსო! –
გაიძახის მელია.
მაგრამ გახსნას ვერ ახერხებს,
სკივრის გახსნა ძნელია.
გასაღები მოიპარა
თურმე ყვავმა-ყანხაღამ,
მერე ფრთა ფრთას შემოჰკრა და
სადღაც წააჩანჩაღამ.

მზე და პომიდორი

პომიდორის ლოყები
ჯერაც მწვანე ფერია.
ასეთივე და-ძმანი
მის გარშემო ბევრია.
ცხრათვალა მზე იცნის,
ათას ფერად ელაგსო,
გაიძახის, – მაცალეთ,
გავაწითლებ ყველასო!

ღალი კახიძე

ნანა დედა

ზღაპარ იყო, ზღაპარ იყო – – – და იყო ერთი თბილი, ტკბილი, ღამაზი ქალაქი. ქალაქი რომელშიც ცხოვრობდა ძალიან ღამაზი, ბედნიერი, გონიერი, ჭკვიანი ხალხი, მაგრამ იყო გამონაკლისიც. – ამ ქალაქში მცხოვრებ ერთ-ერთ ოჯახს შევუღლოთ კარი და ჩემო ძვირფასო მკითხველო ჩვენც მივიღოთ მონაწილეობა ამ მშვენიერ ზღაპარში.

ამ ოჯახში ცხოვრობდა დედა, მამა და ვაჟიშვილი გოგლიკა. დედა ნანა იყო შემტევი, სამართლიანი ჭკვიანი გონიერი ქალი. თუ საჭირო იქნებოდა აბჯარსაც ჩაიცვამდა და მეომარიც გახდებოდა თავის მეუღლესთან ერთად. ზურა მამა და ნანა დედა შეციცინებდნენ ერთადერთ შვილს გოგას. მეორე მხრივ დედა ნანა იყო ძალიან მშვიდი, წყნარი ხმას არ აუწევდა საუბრის დროს თითქმის ჩურჩულებდა. მოხდა ის რასაც არავინ ელოდა. ამისთანა ოჯახმა გადაწყვიტა ქვეყნის დატოვება და სად წავიდნენ?

ქვეყანა შუაგულ ევროპაში.

ქვეყანა ღომი – ისე გშთანთქავს და ჩაგყლაპავს, შენგან ნაპერწკალიც კი არ დარჩება. როგორია ასეთი ქვეყანას დაუმეგობრდე და მის ცხოვრებისეულ ფერხებში ჩაება? თანაც როგორ ჩაება: დაიცვა და პატივისცე მის კაკუნებს, ადათწესებს, ენას. მისი რეჟიმით იცხოვრო. მაშინ შენ ვინ უნდა იყო? – მხოლოდ და მხოლოდ დიდსულოვანი – მოწესრიგებული ადამიანი. აი ზუსტად ის ადამიანია ჩვენი ნანა დედა.

თბილი ქვეყნიდან წასული, გულგატეხილი – არა დედა, არა მამა, არა საყვარელი ბები და ლენა. ყველა მიწას მიაბარა საყვარელ სამშობლოში ძალიან უჭირდა ამ ნაბიჯის გადადგმა, მაგრამ იძულებული იყო რათა სიმშვიდეს სხვა ქვეყანაში ეძებდა.

მეუღლესთან და პატარა ბიჭუნასთან ერთად ფეხი შედგა ევროპის უღამაზეს, მეტად მკაცრ ქვეყანაში. მკაცრი როგორც კლიმატით ასევე თავის წეს-ჩვეულებებით. ეს ქვეყანა ბელგია.

ბევრი იწვალა ოჯახმა, ბევრი იშრომა. ოჯახის მამა მარჩენალი გარდაიცვალა. დედაშვილი არ შეუშინდა ბედის უკუღმართობას. მამაცი ნანა დედა უფრო ძლიერი და შემტევი გახდა. არც უფიქრია უკან დახევა. შიშის ნაბადში გახვეულიყო და ფარხმალი დაეყარა. პირიქით ყველა თავის ნიჭიერებას ფარდა ახადა და მაქსიმალურად გამოიყენა. უკრავდა და მღეროდა რესტორანში სადაც რევაზ ლალიძის უკვდავი ჰანგები ააჟღერა. დარბაზში იღვრებოდა „თბილისოს“ და სხვა ცნობილი ჰიტების მელოდიები, რომელსაც ნანა დედა ერთი მეორეზე უკეთესად ასრულებდა. იყო მქუხარე ტაში და აპლოდისმენტები.

ერთ მშვენიერ დღეს, სადამო ხანი იყო ნანა ფეხით მისეირნობდა სახლისკენ. ერთ-ერთი სახლიდან კივილი ქალის შემოესმა:

– მიშველეთ, მიშველეთ ჩემი პატარა გოგონა კვდება – განწირული ხმით კიოდა ბავშვის დედა.

ნანა არც კი დაფიქრებულა, შევარდა უცხო ოჯახში. ბავშვი გააშიშვლა, რამოდენიმე წუთიანი მასაჟები ხერხემალზე ჩაუტარა და პატარა მომენტალურად მოვიდა გონზე. გაუღიმა ნანა დედას და თავის ღამაზი თვალები აახამხამა. მშობელმა გაიხარა მადლობა გადაუხადა შვილის გადამრჩენს. მეორე დღეს ბელგიის გაზეთები აჭრელებული იყო: „ოქროს ხელებია ჩვენი ნანა საქართველოდან“

ათასი სევანსი უსასყიდლოდ ჩაუტარა პატარა სოფიას. ელვის სისწრაფით მოედო ქალაქს ნანას ხელების ამბავი. მოდიოდა მასთან ათასნაირი დაავადებული ხალხი. ის ყვე-

ლას მკურნალობდა შედეგი იყო უნიკალური დიდი ეფექტი. ამის შემდეგ ქვეყანამ მას ერთ-ერთ კლინიკაში კაბინეტი გაუხსნა.

იყო ასეთი შემთხვევაც – ქუჩაში მტრელები საკენკს კენკავდნენ, უცებ ერთ-ერთი მტრედი აფართხალდა და დაეცა. შეწუხდა ხალხი, რა ქნან არ იციან. შემთხვევით ნანა მოხვდა ამ ქუჩაზე, უცებ აიტაცა მტრედი თავზე და ფეხებზე – მასაჟი ჩაუტარა. მტრედი აფართხალდა – აფრინდა ცაში, წრე დაარტყა. უცებ მტრელების გუნდი მოფრინდა. ოქროს ხელება ნანა სახლამდე ასე მიაცილეს მტრელების გუნდმა.

გავიდა წლები და ნანამ დიდი სახელი მოიპოვა თავის შრომითა და კეთილსინდისიერებით შუაგულ ევროპაში. ასახელა თავის თბილი ქვეყანა და თავის მასპინძელი ევროპაც. ორივე ძალიან უყვარს. ბედნიერად ცხოვრობენ დედა-შვილი. შვილი მხატვარია, უამრავი ფერწერული ტილო აქვს შექმნილი. უკვე საცოლელა, მაგრამ თავს იკავებს ქართველი გოგონა უნდა ცხოვრების მეგზურად. უამრავი ქართველი გოგონები აქვს ტილოზე შექმნილი. შეჰყურებს მხატვარი და ტკბება თავის ნამუშევრებით და უცებ ერთ-ერთ ტილოზე შეაჩერა მზერა. ტილო გაბრწყინდა და გადმოვიდა მშვენიერი ასული რეალობაში ნამდვილი ქართველი გოგონა. მას სახელად ერქვა თეონა. გოგას არც გაჰკვირვებია რაც მოხდა, ისე ამას ელოდა. გაიხარა ნანა დედამ, როდესაც გაიგო სურათის ამბავი. ერთ კვირაში დიდი ქორწილი გაიმართა. აუსრულდა, დედას დიდი ხნის ოცნება. – მისი შვილი ქორწინდება – გიორგი და თეონა. ამ ქორწილში მეტად შთამბეჭდავი იყო თამადა, სუფრის წინამძღოლი. 50 წლამდე ახალგაზრდა კაცი ქართველი. ის იცავდა მამა-პაპურ წესჩვეულებებს მისი თამალობა იყო ნიჭიერების, პოეზიის და სიმღერის სინთეზი, რომელმაც წარუშლელი კვალი დატოვა მნახველზე: მან შეძლო ლხინის დღესასწაულად გადააქცევა. მან შესანიშნავად იცოდა ღვინის სმის ტექნიკა. ნამდვილი ვაჟკაცი იყო, მე ის მივამსგავსე „რუბენის ტილოებზე გამოსახულ ბერძნების მეღვივნობის ღმერთს – დიონისეს“.

ღმერთმა ისმინოს ჩემი ვედრება და ნანას გული მაღე გახარებულიყოს. შეუსრულოს ეს ნატვრა, ეს ქორწინება მისი შვილისა, ზრაპარი შესრულებულიყოს რეალობაში.

მეზღაპრე ძილინებისა.

ყვავილების ჩურჩული

იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა იყო ერთი ტკბილი ოჯახი თუშეთში. ამ ოჯახში ორი პატარა და-ძმა ცხოვრობდა. ნია და ნიკო. ერთ მშვენიერ დღეს, მათი მშობლები, ბებია-ბაბუა, ნათესავები, მეზობლები, ყველა ყვავილებად გადააქცია ბოროტმა დევმა. დევს მოუნდა: დიდი მდელი, ულამაზესი ყვავილებით. ამიტომ უნდა მოეძებნა ლამაზი ხალხი, რომ ლამაზ ყვავილებად გადააქცია.

მართლაც მოაგროვა ულამაზესი ადამიანებისგან შემდგარი ოჯახები. ადამიანები, რომელიც მღეროდნენ, უკრავდნენ, სიკეთის მთისველნი. სილამაზით რჩეულნი, დიდი სიყვარულის ხალხი, ასეთი ხალხი თუშეთში ცხოვრობს. საბედნიეროდ და-ძმა ნია და ნიკო გადარჩა.

ეს მოხდა ასე; ნია და ნიკომ გადაწყვიტეს ჩუმად მშობლებისგან, გაუჩინარებულიყვნენ ტყეში, რათა განმარტობით ჩონგურზე დაეკრათ, მოემზადებინათ რამოდენიმე სიმღერა კონცერტისთვის. მართლაც 5-6 საათი დაჰყვეს ბავშვებმა ტყეში, როდესაც დაბრუნდნენ სოფელში, არც სახლი დახვდათ, არც მშობლები. სასწაული კი ის იყო, რომ სოფელი ერთ მთლიან ტრიად მინდვრად იყო ქცეული. ამ მინდორში კი

იყო ულამაზესი ყვავილები ერთმანეთზე უფრო ლამაზები, ხასხასა ფერებში. ისეთი სურნელი იფრქვეოდა თითქოს ესლა გაბრუნდები და ნეტარების მორევში გადავარდები.

ლაიბნა და—ძმა რა ქნან არ იციან. სადღაც შორს დაინახეს ყვითელი უზარმაზარი სავარძელი და შიგ ზის დევი. ხარხარობს, იცინის, დევი ტკბება ამ მშვენიერებით. იქვე ბავშვებმა აღმოაჩინეს დიდი ხე – მოდი ნია, შეჰყვირა ნიკომ. აი ამ ხის ძირში დავიმალეთ და ყველაფერს თვალი ვადევნოთ.

მოსადამოვდა – შუაღამეც მალე მოვიდა, ბავშვებს ჩაეძინათ და ძილში მოესმათ ყვავილების ჩურჩული.

ისინი ჩურჩულებდნენ, რომ დევს არ მოესმინა მათი ლაპარაკი. ისინი ეფერებოდნენ, ამხნევებდნენ ერთმანეთს.

უცებ უზომო ვარდის სურნელი იგრძნო ნიამ.

– ნია დედაშენი ვარ ჩემო ლამაზო გოგონი

– ჩემო ნიკო ძალიან მიყვარხართ.

ბავშვებმა თვალები გაახილეს და რას ხედავენ ვარდი როგორ ეფერება ორივეს. სწორედ ვარდი – ბავშვებისთვის ტიროდა.

- დედიკო ნუ ტირიხარ, სთხოვა ნიამ დედას.

- მე შენ გიმდერებ. მართლაც გაისმა სევდიანი თუშური სიმღერა. შეუერთდა ნიკო და აგუგუნდა ჩონგური ნელ–ნელა. იცით რა მოხდა? თვითოეული ყვავილი ადამიანად გადაიქცა. და – – – დიდი ბედნიერება დატრიალდა. ეხვევიან ერთმანეთს, ეფერებიან ამ ლამაზი კუთხის ლამაზი ადამიანები. ხოლო დევმა, რომ ეს სურათი დაინახა გული აუჩუყდა და ძუნძულ–ძუნძულით თავი ტყვეს შეაფარა.

ხედავთ ჩემო პატარებო რა დიდი ძალა აქვს მუსიკას სიყვარულთან ერთად. დმერთმა არ მოგვიშალოს სიხარული, სიყვარული და კარგი დასასრული ამა თუ იმ ზღაპრისა.

მეზღაპრეს კი სიხარულით შეეძლოს წერა ლამაზი ზღაპრებისა. ამინ!

ნორჩი ათინათელები

ნაზი არსენაძე - აკაკი წერეთლის სახელობის ქალაქ საჩხერის №1 საჯარო სკოლის დაწყებითი კლასების მასწავლებელი.

ღიას! ერთად ჩვენ ყველაფერს შევძლებთ!

სექტემბრის თბილი, მზიანი დღეები ულამაზებს ჩვენს მიწა-წყალს გულ-მკერდს. აუფერადა ფერდობები და კორდები, ეზოები და შარები, ქუჩები მოსწავლეთა ჟრიაშულმა გააცოცხლა და ხალისი შემატა სიცოცხლეს ნაჩვევ დადუმებულ სკოლის შენობებს. მოდიან და მოაქვთ მომავლის იმედი, იღუმადი, სათნო და გაცისკროვნებული თვალებით შესცქერიან შორს სავალ ბილიკებს მოზრდილები, ნუკრებივით ჩაკვრიან დედის ხელს პატარები, პირველკლასელები, რომლებიც გაუბედავი ნაბიჯით მოდიან დიდი ტვირთი და ვალია იყო მასწავლებელი, თანაც პირველკლასელების. მშობელი და ქვეყანა ერთად გაბარებს პატარას და

შენგან მომავლის ერისკაცს, ბურჯს ელოდება გამოზრდილ-გამოწვრთნილს, რომელმაც 21-ე საუკუნე მხრებით უნდა ატაროს, ოჯახს, ქვეყანას შეეხიდოს და თავისი წილი აგური მძლავრად დადოს იმ ტაძრის ასაშენებლად, სამშობლო რომ ჰქვია.

სკოლის ეზოშივე შემომეგება უცხო მშობელი თავისი პატარათი, თქვენი მოსწავლე იქნებაო, გამაცნო,- ბავშვს ხელი მოვკიდე, მისი გაყინული, ათროლებული თითები უსუსურად მომეჩვენა, მერე გულში ჩავიკარი და მისი აჩქარებული გულისფეთქვა ყურში ჩამესმა.

მომეყურა? არა, გული გამალებით, ხმაურით უცემდა, განიცდიდა და ღელავდა, რას? თავადაც არ იცოდა. . .

მე ცრემლები მომერია და ჩემს თავს ვკითხე: - შევძლებ? შევჩერდი და ხმამაღლა ვთქვე: შევძლებთ! სხვა უფლება არ გვაქვს, რადან ვართ, გვქვია მასწავლებლები, ყველაფერი უნდა შევძლოთ, მამულს მომავალი მოაზროვნე, მებრძოლი და უშიშარი თაობა უნდა აღვუზარდოთ, ვასწავლოთ მშობლიურის დაცვა და სიყვარული, სხვისი პატივისცემა და დაფასება.

როგორც ახალი სასწავლო წელს უხდება მეკვლე, ასევე ახალი სასწავლო წლის პირველ დღეს შეენის კარგი სტუმარი. წელს ჩვენი სკოლის სტუმრები გახლდნენ ყველა ქართული ოჯახის საყვარელი წევრი ბატონი გოჩა ტყეშელაშვილი - პროექტ „ეტალონის“ წამყვანი და სულისჩამდგმელი; ბატონი ნიკო მოდებაძე „პრივატბანკის“ საჩხერის ფილიალის მმართველი; ბატონი მალხაზ ბაზაძე - საჩხერის მუნიციპალიტეტის გამგებელი; ქალბატონი ცისმარი მაჭარაშვილი - საჩხერის საგანმანათლებლო რესურსცენტრის ხელმძღვანელი;

დიდი მადლობა მათ საჩუქრების, სტუმრობისა და კეთილი სურვილებისთვის!

მე კი ჩემმა პირველკლასელებმა კითხვებით იმდენად გამაბრუნეს, გადავწყვიტე, ზოგიერთი კითხვის პასუხი სკოლის დირექტორის მოვალეობის შემსრულებელს, ქალბატონ ვერა აბდუშელიშვილს გაეცა, ყველა ჩვენთაგანისათვის უსაყვარლეს პიროვნებასა, საუკეთესო ხელმძღვანელსა და სამართლიან ქალბატონს. ალბათ ვერცერთი დედა ისე თანაბრად ვერ გაუნაწილებს შეილებს სადილს, როგორც ქნი ვერა აფრქვევს თანაბრად სითბოსა, სიყვარულს და პატივისცემას.

გთავაზობთ პირველკლასელთა ინტერვიუს ქნ ვერა აბდუშელიშვილთან:

თამარ კუსიანი – მოგესალმებით! მე გახლავართ აკაკი წერეთლის სახელობის ქ.საჩხერის 1 საჯარო სკოლის პირველკლასელი.

ქნი ვერა -- მეც მოგესალმებით, ჩემო პატარებო! მე ამავე სკოლის დირექტორის მოადგილე, ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი, ამაჟამად კი დირექტორის მოვალეობის დროებით შემსრულებელი ვერა აბდუშელიშვილი გახლავართ.

თამარ კუსიანი-- მე უკვე სკოლაში მოვედი, მივხვდი, რომ გავიზარდე და სწავლას უნდა შევუდგე! მაინტერესებს, რა იქნება აქ?!

ქნი ვერა -- ცოდნის ამ დიდ ტაძარში გელოდებით ბევრი საინტერესო დღე. ჩვენს სკოლაში დაეუფლებით იმ ცოდნას, რომელიც სამყაროს გასაღებს გაპოვნინებთ. აქ გაატარებთ სიცოცხლის საუკეთესო და დაუვიწყარ წლებს, აქ მოემზადებით მომავალი სხოვრებისათვის.

ნიკოლოზ მაჭარაშვილი -- რატომ ჰქვია ჩვენ სკოლას ეს სახელი?

ქნი ვერა -- ჩვენი სკოლა აკაკის სახელს იმიტომ ატარებს, რომ უდიდესი ერისკაცის, მარადისობას ნაზიარები მგოსნის სახელი ხშირად ისმოდეს მოზარდთა შორის. ეს რჩეულთა ხვედრია.

ერთხელ, ბავშვებო, ბათუმში, ნინოობის სადამოხე მოწვეულ უცხოელ სტუმრებს აკაკიზე უთქვამთ, ღმერთი ვიხილეთო. იქნებ, გადაჭარბებულად მოგეჩვენოთ ეს ნათქვამი, მაგრამ, როცა აკაკის შემოქმედებას ეზიარებით და მის ღვაწლს გაიგებთ, დარწმუნდებით რა მადლიან მიწაზე დააბიჯებთ. ნოდარ დუბაძეს აკაკის ლექსზე „განთიადი“, უთქვამს: „განთიადი“ კაცის დაწერილი არ არის, ასეთ ლექსებს ადამიანები არ წერენ. ეს მათ ძაღლონეს აღემატება. დიახ, ეს ლექსი ღვთის ბაგიდან არის გამოსული და ნაკარნახევი.“ მიხვდით, რატომ ატარებს ჩვენი სკოლა აკაკის სახელს?!

მარიამ სამხარაძე -- რას ელოდებით ჩვენგან?

ქნი ვერა -- თქვენგან ველოდები, რომ ღირსეული ქართველები გაიზრდებით. ასახელებთ ჩვენს სკოლას, თქვენს აღმზრდელ მასწავლებლებსა და მშობლებს. ისეთი მამულიშვილები გაიზრდებით, რგორიც აკაკის, პაოლო იაშვილისა და მუხრან მაჭავარიანის მიწის შვილებს შეჰფერით.

გიორგი ჭიტაძე -- რას მიშნავს მამულიშვილობა?

ქნი ვერა -- მამულიშვილი - სამშობლოს ღირსეული შვილია. შვილი, რომელიც მუდამ

სამშობლოს ბედზე წუხს, მის მომავალზე ზრუნავს; ვისი ცხოვრების გზაც სამაგალითოა და ზნეობრივად და სულიერად ამაღლებს ერს.

თამარ კუსიანი -- თამაში? როდისდა ვითამაშებ?

ქნი ვერა -- თქვენ ისეთი ჭკვიანი ბავშვები ხართ, რომ არაჩვეულებრივად შეძლებთ დროის განაწილებას. ჯერ კარგად იმეცადინებთ, შემდეგ კი ითამაშებთ.

თამარ კუსიანი -- ეს ძალიან მომეწონა, დედამ მითხრა თამაშისთვის ადარ გეცდებო, მე კი ყველაზე მეტად თამაში მიყვარს, მიყვარს „დედობანას“ და „მასწავლებლობანას“ თამაში.

იმ დღეს სკოლიდან რომ დაებრუნდი და ვისადილე, ჩემი თოჯინების მასწავლებელი ვიყავი. დავარიგე, მივეფერე. . . თურმე ბებო მიგდებდა ყურს, ფეხაკრებით მომეპარა, ბევრი, ბევრი მაკოცა, გულში ჩამიკრა და მითხრა:-- ბებო გენაცვალოს, შენგან კარგი მასწავლებელი დადგებაო. გამიკვირდა, ბებოს თვალეში ცრემლები ჰქონდა (ნადვლიანად ილიმება).

ცრემლები ამოვუშვრე, ვაკოცე და გულში ჩავეხუტე.

ქნი ვერა ჩემო პატარებო, თქვენი თანაგრძნობა, სიყვარული, სიკეთე, მონდომება, მისწრაფება ყველას ალაფრთოვანებს. მჯერა, არა მხოლოდ ოჯახის წევრებს, ერსაც მოწმენდთ „ტანჯვის ცრემლსა“.

პირველკლასელები -- დიდი მადლობა!

სექტემბრის მზე ისევ ათბობდა დედამიწას. მოვდიოდი ჩემს პირველკლასელებთან ერთად და უზომო სითბოსა და სიხარულს ვგრძნობდი. დიახ! ერთად ჩვენ ყველაფერს შევძლებთ!

გაბერინე ქადაგიძე

ინტერვიუ: ნაილი ხარაიშვილითან

- რას გვეტყვი თქვენი წარმომავლობის შესახებ?

- დავიბადე საჩხერეში. პედაგოგების ოჯახში. ჩემს აღზრდაში დიდი წვლილი მიუძღვის, ჩემს დიდ ბებიას, - ავსტრიელ კეთილშობილ ქალბატონს, მარია ფიკერს.

- ბავშვობის წარუშლელი შთაბეჭდილება.

- დაჭრილ ყანხას, ფრთა შეეუხვით, ჩვენი - ხეთერელეებისა და ხარაიშვილების საგვა რეულო მალამოთი. ჭრილობის შეხორცების შემდეგ ყანხა გალიიდან გავუშვი. აფრინდა. კარგახანს ჩვენს ეზო-კარს გარს უვლიდა. ჩვენ, ბავშვებიც ხელს ვუქნევდით გახარებულ ყანხას. ვფიქრობ, მადლობას გვიხდიდა თავისუფლების მინიჭებულ ბისთვის.

- სად მუშაობდით?

- 25 წელი გერმანულ სპეციალიზებულ სკოლაში და პოლიტექნიკური ინსტიტუტის უცხო ენების კათედრაზე და 20 წელი საქართველოს საპატრიარქოში, სატაძრო მედიცინის განყოფილების ხელმძღვანელად.

- რა ნიშნავს სატაძრო მედიცინა?

- მკურნალობის პროცესში ღოცვების ჩართვა. ღოცვა ადამიანის თითოეულ უჯრედს დადებითი ენერჯით ავსებს. დადებითად განწყობილი ორგანიზმი წამალსაც დადებითად ღებულობს და მალე დგება შედეგიც.

- ყველაზე დიდი სინარული თქვენს ცხოვრებაში.

- შვილებისა და შვილიშვილების მოვლინება ამქვეყნად.

- რა ასაკიდან იგრძენით რომ სრულფასოვანი პიროვნება ხართ?

- 5 წლის ასაკიდან, რაც ჩემი ევროპელი ბებიის დამსახურებაა. ბავშვობიდან მიწერ გავდა შრომის, ჰიგიენის და სწავლის აუცილებლობას, აღზრდის სხვა კულტურაზე რომ არაფერი ვთქვათ.

- ყველაზე დიდი ტკივილი?

- ახალგაზრდა ძმისა და მეუღლის გარდაცვალება.

- მდიდარი ხართ?

- ვთვლი, რომ მაქვს სათნოება და მადლმოსილება, ამ თვისებებს მატერიალურ სიმდიდრეზე მეტი ფასი აქვთ.

- თქვენი ხასიათი.

- ზედმეტად ღმობიერი ვარ.

- რას თვლით უღირსობად ადამიანში?

- ტყუილს.

- პოეტი ხართ?

- 67 წლის ასაკიდან დავიწყე ლექსების წერა. პოეტობამდე ბევრი მანძილია. თუმცა მოსწონს ჩემი ლექსები.

- რომელ უტაქტობას ვერ პატიობთ დღემდე თქვენს თავს?

- პატრიარქის ერთ-ერთ საიუბილეო შეხვედრაზე შევნიშნე, რომ უწმინდესი განმარტოებით იჯდა სავარძელში, რამდენიმე მეუფის თანხლებით. მივეახლე. კურთხევა ავიღე. დავიწყე გაუთავებელი საუბარი ჩემს პირად ცხოვრებაზე. არ მახსოვს, რამდენ ხანს მისმენდა. უეცრად თავზე ხელი დამადო და მითხრა: "ნაილი, იქ, როიალზე გრიგს უკრავენ. მოვუსმინოთ და შემდეგ განვაგრძოთ საუბარი". ძალიან უხერხულად ვიგრძენი თავი. დღემდე განვიცდი, როგორ შევუშალე ხელი უწმინდესს მუსიკის მოსმენაში.

- აუხდენელი ოცნება.

- მსოფლიოში მოგზაურობა.

- ვინ არის ეგოისტი?

- ვინც სხვაზე ზრუნვას მადლად და მოვალეობად არ თვლის.

- რომელი ვედრება შეგისმინათ უფალმა სწრაფად?

- არც ერთი. მის ნებას უნდა ველოდოთ.
- ვინ არის "სოფლიდან ჩამოსული"?
- სუფთა, გაურყვნელი ინტელიგენტი.
- დამშვიდობებაში "დროებით..." რა იგულისხმება?

- რეალური დრო.
 - რას შერება დრო?
 - თავისი მიაქვს.
 - რას თვლით ბუნების საოცრებად?
 - თავად ბუნებაა ღვთისგან ნაჩუქარი საოცრება ადამიანებისთვის. ტოტს გაშოლ ტილ ავაზას კი მე პირადად ვთვლი თავისუფლების სიმბოლოდ.

- ვისია ეს ქვეყანა?
- შენისთანა თავისუფალი ადამიანების.
- რწმენა...?
- ყოფიერებაზე ამაღლება.
- რას შეცვლიდით მეორედ რომ დაგეყოფოთ ცხოვრება?

- ვერაფერს.
 - როდის იწყება ნამდვილი ცხოვრება?
 - უინტერესო და საინტერესო თავგადასავლებების ამოწურვის შემდეგ. მაგრამ ასეთი ცხოვრებაც მიმზიდველია, სწორედ თავისი ხიფათებით.

- რას არ აპატიებთ?
- ყველაფერს გვაპატიებს უფალი თუ მოვინანიებთ.
- რას იტყვით "ქუჩის ბავშვების" შესახებ?
- არასოდეს არ პატიებენ საზოგადოებას. მეტიც, ხშირად აგრესიულებიც კი ხდებიან საზოგადოებისადმი.

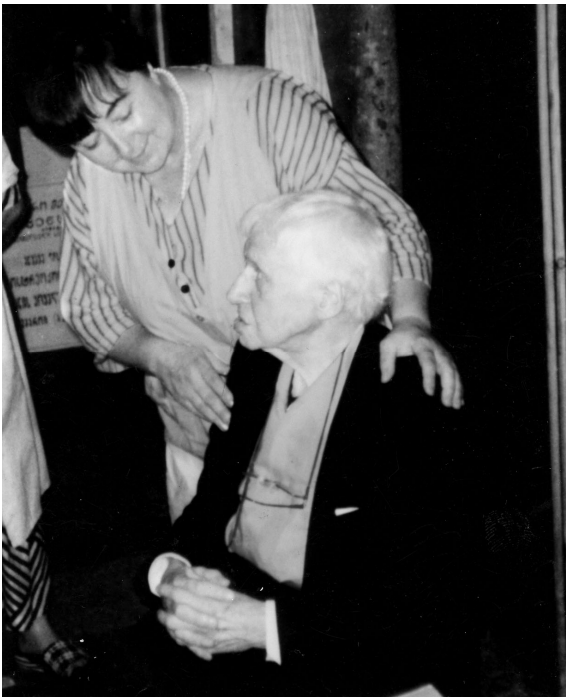
- სიმკაცრე საჭიროა ბავშვის აღზრდაში?
 - მე საჭიროდ მიმაჩნია.
 - პირადულში ჩარევა საჭიროა?
 - თუ მეგობარი ჭაობში იძირება და ვერ ამჩნევს, რატომ არ უნდა ვუშველოთ.
 - მილიარდერი რომ იყოს... საერთოდ გინდათ?
 - თუ ჩემი გარდაცვალების შემდეგ ჩემს სასახლეებს "ამაოების ძეგლს" არ უწოდებენ, როგორც ჩვენთანაც და სხვა ქვეყნებშიც უწოდებენ. თუმცა, ღარიბმა მაღე უნდა შეავსოს აბგა, მსუბუქად რომ ატაროს.

- ვისთვის ღოცებდით?
- მშვიდობა რომ იყოს მთელ მსოფლიოში.
- ცოდვილი ხართ?
- მე კი. სხვისი არ ვიცი.
- მხატვარი რომ იყოს რას დახატავდით?
- ყვავილს - "არ დამივიწყო".
- ცხოვრება ამათრახებს, ანგრევს, ანადგურებს...
- უნდა ეცადო პირიქით მოხდეს, ოღონდ სიკეთით.
- ხასიათი როგორ უნდა ამოიცნოს ადამიანში?

- პლუტარქე ამბობს: "მხოლოდ ორი ორგანო გამოხატავს ადამიანის ხასიათს - თვალი და სახე".

- ლექსებს ყველა ინდივიდუალურად წერს. თქვენ რაიმე განსაკუთრებული პროცედურა ან რიტუალი ხომ არ გაგაჩნიათ?

- ყოველი საქმის დაწყების წინ ღოცვებს ვკითხულობ, "სტუმარი - ლექსის" მოლოდინი კი ასეთია: ზედმიწევნით კოხტად ვალაგებ და ვასუფთავებ ავეჯსა და ნივთებს.

გერმანელი კომპოზიტორი ჰერმან ვედექინდი.
(ნაილი ხეთერელის პაციენტი)

საწერ მაგიდაზე ვაფარებ თეთრ ტილოს. ლამაზ ლარნაკში ვაწყობ საკანცელარიო აქსესუარებს. ამ მდგომარეობაში ვტოვებ მაგიდას. ვიწყებ საოჯახო და სამსახურებრივ საქმიანობას. "სტუმარი", რომელიც სხვა სტუმარს არ ჰგავს, რომელსაც სახელად ჰქვია მუზა, არ ვიცი, როდის გადმოაბიჯებს ზღურბლს. თუ ეყო თავხედობა, შეიძლება შუადამისას მოვიდეს. ლექსის წერას ბევრი სხვა ნიუანსები და თავგადასავლებიც ახლავს თან. ასეთ ბლიცინტერვიუში ამის გაანალიზების დრო არა გვაქვს.

- როგორი უნდა იყოს ზოგადად ლექსი?

- რატომღაც ქართული ლექსი წინა საუკუნეებიდან, დღემდე მინორულად ჟღერს. ასეთ ლექსებზე დაწერილი საესტრადო სიმღერებსაც ტრაგიკული ელფერი დაჰკრავს. ამას საზღვარგარეთის მსმენელი და პუბლიკაც აღნიშნავს. ნაკლები უნდა ვიწუწუნოთ ცხოვრებაშიც და მითუმეტეს ხელოვნებაში. ცნობილი მუსიკოსების და მხატვრების უმრავლესობას მძიმე პირადი ცხოვრება ჰქონდათ, მაგრამ მათი შედეგები დღემდე გვამხნევენ, გვახალისებენ, გვაიმედებენ. კარგია თუ ამ სტილს გადმოვიღებთ ქართულ ლიტერატურაშიც.

- თქვენი მომავალი?

- ვწერო ლირიული, ეგზოტიკური, ფილოსოფიურად შელამაზებული, იმედიანი ლექსები. დარჩენილი დრო მოვანხმარო სწეულთა განკურნებას, შვილებთან და შვილიშვილებთან სათნო თბილ ურთიერთობას.

- რაზე ვერ დაწერთ ლექსს?

- დედაზე და სამშობლოზე რა უნდა დავწერო არ ვიცი. ვინმეს დაუწერია სისხლზე და ხორცზე (ფიზიოლოგიური მაქვს მხედველობაში) ლექსი? მე მგონი არავის. ის რაც შენში შესისხლხორცებულია, მე პირადად, არ ძალმიძს გარეთ გამოტანა. თუმცა იქნებ შევძლო; "არასოდეს თქვა, - არასოდეს".

გმადლობთ. წარმატებებს გისურვებთ ჟურნალისტურ მოღვაწეობაში.

თიკო წულაია

ინტერვიუ ყამარ ბებოსთან

ქალბატონ ყამარ ტიელიძე-ბლიაძის ორმა წიგნმა სათაურით „ყამარ ბებოს ნობათი“, არა მარტო ნორჩი, არამედ ზრდასრული მკითხველის დიდი მოწონება დაიმსახურა. მწერალს გაესაუბრა და საინტერესო ინტერვიუ მოამზადა თბილისის № საჯარო სკოლის VII კლასის მოსწავლე თიკო წულაიამ.

- ჩვენო ძვირფასო ყამარ ბებო, ჩვენ საქართველოს პატარებს, რომლებიც აღფრთოვანებულნი ვართ თქვენი წიგნებით; გვანტერესებს რატომ აირჩიეთ ეს სათაური?

- როდესაც I წიგნი დავასრულე, სათაურის მოსაძებნად ბევრი ფიქრი არ დამჭირვებია. წიგნი გვიან, ბებიობის ასაკში დავწერე და სათაურიც აქედან გამომდინარე შევარჩიე.

- როდის დაგეუფლათ ბავშვებისათვის წერის სურვილი?

პოეზია ძალიან მიყვარს. ლექსებს ბავშვობიდან ვწერდი, თუმცა სამიოდე ლექსის მეტი არ შემომრჩა. როცა შვილიშვილები მეყოლა, გადავწყვიტე მათთვის პატარა საბავშვო წიგნი მიმეძღვნა. სულ მალე სურვილი გამიჩნდა წიგნით არა მარტო ჩემი შვილიშვილები, არამედ მთელი საქართველოს პატარები გამეხარებინა, მივფერებოდი და გულში ჩამეკრა. ყველა ბავშვი ჩემთვის ხომ ისეთივე საყვარელია, როგორც საკუთარი შვილიშვილები?!

როგორი გრძნობა გეუფლებათ მაშინ, როცა მომავალი თაობა თქვენს ლექსებს კითხულობს, ან თქვენი პიესების გმირებს ასახიერებს?

სასკოლო ღონისძიებებზე ხშირად მიწვევენ და როცა ბავშვები ჩემს ლექსებს კითხულობენ, ანდა სცენაზე ჩემი რომელიმე პიესა იღებება, უბედნიერესი ვარ.

სიხარულის ცრემლებიც ხშირად წამომსვლია.

თქვენს მიერ იაკობ გოგებაშვილის „დედა ენის“ მიხედვით შედგენილი „ანბანთქება“ ძალიან მოგეწონს, თანაც ამ წიგნების მეშვეობით ადვილად შეიძლება ძველი ქართული დამწერლობის შესწავლა, როგორ გაგიჩნდათ ეს იდეა?

თქვენს იგავებში განსახიერებულნი გვეტყვით ამის შესახებ?

ყველა იგავის პერსონაჟების პროტოტიპები ისეთი ადამიანები არიან, რომლებთანაც პირადი ურთიერთობა მქონია. ცხოვრებაში ხომ ბევრ, როგორც კეთილ და სათნო, ისე გაიძვერა და ბოროტ ადამიანს შევხვედრივარ, სწორედ ისინი არიან ჩემი იგავების დადებითი თუ უარყოფითი გმირები.

ორივე წიგნში თითქმის ყველა ლიტერატურული ჟანრი იყრის თავს, თუ გიჩნდებათ სურვილი ჟანრის მიხედვით ცალ-ცალკე წიგნებად გამოსცეთ?

სამომავლოდ ნამდვილად ვფიქრობ ჟანრის მიხედვით ცალ-ცალკე გამოვცე და თან ახლთაც შევაფასო წიგნებში მოცემული ნაწარმოებები. ამჟამად ვაპირებ ენის გასატეხების, რეზუსების, გამოცანების, ანდაზების და შეგონებების ერთ წიგნად გამოცემას.

მეორე წიგნში განსაკუთრებული ადგილი უკავია სასულიერო-შემეცნებით ნაწილს, საიდანაც ნორჩი მკითხველი ეცნობა ათი მცნებისა და ცხრა ნეტარების არსს. რა როლს ანიჭებთ სარწმუნოებას, მომავალი თაობის სულიერ და ზნეობრივ ამაღლებაში?

სასულიერო-სემეცნებით ნაწილში შევეცადე არა მარტო ათი მცნებისა და ცხრა ნეტარების ბავშვებამდე მიტანას, არამედ შევიტანე ისეთი შეგონებანიც, რომლებიც მოზარდების ჭეშმარიტ ქრისტიანებად აღზრდას შეუწყობს ხელს. რწმენით აღზრდილი ბავშვი კი რა თქმა უნდა საქართველოს ბრწყინვალე მომავლის საწინდარია. მე კი, როცა ეკლესიაში შევდივარ და წირვა-ლოცვაზე პატარა გოგო-ბიჭებს ვუყურებ, მიხარია და მჯერა, რომ ისინი კარგი და საამაყო მამულიშვილები დაიზრდებიან.

სასულიერო-შემეცნებით ნაწილში გავეცანით წმინდანთა ცხოვრებას და მარტვილობას, რაც მეტად მნიშვნელოვანია მართლმადიდებელი მრევლისთვის. აპირებთ თუ არა ამ კუთხით წერის გაგრძელებას?

პირველ წიგნში გადავწყვიტე იაკობ გოგებაშვილის „დედა ენის“ მიხედვით თითოეულ

ასობგერისთვის შესაბამისი ლექსი მიმეძღვნა და თან დამერთო ძველი ქართული ანბანი, მეორე წიგნში ეს იდეა უფრო გავაღრმავე. ძველი ქართული ანბანის შესწავლა აუცილებელია ყველა ქართველისთვის. უწმიდესმა და უნეტარესმა ილია II-მ მოგვცა ასეთი კურთხევა: „ჩვენ გაგვაჩნია სამი დამწერლობა, სამი ანბანი... მოვაღენი ვართ, ვიცოდეთ სამივე ანბანი, თავისუფლად უნდა ვკითხულობდეთ სამივე დამწერლობას“...

როცა ტაძარში მრევლი შედის და წმინდანების ფრესკებს უყურებს, სამწუხაროდ ფრესკებზე არსებულ წარწერებს ვერ კითხულობს. არ უნდა მოიშალოს ხიდი, რომელიც სახელოვან წარსულს ბედნიერ მომავალთან აკავშირებს. არიან ცხოვრებაში არსებული ადამიანები, რას

რა თქმა უნდა მე-3 წიგნში სხვა წმინდანების ღვაწლისა და მარტვილობის გადმოცე-
მასაც ვაპირებ.

**რა გეგმები გაქვთ მომავალში? თუ გეპირდებით, რომ გაგვახარებთ ახალი „ყამარ
ბებოს ნობათით“?**

როგორც ზემოთ აღვნიშნე, უკვე ვმუშაობ მე-3 წიგნზე და შევეცდები კვლავ გავახა-
რო ჩემი ნორჩი მკითხველი.

**სამეცნიერო-შემეცნებითი ხასიათის ჟურნალ „ათინათში“ მეტად მნიშვნელოვანია სა-
ბავშვო განყოფილება; თქვენ, როგორც საბავშვო მწერალს, გაქვთ თუ არა სურვილი,
თქვენი შემოქმედება პატარა მკითხველს ჟურნალ „ათინათის“ საშუალებით გააცნოთ?**

მე აქტიურად ვთანამშრომლობ ჟურნალ „ათინათთან“. წინა ნომერში უკვე დაიბეჭდა
ჩემი რამდენიმე ლექსი და მოთხრობა.

რას გეისურვებ საქართველოს პატარებს?

საქართველოს პატარებს ვუსურვებ ჯანმრთელობას; ბედნიერ, ძლიერ და გამთლიანე-
ბულ საქართველოში ცხოვრებას; უყვარდეთ მოყვასი, წიგნი და როგორც ილია მართალმა
(ჭავჭავაძე) გვიანდერბა, უერთგულონ მამულს, ენას და სარწმუნოებას.

მაია ბერიძე

ინტერვიუ ბებლარ ელბაჰიმესთან

**– მოგესალმებით ბატონო ბებლარ, მე გახლავართ მაია ბე-
რიძე. თქვენზე ძალიან ბევრი მსმენია, მიხარია, რომ მოხვედით
ჟურნალ „ათინათის“ რედაქციაში. ორიოდ სიტყვით მინდა გაგე-
საუბროთ.**

– კი ბატონო გისმენთ!

– პირველ რიგში საიდან ბრძანდებით?

– მე ვარ ხაშურის რაიონიდან, დავიბადე სოფელ გომში.

– დაოჯახებული ხართ?

– რა თქმა უნდა. მყავს მეუღლე, ორი შვილი; ბიჭი, გოგო,
შვილიშვილები ორი, ისინიც ბიჭები.

– ამჟამად სად ცხოვრობთ?

– ამჟამადაც იქ ვცხოვრობ, სოფელში.

– პროფესიით, როგორც ვიცით, მუსიკოსი ბრძანდებით?

– არა, პროფესიით მთლად მუსიკოსი არა ვარ, ასე ვთქვათ უფრო მოყვარული ვარ!
ახლა უფრო სპორტსმენი, მოცურავე, ვარ რეკორდსმენი.

– **რომელი წლიდან დაიწყეთ ცურვა?**

– ცურვა მე ბავშვობიდან დავიწყე, მაგრამ რომ ვთქვა ვვარჯიშობდი ან მასწავლიდა
ვინმე ასეთი რამ არ ყოფილა. უფრო თვითნასწავლი მოცურავე ვარ. ბავშვობიდან ვცურავე-
დი, ოღონდ მხოლოდ ფეხებით, ხელების დასველება არ მიყვარდა წყალში. დღეს უკვე 18
საათზე ავედი, 18 საათის განმავლობაში ხელების გარეშე, როგორც მიწაზე, ისე დავდივარ
წყალში. ოღონდ ფსკერის გარეშე, ზედაპირზე.

– **როდის მოხდა პირველი დიდი გამარჯვება, როცა გახდით ცნობილი?**

– დიდი გამარჯვება იყო 2006 წელს. თბილისის ზღვაზე შესული ვიყავი წყალში, წა-
ღებული მქონდა მობილური ტელეფონი, სიგარეტი და სანთებელა. მივდიოდი, სადღაც შუ-
აში და თან ტელეფონზე ვლაპარაკობდი. შემთხვევით კატერით გამომიარეს მერიიდან,
სპორტის დეპარტამენტიდან. დაინტერესდნენ და შემდეგ დაურეკეს ბატონ გვანჯი მანიას.
შედგა იმ წელსვე მსოფლიოს სარეკორდო, საჩვენებელი გამოსვლა. მერე უკვე 2007 წელს
მსოფლიო რეკორდი, მთელი თბილისის ზღვა გავიარე ფეხით.

– **ესე იგი გვანჯი მანიას აღმოჩენა ხართ?**

– არა, აღმოჩენი იყო მერიიდან, დელიბაშვილი, მაგრამ ბატონმა გვანჯიმ, შემდეგ,
თითქმის ყველაფერი გააკეთა.

– **ესე იგი ბატონი გვანჯი გეგმავს თქვენს გამოსვლებს?**

– ბატონი გვანჯი 2006 წლიდან დაწყებული დღემდე წერს განაცხადებს. არცერთი კომპანია არა აქვს დატოვილი, მაგრამ დაფინანსება არ მომხდარა.

– ესე იგი ბატონი გვანჯი ერთ-ერთი თქვენი გულშემატკივარი ადამიანია, ვინც იბრძვის. მისი მიმდევარი თუ არის ვინმე, ვინც მას ეხმარება თქვენი მომავლის გეგმების განხორციელებაში?

– დღესდღეისობით არავინ არ არის. იყო ჯუმბერ ლეჟავა, 2006 წლის მერე ვწვავლობდით ერთად. ამ ბოლო დროს გამონდა კახი კახიაშვილი, ოლიმპიური ჩემპიონი, ისიც ჩაერთო ჩემს საქმეში, მაგრამ ამოდ არაფერი გამოვიდა. ახლა რუსუდან გორდუხიანის რეკორდის შემდეგ, დიდი რამ გააკეთა შინაგან საქმეთა სამინისტრომ. წინა ინტერვიუებშიც ვამბობდი, ძალიან დიდი სასიკეთო საქმე გააკეთა შინაგან საქმეთა სამინისტრომ, გზა გაუკვლია მომავალ თაობას. ამას მე ვთვლი, ჩვენი ბავშვებისთვის, მისი აღზრდისთვის გადადგმულ ნაბიჯად. მომავალი თაობა დაინახავს რაც ხდება და მიმდევრები გამოუჩნდება ცურვას. რუსუდანმა, ამ ლამაზმა გოგომ, რეკორდი

მოხსნა, მეც მინდა საქართველოს სახელით კიდევ ერთი მსოფლიო რეკორდი დავამყარო. მინდა ბავშვები გაიზარდნენ და დადგნენ სწორ გზაზე.

– ძალიან მიხარია. როგორც სკოლის მოსწავლეს, რომ საქართველოში შინაგან საქმეთა სამინისტრო გამოდგა ასეთი დიდი საქმის ხელისშემწყობი. ვიმედოვნებ, რომ თქვენც თუ სხვა არა შინაგან საქმეთა სამინისტრო მოგხედავთ, რომ შექმნათ და თქვენი წარმატებით გაგვახაროთ.

– მე ყოველთვის მზად ვარ, დღესაც ვვარჯიშობ, სულ წყალში ვარ, რომ ნებისმიერ დროს. როდესაც არ უნდა გამონდეს დამფინანსებელი, მე მზად ვარ ყოველთვის გავაკეთო მაქსიმუმი. ახლაც წელს სექტემბრის 15-მდე მინდა დავამყარო მსოფლიო რეკორდი.

– სადა გაქვთ, ბატონო ბეგლარ დაგეგმილი ეს ჩვენება?

– ალბათ ბათუმში, უპრიანი იქნებოდა ბათუმში, რადგან ჩვენს ქვეყანაში თუ გაკეთდება კარგი იქნება.

– დღეს ჩვენი თაობაც ხედავს რომ საქართველო არ არის წელში გამართული ამ მხრივ. იზაგრებიან ხელოვნების მუშაკები, სპორტსმენები... თქვენ, როგორც მოცურავეს თუ გაგჩენიათ სურვილი ამ მდგომარეობაში ზურგი შეაქციოთ საქართველოს და სხვაგან, სხვა ქვეყნის სახელით გამოხვიდეთ?

– მე რომ საქართველოსათვის ზურგის შექცევა მდომებოდა, მეხუთე წელია თურქეთში დავდივარ, მიწვევენ და არც სასტუმროში არც საჭმელში და ჩაცმაში არაფერი მეხარჯება. მაგრამ მე ვერ ვძლებ, ორი კვირაც კი, სხვაგან. თურქეთში სახლიც მაქვს ნაჩუქარი, მაგრამ იქ ვერ ვჩერდები. მე ისევ ჩემი ქვეყანა მირჩევნია, აქ მინდა გავაკეთო, რაც შემიძლია. თურქებმა, აქ ყურადღება რომ არ მომაქციეს, იმხელაზე ვათავხედდნენ, სარწმუნოების შეცვლაც კი შემომთავაზეს. ისიც იკადრეს და მითხრეს მეორე დღესვე მილიონერი გახდები-ო. ეს სირცხვილია ჩვენთვის! თანხას რაც შეეხება, ჩემს დაფინანსებას, არაფერი ისეთი დასაფინანსებელი არა არის. ისეთი თანხებით შეიძლება დაფინანსდეს ჩემი მსოფლიო რეკორდი, ჩვენს მილიონრებს ორი ჭიქა ყავის საყიდლად რომ ეყოფათ.

– ბატონო ბეგლარ, მე როგორც სკოლის მოსწავლეს გული მტკივა, ამ სიტყვებზე. ბატონი ჯუმბერიც ხომ არ ტოვებდა საქართველოს, მასაც დიდი შეთავაზებები ჰქონდა, მაგრამ არ ჰქონებია სურვილი, რომ წასულიყო. აქაც ჩანს: “ მითხარი ვინ არის შენი მეგობარი და გეტყვი ვინა ხარ შენ!” თქვენი მეგობრები არიან; რუსუდანი, ჯუმბერი... გვითხარით ბატონ ჯუმბერზე რამე.

– კი ბატონო, სიამოვნებით მოგახსენებთ. მე გავიცანი ჯუმბერ ლეჟავა 2006 წელს. მას მერე სულ ურთიერთობა მქონდა მასთან. ყოველ ორ კვირაში ერთხელ ვხვდებოდით ერთმანეთს. როგორ შეიძლებოდა მე სხვა გზაზე გავსულიყავი იმის მერე. ჩვენ სულ ერთად ვიყავით, ერთად ვაწყობდით გეგმებს, ერთად ვთათბირობდით, ერთად ვწერდით ვიდეოებს და ერთად მიგვქონდა ჩვენი ჭირ-ვარამი, მაგრამ... მაინც ვერ გავვლით ბოლომდე. ახ-

ლა შინაგან საქმეთა სამინისტროს რომ ვახსენებ, მათ ძალიან დიდი რამ გააკეთეს, ეს საისტორიო საქმეა! რუსუდან გორდუზიანი, ეს რომ დაკარგულიყო, საქართველოს ხომ დააკლდებოდა დიდი რაღაცა. არ გამოჩნდებოდა, ახლა ჩანს. მთელმა მსოფლიომ გაიგო, რომ ჩვენ გვყავს ეს კარგი გოგო, ეს სასახელო მოცურავე გოგო, ამას დაინახავს მომავალი თაობა, სულ მაგაზე გეკონდა საუბარი, ჯუმბერისთან ერთად, რომ ეს ბავშვები იკარგებიან. გაიზრდებიან, შვიდი-რვა წლიდან დაიწყებენ სიგარეტის მოწვევას. მერე უფრო უარესს გააკეთებენ, ასეთი ხალხი რომ გამოჩნდეს, ბავშვს სტიმული ეძლევა, რუსუდანმა დაამყარა რეკორდი, ამას რომ დაინახავენ ტელევიზიით, ჟურნალში წაიკითხავენ, მერე ბავშვი სპორტულ ჟინზე მოდის, მერე დაიწყებს ვარჯიშს, სიგარეტს არ მოწვევს, არაფერს არ გააფუჭებს, გაიზრდება ჯანსაღი მომავალი თაობა. ჩვენც ეს გვინდოდა მე და ჯუმბერს, საერთოდ სპორტსმენებს.

– თქვენ არა ხართ ჯუმბერ ლეჟავას აკადემიის წევრი. მე ვარ “ნორჩი ათინათელი”, თაობათა კავშირია ამ ჟურნალში შექმნილი და ვფიქრობთ, აჩვენონ სხვა ქვეყნებში ჩვენი თაობათა კავშირი და ომი არ იქნება! რადგან ჩვენში არის დიდი სიყვარული და პატრიოტული სულისკვეთებით ანთებული ახალგაზრდები არიან. დიდი სურვილი მაქვს თქვენ, ჩვენს აკადემიაში გაერთიანდეთ, წიმააღმდეგი ხომ არ იქნებით?

– სიამოვნებით, წიმააღმდეგი კი არა, დიდი სიამოვნებით ვიქნები თქვენთან და ახლაც დიდ მადლობას გეტყვით, რომ მომიწვიეთ და მუდამ თქვენს გვერდით ვიქნები სანამ ვიარსებებ. რაშიც დაგჭირდებით თქვენს გვერდით დავდგები ყოველთვის. მთავარია თქვენ იყოთ კარგად, ჯანმრთელები და კარგები გაიზარდოთ.

– ჩვენ სურვილი გვაქვს, სანამ ჩვენ ვიქნებით ჯუმბერ ლეჟავას სახელი თაობებს გადავცეთ, ვაჩვენოთ ვინ იყო ჯუმბერ ლეჟავა. ვცდილობთ, რომ მისი მეგობრები შემოვიკრიბოთ. მისი მეგობარი არასოდეს არ იქნება სამშობლოს მოღალატე, ის ყოველთვის იყო მასწავლებელი, აღმზრდელი ჩვენი თაობისა და მისი მეგობრებიც ამ სულის ხართ. ამიტომ გვინდა ვეცადოთ ჩვენი ჟურნალი გავიდეს საზღვარგარეთ, გიგოს ყველამ, რომ ჯუმბერ ლეჟავას სიცოცხლე კვლავ გრძელდება, საქართველოში კვლავ იზრდებიან ბევრი ჯუმბერები, ბეგლარები, რუსუდანები...

თქვენ რას დაამატებდით, რა მოსაზრებები გაქვთ, რა გეგმები?

– გეგმები, ზემოთაც მოგახსენეთ მრავალია, თუკი იქნება ხელისშეწყობა, მაგრამ ჯერჯერობით არ ჩანს, მაგრამ კაცი იმედით ცოცხლობს.

– ჩვენი, ახალგაზრდების სახელით დიდი მადლობა შინაგან საქმეთა სამინისტროს, ვინც მიხედა რუსუდან გორდუზიანს, და ვფიქრობთ, რომ თქვენი ხელსაგამომწოდებელი და დამხმარეც იქნება. დიდი მადლობა, რომ მობრძანდით ჩვენთან, რედაქციაში.

– დიდი მადლობა თქვენ, იმედია თქვენი სიტყვები გამართლდება, სიამოვნებით გავაგრძელებ თქვენთან ურთიერთობებს.

ტატო ხარატიშვილი

ინტერვიუ რუსუდან გორდუზიანთან

– გამარჯობათ მე ვარ ლაგოდხის №1 საჯარო სკოლის მე-9 კლასის მოსწავლე – ტარიელ ხარატიშვილი. ჩემთვის დიდი პატივია თქვენთან საუბარი.

– დიდი მადლობა, ჩემთვისაც!

– ქალბატონო რუსუდან! როდის დაიწყო თქვენი მარათონი, საიდან დაიწყო სურვილი იმისა, რომ ეს სპორტული გზა აგერჩიათ?

– დედას მეგობარმა, მისი ჯგუფელის, აწ გარდაცვლილი პოეტის, ბეჟან ხარატიშვილის დამ, ქალბატონმა გულნაზ ხარატიშვილმა მიმიყვანა ბატონ ჯუმბერ ლეჟავასთან და ერთად გადავწყვიტეთ, ორი წლის წინ, რომ მოვემზადებოდი მარათონული ცურვისთვის.

– რომელი იყო თქვენი პირველი გამარჯვება?

– ჩემი პირველი გამარჯვება იყო 2013 წელს, როცა დამყარდა საქართველოს რეკორდი, დასურულ აუზში ცურვისას, 24 საათის განმავლობაში ვცურავდი. აქვე იყო ქალბატონი გულნაზი ხარაიშვილი, ესწრებოდა მრავალი საათის განმავლობაში. აქტიურობდა ჯუმბერ ლეჟავა, ბეგლარ ელბაქიძე, ზურაბ გაბუნია, ემზარ კიკაბიძე, გვანჯი მანია და მრავალი სხვა.

– **როგორც ვიცით თქვენი მამა ექიმი, იყო თუ არა თქვენს გვერდით?**

– კი, ჩემთან ერთად იყო და ბოლომდე, დედაც მოვიდა და დედაც ჩემს გვერდით იყო.

– **ამან ალბათ სტიმული მოგცათ, რომ გაგვეგრძელებინათ ცურვა.**

– ეს იყო ერთგვარი საჩვენებელი ვერსია, რომ მერე გავსულიყავით ღია ზღვაში, არც ვიცოდი თუ მყარდებოდა საქართველოს რეკორდი. 10 საათი შემომთავაზეს ცურვა, მე ვუთხარი, რომ გავცურავდი 24 საათის განმავლობაში.

– **როგორც ვიცით ბატონ ჯუმბერთან ერთად დაგეგმილი გქონდათ ის ღონისძიება, რომელშიც უკვე მარტომ მიიღეთ მონაწილეობა და გამარჯვებთ კიდევ. თუ შეიძლება გვიამბეთ რას გეგმავდით, რას საუბრობდით და როდის უნდა გამართულიყო ეს მარათონი?**

– ბატონ ჯუმბერს და მე გვექონდა მრავალი გეგმა, დავისახეთ მიზანი, რომლისაც გვეჯეროდა და გვეწამდა, ჩვენ ერთად მივიწყებდით ამ მიზნისკენ. გასულ წელს უნდა ჩაგვეტარებინა ლეგენდარული მარშრუტი ბათუმი–ფოთის გაცურვა, მაგრამ ვერ ვიპოვეთ სპონსორები, მიხერული თანხა იყო საჭირო, მაგრამ არ შედგა ეს გაცურვა.

წელს დაგეგმეთ ისევ და დარწმუნებული იყო ბატონი ჯუმბერი, რომ ეს გაცურვა შედგებოდა, მაგრამ 21 ივლისს ვისაუბრეთ ბოლოს, 23-ში დაბადების დღე მივულოცე, 25-ში დილით კი, ის მოულოდნელად გარდაიცვალა.

– **იმ დროს, როცა ბატონი ჯუმბერი უკვე აღარ იყო, თქვენ განიცდიდით, ვის ჩათვლიდით ყველაზე ახლო მეგობრად ვინც გვერდით დაგიდგებოდათ, მე არ ვგულისხმობ სპონსორს, არამედ ადამიანს, ვინც ჯუმბერის მაგივრობას გაგიწევდათ.**

– ბატონი ჯუმბერის მაგივრობას ვერაფერს ვერ გაწევს. კი არიან ადამიანები, ვინც მან გამაცნო, თუნდაც ბეგლარ ელბაქიძე, რომელიც ჩემთან ერთად იყო 24 საათის განმავლობაში, მაგრამ ჯუმბერი შეუცვლელია. ყოველი ადამიანი ინდივიდია და შეუცვლელი და არც უნდა ვეცადოთ, რომ ის ვინმეთი ჩავანაცვლოთ.

– **და მაინც უფლის შემდეგ ვის თვლით, რომ გვერდით გყავდათ და ძალიან გულშემატკივრობას გიწევდათ?**

– ძალიან ბევრს ვფიქრობდი, რომ ასეთ ვითარებაში, როდესაც ბატონ ჯუმბერთან ერთად დაგეგმილი მქონდა და არც მეგონა რომ გაცურვა შედგებოდა, შინაგან საქმეთა სამინისტრომ აიღო თავის თავზე და მისი ეგიდით ჩატარდა, ბატონი ჯუმბერი ვერც მოესწრო, მისი გარდაცვალების შემდეგ აღარც მივარჯიშია... დიდი მადლობა შინაგან საქმეთა სამინისტროს, ასეთი თანადგომისა და მხარდაჭერისათვის, ამ ეროვნულ საქმეში მონაწილეობის მიღებისათვის. ახლა რასაც მეუბნებით; ვის ვთვლიდი მხარდამჭერად, წინა დღეებში ვფიქრობდი, რატომ მოხდა ასე, მარტო რად დავრჩი, ჩავთვალე რომ ეს მარათონი, რომელიც გარდაცვლილ გმირებს ეძღვნებოდა, სიმბოლური იყო. უბრალოდ ჩვენ გავიყავით, მე აქ დავრჩი და ბატონი ჯუმბერი იქ, როგორც წმინდა გიორგი იყო იმ გმირებთან ერთად, ისე ბატონი ჯუმბერიც მათ უმშვენებდა გვერდს. მე კი ის ადამიანები, ვინც მან გამაცნო და ვინც ჩემს გვერდით იყო.

– **ალბათ გქონდათ რწმენა იმისა, რომ მისი სულიც დაგეხმარებოდათ.**

– რა თქმა უნდა, მე მასზე ვფიქრობდი და საერთოდ მთელი ამ ცურვის განმავლობაში ვგრძნობდი მას.

– **მეც მაქვს ჩემი მიზნები და უფრო კონკრეტულად მაინტერესებს რა ასაკში უნდა დაიწყოს მოზარდმა ასეთ რეალურ მიღწევებზე ფიქრი. თქვენ რამდენი წლისა ხართ?**

– მე ვარ 26 წლის.

– **რა გაქვთ დამთავრებული?**

– თეატრალური უნივერსიტეტი დავამთავრე, მოცეკვავე ვარ პროფესიით, ქორეოგრაფი.

– ქორეოგრაფია უფრო გიტაცებდათ თუ ცურვა? როდის აღმოჩინეთ თქვენ თავში, რომ ცურვა იყო თქვენი ჰობი?

– ცურვა ყოველთვის იყო ჩემ ცხოვრებაში, მე იმდენად მიყვარს ცეკვა ჩემი პროფესია რომ, სამედიცინო უნივერსიტეტში ვსწავლობდი, გამოვიტანე საბუთები, ჯავახიშვილის უნივერსიტეტიდანაც გამოვიტანე საბუთები, იმის გამო, რომ ცეკვა მინდოდა და სხვაგან ვერსად გავჩერდებოდი. ცეკვა მე მართლა ყველაფერზე მეტად მიყვარს, რაც შეეხება ცურვას, ცურვა მიყვარს, მაგრამ ცეკვაზე მეტად არა. იმდენად მიყვარს ჩემი პროფესია, რომ რამდენჯერაც უნდა დავიბადო, მაინც ამ გზას ავირჩევ.

– რამდენადაც ვიცი, როდესაც თქვენ ქალბატონ გულნაზისთან ერთად მიხვედით ბატონ ჯუმბერისთან, მაშინაც არჩევანი გქონდათ ცეკვას გაჰყოლოდით თუ ცურვას. ბატონმა ჯუმბერმა მაშინ გირჩიათ, რომ ცეკვა კარგია, მაგრამ არის საქართველოში ძალიან ბევრი ხელოვანი, მოცურვეები კი არ არიანო. ეს გზა ჯუმბერის რჩევით აირჩიეთ?

– კი, ასე არის, მაგრამ ცეკვა ის სამყაროა, რომელსაც გავყავარ სხვა განზომილებაში.

– ლექსებს წერთ?

– კი, ვწერ ლექსებს.

– თუ გამოგიქვეყნებიათ?

– არა და სურვილიც არ მაქვს. ქალაღღებეც არ ვწერ, რომ დედამ არ ნახოს და არ დაბეჭდოს სადმე.

– მე თვითონ “ნორჩი ათინათელი” ვარ და დიდი სურვილი მაქვს ჩვენს ჟურნალში დაბეჭდოთ ლექსები.

– კი, ბატონო, ერთ ლექსს შემოგთავაზებთ, ჩვენი სარწმუნოებიდან გამომდინარე, თქვენს ასაკში, დაახლოებით 15 წლის ასაკში დავწერე:

“ალბათ გგონია, რომ სამუდამოდ ვიფარფატებთ, ვით ანგელოზნი, მანამდე, სანამ მზე და მთვარე იკაშკაშებს იდუმალ ცაზე. არა, თქვენ ცდებით, ჩვენს ნაფეხურებს წაშლიან სხვები, ვით შემოდგომა აცილებს ფოთლებს ხეების ტოტებს. რატომ ქრებიან ანდა ჩნდებიან ვარსკვლავები თეთრ, სპეტაკ თოვლზე ბნელ, შავ ღამეში? ანგელოზები სანთლებით ხელში მიუყვებიან ჩვენს ტანჯულ სულებს, შორს სასუფეთში... და მაინც რა არს საიდუმლო სიცოცხლის არსის? ყველა მივდივართ იმ ქვეყანაში, სადაც გველიან. ჩვენი ცოდვები ყოველ ნაბიჯზე გვესალმებიან. მონანიება უფლის წინაშე რატომ გვრცხვენია? ღვთის პატიება დიდი ხვედრია.. და ნურც ნურავინ ნუ იფიქრებს, რომ უცოდველი ქვეყნად ბევრია, არც კი არსებობს ამქვეყნად ცოდვა, რის მიტევებაც ძალზე ძნელია.”

ძალიან მიყვარს ბუნება, მთა მიყვარს ზღვაზე მეტად! ეს შეიძლება უცნაური იყოს, მაგრამ მთაში რომ ახვალ სიმაღლეზე და ხელებს გაშლი, ნიავი რომ დავიბერავს, ეს ისეთი თავისუფლებაა... წყალს სიმძიმე აქვს, ნიავეს კი ისეთი სითბოს შეგრძნება! თითქოს გეხუტება...

– მართალია ცურვაში დაამყარეთ რეკორდი, მაგრამ მთა ისე გყვარებით, მთამსვლელობაზეც ხომ არ ფიქრობთ?

– არა! მთამსვლელობაზე ბავშვობაში ვოცნებობდი, კოსმონავტობაზეც ვოცნებობდი, არქეოლოგობაზეც... ხან მიწაში მინდოდა, ხან ცაში... მთაში უბრალოდ ჩემს ბუნებას ვხედავ, ძალიან მიყვარს რაჭაში სიარული, შოვში, სადაც მდინარე არის – ბუბა, ის რომ მოედინება, განსაკუთრებით ღამით, ვეებერთელა ქვები მოაქვს და ერთმანეთს ახეთქებს და შუაზე ხლეჩავს ამ ქვებს. სათავეს საიდანაც იღებს – ჭანჭახი, იქ ვარ ნამყოფი, ესაა საოცრება, თოვლი დნება და ჩამოდის. ხანდახან იშლება თოვლი და აღარ არის მდინარე, მაგრამ სანამ არის და მოედინება, რამხელა ძალა აქვს! რაღაცნაირად ცხოვრებასაც გავს, ადამიანის სულიერი სიძლიერე ჩანს ამაში. ხელოვანის თვალით შეიძლება ასე დავინახოთ. ჩემი უკანასკნელი ლექსიც ამაზე დავწერე, ჩვენ ვიბადებით, ვცოცხლობთ, ვკვდებით, მივდივართ, მაგრამ გააჩნია იმას, როგორ ვცოცხლობთ. რამდენად ვბედავთ სიცოცხლეში და რამდენად ვაძლეეთ ჩვენს თავს იმის უფლებას, რომ სულს მივცეთ თავისუფლება, ჩვენს სურვილებს მივცეთ თავისუფლება. ეს ლექსიც ამ ბოლო დროს დავწერე: “მე მიყვარს მთა, ზღვა სიგიჟეები და მიყვარს ჩემი ოცნება ყველა, თუნდაც რომ მექცნენ ისინი მტრებად. მე მიყვარს ხმა, მდინარის ხმა, ლელოდ რომ მიაქვს მთა დანაშალი, და დაე, იყოს ის დანაშაული, ხომ მაინც ლეწავს, ხომ მაინც ბედავს, როცა ქვებს ლეწავს, მთის გულში ფეთქავს, ასე ზამთარიც ბუნებას წეწავს და გაზაფხული მას ახლად ძერწავს.”

– თქვენ, როგორც ცურვაში გააკვირვებთ ქვეყანა, ასე მგონია, ისეთი ძლიერი სახეები გაქვთ, მალე პოეზიაშიც გააკვირვებთ ყველას.

– ვერ ვიტყვი ძლიერი პოეზიაა-მეთქი, მაგრამ რაც არის, გრძნობით არის დაწერილი.

– მე ჩემი ბავშვური გადასახედიდან მჯერა, რომ სხვადასხვა დარგში გააკვირვებთ საქართველოს, წავიდა ჯუმბერ ლეჟავა, ბევრი განუხორციელებელი მიზნებით და მჯერა, რომ მის იდეებსაც ბევრჯერ გადახედავთ და შესაძლებელია მის სულს მიუძღვნათ, მისი იდეების განხორციელება.

– არ ვიცი, რა გითხრათ. რომ არა ჯუმბერ ლეჟავა, მე ჩვეულებრივ ვიცურავებდი ზღვაზე, არ იქნებოდა ამდენი ადამიანი გახარებული, ვისაც ამდენი სიხარული მივანიჭე ჩემი ქმედებით, ამისი თავი და თავი და საფუძველი არის ჯუმბერ ლეჟავა, ქალბატონი გულნაზი, ვინც მასთან მიმიყვანა, ასე რომ გავყვეთ ალბათ მისი ძმა, რომელიც იყო დედაჩემის თანაკურსელი და მეგობარო და ალბათ ასე უსასრულოდ რაღაც ჯაჭვი გრძელდება და კიდევ უსასრულოდ გაგრძელდება, საერთოდ ყველაფერი ისე ხდება, როგორც უფალი ინებებს. მე მგონი დღევანდელი დღით უნდა ვიცხოვროთ. შეიძლება, სურვილების დონეზე, ძალიან ბევრი სურვილები გვქონდეს, მაგრამ ფრთხილად უნდა ვიაროთ ყოველი სურვილისკენ, თუ ზედმეტად დავიჯერებთ, შეიძლება მერე იმედგაცრუება გვქონდეს და ეს იმედგაცრუება ერთგვარი სტრესია ადამიანისთვის. ფრთხილად უნდა ვიყოთ, ზედმეტად არ უნდა დავაჯეროთ ჩვენი თავი, არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ უფლის ნებაა ყველაფერი და როგორც იგი ინებებს, ისე იქნება ყველაფერი.

– მე, როგორც “ნორჩი ათინათელი” ვამაყობ, რომ ამ აკადემიაში ვარ, თქვენ თუ ამაყობთ, რომ ხართ მისი სახელობის აკადემიის წევრი?

– რა თქმა უნდა, მე რომ გადმომცეს დიპლომი, ვერ ვაჩენდი, მრცხვენოდა, ვფიქრობდი, რომ დაუმსახურებელი იყო. ახლა, მისი გარდაცვალების შემდეგ, უკვე ძალიან დიდ რამეს ნიშნავს ჩემთვის.

– ჩვენ “ნორჩ ათინათელებს” გვაქვს ჩვენი გვერდი ჟურნალში, ხომ არ გეკნებათ სურვილი გამოიყოს გვერდი: ფიზიკულტურა და სპორტი, სადაც იქნება ჯუმბერ ლეჟავას ჯანმრთელობის ფორმულის შესახებ საუბარი, თქვენ, მისი მეგობრები, ბეგლარ ელბაქიძე და სხვები, ისაუბრებთ სპორტის შესახებ, ბატონი ჯუმბერის პიროვნებაზე, რაც ჩვენ მომავალ თაობას გამოგვადგება, რომ ამ კვალზე გავიზარდოთ.

– რა თქმა უნდა ბატონი ჯუმბერი სულ ამაზე საუბრობდა, რომ ცხოვრების ჯანსაღი წესით უნდა ვიცხოვროთ, ბავშვები სპორტით უნდა იყვნენ დაკავებულნი, სულ წუხდა ამაზე, რომ საქართველოში სპორტს არ ექცეოდა ყურადღება, რაც კვებასთან ერთად აუცილებელია ბავშვის ჩამოყალიბებაში.

– მე დედისერთა ვარ. თქვენ რამდენი დედამამიშვილი ხართ?

– მე ერთი ძმა მყავს.

– ხომ არაფერს გაიხსენებდით კურიოზულს, და-ძმობისას, ბავშვობის პერიოდში? გიყვარდათ ერთმანეთი?

– კურიოზული ახლა ჩანს, თორემ...(იცინის) ისე სულ ვჩხუბობდით მე და ჩემი ძმა. თითქმის ყოველდღე. ისე, მე რომ სპორტულ ფორმაში ვიყავი, მისი დამსახურებაა.

– დიდი მადლობა, რომ გვესტუმრებთ რედაქციაში, სურვილი მექნება, რომ ყოველთვის გაინტერესებდეთ ჟურნალი, ეს იმის ნიშანი იქნება, რომ ჯუმბერ ლეჟავას სახელი იცოცხლებს ჟურნალში და თქვენებურ წვლილს შეიტანთ მასში.

– დიდი მადლობა თქვენ და დიდი მადლობა ქალბატონ გულნაზი ხარაიშვილს, რომ ასე უფრთხილდება ბატონი ჯუმბერის სახელს. ძალიან დიდი პასუხისმგებლობა აქვს მას. იგი ძალიან ძლიერი ქალბატონია და ამავე დროს ძალიან სევდიანი და მადლობა, რომ ქართულ საქმეს აკეთებს. იმ გზაზე დგას, რაზეც ბატონი ჯუმბერი მიდიოდა.

ინტერვიუ ლაბოლდების გამგებელთან პასა ჯამბურასთან

– გამარჯობათ! მე ვარ ჯუმბურ ლეუაგას სახელობის მეცნიერებათა მრავალპრიფილიანი საერთაშორისო აკადემიის “ნორჩი ათინათელი”. ინტერვიუ ავიღე ჭიათურის ამჟამინდელი გამგებლის, საჩხერის და ლაგოდების ყოფილი გამგებლების, სხვიტორში აკაკი წერეთლის მუზეუმის დირექტორისგან, ბიძინა ივანიშვილის დედის ქალბატონ მერისგან, ცურვაში მსოფლიო რეკორდსმენის – რუსუდან გორდუზიანისგან, ჩემი სკოლის დირექტორისგან. დიდი სურვილი მქონდა თქვენც

შეგხვედროდით და დამესვა რამოდენიმე შეკითხვა. გთხოვთ გვიამბოთ თქვენი და თქვენი ოჯახის შესახებ.

– კახა ჯამბურია, პასპორტით კარლო, მყავს ოჯახი, მეუღლე ორი შვილი; ერთი არის ცამეტი წლის მეორე ხუთი წლის. ერთი დადის პირველ სკოლაში, შენ სადაც დადიხარ და მეორე პირველ საბავშვო ბაღში. მე ვარ იურისტი და ეკონომისტი, აქამდე ვმუშაობდი არასამთავრობო ორგანიზაციაში, ლაგოდესში, სამოქალაქო განვითარების ასოციაციაში, მერე გადავედი თბილისში, ვიყავი სტრატეგიული კვლევისა და განვითარების ცენტრში და ბოლო პერიოდში თბილისში ვმუშაობდი მუნიციპალური განვითარების ფონდში. ბოლოს ვიყარე კენჭი ლაგოდების გამგებლობაზე ხალხმა მხარი დამიჭირა და გავხდი გამგებელი.

– თქვენი ბაბუა კარლო კალაძე და ბებია ნინო ნიკურაძე დვაწლმოსილი პედაგოგები დაცნობილი და პატივსაცემი ადამიანები იყვნენ. ისინი ჩემი ბაბუის ტარიელ ხარატიშვილის ახლო მეგობრებიც ყოფილან. რამაც ძალიან გამახარა. რა თვისებებით გავხარტ ბაბუას?

– ბაბუას თვალებით ვგავარ. მე ბაბუას ვერ მოვესწარი. იგი ადრე გარდაიცვალა 72 წელს. მე 75-ში დავიბადე. თვისებებით, მეუბნებიან უფრო სამართლიანობის კუთხით ვგავარ, ესაა ძირითადი მსგავსება.

– რთვორია თქვენი სამომავლო გეგმები?

– სამომავლო გეგმები, რისთვისაც ამირჩია ლაგოდების მოსახლეობამ, ესაა, რაც შეიძლება მეტი პრობლემები მოვაგვაროთ, ესაა სასმელი წყლის პრობლემა, გზების პრობლემა, სანიაღვრე არხების პრობლემა... და სხვა რაც მუნიციპალიტეტს ეკუთვნის გასაკეთებლად, ეს პრობლემები მოვაგვაროთ. განვითარდეს ჩვენი რაიონი მომავლისკენ და იყოს მოსახლეობა კმაყოფილი. ეს არის ჩემი სამომავლო გეგმები.

– რთმელია თქვენი ყველაზე ლამაზი, განხორციელებული ოცნება და ჯერ კიდევ მიურწეველი მიზანი?

– განხორციელებული ოცნება ისაა, რომ ორი შვილი მყავს. ორი ბიჭი მყავს და კიდევ მინდა, რომ ორი გოგო მყავდეს. მიულწეველი მიზანი ცხოვრებაში არ მქონია. ისეთი მიზანი რომ დამესახა და ვერ მიმედწია ის იყო, რომ ბავშვობაში მინდოდა ფეხბურთელი გამოვსულიყავი და ვერ გამოვედი, ვთამაშობდი, მაგრამ მშობლებმა არჩიეს რომ სწავლა-განათლებისთვის უნდა დამედო თავი. დავანებე ფეხბურთს თავი და შევედი ვეკუას სკოლაში, ეს არის ფიზიკა-მათემატიკური სკოლა თბილისში, ამის გამო სპორტს შევეშვი.

– რა პერსპექტივებია ხალხის დასაქმებასთან დაკავშირებით ლაგოდესში?

– ლაგოდესში ხალხის დასაქმებაზე, ჩვენი მუნიციპალიტეტი მიზანია, ხელი შევუწყოთ გადაამაშვებელი ქარხნების მშენებლობას, ბიზნესის განვითარებას, ტურიზმის გან-

ვითარებას, რადგან უფრო მეტი ადამიანი დასაქმდეს ამ სფეროში. ამუშავდება მინი ქარხნები ხილის გადამამუშავებელი, კონსერვატების, სადაც შეიძლება მოსახლეობის დასაქმება. ეს არის პერსპექტივაში და ამისთვის უნდა ვიშრომოთ მეტი, რომ შევუქმნათ პირობები ბიზნესის განვითარებას.

– ლაგოდეხელ ბაგშეებს და მოსახლეობას დიდ პრობლემას უქმნის მაწანწალა ძაღლები. არა მარტო ღამით, არამედ დღისითაც შეუძლებელია ქუჩაში უშიშრად გავლა. თუ

გაქვთ რაიმე ღონისძიებები ამასთან დაკავშირებით?

– მაწანწალა ძაღლების პრობლემა ყველა რაიონშია, ეს საერთოდ ქვეყნის პრობლემაა და როგორც სხვაგან ასე ჩვენთანაც მოგვარდება იგი.

– “ნორჩი ათინათელები” ვცდილობთ ჩვენი ჟურნალების გავრცელების მასშტაბების გაზრდას. ჟურნალი შემეცნებითია და ძალიან ბევრი სიახლის მომტანია მოსწავლეებისათვის. თქვენ თუ გაქვთ სურვილი ჟურნალი “ათინათი” შევიდეს ლაგოდეხის სკოლებში?

– ლაგოდეხის სკოლებში რომ შევიდეს ჟურნალი “ათინათი” მე ამის წინააღმდეგი არა ვარ, პირიქით კარგიც იქნება, გააჩნია რა კუთხით შევა ამ სკოლებში. ჩვენ თუ ბიუჯეტიდან მოგვიწევს ამ თანხის გადახდა ამ ეტაპისათვის ეს თანხები ბიუჯეტში არა გვაქვს, მაგრამ თუ სკოლა ჩათვლის საჭიროდ რომ შეიძინოს ჟურნალი, ეს კარგი იქნება.

– ბატონო კახა, ვიცი, რომ ძალიან ბევრი საქმე გაქვთ მოსაგვარებელი, თქვენ ერთი ხართ და მთელი რაიონის მოსახლეობა თქვენ მოგმართავთ თავისი პრობლემებით. მაგრამ მე ერთი საჭირობორტო საკითხის დაყენებასაც ვბედავ, იმიტომ, რომ ეს ჩვენი თაობის მომავალ სწორად განვითარებას ეხება. მე და ჩემი კლასელები, მოსწავლეების უმრავლესობა, ვსხედვართ ჩვენი ასაკისთვის შეუფერებელ მერხებზე, მე უკვე მაქვს პირველი ხარისხის ხერხემლის გამრუდება. თუ თქვენ ამ პრობლემას მოაგვარებთ, ჩათვალეთ, რომ მომავალი თაობის წინაშე ვალი უკვე მოხდილი გაქვთ.

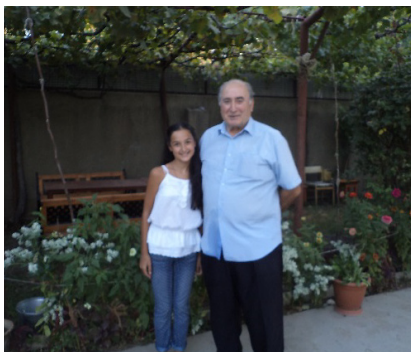
– რაც შეეხება სკოლებს და მერხების მოწყობას, ეს ჩვენს პრეროგატივაში არ შედის. სურვილიც რომ გვქონდეს, რომ შევიძინოთ მერხები და სკამები ამის იურდიული საშუალება არა გვაქვს. ეს არის განათლების სამინისტროს პრეროგატივა და განათლების სამინისტრომ უნდა იზრუნოს ამაზე. მე, როგორც ვიცი დაგეგმილია სხვადასხვა სკოლების რეაბილიტაცია და ახალი აღჭურვილობით მომარაგება.

– რას უსურვებთ ჟურნალ “ათინათს” და მომავალ თაობას?

– ჟურნალ “ათინათს” ვუსურვებ, რომ რაც შეიძლება მოძლიერდეს, რაც შეიძლება დიდი რაოდენობით დაიბეჭდოს და გავრცელდეს მოსახლეობაში და იყოს ისეთი ჟურნალი, რომ მოქალაქეებს მოსწონდეთ და მოწადინებული იყვნენ ამ ჟურნალის ყიდვაზე, თვითონ “ნორჩი ათინათელები”, ვინც სტატიებს წერთ ამ ჟურნალში, გაგვგრძელებინოთ წერა. მეც ვწერდი სტატიებს ძირითადად სპორტზე, მაგრამ არ გამიგრძელებია ეს საქმე, მაგრამ დღეს გამგებელი ვარ. თქვენ გექნებათ ცხოვრება წინ და ეს გამოცდილება გამოგადგებათ მომავალში, გისურვებთ კარგ მომავალს და წარმატებებს ცხოვრებაში.

– გმადლობთ რომ დრო დაგვითმეთ.

თამარ ტყეშელაშვილი

იუზა რობაქიძე - ბ-ნი ჯუმბერ ლეჟავას
უახლოესი მეგობარი.

1) გთხოვთ გაგვეცნოთ!

მე ვარ იუზა რობაქიძე, შსს-ს ყოფილი თანამშრომელი, პოლიციის პოლკოვნიკი. დავიბადე თერჯოლის რ-ის ს. ახალთერჯოლაში. დავამთავრე ჩხარის საშ. სკოლა, გავიარე სამხედრო სამსახური რუმინეთის საზღვართან, ქრენეში. დაბრუნებისთანავე სამსახური დავიწყე შსს რიგებში. უმაღლესი განათლება მივიღე მოსკოვში შსს-ს აკადემიაში, სამართალმცოდნეობის ფაკულტეტზე. ვარ იურისტი.

შსს-ს სისტემაში გავიარე ყველა გზა პოლიციის ლეიტენანტობიდან პოლკოვნიკობამდე. XX საუკუნის 90-იანი წლებიდან, ცნობილი მოვლენების დროს ვიბრძოდი საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისთვის. ვარ ომის ვეტერანი, მრავალი ჯილდოს მფლობელი, ღირსების ორდენის კავალერი. ამჟამად ერთ-ერთი ფირმის გენერალური დირექტორი. მე ვთვლი, რომ ვარ წარმატებული პიროვნება.

2) კარიერაში წარმატებას ხშირად „საჭირო დროს საჭირო ადგილზე“ აღმოჩენას უკავშირებენ, გამართლებას ან შრომისმოყვარეობას. თქვენს შემთხვევაში წარმატებული კარიერა რა ფაქტორებმა განსაზღვრა?

ყველაზე მეტად, ალბათ შრომისმოყვარეობამ. მე გავიზარდე მრავალშვილიან ოჯახში ოთხ და-მმასთან ერთად ობოლი ბიძაშვილები იზრდებოდნენ. შრომა უპირველესი იყო. დღემდე ასეა.

იყო ალბათ გამართლებაც - როგორც აკადემიაში, ისე შსს-ს სისტემაში არაჩვეულებრივ კოლექტივში მოხვდით. ეს იყო რთული პერიოდი- იშლებოდა იმპერია, მის ადგილზე დამოუკიდებელი სახელმწიფოები ყალიბდებოდა. სამართალდამცავ ორგანოებს ურთულესი ფუნქციის შესრულება ევალებოდა - ახალ სახელმწიფოებში წესრიგის დამყარება. აი, ამ დროს, მე ვთვლი, რომ ეს პერიოდი კარგად გავიარეთ. პირადად ჩემთვის კარიერაში წარმატება აქედან დაიწყო. საერთოდ, ცნობილია ჩემი გვარის ბევრი წარმომადგენელი, რომელიც იმ პერიოდში შსს ორგანოებში მუშაობდა და დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდა.

3) გვიამბეთ თქვენი გვარის ყველაზე ღირსეული წარმომადგენლის გრიგოლ რობაქიძის შესახებ.

გრ. რობაქიძემ ბედისგან განკუთვნილი მისი ბრწყინვალედ შეასრულა მრავალი რამ შექმნა ქართველთა პოპულარიზაციისათვის: „ქართული რასის რაინდული სისხლით არის აცეცხლებული, ეს არ არის უბრალო სიტყვა და არც უბრალო თვისება, საქართველოს ისტორია რაინდობის პათოსით იმართებოდა ყოველთვის, რაინდობა ჩვენი ეროვნული პროფილის შნოიანი ხაზულია.“

მას მხოლოდ ერთი ნატვრა ჰქონდა: „როცა მე ამ სოფლად აღარ ვიქნები, მიდიოდეს ვინმე ქართველი დედა ყოველ წელს მცხეთას, მწიფობის, ჩემი დაბადების თვეში, სანთელს აანდებდეს ამ პაწა სალოცავის წინ და ლოცვით ახსენებდეს ჩემს სახელს. მეტს არას ვთხოვ ჩემ საქართველოს“

ჩვენც, რობაქიძეები ვუსრულებთ ამ ნატვრას- 28 ოქტომბერს ვიკრიბებით მცხეთაში, სვეტიცხოველში იმ პაწა სალოცავის წინ, ვანთებთ სანთელს და პატივს მივაგებთ ჩვენს ღირსეულ წინაპარს.

მე საჩუქრად გადმოგცემთ კრებულს „ბედი ქართლისა“, რომელიც გამოცემულია 1964წ. პარიზში. ეს არის ისტორიული, ლიტერატურული და სამეცნიერო კრებული, რომლისგანაც ბევრს გაიგებთ ამ ლეგენდარული პიროვნების შესახებ.

4) შინ ყოფნისას ძირითადად დროს სად ატარებთ? ყველაზე მეტად კომფორტს რა გიქმნით?

შინ ყოფნისას დროს ჩემს ბაღში ვატარებ. მე დაგათვალიერებინებთ ჩემს ეზოს და მიხვდებით, სად შეიძლება ადამიანმა ამაზე კარგი ადგილი ნახოს. აქ არის წარმოდგენილი 80-მდე სხვადასხვა ჯიშის ხეხილი და ვაზი. მაისიდან ნოემბრამდე აქ ხეხილი მწიფობს. თითოეულ ხეს და ბუჩქს ვესაუბრები. ვაზს ხომ განსაკუთრებული მოვლა სჭირდება. 7 ჯიშის ვაზია ამ ეზოში. ნახეთ ერთ-ერთი მტევანი- თითქმის 1კგ-ია. ძალიან დიდ შრომას ითხოვს მაგრამ თუ ბუნებამ გაგიმართლა და კარგი მოსავალი მიიღე, ყველა დაღლა გავიწყდება და უბედნიერესი ხარ.(ვაზზე ბევრი შეიძლება ვისაუბროთ)

იუზა რობაქიძე და სულიკო თავბერიძე

უნდა გქონდეთ ჩემთან ურთიერთობის სურვილი და თუ ეს არსებობს, აუცილებელიცაა. თქვენს თაობას მოუხდება ჯუმბერ ლეჟავას ფენომენის შესწავლა. ეს უდიდესი პიროვნება ჩვენს გვერდით ცხოვრობდა; თითოეული დღე წინასწარ გვქონდა გათვლილი, სად და როგორ გაგვეტარებინა. ყველა წარმატების თანამონაწილე ვიყავით და ალბათ ჩვენი მოგონებები დაგეხმარებათ მისი ფენომენის საფუძვლიანად ჩაწვდომაში.

5) გაგვაცანით თქვენი ოჯახი.

მყავს მეუღლე- სულიკო თავბერიძე, პროფესიით ისტორიკოსი, პროფესორი, ყოფილი აგრარული უნივერსიტეტის კათედრის გამგე. ორი შვილი და შვილიშვილები. ქალიშვილი - ქეთევანი - ეკოლოგიის დოქტორი და ვაჟი -გიორგი, ისიც იურისტი და ასევე ფარმაცევტი.

შვილიშვილი წელს ჩაერიცხა უნივერსიტეტში. ამავე დროს ამთავრებს მუსიკალურ სასწავლებელს. მეორე შვილიშვილი ამერიკაში სწავლობს და იქაც ცდილობს ასახელოს ჩვენი სახელოვანი გვარი.

6) გაქვთ თუ არა სურვილი ითანამშრომლოთ ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის აკადემიასთან?

რა თქმა უნდა. თუმცა, ჯერ თქვენ

ჯუმბერ მაღლაკელიძე, ჯუმბერ ლეჟავა და იუზა რობაქიძე

იუზა რობაქიძე და ჯუმბერ მაღლაკელიძე

ალექსი ფეიქრიშვილი – თბილისის 31 საჯარო სკოლის, IV კლასის მოსწავლე

ჩემო ღელა

ჩემო დედიკო, დედიკო,
პატარა ვარდისელო,
შენი სურნელი იას გავს,
როგორც მზის სხივი მარაოს.

ჯიხვი ომანია

მთის მწვერვალზე გადმომდგარა
ჯიხვი დიდი რქიანი,
ეომება ჩემს არწივებს,
მომაყენა ზიანი.

მზე პირს იბანს

მზე პირს იბანს
და ზრდის ცრემლი...
მოდის თბილი წვიმა.
თბილო წვიმავ, იმედები დამინამე ხშირად.

ბებო

ბებო, ბებო, ჩემო ბებო,
რათ მომიტერ თუთის ხეო?
პაპამ ხომ მე დამიტოვა
მისი სულის ჭირიმეო.

ნუ იქნები მატყუარა

ნუ იქნები მატყუარა
და იყავი მართალი
ღმერთი მუდამ დაგიფარავს,
არ იქნები დამფრთხალი.

სადღებრძელო

თბილისური სადღებრძელო,
თავადური ყანწები,
ვაჟკაცი ვარ უმთავრესი,
ლექსს ედება ანკესი.

მე პატარა ლექსუნა ვარ

მე პატარა ლექსუნა ვარ,
ჩემით ვცხოვრობ ლხინში, ჭირში,
არავინ მყავს, მე ერთი ვარ
დედასი და მამას ბიჭი.

ვაჟკაცობა

ვაჟკაცის ფასი არ ითქმის,
ვაჟკაცი დედის სულია,
დედას უჯერებს ყოველთვის,
მის მკერდში ჩაქარგულია.

ერთხელ თბილისი ვიხილე

ერთხელ თბილისი ვიხილე
ულამაზესი ფერებით
ჩემი ზღვისფერი გარემო,
ჩემი ცისფერი ფერებით.

ალექსი ბიჭო ალექსი

ალექსი, ბიჭო ალექსი,
რატომ მითხარი სხვა ლექსი,
შენ ხომ პოეტი კაცი ხარ,
ღმერთთან გქონია „ადრესი“.

მე ვარ მთის კაცი

მე ვარ მთის კაცი ვაჟკაცი,
მთა არის ჩემი დიდება,
მთის სილამაზემ მომხიბლა,
მთასთან ეს გული მშვიდდება.

ეს ლექსი დამაწერინა
მთის საოცარმა ბუნებამ,
მთის სიყვარული მასწავლა
მისმა ლამაზმა მინდვრებმა.

რა დიდია ღმერთი

თავადი ვარ

ო, რა დიდია ეს ჩემი ღმერთი
ყველას უყურებს მახვილი თვალით...
ემშაკს ღმერთი სჯობს,
ღმერთის გჯეროდეთ,
ეს არის მართლაც ქართველის ვალი!

ლექსი ვარ და... ვაჟკაცი ვარ,
ვარ ამ ქვეყნის მთების შვილი,
ვაჟკაცობა არ მაკლია,
მამაცი ვარ, როგორც გმირი.

ოჯახიანი კაცი მიდის

ოჯახიდან კაცი მიდის საშოვნელად ფულისო,
ის კაცი ხომ მამა არის საკუთარი შვილისო...
შვილს არ უნდა განშორება, ძლიერ უყვარს მამაო,
არ ეთმობა, მაგრამ რა ქნას, ოჯახისთვის წავაო,
დალოცვილი გზებით გვევლოს, ჩემო კარგო მამიკო,
დამიბრუნდი, მოგეხვევი და გუელს ისევ გაგიტობო.

**რას საუბრობენ ბატონ ნუგზარ ნადარაიას პიროვნებაზე,
ჯუმბერ ლექავას სახელობის მეცნიერებათა მრავალპროფილიანი
საერთაშორისო აკადემიის წევრები**

შალვა ილურიძე

გმადლობთ უფალო, რომ საქართველოს მოუვლინე ასეთი
ღვაწლმოსილი, წმიდა სულის და დიდი შემოქმედი ადამიანი, რო-
მელსაც შეუძლია თქვენის წყალობით, მიანიჭოს ადამიანებს, სით-
ბო, სიკეთე და სიყვარული ასეთი ადამიანების მხრებზე დგას ჩვე-
ნი ქვეყანა, ჩვენი ერი და მისი ტრადიციული ღირებულებები.

მადლობა თქვენ, ბატონო ნუგზარ ნადარაია, მადლობა თქვენს
წინაპრებს, რომ მოგავლინეს ასეთი კეთილი და წმიდა სულით
სავსე ადამიანი.

გისურვებ ჯანმრთელობას და დიდხანს სიცოცხლეს!..

უფლის, ახალ საუკუნეს
რომ ამშვენებ ძამია,
ქართველების სიამაყე,
ნუგზარ ნადარაია.
კოლხეთიდან მოდგსევს სისხლში,
აწრთო მტრისთვის ხმალია,
დღეს ფაზისის გმირსა გხედავ
ნუგზარ ნადარაია.
სიკეთის და სიყვარულის,
ლოტბარი ხარ ძამია!

დიდოუ-ნანას რომ გვიგალობს
ნუგზარ ნადარაია.
კარგ საქმეზე უფრო კარგი,
მითხარ, აბა რაია?
შენ ამ ტაძრის მოძღვარი ხარ,
ნუგზარ ნადარაია.
უცხოელებს ჩაუწანი,
გულში ძმობის ნავია.
სიყვარულს მჭედელია
ნუგზარ ნადარაია.

გულნაზ ხარაიშვილი

ქრისტეს მოწაფე

სანთლით რომ ეძებოთ, ბატონ ნუგზარ ნადარაიაში ნაკლს, მჯერა, რომ ვერ იპოვნით. იგი ქართული, ეროვნული გულით ხელმძღვანელობს ფაზისის საერო აკადემიას. მის სულში სიკეთისა და ერთგულების გენი ჭარბობს. როცა ვინმეს უჭირს, მასში ცოტნე დადიანის სისხლი აცივლდება და იგი დაუფიქრებლად დადგება სიმართლის მხარეს. არ მოერიდება “ბრბოთა ხროვას”. მას უყვარს რეალურად დასაფასებელი პიროვნებები. იგი აფასებს სამშობლოს ერთგულ ადამიანებს და სძულს ცხვრის ტყავში გახვეული მგლები. არის ძლიერი, მებრძოლი, უდალატო პიროვნება. სამეფო კარი მისთვის უწმინდესის რეზიდენციაა. იქ ივსება

ღვთის მაღლით და მერე კი უხვად არიგებს აკადემიის წევრებთან.

ბატონი ნუგზარი, როგორც ორგანიზატორი და პიროვნება, შეუდარებელია. როდესაც აწ გარდაცვლილი ბატონი ჯუმბერ ლეჟავა ცხრაწლიანი მოგზაურობის შემდეგ კვლავ სამოგზაუროდ მიდიოდა, იმ პერიოდში ბატონი ნუგზარი ფოთში იმყოფებოდა, სხვათაშორის დაგურეკე და ვთხოვე, რომ მისთვის გზა დაელოცა სიკეთის მოძღვარს. რამოდენიმე საათის შემდეგ ბატონმა ნუგზარმა თვითონვე დამირეკა: ქალბატონო გულნაზ, მე თქვენი შეტყობინება კოლხურად მივიღე, გავაფრთხილე ადგილობრივი ფოთის ხელმძღვანელობა და ტელევიზია, აქ ფოთელები ღირსეულად დახვდებიან ღირსეულ მსოფლიო მოქალაქეს. საღამოს ჩემს ოჯახში მოვასვენებ, დილით კი მე თვითონ გავაცილებ გემზე.

ვწერ ბატონ ნუგზარ ნადარაიას პიროვნებაზე და მახსენდება 2012 წლის იანვარი. დარღწამოსხმული შევხვდი ახალ წელს, თუმცა მოლოცვები მსიამოვნებდა მეგობრებისგან. მამხნეებდნენ, მეფერებოდნენ და ათასნაირ კეთილი სურვილების დაბედებას მიწინასწარმეტყველებდნენ.

ღღის დასასრულს, როცა ყინვისაგან გათოშილ ასფალტს მზემ უკანასკნელად დაანათა თავისი მოკრძალებული სხივები, დარდმა თავი კვლავ შემახსენა და ჩემს წინ მედიდურად გაიბღინდა. ცრემლებმა გადმოხეთქა წამწამებისაგან აშენებული კაშხალი და გულის უბეს მარილიანი საფენები შემომაფინა. დედამიწასა და მზეს შორის საყვედურით დატვირთული საუბარი გაიმართა:

– ვერა ხედავ, შენი სითბოთი ღოღალები ძირს ჩამოცვივდნენ და ბროლის ლარნაკით დაიფშენენ. ახლა ისევ ჭირხლის საბანი გადამაფარე. ყინვის არტახებით სული შემიხუთე. მხრები ოდნავ რომ შემითბა, პირი ზეცისკენ იბრუნე. შენი ასეთი საქციელი გაუტანელი და დაუნდობელი ადამიანების ცხოვრებას მაგონებს.

– მე ჩემი დრო მაქვს, რას მეზუზუნები, შენ მიწიერ შეილებს ასწავლე სიყვარული და ერთმანეთის პატივისცემა, მე ღმერთის ბრძანებას ვასრულებ, ჩემი ნება რომ იყოს, დედამიწისკენ ისედაც არ ჩამოვიხედავ. ზეცაში ყველას თავისი ადგილი აქვს დათმობილი, იმის მიხედვით, თუ დედამიწაზე ყოფნის დროს რა სიკეთეებს აკეთებდა იგი. ჰოდა, მეც იქ მიხარია ყოფნა, სადაც სიყვარულისა და ერთმანეთის ფასი იცინა.

დედამიწამ მზის ნათქვამში ჭეშმარიტება დაინახა და გაჩუმდა. მზემ საუბარი გააგრძელა: – მე როცა სხივებს მხრებზე წამოვასხამ, ჩემს სითბოს ადამიანების გულის სითბოც უნდა დაემატოს, მაშინ ანკარა ნაკადულებით აგვესებოდა უბე-კალთა. მე იმას ვდარდობ, ვისაც მინდა სითბო ვაჩუქო, იმასაც არ სწვდება ჩემი სხივები, ამ იანვრის სუსხიან დღეს. ფიქრის გემი გაჩერდა. სანთელი ავანთე და ღოცვა დავიწყე. უფალს მშვიდობიანი დილის გათენება შევთხოვე და აივანზე გავედი. ღღის დასასრულს კვლავ ნადველი შემომავლა, ყინვის სუსხმა ჩემს გულთან მოიკალათა, მერე მთლიანად მომწვდა და დარდის კუნძულზე გამომამწყვდია.

გამასხენდა ქადაგება, უფალმა რომ ბრძანა, განკითხვის დღეს გეტყვი: მწყურვალნი ვიყავ და არ მასვით, მშიერი ვიყავ და არ მაჭამეთ, შიშველი ვიყავ და არ ჩამაცვით, სნეული ვიყავ და არ მომიარეთ. ყოველი გაჭირვებული ადამიანი, თქვენს წინ შემხვედრი და თქვენგან არ გაკითხული, მე ვიყავი.

დარდის კუნძული იძირებოდა, იძულებული ვიყავი თან ჩავეყოლოდი, რადგან ძალა არ მყოფნიდა უკან დასაბრუნებლად. კუნძულზე იმედის სხივმა შემოიხედა, ასეთ განსაცდელში რომ დამინახა, შევეცოდე და დახმარებას დამპირდა.

– შენ საიდან გაჩნდი? – მორიდებით შევეკითხე იმედის სხივს.

– მე ქრისტეს მოწაფე ვარ, თვალს გადავინებ და უკვე დავრწმუნდი, რომ უფლის იმედით მიიწვევ წინ და უკან კი სიკეთის კვალს სტოვებ.

უწმინდესთან, ფოთის დელეგაციასთან ერთად, 2 იანვარს ბედობის დღეს ჟურნალი “ათინათი” უნდა დალოცოს უნეტარესმა, ამ დიდი საქმის ორგანიზატორი მე გახლავართ. იდუმალი ხმა თანდათან იკვეთებოდა, ხმაში ნუგზარ ნადარაიას ხმა ვიცანი. დაილოცოს ღმერთო შენი სამართალი, ეს ხომ ფაზისის საერო აკადემიის პრეზიდენცია, დიას, ის არის, ჩამესმა იდუმალმა ხმა.

შენ პოეტი ხარ, პოეტები ხომ უფლის რჩეული ადამიანები არიან, როცა გტკივათ ლექსით სტირიხართ და როცა გიხარიათ ლექსით გამოხატავთ, ლექსი მიუძღვენი იმედის სხივს. დავფიქრდი და ლექსის წერა დავიწყე.

ბატონო ნუგზარ:

ნ-აომარ მიწებს სევდის ნისლი გადანაცვრია,
უ-ფრთხის ცივ ტყვიებს ვარდები და გლოვით ჰყრის ცრემლებს,
გ-ულში დაჭრილა, ჯერ გაუშლელ კვირტს რომ აცლიან,
ზ-ოლი სისხლისა ამჩნევია ბაღსა და სკვერებს.
ა-მოიზრდება ფესვებიდან ისევ ნერგები,
რ-ილო-ჭრელის დროს მზის სხივები ყინულს გაადნობს,
ნ-არ-ეკალშიაც ცხოვრების გზას ნიჭით ერგები,
ა-მ დროს ნაფიქრალს, კოლხ მეგობრებს ბევრჯერ გაანდობ.
დ-ენტის სუნია, მოწამლულა შხამით მიდამო,
ა-რიდილია დაავიწყდათ? რა ღვთის წყრომაა,
რ-ამენაირად გათენება უნდა იწამო,
ა-მერ-იმერი აირია მგლური მტრობაა,
ი-ფრქვევა ტყვია გადაბუგეს მწვანე ხავერდი,
ა-რ გვიჩერდება თვალში ცრემლი ვგლოვობთ და მოვთქვამთ,
ს-ეტყვა მოვიდა, შემოიჭრა ქარი თავხედი,
და თუ დაგვითბა შრომა ჩვენს ჯიშს ოდითგან მოგვდგამს.

ბატონ ნუგზარ ნადარაიას ჩანახატში იმედის სხივი ვუწოდე, ამ სიტყვებს იგი იმსახურებს, მისი ხელმძღვანელობით მოხდა ჩემი შეხვედრა უწმინდესთან.

2 იანვარს, უწმინდესის რეზიდენციაში მოწიწებით შევადე კარები. უწმინდესის ხელის შეხებით გულში სიმშვიდე ვიგრძენი. ჩემი სული ამალდა, გაპოეტურდა და ზეცის ტოლი გახდა, რადგან პატრიარქმა თავისი დაწერილი ახალი საგალობელი მოგვასმენინა და წიგნებიც გვაჩუქა.

რა ბედნიერი ვიყავი, როცა უწმინდესისადმი მიძღვნილ ლექსს ვკითხულობდი, პატრიარქი მისმენდა, მოსწონდა... მლოცავდა...

ბატონო ნუგზარ:

შენ უმკლავდები ცივ ქარსა და თოვლიან ზამთარს...
ღვთის გზას ადგახარ, იფერფლები სიკეთის ალით,
არ უშინდები ქარბორბალას, ერევი აფთარს...
ცოტნიედელო, მიტომ გლოცავს ციდან უფალი.

ბ ა ხ ს ნ ე ბ ა

ჯუმბერ ლეჟავა ბულის სიიდან არ ამოიშლება

ჟუმბერა ნიჟარაძე-მაჭავარიანი

ეს ამბავი, ზოგს უკვე აღარც ახსოვს და შეიძლება არც გაუგია. არა და რა დაგიმალოთ, მართალია დიდი ხნის წინათ მოხდა, რასაც ეხლა მოგიყვებით, მაგრამ მზარავს, როცა ვიხსენებ. ზღვაზე წასვლა ყველას გვიყვარს, ჩვენს ქვეყანას, ხომ შავი ღზვა ამშვენებს ბევრ ქვეყანაში მიმოგზაურია, ბევრ ზღვის ნაპირზე, უფრო სწორედ ზღვის ნაპირას წყალში შევსულვარ.

ლი გაშავდა. რამდენიმე დღე შავ ზღვას ვუყურებდი და მაშინ მიხვდი ჩვენმა წინაპრებმა, რატომ დაარქვეს ეს სახელი.

პირადად მე ბევრ ქვეყანაში მიმოგზაურია და ბევრ ზღვებსა თუ მდინარეებში, უფრო სწორედ ზღვის ნაპირს წყალში შევსულვარ, მაგრამ ამას დიდი ცურვა არ ჰქვია, მარტო ვჭყუმალობდი. ესეც იმიტომ, რომ 15 წლის, რომ ვიყავი მთელი ოჯახით ქობულეთში ვისვენებდით: დედა, დიდუდაჩემი, ჩემი და დალი და დეიდაშვილი მედიკო. ვცხოვრობდით კარლო კალანდაძის ოჯახში. გვერდით სახლში კი ისვენებდნენ საკონცერტო გასტროლებზე ჩასული: სტეფანე ჯაფარიძე, გიორგი და გურამ საღარაძეები, ემანუელ აფხაიძე, ბიძაჩემი ლევანი, რომელიც მათ კონცერტებს მუსიკალურად აფორმებდა. ერთ დღესაც ნაპირიდან ცოტა ღრმად შევუცურე ზღვაში. მიხაროდა, რომ ასე გავთამამდი, უცებ ვიღაცამ დაიწყო ჩემი წყალში ჩათრევა შემინებულს არ ვიცოდი რა მომემქმედა. ისე შემეშინდა, რომ გამომიყვანეს ზღვიდან. ბევრი წყალიც მქონდა ნაყლაპი. ძლივს მომასულიერეს არა და თურმე გურამ საღარაძემ „გაგესუმრეთ“. კარგი ხუმრობა კი იყო. დღეს როცა ნახევარ საუკუნეზე მეტი გავიდა ეს შემთხვევა მე კარგად მახსოვს, იმიტომ, რომ მის მერე ნაპირს ვეღარ ვცილდები აი, გურამს კი აღარც კი ახსოვდა, თუ მისი ხუმრობა „რა ძვირად“ დამიჯდა, ყველაფერი ეს იმიტომ მოგიყვებით, რომ უვერტიურასავითაა ის. რაც ეხლა უნდა მოგიყვით. ვინც კარგად იცოდა ცურვა და წყლისაც არ ეშინოდა ნაპირიდან 50 მეტრზე მეტის გაცურვის უფლება არ ჰქონდა, მას მესაზღვრეები აკონტროლებდნენ.

და აი, 1994 წელს ოქტომბრის თვე იღვა შავი ღზვა თავისი მშვიდი ტალღებით სიამოვნებას გვრიდა დამსვენებლებს. თუმცა დამსვენებლების რაოდენობამ ისე იკლო, რომ ზღვის პირას კანტა-კუნტად დაინახავდით. მათ დღის 1 საათი იქნებოდა სასტუმრო „მედეასთან“ თამრიკომ ჩემი მეგობრის ლალი კობახიძის ქალიშვილმა გადაწყვიტა ზღვაში წყლით გავერილებინა მზეზე გარუჯული ტანი, თამრიკოს ცურვით ბევრი იყო გაოცებუ-

ლი, რამდენჯერმე ზღვაში საზამთროც შეუტანია იქ გაუჭრია და ცურვის დროს კარგად მიურთმევიან. საოცარი, ზღვა, საზამთრო და ასე ლაღი მოძრაობა წყალზე.

რამდენი საათი შეუძლია ზღვის წყლით სიამოვნება მიეღო. და აი, იმ დღესაც შეცურა ლამაზი ზღვის კოსტუმით. თევზივით მიცურავდა. კარგა მანძილი რომ გაიარა მიიხედ-მოიხედა და ზღვის ნაპირი არსად ჩანდა. არა და ზღვის წყალმა თითქოს შეიტყუა ღრმად იგი და თამრიკო მიხვდა, რომ მხარი ეცვალა. მას შეეძლო ზურგზე დაწოლილს თვაალი მიეხუჭა და ასე სვენებ, სვენებით კარგი მანძილი გაეცურა. ამჯერადაც ასე მოხდა საით გაეცურა აღარ იცოდა. დრო ძალიან სწრაფად გადიოდა, უკვე მოსალამოვდა. თითქოს მზეს მისდევდა, მაგრამ ისე სწრაფად ჩაესვენა მზე, რომ ამ სიამოვნებით თითქოს თავბრუ დახვეული ჯადოქარივით, რაღაც ძალა არ ეშვებოდა. და თამრიკოც ლაღად სირინოზივით, თავისუფლად მოძრაობდა. წყნარ, მშიდ ძღვის ზედაპირზე. აი, პირველი ვარსკვლავიც გამოჩნდა და ცაზე მკრთალად გამოსახული მთვარე უკვე გაცოცხლდა. ცის თაღი თანდათან ივსებოდა ვარსკვლავებით, თამრიკო მიხვდა, რომ ზღვაზე ასე ლაღად მისი ცურვა შეიძლება რამე ხიფათში ჩააგდოს, არა და პირველ რიგში, რომ ზღვის ნაპირას დარჩენილი მისი მეგობრები შეწუხდებოდნენ მისი დაგვიანებით.. ასე მთელი ღამე წყლის ზედაპირზე მყოფს შეცივდებოდა თუ არა უფრო ღრმად ჩაყვინთავდა წყალში და თითქოს თბებოდა... თამრიკომ ის არ იცოდა რომ წყლის ზედაპირზე დღისით თუ სითბო 30 გრადუსამდე იყო ღამით 11 გრადუსით შემოიფარგლებოდა. ძალას კი მთვარე და ვარსკვლავებით მოჭვდილი ცა თითქოს ენერგიას კოსმოსიდან სთავაზობდნენ. თამრიკო ხან წითლდებოდა, ხან თავის საყვარელ ლექსებს ხმამაღლა კითხულობდა. აი, გამოჩნდა უკვე რიჟრაჟზე დიდი იტალიური გემი თამრიკო მიუახლოვდა გემს გემიდან გამობოლვით შავი ფერით შეიმოსა. ეგონა გემი აიყვანდა, მაგრამ ეს არ მოხდა, რადგან მას არ გქონდა უფლება სასაზღვრო ზოლში გემის შეჩერების. უკვე დილით რიჟრაჟზე პირველი მზის სხივი მას შეესალმა და სიხარულის შეგრძნებით იმედი მიეცა. ამ დროს იქ დაინახა შორიდან ზღვაზე მოძრავი ბარჟა. თამრიკო უკვე თურქეთში იყო ეს ბარჟა სოხუმიდან მიემართებოდა – ტრაპიზონში. მისი მგზავრები დილაადრიან კარტოვილის ფრცქვნივით იყვნენ დაკავებული. მათ შორიდან დაინახეს, შავი რაღაც ჯადოქარი მასა ატეხეს ყვირილი რაც უფრო უახლოვდებოდა, მით უფრო მათი შთამბეჭდავი ამ მაზუთში ამოსვრილი მაშინ გაიფანტა, როცა ბარჟას მიუახლოვდა. ავიდა ბარჟაზე და ორი კაცი, ერთი ქალი და ბავშვი სიცილით იგუდებოდნენ თუ საიდან გაჩნდა ამ შუა ზღვაში... დიასახლისმა მისცა საპონი და თამრიკო ისევ გადახტა ზღვაში და საპონით სულ ჩამოერეცხა მისი სიმავე. ულამაზეს მართლა ანგელოზს გავდა, დააპურეს .თავისი ტანსაცმელი შემოაცვეს და სთხოვეს მათთან ერთად ტრაპიზონში გაყოლოდა. ამ დროს მთელი ბათუმისა და თბილისის მთავრობა აფორიაქებული ექებდნენ თამრიკოს. თბილისიდან არჩილ გოგოლია ვეჩეს საშუალებით დაუკავშირდა ბათუმის მთავრობას.

უკვე მოსალამოვდა თამრიკომ დაინახა ზღვაზე, კატერები ცაში კი ორი ვერტალიოტი. ბარჟის მეპატრონეებმა თამრიკოს აუკრძალეს რაიმე ზედმეტი მოძრაობა, რომ მაშველებს არ დაენახათ. ერთი კატერი ძალიან ახლოს მიუახლოვდა ბარჟას, მესაზღვრეებმა ჰკითხეს „ხომ არ შეგიმჩნევიათო ახალგაზრდა გოგო და მათ უარზე თამრიკო მიხვდა, რომ ეს ძიება მის გამო იყო უცებ წამოხტა და პირდაპირ ზღვაში აღმოჩნდა მეზღვაურებმა თამრიკო წყლიდან ამოიყვანეს თბილ პლედში გაახვიეს და ასე წამოიყვანეს. ეს ისე სწრაფად მოხდა რომ მადლობის თქმა ვერ მოახერხა. მთელი გზა კატერებს თან თოლიების დიდი რაზმი მიაცილებდა. თითქოს თამრიკოს პოვნა მათაც გაიგეს...

ბათუმში სასაზღვაო სამმართველოს უფროსი, ექიმები, სასწრაფოს მანქანა უამრავი ხალხი შეეგება თამრიკოს. იმ წუთას თბილი ტანსაცმელი ჩააცვეს, ექიმებმა გასინჯეს, ყველა ეფერებოდა თამრიკო ზღვაში გატარებულ ღამეს, სიხმარში მოსვენებას არ აძლევდა.

დღეს უკვე, როცა თამუნა ბებია გახდა თურმე მისი ცხოვრების ეს ეპიზოდი თავისი შვილებისათვის და არც შვილიშვილებისათვის არ მოუყოლია. ფიქრობს რომ ამ ამბავს ზღაპრად, მის ფანტაზიად ჩაუთვლიან.

ეს ნარკვევი კი, როცა მოუყევი ჩვენი ოჯახის უახლოეს პიროვნებას ბატონ ჯუმბერ ლეჟავას, იუნესკოს მსოფლიო დესპანს, მსოფლიო სპორტმენს, გაეროს ბუნების დაცვის ელჩს გინესის მრავალგზის რეკორდმენს, მსოფლიო ველომოგზაურს, სახელმწიფო პრემიის ლაურეატს, ვახტანგ გორგასალის I ხარისხის ორდენის კავალერის მსოფლიო 2009 წლის ადამიანს, მსოფლიო მრავალი ქალაქის მოაქალაქეს, ამერიკის ბიოგრაფიის ინსტიტუტის თავისუფლების ოქროს მედლის მფლობელს, 5 აკადემიის აკადემიკოსს ასეთმა პოპულარული პიროვნება ძალიან დაინტერესდა და მთხოვა ის რაცა მოუყევი დამეწერა ნარკვევად და დამებეჭდა ჟურნალ „ათინათში“.

დღეს, როცა აღარ არის ცოცხალი ბატონი ჯუმბერი ვასრულებ მის თხოვნას და ყოველთვის ვფიქრობ ქართველი ქალის ასეთ გამირულ შემართებაზე.

* * *

ნიციდან სწრაფმავალ მატარებლით პარიზისკენ გამოვემგზავრეთ. ერთ-ერთ სადგურზე ერთი ზანგის ქალბატონი ამოვიდა რამდენიმე ხელჩანთით. ჩემი შვილი ერეკლე წამოხტა მიეხმარა, ჩანთები ვაგონის შემოსასვლელში თაროზე დააწყო და ამით მთელი ვაგონის მგზავრების ყურადღება მიიპყრო. ზანგმა ქალბატონმა დიდი მადლობა გადაუხადა, მგზავრობა ძალიან სასიამოვნო იყო. რამდენიმე საათში პარიზში ვიყავით. პარიზს ჩვენ ვამბობთ, ფრანგები კი პალის უწოდებენ. ჩვენი ბარგი ერეკლემ ურიკაზე დააწყო და ტაქსების გაჩერებასთან შეაჩერა. აღმოჩნდა, რომ ის ჩემოდანი, რომელშიც მისი ტანსაცმელი ეწყო დაიკარგა დაიკარგა ყველასათვის ძალიან საწყენი იყო იმ ჩემოდნის დაკარგვა. ვურჩიე დაბრუნებულიყო და იქნებ ვაგონში მოიძებნებოდა. სულმოუთქმელად გაიქცა ერეკლე. ვაგონი აღარ იდგა, მაგრამ აი, საოცრება, ის ზანგის ქალბატონი იდგა თავის ბარგით და ყარაულობდა ერეკლეს ჩემოდანს. „დარწმუნებული ვიყავი, რომ მოძებნებოდიო. ერეკლემ მადლობა გადაუხადა და როცა ჩემოდნით ხელში დავინახეთ ჩვენს სიხარულს საზღვარი არ ჰქონდა. „სიკეთე თავის გზას არ დაკარგავსო“, ასე ამბობენ ხალხში და ამჯერადაც ამ ნათქვამმა გაამართლა.

მარინა ყიფიანი

ჯუმბერ ლეჟავას ხსოვნას!

ჯ--ერაც არ მინდა დავიჯერო" მეხის გავარდნა",
უ--ლმობელ სიკვდილს თუ შეეძლო მისი დაჩაგვრა,
მ--რავალი ჯილდო-რეკორდებით უბადლო სპორტსმენს,
ბ--რმა ბედისწერა მუღალატა, როგორ დაჯაბნა.
ე--რის და ქვეყნის სასახელო მამულიშვილო,
რ--აგულმა უნდა აიტანოს შენი დაკარგვა,
ლ--აჟვარდ სივრცეში ზეცას ასწვდა სული ძლიერი,
ე--მასსოვრები ქართველობას დაარდაგარგავს.
უ--ამთაცვლასახელს დანატოვარს ვერასდგააკლებს,
ა--ხალთობას გაუნათებს გზას მომავლისას,
გ--ამაყობ, მეციმსა ქართველოს ერთი შვილივარ,
ა--სეთვაჟკაცებს რომი გლოვებს ჩვენგან წასვლისას.

მერი სპანდერაშვილი – ლაგოდეხის №1 საჯარო სკოლის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი, რესპუბლიკის წლის დამსახურებული მასწავლებელი, მრავალი ჯილდოს მფლობელი

საქართველოს ისტორიის საპირკველში ჩადებული ოქროს ზოლი

იმდენი რამ დაიწერა ბატონ ჯუმბერ ლეჟავაზე, იმდენჯერ გააოცა მსოფლიო თავისი „რომანტიკული ველოსიპედით“, რომ მე ახალი რაღა უნდა დავწერო; მაგრამ მაინც ვცდი, რომ დაგვიანებული პატივისცემა და არტაცება გამოვხატო...

ბატონი ჯუმბერი ხშირად ხმარობდა სიტყვას „ჩვენ“ რაშიც გულისხმობდა „ღმერთი, ჩემი ველოსიპედი და მე“ - ერთად ვმოგზაურობთო. მან თავისი მოგზაურობა მიუძღვნა საყვარელ ადამიანებს: მეუღლე - ლიანა ალიბეგაშვილს, მეგობრის ვაჟს - რატი კუკაჩიშვილს და მეგობარ ქიული შარტავას.

ბატონი ჯუმბერის თაოსნობით იბეჭდებოდა ჟურნალები, რომლებსაც საკუთარი სახსრებით აფინანსებდა. ჟურნალ „ჯუბა ბაბუას საზღაპრეთში“, ბავშვების სულიერ და ფიზიკურ აღზრდაზე, მათი ჯანსაღი ცხოვრების წესის აუცილებლობაზე საუბრობდა. ჟურნალი „ათინათიც“ ხომ სწორედ მის სახელს უკავშირდება: ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის, მეცნიერებათა მრავალპროფილიანი საერთაშორისო აკადემია.

კაცმა, რომელიც ფაქტიურად მკვდრეთით აღსდგა, სასწაულები მოახდინა. მსოფლიო მოგზაურმა უამრავ განსაცდელს გაუძლო: უდაბნო, ჯუნგლები, ციმბირი, გაყინვის საშიშროება და ყოველთვის გამარჯვებული ბრუნდებოდა თავის საყვარელ საქართველოში.

მინდა ჩემი ფიქრები ფურცლებზე გადმოვიტანო: რატომ უჭირდა ბატონ ჯუმბერს სპონსორების მონახვა? რატომ აიღო მან ვალები ჟურნალი „მოგზაურის“ გამოცემისას? რატომ უთხრა უარი თბილისის ყოფილმა მერმა საპატიო მოქალაქეობაზე? რატომ არ გამოუყვეს ფული ახალი რეკორდის დამყარებისთვის და რატომ არ ისურვა სხვისი დროშის ქვეშ რეკორდის დამყარება? ვფიქრობ და კ. გამსახურდიას სიტყვები მახსენდება: „თუ დიდი კაცი გამოგვერია, ისე დავეკორტნით, როგორც დაკოდილ ძერას ყვავები“.

მიუხედავად ამისა, თქვენი საქმიანობით საქართველოს ისტორიის საპირკველში ერთი მაგარი მკვიდრი ქვა ჩადეთ, რომელიც ოქროს ზოდის ფასია. თქვენი ცხოვრება ის საჯილდაო ქვა იქნება, რომლის აწევაზე მრავალი ქართველი იოცნებებს მომავალში... თქვენი უკვდავებაც ამაში გამოიხატება. უფლის წყალობით მრავალ განსაცდელს გაუძელით. ალბათ, ამიტომაც უწოდეთ „ჩემი ბობოქარი ცხოვრება“ თქვენს მიერ განვლილ გზას.

მირანდა ხოდელიძე

ბატონი ჯუმბერი იყო კაცი, მსოფლიო ლეგენდა. მან მთელი თავისი ცხოვრება მიუძღვნა სპორტს და ჯანსაღ ცხოვრებას.

ბატონი ჯუმბერი იყო მსოფლიოს სპორტსმენი, გინესის მრავალგზის რეკორდსმენი, მსოფლიო ველომოგზაური, სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი, ვახტანგ გორგასალის I ხარისხის ორდენის კავალერი, ხუთი აკადემიის აკადემიკოსი.

სწორედ ასეთი პოპულარული პიროვნების სახელს ატარებს მეცნიერებათა აკადემია, რომელშიც მოღვაწეობენ ჩვენი ქვეყნის საამაყო და სასიქადულო შვილები – აკადემიკოსები, პროფესორები და პედაგოგები, რომლებიც თავგაუზოგავად შრომობენ და გადმოსცემენ თავიანთ უდიდეს ცოდნას და გამოცდილებას მომავალ თაობას. არ შეიძლება ამ აკადემიის კედლებში აღზრდილმა ახალგაზრდებმა რომ არ მიადწიონ ცოდნის უმაღლეს მწვერ-

ვალს და არ გამოვიდნენ ჩვენი ქვეყნის ღირსეული მამულიშვილები. სწორედ ამ კედლებში, ამ აკადემიასი იზრდებოდა ჩემი შვილიშვილიც – მირანდა წიკლაური, რომელმაც ცხრა თვის წინ მოულოდნელად 16 წლის ასაკში მიგვატოვა, მიატოვა ყველა მისი მეგობარი, პედაგოგი, ახლობელი და გაფრინდა ზეცაში, უფალთან. ის იყო ანსამბლ “ქსოვრელების” სოლისტი და პედაგოგი ელდარ შოშიტაშვილი დიდ იმედებს ამყარებდა მასზე. მაგრამ ავბედითმა შემთხვევამ ის ასე უმოწყალოდ იმსხვერპლა.

მისი გარდაცვალების შემდეგ მე მტკიცედ გადავწყვიტე, რომ მიმეძღვნა ჩემი თავი ამ აკადემიისათვის და გაემსდარიყავი მისი ერთგული წევრი და ყველასთან ერთად გამეზიარებინა ყველა მისი ტკივილი თუ სიხარული, მაგრამ, აი, კიდევ ერთი ძლიერი დარტყმა და დიდი ტკივილი, მოულოდნელი გარდაცვალება ბატონი ჯუმბერის, რომელმაც კვლავ გაახსლა ჩემში უდიდესი ტკივილი.

“სანთელს დავუნთებ წმინდა მარიამს და შევავედრებ შენს სულზე ლოცვას, შენ, საქართველოს უდიდეს ვაჟკაცს უკანასკნელად გილოცავთ დიდ გზას. შენ განისვენე წყნარად და მშვიდად, ზეციდან ლოცე ქართველი ერი, ვიცი, რომ ჰპოვებ ცის სასუფეველს და ჩაგისუტებს უფალი ღმერთი.”

თინათის საბურჯანია

გადაჭარბებული არ იქნება თუ ვიტყვით, რომ ბატონი ჯუმბერ ლეჟავა იყო და იქნება მე-20 და 21-ე საუკუნეების ლეგენდის ახალი გმირი. კაცი-ლეგენდა

მე, მისი სახელობის აკადემიის წევრმა, შევეცადე ჩემი მოკრძალებული ლექსებით შეეხმიანებოდი მის ამოუცნობ ფენომენს. მისი ნათელი სანთელივით გაუძღვება ჩვენს აკადემიას და ჩვენც შევეცდებით ღირსეულად გავაგრძელოთ მის მიერ დაწყებული ღირსეული საქმეები.

გამოსათხოვარი ჯუმბერ ლეჟავას

ვერ დაგიტირა თანამეცხედრემ,
ვერ დაგაპკურეს შვილებმაც ცრემლი,
მაგრამ ქართველი, ყოველ მეორე,
ჭირისუფალი იყო დღეს შენი.
შემოიარე მსოფლიო ვრცელი,
შენ ბრუნდებოდი გამარჯვებებით.
დღეს რად ირჩიე ასეთი გზები,
რომ დაგეკრიფა გულზე ხელები.

მიგაცილებდა ცრემლი და სევდა,
ტიტულთა მთელი არზის რეკორდსმენს.
მსოფლიოს დესპანიც იმიტომ გერქვა,
გზებზე ტოვებდი მხოლოდ სიკეთეს.
უკვდავება ბევრ მოღვაწეს ერგო,
დაიმშვენა ბევრმა ჯილდოთი მკერდიც.
მთავარი ჯილდო, რაც შენ ერთს გერგო,
სიყვარულია ქართველი ერის!

2014წ, 30 ივლისი

კაცი-ლეგენდა

ტანზე ქართული გამოსავს შენ ჩოხა და ის გიშუშებს ერის იარებს.
ამ ხუთჯვრიანი ქართული დროშით,
დედამიწა რომ შემოიარე.
საბნად მიგქონდა ცა შენი ქვეყნის,
გზებზე სიკეთის დიდ კვალს ტოვებდი.
საგზაღი იყო კურცხალი ცრემლის და სითბო დედის დანატოვები.

პრეტენზია გაქვს მხოლოდ კაცობის, არად თვლი არზას ყველა ტიტულის, კაცი-ლეგენდა ხარ ამ თაობის, მსოფლიოს გზებზე ამოტვიფრული.
უკვდავსაყოფად შენი სახელის, კმაროდა თარო, წიგნის ტომების.
მსოფლიოს ირგვლივ მერნის გაფრენით ლეგენდის ახალ გმირად მოხვედი.

მანონ ყუბანიშვილი

რა საშინელებაა... ის კუბოში წევს მშვიდად, ოდნავ სევდიანი სახით. ნეტა რა ვაწყენინეთ? ალბათ, ბევრი რამ ეწყინა ამ ღვთისკაცს ჩვენგან, ამიტომაც წაიყვანა ღმერთმა, არ გაწირა მეტი ტანჯვისათვის... მან ხომ მთელი მსოფლიოს სიხარული და ტკივილი იგემა ამქვეყნიურ ცხოვრებაში.

რა ალაღია მისთვის დასვენება, ღვთის ჯილდოა თითქოს, მაგრამ როგორ დაგვაკლდა ის, როგორ გვედგა, ფიზიკურად თუ ბრძნული სიტყვით, გვერდით; მზად იყო, ყოველთვის საჭირო რჩევა მოეცა, ამ უკიდურეს სპეციალობაში, როგორც კლასიკური მუსიკაა, თუმცა მისი სპეციალისტი სულაც არ იყო. როგორ შეეძლო ჩასწვდომოდა მის სიდიადეს! როგორ უშურველად იმეტებდა დადებით შეფასებას! გამოხატავდა აღტაცებას, ამკობდა ჩემს ხელოვნებას ისეთი სიტყვებით, მიუხედავად იმისა, რომ ამ დარგში მოღვაწეობის დიდი სტაჟი მაქვს, არავის გამოუმეტებია ჩემი მისამართით, ჯერჯერობით.

ბედნიერი ვარ, რომ ღმერთმა მარგუნა ასეთი ლეგენდარული ადამიანის გვერდით ყოფნა, მეგობრობა... და როცა წარმოვიდგენ, რომ ის იყო ჩემი პროექტის დირექტორი და მეგზური (საუბარია საქართველოს მსოფლიო მიღწევათა და მოგზაურთა ხელშემწყობი კავშირი “გიორგი“-ს მიერ წამოყენებულ პროექტზე – დირექტორი გვანჯი მანია – დევიზით: “ხელოვნება აერთიანებს ყველას!”

ესაა მუსიკალურ-სარეკორდო მართონი – 2000 მეტი კლასიკური ნაწარმოების ორმაგი დატვირთვით (როგორც პიანისტი – კონცერტმაისტერი და ვოკალისტი ერთდროულად) შესრულება. გული სიამაყით მეკვება, თუმცა ახლა ვინ განახორციელებს ჩვენს დაგეგმილ მოგზაურობას მსოფლიოს გარშემო: თბილისი, საქართველო – მსოფლიო. კიდევ იქნება ადამიანი, რომელსაც ასეთი აღფრთოვანება შეუძლია გამოხატოს ჩემს გამო? მან წარმადგინა ქალბატონ გულნაზ ხარაიშვილთან აკადემიაში, რის შემდეგაც დაიწყო ჩემი შემოქმედებითი მეგობრობა ამ უმშვენიერეს პიროვნებასთან.

მე როგორც შემძლია გავაგრძელებ დაწყებულ საქმეს, იმედი მაქვს მისი სახელი მიწიდანაც დამეხმარება...

გემშვიდობებით საოცარო ადამიანო; კეთილო, ვაჟკაცურო, გულუხვო, სიმართლის მძებნელო მთელს დედამიწაზე და მსურველო, რომ ის შენს სამშობლოში დაგეთესა, ყველაზე დიდი დოზით.

შენ აღარა ხარ, რა ტკივილია, რა სიცარიელემ დაისადგურა უცებ... რა ვქნათ, როგორ განვახორციელოთ უშენოდ თქვენი მიზნები, იდეები, ჩვენ ამისათვის ძალიან პაწაწინები ვართ. დაგტირით თქვენ და უფრო მეტად ჩვენს თავს. ნეტავ უპატრონო ცხვრების ფარას არ ვემსგავსოთ.

რა გვეშველება, როგორ დავისაჯეთ, რომ ვერ გაგიფრთხილდით.

რუსუდან გორდეზიანი

ჩემთვის საერთოდ მოულოდნელი იყო მისი გარდაცვალება. მისი ისტორიების მოსმენის შემდეგ, ზოგჯერ უკვდავიც კი მეგონა. ბოლოს, გადრაცვალებამდე ოთხი დღით ადრე შევხვდი ტექნიკურ უნივერსიტეტში და ერთად დავეგებეთ საცურაო მართონი, რომელსაც აგვისტოში ჩავატარებდით. გარდაცვალებამდე ორი დღით ადრე იუბილარი იყო და ტელეფონით მივულოცე. ეს იყო ჩვენი უკანასკნელი საუბარი, ამქვეყნიურ ცხოვრებაში. სიცოცხლეში ვერ ვაფასებთ ადამიანებს. ალბათ ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს სიკვდილი, რომ

უფრო მეტად გვიყვარდეს სიცოცხლე. ბატონი ჯუმბერის დამსახურებაა თუკი რამეს მივაღწიე სპორტში. ბოლომდე მედლა გვერდით. თავის აღმოჩენას მეძახდა. საკუთარი თავის რწმენას მმატებდა ის, რომ მას სჯეროდა ჩემი. მოიარა მსოფლიო, გაუძლო ამდენ განსაცდელს, გამოცდას ტკივილს, დაღატს, რწმენით ღმერთისა და სიყვარულით ადამიანების მიმართ, სიყვარულით სამშობლოს მიმართ. გაფრენილი ჩიტივით შემოუარა მსოფლიოს და სამშობლოში დაბრუნდა. ალბათ ამიტომ გაუძლო ამდენ განსაცდელს, რომ საქართველოს სიყვარულს ატარებდა თან. ჩვენ ხშირად ვსაუბრობდით საქართველოზე, ქართველობაზე და სიყვარულზე სამშობლოსადმი. ახლა უფრო მეტად ვხვდები, როგორი შვილი დაკარგა საქართველომ და როგორი მოძღვარი მე. თუმცა მან იმდენი გააკეთა ჩვენი ქვეყნისათვის და ისე იცხოვრა, რომ მჯერა საუკუნეებს გაუძლებს მისი სახელი და ღირსება საოცარ ადამიანად მსოფლიოს შთამომავლობისათვის. მისი თავმდაბლობა არ გვაძლევდა უფლებას დაგვეჩხა მისი დიდი ადამიანობა და ალბათ ჩვენ ვერც შევძლებდით ამის დანახვას, რადგან ძნელია დაინახო ის გზა, რომელიც მან განვლო, ერთი შეხედვით დაინახო მსოფლიო და ერთ კადრში ჩატიო იგი. ცხოვრების რაღაც ეტაპზე ადამიანებს ვშორდებით, რომელიღაც გზაჯვარედინზე, რაღაც გვაშორებს, რასაც სიკვდილს ვეძახით, მაგრამ მჯერა, რომ ეს მხოლოდ დროებითი განშორებაა და ოდესღაც, სადღაც, ისევ, კვლავ შევხვდებით ჩვენს ძველ მეგობრებს.

არ გემშვიდობებით!

საქართველოში იბადებოდნენ და შემდეგ მუდამ სწუხდნენ ამაზე: “ეხ... წუთით მაინც დაბრუნდებოდეს ჩვენი ბავშვობა და სილამაზე!” თავს არ მოიკლავს ქართველი, არა, ის შეიძლება ბრძოლაში მოკვდეს, ერთი იმედით, სიცოცხლე მარად გაგრძელდეს ქვეყნად და განმეორდეს! საქართველოში როცა კვდებოდნენ, უფრო და უფრო წუხდნენ ამაზე:

“ეხ... წუთით მაინც დაბრუნდებოდეს ჩვენი ბავშვობა და სილამაზე!” ჩვენ ვაუკაცობა ძველთაგან მოგვდევს, ყველამ გაიგოს, ყველამ იცოდეს! ჩვენ შეიძლება ბრძოლაში მოკვდეთ, მაგრამ არც მაშინ ვტოვებთ სიცოცხლეს! რადგან სიცოცხლე ასე ნავარდობს, სიკვდილის ყველა კარი ჩარაზეთ და იმ ბედნიერ დღეს გაუმარჯოს, როცა ჩვენ გავჩნდით ამქვეყნაზე!

ლამზირა შევილაძე

დაუზიწყარი მძაპურსია

მზემ თითქოს უსასრულოდ ზენიტს მიაღწია, გაბრწყინდა და მეტი მხურვალეობით უმტკიცებდა დედამიწას თავის სიძლიერეს. ჰაერი დაიხუთა, სუნთქვა გაჭირდა, ხალხი ქუჩაში გასვლას ერიდებოდა. ამ გაუსაძლის სიცხეს თუ ცხოვრებას ასე თუ ისე გაჭირვებით ვუძლებთ. რას არ მოიფიქრებს ადამიანი! როგორი შესატყვისი სახელი დაარქვეს ქართველებმა ერთ-ერთ თამაშს “ამტანები”. ნამდვილად რომ შეგვეფერება, არა ამის ახსნას კი არ ვაპირებ, უბრალოდ, გამახსენდა...

ტელეფონის წკრიალმა გამომაფხიზლა ფიქრებიდან. სიცხით გათანგული ყურმილს დავეწვდი. ჩემი სულის მოზიარემ ქალბატონმა გულნაზ ხარაიშვილმა ჩვეული სითბოთი და სიყვარულით მომიკითხა, საუბარში მან მამცნო: შაბათ საღამოს მცხეთაში ექსკურსიას ვაწყობთ, იქნებ შენც შემოგვიერთდე-ო. სიხარულით დავეთანხმე. ვიფიქრე ყოველი დღე ტყუპისცალივით ჰგავს ერთმანეთს და ერთ განსხვავებულ დღეს რომ შეეცვალა ერთფეროვნება, ამაში რა იქნებოდა ცუდი?!

გეზი მცხეთისკენ ავიღეთ, რა თქმა უნდა, ღვთიური ადამიანი ღვთის გზაზე გატარებს, შევედით ჩვენს დიდ სალოცავში, სვეტიცხოველში. მოვილოცეთ, სურვილების ასრულება, ერთი-მეორის კეთილდღეობა, ჩვენი სამშობლოს ერთიანობა და სიძლიერე შევთხოვეთ, უფალს მადლობა ვუჩურობდით, ზეციურ დასს მოწიწებით მივეაღერეთ და გამოვედით.

შემდეგ დედათა მონასტერს ვეწვიეთ, ღმერთო ჩემო, რამდენჯერ მიფიქრია იქ მოფუსფუსე დედებზე და მათზე, ვინც უფლის გზაზე შემდგარა და ემსახურება უფალს. მეც ხში-

რად მქონია და ესლაც მაქვს სურვილი, რომ მათ შეეუერთდე, მაგრამ ალბათ, ჯერ მზად არ ვარ ამ დიდ საქმისთვის. ამ ფიქრებში ჩაძირულმა დავანთე სანთლები და იგივე ლოცვებით და სურვილებით მივესათუთე ხატებს. მეგობრები ჩემზე ადრე გამოვიდნენ ტაძრიდან. თვალთ მოვებნე და მათკენ განვაგრძე სვლა, როდესაც მათ სიახლოვეს მივედი, ჩემს წინ ასეთი სურათი გადაიშალა: საფლავი, მასზე გულადმა მწოლიარე ბავშვი, რომელსაც თვალები ზეცისკენ აღეპყრო, ირგვლივ ხალხი ირეოდა, ზოგი ფეხზე იდგა და ჩუმად ბუტბუტებდა. ზოგი მუხლმოყრილი საფლავზე სურათს დებდა, ზოგი ჯვარს, ზოგიც მხოლოდ საფლავის მიწას ეხებოდა ხელებით და ჩურჩულით ლოცულობდა. მზერა საფლავის ქვისკენ გამექცა. ღმერთო ჩემო, ეს ხომ მამა გაბრიელის საფლავია! სურათიდან მამა გაბრიელის ღვთიური გამომეტყველება და მზერა ირგვლივ მყოფებს მადლს და სიყვარულს აფრქვევდა. ჩემი პირველი სათხოვარი გულადმა დაწოლილი ბავშვის სიჯანმრთელე იყო. თუმცა, არ ვიცი თუ რა აწუხებდა, ანდა რა მნიშვნელობა აქვს, ხომ სტკივა... შემდეგ დანარჩენი ხალხის კეთილდღეობა შევთხოვე, ბოლოს ჩემი საწუხარიც დავამატე.

ჩემთვის ეს იმდენად მოულოდნელი იყო, რომ ისე ვერ ვილოცე, როგორც ადრე მქონდა გადაწყვეტილი, ვერც ღვთიური ზეთი წამოვიღე, სამაგიეროდ, ვგრძნობ, რომ წმინდა გაბრიელის მადლი გამომყვა და ბედნიერი ვარ, რომ ჩემს მეხსიერებაში ეს ღამაში საღამო წარსულის მშვენიერი ფურცელი იქნება, სურათებიც გადავიღეთ ამ დღის აღსანიშნავად. მე პირადად შეამყვება ზემოთ ჩამოთვლილი პიროვნებების გვერდით, უფრო მეტად კი ბატონ ჯუმბერ ლეჟავასთან ყოფნა. აქეთ-იქიდან ესაღმებოდნენ და ჩუმად ერთიმეორეს ეჩურჩულებოდნენ: ეს ბატონი ჯუმბერ ლეჟავა ბრძანდება, დიდი მოგზაური. რამდენიმეს აღტაცებულ თვალებსაც კი წავაწყდი, რაც მეტ სიამოვნებას მანიჭებდა. მომსალმებელთა შორის იმყოფებოდა 20-21 წლის ყმაწვილი, ჩვენი თანამემამულე, ამჟამად საზღვარგარეთ მცხოვრები, როდესაც ბატონი ჯუმბერი წარუდგინეს, მან აღფრთოვანება ვერ დამალა: ვერ წარმოვიდგენდი, ასეთი დიდი პიროვნება თუ ასე თავისუფლად დადიოდა და მე შევხვდებოდი-ო.

ბატონმა ჯუმბერმა შეაგება: აი, აქ, შენს ახლოს, რომ ქალბატონები დგანან, პოეტები არიან, ყმაწვილის თვალებიდან სიხარული, სიამაყე, სიყვარული გამოსჭვიოდა. ხელმეორედ ჩამოგვართვა ხელი და ჩვენც დედური ლოცვა შევაგებეთ. ბატონმა ჯუმბერმა კი უთხრა: იცოდე, სადაც არ უნდა იყო, ჩვენი სამშობლოს საკეთილდღეოდ უნდა იღწვოდეთ-ო.

ასე დავემშვიდობეთ ერთმანეთს.

ჩვენ ყველას ერთი დიდი საფიქრალი გვაქვს, ეს ჩვენი სამშობლოა. სამშობლო, შენ ჩვენი სულის განუყოფელი ნაწილი ხარ და გვეტკივიხარ ისე, როგორც საკუთარი სხეული!

ჩვენ გავჩნდით ქვეყნად ღმერთისგან,
ღმერთია ჩვენი მფარველი,
ღმერთო, გვაშორე სიმუხთლე,
გაამთლიანე ქართველნი!

ბატონ შუმბერ ლეჟავას

სამშობლოსათვის თმობდი სიცოცხლეს,
რამდენჯერ მკერდში მოგხვდა ისარი.
დარჩება დროთა ქორონიკონებს,
კაცი, მსოფლიო დაუვიწყარი.
ახლა დაგტირით, დიდო ლეგენდავ,
თვალთაგან გვეცვივა ცრემლები ღვარად.
შენი სვიანი სულის მშვენება,
სამშობლოს გულში ენთება მარად.
ღვთიური მადლით იყავ მოსილი,
სიმართლის წმინდა კოშკი აიგე.
ჩვენი ლოცვები და სიყვარული,
დიდ საუფლოში საგზლად წაიღე!

29. 07. 2014 წელი

კაცი, რომელიც დაგვაკლდა ყველას

იყავ უამრავ სიკეთით სავსე,
უმკლავდებოდი ცხოვრების ღელვას,
ჩვეულ სიმშვიდით გარდაიცვალე.
კაცი, რომელიც დაგვაკლდა ყველას.
რამდენჯერ მდგარხარ სიკვდილის ზღვარზე,
უშიშრად განვლე გზა მამაცობის.
ლეგენდად ივლის დედამიწაზე,
სახელი შენი დიდი კაცობის.
შენთვის ღიაა ზეცის კარიბჭე,
შეგებები ყოველ მზისობას.

ბუნებით სათნო და სულით ბროლა,
მზეში გაჰყვები მარადისობას.
დროს გადალევწავს ტალღების ზვირთი
და ისტორია გაიმზიანებს.
შენი ქრონიკის, ცხოვრების ტვირთი
გაჰკვეთს უხილავ მერიდიანებს.
დაუვიწყარი შენი სახელი,
სამშობლოს გულში კვლავ იხმაურებს;
აწი კი, შენი სული, ნათელი,
უკვდავებაში იმოგზაურებს.

2014 წ.

ნაილი ხარაიშვილი

მსოფლიო მოგზაურ ჯუმბერ ლეშავას ხსოვნას

ბევრჯერ გინახავს მზის ჩასვლა ჯუნგლში,
და შეხიზნულხარ თავშესაფარში მოთმინებისა,
რა სიძლიერის სიკეთე კრთოდა მაგ თვალებიდან!
შეპყრობილივით გზას გითმობდა ხროვა მგლებისა..
შენს დანახვაზე გადიქცეოდა ვეფხვი კეთილად,
შემოსილ მაუგლს მოგელოდნენ ტყის ბინადარნი,
ტოტს გაწოლილი, გიღიმოდა შავი ავაზაც,
შენს სტუმრობას აგრძნობინებდა ხმა შინაგანი.
მეგობარივით ტაშს გიკრავდა არწივი ციდან,
ცელქი მაკაკა ლიანისგან გიქსოვდა ჰამაკს,
ლეოპარდების ოჯახებსაც რომ შეხვდებოდი,
გესალმებოდნენ სათითაოდ ლამაზს და ამაყს.
მგალობელ ჩიტთა გაოცებდა გაორკესტრება,
ვით ცისარტყელა, თუთიყუშთა ირაო ცაზე.
ველურ ბუნების ეგზოტიკას სიღრმით სწვდებოდი,
სიყვარულს ჰფენდი მოგზაური მსოფლიოს გზაზე.
ვერ გაუძლებენ ყვავილებიც შენს ზეცად ასვლას,
მათგან ნაკმევი სურნელება გამოგაფხიზლებს,
შენთვის მოქარგულ ფიანდაზზე დაგავანებენ,
მათთან ერთად გვემშვიდობები ჩვენც, ძმადნაფიცებს.
შავით მოსილა ველოსიპედის ორი ბორბალიც,
ორთავ სოფელში ნათლით გიბრწყინავს ძლიერი სული,
წინა ბორბალით გულში დარდებს, ფიქრებს იხვევდი,
და,
მეორე კი...
დაგყვებოდა, როგორც წარსული.

ლაშა ხარებავა

ბატონო ჯუმბერ, თქვენ ერთად-ერთი პიროვნება იყავით საქართველოში მსოფლიო მოქალაქე...

ბატონო ჯუმბერ, ერის შვილობა, მსოფლიო მოქალაქეობა, უბრალოება, სიკეთის თესვა ერთად, ვინმეს შეემიჯნოს, სხვაში ნამდვილად არ მინახავს, თქვენ ერთად-ერთი პიროვნება იყავით ასეთი და თითოეულ ქართველი ამაყობდა თქვენით კიდევ...

მჯერა ცაშიც ხარ-ხეიმით შეგხვდებოდნენ. მე ისიც მჯერა, რომ ჩემი ძმა „ბათუ“ შემოგებებოდა და გეტყოდათ: ვერ მიცანი?.. მე ბათუ ვარ, მიწიერნი „სამართლიანს“, რომ მიწოდებდნენ... რადგან აქ მოსვლა შენთვის აუცილებლობას წარმოადგენს, მიგულე ერთგულ მეგობრადო.

გიორგი ლარიაშვილი – მოქანდაკე

“შეუცნობელია გზანი უფლისანი”, შეუცნობელია სამანი ადამიანის შესაძლებლობებისა.

“უშიში, ვითარცა უხორცო“- ეს ეპითეტი, ალბათ, ყველაზე მეტად ბატონ ჯუმბერს შეესაბამებოდა. მან დიდი შემართებით, ფიზიკური და სულიერი ძალისხმევით, განუსაზღვრელი შრომისმოყვარეობით, უდიდესი მოტივაციით, პასუხისმგებლობით, სამშობლოსა და მოყვასის უსაზღვრო სიყვარულით, თავისი ცხოვრების წესით, გვიჩვენა, რისი მიღწევა შეუძლია, ჩვეულებრივ, მოკვდავ ადამიანს.

ძნელად წარმოსადგენია, ფიქრით გაჰყვე მის განუმეორებელ, ფათერაკებით აღსავსე განვლილ გზას, შეეხო მის მარშრუტს და განიცადო, შენი თვალთ იხილო მთელი მსოფლიო, გადაიღო და აღწერო ნანახი, საკუთარ პრიზმაში გაატარო და ნაახრევი შემეცნებითი ტრაქტატის სახით გააცნო საზოგადოებას.

ზამთარში გაიარო ჩრდილოეთის ქვეყნები, სუსხში და ქარბუქში. ზაფხულში უდაბნოში, ტროპიკულ წვიმაში თუ სიცხეში – გადალახო მთები, ათასობით კილომეტრები და წინააღმდეგობები.

აჩვენო ადამიანის ფენომენალური ფიზიკური და სულიერი ძალის სიმბოზი, რაც ასე უხვად მიანიჭა უფალმა ბატონ ჯუმბერს, იმ იშვიათ უნარებთან ერთად, და რაც ასე გამოიხატა მის უაღრესად დიდ კეთილშობილებასა და თავმდაბლობაში, შინაგან კულტურასა და ინტელექტში, მის კომუნიკაბელურობაში, საოცარ სიმშვიდესა და წონასწორობაში, მის დიდ, ლაღ იუმორში.

ჩვენდა საამაყოდ, ბატონმა ჯუმბერმა მთელ სამყაროს აჩვენა ქართველი კაცის სულის და გენის ძალა, ქართველი ვაჟკაცის სახე და ხასიათი.

ბევრი დიდი ქვეყანა იამაყებდა ამ შესანიშნავი პიროვნებით. შემთხვევითი არაა, რომ იგი ამერიკის ბიოგრაფიის ინსტიტუტის მიერ შეყვა-

ნილია 500 წარჩინებულ ადამიანთა სიაში. მის ასაკში დამყარებული გინესის რეკორდები განუმეორებელია.

2009 წელს აღიარებულია მსოფლიო ადამიანად. აღარ ჩამოვთვლი მის მიღწევებს და რეგალიებს, მან სიცოცხლეში დაიდგა ძეგლი უკვდავებისა.

მე ბედნიერი ვარ, რომ ახლოს ვიცნობდი ბატონ ჯუმბერ ლეჟავას. ერთ-ერთ შეხვედრაზე ჩვენ შევთანხმდით, ნატურიდან შემექმნა მისი პორტრეტი, თუმცა მოუცლელობის გამო გადადებდა სეანსს და ჩვეული, უცოდველი, ლაღი ღიმილით მომიბოდიშებდა: “აუცილებლად გამოვნახავ დროს, დაგიკავშირდები და დავიწყოთ-ო”...

ფასდაუდებელია და შესასწავლი მისი ფენომენი. კაცმა, რომელმაც იტვირთა დაამარცხა და დაიპყრო მთელი მსოფლიო. კაცი, რომელიც სიცოცხლეშივე იქცა ლეგენდად. კაცმა, რომელმაც იცხოვრა ალაღად, გააზრებული ცხოვრებით, ლამაზი სიყვარულით და ჩვეული სიმშვიდით შეაბიჯა მარადისობაში. კაცი, რომელიც დააკლდა მსოფლიოს და ეხიარა უკვდავებას.

ნიკო ხერკელაძე – მხატვარი პუბლიცისტი

მოგზაური ბატონი ჯუმბერ ლეჟავა

ჩვენ, ქართველებს საამაყოდ ყოველთვის გვექნება ის განცდა, რომ მსოფლიო მოგზაურთა სიაში ჩვენმა თანამემამულემ ბატონმა ჯუმბერ ლეჟავამ, ღირსეულად დაიკავა სათანადო ადგილი.

მოგზაურობისა და მსოფლიოს ნახვის სურვილი, ერთობ მოჭარბებულიც ძალიან ბევრს აქვს, გაეცნოს სხვადასხვა ქვეყნის არსებობის წესს, მათი ტრადიციების შინაარსს, იოლად, შესაძლოა ფინანსური მხარეც მოაგვაროს, მაგრამ უმთავრესი მაინც ფიზიკური მზადყოფნაა, რაც ბატონ ჯუმბერს მოჭარბებულადაც ჰქონდა. მოგზაურობა ხომ არ არის მარტო უცხო ქვეყნების ეგზოტიკური ადგილ-სანახების ნახვა და ტკობა.

მოგზაურის ბედი მრავალ სახიფათო რისკებთან არის დაკავშირებული. ასეთი მიზნის მიღწევა უდიდეს ნებისყოფას ითხოვს.

მოგზაური, როგორც სპორტული სახეობა, ეს არის ისეთი მოვლენა, გულშემატკივარი, მაყურებელი ხან რომ ჰყავს და ხან რომ არა ჰყავს. მოგზაურს, შესაძლოა ისეთ ადგილებზე მოუწიოს სიარული, ხან ფეხით და ხან ველოსიპედით, სადაც ადამიანებს ფეხიც არ დაუდგამთ, სადაც მხოლოდ ცალკეული ცხოველებია და ისინი იჩენენ მოგზაურის მიმართ ცნობისმოყვარეობას. არა დროულად საჭმელის მიღება, არა დროულად ჰიგიენური მოწესრიგება, ყველაფერი ასეთი ხომ ახდენს ადამიანის ჯანმრთელობაზე ზეგავლენას?! საჭმეც ამაშია, რა ინტერესი, მიზანსწრაფვა უნდა ამოძრავებდეს კაცს, ასეთი, რომ უკან არასოდეს არ იხევდეს. ბატონი ჯუმბერ ლეჟავა, თავისი გენეტიკური მრწამსით, აზროვნებით, სუფთა ქართული იდეალების მატარებელი იყო. როგორც საფუძველი პატრიოტული სულისკვეთებისა, მეორე მხრივ კი კოსმოპოლიტი, დედამიწაზე მეხოვრებ მსოფლიო ხალხთა მიმართ მოსიყვარულე გული და სული ჰქონდა. მისთვის სამშობლო საქართველოდან იწყებოდა და მთელ დედამიწაზე ვრცელდებოდა. მას რომ საშუალება ჰქონებოდა, მთვარეზეც და მთელ სხვა პლანეტებზეც იმოგზაურებდა.

მოგზაურობას დიდი ხიბლი და მაგნიტური მიზიდულობაც აქვს, თითოეული საათი, დღე, კვირა, თვე ახალ ახალი სიურპრიზებით გეპატიჟებათ. უნახავი არ დამტოვოთო. მეო-

რეს მხრივ, მოგზაურის ხვედრი ესოდენ სარისკოა და მისი ოჯახის წევრების მოლოდინი; როდის დაუბრუნდება მოგზაური ოჯახს.

ბატონი ჯუმბერ ლაჟავას სამოგზაურო საუბრები ბევრჯერ მომისმენია. იგი ცდილობდა, მისი ყველა თავგადასავალი, მსმენელისათვის, საინტერესო და მიმზიდველი გაეხადა. არ გამოტოვებდა არცერთ სიტყვას, წერილმან მოვლენასაც კი, რომ ის უყურადღებოდ დაეტოვა. იგი სხვადასხვა ქვეყნების მოახლეობის ზნე ჩვეულებებზე, ტრადიციებზე ისეთი სიყვარულთ, განცდებით საუბრობდა, თითქოს თავის სამშობლოზე გელაპარაკებოდა. ბიოლოგიურად ყველა ქვეყნის ადამიანები ხომ ერთნაირები ვართ, სარწმუნოებით და ტრადიციებით ჩვენ განვსხვავდებით. იგი ამბობდა; დედამიწა ძალზედ ლამაზია, ნუთუ არ დადგება ისეთი დრო, ადამიანებმა ურთიერთგასანადგურებელი იარაღი აღარ გამოუშვან-ო.

აქვე მინდა ბატონი ჯუმბერ ლაჟავას შესახებ, როგორც თავმდაბალი კაცი, ერთი შემთხვევა გავიხსენო. მე მას სუფრაზე ოთხჯერ შევხვედრივარ, ერთ-ერთი კასპში იყო, ბატონ უშანგი მოსიაშვილთან. როცა აღნიშნულ დროზე სტუმრებმა თავი მოვიყარეთ ბატონ უშანგისთან, ბატონი ჯუმბერი და ბატონი კარლო ნადირაშვილი მოგვიანებით მოვიდნენ. დარბაზის ბოლოში სათადარიგო მაგიდა იდგა, სადაც სამი კაცი იჯდა, მხოლოდ. ბატონი ჯუმბერი და ბატონი კარლო იმ მაგიდისაკენ გაემართნენ, იქ მსხდომთ მიესალმნენ და დარბაზისლურად დაბრძანდნენ. იმ საზეიმო სუფრაზე იყო ხალხი, რომელნიც ბატონ ჯუმბერს არ იცნობდნენ, ჩვენ იუბილართან, ბატონ უშანგისთან ვისხედით. ეს მაგიდა მთლიანად შევსებული იყო. ბატონ უშანგი მოსიაშვილს ეუხერხულა, ბატონი ჯუმბერის და კარლოს ბოლო მაგიდაზე ყოფნა. მისი მითითებით, სწრაფად მოადგეს ჩვენს მაგიდას სხვა მაგიდა და შეავსეს სანოვაგით. ბატონმა უშანგიმ მიკროფონი მოიმარჯვა, ბოდიში მოუხადა ბოლო მაგიდაზე მსხდომ ადამიანებს, და ბატონი ჯუმბერი და ბატონი კარლო ჩვენთან გადმოიპატიჟა. ბატონმა ჯუმბერმა უარი განაცხადა; სადაც ვართ, კარგად ვართ-ო! აი, აქ გამოჩნდა მისი თავმდაბლობა, ეს ორივე პიროვნება ჩვენს მაგიდასთან გადმოვიდნენ. ბატონმა უშანგი მოსიაშვილმა იქ მყოფ საზოგადოებას გააცნო ბატონი ჯუმბერ ლაჟავა და სთხოვა მოეყოლა რამდენიმე ეპიზოდი მისი მოგზაურობის შესახებ.

ბატონი ჯუმბერი ფეხზე ადგა, მორიდებული ადამიანის იერი ჰქონდა, დინჯად დაიწყო თავისი თავგადასავალის თხრობა. დარბაზში სიჩუმე იდგა, ისეთი სიჩუმე, რომ ბუხის ფრენის ხმაც გაიგონებდით.

თამარ ჯაჭავაძე

ჩვენს გვერდით ლეგენდა დადიოდა

ჯუმბერ ლეჟავა გარდაიცვალა-ო! რაო? რას ამბობთ? ეგ როგორ? რა მოერეოდა ჯუმბერ ლეჟავას?! – გოცნებული კითხულობს ნაცნობი და მეგობარი. ეს, ის არ არის მსოფლიო ველოსიპედით რომ შემოიარა? – კითხულობს უცნობი და უცხო.

და უკვირს ყველას, განურჩევლად ყველას.

მან ხომ სიკვდილი დაამარცხა, თანაც რამდენჯერმე.

და მაინც...

გარდაიცვალა.

ეს ხომ ნიშნავს, რომ დატოვა ხორციელი ცხოვრება და სხვაგვარი მოგზაურობა დაიწყო სულიერის სამყაროში. არა ველოსიპედით, მიწაზე და ნაბიჯ-ნაბიჯ, სადაც ამდენი (გარდა მეგობრებისა) მტერი და ქვეგამხედვარი ეღობება ადამიანს... არამედ ცაში, დიდი სულიერი და გონებრივი ინერციის ძალით, ფრენას რომ უწოდებენ ზოგჯერ.

და დარჩა დიდი სიცარიელე აქ, ჩვენს გვერდით. სიცარიელე, რომელსაც ვერაინ და ვერაფერი შეავსებს. დარჩნენ საქმენი მისნი, აურაცხელი სიგელები და მედლები. დარჩნენ ადამიანები, ვისაც იგი უყვარდა და ვინც მას უყვარდა. დარჩა თვალცრემლიანი გოგონა, რომელიც მან ცხოვრების დიდ გზაზე გაიყვანა და ხელი შეაშველა გაჭირვებისა და ძნელებლობის უამს. დარჩა დაობლებული სამეგობრო. დარჩნენ გადიდებული სურათები მეუღლის და შვილის...

და დარჩა მისი სახელობის აკადემია, მხრებჩამოყრილი ადამიანები, გაცეცხლებული რომ მისჩერებიან ერთმანეთს და უკვირთ, უკვირთ...

ისედაც ხომ ყველას უკვირდა: – ცოცხალი კაცის აკადემია ვის გაუგონია-ო?! – არ გაუგონიათ და ახლა გაიგონონ-ო – ეს აკადემიის პრეზიდენტის გულნაზი ხარაიშვილის კიდევ ერთი გაბედული და ორიგინალური პასუხი და ნაბიჯი გახლდათ.

დღეს უფრო დიდი და ტკივილიანი სიყვარულით შეჰყვარებიან აკადემიის დაობლებულ და საოცარ ადამიანდაკარგულ წევრებს ერთმანეთი. დგანან ერთმანეთის გვერდით, შეჰყურებენ ერთმანეთს და ამ მარადიულ წრებრუნვაში ჩაბმულ სამყაროს და უკვირთ, უკვირთ...

ასე, კუს ნაბიჯით კი არა, აქილევსის მუხლით გარბიან წლები, ნელა-ნელა გვეცდებიან გვერდიდან შეჩვეული და შეთვისებული ადამიანები და რჩება ისევ სიცარიელე, რომელსაც სხვანი და კვლავ სხვანი შეავსებენ, რათა მარადისობის ვეებერთელა სამყაროში წონასწორობა არ დაეკარგოს სიცოცხლეს და დედამიწაში ისევ იტრიალოს უსასრულო სამყაროს ერთ პატარა გალაქტიკაში.

ადამიანთა მეხსიერებაში რჩება მოგონება, განვლილი ცხოვრების და... ნეტარება მას, ვისაც ისეთი ცხოვრებით უცხოვრია, რომელზეც მრავალია მოსაგონარი. მრავალი და საუკეთესო.

მეც ერთი პატარა მოგონება ამეკვიბა, იმ მწარე დღეებში, ჯუმბერ ლეჟავას ძალიან დიდ თავმდაბლობაზე. შემთხვევა, რომელმაც მაშინვე გამოაცა.

სულ ცოტა ხნის წინ, მთელი საქართველო მცხეთისაკენ, მამა გაბრიელის საფლავისაკენ დაიძრა. მიდიოდნენ ავადმყოფნი და უძღურნი, დედები და ბავშვები, მიცვალებულთა პატრონები და სრულიად ჯანმრთელნი და ბედნიერნი.

გულნაზი ხარაიშვილმა დარეკა: თბილისში ჩამოდით, საოცარ ადგილას მივდივართ-ო. მე და ლამხირა შეყილაძე წავედით. ქალბატონი გულნაზის კაბინეტში ერთი კედლიდან უდროოდ გარდაცვლილი ძმის – ბეჟან ხარაიშვილის სურათი გადმოგხედავს... მეორე კედელზე რამდენიმე წელია გაჩნდა შვილის – გელა სხირტლაძის სურათი...

მამა გაბრიელის საფლავზე წასასვლელად შევემზადეთ. ცოტა ტრანსპორტის მოძიება გაგვიჭირდა, ყველა ნაცნობი დაკავებული ან ქალაქიდან გასული აღმოჩნდა. ბოლოს ქალბატონმა გულნაზმა, ბოლოს კი არა პირველ რიგში გასახსენებელი პიროვნება გაიხსენა... სულ რამოდენიმე წუთში, კაბინეტში ჯუმბერ ლეჟავა შემოვიდა და... მაშინვე მცხეთისაკენ ავიღეთ გეზი. გზად დალი აბესაძე შემოგვიერთდა.

მცხეთა საქართველოთი იყო სავსე და მოძრაობა კი არა, მგონი ქალაქში სუნთქვაც კი ჭირდა. მცხეთის შესასვლელები, ყოველი მხრიდან დაცვის ქვეშ დაგვხვდა, მანქანებით გადაჭედებულ ქალაქში, ტრანსპორტი აღარ შედიოდა. საფლავის მოლოცვის ძალიან დიდი სურვილით შეპყრობილნი, გარს ვუვლიდით ქალაქს და ვეძებდით გამოსავალს კი არა, ქალაქში შემავალ გზას. ამ მიმოსვლაში მყოფთ უცებ გამახსენდა: – ბატონო ჯუმბერ, სადღაც აფრიკაში ორი მეომარი ტომი დროებით წყვეტდა ომს, თქვენ რომ გაგვევლოთ, მოდით, სწორედ ამ სიტყვებით ვთხოვთ პოლიციას, იქნებ შეღავათი დაუშვან და გაგვატარონ-მეთქი. ყველა დამეთანხმა, ჯერი თავად დიდ მოგზაურზე დადგა... და ყველა ჩვენგანის გასაოცად, ბატონმა ჯუმბერმა მორიდებით გამოგვიცხადა: – უხერხულია და იქნებ სხვა დროს წამოვიდეთ!

გაოცებული დავდუმდი. ამ სამყაროში, სადაც თითქმის ყველა ხერხი გამართლებულია მიზნის მისაღწევად, თურმე დიდი ადამიანები საოცარი მოკრძალებით, ჩუმი ნაბიჯებით და ბავშვივით სუფთა ღიმილით დადიან, რომ არავინ შეაწუხონ. ადამიანები, ვისთვისაც მიზნის მიღწევა ყველანაირი ხერხით კი არა, მხოლოდ გულის სისხლით, დიდი ძალისხმევით და თავშეწირვით არის დასაშვები და მისაღები.

ასეთი კაცი დადიოდა ჩვენს გვერდით, როგორც ხშირად უწოდებენ; კაცი – ლეგენდა!

მცხეთიდან უკან დაბრუნების გამო დიდ მოგზაურს გული რომ არ სტკენოდა, თავად გულმოკლულმა ქალბატონმა გულნაზმა ყველასთან ერთად დაამშვიდა: – ალბათ უფაღს ასე ენება-ო!

დღეს ის დღე უკვე წარსულად ქცეულა, მოგონებად შემოგვრჩენია, მაგრამ რატომღაც მგონია, რომ ადამიანები მუდამ უფლის ნებაზე არ დავდივართ.

ჯუმბერ ლეჟავას ასე მოულოდნელი გარდაცვალება უფლის ნება კი არა, შეიძლება ჩვენი ადამიანური შეცდომა იყო, მედიცინის შეცდომა. იგი ხომ ყველას უკვდავი გვეგონა (შეიძლება არაფიზიკური, არამატერიალისტური გაგებით) და ვერც კი წარმოიდგენდა ვინმე, რომ ასეთი დიდი და გამძლე, მაგრამ სიკეთეში და სიყვარულში დაღლილი გული, კიდევ ერთ ტკენას და ჩხვლეტას ვეღარ გაუძლებდა.

მე კი მგონია, რომ ჯერ ვერც კი გაგვიცნობიერებია, რომ ჩვენი დიდი მოგზაური და მშვიდობის დესპანი, ჩვენს გვერდით აღარ იქნება...

...და ვიდრე ცოცხლები ვიქნებით, ვიდრე ამ სააქაოს, ამ სამყაროს კიდე-განედში ემოგზაურობთ, ალბათ დიდი დაფიქრებისას მეყსეულად, ცნობიერების დაგადმა გადასახლებულნი, ძალიან ხშირად დაგუცდით თითქოსდა უკანასკნელი მოგზაურობიდან მის დაბრუნებას...

რეალობაში კი, ადრე თუ გვიან, ჩვენც გავუყვებით იმ მარადიულ გზას, ამ სამყაროში წუთიერად შემოხეტებული მოგზაურები.

გეგმვით

შემოგივლია ლურჯი პლანეტა,
დაგქონდა გული, ტკივილით სავსე...
ახლა მიდიხარ სამოგზაუროდ
უსასრულობის კოსმიურ გზაზე.
დატოვე ბედი, ცრემლით ნაზავი,
დღეს, უჩვეულო, ირჩიე სხვა გზა...
და სიყვარული უზარმაზარი
ყვავილებივით წაიღე საგზლად.

ხსოვნა-აჩრდილი იმედს გიწვდიდა,
ერის დესპანო და მოგზაურო,
მიწაში არა, წახვალ მიწიდან,
უკვდავებაში სამოგზაუროდ.
მიტოვებული, სულშეშლილები,
მოგინატრებენ უვალი გზები...
დღეს საქართველო გემშვიდობება,
დღეს საქართველოს ემშვიდობები!

გაბა გულია შეილი

ბატონო ჯუმბერ, შენი სახელობის აკადემიის წევრები გზას გილოცავთ ცის სავალ გზაზე და გჯეროდეს, ჩვენს გულებში სამუდამოდ დარჩები იმედის უმრეტ წყაროდ...

თთარ ურუშაძე – პოეტი, პუბლიცისტი

ჯუმბერ ლეჟავა

ადამიანი ლეგენდა, ასე შეიძლება უწოდო ჯუმბერ ლეჟავას. რომელმაც მიუხედავად შელახული ჯანმრთელობისა და ასაკისა, შეუძლებელი შესძლო და ალბათ ადამიანის შესაძლებლობის ზღვარი გადალახა. მან მსოფლიოში გაიტანა ქართველი კაცის როგორც საკვირველი ფენომენის სახელი.

ყველაფერი ჯანმრთელობის გამოსწორების მიზნით დაიწყო. მან ნაბიჯ-ნაბიჯ სისტემატიური ვარჯიშებით, უდიდესი ნებისყოფის წყალობით, მიაღწია წარმოდგენელ შედეგს. გახდა გინესის რეკორდსმენი იატაკიდან ხელით აზიდვაში და ასევე გარკვეული პერიოდის შემდგომ ორთვლიანი ველოსიპედით, მსოფლიოს შემოუარა.

ჯუმბერი გავიცანი, ჩემი პოეზიის კრებულის პრეზენტაციაზე. იგი მაშინ უკვე გინესის რეკორდსმენი გახლდათ. გვანჯი მანამ, რომელიც ასევე ესწრებოდა პრეზენტაციას და გახლავთ, გინესის საზოგადოების წარმომადგენელი საქართველოში, გვამცნო რომ ჯუმბერს ახალი რეკორდის დამყარება აქვს ჩაფიქრებული. კერძოდ იგი აპირებს ორთვალა ველოსიპედით, მსოფლიოს გარშემო მოგზაურობასო. მე და ჯუმბერი ერთი ასაკის გახლდით. მიუხედავად იმისა რომ მე ახალგაზრდობაში ველოსპორტით ვიყავი გატაცებული, იმ ასაკში, ველოსიპედით მცხეთაშიც კი გამიჭირდებოდა ჩასვლა. რაც ჯუმბერს გულახდილად უთხარი. მას გაეცინა და მითხრა, – ყველაფერი უდიდესი შრომის შედეგად მოდისო. ჯერ ველოსიპედის მართვას სრულად დავეუფლები, შემდეგ დისტანციებს ნელ-ნელა გავზრდიო. მისი ეს ჩანაფიქრი, ოცნებას უფრო გაედა და მის რეალიზაციაში ეჭვი შემეპარა. მან კი უამრავი კითხვა დამისვა: – რა სახის და წონის ველოსიპედები არსებობენ? აქვს თუ არა ველოსიპედებს კაუჩუკის საიმედო საბურავები? რომელი სახის ველოსიპედს მირჩევო?, და სხვ. მე ვუპასუხე რომ თანამედროვე ველოსიპედები შედარებით მსუბუქი და დახვეწილია. მაგრამ, მისი წონა საკმაოდ შეიძლება გაზარდოს, მოგზაურობისათვის საჭირო საგნების ტრანსპორტირებამ. ისიც ვუთხარი რომ თანამედროვე ველოსიპედების ფასი საკმაოდ გაიზარდა და მანქანის ღირებულებას მიაღწია. ამიტომ მართვის ჩვევები და გამძლეობა ჯობდა თავიდან იაფად ღირებულ გზატკეცილების ველოზე დაეხვეწა. მე კიდევ ერთხელ ვურჩიე, ხელი აეღო ამ სახიფათო ჩანაფიქრზე, რაზეც მისმა თანაკლასელმა ბრძანა რომ ჯუმბერისგან ყველაფერი იყო მოსალოდნელი და იგი დარწმუნებული იყო მის წარმატებაში.

მართლაც, გავიდა ხანი და პრესაში გამოჩნდა, მსოფლიოს გარშემო მოგზაურის ინტერვიუ სხვადასხვა კონტინენტიდან. ეს იყო საოცრება, წარმოდგენელი რამ, ეს იყო ქართული გენის ზეიმი. ჯუმბერმა ოცნება რეალობად აქცია. დღეს საქართველოში ბევრი გინესის რეკორდსმენი გვყავს მაგრამ უნდა მოგახსენოთ რომ ჯუმბერის რეკორდი ორიგინალობითა და მასშტაბით გაცილებით მაღლა დგას და ვფიქრობ რომ განუმეორებელია.

**პატარა ანგელოს
ცისია ღიღივლაშიღს!**

ნეტავი გამაგებინა
ეს ანგელოზი ვისია,
ღმერთმა ნათელში გამყოფოს
ჩემო პატარა ცისია.
შეხედეთ ცაში რა ხდება
როგორ გალობენ ფრთოსნები
წახველ და აგვადრიალენ
ო, საქართველოს მგოსნები!
ვაიმე ჩემო პატარავ
საით გაუყევ დინებას
ზღვა ყვაეილები, ცრემლები
ნიაღვრად მოედინება.
რა სამოთხეა შენს ირგვლივ
და რა ღვთიური ფერები
ყოველ ცისკარზე სიცოცხლევ
მე, ლექსით შეგემღერები

ზეცაში ყველა ანგელოს
ჩემი ლოცვა და სალაპი
ატირდა მუხის საუფლო...
გული, სტრიქონი, კალამი
ვაიმე ჩემო პატარავ,
შენს სუნთქვას ცაში ავღევდი
ამას რა მომაფიქრებდა
შენს შესანდობარს დაგლევი
ო, აქედან და შენამდე
რამდენი ზღვა და მთებია
მოგტირის მამა, დედიკო...
შენი ძმა, პაპა, ბებია.
რა ანგელოზი გაფრინდი
თეთრი მტერდივით ჯანმრთელი
ალაღი იყოს შენს ხატზე
შვილო, პურ-ღვინო, სანთელი.
ღიღება უფალს, ღვთის მადლით
ეს ლექსი გულს ავიხირე
შენი თვალებით... ბუგლიკო...
სამოთხე წამით ვიხილე...
ზარებს რეკავენ პატარავ,
საუფლოს მცველი გმირები
დრო მოვა ჩვენს საქართველოს
მფარველად მოვევლინები
ისე დავხატავ ამ ბჭკარებს
ცაზე მეხივით გავარდეს
მშვიდობის ფრენა გქონოდეს
შვილო, სამოთხის კარამდე.
დაგლოცავ ჩემო პატარავ,
ლექსად მომინდა ფერება
იქ ღვთისმშობელი დაგხვდება
და სულში მოგეფერება.

ღავით ტივინა შვილი

გელა სხირტლაძე

ჩემო კეთილო შვილო, რა ტკბილი დედაშვილობა
გვქონდა, შენთვის შეუძლებელს ვაკეთებდი. მეორე წელია
რაც ჩემგან წახვედი და ცათა სასუფეველში დაიდუ ბინა.
ღმერთო, ცრემლში არ დამახრჩო, შემაძლებინე, რომ
შვილის დანატოვარ სამ ობოლს მივხედო...

**ლევან ღვინჯილიას ღია წერილი,
რომელსაც აღრმსატი ვეღარასოდეს წაიკითხავს...**

ჩემო უმრწემო და ცოცხლად უნახავო, მაგრამ უკვე ლეგენდარული და საამაყო მოვლენად ქცეული, ღირსეული მამულიშვილო და სულიერი სიმაღლის თვალშეუდგამო და „ნათლის გვირგვინით მოსილო“ ჭეშმარიტო რაინდო, ჩემო ძვრფასო და აწ უკვე მარადიულობის ბინადარო, ოთო! დღეს შაბათია, 2 აგვისტო. უკვე ჩამობნელდა კიდევ ეს წუთია, რუსთავიდან დავბრუნდი. მე დღეს იქ ჩავვედი ერთდროულად - შენს სანახავდ და შენთან სამუდამოდ დასამშვიდობებლად.

ასეთი რამ, ალბათ, უიშვიათესად ხდება, როცა ახალგაზრდა კაცის გახვეწებაში მისულ მის ვირტუალურ მეგობართა უმრავლესობას იგი ცოცხლად არასოდეს უნახავს და, ამის მიუხედავად, მის დაკარგვას განიცდის როგორც უახლოეს ადამიანთან სამუდამო განშორებას...

შენ ეს სასწაული მოახდინე...და ჩვენ იქ მოვედით არამხოლოდ იმიტომ, რომ ამ რამდენიმე დღის წინ შენ გასაოცარი გმირობა ჩაიდინე (თუმცა ასეთებიც ბევრი იყვნენ), არამედ ჩვენ გამოვეთხოვეთ უძვირფასეს მეგობარს, უახლოეს ადამიანსა და თანამოაზრეს, რომლის ფიზიკურად ხილვა უკუდმართმა ბედმა არ დაგვაცალა...

ვერასოდეს წარმოვიდგენდი, რომ მე შენი სულის მოსახსენებელ ტრაპეზზე დაგვდებოდი, მაგრამ შენი მეგობრების დაჟინებული თხოვნით მე იქ მოვხვდი.

ოთო! შენ იცი, რომ მე ასაკით შენზე სამჯერ უფროსი ვარ, მაგრამ ამ ხნის კაცს თუ ე.წ. „ქექლეხის სუფრა“ გამოცემა, ვერც კი წარმოვიდგენდი და ეს მეორე სასწაულიც შენ მოახდინე: ერთდროულად ამდენი ცრემლი, ასეთი სიჩუმე და ამდენი ტაში გამოვინებულ შთაბეჭდილებას ახდენდა.

ეს იყო არა შენი ქექლეხი, არამედ შენი პოეზიის, შენდამი მიძღვნილი პოეზიის ცრემლიან საღამო, რომელსაც იმ მოყმის დედაც ესწრებოდა, რომელსაც ამაყად შეუძლია თქვას: „ერთ შეილ ხომ მაინც გაეზარდე ვეფხვებთან მეომარია“...

ამიტომაც გაისმა სუფრაზე შენი დედიკოს მისამართით ვაჟას სიტყვები: „ლამაზად შეილის გამზრდელი დედა მიცვნია ღმერთადა“... ცხადია, არც ის ყოფილა შემთხვევითი, რომ ბატონმა სუფრის თამადამ გურამ რჩეულიშვილისა და იოსებ ჟორდანიას წმინდა სულელებიც მოიხსენია, როგორც შენ მიერ დაუფიქრებლად მიღებული გადაწყვეტილების გასაოცარი ანალოგები - სხვისი სიცოცხლის გადასარჩენად საკუთარს უყოყმანოდ გაწირვისა.

ბედნიერია ერი, რომელსაც ასეთი შვილები ჰყავს. იქნებ არც ისაა შემთხვევითი, რომ სწორედ იმ წელს, როგორც ეს ბატონმა თემურ შაშიაშვილმა გაიხსენა (სხვათა შორის, შენ პირადად არც ბატონი თემური გიცნობდა და ასეთები დღეს იქ, როგორც ზემოთაც აღვნიშნე, ბევრი იყვნენ), როცა შენ ამქვეყნიერებას მოვევლინე, აფხაზეთში გმირულად აღესრულა ჟიული შარტავა.

ღიას! ეს იყო 21 წლის წინ! და აი, 21 წლის შემდეგ ქ. რუსთავში კიდევ ერთი გმირი დაიბადა, რომელმაც, ჩვენდა სავალალოდ, მხოლოდ 21 წელი იცოცხლა და მარადიულ სასუფეველში დაიმკვიდრა ღირსეული ადგილი...

შენ ეს შესძელი, ჩემო ოთო, იმიტომაც, რომ შენ ასეთი იყავი, შენ სხვაგვარად მოქცევა, უბრალოდ, არ შეგეძლო. მე და შენმა მეგობრებმა დღეს პირობა მივეცით ერთმანეთს, რომ შენს სახელსა და ღირსებას თვალისჩინივით გავუფრთხილდებით.

ძალიან მესიამოვნა, როცა გავიგე, რომ მათ ჩვენი ვირტუალური მეგობრობის შესახებ ბევრი რამ იცოდნენ...ისიც მითხრეს, თუ როგორ აპირებდი შენ ჩემთვის გაგეცნო „მეცამეტე თვის პოეტები“ - მართლა კარგი ქართველი ყმაწვილები. შენი სახელით ჩვენ დავმეგობრდებით. ვაგლახ, რომ ეს უშენოდ მოხდება, მაგრამ დარწმუნებული ვარ, შენი სული ჩვენ არ მიგვატოვებს!!!!...

ვიცი, როგორ გაგახარებდა იმის შეტყობაც, რომ მე და შენ, თურმე, ნათესაური ძაფებიც კი გვაკავშირებდა, რის შესახებაც მე მხოლოდ გუშინ გავიგე. იცი, ოთო, ჩემი მეუღლის ბებია (დედის მხრიდან) შენი მოგვარე იყო და გუშინ, როცა მე შენს მშობლიურ ველისციხეში დავრეკე, აღმოვაჩინე, რომ შენს ჭირისუფალთა შორის რამდენიმე ჩვენი ნათესავიც იმდღურებოდა ცხარე ცრემლებით...

მაგრამ აქვე გამოტეხილად გეტყვი, ეს შორეული ნათესაობა რა მოსატანია იმასთან, თუ როგორი სულიერი მეგობარი და ნათესავი გახდი შენ ჩემთვის ამ ბოლო ორი წლის განმავლობაში ჩვენი გახშირებული ვირტუალური ურთიერთობის შედეგად. ჩვენ ხომ „იმ ავბედითი დღის“ წინა დღეს, 29 ივლისს 13.44 საათზე დავემშვიდობეთ ერთმანეთს და შენი უკანასკნელი სიტყვები იყო: „გმადლობთ, ბატონო ლევან!“. მეორე დღეს კი ეს ტრაგედია დატრიალდა!

ახლა მე გეუბნები, ჩემო ოთო: დიდი მადლობა შენ, რომ იყავი ამქვეყნად! დიდი მადლობა შენს გამზრდელ დედას! დიდი მადლობა ყველას, ვინაც კი შენი გმირობა გაიაზრა და გაისიგრძეგანა.

დღეს ვახტანგ გორგასლის სახელობის ტაძრის ეზოში, სადაც შენი ცხედარი ესვენა, თბილისიდან ჩასულ რამდენსამე კაცს მოგვიახლოვდნენ რუსთავის მერი და საკრებულოს თავმჯდომარე და ქალაქის სახელით მადლობა გვითხრეს. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ რუსთავი ამაყობს შენით.

მე კი დარწმუნებული ვარ, გავა დრო და, შენით სრულიად საქართველო იამაყებს.

დასასრულ, ისიც მინდა გითხრა, რომ დღეს ჩემი ნაბოლარა ძის - ლუკას დაბადების დღეა. მას 19 წელი შეუსრულდა. წესით ახლა ჩემ ოჯახში სალხინო სუფრა უნდა იყოს გაშლილი, მაგრამ დღეს ეს სრულიად შეუძლებელია. დღეს შენი დღეა და შენთვის დაღვრილი ცრემლი უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე უახლოესი ადამიანის მორიგი დღეობა და ის ამას, რა თქმა უნდა, გაგებით ეკიდება.

ერთადერთი, რაც მე მინდა ვინაგრო ჩემი შვილისთვისაც და სხვა ქართველი ყმაწვილებისთვისაც, ისაა, რომ, დაე, მათ შექდონ შენი სულიერი სიმადლისათვის თვალის შეწვედენა და შენ მიერ განხორციელებული ჭეშმარიტი გმირობის გააზრება...

მშვიდობით, ჩემო პატარა მეგობარო და უკვე დიადო რაინდო. „დიდება ერსა შენს მშობელს და ძეგლად სამარადისოდ ნეტარსხენება ამ სოფელს“...

თამარ ჯაჭვადე

წამი

წამია წუთისოფელი საწუთროს გზაზე მავალი,
ბევრი წაიქცა უდროოდ და უსახელოდ მრავალი.
წამი, როდესაც ქალწულმა რწმენა ღერწებად შეკონა,
მიწას დახედა ზენამ და იესოს კვართი ეგონა.
ყოფნა-არყოფნა წყდებოდა ივერთა გადარჩენისა,
წამზე ეკიდა იღბალი მამულისა და ენისა.
წამებს ითვლიდნენ წუთები წამების სახრჩობელაზე...
წამს აფასებდა ქართველი უუმეტესად ყველაზე.
რჩეულიშვილის მკლავებზე წამით წგებოდა დაისი
ყური დაუგდეთ, ზღვის გულში მისი გულისხმა გაისმის!
წამი თიშავდა გონებას, ეს ფანტაზია როდია...
და იმ წამს ეწირებოდა ყამირ მიწებზე ნოდია.
ბავშვი რჩებოდა უმწეო ტალღა ტალღას რომ ერკინა
და ჟორდანისა წამებში ის უნდა გადაერჩინა!
აფხაზეთთან რომ იბრძოდა სხვისი სიცოცხლე ებარა,
და ერთ წამს, მკერდით, ის ბიჭი სიმართლეს გადაეფარა.
რამდენი წამი ყოფილა ნაბიჯი უკვდავებაში!
ასეთ წამს დარჩნენ პირისპირ ოთო და პატარა ბავშვი.
წამი იტევედა ყველაფერს, წამი, ფიქრის დრო არ იყო!
და ბავშვის გადასარჩენად წამში სიცოცხლე გაიღო.
სხვისთვის სიცოცხლის დათმობა, მარტო ქართული წესია,
არ იფიწყებენ ბიჭები, რაც პაპას დაუთესია.
გცოდნიათ წამის ფასი და წამებში არ ჩაიჭრებით,
დახეულჯინსიანები, ღექსის და ფიქრის ბიჭები!
ჩვენც ამ წამებზე ვლოცულობთ – საწუთროს გზაზე მავალნი...
და საქართველო არსებობს ასეთი წამებმრავალი!
დღეს ანგელოზად ქცეულხარ, შენ დაგელოცოს გამზრდელი...
ასწავლე თავისგანწირვა, გამოადვიდე ქართველი!

მილოცვა

დავით ტიგინაშვილი

ჩემს შვილიშვილს 8 თვის ირაკლი (იპაკო) ურუშაძეს

მგოსანს სიბერე ვერას დამაკლებს
 სიკედილს კაფიას შუბლში მივახლი.
 ო, დიდი ბიჭი უნდა გაგზარდო
 ჩემო სიცოცხლე, ჩემო ირაკლი.
 არ დაივიწყო სოფელი შეილო,
 არ დაგავიწყდე ფიქრში გართული,
 მოდი, მირონი დაგალეგინო,
 რომ გაგილომდეს გული ქართული.
 გაივლის დრო და გაგახსენდება
 ო, სააღდგომოდ ცისკრის ვარსკვლავზე
 მრუდე ვახების ჩამონაჟური
 გადამადვარე ლომო, საფლავზე!

ირაკლი ურუშაძე

საქართველოს „ფაზისი“-ს მეცნიერებათა საერო აკადემიის და საქართველოს ეროვნული აკადემიის აკადემიკოსი, ჟურნალისტი, ინჟინერი და საერთაშორისო ურთიერთობის ლექტორი, აფხაზეთის ომის ვეტერანი, მეცნიერებათა აკადემია „კვალი ნათელის“ ვიცე პრეზიდენტი **ზაზა ბაკურაძე**

ველოცავ დაბადების დღეს ჩემს დედიკოს იაია მაჭავარიანს და ვუსურვებ ყველა უმაღლესი მწვერვალების დაპყრობას, პოლიტიკაში, მეცნიერებაში, შემოქმედებით მოღვაწეობაში, 25 დიპლომის კიდევ გამრავლებაში და ყველა გინესის რეკორდების მიღებაში.

დედას

მიყვარს დიდი მწვანე მთები
 და მზის სხივი ასე თბილი.
 ატმები და ალუბლები,
 ლაღად გულმკერდ გაღეღილი.
 გაზაფხულზე სულ ჭიკჭიკით,
 ციდან მერცხლის შემოფრენა.
 ყვავილებზე პეპლები და
 ბუღბუღების ტკბილი ენა.
 ათ ოქტომბერს როცა დღეა,
 დედაჩემის დაბადების.

ჩიტა ჭიკჭიკი და სტვენა,
 ჩვენი მრავალჟამიერი.
 მიყვარს ოქროს თავთავები,
 ბრილიანტის ნამის თვლებით,
 მიყვარს ძეწნის ნაწნავები,
 ვით დედიკოს ქერა თმები.
 კიპარისს და ნაძვებს ვხედავ,
 ფიჭვებს მრავალ გირჩებიანს,
 მე ლამაზი – კარგი დედა,
 სუყველა ქალს მირჩენია.

ია და იისფერი პლანეტა

ველოცავთ ჩვენს ბებიკოს იაიას დაბადების დღეს
 გიორგი, დავითი და ილია ბაკურაძეები

ის ხომ ლამაზია და ნათელი,
 ის არის შორეული ვარსკვლავი.
 ლურჯად ციმციმებს იისფერ ნათებით,
 ფერები იისფერ პლანეტის.
 რომ ახლოს მოვიდეს ლამაზი ვარსკვლავი,
 დაარქვეს სახელი პოეტის.
 ოცი წელია რაც ვარსკვლავს ია

სახელი პქვია.
 იას წოდება ვარსკვლავის
 ვარსკვლავს უწოდეს ია.
 02.02.2014წ. ილიას დაბადების დღეა
 31.08.2008წ. დავითის დაბ. დღეა
 გიორგის დაბ. დღე 04.12.1994წ.

ყამარ ბლიაძე

თორნიკე ბლიაძეს

ენკენისთვის იმ სანატრელ ღამეს,
 ამ ქვეყანას მოეგლინე როცა,
 მოკაშკაშე ზეცას ავხედე და
 ღმერთს ვუმაღლე, შევღაღადე ლოცვა.
 გამიღიმა მთვარემ... ვარსკვლავებმა
 შენი დაბადება მომილოცა...
 ისე მომხიბვლელნი იყვნენ მაშინ,
 მათ ციმციმმა, როკვამ გამაოცა.
 ახლა უკვე თექვსმეტი წლის ყმაწვილს
 გამოგსხმია ოცნებების ფრთები,
 შენ სამშობლოს მომავალზე ფიქრობ,
 გმირ წინაპართ ექოს უერთდები.
 ეგ სტიქარი, წმინდა სამოსელი,
 ღვთიურ მადლით არის ნაკურები,
 შენს სიდინჯეს, სათნობას ერწყმის,
 რომ ქრისტეს გზა განვლო ნეტარებით.
 „ათინათის“ ფურცლით მოგილოცავ
 იუბილეს, ჩემო ნატვრისთვალო,
 ნეტავ, ქართულ გენში შენისთანა
 გაგვიმრავლდეს... ვთვალოთ...
 ვერ დავთვალოთ...

შენი ყამარ ბებო

მანანა ფირცხალავა

ჩემს შვილს მანანა ფირცხალავას

პირველი შვილი შენა ხარ,
 შენ მაზიარე ღმერთსაო,
 ეს ძალა მარად მაცოცხლებს,
 შევერკინები კლდესაო.
 ჩემი სიცოცხლის ფეთქვა ხარ,
 თვალს გაუსწორებ მზესაო,
 დედაშვილური გრძნობები
 ვერ შეედრება სხვისაო.
 ეს ძალა შენ მაგრძნობინე
 თერთმეტი აპრილის დღესაო,
 ის დღე დალოცოს უფალმა,
 როცა შენ გაჩნდი ჩვენსაო.

ეთერ როგავა (ფირცხალავა)

გვანცასა და ბარბი ხარაიშვილებს
ჟურნალ „ათინათის“ რედაქცია ულოცავს, რომ საჩხერის რაიონის
სოფელ ჭალოვანის საშუალო სკოლას მიენიჭა მათი ბაბუის,
ბეჟან ხარაიშვილის სახელი.

ახალი წიგნები

შუშუნა თენგიზის-ას ნიჭარაძე-მაჭავარიანი – პედაგოგი, რესპუბლიკის დამსახურებული მასწავლებელი, საქართველოს ჟურნალისტიკა კავშირის წევრი, თბილისი „როტარი“ კლუბის აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი, აკადემიკოსი; დამთავრებული აქვს თბილისის ი. ჭავჭავაძის სახელობის უცხო ენათა პედაგოგიური ინსტიტუტი.

ძირითად პედაგოგიურ საქმიანობასთან ერთად ეწევა მრავალმხრივ სამეცნიერო-მეთოდურ და პუბლიცისტურ საქმიანობას. ავტორია 400-ზე მეტი საგაზეთო და საჟურნალო პუბლიკაციისა, გამოქვეყნებული აქვს წიგნები: „საქართველოს საბავშვო ბაგა-ბაღების ისტორია“, „სიკეთით განვლილი გზა“, „მოგზაურობა ქვის საოცარ სამყაროში“, „ყვავილით შთაგონებული“, „შეიცან თავი შენი“, „ამაგდარი სკოლის დირექტორი ლილი მგალობლიშვილი“.

შუშუნა ნიჭარაძე-მაჭავარიანი ეწევა მთარგმნელობით საქმიანობასაც. თარგმნილი აქვს პიერ გამარას, ჯანი როდარის მოთხრობები, ი. ივინის „ბუნების საიდუმლოს კარიბჭესთან“, წიგნი „ძველი მსოფლიოს მამაცი და გონიერი ქალბატონები“, გადმოცემული პლუტარქოსის მიერ, ჩვ.წ. აღრიცხვამდე.

ეფექტობთ, ავტორის ეს ახალი წიგნი, რომელიც დუშეთისა და მთელი საარაგვოს ისტორიის უმნიშვნელოვანეს ისტორიულ მოვლენებს და ამ მხარის ყველაზე გავლენიანი საერისთავო გვარის – ყარანგოზიშვილების ღვანლს ეხება სამშობლოს წინაშე, უთუოდ დააინტერესებს მკითხველ საზოგადოებას.

ლოიდ ქარჩავა – ფაზისის აკადემიის ნამდვილი წევრი, ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი, პროფესორი, ჟურნალ „ახალი ეკონომისტის“ მთავარი რედაქტორი.

**შეხვედრა თბილისის მერობის კანდიდატ ღავით ნარმანიასთან,
ფაზისის მენეჯერებთან აპაღმიაში**

ამ დარბაზში მსხდომ ღვაწლმოსილ, დამსახურებულ მეცნიერებთან რომ ვისაუბროთ ღავით ნარმანიას ნიჭიერებაზე და მეცნიერულ მიღწევებზე, ნამდვილად ვერ გააკვირვებთ, რადგან თითოეულ თქვენგანს გავლილი გაქვთ ეს გზა და უფრო მეტადაც. მართალია, ამ ახალგაზრდა კაცს მიღებული აქვს ღღვისათვის მოთხოვნადი ყველა ის ცოდნა და გამოცდილება, რაც სამეცნიერო-პედაგოგიურ მოღვაწეობას სჭირდება; გავლილი აქვს ყველა საფეხური სტუდენტობიდან სრულ პროფესიონალიზმამდე, კათედრის გამგის ჩათვლით: არის ათეულობით სამეცნიერო ნაშრომების ავტორი; საერთაშორისო კონფერენციების მონაწილე როგორც საქართველოში, ისე საზღვარგარეთ, მრავალ ქვეყანაში; თავისუფლად ფლობს უცხო ენებს და ა.შ., რაც მისი ასაკისათვის ნამდვილად დიდი წარმატებაა, მაგრამ ეს არ არის მთავარი, რის თქმასაც ვაპირებთ. არც იმაზე გავამახვილებთ ყურადღებას, რომ ის ჩვენი მთავრობის ერთ-ერთი წარმატებული მინისტრია და რომ მან მართვაშიც გამოავლინა მენეჯერის ყველა ის თვისება, რაც საჭიროა წარმატებისათვის.

როგორც ქართული ანდაზა ამბობს: „ათასად კაცი დაფასდა, ათიათასად – ზრდილობა“. მოგეხსენებათ, ზრდილობა ზნეობის, მორალის, ადამიანურობის განმსაზღვრელი ელემენტია. ღავით ნარმანია სწორედ ამ თვისებებითაც არის გამორჩეული. რუსთაველი ამბობს: „არა საქმე არ იქნების, რაცა ღმერთსა არა სწადდეს!“, ხოლო ჩვენმა პატიარქმა, უწმიდესმა და უნეტარესმა, ილია მეორემ, ერთ-ერთი ქადაგების დროს ბრძანა: „საუკუნეების მანძილზე იყო მაგალითები, როცა მორწმუნეებს სურდათ მოწამეები გამხდარიყვნენ, მაგრამ ეს არ მოხდა, რადგან არ იყო ნება ღვთისა“. რომ ვაკვირდებით ღავითის წარმატებებსა და წინსვლას, ასე მგონია, - ეს ღვთის ნებით ხდება. ბოლოს და ბოლოს, დიდი წინასწარმეტყველის, - მმართველის იდეალურ განსახიერებად წოდებულის, - წმინდანისა და დიდი აღმაშენებლის სეხნიაა და ისინიც მფარველობენ, როგორც ჩანს. ამიტომ მორალური უფლებას არა აქვს სხვაგვარად მოიქცეს.

დადგა დრო, გვიან მაგრამ მაინც, რომ სწორედ ღავითისნაირი ადამიანები მართავდნენ ხელისუფლების სხვადასხვა რგოლებსა და ღონეებს, რომელშიც ნიჭიერებასთან ერთად გაერთიანებულია მართვის უნარი, სახელმწიფოებრივი აზროვნება და არა მერკანტილური დამოკიდებულება. დროა, ხელისუფლებაში მეცნიერულად მოაზროვნე და ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი ინტერესებიდან გამომდინარე მოქმედი ადამიანები მოვიდნენ.

ვფიქრობთ, ღავითის სამსახური სჭირდება თბილისს! მჯერა, ღავითის სამსახური წაადგება თბილისს!

გვინდა წარმატებები ვუსურვოთ ღავითს და ჩვენი ქვეყნის აგერ უკვე 25 წლიანი დაღმა სვლის შემდეგ ვუთხრათ შენ აღმა გეშენებინოს ღავით!

28 მაისი, 2014წ.

ცნობები „სახელოვნებო ოსკარის“ შესახებ

ეს პრიზი დაარსდა 2012-13 წლების შეკრებებზე შემოქმედებით ჯგუფ „ზღვარის“ მიერ. (იდეის ავტორია სერგი ლომაძე).

„სახელოვნებო ოსკარი – 2013“ –

გამარჯვებულები:

ბატონი **რეზო ადამია** და ქალბატონი **გულნაზ ხარაიშვილი**.

„სახელოვნებო ოსკარი – 2014“ –

გამარჯვებულები:

ბატონი **ნიკო ხერკელაძე** და ქალბატონები – **თეა თაბაგარი**, ან **ლაშხელი**.

ამ პრიზის მხარდამჭერია ლეგენდარული ფილოსოფოსი-მოგზაურის ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის ქართული და საერთაშორისო აკადემია, აკადემიის ერთ-ერთ შემოქმედებით საღამოზე შედგა, სწორედ, დაჯილდოების პირველი ცერემონიალი და თუმცა საჩუქრები სიმბოლურ ხასიათს უფრო ატარებდა, ამ ყოველივემ მაინც მკვეთრი ინტერესი გამოიწვია...

ავტორთა საყურადღებოდ

ჟურნალი „ათინათი“ არ მიიღებს პოლიტიკურ წერილებს და არც სხვათა მისამართით საქილიკო მასალებს, ჟურნალი არის სამეცნიერო შემეცნებითი, მოიცავს ყველა დარგს, თესავს: სიტბოს, სიყვარულს, სიკეთეს... მეტი ყურადღება ეთმობა მეცნიერებასა და საზღვარგარეთთან ურთიერთობების საკითხებს.

შეგიძლიათ მასალები გადმოგზავნოთ იმეილით gulnazi5@bk.ru

შემოწირულობა ჩარიცხეთ შემდეგ ანგარიშზე:

თიბისი ბანკი

საბანკო კოდი – TBCBGR 22

მიმღების დასახელება – შპს „ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის მეცნიერებათა მრავალპროფილიანი საერთაშორისო აკადემია.“

ანგარიშსწორების ნომერი – GE51 TB73 1333 6080 1000 01

ტელ: 593657921;

0341227287.

790657921

გარეკანის პირველ გვერდზე „წმინდა ნინო“. გარეკანის მესამე გვერდზე მთავარანგელოზი მხატვარი ემელიანე (რეზო) ადამია.

სარჩევი

პოეზია

დამინახეთ	4
აკაკი წერეთლის დაბადების 175 იუბილე.....	5
მეუფე თადეოზი	6-8
მაყვალა გონაშვილი.....	9-13
გურამ ოდიშარია.....	14-15
ვაჟა ეგრისელი.....	16-17
დავით ტიგინაშვილი	18-20
გვანცა ხარაიშვილი	21
ბეჟან ხარაიშვილი.....	22-24
პეტრე ჯაჯანიძე	25
ნაილი ხარაიშვილი.....	26
ცინარი ხშიადაშვილი.....	27-30
ია მაჭარაშვილი.....	31
ნელი გიუნაშვილი.....	32
გულნაზ ხარაიშვილი.....	33-36
მანანა დვალიშვილი.....	37
უშანგი მოსიაშვილი.....	38-39
შალვა ილურიძე	40-41
რეზო ჩუბაბრია	42-43
ნაირა მარშანია.....	44-45
ანა ბეინიშვილი.....	46-47
ლამზირა შეყილაძე.....	48-49
გიორგი ზუხბაია	50
მანანა ზაზიკაშვილი.....	50
მარინა ყიფიანი.....	51-52
ოთარ ურუშაძე.....	53

პროზა

რევაზ მიშველაძე.....	54-56
ბეჟან ხარაიშვილი	59-70
ლევან ბაბუხაძია	71-78
ვაჟა მიროტაძე.....	79-80
თამარ ჯაჭვაძე.....	81-87
შენი მესამე შვილი ლიკა	88-89
გულნაზ ხარაიშვილი.....	89-90
შორენა ზაქუთაშვილი.....	91
სერგი ლომაძე.....	92-94

ჯიურული

სერგი ლომაძე.....	95-97
-------------------	-------

სახსირო სკოლა

დავით ტიგინაშვილი	98-99
თამარ ჯაჭვაძე.....	100-102
სერგი ლომაძე.....	102-103
გულნაზ ხარაიშვილი.....	104-109
ვაჟა მიროტაძე.....	109-110

ნაილი ხარაიშვილი.....	110-111
გვანცა ხარაიშვილი	112
ნაილი ხარაიშვილი.....	113
თინათინ საბურზანია	113
ლიანა ოსიაშვილი	114
გულნაზ ხარაიშვილი.....	114-115

ნეროლეზი

ტიტე მოსია.....	116-120
ღუარა სორდია.....	120-126
მანანა კვატაია	126-127
ღალი რატიანი.....	128-132
ღია წურწუშია.....	133-138
მანუჩარ მანაიძე.....	139-143
ღუარა სორდია.....	143-147

რესორია

ნიკო ხერკელაძე.....	148-149
მორისონ ქობალია.....	150-153
ირაკლი გიორგაძე.....	154-162
სიმონ ზაქარაია.....	162-168
სერგი ლომაძე.....	169-176

იონობოია

ვალერი მოსიაშვილი	177-181
ჯუმბერ ხარაიშვილი	181-183
ვანო შუმტაკაშვილი.....	183-189
სულხან მახათაძე.....	186-189

მათემატიკა

სოსო ფოჩხუა	189-191
-------------------	---------

საბავშვო განყოფილება

ღევან ბაბუხაძია	192
ყამარ ბლიაძე.....	192-203
ნაზი არსენიძე.....	204
აზა ბასილაძე.....	205
ღალი კახიძე.....	206-208

ნორჩი ათინათი

ნაზი არსენიძე.....	209-210
ეკატერინე ქადაგიძე.....	211-213
თიკო წულაია	213-215
მაია ბერიძე.....	215-217
ტატო ხარატიშვილი.....	217-222
თამარ ტყემელაშვილი	223-224
ალექსი ფეიქრიშვილი.....	225-226

რის საუბრობენ ნუგზარ ნადარიაიანი

შალვა ილურიძე.....	226
გულნაზ ხარაიშვილი.....	227-228

ჯუბერ რევაზ ვახსენა

ქუქუნა ნიჟარაძე.....	229-231
მარინა ყიფიანი.....	231
მერი სპანდერაშვილი.....	232
მირანდა ხოდელიძე.....	232-233
თინათინ საბურზანია.....	233
მანონი ყუბანეიშვილი.....	234
რუსუდან გორდეზიანი.....	234-235
ლამზირა შეყილაძე.....	235-236
ნაილი ხარაიშვილი.....	237
ლაშა ხარებაგა.....	238
გიორგი ღარიაშვილი.....	238
ნიკო ხერკელაძე.....	239-240
თამარ ჯაჭვიაძე.....	240-242
გაბა გულიაშვილი.....	242
ოთარ ურუშაძე.....	242
ცირა დიღირაშვილი.....	244
ლევან ღვინჯილია.....	245
თამარ ჯაჭვიაძე.....	246

მელონა

დავით ტიგინაშვილი.....	247
ზაზა ბაკურაძე.....	247
თამარ ბლიაძე.....	248
ეთერ ფირცხალავა.....	248
გვანცა დბარბი.....	249

ახალი წიგნები

ქუქუნა ნიჟარაძე.....	250
----------------------	-----

**ქურნალ „ათინათის“ დამფუძნებელი და მთავარი რედაქტორი:
გულნაზ ხარაიშვილი**

პასუხისმგებელი მდივანი: ემელიანე (რეზო) ადამია

რელიგიის განყოფილების რედაქტორები: მეუფე თადეოზი (იორამაშვილი) და

ფაზისის საერო აკადემიის პრეზიდენტი – ნუგზარ ნადარაია

საერთაშორისო ურთიერთობის განყოფილების რედაქტორი:
ვანო შუშტაკაშვილი – პროფესორი

სამეცნიერო განყოფილების რედაქტორი: ტიტე მოსია და ლუარა სორდია –
პროფესორები.

მხატვრული განყოფილების რედაქტორები:

ლევან ბაბუნაძია

ანა ბოდბელი

თამარ ჯაჭვამე, აკადემიის წევრი

სერგი ლომაძე, ჯგუფ „ზღვარის“ წევრი

კახა ბაციკაძე, ჯგუფ „ზღვარის“ წევრი

ნათია მოსიძე.

საბავშვო განყოფილების რედაქტორი: ლამარა გერგელავა – აკადემიის
ნამდვილი წევრი

ზეინაბ ბეჟიტაშვილი – ფილოლოგი,

აკადემიის წევრი

ეკონომიკის განყოფილების რედაქტორი ვალერი მოსიაშვილი – პროფესორი.

რედკოლეგიის წევრები:

ბრუნო თრიბურგი (საფრანგეთი) - მოგზაური

იური მამედოვი(აზერბაიჯანი) - მოგზაური

სიმონ ზაქარაია: ტექნიკურ-მეცნიერებათა დოქტორი

მარინე სხირტლაძე-საქართველოს პარლამენტის ილია ჭავჭავაძის სახელობის
ეროვნული ბიბლიოთეკის მთავარი სპეციალისტი.

ლიანა ოსიაშვილი-მელიქიძე

ლამზირა შეყილაძე-პოეტი

კომპიუტერული უზრუნველყოფა – ნანა სხირტლაძე

ქურნალი დაკაბადონდა გამომცემლობა „უნივერსალში“.

რედაქციის მისამართი: თბილისი, აკაკი წერეთლის გამზირი, ხელოვნების
მეცნიერებათა აკადემია, II სართული, მეთხუთმეტე ოთახი.

ტელეფონი: 593 65 79 21

0341 22 72 87

790 65-79-21

ფეჩხვის უნივერსიტეტი

მსურველმა უნდა წარმოადგინოს
შემდეგი საბუთები:

1. ატესტატი,
2. პირადობის მოწმობის ასლი.
3. 4 ფოტო — 3X4-ზე.

*წარიცხვა მოხდება გასაუბრების
საფუძველზე.*

მისამართი:

ა. პოლიტეკოსკაიას №4
(ყოფილი ვიქიას ქუჩა)
ტელ: 541 540; 187 107; 187 207; 140 240;

